

P. A. DE ROVER

naar
't heilig blad

BIJBELVERTELLING EN -VERKLARING
VOOR DE RIJPENDE JEUGD

HET OUDE TESTAMENT

DERDE DRUK

H. VEENMAN & ZONEN • WAGENINGEN

TOELICHTING

Betreffende de taal der aanhalingen heb ik me soms, ter verduidelijking, enige vrijheid veroorloofd. Voor de grotere pericopen is de Statenvertaling of een der meest bekende nieuwere vertalingen gevolgd.

Bij de gezangen is tevens aangegeven het nummer in de zgn. Nieuwe Bundel (korteidshalve N.B. genoemd) en waar nodig het nummer in de bundel: Enige Gezangen der Gereformeerde Kerken (E.G. genoemd).

Het vers aan het einde van het hoofdstuk is hier en daar iets gewijzigd, om het beter te doen aansluiten bij de tekst.

Een opgave van geraadpleegde werken is aan het einde van het „Nieuwe Testament” geplaatst.

De Schrijver

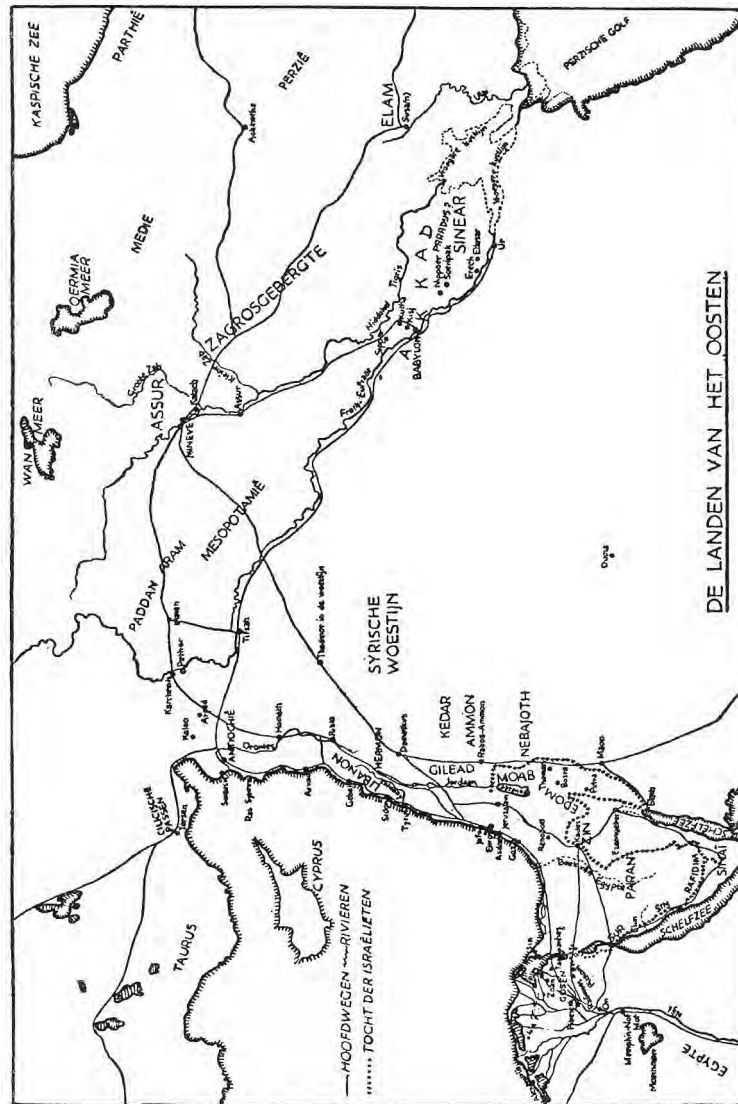
INHOUD

Hfdst.		Biz.
1.	God, de hemelse Kunstenaar Gen. 1 en 2	7
2.	Licht - nacht - <i>Licht!</i> „ 3	13
3.	Moordenaar - Martelaar „ 4	17
4.	De mens als God „ 4 : 17-26 en 5	21
5.	God vergeet Zijn kinderen niet „ 6 : 9-Gen. 9	26
6.	Van vloek en zegen „ 9	31
7.	Oproerling en torenbouwer „ 10 en 11	35
8.	Volgen van Gods stem „ 12	40
9.	Abram in zwakheid „ 12 : 10-12	45
10.	Abram, de grote „ 13 en 14	48
11.	Abram, de vader aller gelovigen „ 15	54
12.	Een trotse slavin „ 16	58
13.	Lachen in geloof en ongelooft „ 17 en 18	62
14.	Gods verterend vuur „ 19	67
15.	Gods trouw zal nooit vergaan „ 21	73
16.	Abrahams zwaarste gang „ 22	78
17.	Abrahams eerste grondbezit: een graf „ 23	82
18.	Godsvertrouwen „ 24	86
19.	Aanranding van Gods souvereiniteit „ 25 : 7-11, 27-34 en Gen. 27 : 1-30	94
20.	De Hemelpoort „ 27 : 30-46 en 28	100
21.	Bedrog en list „ 29 en 30	104
22.	Heimelijk gevluht „ 31	110
23.	Pniël: Aangezicht Gods „ 32	115
24.	Jacobs donkere weg! „ 33-36	119
25.	De Meester-dromer „ 37	123
26.	Door de diepte „ 39 en 40	128
27.	De steile opgang „ 41	132
28.	„Ik ben Jozef!” „ 42-45	136
29.	Door het geloof! „ 46-50	145
30.	't Morgengloren der verlossing Ex. 1 en 2	153
31.	Mozes, de vreesachtige „ 3 en 4	159
32.	„Wie is de Heere?” „ 5-11 (9 plagen)	163
33.	De nacht des Heeren „ 11-13	171
34.	Door de Rietzee „ 14 en 15	176
35.	Journal „ 15 : 22-Ex. 18	181
36.	Oase „ 18	187

Hfdst.		Blz.
37.	Jahwè, de hemelse Wetgever	Ex. 19 en 20 189
38.	Zijn dit uw goden...?	„ 24, 32 en 33 193
39.	De woning Gods	„ 25, 35, 36 en 40 198
40.	Eredienst	„ 28, Lev. 8, 10, Num. 28 205
41.	Revoluties, I	Num. 10 en 11 211
42.	Revoluties, II	„ 12-14 216
43.	Gods verterend vuur (Korach)	„ 16 221
44.	De laatste etappe van de woestijnreis	„ 17, 20 en 21 : 1-10 225
45.	Bileam, de laaghartige tovenaer	„ 21 : 21-35; 22, 23, 24 en 31 230
46.	Mozes' hemelgang	Deut. 32, 33 en 34 237
47.	Gods machtige woorden	Joz. 1, 2 en 3 240
48.	Dood en leven	„ 4, 5 en 6 246
49.	„Waarom?“ — Om Gods eer!	„ 7 en 8 251
50.	Jozua, Gods strijder	„ 9, 10, 11, 23 en 24 255
51.	Zonde en genade	Richt. 1, 2 en 3 262
52.	Een „Moeder“ in Israël	„ 4 en 5 268
53.	Gideon, de Hakker	„ 6-9 275
54.	Jefta	„ 10 : 6-hfdst. 13 283
55.	Simson, de God-gewijde	„ 13-17 287
56.	Ruth, de stammoeder van Christus	Ruth 1-4 298
57.	De Idumese lijder: Job	Job. 1-42 306
58.	Samuel: van God gebeden	1 Sam. 1-8 315
59.	Saul, de eerste koning	„ 8-11 321
60.	Sauls rijk zal niet bestaan	„ 13 en 14 329
61.	Gehoorzamen is beter dan slachtoffer	„ 15 333
62.	„God ziet niet gelijk de mens ziet“	„ 16 337
63.	„In de Naam des Heeren“ (David en Gollath)	„ 17 en 18 339
64.	Van zanger tot benedeider	„ 19-23 345
65.	Als een veldhoen op de bergen, I	1 Sam. 23-24 351
66.	Abigaïl: Mijn Vader (God) geeft vreugde	„ 25 356
67.	Als een veldhoen op de bergen, II	„ 26, 27, 29 en 30 359
68.	Sauls ondergang	„ 28, 31 en 2 Sam. 1 363
69.	Davids opgang	2 Sam. 2-11 368
70.	„Gij zijt die man!“	„ 11 en 12 376
71.	„Wie zijn vader of moeder vloekt...“	„ 15-19 379
72.	Moederliefde in ruwe tijd	„ 19, 20, 21 en 24 387
73.	Het lied-boek van alle tijden	Psalmen 393
74.	Davids einde,	1 Kon. 1-2 : 13 397

Hfdst.		Biz.
75.	Salomo: Vredevorst	1 Kon. 2 : 13-hfdst. 12 . 402
76.	Boeken van wijsheid en liefde	Spr., Pred. en Hooglied . 417
77.	Rehabeam en Jerobeam	1 Kon. 12-15 425
78.	Val en opstanding (Abia en Asa)	„ 15 en 2 Kron. 13-17 437
79.	Snelle afloop (van Nadab tot Achab)	„ 15 : 25-16 : 29 . . 442
80.	„Elia! Elia!” (De Heere is God)	„ 17 en 18 445
81.	Het suizen van een zachte stilte	„ 19 454
82.	Achabs roofmoord	„ 21 459
83.	„Die zich aangordt...”	„ 20, 22 en 2 Kron. 18 463
84.	Josafat, strijder voor God en recht	„ 22:41-52; 2 Kon. 3; 2 Kron. 17 en 19-21 472
85.	Ahazia, de blinde dwaas	2 Kon. 1 478
86.	„Wagen Israëls en zijn ruiters”	„ 2 : 1-14 482
87.	Elisa, mijn God is heil	„ 2, 4 en 8 487
88.	Naäman: de Syriër, die Jahwè vond	„ 5 493
89.	Als de Heere strijdt (Beleg van Samaria)	„ 6 : 8-33 en 2 Kon. 7 497
90.	Jehu, de voortvarende	„ 8 : 7-29; 9 en 10 . 503
91.	Naar de ondergang der tien stammen	„ 13-15 en 17 . . . 509
92.	Davids lamp te Jeruzalem (Joram, Ahazia, Atalia, Joas)	„ 8, 11-12; 2 Kron. 21-24 517
93.	Het laatste woord is aan Jahwè!	„ 14-16; 2 Kr. 25-28 521
94.	Hiskia: Mijn sterkte is Jahwè (± 720-691 v. Chr.)	„ 18-20 en 2 Kron. 29-32 529
95.	De laatste opgang (Manasse, Amon, Josia)	„ 21-23; 2 Kr. 33-36 530
96.	De ondergang	„ 23-25 en 2 Kron. 36 542
97.	Amos: Gods „(last)drager” (± 750 v. Chr.)	Amos 553
98.	Jona, de profeet tegen wil en dank (± 750 v. Chr.)	Jona. 558
99.	Hosea: Redder (± 725 v. Chr.)	Hosea 564
100.	Jesaja: De Heere is heil (± 725 v. Chr.)	Jesaja en 2 Kon. 19 en 20 568
101.	Micha: Wie is als Jahwè? (± 725 v. Chr.)	Micha 572
102.	Nahum: Troostrijk (± 625 v. Chr.)	Nahum 574
103.	Zefanja: Geborgen door Jahwè (± 610 v. Chr.)	Zefanja 576
104.	Habakuk (± 600 v. Chr.)	Habakuk 579
105.	Jeremia: De Heere sticht, grondvest (± 600 v. Chr.)	Jeremia en De Klaagliederen 581

Hfdst.		Biz.
106.	Obadja: Vereerder van Jahwè (± 580 v. Chr.) <i>Obadja</i>	592
107.	Ezechiël: God maakt sterk (± 580 v. Chr.) <i>Ezechiël</i>	594
108.	Zegevierend Godsvertrouwen <i>Daniël 1 en 2</i>	598
109.	De triumpf van het onwrikbaar geloof „ 3	604
110.	Nebukadnezar, de waanzinnige „ 4	608
111.	Geteld, gewogen, aan stukken! (Mené, Mené, Tekèl, Oeparsin) „ 5	612
112.	De leeuwenproef „ 6	617
113.	Daniël, Gods „zeer beminde” „ 7–12	621
114.	Terugkeer, strijd en opbouw (538–457 v. Chr.) <i>Ezra</i>	625
115.	Nehemia, de man die bidt en werkt (445– 432 v. Chr.) <i>Nehemia</i>	634
116.	Gods Bondstrouw (Ester) <i>Ester</i>	642
117.	Haggai: Feesteling (± 520 v. Chr.) <i>Haggai</i>	649
118.	Zacharia: De Heere gedenkt (520 v. Chr.) <i>Zacharia</i>	652
119.	Joël: Jahwè is God. (Na de ballingschap) <i>Joël</i>	656
120.	Maleachi: Ziet mijn Engel (± 400 v. Chr.) <i>Maleachi</i>	659
121.	Martelaarschap en heldenstrijd (van 400 v. Chr. tot Chr. geboorte)	663
Chronologisch overzicht van de regering der koningen, de ballingschap en het optreden der profeten 672		
Enkele belangrijke jaartallen 673		
Bijbelse geologie, geographie en archaeologie van Palestina 675		
Betekenis van de namen, die in het Oude Testament voorkomen 686		
Lijst van kaartjes 694		
Lijst van afbeeldingen 695		

GOD, DE HEMELSE KUNSTENAAR

Genesis 1 en 2

„In den beginne schiep God de hemel en de aarde.”

Toen was God: Vader, Zoon en Heilige Geest.

Bij God is geen begin. Hij is eeuwig.

Uit de verten der eeuwigheid, van achter de horizon der tijden, komt de Heere ¹⁾ en Hij gaat scheppen. Hij gaat iets maken enkel en alleen door Zijn wil, zonder enig materiaal. Hij heeft geen materiaal nodig om iets moois te maken. Hij spreekt en het *is* er; Hij gebiedt en het *staat* er.

„In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God en het Woord was God. Alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is. In dit Woord was het Leven en het Leven was het licht der mensen.” Zo zegt het Johannes, de evangelist, de gelovige denker. Over dit grote wonder hebben de geleerden van alle eeuwen gepeinsd. En doorgrond hebben ze het niet. De eeuwigheid zal het verklaren!

Wat Jahwè gebiedt, komt in heerlijke orde te voorschijn. Hij gebiedt en de hemel ontstaat, de heerlijke, reine plaats, waar het eeuwige Licht is. De hemel met zijn duizenden engelen; waarheen straks door alle eeuwen het verlangen gaan zal van hen, die zoeken een beter vaderland dan het aardse.

Jahwè gebiedt en de aarde ontstaat, nog gehuld in duister.

En dan... God zeide: „Daar zij licht.” En daar werd licht. Zo schiep Hij de mogelijkheid van leven. Want het dode stof verheerlijkt reeds den Schepper, maar schoner is die verheerlijking door al wat leeft.

Toen was het avond geweest en het was morgen geweest, de eerste dag.

Over de aarde, die nog omgeven is van water, daalt de nacht. Maar als het licht weer begint te gloren, zal God de vochtige sluiers, die de aarde omgeven, opheffen. Op de aarde blijft nog het water, maar de wolkenhemel is geboren en achter dat wolkendek koepelt diepdonkerblauw de oneindigheid van het heelal.

Nu gaat Gods machtige stem over de wateren. Ze worden ge-

¹⁾ We schrijven in dit werk *Heere* met twee e's, omdat we dit woord als *eigenaam* opvatten.

scheiden, vormen zeeën, rivieren, meren, beken, poelen en plassen en vochtig nog, maar vast, treden ze naar voren, de gebergten, de valleien en de dalen, de woestijnen en de vruchtbare landen.

Nu kan de Heere het leven scheppen. O, 't is of er bij Hem een heilig verlangen is, om dat leven te aanschouwen, want nog dezelfde dag scheidt Hij de ganse grote plantenwereld met de duizenden soorten bloemen, bomen, heesters en struiken. Op Zijn Woord verrijst de machtige eik naast de zwakke zwam, vouwt de geurende, vurige roos haar kelk open naast het kleur- en geurloze bloempje van het gras. En als deze dag ten einde spoedt, zingt de wind zijn loflied in ruisende wouden en lispelend riet. En de morgensterren, de kinderen Gods, de engelen, zingen vrolijk in heilig ontroeren. Dit is het grote, machtige wonder van God, het leven.

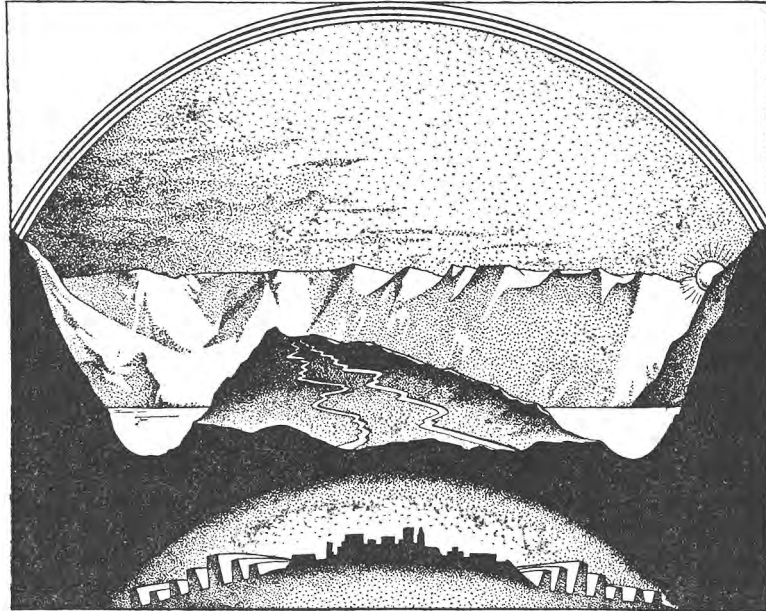
En dan... dan zal Hij het licht, dat uit Hem zijn oorsprong nam overdragen op duizenden, donkere hemellichamen. Hij spreekt en aan het firmament ontgloeit de zon, het grote licht tot heerschappij des daags.

Straks zinkt de zon naar de westerkim; dan zal de duisternis toch weer de nacht beheersen; maar dan, zie, dan blinkt de maan, de heerseres van de nacht met stil-bleek licht en duizenden sterren zijn goudstofjes op het zwarte kleed van de nachthemel. Zo groot is de heerlijkheid dezer hemellichamen, dat het menselijk vernuft zo lang de aarde bestaan zal, deze niet ten einde toe zal doorgronden.

Toen was het avond geweest en het was morgen geweest, de vierde dag. Toen waren de wetten bepaald waaraan al die hemellichamen gehoorzamen; toen was de baan vastgesteld, die zij, met onverstoorbare regelmaat afleggen zullen tot het einde aller dingen.

Maar er moeten, naar Gods wil, wezens komen van hoger orde dan de planten. De wateren worden bevolkt; God spreekt en Zijn stem roept de zeemonsters in 't aanzijn (walvissen staat in Genesis 1 : 21) maar ook het plankton, de kleinste zeedieren, die voor het ongewapend oog onzichtbaar zijn. En tussen deze uitersten alle visen, die de wateren bewonen. En boven de aarde vliegen de vogels in velerlei kleur en hun lied is een lofzang voor Hem, Die hen schiep. Als ook deze vijfde dag ten einde neigt, beziet de hemelse Kunstenaar Zijn werk en zie het is zeer goed.

Nog is de aarde zelf ledig; de wateren zijn bewoond, het lucht-ruim telt zijn vogels, die nestelen tussen de takken der bomen. Nu spreekt de Schepper ten zesden male en de aarde wordt bevolkt.

Wereldgedachte van de volken der Oudheid

Hij scheidt de wilde dieren, het vee en het kruipend gedierte en het leeft en tiert en weet de wegen naar zijn voedsel en zijn holen om te overnachten.

En dan... dan zal God nog een wezen formeren, een wezen dat Zijn beeld zal dragen. Dit wezen zal Hij de gave van het eeuwige leven schenken. Zo diep zal Hij Zijn beeld daarin griffen, dat het zelfs door geen zondeval geheel uitgewist zal kunnen worden.

Hier spreekt de Schrift in 't bijzonder van de Goddelijke samenwerking: „Laat *Ons* mensen maken, naar *Ons* beeld en naar *Onze* gelijkenis.” Dit wezen, de mens, ontvangt uit 's Heeren hand de heerschappij over alle gedierte dat op de aarde is en over alle planten en God geeft hem verstand om de wonderen van Zijn schepping na te speuren. Dit wezen wordt door God voorbestemd om in altijd durende vreugde en vrede zijn Heer en Schepper te loven, om tot in der eeuwigheid ongestoord te genieten. Om dit te verkrijgen

ontvangt de mens een eigen vrije wil als beelddrager Gods en met die vrije wil kan hij beslissen over leven of dood.

Een gedeelte van de heerlijke aarde zondert God af tot een lusthof voor dien mens. Daar bloeien de schoonste bloemen, daar rijpt het fraaiste fruit; daar zingen de vogels hun liefste lied; daar dartelt en spartelt in het water der vier rivieren, Pison, Gihon, Hiddekel en Frath, een vrolijke wemeling van vissen; daar maakt de grote Kunstenaar een beeld uit de aarde en als dat beeld klaar is en fraai gemodelleerd, dan blaast Hij *Zijn* adem in de neusgaten. Gods adem, Gods leven, het eeuwige leven.

En opdat die mens niet alleen zal zijn, doet de Heere een diepe slaap op Adam vallen en uit een zijner ribben bouwt Hij nog een mens en ook die ontvangt het eeuwige leven van God zelf.

Nu zijn ze samen, Man en Vrouw; nu kunnen ze aanvangen het leven van vreugde en genieting zonder einde. Nu zullen ze altijd loven hun Schepper, uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn; Die door het woord Zijner Kracht alle dingen schiep, opdat die ganse heerlijke Schepping Hem zou eren en in die lof zelf de hoogste, zaligste vrede vinden.

We worden stil als we aan al deze mooie dingen denken. En diep in onze ziel wordt het verlangen geboren om ook zo in volmaakte reinheid den groten Kunstenaar te kunnen loven. Dat verlangen groeit uit tot een heimwee, dat niet altijd even sterk in ons is, maar dat nimmer sterft. En als een zwakke nagalm van dat machtige loflied, dat opklonk, in de juichende morgenstond der schepping, mogen en willen ook wij zingen:

De hemel looft, o Heer, Uw wond'ren dag en nacht!
Uw waarheid wordt op aard' de glorie toegebracht,
daar Uw geheiligd volk van Uwe trouw mag zingen.
Want wie is U gelijk, bij al de hemelingen?
En welke vorsten ooit het aard'rijk moog' bevatten,
wie hunner is, o Heer, met U gelijk te schatten?

VERKLARINGEN

1. In het Scheppingsverhaal nemen we een duidelijke volgorde waar van het laagste naar het hoogste. Ga dit voor jezelf maar eens na. Het hoogste in de schepping is de mens, die wordt het laatst geschapen.
2. Een oud versje, dat steun geeft om de volgorde van de werken op de scheppingsdagen te onthouden, is het volgende:
De eerste dag sprak God, de Schepper: Er zij *licht*.
De tweede dag heeft Hij de *dampkring* ingericht,
De derde dag deed Hij *gras, kruid en bomen*,
De vierde dag de *hemellichten* komen,
De vijfde zijn *vis en vogel* voortgebracht,
De zesde dag het vee en 't *menselijk geslacht*.
3. Er zijn vele heidense volken, die een scheppingsverhaal hebben; maar ze verschillen met het scheppingsverhaal in de navolgende punten:
1e. Bij de heidenen was de *duisternis* een macht waar *tegen* de goden een strijd voerden op leven en dood. In Gods woord is van zulk een strijd geen sprake. God spreekt: Er zij *licht* en er is *licht*.
2e. Voor de meeste heidenvolken is de zon een god, die leven en vruchtbaarheid geeft. Uit Gen. 1 blijkt duidelijk, dat er ook *zonder de zon leven mogelijk* is; de planten leefden *voor* de zon er was.
3e. De heidenen stellen zich hun goden voor naar mensenbeeld. Gen. 1 zegt: De mens is geschapen naar Gods beeld.
4. Walvissen in vers 21 betekent: *zeemonsters*.
5. Opmerkelijk is, dat de planten, de hemellichamen en de landdieren in drieën onderscheiden worden.
6. *Gods beeld* in den mens betekent: Zijn afkomst van God, zijn aanleg, zijn taak en zijn bestemming (om eeuwig God te loven in volmaaktheid).
7. Genesis betekent: *Wording, oorsprong, geboorte*.
8. Het Scheppingsverhaal wordt ons in Gen. 1 zeer kort verteld. In de zes scheppingsdagen heeft de Heere oneindig veel meer geschapen dan wat hier staat. Denk eens aan alle scheikundige stoffen, aan delfstoffen, vele soorten dieren en insecten.
9. Op de zevende dag heeft God *niet* gerust, omdat Hij vermoeid was. Dit *rusten* betekent: Er werden geen nieuwe schepselen meer gemaakt en God ging nu Zijn heerlijke Schepping *onderhouden*.
10. Paradijs betekent: *lusthof*. Het is een gedeelte van de landstreek Eden (= vreugdeland).
11. Toen Adam Eva zag komen als een geschenk van God, werd hij dichter en bezong hij in een lied (het eerste in de Bijbel) zijn grote geluk.
12. In Gen. 2 : 4 staat voor 't eerst „Heere God”. In 't Hebreeuws *J-h-v-h, Jahwè*, d.w.z. Hij, Die van eeuwigheid tot eeuwigheid zelfstandig, de Zijnde, is. Waar in de Bijbel *HEERE* met hoofdletters geschreven staat, daar staat in 't Hebreeuws *Jahwè*.
13. Adam gaf alle dieren namen, naar hun aard. Hieruit blijkt dat Adam terstond na zijn schepping over een groot verstandelijk vermogen beschikte.

2

LICHT — NACHT — LICHT!

Genesis 3

Er ruist een lieflijke koelte door de toppen der bomen van het Paradijs. Adam en Eva, die bezig zijn de hof te bewerken, luisteren.

Nu komt het heerlijke ogenblik van de dag, het ogenblik, waarnaar iedere morgen bij het ontwaken reeds, hun verlangen uitgaat. Want aan het ruisen van de wind horen ze dat de Heere komt, hun grootste Vriend.

Nu wordt hun vreugde weer volkomen.

De Heere spreekt met hen.

Hij zegt hun dat een aantal engelen wilde zijn gelijk Hij. In hun hoogmoed zijn ze in opstand gekomen tegen Hem. Toen heeft Hij hun voor eeuwig de hemel ontzegd. En nu draagt de Heere aan Adam en Eva op, niet alleen het Paradijs te bouwen, maar ook te bewaren. God weet wel, dat de aanvoerder der opstandelingen, Satan, nu zal trachten Zijn heerlijke werk, de Schepping, te verstoren. En dat mag niet.

Adam en Eva luisteren. En als de Heere weer van hen gaat, leeft in hen het heilig voornemen het Paradijs voor God en voor henzelf te bewaren tegen Satan. Hier zal geen vijand van den Heere binnenkomen.

En toch...

In het Paradijs staat een boom, waarvan Adam en Eva niet eten mogen. Het is de boom der kennis des goeds en des kwaads. In hen komt niet de gedachte op naar de vrucht van die boom de hand uit te steken. God zelf heeft het immers verboden; en de grootste liefde tot Hem is immers dat ze Zijn wil doen.

Maar... Eva heeft een wondere ontmoeting. Een slang komt naar haar toe. En die slang... begint te spreken. Vreemd is dat. Even is Eva verwonderd en kijkt ze naar die slang. Maar in haar hart is geen vrees. Ze kent immers geen vrees, omdat ze zonder zonde is.

De verwondering duurt echter niet lang. Wat zegt die slang? „Is het waar, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van alle bomen dezès hofs?”

Maar dat is vreemd. En dat is *niet* waar. Dat heeft God *niet* gezegd.

„De Heere heeft gezegd: Van de vrucht der bomen dezès hofs

mogen wij vrij eten, maar van de vrucht des booms die in het midden des hofs is, heeft God gezegd: Gij zult daarvan niet eten, noch die aanroeren, opdat gij niet sterft."

Eva spreekt met klem. Er is verontwaardiging in haar stem om deze woorden van de slang. En de duivel, die door middel van de slang spreekt, lacht. De vrouw gaat met hem praten, nu heeft ze 't pleit reeds half verloren. Want hoor, nu spreekt de slang weer: „Gijlieden zult de dood *niet* sterven, maar God weet, dat als gij daarvan eet, dan zult gij zijn *als* God, kennende het goed en het kwaad."

Dit is een vreselijke leugen. O, moest nu Eva zich niet vol afgrijzen afkeren van die stem? Moest ze nu niet wegvlugten naar Adam en hem vertellen wat die slang gesproken heeft? Moest ze... o, nu komt het grote ogenblik, dat beslissen zal over de toekomst van al wat geschapen is. Nu komt de daad, waardoor zelfs Gods eigen Zoon later op Golgotha's heuveltop onder de wreedste pijnen zal moeten sterven.

Eva vlucht niet. Want is het niet begeerlijk te zijn als God zelf. Dat heeft de slang immers gezegd. En Eva kijkt naar de boom en ze ziet zijn vrucht en ze ziet ook, dat die vrucht begeerlijk is om verstandig te maken.

Na de twijfel komt de begeerte en na de begeerte... de daad. Eva strekt de hand uit, ze plukt van de verboden boom en... ze eet.

Dan gaat ze naar Adam. Ze vertelt hem haar ontmoeting met de slang en Adam, het hoofd der schepping, met wien de ganse schepping staat of valt, *Adam eet ook*.

En dan... dan komt de dood. Dan sterft het eerst de levensvreugde, de genieting, de vrede. Dan kennen Adam en Eva ook het kwaad. En de vreselijke leugenaar, de duivel, lacht. Hij is door God uit de hemel geworpen, nu heeft hij wraak genomen. Nu is in Gods mooie, blijde schepping het verdriet gekomen, de dood. Nu triomfeert de duivel. De hoogmoed, die hem ten val bracht, heeft ook de ondergang van den mens en in hem van de ganse schepping, bewerkt. Zal er daarom geen vrolijkheid zijn in de hel?

De wind ruist door de toppen der bomen in Edens hof. De Heere komt. En nu gaan Adam en Eva niet als gelukkige kinderen hun Scheppr tegemoet. Over hen is de verschrikking gekomen, de vrees. Ook iets, dat ze vóór deze dag niet kenden. Adam en Eva, ze verbergen zich achter 't dichte gebladerte van de hof.

't Is of de Heere verontwaardigd is, als Hij roept: „Adam, waar zijt gij?” Adam beeft. Nu moet hij zijn Schepper, zijn Vriend ontmoeten,

Dien hij verraden heeft. Adam weet het: Nu zal het oog van dien Vriend toornen, nu zal die stem, die hem anders als hemelmuziek in de oren klonk, nu zal die stem hem veroordelen.

Adam tracht, in zwak verweer, zich te verontschuldigen. „Ik hoorde Uw stem in de hof en ik vreesde, want ik ken nu het kwaad, daarom heb ik mij verborgen.” Maar dit verweer is overbodig. De Heere weet alles. Wie zou zich voor Hem kunnen verbergen. Het helpt Adam ook niet, dat hij Eva de schuld geeft. (Dit was er geworden van de reine liefde tot elkander.) En 't helpt Eva niet dat ze de slang de schuld geeft.

Hoor, er is heilige toorn in 's Heeren stem als Hij spreekt; eerst tot de slang: „Gij zijt vervloekt boven al het vee; op uw buik zult gij gaan en stof zult gij eten, al de dagen uws levens.”

Er is heilige toorn in 's Heeren stem, als Hij het oordeel uitspreekt over Eva, als Hij haar moeite en smart aanzegt.

Er is heilige toorn in 's Heeren stem, als Hij Adam aanzegt, dat het aardrijk om hem vervloekt zal zijn, en dat Adam met zwoegen en vermoeiende arbeid zijn brood zal moeten verwerven.

Het is donker geworden in de zielen van Adam en Eva, zwarte nacht. Zij hebben hun God, hun Schepper, hun Vriend verraden; nu is die Vriend hun Rechter geworden; nu is over hun toekomst, die licht was door louter levensvreugde, de nacht, de zwarte nacht van moeite en pijn, van tranen en verdriet gekomen. Nu geeft die toekomst geen uitzicht meer. Nu wacht aan het einde van een moeitevol leven: de dood.

Maar... dan klinkt over de in wanhoop gebogen hoofden van Adam en Eva de heerlijke toekomstvoorspelling van Gods grondeloze liefde: „Ik zal vijandschap zetten tussen u (den duivel) en deze vrouw, tussen uw zaad (de goddelozen) en tussen haar zaad (de kinderen Gods); datzelve (de Heiland, geboren uit de nakomelingen van Eva) zal u de kop vermorzelen en gij zult het de verzenen (de hielen) vermorzelen.” De duivel zal alles in 't werk stellen om zijn rijk op aarde te doen zegevieren, hij zal zover vermogen, dat Christus aan het kruis genageld wordt en sterft, maar in die dood zal de Heiland triomferen en ten derden dage zal Hij glorieus verrijzen. Dat zal de beslissende slag zijn voor Satan.

Adam en Eva, ze horen de mildheid der liefde, die klinkt in de woorden Gods en een straal van hoop vaart licht door hun wanhoop-donkere ziel. Ze weten: het vonnis blijft. God is geen God, dat Hij liegen zou, noch eens mensen kind, dat Hem iets berouwen zou;

maar door de striemende strengheid van het recht heen druppelt nu reeds de balsem der liefde.

Laten ze nu uit het Paradijs verdreven worden, opdat ze niet van de boom des Levens eten zullen en eeuwig in zonde leven, laten nu engelen met flikkerende, vurige zwaarden als vlammende dreigingen Gods, de weg naar het aardse Paradijs voorgoed afsluiten; laat de aarde nu doornen en distelen voortbrengen, die den vermoeden landman wonden; laat Eva nu pijnen en smarten lijden naar lichaam en ziel; laat nu zelfs aan het einde van een moeitevool leven de dood, de laatste, de grootste vijand over hun lichamen triumpferen, boven dit alles uit gaat het weten, dat de Heere in Zijn liefde behoudenis voor de ziel heeft geschonken. En als het verlangen naar het aardse Paradijs verloren gaat, omdat het weet, dat het niet meer vervuld *kan* worden, als de cherubim met de vlammende zwaarden weer ten hemel gaan, omdat de schone hof tot een wildernis is geworden en de boom des Levens is vergaan, dan is in de harten der mensen geboren een ander verlangen, heerlijker, schoner en sterker dan het eerste, het verlangen naar het hemelse Paradijs. Ook daar is een boom des Levens en van die boom mag elk der gezaligden vrijelijk eten. Bij de heerlijkheid van dit hemelse Paradijs haalde het aardse niet, want aldaar is geen slang, geen duivel meer, die de mensen, Gods gezaligde kinderen tot zonde, tot dood verleiden kan. Daar zijn ze in eeuwige vreugde bij hun Schepper, hun Vriend, hun Vader.

Door de lichtloze nacht der wanhoop komt het stralend licht van Gods ontferming over Adam en Eva, ook over ons. En wij willen nu en tot in eeuwigheid danken en loven den God der liefde:

Wij loven U, o God, wij prijzen Uwen naam;
 U, eeuwig' Vader, U verheft al 't schepsel saam!
 Zingt serafs, eng'len zingt, heft machten aan en tronen,
 onafgebroken rijz' uw lied op hoge tonen!
 Gij, driemaal heilig zijt G', o God der legerscharen;
 dat aard' en hemel steeds Uw grootheid openbaren!

Gezang 3 : 1
 N.B. 132 : 1
 E.G. 23 : 1

VERKLARINGEN

1. De wortel der zonde, die Adam en Eva bedrijven, is *grensoverschrijding*. Dit is dus letterlijk de zonde van Satan.
2. Adam en Eva moesten de hof niet alleen *bouwen* (bewerken) maar ook *bewaren* (bewaken). Hieruit blijkt, dat zij van de val der engelen wisten, en wie kan hun dat anders verteld hebben dan de Heere zelf.
3. Gen. 3 : 7: „naakt”, heeft hier een dubbele betekenis:
 - 1e ongekleed.
 - 2e verstandig, d.w.z. kennende het *kwaad*. Deze beide betekenissen worden hier gebruikt.
 God zelf leert de mensen kleren maken van dierenhuiden.
4. Gen. 3 : 24: *cherubim* = engelen, meervoud dus. Wij spreken wel van één engel, maar dat is niet juist.
5. Let op de *overeenkomst* en het *verschil* tussen het *aardse* Paradijs (Gen. 2) en het *hemelse* (Openb. 22). Het begin en het einde van Gods Woord. Hiertussen de ganse strijd van den mens.

3

MOORDENAAR — MARTELAAR

Genesis 4

Aan de oever van de Tigris, wellicht niet ver van de plaats waar eens het Paradijs was, werkt een man. Hij spit de stugge aarde om.

Nu rust hij even; het werk is zwaar. Hij kijkt in de verte; daarginds, in het Noorden is een groene streep zichtbaar. En als hij daarnaar kijkt, dan komt weer die vreemde gloed in zijn ogen, dan spreekt hij in zichzelf, donkere, dreigende woorden.

Wie is die man?

Toen Adam en Eva uit het Paradijs verdreven waren, werd hun reeds spoedig een zoon geboren. En Eva, in wie sterk leefde de belofte Gods, reeds in het Paradijs gedaan, de belofte van een held, die Satan zou verslaan, Eva juicht: Ik heb een *man* van den Heere gekregen. Eva is niet tegen den Heere in opstand gekomen, om de zware straf, die Hij over hen uitsprak, maar zij heeft Gods belofte aangegrepen en die is haar troost in haar leven van smart. Haar zoon, haar eerstgeborene, is *Kain*. Zal hij zijn de sterke, die de strijd gaat aanbinden met Satan?

Niet lang daarna wordt hun een tweede zoon geboren; dan juicht Eva niet. Hem noemt ze *Habel*, d.i. damp, ijdelheid. Gods wegen zijn anders dan onze wegen en Gods berekeningen zijn anders dan de onze. Dat zal spoedig blijken.

2 O.T.

Kaïn wordt de sterke, de man, die werken moet, de zwoeger, de worstelaar met de stugge aarde. Hij zal met noeste vlijt die aarde zijn vrucht ontrukken. Habel is de zwakkere, de stillere, de man die in de wijde eenzaamheid zijn schapen en geiten hoedt; de man ook, die in die eenzaamheid dicht leeft bij zijn God. Want in de stilte wordt Gods stem het best gehoord.

En nu gaat er in beider leven een ding gebeuren, dat hen diep in de ziel grijpt. De oogst rijpt op de velden van Kaïn en van vader en moeder heeft hij geleerd, dat de eerstelingen, de mooie volle garven den Heere geofferd, gewijd moeten worden. Ook Habel heeft dit geleerd en samen zullen ze den Heere danken voor Zijn zegeningen. Habels kudde zijn vermeerderd, uitgebroken in menigte. Ook in zijn hart is de dank voor Gods goedheid en hij zal offeren de eerstgeborene en beste schapen en geiten van zijn kudde.

Dan komt het grote ogenblik. Want terwijl ze beiden hun offer ontsteken, betoont de Heere op klare wijze, dat Hij Habel en zijn offer aanneemt.

Kaïn ziet het; hij weet dat *zijn* offer niet aangenomen is door den Heere. En hij weet ook wel waarom. Hij weet dat zijn zelfzucht, dat zijn verknochtheid aan de aarde en het aardse, dat zijn offer-uitgewoonte den Heere belet dit offer aan te nemen. En in plaats van zich neer te werpen op die aarde en God te smeken ook hem en zijn offer aan te nemen, wordt hij boos.

God heeft duidelijk getoond dat Hij een welbehagen heeft aan Habel en niet aan hem, aan Kaïn, den eerstgeborene, den sterke.

Straks zal Habel zich beroepen op die gebeurtenis en het eerstgeboorterecht opeisen misschien. Dat mag niet, dan liever... o, wat een ontzettende gedachte gaat nu door Kaïns ziel, dan liever Habel doden, dan is hij weg, voorgoed.

Nu gaat de zon, die scheen over het leven van Kaïn, onder. Nu komt de nacht in zijn ziel. Daarom schijnt die vreemde gloed in Kaïns ogen, daarom zijn z'n gelaatstrekken grauw en vervallen, daarom mompelt hij dreigende woorden. In zijn ziel is de haat gekomen.

Nu komt de Heere tot Kaïn. Hij vraagt: „Waarom zijt gij ontstoken en waarom is uw aangezicht vervallen?” De Heere wil Kaïn redden. In Zijn grote liefde wil Hij die vlammen van haat uitblussen in Kaïns ziel. En vriendelijk spoort Hij Kaïn aan *wel* te doen, dan zal hij zijn hoofd weer kunnen opheffen, dan zal er weer vrede komen in zijn hart; dan zal het duister van de haat wegwijken en het licht van de levensvreugde weer helder gaan schijnen. De Heere tracht

zelfs Kaïn te overtuigen, dat hij zijn zondige gedachten kan overwinnen.

Maar de stem van den duivel is sterker in Kaïn. En nu gaat hij zinnen, hoe hij zijn wraakplannen zal volvoeren. Wie zich eenmaal aan de zonde verkocht heeft en de stem van God in zijn hart het zwijgen heeft opgelegd, die deinst voor de laagste middelen niet meer terug, om zijn plannen te volvoeren.

Het laagste middel: Kaïn lokt Habel in het veld onder de schijn van rustig met hem te willen samenspreken en dan... dan laait de vlam van de haat schielijk hoog op in zijn ziel, dan lichten zijn ogen vol duivelse boosaardigheid, dan... dan komt de daad. Kaïn valt op den niets vermoedenden Habel aan en doodt hem.

Kaïn, de broedermoordenaar. O, Eva, is dit de man, bij wiens geboorte gij juichte in heerlijke hoop?

Habel: de godvruchtige, de eerste dode, de eerste martelaar. Nu is het licht in Kaïns ziel volkomen ondergegaan. Maar het bloed van Habel, het roept, het schreit ten hemel. En de Heere hoort dit roepen. Hij, de Heilige, kan dit vergoten broederbloed niet ongewroken laten.

Het helpt Kaïn niet of hij in wrede onverschilligheid den Heere, Die hem ter verantwoording roept, antwoordt: „Ben ik mijns broeders hoeder?” Gods toorn dondert over Kaïn als Hij zegt: „Gij zijt vervloekt door de aardbodem, die zijn mond heeft opengedaan om uws broeders bloed van uw hand te ontvangen; als gij de aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwerfende en dolende zijn op de aarde.”

Ontzettend gericht Gods. Zwerfende en dolende; nimmermeer rust, nimmermeer vrede; geen zonnestraal zal meer vallen in het duister van Kaïns ziel, zijn lamp is uitgeblust in zwarte duisternis. Kaïn heeft zich vergrepen aan Gods beeld, aan God zelf. En de Heere duldt niet, duldt nooit, dat een mens zich vergrijpt aan Zijn kind. Want wie Zijn kind aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan.

Kaïn voelt de ontzettende zwaarte van Gods toorn. En toch is er zelfs voor hem nog redding. Kaïn *kan* nog pleiten om vergeving. Maar hij doet het niet. En vol egoïsme beklagt hij zichzelf, als hij zegt: „Mijn misdaad is groter, dan dat ik de straf kan dragen.”

En nu... maar dat begrijpen wij niet. In ondoorgroendelijke liefde belooft God dat Kaïn niet door mensenhand gedood zal worden. En Hij stelt zelfs een teken, een zichtbaar teken aan Kaïn. Door dit teken wordt hij weliswaar gebrandmerkt als moordenaar, maar zal

hij ook gevrijwaard zijn voor een gewelddadige dood. Wie kan deze liefde begrijpen?

Toch wordt aan Gods heilig recht voldaan. Habel wordt in Kaïns leven gewroken. Kaïn vindt geen rust meer, nergens en nimmer. Een gestadige angst drijft hem voort, totdat hij eindelijk ten Oosten van Eden in het land Nod, een stad gaat bouwen. Zo luid is de stem van zijn geweten in hem geworden, dat hij de wijdheid van het veld met de zwijgende eenzaamheid, het ideaal van Habel, niet meer verdragen kan; hij moet een stad gaan bouwen; hij moet hamerslagen horen, die luider zijn dan de stem van zijn geweten; hij moet muren oprichten, om daarachter veilig te zijn. Voortgejaagd wordt hij, totdat aan het einde van zijn gepijnigde leven de dood komt, en dan... Hier zijn we aan het einde van ons weten.

Maar Kaïn heeft ervaren, wat een troost is voor ons, als ook het licht van het geluk in ons leven door mensen verduisterd wordt:

De Heer zal opstaan tot de strijd,
 Hij zal Zijn haters wijd en zijd,
 verjaagd, verstrooid, doen zuchten.
 Hoe trots Zijn vijand wezen moog',
 hij zal voor Zijn ontzaglijk oog,
 al sidderende vluchten.
 Gij zult hen, daar G' in glans verschijnt,
 als rook en damp, die ras verdwijnt,
 verdrijven en doen dolen.
 't Godd'loze volk wordt haast tot as,
 't zal voor Uw oog vergaan als was,
 dat smelt voor gloeiende kolen.

Psalm 68 : 1

VERKLARINGEN

1. Hoe Kaïn merkte, dat de Heere Habel en zijn offer aannam en hem en het zijne niet, wordt ons niet vermeld. 't Is mogelijk, dat God zelf Habels offer ontstak. Dr Grosheide zegt, dat Habels offer een *opoffering* was, dat van Kaïn niet niet. (Hebreëen, bl. 139.)
2. Kaïn vreest, dat al wie hem vindt, hem zal doodslaan. Hieruit blijkt dat er al meer mensen op de aarde waren. Dit zijn dus broers en zusters van Kaïn en Habel.
3. Het teken dat God aan Kaïn stelde is het zgn. *Kaïnsteken*. Op grond van diepgaande studie nemen de geleerden aan, dat dit een *kruisteken* was. Dit wordt later door Christus het veldteken van de kerk. In dit teken overwint zij de wereld.

4. Gen. 4 : 8: Kaïn lokt Habel in het veld, als om rustig met hem samen te spreken. Hierin gelijkt hij volkomen op Joab, die Abner kuste om hem dood te slaan en op Judas, die den Zoon des Mensen verried met een kus.
5. Gen. 4 : 11: Matthew Henry zegt: „De aarde heeft a.h.w. gebloosd, toen zij haar gelaat bevekt zag met zulk bloed en daarom opende zij haar mond, ten einde datgene te verbergen, wat zij niet heeft kunnen verhinderen.” Schone symboliek!
6. Ook in het land *Nod* heeft Kaïn geen rust gevonden, want *Nod* betekent: *schudding, siddering*.
7. Merk op, dat Kaïn zijn stad Henoeh gaat bouwen ten Oosten van Eden. Daar bewaakten ook de cherubim de toegang tot de Boom des Levens. Hierin tart Kaïn a.h.w. nog den Heere. Trouwens door het bouwen van deze stad scheidde hij zich moedwillig af van het gezin van Adam en Eva en... van de dienst des Heeren.

4

DE MENS ALS GOD

Genesis 4 : 17—26 en 5

„En Lamech zeide tot zijn vrouwen:

„Ada en Zilla, hoort mijne stem,
 Gij vrouwen Lamechs, neemt mijne rede ter ore.
 Ik sloeg een man dood om mijn wonde
 en een jongeling om mijn buile.
 Kaïn zal zevenvoudig gewroken worden,
 Maar Lamech zeventig maal zeven maal.”

Wie is Lamech, die dit woeste, God-onterende, God-tartende lied zingt?

Adam en Eva waren wel zeer bedroefd, toen zij de tijding van de broedermoord vernamen. Eva's jubel: Ik heb een *man*, een grote, een verhevene van den Heere verkregen, is reeds lang verstomd. En Habel is een damp gebleken. Nu zijn ze op één dag van beide zonen beroofd. Hun hoop, de verwachting van hun ouderhart, dat die twee zonen hun ziel zouden verkwikken, dat zij, de ouders, zouden voortbestaan, *beter* zouden voortbestaan in hun kinderen, is wreed vergaan.

God ziet het. Hij kent hun droefheid. En Hij troost. Zoals zich een vader ontfermt over de kinderen, zo ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vrezen. Hij geeft hun een anderen zoon,

waarin de stille godsvrucht van Habel voortleven zal. En vreugdevol noemen zij zijn naam Seth (plaatsvervanger). Nu geen Habel, geen ijdele damp, maar Seth, een gevestigde.

En als Seth volwassen is, wordt hem een zoon geboren, die Hij Enos noemt. En dan... dan begint men de Naam des Heeren in 't openbaar aan te roepen. Dit zijn de eerste godsdienstoefeningen, die ons de Schrift vermeldt.

Hiertoe was moed nodig. Want onder de nakomelingen van Kaïn was een man opgestaan, die zijn tijdgenoten verre overtrof in woestheid en wreedheid. In dezen man wordt de zelfzucht, de grootheid van den mens, die geen God nodig heeft, volkomen. Hij erkent geen God meer. Hij zal zijn eigen heer en meester zijn. Hij tart Gods huwelijkswet bij de schepping gegeven, dat iedere man één vrouw zal bezitten. Hij neemt twee vrouwen, Ada en Zilla. En in grote hoogmoed zingt hij zijn trotse lied.

Die man is Lamech. Als een man hem verwondt, dan slaat hij hem dood; als een jongeling hem slaat, dan vermoordt hij hem. Lamech, hij heeft geen God nodig; hij zal zijn eigen rechter zijn. Wel vreselijk werkt de zonde van Kaïn in zijn geslacht door. Lamech lacht om God; hij vindt Kaïn een zwakkeling, want die zou door God gewroken worden; hij, Lamech, zal zichzelf wreken en wel zeventig maal feller en heviger dan God Kaïn zou doen. Zo ver is de mens in zijn afval van den Heere reeds gekomen.

En niet alleen zijn eigen recht zal de mens zoeken, ook zijn eigen genieting, zijn eigen vermaak. De hoogste vreugde van de kinderen Gods is, dat zij zich vermaken in den Heere, hun Schepper; de genieting der Kaïns-kinderen is, dat ze zich vermaken in het werk hunner eigen handen, in het vernuft van hun eigen geest. Ada's zoon, Jabal, wordt een vermaard herder, hij geniet van zijn vee, zijn aards bezit; haar zoon, Jubal, wordt een beroemd toonkunstenaar, hij is de eerste organist, hij vermaakt het hart met zijn schone muziek. Tubal Kaïn wordt een vermaarde smid. Hij vindt de gereedschappen uit, die het landbouwbedrijf tot hoger trap van ontwikkeling brengen. Heeft Lamech dan geen reden zich te beroemen in zijn macht en vernuft?

God hoort het bloeddorstige lied van den „groten” mens.

En temidden van deze grote afval sticht Hij Zijn kerk, de vergadering Zijner gelovigen, die het *niet* verwachten van menselijke macht en vernuft, maar die alle dingen in hun leven verwachten van Hem; de gelovigen, die „Enos” zijn, kenners van eigen zwakheid, maar

door die kennis sterk, onoverwinnelijk. Te midden van de algemene verwildering en woestheid staan zij met opgeheven hoofd, de uiterlijk zwakken, maar de waarlijk sterken.

Uit die groep van gelovigen treedt een man naar voren, lichtend als een ster aan een donker firmament. Die man is Henoch. Evenals in Lamech de boosheid der Kaïnieten culmineert, zo culmineert in Henoch de godsvrucht.

Henoch wandelt met God.

Lamech, de machtige *mens*.

Henoch, het machtige kind van God.

Want hij heeft de heilige vermetelheid om de godverzakkers Gods oordelen in het gelaat te slingeren; hij heeft de geweldige moed om te profeteren, dat Gods oordelen onafwendbaar zeker komen zullen.

O, ze haten hem, de Kaïnieten. Die stem, die moedige stem, die hun menselijke hoogmoed tart, moet zwijgen. En voor een moord deinzen ze niet terug. Ze zijn immers kinderen van een moordenaar. Maar God laat Zijn kind, Zijn moedige kind niet vermoorden. En als het schijnt, dat dit toch wrede werkelijkheid zal worden, dan doet de Heere Zijn wonder... dan neemt Hij hem tot Zich.

Henoch sterft niet gelijk de andere mensen, omdat hij ook niet zoals zij geleefd heeft. Zijn wandel was op aarde reeds in de hemelen; God neemt hem tot Zich, zonder dat hij de vallei des doods behoeft te betreden.

Zijn vijanden zoeken hem. Ha! Waar is hij, de vermete, die tegen hen durfde spreken. Zij zoeken hem in duivelse lust om te moorden, maar vinden hem niet. Zijn plaats wordt niet meer gevonden. Hij is met lichaam en ziel overgezet in Gods heerlijke hemel, opdat hij in volmaaktheid wandelen zal met God, zijn Vriend.

De grote, bezielende leider van Gods kinderen is heengegaan. Nog klinkt in hun oren zijn machtige woord. Zij gedenken hem op hun samenkomsten, maar als de jaren vergaan, vervaagt zijn beeld. En dan... de stroom der Kaïnieten zwelt.

Satan heeft vruchteloos gepoogd Gods kinderen uit te roelen. Niet door bruto geweld zal hij overwinnen, maar door list. Dit is zijn machtigste wapen. „En het geschiedde, als de mensen op de aardbodem begonnen te vermenigvuldigen en hun dochters geboren werden, dat Gods zonen de dochteren der mensen aanzagen, dat zij schoon waren... en zij namen zich vrouwen uit allen, die zij verkozen hadden.” Dit is Satans list.

O, nu worden Gods kinderen langzaam maar zeker van hun vastheid, van hun fundament afgetrokken. Nu moeten ze vallen. Wie met Satan samen gaat wonen, wordt zijn dienaar.

O, ze hebben wellicht wel schone redenen gehad voor hun gevaarlijk gedrag, de zonen Gods, maar deze redenen zijn ongeldig voor God. Schoon waren die vrouwen, zeer begeerlijk om samen mee door 't leven te gaan, maar Gods geest, de Heilige Geest, gaat twisten met de kinderen Gods, die spoedig Gods zonen niet meer zullen zijn.

't Gaat uiterlijk goed met Seths nakomelingen. Ook zij worden machtige mensen, hun zonen zijn reuzen en God is lankmoedig. Hun kinderen zijn mannen van naam, sterker dan allen die om hen waren. De geest van Lamech wordt wakker in hen en in plaats van zonen Gods te zijn, zoals hun vaders eenmaal waren, worden zij de schrik van alle levenden. Nu wordt de aarde een hel. Nu is het licht van Gods vreze schier uitgeblust. Nu eerst kan de zonde in al zijn verschrikkelijkheid hoogtij vieren. Nu is niemand zijn leven meer zeker. Nu is er niets meer dat den mens beschermt tegen zijn medemens. Nu heerst de moedwil, de duivelse moedwil op aarde; nu is iedere dag een dag van angst en telkens als de zon haar laatste stralen zendt over de aarde, versmoren die in 't vergoten bloed.

Zo kan de aarde niet langer bestaan. Dit moet een einde nemen. Gods geest is bedroefd geworden om al het onrecht.

Dan neemt de Heere Zijn besluit: Alvorens de mensen op aarde zichzelf verdelgd hebben, zal God hen verdelgen, opdat er enkelen overblijven en niet zijn ganse schepping te gronde ga.

Satan zal niet triompheren over Jahwè. God laat het werk dat Hij eens begon niet vernietigen door een opstandeling.

O, het smart den Heere dat Hij dit besluit moet nemen, maar het is beter dat de bozen sterven, dan dat Zijn ganse schepping verloren ga. „Mijn Geest zal niet in eeuwigheid twisten met den mens, maar zijn dagen zullen zijn honderd en twintig jaren.”

Honderd en twintig jaren Gods lankmoedigheid. Honderd en twintig jaren prediking door Noach van Gods ontferming, indien de boze mensen zich willen bekeren; honderd en twintig jaren prediking van de ondergang der mensheid in iedere bijl- en hamerslag van Noach voor de bouw van de ark. Boven Gods recht, dat de moordenaars verdelgen moet, gaat nog uit Gods liefde. Hij heeft geen lust in de dood der zondaars, maar daarin, dat ze zich bekeren en... *leven*.

Uw *goedheid*, Heer, is hemelhoog,
 Uw *waarheid* tot de wolkenboog,
 Uw *recht* is als Gods bergen.
 Uw *oordeel* grond'loos; Gij behoedt
 en zegent mens en beest en doet
 Uw hulp *nooit* vrucht'loos vergen.

Dat mij nooit trotse voet vertrapp',
 noch boze hand in ballingschap
 ellendig om doe zwerven!
 Daar zijn de werkers van het kwaad
 gevallen in een jammerstaat,
 waarin zij hulp'loos sterven.

Psalm 36 : 2a en 3b

VERKLARINGEN

1. Met „reuzen” in Gen. 6 : 4 wordt eigenlijk bedoeld: aanvallers, dus moordenaars. Zij waren dus reuzen in het kwaad; echte nakomelingen van Kaïn dus.
2. In de geboorte van Seth zien we de strijd tussen God en Satan. De vijandschap door God in het paradijs aangekondigd, gaat door en zal doorgaan tot het einde aller dingen.
3. Merk op, dat Adam is geschapen naar Gods beeld, maar Seth geboren is naar Adams beeld, dus als zondig mens.
4. De mensen vóór de zondvloed leven zeer lang. Bijna allen negen honderd en meer jaren. Waarom? God heeft hun leven verlengd opdat de aarde sneller vervuld zou worden (Zijn bevel!) en opdat de kennis van Hem en Zijn dienst bewaard zou blijven, toen er nog geen geschreven Woord was. Van de zevende dag der Schepping tot de zondvloed is een tijdperk van 1656 jaar. En tot Mozes 2512 jaar. Dus ruim 2500 jaar is 't verhaal van de Schepping en al wat daarna gebeurde mondeling overgeleverd. Mozes heeft deze verhalen opgeschreven. De eerste vijf Bijbelboeken zijn de boeken van Mozes. Adam heeft Noachs vader, die ook Lamech heette, nog gekend. Dus al de patriarchen vóór de zondvloed hebben uit Adams mond de verhalen van Schepping en zondeval kunnen horen. En als er een vergissing of dwaling hieromtrent ontstond, konden ze tot Adam gaan om de zuivere waarheid te horen.
5. Methusalah, die het oudst geworden is, nl. 969 jaar, stierf in het jaar van de zondvloed. (De Joden zeggen: zeven dagen vóór de vloed.)
6. Henoch kunnen we vergelijken met Elia (die ook opgenomen is!) en Christus (Die zelf opvoer!). Zij zijn dus ook *lichamelijk* in de hemel.
7. Let op de tegenstelling: Lamech, die zich zeventig maal zeven maal wil wreken en Jezus, Die eist zeventig maal zeven maal vergeven (Matth. 18 : 22). Vergelijk in dit verband ook Hebr. 12 : 24.

5

GOD VERGEET ZIJN KINDEREN NIET

Genesis 6 : 9—Genesis 9

„Ik zal den mens uitwissen van op het aangezicht des aardbodems.” Zo sprak de Heere Zijn vonnis over de mensen die nog slechts leefden van roof en moord. Dit vreselijk vonnis staat nu voltrokken te worden. Gods besluit is gevallen na lang geduld. Nu is het onherroepelijk. En met onfeilbare zekerheid nadert de dag der algehele verwoesting. De Heere is over de aarde gegaan; Hij heeft aller harten beproefd en Hij heeft slechts enkelen ontdekt, die nog geloof bezitten. Deze enkelen zal Hij behouden; alle anderen zal Hij de geest doen geven.

Toch zullen zij niet ongewaarschuwd ondergaan. Als een helderschijnend licht in een algeheel verduisterde wereld, zo leeft Noach, de prediker der gerechtigheid. Noach, de moedige. Hij alleen houdt de banier van Gods rechtvaardigheid en liefde hoog in de felle branding van haat en ongerechtigheid. Dit kan alleen de moed van zijn onwrikbaar godsvertrouwen. Dit stelt hem in staat zijn ark te bouwen, als iedere dag nog gelijk is aan de voorgaande, als niets er op wijst dat Gods oordeel uitgevoerd zal worden.

Noach moet een ark, geen schip, bouwen. Het moet een drijvend bouwwerk zijn, en de ontwerper van het plan ervoor, is God zelf. Noach is slechts de uitvoerder van Gods plannen. In de wouden aan de oevers van Tigris en Euphraat vindt hij het hout, dat de Heere het meest geschikt acht voor Zijn doel.

Dan begint de bouw. En wat verrijst er? Een ontzaglijk grote kist (ark = kist) van 150 meter lang, 25 meter breed en 15 meter hoog. Drie verdiepingen bevat de ark; het geheel is ingedeeld in kamers en wordt uitwendig waterdicht gemaakt. Ook van binnen moet Noach het geheel bepekken met pek, opdat de acht mensen, die straks ruim een jaar met de dieren hierin moeten wonen, geen overmatige hinder van onaangename reuk zullen hebben. Het is de Heere, Die alles zo beveelt en Noach kan niet anders dan Zijn wijsheid prijzen.

Laat de mensen om hem spotten, laten ze hem voor een dwaas uitmaken; laten ze wijzen op de hemel, waar geen spoor van overmatig veel regen te ontdekken valt, het deert Noach niet. Zijn gods-

vertrouwen blijft ongeschokt. Slechts zij, die door alle smaad en laster der wereld heen, vasthouden aan hun God en Heiland, zij kunnen het koninkrijk der hemelen beërven. God laat Zijn kinderen nooit in de steek. Ook Noach niet.

De dag des oordeels nadert.

Nog zeven dagen.

Zie, daar komen ze, alle soorten van dieren die geschapen zijn, van alle onreine twee, het mannetje en het wijfje, van alle reïne zeven paren. En Noach ontvangt ze alle in de ark. Hij geeft ze alle hun plaats.

Nog zeven dagen. De oogst is juist geëindigd. Noach heeft voldoende leeftocht om tot zich te nemen in de ark voor zijn gezin en voor de dieren.

Noach, hij is reeds een oude man geworden. Hij heeft behalve zijn vrouw nog drie zonen, die ook reeds gehuwd zijn. Zes honderd jaren zijn over zijn hoofd heengegaan. Nu komt het grote ogenblik van zijn leven. Nu komt God Zijn knecht, Zijn vriend die met Hem wandelt, als eenmaal Henoeh, beproeven.

Nog zeven dagen... Deze zeven dagen glijden door Noachs leven heen in ongekende drukte. En voor hij gelegenheid heeft om het te beseffen is de zevende dag aangebroken.

De zevende dag. In Noachs oren klinkt de vriendelijke uitnodiging van den Heere: „Kom gij en uw ganse huis in de ark, want u heb Ik gezien rechtvaardig voor Mijn aangezicht in dit geslacht.” Nu zal Noach ontvangen het loon voor zijn godsvrucht en met hem zijn ganse gezin, ook Cham, die later de vervloekte zal zijn. De Heer sluit zelf de deur van de ark. Als Hij die sluit dan zal geen macht ter wereld meer in staat zijn haar open te trekken.

Nu breekt de rust aan voor Noach. Zijn hele leven is een leven van strijd geweest tegen de boosdoeners om hem heen; in gestadige worsteling heeft hij dit leven doorgebracht; dag op dag is zijn rechtvaardige ziel gekweld, door de goddeloze werken om hem heen. Nu... is er opeens de rust; nu behoeft hij niet meer te profeteren tegen de rovers en moordenaars; nu behoeft hij niet meer bang te zijn voor hun aanslagen; nu is hij veilig, volkomen veilig, want de deur, die de Heere achter hem sloot is de volledige afscheiding tussen het heden en het moeitevol verleden. Noach heeft zijn taak als prediker volbracht; nu kan hij rustig wachten op wat de Heere verder doet.

En dat is vreselijk. Want zie, de hemel verdonkert; de aarde splijt

open; dikke wolken gieten water over het aardrijk; het water schiet op uit de aarde en weldra zijn de valleien en dalen in meren her-schapen. Nu, opeens, zien de boze mensen, dat het waarheid wordt, wat Noach predikte.

En nu zien ze dat hun ondergang onafwendbaar zeker is. Nu weten ze opeens onfeilbaar beslist dat Gods oordeel vlakbij is. Er is geen ontkomen meer. Ze vluchten uit de valleien omhoog naar de bergen, alsof van daar hun hulpe komen zal. Maar hun hulp is niet van den Heere.

Sommigen klemmen zich vast aan Noachs ark, waarmee ze gespot hebben, maar ook daar faalt hun berekening. De regenvlagen striemen hen weg. Ze vallen in het water, dat woest in hun oren bruist, maar allengs stiller wordt om hen. Dan gaan ze over in het rijk der eeuwige godverlatenheid, waar weinig is en knersing der tanden.

De wateren rijzen. In wilde wanhoop zien zij, die de bergen beklommen de beweeglijke oppervlakte naderen. Hoger klimt het, al hoger. En met een laatste kreet uit hun vertwijfelde ziel storten ze voorover in de golven, die zich gretig boven hen sluiten. Zo wordt alle leven geblust. Zo legt de Heere, de Langgehoonde, hun het zwijgen op. God laat niet altoos met zich spotten.

Noach heeft het gezien. Hij heeft gezien de vertwijfeling der ten ondergang gedoemden en in zijn ziel is een groot verdriet. Hij heeft gehoord de smekingen om binnengelaten te worden in de veilige ark; maar hij heeft hun de deur niet kunnen ontsluiten, omdat God zelf die gesloten had. Hij heeft gezien de doodstrijd van de dieren; hij heeft de vogels dodelijk vermoeid, omdat ze geen plaats der rust meer hadden voor het hol van hun voet, in het water zien vallen. Dit alles is door zijn ziel gegaan als een grote pijn. Maar troostrijk is Noachs weten, dat hij aan het bevel des Heeren voldaan heeft en leniging van zijn smart is de wetenschap dat zijn God, zijn Vriend nimmer onrechtvaardig is. Gods doen is wijs en heilig. Indien de Heere niet zelf de deur der ark achter Noach gesloten had, dan zou deze gezonken zijn vanwege de menigte van mensen, die zich daarin hadden willen redden en als de Heere de dieren had laten leven, dan zouden Noach en zijn gezin nimmer opgewassen zijn tegen zulk een overmacht, na de verdelging der mensen.

Gods doen is wijs en heilig. Noach weet het. En dit weten draagt zijn ziel heen door de smart; dit doet hem zien door het donkere heden, naar de lichtende toekomst, als de Heere de deur van de ark weer zal ontsluiten.

Honderd vijftig dagen blijft het water staan ruim zeven meter boven de hoogste berg. Honderd vijftig dagen. Maar nu is alle leven toch reeds lang gedood? In Noachs ziel komt een zekere onrust. Iedere dag weer ziet zijn oog de grauwe oneindigheid van het water. Nergens een vast punt aan de horizon. Niets dan water, water. De onrust in Noach groeit. En in hem rijst de bange vraag: Zou de Heere hen vergeten zijn?

Maar God vergeet de Zijnen niet. En als de honderd en vijftig dagen vervuld zijn, dan gedenkt Hij aan Noach en aan al het gedierte en aan al het vee, dat met hem in de ark is. En dan... o, Noach ziet het en als een golf van blijheid gaat het door hem heen. Een Noordenwind strijkt over de wateren; die vaagt de wolken weg; het zonlicht breekt door; de band met het grauwe, duistere verleden is geheel verbroken; dit is de wind, die de wateren weer verdrijven zal en de aarde droog zal maken. Nu zullen de afgronden de wateren weer tot zich nemen, en Noachs ziel juicht en dankt den Heere.

't Duurt niet lang of Noach voelt dat de ark rust op vaste bodem. Weldra ziet hij de toppen der bergen. Het water zakt, zakt gestadig en Noach laat een raaf uit. De raaf keert niet weer.

Noach wacht in geloof. Dan laat hij een duif uit. En de duif keert weer. Ze vindt geen rust voor de holte haars voets.

Noach wacht in geloof zeven dagen. Dan laat hij de duif weer uit. De dag verstrijkt en tegen de avond keert de duif weer, en zie, een afgebroken olijfblad is in haar bek. Noachs geduldig, gelovig wachten wordt beloond. De duif, het zinnebeeld der gerechtigheid, brengt Noach het zinnebeeld van de vrede. De onrust, de strijd is weggevaagd van de aarde, de vrede is gekomen. En ook in Noachs ziel keert de vrede weer na zijn angstig vragen. God heeft hem niet vergeten. En Noach looft zijn hemelsen Vader in overgrote blijdschap.

Noach wacht in blij geloven. En als hij na nog zeven dagen weer een duif uitlaat, dan komt deze niet terug. Nu gaat het in zijn leven van vreugde tot vreugde. Weldra doet Noach een gedeelte van het dak van de ark weg. Nu heeft hij een ruim uitzicht over de stille wereld, en zie, de aardbodem is gedroogd. Het is de eerste dag van de eerste maand van het jaar. Een blijder Nieuwjaarsdag is er in Noachs leven niet geweest. En al moet hij nu nog wachten met uit de ark te gaan, onwrikbaar vast staat in zijn denken het weten, dat God, Die de deur der ark achter hem gesloten heeft, deze ook weer voor hem zal openen.

Noach wacht in geloof. En dan... na nog zeven weken, dan opent

de Heere de deur en vriendelijk klinkt Zijn stem: „Ga uit de ark, gij en uw huisvrouw en uw zonen en de vrouwen uwer zonen met u en al het gedierte, dat met u is.”

Nu is Noachs geduldig wachten beloond. Nu is de blijdschap zijns harten volkomen; nu treedt hij uit het verblijf, waar hij meer dan een jaar geweest is in het volle, blijde licht van de dag op een aarde, waar geen roof, geen moord, geen strijd, geen ziele-kwelling meer is. De blijdschap is zo groot in hem, dat hij den Heere danken moet. Hij grijpt stenen die om hem liggen en stapelt ze tot een altaar. Hij neemt van het reine vee en offert den Heere dankoffers. Het zingt in Noachs ziel van onbedwongen vreugde. Want:

God baande door de woeste baren
en brede stromen hem een pad;
toen rees Zijn lof op stem en snaren,
nadat Hij hem beveiligd had.

Psalm 66 : 3a

En God neemt Noachs offers aan.

Hij ruikt de lieflijke reuk van innige dankbaarheid en Hij zegt in Zijn hart: „Ik zal voortaan de aardbodem niet meer vervloeken om des mensen wil en Ik zal voortaan niet meer al het levende slaan, gelijk als Ik gedaan heb. Voortaan alle de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht niet ophouden.”

Dat is Gods heilige eed. Die eed heeft Hij gehouden tot nu toe. Die eed zal Hij houden tot het einde aller dingen.

Want Zijn woord is eeuwig zeker.

VERKLARINGEN

1. *Zondvloed* betekent *niet* zonde-vloed; maar „zond” is afgeleid van het oudgermaanse woord „sint” = algemeen. *Zondvloed* betekent dus een „algemene vloed”.
2. In Gen. 6 : 5 het „gedichtsel van ’s mensen hart” is „wat de mens bedenkt”.
3. Gen. 6 : 6: „Het berouwde den Heere.” Dit is een heilige toorn Gods over de zonde. Het heeft dus niets te maken met ons berouw, dat een smart is, om het verkeerde, dat we deden.
4. Gen. 6 : 11: „Wrevel” is het plegen van geweld, dus moord en doodslag.
5. Welke houtsoort met *gof*erhout bedoeld wordt, weet men niet precies.
6. Een *el* in de Bijbel is bijna een halve meter.
7. Gen. 8 : 4: „Op de bergen van Ararat”. Dit is een landstreek in Armenië, een hoogvlakte, waarop bergen. Op één dezer bergen rustte de ark. Hier wordt dus *niet* de berg Ararat in de Kaukasus bedoeld.

8. Een *raaf* leeft van dood aas. Die vond dus voedsel en kwam niet meer terug. Een *duif* leeft van plantaardig voedsel en dit was niet te vinden.
9. De *regenboog* is er ook vóór de zondvloed geweest, maar hij werd nu een teken van Gods trouw.
10. De dieren die door God *rein* verklaard zijn, staan opgenoemd in Leviticus 11 en Deuteronomium 14. Bij de heidense volken was een *onrein* dier taboe, d.w.z. het gold voor heilig. Bij Israël is dit juist andersom.
11. In 1609 maakte een zekere P. Jansen te Hoorn een soort schip naar het voorbeeld van de ark, maar verkleind. Hierdoor bewees hij, dat het goed kan drijven en zelfs meer kon bevatten dan een gewoon model schip, van gelijke kubieke inhoud.
12. De zondvloed had plaats in het jaar 1656 na de Schepping.

6

VAN VLOEK EN ZEGEN

*Genesis 9***Z**omermiddag.

Al geruime tijd zijn ze zwijgend opgestapeld op de horizon, de wolkkoppen. Ze zijn zwaar geladen. Soms komen ze langzaam op, aaneengesloten als tot een aanval, dan is het of ze door onzichtbare macht weer neergedrukt worden. Maar in de grijze zoom onder hen werken ook machten. Daar heeft de natuur zijn bliksems in de ene vuist, zijn storm en regen en hagel in de andere.

Tegen de avond hernieuwen ze hun aanval, de wolkkoppen. En nu is er geen macht meer, die hen weerhouden kan. De opstuwende krachten onder hen overwinnen. Het laatste blijde blauw van de hemel is weggevaagd, de zon is gegrepen en weggewerkt achter een grove vuilgele wolkkop, nu kan niets het geweld der natuurmachten keren. De grommende dreiging die de gehele middag van de horizon opklom, maakt plaats voor een openlijke aanval. Een grauwe wolk smijt zijn felle bliksem, die neerknettert op de sidderende aarde. En een alle geluid overstemmende donderslag komt rollend na. 't Schepsel beeft en staat verwonderd, als de God der ere dondert. Grauwe regenslierten vegen over glimmende straten, striemen de heesters in bloeiende tuinen; het water ruist, ruist oppermachtig en de mens, die de straten blank ziet, spreekt van een zondvloed.

Maar dan, o wonder, dan tekent zich tegen de wolkengrauwte een fraaie zevenkleurige boog, Gods boog. En de mens, die zijn leven weet in 's Heeren hand, kijkt in dankbare verwondering naar dat

hemelteken. In zijn ziel is vreugde, omdat zijn hemelse Vader hem weer een teken geeft van Zijn trouw.

En zijn gedachten gaan terug, ver, heel ver, naar die tijd vlak na de zondvloed.

Toen heeft zijn God gezegd: „Ik richt Mijn verbond op met u, dat niet meer alle vlees door de wateren des vloed zal worden uitgeroeid en dat er geen vloed meer zal zijn om de aarde te verderven. Dit is het teken des verbonds: Mijn boog heb Ik gegeven in de wolken en het zal geschieden, als deze boog gezien zal worden in de wolken, dat Ik zal gedenken aan het eeuwig verbond, tussen Mij en tussen alle levende ziel, die op de aarde is.”

Meer dan vier duizend jaren zijn vergaan sinds Hij die woorden sprak in Noachs oren.

Noach is vergaan en miljoenen na hem zijn tot de aarde weer-gekeerd, waaruit zij genomen zijn, maar Gods boog is nog in de wolken en Zijn verbond is nog onbeweeglijk. Bij God is geen verandering of schaduw van omkering.

Noach is uit de ark getreden en staat als de eerste priester na de grote vloed offerend voor zijn Heere. God ziet Noach, den rechtvaardige, maar Hij ziet ook diens kinderen. God weet dat de wortel der zonde, die het leven op aarde vóór de zondvloed onmogelijk maakte, ook in die nakomelingen woont. En daarom zegt Hij: „Wie eens mens bloed vergiet, zijn bloed zal door den mens vergoten worden.” Vóór de zondvloed had God dit recht der vergelding aan Zich gehouden. Nu geeft Hij het in de handen der mensen. Nu zal die mens zelf gerechtigd zijn zich te wreken op den moordenaar.

O, de Heere kent de zwakheden, de speciale zonden van Noachs nakomelingen zo goed. Hij weet, dat zij het bloedvergieten gezien hebben voor de vloed en dat diep ook in hun hart de bloeddorst woont. En daarom zegt Hij: „Al wat zich roert, dat levend is, zij u tot spijsze.” Vóór de vloed mocht de mens zich slechts voeden met plantaardig voedsel. Nu zal hij ook dierlijk voedsel mogen gebruiken mits hij het niet levend etc.

Na een heerlijke zegen en het bevel om zich te verspreiden over de aarde, scheidt de Heere van Noach. Nu is in Noachs ziel de vreugde; nu heeft hij gesproken met den Heere, als met zijn Vriend. Nu laat hij zijn blik gaan over de herboren aarde, nu kan hij zijn nieuwe leven gaan beginnen.

Noach, de grijsaard; zijn nieuwe leven.

Neen, het begint niet fraai. Er is iets van verwondering en teleurstelling in ons als we Noachs leven nu volgen. Dat hij begon een landbouwer te worden, verwondert ons niet. Hij moest de aarde bebouwen, opdat die hem zijn voedsel zou opleveren. En op een gedeelte van zijn akkers mocht hij een wijngaard planten. Hij mocht genieten van de wijn, die het hart des mensen vrolijk maakt... maar hij moest zich weten te beheersen, hij moest de grenzen kennen, die God ook hierin gesteld heeft en dat... deed Noach niet. Hij behoorde de meester te zijn over zijn verlangen en hij werd de slaaf van dat verlangen. Dit wordt Noachs zonde. Want hij drinkt van de wijn, zoveel, totdat hij dronken wordt.

Nu is hij, de grijze Noach, die zijn ganse leven geijverd heeft voor zijn God, geworsteld voor zijn Heere met doodsverachting tegen een moordzieke mensheid, die hem niet heeft kunnen overwinnen, nu wordt de grijze strijder een overwonnenene.

Wie zichzelf overwint, is sterker dan die een stad inneemt. Noach lijdt de nederlaag tegen zijn eigen hartstochten en hij ontbloot zich in het midden zijner tent. Dronken valt hij neer, niet op zijn slaapstede, maar midden in de tent, waar ieder in- en uitgaan kan. Hij slaapt de slaap van den dronkaard. Dit is het, wat ons verwondert en... bedroeft.

De eerste, die in de tent komt, is Cham, Noachs jongste zoon. Cham, in wien het sterkst leven de boze hartstochten van de mensheid vóór de vloed. En Cham... spot met zijn vader. Eert uw vader en uw moeder. Maar Cham eert zijn vader niet. Hij gaat naar buiten en vertelt Sem en Jafeth, zijn broeders, met de lach van de spot op zijn gelaat, met de klank van de spot in zijn stem, wat hij gezien heeft. Hij tracht hen te overreden ook mee te gaan kijken naar, en mee te spotten met hun vader. Maar Sem en Jafeth doen het niet. In edele verontwaardiging en met oprechte droefheid in hun hart nemen zij een kleed en in de teerheid der liefde voor hun grijzen vader, dekken zij hem toe, hun aangezichten afgewend.

Dat is de waarachtige liefde van het kind voor zijn vader, de liefde, die blijkt ook, neen juist, als die vader zich heeft misdragen. Sem en Jafeth nemen het gewaad van de eerbied en bedekken hiermee de zonde huns vaders, terwijl Cham, hoewel zelf al vader zijnde, die uitkreet op de straten. Voor deze laaghartige daad zal hij zijn straf niet ontgaan.

Want... Noach ontwaakt van zijn wijn en... hij merkt wat zijn kleinste zoon hem gedaan heeft. Dan wordt de geest des Heeren

weer vaardig over hem. Dan spreekt hij weer als Gods mond. Het kind van God zondigt, maar het *blijft* Gods kind. Zo ging het Adam, zo gaat het Noach, zo zal het alle kinderen Gods na hem gaan.

En Noach zeide: „Vervloekt zij Kanaän, een knecht der knechten zij hij voor Sem en Jafeth.” Kanaän, de zoon, het nageslacht van Cham, dat zich een woonplaats zal kiezen, daar waar de Heere wonen wil onder *Zijn* volk, zal daar de laagste slaaf zijn voor zijn broeders. Dit is het oordeel over de zonde van Cham. In één korte, geweldige zin spreekt God dit oordeel uit. God laat niet met zich spotten, nooit. En, wie vader of moeder vloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis. Deze straf is in letterlijke zin aan Chams nakomelingen vervuld. Sems kinderen hebben de Kanaänieten uit moeten roeien, de Egyptenaars zijn ondergegaan en tot op de huidige dag zijn de nakomelingen van Cham dienstknechten van Jafeth.

Sem wordt gezegend; uit hem zal in de volheid des tijds, als de wereld daartoe rijp is, de Messias geboren worden. Uit Sems kinderen zal het Licht der lichten opgaan. Gods Zoon zelf zal op aarde verschijnen als een kind uit de kinderen van Sem. Is er groter zegen denkbaar?

En Jafeth zal ook delen in die zegen. Want hij zal wonen in Sems tenten. Als Sem het blijvend bezit van de grootste zegen verwerpt, (hoe is het mogelijk?) dan zal Jafeth die zegen overnemen.

Zo worden zij beiden gezegend om de daad van eerbied en liefde bewezen aan hun vader. Onze God is een rechtvaardig God, Die den schuldige geenszins onschuldig houdt, maar ook een liefdevol Vader. Onze God weet te straffen, streng en rechtvaardig, maar Hij weet ook onze goede werken te zegenen en te belonen.

Sem en Jafeth hebben het ervaren. En het is de ervaring geweest van de miljoenen na hen. De God van Noach is nog steeds dezelfde. Ook voor ons nog geldt Zijn woord:

Welzalig hij, die in der bozen raad
niet wandelt, *noch* op 't pad der zondaars gaat,
 noch nederzit, waar zulken samenrotten,
 die roekeloos met God en godsdienst spotten,
 maar 's Heeren wet blijmoedig dag en nacht
 herdenkt, bepeinst en ijverig betracht.

VERKLARINGEN

1. Wat het eten van vlees betreft vergelijk men: Gen. 1 : 29 en 30 en Gen. 9 : 3.
2. Direct na de zondvloed krijgt de mens de volgende voorrechten:
 - 1e de aarde om te bewonen;
 - 2e de zegen van te vermenigvuldigen;
 - 3e macht over de dieren;
 - 4e het recht om het vlees der dieren te eten; maar niet rauw, zoals de roofdieren dat doen;
 - 5e het recht van *bloedwreker*;
De mens heeft de macht gekregen den moordenaar te straffen. Hierin ligt de *grondslag van elk burgerlijk bestuur*. Luther zegt hiervan: Als God den mens macht geeft over dood en leven, dan geeft Hij hem stellig ook macht over: bezit, huisgezin, vrouw, kinderen, bedienden, vee, land. Al deze dingen wil God onderwerpen aan de macht van zekere mensen, opdat zij de schuldigen zouden kunnen straffen.
 - 6e het *verbond Gods*, dat de mensheid niet meer door een watervloed verdelgd zal worden. En als teken van dit verbond: de regenboog;
 - 7e Gods voorzienigheid, waardoor Hij de mensheid onderhoudt (Gen. 8 : 22).
3. Een „*knecht der knechten*” betekent: de laagste en verachtelijkste knecht, omdat Cham de laagste en verachtelijkste zonde bedreven had. God legt verband tussen zonde en straf.
4. Noach zegent *den Heere, den God van Sem*. Hierdoor krijgt de zegen voor Sem nog groter waarde. Want hierin zijn alle zegeningen begrepen. Dus óók de zegen voor Abram en zijn zaad.
5. „*God breide Jafeth uit*”: ook dit is letterlijk vervuld. Want de nakomelingen van Jafeth zijn het talrijkst op aarde. Tenslotte krijgt Jafeth toch de grootste zegen:
 - 1e hij wordt de machtigste (hij was de eerstgeborene, Gen. 10 : 21);
 - 2e hij neemt Sems zegen over, als Sem den Messias verwerpt.
6. Noach is 950 jaar oud geworden. Dus nog 20 jaar ouder dan Adam. Zo heeft hij na de vloed nog 350 jaar de „*prediker der gerechtigheid*” kunnen zijn.

7

OPROERLING EN TORENBOUWER

Genesis 10 en 11

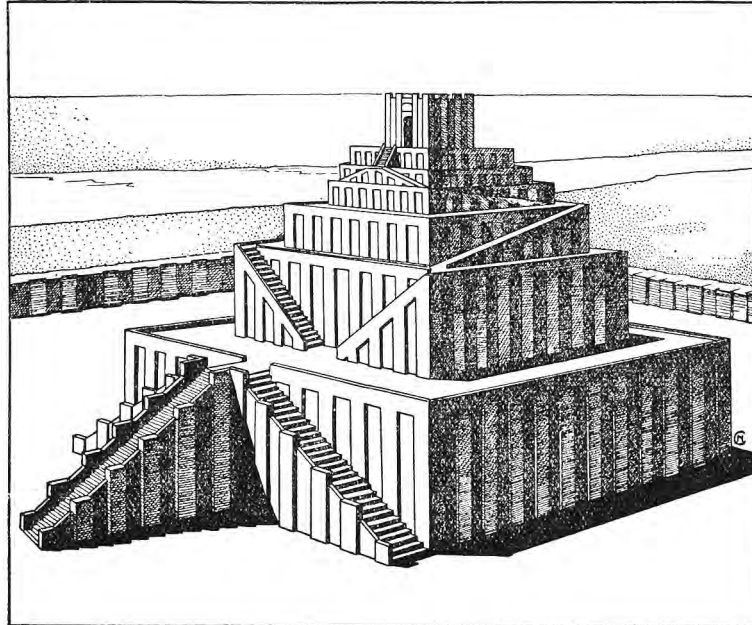
Nimrod, de geweldige.

Tot op de huidige dag leeft zijn naam voort. De man, die bedreven is op jacht.

De man, die kracht paart aan uithoudingsvermogen en grote trefzekerheid, wordt onder ons een Nimrod genoemd.

Vanwaar die naam?

Cham gewon Kusch en Kusch gewon Nimrod: die begon geweldig te zijn op aarde.

Toren van Babel

Als Noach uit de ark gaat, kiest hij het vreedzame beroep van landbouwer. Hij volgt het Goddelijk bevel, dat de mens de aardbodem zal bebouwen. Hierin geeft hij, de oprechte, het voorbeeld aan zijn kinderen en kindskinderen.

Maar Nimrod, Chams kleinzoon, wenst dit voorbeeld niet te volgen. In zijn ziel woont een andere begeerte. In zijn bloed bruist de eierzucht. En de stem van zijn bloed wil hij volgen. Hij zoekt niet de rust, de vrede; hij zoekt de strijd.

De strijd begint met jacht op de wilde dieren, die wellicht de nederzettingen der mensen belagen. Nimrod is onvermoeibaar in het volgen van hun spoor, tot zijn zeker schot, zijn felle pijl hen treft.

Rusteloos jaagt hij achter het wild gedierte, dat hem weldra vreest als den grootsten vijand. Noachs nakomelingen krijgen allengs diepe bewondering voor Nimrod. Hij merkt het en dan ontwaakt in hem een andere hartstocht. Hij, Nimrod, hij wil niet slechts de ge-

weldige zijn over de dieren, ook over de mensen wil hij heersen.

Nu wordt het gevaarlijk voor Nimrod. Nu ontwaakt in hem de geest der reuzen, die vóór de vloed leefden en wier heerszucht in Gods oog boos was. De hoogmoed heeft woning gemaakt in zijn ziel. De hoogmoed is nooit tevreden met wat zij bereikt heeft. Als Nimrod alle mensen in zijn omgeving aan zich onderworpen heeft, dan tast zijn hoogmoed God aan. Dit is het begin van zijn val.

In zijn heerszucht tart Nimrod den Almachtige en God laat zich nooit straffeloos honen. Nimrod moge een geweldig jager, een groot heerser zijn „voor het aangezicht des Heeren”, God zal hem voor Zijn aangezicht wegdoen.

Nimrod gaat steden bouwen. Weldra heeft hij er vier, waaronder Babel, in zijn bezit. Maar Nimrod weet, dat ruim honderd jaar geleden de Heere gesproken heeft, dat de mens de aarde moest vervullen, zich moest verspreiden over de aarde. Tegenover dit bevel Gods zal hij zijn bevel stellen: Verenigt u!

Nimrod, de oproerling! (Het woord *Nimrod* betekent *oproerling!*)

Een stad zal hij bouwen en een toren, welks opperste in de hemel reikt. De kinderen van Cham, de kinderen der mensen, zijn trouwe trawanten, steunen zijn plan met woord en daad. Dan staan ze lijnrecht tegenover God. Want ze zeggen: „Komaan, laat ons tichelen strijken en wel doorbranden! Komaan, laat ons voor ons een stad bouwen en een toren, welks opperste in de hemel zij; en laat ons een naam voor ons maken, opdat wij niet misschien over de ganse aarde verstrooid worden.”

God, de Heilige, Die hoog woont, hoort de vermete taal der nietige mensenkinderen; Hij ziet het dwaas gedoe, de moeizame arbeid der hemelbestormers en God... lacht om hun raadslagen. Hij laat hen arbeiden, moeizaam voortwerken weken, maanden, jaren. Hun toren groeit. Hun stenen zijn wel doorgehard; hun lijm is taai en wordt hard als graniet. En Nimrod, hun architect, hun geweldige, slaat met welgevallen de arbeid gade.

Dit wordt hun ontzaglijke monument. Hierin zullen ze zich een naam maken, die door alle eeuwen zal blijven voortbestaan en Gods plan met hen zal verijdeld worden. Nimrod, de oproerling, lacht en de bouwers, zijn trouwe trawanten lachen; hun lach is een hoon in de oren van Jahwè, den eeuwig Onveranderlijke.

Gods plan zal niet verijdeld worden. Want:

Op zekere dag komt de Heere neder om te bezien de stad en de toren, die de kinderen der mensen bouwen. Heilige humor Gods,

O, Hij wist alles van die mensen; Hij kende hun plannen, wist hun gedachten, zag hun werken. En toch komt Hij hun werk in ogen-schouw nemen. Maar Gods oog ziet anders dan het oog der mensen. In Zijn ogen vlamt de toorn. Hij, de Heilige, heeft het recht die mensen met hun stad en toren van de aarde weg te wissen. De aarde kan zich openen onder hen, zodat zij met het bouwwerk van hun vermete te trots levend ter helle varen. Maar God doet dit niet. Hij is lankmoedig.

Nimrod en zijn bouwers zeiden: „Komaan, laat ons een stad en toren bouwen...”

God zegt: „Komaan, laat Ons nedervaren en hun spraak aldaar verwarren, opdat een iegelijk de spraak zijns naasten niet hore!”

En dan... Nimrod ziet opeens, dat zijn strijd tevergeefs is. De bouwers, die voorheen allen dezelfde taal spraken, verstaan elkaar niet meer. Zij kunnen niet meer samenwerken.

Nimrod knarsetandt in machteloze woede. Zijn plannen zijn verijdeld. Hij heeft zich onderwonden tegen God te strijden; dit is Gods antwoord op zijn uitdaging; een antwoord zo afdoende, dat Nimrod zelfs geen poging meer kan doen de strijd te hervatten.

Alzo verstrooide hen de Heere vandaar over de ganse aarde; en zij hielden op de stad te bouwen.

De hemelbestormers: sprakeloos zien ze elkander aan, dan gaat de een na de ander heen van de plaats, waar zij zich een eeuwige naam wilden stichten.

Nimrod is vergaan. De bouwers zijn gestorven en hun lichamen zijn vergaan tot stof. Hun stad is tot een wildernis geworden; hun toren is verwoest, weer opgebouwd en weer verwoest, ten-slotte heeft de wind de fundamenten bedolven onder het zand der woestijn.

De grote, eindeloze eenzaamheid strekt zich uit op de plaats, waar zij in hun hoogmoed den Heere meenden te kunnen tarten. En als de grote rivieren Tigris en Euphraat het land in verre omtrek onder water zetten, verandert de plaats, waar eens de toren stond in een grote vijver.

Vele eeuwen later zijn nakomelingen van Jafeth gekomen. Die zijn gaan graven op de plaats waar volgens hun berekening de toren moet hebben gestaan. Ze hebben de fundamenten gevonden en de tichelstenen, maar van de mensen geen spoor meer.

Zo vergaat de glorie der wereld. Zo vergaat de gedachtenis der

onrechtvaardigen. Maar de gedachtenis des rechtvaardigen zal in zegening zijn, nu en tot in alle eeuwigheid.

Wie tegen God wil strijden, moet tegen God verliezen.

Want d'Opperheer, Die zijn geduchte stoel
op sterren sticht en grondvest op de wolken,
zal lachen om dat vruchteloos gewoel
en spotten met de waan der dwaze volken.
Hij zal hen tot het stof doen wederkeren,
wanneer Zijn wraak, getergd door hun gedrag,
hen eindelijk zal door haar gloed verteren,
tot staving van Zijn langgehoond gezag.

Psalm 2 : 2a en 6b

VERKLARINGEN

1. In de oorspronkelijke staat na de zondvloed was het bestuur *patriarchaal*, d.w.z. het hoofd van het gezin, van de familie, van de stam had de gehele macht van de latere *koningen*; hij was ook de *priester*, die offerde; hij was de *profeet*, die hen leerde.
2. Het woord „Babel” of „Bab-ili” betekent eigenlijk „poort Gods”, maar de Israëlieten, dus ook Mozes, maakten hiervan „bal-bel” = verwarring of „babal” = verstrooiing. Uit spijkerschrifttabletten, gevonden te Babel, weten we, dat de toren een soort trapvormige pyramide was, hoog 91 meter en rustend op een fundament van 91 vierkante meter. De naam van de tempel luidde: „het huis, dat zijn top naar de hemel verheft” en de toren heette: „huis der grondvesting van hemel en aarde”. De Assyrische koning Sanherib heeft hem in 689 voor Chr. verwoest, zijn zoon is weer met de bouw begonnen, Koning Xerxes verwoestte alles weer in 478 v. Chr. en Alexander de Grote liet ± 325 v. Chr. het puin weer opruimen, om de toren te herstellen. Maar Alexander stierf in 323 v. Chr. en de fundamenten zijn onder het woestijnzand bedolven.
Een Duitse expeditie onder leiding van R. Koldewey heeft de fundamenten opgegraven, ± 1910.
3. Gen. 11 : 3 : „Ons” is: Vader, Zoon en Heilige Geest.
4. Iedere stam kreeg nu zijn eigen taal, zodat ze vanzelf uit elkaar gingen. Hun macht door eenheid was gebroken. God heeft dit gedaan, opdat zij niet de overhand zouden verkrijgen over Zijn kinderen (de nakomelingen van Sem, in ’t bijzonder later Abram).
5. Het opmerkelijke in dit verhaal is, dat de mensen precies het omgekeerde bereikten, van wat zij bedoelden. Zij bedoelden een *roemrijke naam*, het werd een *schande-naam* (zij begonnen, maar konden niet voltooien); zij bedoelden *eenheid*, ze bereikten: *verstrooiing*. Ze bedoelden *macht*; ze bereikten *onmacht*.
6. De „lijm”, die de bouwers als specie gebruikten, is een stof, die overvloedig in hun land gevonden wordt. Men noemt het nu „bitumen” en het wordt nog in de nabijheid van de Eufraat aangetroffen. Als specie gebruikt wordt het zeer hard en duurzaam.

VOLGEN VAN GODS STEM

Genesis 12

Hoofdtooi hofdame uit Ur

Neen, het is niet erg rustig in het land van Tigris en Euphraat, omstreeks het jaar 2000 voor Christus. Onder de stammen, die na de spraakverwarring in de grote vlakte zijn blijven wonen, bestaat geen vriendschap meer. Hadden ze hun toren willen bouwen ter versterking van hun eendracht, er komt weldra een grote verdeeldheid, zo groot, dat het ene volk tegen het andere gaat opstaan. De ene vorst gaat den andere bestrijden en weer vloeit het bloed van velen, precies als vóór de zondvloed. O neen, de verschrikkelijke vloed is niet vergeten; hij leeft in de herinnering en in hun opschriften op stenen en tempels voort. Maar ze hebben er niets uit geleerd.

In Ur, ten Zuidoosten van de Euphraat, woont een herdersvorst *Terach* genaamd. Hij is een nakomeling van Sem. Hij heeft zich veel vee verworven, zodat hij in de tijd dat de weiden groen zijn, de zomertijd, zwerft op het vlakke land als een

nomade, trekkend van plaats tot plaats, wonend in tenten. Overdag, als de felle Oosterzon op de landen brandt, blijft hij en blijven zijn zonen Abram, Haran en Nahor in hun tenten, maar in de milde nachten, als de maan in de donkere hemel staat, zo klaar als vlietend water, dan zijn ze buiten bij hun vee.

De maan: Terach en zijn zonen Nahor en Haran hebben geleerd

die maan te aanbidden. Want in Ur, de stad, waar zij in de gure winter verblijf houden, staat een prachtige tempel gewijd aan Sin, de maangodin. Geen wonder, dat zij in de heldere zomernachten die maan als hun milde weldoenster aanbidden.

Zulk een plaats, zulk een landstreek is echter niet geschikt als woonplaats voor Abram, die door den Heere bestemd is om de vader aller gelovigen te worden.

Op zekere dag in de zomer als Terach en zijn zonen Abram en Nahor over de uitgestrekte vlakten zwerven ver van Ur, komt koning Sinmoeballit. Stormenderhand neemt hij Ur in, verwoest de stad, richt een ontzettend bloedbad aan, waarin ook Haran, Abrams broeder, de vader van Lot, omkomt. Hij is niet met de kudden uitgetrokken, maar in Ur achtergebleven om huis en hof te bewaken.

En als na lang zwerven Terach met zijn gezin weer te Ur komt, vindt hij de stad verwoest, vindt hij de plaats van zijn woning niet meer. Hij spreekt met zijn zonen; eenparig besluiten ze weg te trekken, een nieuw vaderland te zoeken. Dagenlang trekken ze naar het Noorden, totdat ze komen in Haran.

Ook hier zijn sappige weiden voor hun vee; ook hier is een centrum van beschaving, evenals Ur, ook hier kunnen ze des zomers zwerven over onmetelijke grasvlakten, ook hier kunnen ze de winter doorbrengen in een stad, binnen veilige muren. Maar ook hier... staat een tempel voor Sin, de maangodin; ook hier kan Terach zijn afgodendienst voortzetten, ook hier... is niet de geschikte plaats voor Abram.

Want de Heere had tot Abram gezegd:

„Ga gij uit uw land en uit uw maagschap en uit uws vaders huis, naar het land, dat Ik u wijzen zal.”

Abram heeft Gods stem gehoord. Maar zal hij die volgen? In Abrams ziel ontbrandt de strijd. Het wordt moeilijk, o zo moeilijk voor hem. Abram moet zijn land, zijn vaderland verlaten. Dit is niet het moeilijkste. Reeds eenmaal had hij zijn vaderland verlaten.

Abram moet ook zijn maagschap verlaten, zijn familie, zijn vrienden, die hij in Haran verworven heeft! Het wordt moeilijker voor hem, maar ook dit is het moeilijkste nog niet.

Abram moet zijns vaders huis verlaten. Dringender wordt Gods stem, dieper dringt het bevel in zijn leven in; maar nog is dit niet het moeilijkste.

Het allermoeilijkste is: Ga naar het land, dat Ik u wijzen zal. In dit bevel houdt Abram niets meer over voor zichzelf. Geen mense-

lijke berekening meer. Geen eigen wil meer. O, wij willen zo gaarne zelf onze weg bepalen in het leven. Wij willen zo gaarne God voorrekenen of met God meerekenen, maar de Heere duldt dit niet. Van ons niet; Hij duldde het ook van Abram niet. Nu is de strijd het zwaarst in hem. Want berekening was toen meer nodig dan nu. Abram leefde niet in een geordende maatschappij, waar vrede heerst. Maar het ene volk duldde het andere niet in zijn nabijheid. Abram zou, overal waar hij kwam, beschouwd worden als een indringer. Hij weet niet of hij goede weiden zal vinden voor zijn vee; of hij voedsel zal vinden voor hemzelf, voor Saraï en voor de lieden die hij in Haran verworven heeft, zijn knechten, zijn slaven. Abram weet niets. Hij gaat een geheel onzekere toekomst tegen. Nergens is enig houvast voor zijn toekomst. Zo spreekt de mens in hem.

Maar door die stem der absolute onzekerheid komt een andere. Die stem wordt luider: De stem van het geloof. Was Noach, zijn stamvader, die nu ruim twintig jaar geleden stierf, niet ook een onzekere toekomst tegengegaan, maar *met* God? En had Noach, de rechtvaardige, niet door alle moeilijkheden heen getriumfeerd, *met* God? Had Noach niet zijn gehele leven en dat van zijn gezin in Gods hand gegeven, gewillig blind voor wat de uitkomst zou zijn?

De stem van het geloof in Abram groeit. Die stem herinnert hem Gods beloften: Ik zal u zegenen en uw naam groot maken. Ik zal zegenen, die u zegenen en vervloeken, die u vloekt en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Die stem legt tenslotte alle andere stemmen het zwijgen op. Abrams geloof overwint. Dit geloof overwint altijd; zelfs in de dood overwint het, want het is in staat, hem die in dat geloof sterft, een hemel te doen beërven, een eeuwige zaligheid bij God.

Door het geloof is Abram uit Haran gegaan, de stad waar het goed was en veilig, en heeft in tenten gewoond, want hij verwachtte de stad die fundamenten heeft, het hemelse Jeruzalem, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Dit geloof heeft in hem een einde gemaakt aan alle bedenkingen; het heeft hem vrede gegeven en het veilige weten, dat God zelf hem leiden zou naar een ander vaderland, namelijk het hemelse.

Abram is gehoorzaam. Hij volgt Gods stem. Dwars door Syrië trekt hij, tot hij komt als een vreemdeling in een vreemd land, het land Kanaän. Daar wonen Chams nakomelingen tussen wie en Abram God zelf vijandschap gezet heeft. Maar God bewaart Zijn kind. Hij legt een vrees op al de volkeren daar, zodat niemand het

zwaard tegen Abram opneemt en hij veilig zijn kudde weiden kan.

En onder de grote eikeboom Moré bij Sichem, waar de heidense waarzeggers luisteren naar het fluisteren van de wind in de machtige kruin, om zo de stem hunner goden te horen, daar komt de Heere tot hem. En daar spreekt God tot hem als tot Zijn vriend. Daar belooft Hij hem: „Aan uw zaad zal Ik dit land geven.” Hier richt Abram zijn altaar op voor den Heere, Die hem verschenen was en hier offert hij. Het is een daad van moed.

Abram, de vader aller gelovigen.

Uit de weelde van het beschavingscentrum *Ur*, uit de weelde van het veilige *Haran*, gaat hij in blind vertrouwen op God, naar een ver onbekend land. In zijn ziel is gekomen het heerlijke vaste vertrouwen, dat hij een Vriend heeft, die hem nooit alleen zal laten. Hij heeft geen behoefte meer aan de omgang met de uiterlijke schoonheid der beschaving, zijn ziel is niet begerig meer naar de genieting daarvan. Want:

Gods verborgen omgang vinden
zielen, waar Zijn vrees in woont.
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrienden
naar Zijn vreeverbond getoond.
D' ogen houdt zijn stil gemoed
opwaarts om op God te letten,
Hij, Die trouw is, zal zijn voet
voeren uit der bozen netten.

Kaart van Nederland op die van Palestina

VERKLARINGEN

1. Toen Abram 56 jaar was, is Noach gestorven. Hij kan dus Noach nog gekend hebben.
2. Terach is in Haran gestorven. Dit heeft wellicht het uittrekken vandaar voor Abram gemakkelijker gemaakt.
3. De belofte van God, dat Hij Abram tot een groot volk zou maken, is ook een geloofsbeproeving voor Abram geweest. Want hij was nu reeds 75 jaar en nog had hij geen kind.
4. „In uw zaad zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden”: God belooft hier aan Abram de komst van den Messias.
5. Doordat Abram des winters in de stad woonde en des zomers door het land zwierf, wordt hij wel een *half-nomade* genoemd. Als hij in Kanaän komt, kan hij niet meer genieten van het stadsleven, maar... hij vindt er de intiëmer omgang met God.
6. Er zijn de laatste jaren vele opgravingen verricht in *Ur* (spr. uit: *Oer*), vooral door den Engelsman Woolley. In zijn boek: *Ur der Chaldeeën*, de stad van Abraham, beschrijft hij de resultaten hiervan. De opgegraven voorwerpen tonen, dat de bewoners al op een hoge trap van ontwikkeling stonden. De tijd van Abraham wordt de gouden eeuw van *Ur* genoemd.
7. In Joz. 24 : 2 staat, dat Terach en zijn gezin te *Ur* „andere goden hebben gediend”.
8. *Ur* was een zgn. „maantempelstad”, d.w.z. het was het middelpunt van de *Sin*-verering en *Sin* = de *maangodin*. Dat men hier hemellichamen vereerde ligt voor de hand. De *Babyloniërs* waren beroemde sterrekundigen en wiskunstenaars. Onze verdeling van de cirkel in 360 graden, elke graad in 60 minuten en elke minuut in 60 seconden is van hen afkomstig. *Ur* is eens een bloeiende stad geweest in een zeer vruchtbaar land. Nog in de tijd van Alexander de Grote, ongeveer 300 v.Chr., gold het als „de schoonste akker”. Op de velden rond de stad groeide het graan, groeiden druiven en stonden de palmbomen. Door stuwdammen en vaarten werd het land bevoeid. Dijken bewaarden in de oogsttijd het land voor overstroming. Nu is alles een woestijn, een eindeloze steppe, een schaduwloos land. De stad *Ur* (= *Oer*) had twee havens en een kanaal liep er dwars doorheen, de stad verdelend in een regeringswijk en een woonwijk.
9. De eik *Maré* te *Sichem* stond dicht bij de Jacobsbron. Onder deze eik luisterden de heidense priesters naar de spraak der goden. In onze Statenvertaling staat: „eikenbossen”; in het oorspronkelijke staat „eikenbos” (dus enkelvoud).

9

ABRAM IN ZWAKHEID

Genesis 12:10-20

't Gaat Abram aanvankelijk niet voorspoedig in Kanaän. Wel zijn er geen vijanden, die hem benauwen, wel kan hij vrij rondtrekken om weideplaatsen te vinden voor zijn vee; er is iets heel anders, dat zijn ziel met zorg vervult. Er komt een hongersnood in het land.

En nu wordt het licht des geloofs, dat zo helder scheen in Abrams ziel, een wijle verduisterd. Ook de groten in Gods Koninkrijk hebben hun ogenblikken van zwakte, van ongelooft.

Abram trekt naar Egypte. Dit mag hij vrij doen, al lezen we nergens dat hij eerst verlof gevraagd heeft aan den Heere, zijn groten Beschermer, die zijn Vriend wilde zijn. Daar in Egypte, de korenschuur van het Oosten, vindt hij brood, maar... vindt hij ook de moeilijkheden, die zijn ziel ten dode toe benauwen. En nu komt er geloofs-zwakte. Zijn vrouw Saraï is zeer schoon van gedaante, schoon van aangezicht, veel schoner dan de Egyptische vrouwen. Abram weet dit en hij meent dat dit een aanleiding kan zijn voor de Egyptenaars om hem te doden. Nu zullen de Egyptenaars Saraï nemen tot een vrouw voor Farao, hun koning, en dan zullen ze hem doden. Zo *denkt* Abram.

Deze gedachte doet een hevige vrees ontstaan in zijn ziel. En met deze vrees, met deze moeilijkheid gaat hij *niet* tot God. Dit is ons volkomen onbegrijpelijk. En dit is Abrams zonde. Hij spreekt met Saraï af, dat zij tegen de Egyptenaars zal zeggen: Abram is mijn broeder.

Dit was een halve waarheid; Abram en Saraï hadden dezelfde vader (Terach) maar *niet* dezelfde moeder. Deze halve waarheid wordt gebruikt om de Egyptenaars te misleiden; en misleiding is zonde.

Maar Abram is gerust. Nu kan hem geen kwaad wedervaren. Zelf heeft hij zijn toekomst verzekerd. En dat hij hierin zondigt, drukt hem blijkbaar niet. De angst is weg uit zijn ziel. Maar God, zijn Vriend, is bedroefd. O, de Heere weet, wat Abram en Saraï besproken hebben. Hij weet Abrams zwakheid. Maar Hij weet ook

Zijn beloften, die Hij Abram beloofd heeft. Gods kind kan afdwalen, God laat het niet los!

„En het geschiedde als Abram in Egypte kwam, dat de Egyptenaars deze vrouw zagen, dat ze zeer schoon was. Ook zagen haar Farao's vorsten en prezen haar bij Farao; en die vrouw werd weggenomen naar Farao's huis.”

Met droefheid zal Abram zijn vrouw hebben zien vertrekken. Samen zijn ze uit Ur gegaan, samen hebben ze in Haran gewoond, samen zijn ze Gods bevel gehoorzaam geweest en, elkander tot steun en troost, zijn ze de onbekende toekomst tegengegaan. Gedeeld hebben ze de vreugden van hun leven, gedeeld hebben ze ook de smart. En nu... nu gaat Saraï naar het huis der vrouwen van den koning. O, 't wordt donker in Abrams ziel. De zon van zijn levensvreugde, die helder scheen, omdat hij geloofde, is ondergegaan.

En het feit, dat de koning hem zegent met aardse goederen is slechts een zeer zwakke troost in het verdriet van zijn eenzaamheid.

God vergeet zijn kinderen niet. God vergeet ook Abram niet. Hij ziet de droefheid, de troosteloosheid zijner ziel. „En de Heere plaagde Farao met grote plagen, ook zijn huis.” Farao gaat zoeken naar de oorzaak dier plagen en vindt die. Nu komt het grote ogenblik, waarvoor Abram bevreesd geweest is. Farao laat hem roepen. En Abram gaat. Dit zal zijn einde zijn. Zo *denkt* hij!

Dit is Abrams einde niet. Hij ziet wel de toorn in Farao's ogen; hij hoort wel de toorn in Farao's stem als hij zegt: „Wat is dit dat gij gedaan hebt? Waarom hebt gij mij niet te kennen gegeven, dat zij uw huisvrouw is?”

Abrams hoofd is gebogen. Voor de rechtvaardige toorn van dezen heiden, moet Abram, het kind van God, de vader aller gelovigen, de machtige herdersvorst, het hoofd buigen. Gods kind buigt het hoofd als de wereldse rechter hem ter verantwoording roept voor bedreven kwaad. Dan is zijn adeldom als Vriend van God teloor gegaan. Dit is de soldij der zonde. Hierin bedroeft het kind zijn Vader, Die wil dat het met opgeheven hoofd door het leven zal gaan, omdat het een erfgenaam is van het eeuwig koningschap in de hemelen.

Abram zwijgt. Nu kan Farao's vonnis komen. Maar Farao's vonnis komt niet. En groter wordt Abrams beschaamdheid als hij Farao hoort spreken: „En nu, zie, daar is uw huisvrouw, neem ze en ga henen.” Deze woorden zijn vernietigender dan een zwaar vonnis.

Zwijgend gaat Abram heen. Geen der Egyptenaren doet hem enig

leed. Ze geleiden hem zelfs naar de grenzen des rijks.

God zelf geleidt Abram naar Kanaän terug. De honger is over. En al voortgaande naar de plaats die God hem eens als woonplaats gewezen heeft, breekt het licht des geloofs weer door in zijn ziel. De gevaren zijn afgewend. De Heere heeft hem bewaard, ook toen hij den Heere uit het oog verloren had, Abram weet het.

En als hij komt aan de plaats waar zijn tent in den beginne geweest is, tussen Bethel en Ai, tot de plaats des altaars, dat hij in het eerst daar gemaakt had, dan belijdt hij den Heere zijn zonden; dan roept hij God aan in dankbaarheid des gemoeds, dan veert zijn ziel weer op uit de diepte der zonde tot de reine hoogte van het kindschap Gods, dan kan Abram het hoofd weer opheffen; dan is hij weer Gods Vriend, de vader aller gelovigen.

En God vergeeft Zijn kind.

Zo hoog Zijn troon moog' boven d' aarde wezen,
zo groot is ook voor allen, die Hem vrezen,
de gunst, waarmee Hij hen wil gadeslaan.
Zover het West verwijderd is van 't Oosten,
zo ver heeft Hij, om onze ziel te troosten,
van ons de schuld en zonden weggedaan.

Psalm 103 : 6

VERKLARINGEN

1. In deze vlucht naar Egypte is Abram zo geheel mens; in zijn tobben om door de wereld te komen, in zijn angst om gebrek aan 't dagelijks brood. De Bijbel tekent ons de geloofshelden in hun grootheid, maar ook in hun zwakke ogenblikken, in hun twijfelingen.
2. Het is Abram in Egypte wel voorspoedig gegaan. Hij wordt rijk in vee, in zilver en in goud. Uit Egypte brengt hij ook mee de slavin *Hagar*, waarover we later nog spreken.
3. In het Hebreeuws staat *niet Egypte*, maar *Mitsraïm*, genaamd naar *Mitsraïm* den zoon van Cham.
4. *Pharao* was niet de eigennaam van een vorst, maar een titel.
5. Als Abram van *Saraï* zegt: „Zij is mijn zuster”, is dit op zichzelf geen leugen. Zij was de dochter van *Terach*, maar *Abrams* moeder was niet haar moeder. *Abrams* ongelooft, dat was de zonde.
6. *Saraï* was een zeer schone vrouw en die waren in Egypte zeldzaam.

10

ABRAM, DE GROTE

Genesis 13 en 14

Er is een sombere trek op Abrams gelaat. Er is weemoed in zijn donkere ogen. Even flikkert de toorn op in zijn ziel, maar dan is er de smart weer. De bode, die bij hem staat, zwijgt, wacht of zijn heer hem misschien nog iets te zeggen heeft. Maar Abram wenkt dat hij heen kan gaan. In zijn weemoed, in zijn strijd om een beslissing, wil hij alleen zijn...

Vanwaar die droefheid? Had hij dan pas niet van zijn God vergeving ontvangen over zijn afdwaling in Egypte? Neen, dit is de

Doorsnede van Palestina

oorzaak van Abrams droefheid niet. Die oorzaak is een geheel andere.

Er is een twist ontstaan, een twist tussen de herders van Lot, Abrams neef, en zijn herders. Die twist zal uitlopen op een scheiding, dat voelt Abram en dat is het, wat zijn ziel bedroeft.

Lot, hij was meegekomen uit Ur der Chaldeeën; daar was zijn vader gestorven toen de rovende, moordende benden van Sinmoeballit uit het Oosten de stad overvielen. Hij was meegetrokken met Abram naar Haran; hij was meegetrokken met zijn oom een onbekende toekomst tegemoet; hij had met Abram de hitte des daags en de koude des nachts verdragen; hij was meegegaan naar Egypte en samen waren ze in Kanaän weergekeerd en nu... nu is er een twist ontstaan tussen beider herders. Dit is het wat Abrams ziel bedroeft. Moesten ze niet als broeders samen wonen? En wat zouden de Amorieten denken? Tweedracht is verzwakking. De strijd in Abrams ziel eindigt in een heerlijke zelfoverwinning. Abram staat op en gaat naar Lot, die nog niet tot hem gekomen was (de twist liep reeds hoog!) en in verheven kalmte zegt hij:

„Laat toch geen twisting zijn *tussen mij* en *tussen u*, tussen mijn herders en tussen uw herders, want wij zijn mannen broeders. Is niet het ganse land voor uw aangezicht? Scheid u toch van mij; zo gij de linkerhand kiest, zo zal ik ter rechterhand gaan en kiest gij de rechterhand, zo zal ik ter linkerhand gaan.” Dit is het resultaat van de zelfoverwinning in Abrams ziel. En wie zichzelf overwint is sterker dan die een stad inneemt.

Abram, de grote, de onbaatzuchtige.

Lot, de kleine, de zelfzuchtige. Want in zijn egoïsme kiest hij: het schoonste deel van Kanaän, de sappigste weiden, de vruchtbaarste streek, die was als de hof des Heeren. Het was de landstreek der Jordaan, die telken jare de oevers in verre omtrek overstroomde, en haar vruchtbaar slib achterliet.

Ach, ook Lot zal het ervaren:

De dingen zijn niet, zo zij schijnen:
de worm zit binnen lekker ooft,
en levend kleur bedekt venijnen;
hij doolt zeer licht, die licht gelooft.
In paradijzen nestlen slangen...

(Vondel)

Want: de schone landstreek, die Lots begeerte opwekt, wordt bewoond door de mannen van Sodom en deze mannen zijn boos en grote zondaars tegen den Heere. De begeerte verblindt Lots ogen, verduistert zijn ziel, zó dat hij zijn tenten gaat opslaan tot aan Sodom toe. Lot, de dwaze egoïst. Want wie in het huis der bozen gaat wonen, zal met de bozen omkomen, tenzij... de Heere hem redt als een vuurbrand uit het vuur. Ook dit heeft Lot ervaren.

Abram ziet Lot gaan en de weemoed is groot in zijn ziel. Voor hem is het gebergte overgebleven met de schrale weiden. Hij zal altijd in tenten moeten blijven wonen, omdat hij zwerven moet van plaats tot plaats ten einde voedsel te vinden voor zijn vee. Maar als zijn aardse lotgenoot van hem gaat, hem eenzaam achterlatend, dan komt zijn hemelse Vriend, de Heere en die spreekt woorden van troost zoals geen aardse vriend ze spreken kan. „Hef nu uwe ogen op, laat ze niet in sombere weemoed naar de aarde gericht zijn,” spreekt de Heere, „en zie van de plaats waar gij zijt, Noordwaarts en Zuidwaarts en Oostwaarts en Westwaarts, want al dit land dat gij ziet zal ik u geven en uw zaad *tot in eeuwigheid*.” Weg vliedt de weemoed uit Abrams ziel, omdat het zekere weten er komt wonen: Gods belofte zal heerlijk vervuld worden.

Gods belofte is eeuwig zeker. Daarom brengt Abram Hem de ere, want bij de eikenbossen van Mamré, den Amoriet, bij de stad Hebron, bouwt hij den Heere een altaar. Dit wordt een hoogtijdag in Abrams leven.

Lot heeft de vermeende rust binnen Sodoms muren gekozen. Die rust wordt bijna zijn ondergang. Want in de vlakke van Sodom ontbrandt een strijd. In Lots rechtvaardige ziel woedt de strijd reeds lang. De openbare goddeloosheid der Sodomieten kwelt zijn ziel. Nu komt ook de strijd van buiten.

Kedor Laomer, de koning van Elam, ten Oosten van Ur, is vertoornd. Het ganse land tot aan Kanaän is hem schatplichtig. Twaalf jaar hebben de vorsten dier landen hem schatting opgebracht, maar in het dertiende jaar staan ze op. Dat is opstand, dat is revolutie en Kedor Laomer, de koning van het volk, dat zulke gevreesde boogschutters heeft, rust een strafexpeditie uit. Hij zal de revolutionairen leren wat het zeggen wil, van hem af te vallen. Tegen de Refaieten, strijdt hij eerst. Dit is het volk van reuzen, waarvan de latere Og, koning van Basan, afstamt. Zij wanen zich veilig in hun bergvestingen ten Oosten van de Jordaan, maar hun Astaroth Karnaïm, hun gehoornde godin Astarte, kan hen niet helpen. Ze worden verslagen. In de vlakke velden van Moab moeten de Emieten, een groot en lang volk, het onderspit delven tegen de kleine, donkere kerels uit Elam. Zegevierend gaat de plundertocht voort door Edom tot aan El-Paran, de handelsstad aan de Rode Zee. En als daar buit gehaald is, komt de bende terug.

Nu wordt ze gevaarlijk voor Abram, maar ook voor Lot. Want Kedor Laomer kan twee wegen gaan naar zijn land terug: hij kan door het schrale gebergte van Kanaän trekken, waar Abram woont te Hebron; hij kan ook door de rijke vlakke van Sodom gaan. Kedor Laomer kiest het laatste. En nu is opeens het gevaar voor Lot vlakbij en reuzen-groot. Een geweldige angst maakt zich meester van Bera, den booswicht, den koning van Sodom, en van Birsä, den goddeloze, den koning van Gomorra en van de koningen van Adama en Zeboïm. In hun wanhoop besluiten ze tegen Kedor Laomer te strijden, maar hun legers verstikken in de asphaltputten van hun eigen land en hun soldaten vinden een ellendige dood. Bera zelf ontvlucht naar het gebergte, maar de steden worden leeggeplunderd, de have wordt meegevoerd en meegevoerd wordt ook... Lot, met alles wat hij heeft.

Dit zal dan het einde van Lots vrijheid zijn. Hij heeft de schone,

maar zondige steden gekozen; zijn keus zal hem doen sterven als een ellendige slaaf in het land van Kedor Laomer, in het land, vanwaar hij als vrij man uitgetogen is.

Maar Lot is, trots zijn zondige keuze, een kind van God en God laat Zijn kinderen niet in de steek.

Er komt een bode tot Abram, die rustig en veilig in 's Heeren hoede woont te Hebron. Die bode vertelt hem wat Lot, zijn neef, is wedervaren. En Abram, de grote, die eenmaal zichzelf verloochende, door Lot te laten kiezen en zelf de minste te zijn, zal ook nu zich zelf verloochenen en zijn neef redden.

Abram, de grote. Hij verlaat de vrede van zijn rustig bestaan en aan het hoofd van een keurbende uit zijn mannen, 318 gewapenden, waarbij zich een 500 bondgenoten onder Mamré, Eskol en Aner voegen, jaagt hij de plundersaars achterna. In Abram, den vreedzamen herder, die eens de Egyptenaars vreesde, is de krijger ontwaakt, de onoverwinnelijke, omdat hij strijden gaat in de Naam des Heeren.

't Is avond.

Ver in 't Noorden, te Dan, achterhaalt Abram de bende van Kedor Laomer. Zorgeloos zijn ze en ze vieren het feest van hun overwinningen. In vlammen zinkt de zon en haar laatste stralen vallen over de feestende benden. Abram ziet het en de toorn wordt machtig in hem. Maar hij beheerst zich als een groot generaal, verdeelt zijn troepen en wacht de duisternis af. En dan, in het nachtelijk donker, ontstaat een hevig tumult. Van alle zijden vallen Abrams mannen aan op de vreugdedronken plundersaars. Een hevige schrik slaat elke gedachte aan tegenstand in hen neer en als een ordeloze, vertwijfelde troep vluchten de felle boogschutters van Kedor Laomer, hun buit achterlatende.

Abram, de grote, zegeviert. Hij strijdt met God en is onoverwinnelijk. En als de morgen van het Oosten gekomen is en Abrams krijgers nog de verstrooide vijanden najagen, staan twee mannen tegenover elkaar, Abram en Lot. In Lots ziel is een grote dankbaarheid jegens zijn oom, die hem redde van een gewisse ondergang, maar ook jegens zijn God, Die hem niet liet omkomen met de zondaars van Sodom.

De strijd is beslecht.

Abram kan terugkeren met vrede. Zijn doel heeft hij bereikt.

Weer teruggekomen in Kanaän komt hem de priester-koning van Jeruzalem, Melchi-zedek, tegemoet. Hij brengt brood en wijn voor den overwinnaar mede, opdat hij met Abram de overwinning

feestelijk vieren kan. En Abram geeft hem het tiende deel van de buit.

Het is een wonderlijke ontmoeting. Het is of de Heere zelf Abram vrolijk tegemoet komt. Als hemelmuziek klinken hem de woorden van Melchi-zedek tegen: „Gezegend zij Abram Gode, den Allerhoogste, Die hemel en aarde bezit; en gezegend zij de allerhoogste God, Die uw vijanden in uw handen geleverd heeft.” Het is wel een grote verkwikking, die de Heere hier Abram bereidt in dit land, waarin hij als vreemdeling verkeert.

Ook de koning van Sodom is uit het gebergte, waarheen hij gevlucht was, gekomen, Abram tegemoet. En deze koning, wiens naam „goddeloos” betekent, zegent Abram niet. Hij bereidt den overwinnaar geen feest. Hij is onbeschaamd als hij zegt: „Geef mij de zielen, de mensen, maar neem de have voor u.” Hij kent Abram niet en zijn grootheid begrijpt hij niet. Maar hij zal het spoedig weten. Met de trots van den overwinnaar en in het bewustzijn van de geweldige rijkdom, die hij bezit in en door zijn God, antwoordt Abram: „Zo ik van een draad af tot een schoenriem toe, ja, zo ik van alles, dat uwe is, iets neme! Opdat gij niet zegt: Ik heb Abram rijk gemaakt.”

Ook hierin is Abram de grote. Hij had, als overwinnaar, het recht alles te behouden. Hij behoefde zelfs geen draad en geen schoenriem aan den koning van Sodom af te staan. En toch begeert hij niets voor zichzelf. Hij is niet op een plundertocht geweest. Het doel van zijn tocht was slechts één van Gods kinderen, die afgedwaald was, uit de hand van de heidenen te redden. De koning van Sodom kan al zijn bezittingen terug krijgen, alleen Abrams bondgenoten Aner, Eskol en Mamré, zij kunnen hun deel van de buit nemen.

Abram is rijk gemaakt door den Heere. En in die rijkdom is hij groot. Toen hij naar Egypte ging en die rijkdom versmaadde, was hij bang. Maar aan de eikenbossen van Mamré hervond hij zijn God, hervond hij zijn rijkdom. Hij had geen behoefte aan anderer schatten.

Want *God, de Heer*, zo goed, zo mild,
is 't allen tijd een zon en schild.
Hij zal genaad' en ere geven;
Hij zal het goede niet in nood
onthouden, zelfs niet in de dood,
die in oprechtheid voor Hem leven.
Welzalig, Heer, die op U bouwt
en zich geheel aan U vertrouwt!

Psalm 84 : 6

VERKLARINGEN

1. Als Lot de vlakte van Sodom kiest en later zelfs de stad Sodom, dan zet hij hiermee zijn halfnomadisch bestaan voort. Immers, in Ur had hij dat ook gedaan.
2. Dat Lot een rechtvaardige was vertelt ons Petrus, die zegt dat „Lot zijn rechtvaardige ziel gekweld heeft” met Sodoms goddeloosheid aan te zien.
3. Een twist tussen Abram en Lot zou niet alleen gevaarlijk zijn, maar ook *ergerlijk*. Want de Kanaänieten en de Ferezieten woonden in het land en de Naam des Heeren zou door zulk een twist gelasterd worden. Laat ook ons bedenken, dat de vijanden Gods onze gangen beter nagaan dan we zelf wel menen. Dit zij ons een aansporing om vrede te houden onder elkander.
4. De zonden der inwoners van Sodom waren: hoogmoed, zatheid van brood en ledigheid.
5. „Maak u op, wandel door dit land”, d.i. bezie het geheel en leef er nu reeds van, hoewel het nog geen bezit is.
6. Kedor Laomer was een vorst van Elam (het Zuid-Westen van het tegenwoordige Perzië), die het gehele gebied van Mesopotamië af tot en met Palestina toe schatplichtig gemaakt had. Zo waren aan hem onderworpen Amrafel of Hammoerabi de koning van Sinear (benedenloop van Tigrus en Euphraat), die zich later vrijmaakte, Arioch van Ellasar, wat noordelijker gelegen en Tideal, de koning der Hettieten. En de Hettieten waren toen een machtig volk. Die Kedor Laomer had dus wat te vertellen.
Amrafel of Hammoerabi heeft later een groot Babylonisch rijk gesticht. Zijn wetten zijn op een zuil gegraveerd gevonden. Hij heeft veel laten bouwen en graven. Zelfs een groot Hammoerabi-kanaal. De voornaamste Babylonische goden waren: *Anae*, de heer des hemels, *Enlil*, de god der aarde, *Ea*, de god van de zeeën, waarop de aarde drijft, *Sin*, de maangod, *Mardoek*, de god van de lente, *Nergal*, de god des doods, *Rimmon*, de dondergod, *Astarte*, de godin der schoonheid. Deze laatste werd te Ur, de vaderstad van Abram zeer vereerd, evenals Sin. Sommige goden sprak men aan als *Bel = Heer* (ook Baäl).
7. „Abram, de Hebreër”, d.i. de zoon van Heber. Heber was een achterkleinzoon van Sem, en een der voorvaderen van Abram. Hij is een zeer gelovig man geweest; Abram wordt zijn „zoon” genoemd. Het woord Hebreër kan ook betekenen: „de man van de andere zijde”.
8. Hoba ligt ter linkerhand van Damascus; dus ten Noorden ervan, want men rekende toen staande met het gezicht naar 't Oosten.
9. *Melchi-zedek* betekent „Koning der gerechtigheid”. Hij was een priesterkoning en aangesteld door den Farao van Egypte. Daarom staat in Hebreën dat Melchi-zedek was „zonder geslachtsregister”.
Omdat hij priester was moesten hem de tienden gegeven worden. In hem was de kennis van den allerhoogsten God overgebleven. Hij wordt later in de Bijbel als voorbeeld gesteld: David was Priester naar de ordening van Melchi-zedek en ook Christus. Dus niet naar de ordening van Levi. De Levieten mochten verder gaan dan David. Zij mochten reukwerk offeren en de hogepriester mocht eenmaal per jaar ingaan in het Heilige der Heiligen. Christus is beide geworden: Koning en Priester. Door Zijn dood betrad Hijzelf het Heilige der Heiligen om verzoening te doen, voor heel Zijn volk. Het voorhangsel scheurde. In Melchi-zedek vindt Abram een beteren geloofsgenoot dan in Lot.

10. Het dal Schavé lag bij Jeruzalem.
 11. Abram had het recht alles te behouden. Hij is dus de edelmoedige, als hij niets voor zich wenst.

11

ABRAM, DE VADER ALLER GELOVIGEN

Genesis 15

't Is zeer vroeg in de morgen. De zware gordijnen, die hangen voor de deur van Abrams donkerbruine tent zijn nog gesloten. Nog ligt het aardrijk in de greep van de nacht, maar weldra zal de dag van het Oosten komen op wieken van licht. Een grijze streep even boven de horizon is de heraut van de nieuwe dag.

Op zijn leger ligt Abram. Hij is ontwaakt. Straks zal hij moeten opstaan en de dagelijkse leiding van zijn bezittingen op zich nemen. De slaap is van hem geweken.

In de tent is het stil; buiten is nog de stilte van de nacht; om hem is de duisternis.

Abrams gedachten gaan terug naar de krijgstoet, die hij nog niet lang geleden gehouden heeft. Welk een schitterende zege heeft de Heere hem geschonken.

Maar dan bekruipt een vrees zijn ziel. De vijand, die hij versloeg en najaagde tot voorbij Damascus, was maar een klein deel van de machtige legers, die de machtige koningen van de landen om Tigris en Euphraat op de been kunnen brengen. Zullen ze, als ze van de smadelijke nederlaag en het roemloos einde hunner strafexpeditie horen, niet komen, om dien oproerigen sjeik met zijn drie bondgenoten te vernietigen?

Zal dat niet het einde worden van Abram, den grote? En wat zal er dan vervuld worden van Gods beloften?

De vrees in Abrams ziel groeit, wordt groot en benauwend.

In deze ziele-duisternis komt de Heere tot Abram. En de eerste woorden die God tot hem spreekt, zijn:

„Vrees *niet*, Abram; *Ik* ben u een schild, uw loon is zeer groot.”

De Heere kende Abrams bange gedachten. Maar waarom vreest hij? Laten de vijanden komen! Achter God zal hij zich kunnen verschuilen. De Heere zal voor hem strijden en Abram kan stil zijn en gerust.

Deze woorden bannen de vrees weg uit Abrams ziel, zo volkomen, dat hij zijn gedachten richt op de toekomst. Die toekomst was van menselijke zijde bezien, donker. Immers, Abram was kinderloos. En dit drukte als een zware last op zijn ziel. O, 't werd wel eens moeilijk voor hem om te blijven geloven. Zijn dienstknechten en dienstmaagden, zijn slaven en slavinnen werden met kinderen gezegend; hij zag de vreugde als een glans op hun gezichten; hij zag de hoop voor de toekomst lichten in hun ogen en hij, Abram, hun aller heer en meester, hij was kinderloos. Wie zal zijn erfgenaam zijn? De Damascener Eliëzer? Zijn voornaamste en vertrouwdste knecht? Zullen op hem de beloften Gods overgaan en zal uit hem Gods volk geboren worden, dat eenmaal den Messias voortbrengen zal? Is dat Gods bedoeling?

Neen, dat is Gods bedoeling niet. God zal Abram een zoon schenken. Die zal zijn erfgenaam zijn. Sta op, Abram en ga mee naar buiten! Abram staat op en volgt den Heere naar buiten.

Nog glanzen in de prille morgen de duizenden sterren aan het firmament. Nog heeft de dag de nacht niet overwonnen. „Zie nu op naar de hemel, Abram, en tel de sterren, indien gij ze tellen kunt.” Abram ziet op naar de hemel; daar flonkeren ze, de duizenden en duizenden sterren, de ontelbaar vele lichten van de nacht. Hij kan ze niet tellen. „Dat kan ik niet, Heere, het zijn er zo veel, ontelbaar veel,” zegt hij deemoedig. Het verwijt is weggeweken uit zijn hart voor Gods majesteit. In deemoed kan Abram geloven. „Zo zal uw zaad zijn,” spreekt de Heere.

En Abram zwijgt en gelooft. Dit is het waarachtige geloof, dat, boven onze menselijke berekeningen uit en achter de horizon van ons verstand, ziet de vervulling van Gods beloften, weet dat die vervulling in Hem eeuwig zeker is. Waar ons menselijk verstand eindigt, onze menselijke redenering ophoudt, daar gaat stralend op het licht des geloofs. Want het geloof is een vaste grond, een zeker weten van de dingen, die men hoopt en een *bewijs* der dingen, die men niet ziet. Het geloof weet achter de horizon van ons denken het heerlijke land van onze blijde toekomst. Zo gaat het Abram; hij gelooft, en de Heere rekent het hem tot gerechtigheid.

In Abrams ziel is de vreugde gekomen om de heerlijkheid van zijn geloof. Zo licht en volkomen is die vreugde, dat Abram bang is ze weer te verliezen. Gaat het ook ons niet vaak zo, als we iets kostbaars verkregen hebben?

Abram vraagt God een teken, iets waaraan hij steeds weer kan

denken, als het leven met zijn moeilijkheden weer op hem aankomt, als... misschien... de twijfel hem weer wil bespringen.

Dit is geen vraag om een teken gedaan in ongelof, maar in heerlijk geloof, om dat geloof te behouden. Zulk een teken zal de Heere geven. Hij zegt Abram, dat hij een offer bereiden moet. Als dat offer gereed is, zal God terug komen.

De flauwe streep aan de horizon in 't Oosten is lichter geworden. De dag komt juichend nader en de vorstin van de dag stijgt aan de hemel.

Abram is druk. Hij neemt een driejarige koe, een driejarige geit en een driejarige ram, drie reine dieren, volwassen en in hun kracht; daarbij nog een tortelduif en een jonge duif. Hij deelt de eerste drie in tweeën en legt de helften tegenover elkaar. De vogels ongeschonden daarbij.

Weldra is Abram klaar. Nu is het wachten op den Heere. Abram verwacht dat God zelf het offer zal ontsteken. Abram wacht, in geloof. Het wachten duurt lang. De ganse dag trekt over hem en zijn offer voorbij.

Wilde vogels komen neder op het aas, maar Abram jaagt ze weg. Als een stille wachter zit hij weer bij zijn offer. Hij ziet op naar de hemel. Zijn blik dwaalt naar het Westen waar de zon langzaam ondergaat, als kan ze geen afscheid nemen van zulk een schone dag. Abram is moe geworden van het lange wachten en dan... ten tijde van het avondoffer... dan komt de Heere. Er daalt geen vuurstraal van de hemel, die Abrams offer verbijsterend fel verteert, maar in het langzaam verstillen van de avond als alle dingen zo wonderlijk vredig en intiem worden, als het dagrumeer verstomt, dan komt Hij.

Hij doet een diepe slaap op Abram vallen. Abrams ogen worden gesloten. De deuren naar de buitenwereld worden gegrendeld. Geen geluid van buiten dringt meer door tot Abrams ziel; Abram is gereed Gods stem te horen. Een heilige vreze, een diepe eerbied valt op hem. Dan... komt de Heere Zijn kind de toekomst openbaren. Hij spreekt: „Uw nakomelingen zullen vreemd zijn in een vreemd land (Egypte), maar na vierhonderd jaar van dienstbaarheid en verdrukking zullen ze uittrekken met grote have. En gij, Abram, zult in vrede sterven in goede ouderdom, en in uw ziel zal het licht zijn in de avond van uw leven. Uw uitgang uit dit leven zal vrede zijn; geen vrees zal u benauwen...”

De zon gaat onder.

De duisternis sluipt snel nader.

En dan... dan ziet Abram een rokende oven, God laat hem zien de verdrukking van zijn zaad in Egypte in het beeld van een donkere rook, waar geen doorzicht mogelijk is; maar hij ziet ook een vurige fakkel, een brandende lamp, die wijst de weg en gaat door de walmende mist van de rook heen naar de heldere toekomst. Dat licht zal de kinderen Israëls voorgaan door de nevel der schier eindeloze dienstbaarheid naar de klaarten der bevrijding. Die brandende lamp Gods zal hen leiden uit het omnevelde land der ellende naar het gelukkig wonen in algehele vrijheid.

Abram ontwaakt. God heeft zijn offer aangenomen, zijn bede verhoord.

Over de aarde is weer de nacht gekomen, maar in zijn ziel is het licht, stralend licht. Omdat daar nu woont het zekere weten:

God zal Zijn waarheid *nimmer* krenken,
 maar eeuwig Zijn verbond gedenken.
 Zijn woord wordt altoos trouw volbracht
 tot in het duizendste geslacht.
 't Verbond met Abraham, Zijn vrind,
 bevestigt Hij van kind tot kind.

Psalm 105:5

VERKLARINGEN

1. Gen. 15:16: „De ongerechtigheid der Ammonieten is tot nog toe niet volkomen.” Dit is de reden, waarom de kinderen Israëls het land der belofte niet vóór het vierde geslacht mogen bezitten. De Heere is een rechtvaardig God. Ze zijn nu nog niet tot zulk een diepte van goddeloosheid gekomen, dat ze rijp zijn voor het verderf. De maat hunner zonden wordt langzaam gevuld. Bij de Sodomieten was dit niet het geval. De maat hunner zonden was snel vol.
2. Gen. 15:18: Het gebied dat de Heere aan Abram belooft, zal zich uitstrekken van Egypte tot Mesopotamië. Tijdens de regering van David en Salomo hebben de kinderen Israëls ook werkelijk dit gebied bezeten.
3. Gen. 15:1: „in een gezicht”, dus *niet* „in een droom”.
4. Het offer, in deze vertelling beschreven, wordt het „*verbondsoffer*” genoemd, omdat de Heere hier met Abram een verbond sloot, een eeuwig verbond. Reeds in Oud-Babylonië was deze wijze van verbondsluiting (nl. offerdieren in tweeën verdelen en tussen de stukken doorgaan) in gebruik. Ook bij de Grieken later bleef ze gebruikelijk. De offerdieren zijn de dieren van de Levietische eredienst. Zo wijst dit reeds heen naar de offers die later door de priesters gebracht worden en het enige offer van Christus.

12

EEN TROTSE SLAVIN

Genesis 16

Door de wijde eindeloosheid der woestijn dwaalt een jonge vrouw. Geel is het zand onder haar, geel is de hemel boven haar, geel is de oneindigheid der vlakke tot aan de verre wazige horizon toe; fel branden de stralen der Oosterse zon.

Haar donkere ogen, die zo scherp kunnen zien, kijken mat. De vrouw is moe, onzegbaar moe. Het gele zand brandt onder haar voeten. De zon schijnt meedogenloos op haar. Uren dwaalt ze hier al. Maar wat wil ze hier dan, wat zoekt ze in de grote verlatenheid der wrede woestijn. Wie is ze, deze jonge vrouw?

Kijk, ze heft haar hoofd op. Haar matte blik zoekt speurend de horizon af, blijft eindelijk op een punt rusten.

„Daarheen,” zegt ze tegen zichzelf; „daarheen”. 't Is of er weer nieuwe hoop geboren is in haar ziel. Die hoop verdrijft de moeheid uit haar lichaam. Ze heeft een doel; dat is de groene streep daar aan de horizon.

„Daarheen,” zegt ze nog eens. De nieuwe hoop geeft nieuwe kracht. En na enige tijd is ze bij een kleine oase aangekomen. Daar groeien enkele bomen. Daar is fris, heerlijk, koel water. O, hier rusten, hier wat blijven en dan... weer verder. Geruime tijd blijft ze zitten bij de fontein, in de schaduw der palmen. Maar ze kon hier niet blijven zitten. Ze heeft haar krachten herkrege, de matheid is uit haar ogen verdwenen. Ze moet weer opstaan, ze moet verder.

Maar dan... staat opeens een man voor haar. Zijn gestalte is schoon en zijn ogen kijken haar vriendelijk aan. De vrouw schrikt. Ze heeft dien man niet zien komen; ze heeft zijn voetstappen niet horen naderen door het ruisen van de woestijnwind in de palmenkruinen.

Nu staat hij daar. Hoor, hij spreekt:

„Hagar, gij dienstmaagd van Sarai, vanwaar komt gij en waar zult gij henengaan?”

Die man kent haar. Ze ziet naar hem op, ze ziet het stille verwijt in zijn ogen, ze hoort het verwijt in zijn stem. Dan... ziet ze opeens, weet ze opeens, wie het is, die met haar spreekt. Het is de Engel des Heeren, de Heiland.

Deemoedig buigt Hagar het hoofd. En zacht klinkt haar stem, als ze antwoordt: „Ik ben vluchtende voor het aangezicht mijner vrouwe Saraï.”

Hagar vlucht. De slavin, die Abram uit Egypte meebracht, vlucht. Waarom?

Toen het verlangen in Abram en Saraï sterk werd naar de vervulling van Gods belofte, dat Hij hun kinderen schenken zou, toen er al tien jaren verlopen waren sinds God Zijn belofte deed en dit verlangen schreiend groot werd, toen heeft Saraï in een ogenblik van ongeloof de Egyptische dienstmaagd Hagar aan Abram tot vrouw gegeven. En toen Hagar wist, dat de Heere haar een zoon zou schenken, toen is de trots komen wonen in haar ziel. Zij, Hagar, de dienstmaagd, zou haar heer Abram een zoon schenken en Saraï, haar meesteres, niet.

De zonde wordt gevolgd door de straf. In Abrams tent is twist gekomen. Zo hevig, dat Saraï, zichzelf vergetend, Abram toevoegt: „Het is alles uw schuld.”

Dit was een leugen. Dit was een vreselijk verwijt. Nu kon Abram met recht vertoornd zijn op Saraï, maar hij was het niet. Hij was zachtmoedig en zeide: „Hagar is uw dienstmaagd, doe haar wat goed is in uw ogen.” Deze kalmte van Abram deed de rust weerkeren in de tent. Maar Hagar, de trotse, die haar meesteres veracht had, werd door die meesteres vernederd. Saraï zou haar doen gevoelen dat zij de slavin was; het nederigste slavinnenwerk moest ze doen. Dat was teveel voor de trotse Hagar en op een morgen, deze morgen, toen Saraï haar weer hard bejegende, vluchtte ze weg. Weg uit de tent, weg van Saraï, weg van Abram, weg uit de nabijheid des Heeren, weg naar... Egypte. Daarheen wilde ze gaan. Naar haar geboorteland, naar de afgoden harer vaders. Zij, de vrouw, wilde alleen gaan door de grote woestijn. Haar gekrenkte trots maakte haar roekeloos. Ze zou in de woestijn omkomen. De wijde wildernis zou haar verteren.

Jahwè heeft alles gehoord en gezien. Hij kent haar gedachten. Hij weet haar roekeloos plan. En Hagar mag niet omkomen op haar zondige weg. Daarom zendt Hij Zijn Engel, *den* Engel, Zijn Zoon, om haar te zoeken. De Heiland *vindt* haar bij de fontein en Hagar... kent Hem. Wie door God gezocht wordt, wordt zeker door Hem gevonden. God zoekt nooit een zondaar tevergeefs.

Zo staat Hagar tegenover Gods Engel bij de fontein. Ze heeft haar hoofd gebogen. Ze durft Hem niet meer aanzien. Haar trots is

gebroken. En als de Heere tot haar zegt: „Keer weder tot uw vrouw en verneder u onder haar handen,” dan is Hagar bereid om terug te gaan. Dan is ze gehoorzaam aan Gods bevel. En door die gehoorzaamheid is 's Heeren gunst groot over haar. Want dan... o, nu is er geen verwijt meer in de klank van Zijn stem, nu mag Hagar haar hoofd weer opheffen, nu mag ze, nu durft ze Hem aanzien, als Hij haar een zoon belooft; en welk een zoon: een woudezel van een mens zal hij worden, een krachtige, sterke, forse man, een die voor niemand bevreesd zal zijn, die zijn gebied zal uitbreiden om te heersen, want zijn hand zal zijn tegen allen en de hand van allen tegen hem.

Gods Engel zwijgt. Hij gaat weg van de fontein. Hagars ziel is boordevol blijheid. En in haar overgrote blijheid, jubelt ze: „God, naar Wien ik niet gezien heb, heeft mij aangezien. Hij, Dien ik niet zocht, van Wien ik vluchtte, heeft naar mij gezocht en... mij gevonden. Deze fontein, waar ik den eeuwig Levende gezien heb, zal Lachāi-Roï heten.”

De vreugde geeft haar vleugelen.

De zon nijgt naar het Westen.

Door de wijde eenzaamheid van de woestijn gaat weer een jonge vrouw. Haar gang is vlug en doelbewust gaat ze naar waar de vele tenten zijn van Abram, den herdersvorst. En tussen die tenten naar die ene, waar haar meesteres, waar Saraï is. Haar trots is verdwenen, maar daarvoor in de plaats is gekomen de kracht om de vernederingen van Saraï te dragen. Ze heeft God gezien. Die heeft haar schone beloften gedaan. En Gods beloften zijn eeuwig zeker. Dit weten geeft Hagar de kracht om alle vernederingen te verduren. De blijheid in haar ziel kan niet meer weggenomen worden.

En straks, straks ontvangt ze haar zoon en Abram neemt dien zoon als den zijnen aan en als hij vraagt hoe zijn naam zal zijn, dan geeft de gelukkige moeder hem als antwoord de jubel van haar ziel: „Ismaël, God hoort.”

Loof, loof den Heer, mijn ziel met alle krachten,
verhef Zijn naam, zo groot, zo heilig te achten,
och, of nu al wat binnen in mij is, Hem preez'!
Loof, loof mijn ziel, den Hoorder der gebeden,
vergeet nooit een van Zijn weldadigheden:
vergeet ze niet, 't is God, Die z' u bewees!

Psalm 103 : 1

VERKLARINGEN

1. De geschiedenis in dit hoofdstuk doet sterk Babylonisch aan. Bij de Babylo- niërs was het regel wat ook Gods scheppingswet is, dat iedere man maar één vrouw had. Maar, volgens de Babylo- niërs, mocht de man, indien zijn vrouw hem geen kind schonk, er een andere bijnemen. Dan bleef echter de eerste vrouw de voornaamste. Dit alles werd bij contract (op een kleitafel- tje) geregeld. De kinderen uit dit tweede huwelijk waren van beide vrouwen. Dit ter verduidelijking van Gen. 16:2 en 3. Natuurlijk is hiermee de handel- wijze van Saraï en Abram niet goedgepraat. Zij kenden de instelling des Heeren, dat iedere man maar één vrouw zou hebben, heel goed. Daar tegenin gaan was *zonde*, ook al waren ze nog zo ongeduldig en leek het menselijker- wijs gesproken, onmogelijk, dat aan Saraï en Abram nog een zoon geboren zou worden. Wat echter onmogelijk is bij de mensen, is mogelijk bij God. „Alle dingen zijn mogelijk voor hem, die gelooft,” zegt onze Heiland. Deze geschiedenis is dus een kwestie van *ongeloof* en dat heeft zich bitter gewroken in Abrams tent.
2. Het was een dwaasheid van Hagar om alleen dwars door de woestijn naar Egypte te willen gaan. Wat is de Heere goed, ook voor deze Egyptische, dat Hij haar van dit dwaze plan terughouden heeft.
3. De „Engel Gods” is de Heere Jezus, de Heiland. Dit is de eerste maal in de Heilige Schrift dat een engel, hier *de Engel*, een boodschap uit de hemel naar de aarde brengt. Reeds hier openbaart Christus zich als de zoekende Heiland, want de Engel des Heeren „vindt” (Gen. 16 : 7) Hagar bij de fontein. Hij heeft haar dus „gezocht”.
4. Gen. 16 : 5: „Mijn ongelijk is op u,” betekent: Het verdriet, mij aangedaan is uw schuld.
5. Gen. 16 : 7: „Sur” ligt ten Oosten van Egypte, waar thans het Suez-kanaal loopt. Het woord betekent muur, omdat er een grote, muurachtige heuvel- rug door deze woestijn loopt.
6. Gen. 16 : 12: Een *woudezel* is een grote, forse, wilde ezels, ontembaar.
7. Lachai-Roi = de levende van mijn zien.
8. Kades ligt in 't Zuiden van Juda.
9. Bered: een plaats in de streek van Sur.
10. Kinderloosheid goidt in de oudheid als een schande. Vandaar dat Saraï *ver- acht* was in Hagars ogen.
11. Abram was 86 jaar, toen Ismaël geboren werd. Toen Izaäk geboren werd was hij 100 jaar.

13

LACHEN IN GELOOF EN ONGELOOF

Genesis 17 en 18

't Loopt tegen de middag.

Van een wolkenloze hemel zendt de zon haar verzengende stralen over het gebergte rondom Hebron, waar een enkele boom beschutting slechts biedt.

Onder de heilige eik van Mamré heeft Abraham zijn tenten opgeslagen. Hij zit in de deur zijner tent. Over het landschap is de grote stilte van de middag; de hevige warmte maakt alles loom en stil. Alleen in de tent van Sara hoort hij bedrijvig beweeg; wellicht bereidt ze met haar dienstmaagd Hagar het eten voor haar heer Abraham en voor zichzelf.

Abraham kijkt over de landen, die liggen in de broeihitte van de Oosterse zomer. Ongemerkt verliest zijn blik de activiteit van het bewuste zien. Hij peinst.

Na een wachten van dertien jaar is onlangs de Heere Abraham weer verschenen. Dat is een heerlijk moment geweest voor hem. Weer heeft de Heere hem de belofte gedaan dat hij tot een menigte van volkeren zou worden. O, Abraham herinnert het zich nog heel goed. „Ik zal u tot volken stellen,” zei de Heere, „en koningen zullen uit u voortkomen.” En toen, als een bewijs van de zekerheid der vervulling zijner beloften heeft de Heere zijn naam veranderd: Abram, een verheven vader, zou voortaan heten Abraham, vader van vele volken (in Christus dus vader aller gelovigen!) en Sarai, mijn vorstin, Abrams vorstin, zou heten Sara, een vorstin, van die menigten. En toen Abraham in de overstelpende vreugde zijns harten gelachen had, de vreugdelach des geloofs, toen had de Heere gezegd: „Op deze gezette tijd in het volgende jaar zal Sara u een zoon schenken.” Dit was schier teveel voor Abraham. Maar zijn geloof is hecht en sterk en ongeschokt.⁸ Hij en Sara mogen reeds oud zijn, Gods beloften *zullen* vervuld worden. God zal een wonder doen.

Abraham zit in de deur van zijn tent op het heetst van de dag en peinst verder: In diezelfde heerlijke ogenblikken had God ook het

Bedoeinentent

verbond met hem, Zijn vriend, weer hernieuwd en nu een heilig teken van dat verbond gegeven: de *besnijdenis*. Wie dit teken aan zijn lichaam zou dragen, was ingelijfd in het verbond met God. Een sacrament, een heilig teken was het, van zijn verbondenheid aan den Heere. En dit teken zouden al zijn nakomelingen dragen, totdat de beloofde Messias zou komen.

Abraham zit in de deur van zijn tent. Hij is geheel verloren in zijn gepeinzen. Een glimlach, die het geluk zijner ziel verraadt, gaat over zijn verweerd, gebruind gelaat. En de stilte is goed om hem heen.

Dan, opeens, kijkt hij op. Uit het land van zijn gepeinzen keert hij plotseling tot de werkelijkheid terug. Hij heeft voetstappen gehoord. En daar... naderen drie mannen.

Dit is een gebeurtenis. Abraham krijgt niet dagelijks bezoek. De Heere komt tot hem als een man, vergezeld van twee engelen, twee mannen. Abraham staat op, loopt hen tegemoet en buigt zich ter aarde. Zo groot is de blijdschap om 's Heeren komst, dat hij stamelt: „Heere, indien ik nu genade gevonden heb in Uwe ogen, zo ga toch niet aan Uwen knecht voorbij.”

De Heere verhoort die bede en Abraham mag den drie mannen een maaltijd bereiden.

Abraham is bedrijvig. Hij haast zich naar de tent van Sara en zegt: „Haast u, kneed drie maten meelbloem en maak koeken.” Dan loopt hij naar de runderen, zijn kennersoog zoekt het beste kalf uit, een knecht haast zich om het te bereiden; nog boter en melk en het sobere, maar overvloedige maal is weldra gereed. Een efa (36 liter) fijn gortemeel, een heerlijk gebrad, boter en melk.

Er is een zwijgen als de drie mannen eten.

Abraham verstoort dit zwijgen niet. De eerste, die spreekt, als de maaltijd geëindigd is, is de Heere; Hij heeft een boodschap, die ook Sara horen moet, een heerlijke boodschap.

Hoor, de Heere zegt: „Ik zal voorzeker weder tot u komen het volgend jaar in de lente, als het groen weer uit de aarde spruit, als het leven weer opbruist uit die aarde en dan... dan zal Sara, uw huisvrouw, een zoon hebben.” Abraham wist dit reeds. Maar hij heeft het Sara nog niet verteld. Vreesde hij misschien dat Sara hem niet geloven zou? Maar nu hoort ze het uit 's Heeren eigen mond, want vlak achter de deur der tent staat ze.

En Sara lacht, lacht in ongeloof. God weet het wel! En Sara behoeft het voor Hem niet te loochenen. God ziet ook door de wand van de tent, waarachter Sara staat en als de Heere haar bestraft om

haar ongelooft, moet ook zij geloven. Zoude iets voor den Heere te wonderlijk zijn?! Sara zàl ervaren, dat Gods beloften ja en amen zijn, ook al worden ze na zes en twintig jaar pas vervuld en al schijnt die vervulling naar onze menselijke redenering en door onze menselijke natuur onmogelijk te zijn. Door het geloof hebben Abram en Sara hun zoon ontvangen, omdat zij den Heere getrouw hebben geacht, Die het beloofd had.

Weer is er een stilte gekomen na dit gesprek.

Dan staan de drie mannen op en kijken in de richting van Sodom. Daarheen wandelen ze nu en Abraham gaat met hen om hen te geleiden. Als ze enige uren gewandeld hebben zijn ze op de rand van het gebergte gekomen. Vandaar zien ze Oostwaarts in de schone vlakte van de Jordaan. Daar liggen Sodom en Gomorra, Adama en Zeboïm, weelderige steden in een weelderig land.

De Heere vertraagt zijn schreden en Abraham doet desgelijks. De twee engelen wandelen verder. Zij moeten voor de duisternis valt nog in Sodom zijn.

Er is een vraag in Abrahams ziel; er is een vraag in zijn ogen. Uit eerbied voor den Heere durft hij die niet uitspreken. Maar God weet wel, wat er woont in de ziel van Zijn vriend. Hij beantwoordt Abrahams onuitgesproken vraag: „Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doe, dewijl hij gewis tot een groot en machtig volk worden zal en alle volkeren der aarde in hem gezegend zullen worden?” En terwijl de Heere de blik laat gaan over de steden der vlakte voor hen, hoort Abraham de woorden, die hem tot in het diepst van zijn ziel ontroeren: „Omdat het geroep van Sodom en Gomorra groot is en omdat hun zonde zeer zwaar is, zal Ik nu afgaan en bezien of zij naar het geroep dat tot Mij gekomen is het uiterste gedaan hebben; en zo niet, Ik zal 't weten.” Abraham hoort de ingehouden toorn des Heeren; hij weet dat nu de ondergang der steden nabij is en dat het schrikkelijk oordeel over hen staat voltrokken te worden.

Gods oordeel. Maar eer 't zover is, wil Abraham pleiten bij God voor die diepverdorven mensen. Hoor hem vragen: „Zult Gij ook den rechtvaardige met den goddeloze ombrengen? Zou de Rechter der ganse aarde geen recht doen? Misschien worden er vijftig rechtvaardigen gevonden.”

Ijdele hoop! Er worden geen vijftig rechtvaardigen gevonden te Sodom en ook geen veertig, geen dertig, geen twintig, geen... tien.

En ten slotte zegt de Heere, als Hij geduldig Zijn pleitenden vriend aangehoord heeft: „Ik zal de stad niet verderven om der tienens wil.”

Het zijn de kinderen Gods om wie de aarde blijft voortbestaan. Om tien rechtvaardigen zal God een gehele stad sparen. Zelfs die tien worden niet gevonden. Nu helpt geen pleiten meer.

Dan valt weer de stilte.

Daar, ver weg reeds, dalen de twee engelen, naar de diepe, weelderige vlakte.

De Heere heeft geëindigd tot Abraham te spreken. Hij gaat weg en Abraham blijft alleen achter. Op de terugweg naar zijn tenten moet hij aldoor denken aan het schrikkelijke dat misschien over de steden komen zal. God heeft gewacht, lang gewacht, omdat Hij geen lust heeft aan de dood der zondaars. Lot heeft gepredikt tegen de goddeloosheid, maar het resultaat is geweest een dagelijkse kwelling van zijn rechtvaardige ziel.

Nu is de tijd der genade voorbij.

't Godd'loze volk wordt haast tot as,
't zal voor Uw oog vergaan als was,
dat smelt voor gloeiende kolen.

Psalm 68:1b

VERKLARINGEN

1. De besnijdenis was het maken van een kleine wonde aan één der lichaamsdelen van den man. De vrouw werd niet besneden, omdat zij in het verbond met den man opgenomen was. Uit het feit, dat de Heere bij de besnijdenis Abram (en ook Sarai) andere namen gaf, is de gewoonte ontstaan, van de naamgeving bij de besnijdenis ten achtsten dage. Denk aan Johannes den Doper en Jezus. Na de besnijdenis had men koorts en hiervan hebben later Simeon en Levi gebruik gemaakt tegen de inwoners van Sichem. Zie Gen. 34 : 25. De besnijdenis was een gebruik dat bij verschillende volken in de oudheid bestond. Het zal Abraham wel bekend geweest zijn. 't Gaat hier dus mee als met de regenboog.
2. Het pleiten van Abraham voor de inwoners van Sodom is het eerste gebed in de Bijbel.
3. Gen. 17 : 12: de „ingeborene des huizes” en de „gekochte met geld”. Dat zijn de slaven en hun kinderen. Wie niet besneden werd, zou door God afgesneden worden van Zijn volk. Die had geen deel aan de zegeningen Gods.
4. Gen. 17 : 18: „Och, dat Ismaël mocht leven voor Uw aangezicht.” Abraham vreest dat Ismaël nu niet gezegend zal worden, maar die vrees is ongegrond. Ook hij zal een zegen ontvangen. Dit blijkt uit vers 20. Maar Gods verbond wordt bevestigd met Izaak.

5. Gen. 18 : 1: De eikenbossen = de (heilige) eikeboom. De Heere verschijnt hier in de gedaante van een man, dus lichamenlijk. Niet een geest, die doet alsof, wat b.v. het eten betreft.
6. Gen. 18 : 6: „drie maten meelbloem”, d.i. een efa (36 liter) fijne gort. De koeken werden in een open vuur gebakken.
7. Let eens op het schitterend proza in de verzen 3 tot 6. Wat is de taal van de Bijbel toch wondermooi, verheven in zijn soberheid.
8. Het maal dat Abraham bereidt is eenvoudig, maar zeer overvloedig.
9. 't Is eigenaardig dat Abraham niet aan Sara verteld heeft, dat de Heere hun een zoon beloofde (zie vorig hoofdstuk). Misschien vreesde hij dat Sara hem niet geloven zou.
10. Sara was 89 jaar, toen de Heere haar een zoon beloofde. Menselijkerwijs gesproken was de vervulling dezer belofte onmogelijk. Maar bij God zijn alle dingen mogelijk. Dit vergat Sara toen ze lachte.
11. Gastvrijheid was in 't Oosten een recht en een plicht. Men reisde weinig, was als reiziger rechtloos en er waren geen herbergen. Het gastrecht was onschendbaar. Dit recht wordt straks door de Sodomieten verkracht.
12. Abraham woonde op het gebergte. De steden Sodom enz. lagen in de vlakte, 1000 meter dieper. Als Abraham een paar uur naar het Oosten liep, kon hij de vlakte zien. Daar staat hij als hij pleit voor de inwoners der vlakte.
13. Gen. 18 : 21: Hier wordt God voorgesteld als een Rechter, die nauwkeurig onderzoekt voor Hij straft. Het „uiterste” = de uiterste goddeloosheid.
14. Uit Gods antwoorden aan den pleitenden Abraham blijkt wel duidelijk, dat de wereld bestaan blijft om Gods kinderen.

14

GODS VERTEREND VUUR

Genesis 19

In purpergloed verdwijnt de zon achter de bergen van Zuid-Palestina.

De schemering komt, kort; en spoedig daalt de nacht, de laatste nacht op aarde voor de inwoners der steden, in de schone vlakte der Jordaan. Zij weten het niet. Zij vermoeden het niet. Zij gaan voort met hun diep-zondige vermaken, hun goddeloze moedwil. En God verzamelt Zijn vuur, dat Hij bij het aanbreken van de dag op hen zal doen regenen.

In de poort van Sodom zit Lot. Hij heeft geen deel aan de zonden der Sodomieten. Zijn ziel gruwet ervan en toch... toch kan hij deze plaats niet vaarwel zeggen. Wat is het dan, dat hem hier gebonden

houdt? Is het nog steeds de begeerte naar het rijke land, die hem eens in egoïsme deed kiezen, die eens bijna zijn ondergang werd? Is het zijn vrouw, een dochter van de inwoners dezer landstreek? Zijn het zijn kinderen, waarvan enkelen reeds hier gehuwd zijn en de laatste twee spoedig huwen zullen? Of meent hij, de rechtvaardige, dat hij hier een roeping heeft om te prediken? Maar moest hij daarom *in* de stad wonen?

Lot zit in de poort; dat is de plaats waar het volk tezamen komt om te praten, om markt te houden, om gezanten te horen of de stem van hun koning. In de poort is het steeds druk. Daar slaat het hart van de stad.

Daar zit Lot, als de zon ondergaat. Lot, het voorbeeld van besluiteloosheid, een karakterfout, die hem weldra geheel zal ruïneren.

Daar komen ze, de twee mannen, Gods gezanten. Hun gestalten werpen lange schaduwen voor hen uit.

Lot ziet hen. Hij staat op, loopt hen tegemoet, buigt zich ter aarde en nodigt hen uit in zijn huis te overnachten. Hij weet wel, dat zij deze nacht in Sodom niet veilig zijn, dat de mannen der stad zich aan hen zullen vergrijpen. Daarvoor wil hij hen vrijwaren. Daarom dringt hij sterker aan als ze zeggen: „Nee, maar we zullen op de straat vernachten.” Dan komen ze in zijn huis en Lot bereidt hun een maaltijd.

De mannen in de poort hebben alles gezien. Ze hebben de twee vreemdelingen zien komen. Ze hebben gehoord hoe Lot hen uitnodigde, ze hebben gezien dat ze in zijn huis gegaan zijn.

En als de duisternis gedaald is over de stad, komen ze opzetten. Begeerte vlamt in hun ogen. Uit de gehele stad komen ze en vergaderen rondom het huis van Lot. Maar wat willen ze dan? Heeft Lot dan niet goedgeaan, door de twee mannen gastvrij op te nemen onder zijn dak? Zijn zij dan de Oosterse plicht der gastvrijheid zo zeer vergeten?

Ja, dat zijn ze. Zo boos is hun hart, dat er zelfs geen gedachte meer is aan het uiterlijke betoon van goedheid. Ze willen de twee vreemdelingen kwaad doen.

Hoor ze tieren! „Waar zijn die mannen die deze nacht tot u gekomen zijn? Breng ze uit tot ons!”

De twee engelen binnen zijn volkomen rustig. Niemand zal hun een haar krenken. Lot weet echter nog niet dat het engelen zijn. Anders zou hij het wel aan hen hebben overgelaten zichzelf te beschermen.

Nu gaat hijzelf proberen de schreeuwende booswichten buiten tot rede te brengen. Zijn woorden noch zijn zondig voorstel, dat de woestheid der bende moet bezweren, hebben enig resultaat. Integendeel; de bende wil Lot zelf te lijf. „Deze ene is gekomen om als *vreemde*ling hier te wonen en zou hij onze rechter zijn? Nu zullen wij u meer kwaad doen dan hun!” Zo schreeuwen ze. En als de engelen de hand niet uitsteken om Lot naar binnen te trekken, dan zal het hem kwalijk vergaan.

En weer vragen we ons af: „Hoe is het mogelijk, dat Lot tussen zulke booswichten heeft kunnen leven?”

Het is de mannen van Sodom ernst met hun boosheid. Ze willen de deur openbreken, maar deze is gesloten door de engelen. Zo sloot God eenmaal de deur toe achter Noach.

Zijn gezanten zijn gekomen om te bezien hoe groot de zonden zijn der bewoners van de Jordaanvlakte. Ze weten nu genoeg. Rijp, over-rijp zijn ze om door Gods vuur verbrand te worden.

Nu moeten Lot, zijn vrouw en zijn dochters rustig voorbereid worden op een snelle uittocht. Daarom slaan de engelen de tierende bende buiten met verblindheid. Dit is een eigenaardige geestesgesteldheid, waardoor ze de deur niet meer kunnen vinden. Ten laatste moeten ze hun boze plannen opgeven en de rust om het huis keert weer.

En nu, in deze stilte, is het ogenblik gekomen voor Gods gezanten om Lot te zeggen, wat er gebeuren gaat met de steden en hun inwoners...

Lot is verbijsterd.

Als zwarte, diep-zwarte schaduwen dalen de woorden van de engelen in Lots ziel. Weg zijn z'n aardse heerlijkheid, zijn bezittingen, zijn vee, waarvoor hij eens in lelijke zelfzucht deze vlakte gekozen had, weg, alles waarvoor hij werkte, weg alle idealen... zijn vrouw en kinderen echter mag hij behouden.

O, Lot moet wel ineengekrompen zijn bij het horen van deze woorden, maar... en dat is het heerlijke in Lot: hij heeft nog geloof. Hij gaat niet alleen door 't leven. Die last zou hem vooral nu, te zwaar zijn en als hij diep-gebogen heeft onder de straffen des Heeren over hem, dan veert hij toch weer op; dan is 't zijn geloof, dat hem het hoofd toch weer doet opheffen...

Te middernacht gaat een eenzame figuur door Sodoms straten. Hij klopt aan een der huizen en als hij binnengelaten wordt, smeekt hij de jonge mannen die daar wonen, zijn aanstaande schoonzonen,

om mee te trekken uit deze steden des doods naar buiten, naar het leven. Maar ze horen niet naar Lot. Ze lachen om zijn dwaze beweringen. De stad, waarin ze wonen is goed en vol vermaak. Hier vinden ze hun vreugden, hier kunnen ze leven, wat zullen ze dan zich belachelijk maken met een dwaze vlucht.

Kom, Lot wordt oud, laat hij die zonderlinge gedachten uit zijn hoofd zetten.

Lot schudt het hoofd. Nog eenmaal smeekt hij de jonge mannen te luisteren naar zijn stem, maar ze lachen om hem en zijn dwaze gedachten. Dan gaat hij heen; in zijn ziel is een diep verdriet, maar zijn geloof blijft; dat kan door de spotlach van de wereld niet weg-gelachen worden. En dit geloof is in staat om zijn gezin te redden...

De nacht gaat voorbij.

De morgenschemering komt van over de bergen achter Moab; de blijde intocht van een nieuwe dag. Weldra zal de zon komen en weer als altijd overstralen het ontwakende leven in de steden Sodom en Gomorra, Adama en Zeboïm.

In de vroege schemering trekken ze uit Sodom: Lot, zijn vrouw en zijn twee dochters. 't Is geen rustige morgenwandeling, die ze doen. Ze hebben haast. Aangedreven worden ze door de woorden der engelen: „Haast u, behoud u om uws levens wil.” Ze mogen niet talmen, hun hart mag niet aan hun bezittingen blijven hangen; voort moeten ze, voort. De engelen grijpen ze bij de hand; Gods liefde is groot, ze wil hen redden, ook al talmen ze zelf hun ongeluk tegen. Achter dit alles staat de figuur van Abraham, den vriend Gods. Hij had gepleit voor de inwoners van Sodom. Dit gebed wordt aan Lot verhoord.

Liefde, ja, maar ook... gerechtigheid.

Want... de zon gaat op boven de aarde, boven de schone vlakte; haar eerste stralen vallen over de steden en hun wufte inwoners, en dan... „Toen deed de Heere vuur en zwavel over Sodom en Gomorra regenen van den Heere uit de hemel.” Gods vuur ontsteekt plotseling de ganse vlakte; de asfaltrijke bodem begint aanstonds fel te branden; de bodem beweegt en gromt onder de voeten der radelozen... er is geen ontkomen meer, buiten de poort in verre omtrek brandt de bodem. Alle leven sterft en wordt verteerd door het vuur. „En God keerde deze steden om en die ganse vlakte en alle inwoners des lands en alle gewas des lands.” In enkele ogenblikken is de schone vlakte, een paradijs van vruchtbaarheid in

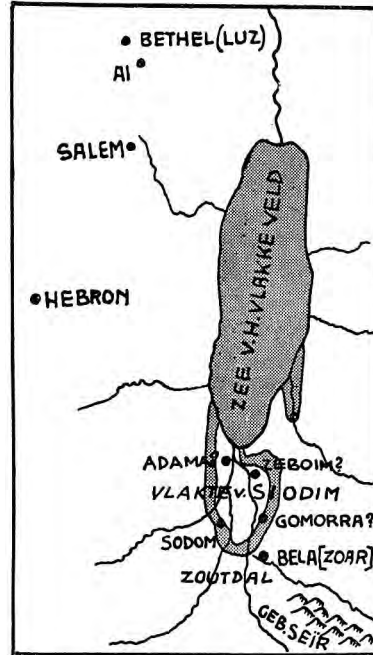
een vreselijke woestijn her-
schapen, waar alle leven tot in
eeuwigheid onmogelijk is ge-
worden.

Waar eens het luidruchtige
leven der zonde hoogtij vierde,
heerst nu de starre stilte van
de dood. Geen vogel zingt er
zijn lied tot eer van den Schep-
per, geen wemeling van vissen
leeft in het bitter-zoute water,
geen rijke plantengroei, geen
gras zelfs siert de aarde in verre
omtrek, geen boom verheft zijn
kruin ten hemel; niets dan een
hete steenachtige bodem, niets
dan... de dood. Gods oordeel is
volkomen.

En Lot... Lot heeft het oor-
deel vlakbij gezien; een ont-
zaglijke angst heeft hem aan-
gegrepen en in die angst heeft
hij zijn God gesmeekt: „Ik zal
niet kunnen behouden worden
naar het gebergte, opdat mij
niet misschien dat kwaad aanleve en ik sterve. Laat mij toch
vluchten naar deze kleine stad, opdat mijn ziel leve.”

't Lijkt wel of Lot nu eerst beseft, dat het gaat om zijn ziel. En de
Heere, de rechtvaardige Rechter, de Wreker over de zonden, neemt
Lots gebed genadig aan. Hij mag vluchten naar Zoar (d.i. de kleine).

Vier mensen vluchten uit de brand van Gods toorn. Maar een is
er, die niet definitief breken kan met de steden der zonde. Het is
Lots vrouw. Als haar man en haar dochters zich voorthaasten, ver-
traagt ze haar gang; ze moet even stilstaan en in gedachten verwijlen
bij haar bezittingen, bij het leven in Sodom, dat haar zo lief was; in
haar ziel is de hunkering naar dat leven, dat voorgoed voorbij is,
ze kan er niet mee breken... zo achterhaalt haar de dood. Op de
plaats waar ze staat, versteent ze en de dampen, die straks opstijgen,
als de hete nagloeierende vlakte met water overdekt wordt, bedekken
haar met een laag zout. Lots vrouw verandert in een zoutpilaar, tot

Ligging Sodom en Gomorra

een teken voor de navolgende geslachten, tot een teken voor ons, dat onze gedachten *niet* aan de heerlijkheden der aarde moeten blijven hangen, maar dat we een beter leven moeten zoeken, het leven des geloofs in Christus.

Ver, op de rand van het gebergte, duizend meter boven de vlakke, staat Abraham. Gisteren stond hij daar ook, toen de Heere van hem weggegaan was. Nu is hij vroeg opgestaan, om te zien of er nog tien rechtvaardigen gevonden werden in Sodom.

Geen tien rechtvaardigen! „En Abraham zag en zie, daar ging een rook op van het land als de rook eens ovens.”

Abraham heeft gepleit voor de goddelozen. Zijn pleiten *kon* niet baten, omdat de maat der zonde vol was. Maar God heeft aan zijn pleiten gedacht, toen Hij Lot redde. „Want het geschiedde, toen God de steden dezer vlakke verdoofde, dat God aan Abraham gedacht en Hij leidde Lot uit het midden dezer omkering, bij het omkeren dier steden in welke Lot gewoond had.”

Dat is de kracht, de reddende kracht van het geloof.

Lot is uit Zoar getogen en met zijn beide dochters gaan wonen in een spelonk.

Dat is het roemloos einde van den man, die als herdersvorst begon, maar het gewoel der zondige steden verkoos boven de eenzaamheid, die gemeenzaamheid met God was.

Lots leven, dat een gestadige weifeling tussen het goede en het boze geweest is, kon niet voortgaan van heerlijkheid tot heerlijkheid en als hij straks behouden wordt, dan is dat door de grondeloze liefde van God.

Weifeling tussen het goede en het kwade trekt ons leven neer. Maar voor hen, die bewust gekozen hebben voor den Heere en Zijn dienst, voor hen is het woord van onzen God:

Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort,
elk hunner zal in 't zalig oord
van Sion haast voor God verschijnen.

Psalm 84:4a

VERKLARINGEN

1. Gen. 19:3: „ongezuurde koekskens”, een zeer eenvoudig gerecht, dat schamel afstak bij Abrahams rijke maaltijd. 't Ging Lot blijkbaar niet naar den vleze daar in Sodom.

2. Lot wordt door Petrus (2 Petr. 2:7) een *rechtvaardige* genoemd, d.w.z. hij was nog vatbaar voor genade. Maar zijn karakter was slap, weifelend. Een grote tegenstelling met Abraham, die een vast karakter had.
3. Lot noemt de Sodomieten „mijn broeders”. Dit is niet een zich solidair verklaren met hen. Hij zegt dit om hun gemoederen te stillen.
4. In het Oosten gold de vader als de eigenaar van zijn gezin. Dit is de verklaring van het feit dat Lot zijn dochters aan de Sodomieten wil geven. Wat een ontaarde vader is Lot hier.
5. Gen. 19:14: jokkende = schertsende.
6. Gen. 19:15: „Uwe twee dochters die *voorhanden* zijn.” Hieruit heeft men wel opgemaakt dat Lot meer kinderen had. Die zouden dan in Sodom omgekomen zijn.
7. Zoar wordt behouden om Lot.
8. Gen. 19:24: De Heere (Jezus) was weergekomen. Als de zon opgaat boven de aarde, vraagt Hij Zijn Vader. Die doet vuur en zwavel regenen.
9. Ook Adama en Zeboïm worden verdelgd. Dit blijkt uit Deut. 29:23.
10. Uit Lot zijn voortgekomen de Moabieten en de Ammonieten. Vooral de Moabieten blijken later een zedeloos volk te zijn. Denk aan Balak en Bileam.
11. De Dode Zee.

De Arabieren spreken nog van het Meer van Lot. Het is een binnensee, die een lengte heeft van 76 kilometer en een grootste breedte van 15,7 kilometer. De oppervlakte ligt 394 meter lager dan de spiegel der Middellandse Zee en ongeveer 1200 meter lager dan Jeruzalem. De zee heeft een hoog zoutgehalte: $\pm 25\%$. Men drijft erop. Het water is helder blauw-groen. Het noordelijk deel is 400 meter diep, het zuidelijk deel nog geen 4 meter. Hier moeten de verwoeste steden gelegen hebben. Al het water, dat de Jordaan er in brengt, nl. $\pm 6,5$ miljoen ton per dag, verdampst. De hitte is groot, $\pm 100^\circ$ Fahrenheit. Er leeft slechts één vissoort in de zee, een vis, die geen kuit schiet, maar levende jongen ter wereld brengt. Op de oevers groeit slechts één plantensoort, een *doornstruik*, de Christusdoorn genoemd, omdat men meende dat hiervan de doornenkroon gevlochten is. Zoutpilaren komen nog voor. Of liever, alles wat er is, wordt met zout bedekt. In „Langs Nijl en Jordaan” op blz. 211 en 212 (Van Arkel, Marang en Noordtjij, 1926) staat een korte beschrijving van een tocht erheen. De bodem bevat veel asfalt.

15

GODS TROUW ZAL NOOIT VERGAAN

Genesis 21

Er is feest in de tenten van Abraham en Sara. Er is feest in hun ziel, overgrote vreugde. Eindelijk, eindelijk heeft de Heere Zijn belofte vervuld. Er is een zoon geboren. Gelovig hebben ze gehoopt op dien jongen een kwarteeuw lang. O, neen, dit geloof is niet altijd even sterk geweest in Abraham en Sara. Er is zelfs een ogenblik

geweest, nu veertien jaar geleden, dat het geheel verdwenen was, vooral bij Sara, een ogenblik dat ze in wanhoop aan de vervulling van Gods beloften haar slavin Hagar aan Abraham ter vrouw gaf op oud-Babylonische wijze, maar deze daad van wanhoop, die zonde was, heeft zich wreed gewroken.

En zelfs nog een jaar geleden heeft Sara in ongeloof gelachen, toen de Heere haar op deze tijd de geboorte van den zoon aankondigde. Maar nu is alle twijfel weggevaagd. En evenals de reeds meer dan duizend jaar oude aarde zich telkens weer verjongde in de lente, zo is ook Sara, die reeds 90 jaar was, weer jong geworden.

Haar ziel is boordevol geluk. Dit geluk glanst van haar gelaat, lacht uit haar ogen, jubelt in haar stem: „God heeft mij een lachen gemaakt, al wie het hoort, zal met mij lachen.” En in heilige verrukking buigt zij over het kleine jongske, als het om haar schreit.

Er is feest in de tenten van Abraham en Sara, acht dagen later, het plechtige, intieme feest der besnijdenis. Nu wordt het jongske opgenomen in het verbond, het eeuwig verbond, dat God met Abraham gemaakt had. En als het jongske besneden is, noemt Abraham plechtig, maar met een stem, die trilt van ingehouden vreugde, zijn naam: *Izak*. Deze naam is een vertolking der vreugde, die woont in de harten van vader en moeder.

Hagar heeft het alles meegemaakt. In haar ziel is *niet* de vreugde geweest. In haar ziel is het weten, dat dit jongske haar zoon Ismaël verdringen zal. Ze hoort de dreiging hiervan naderen in Sara's woorden van triumpf. Maar ze weet ook dat Sara haar zoon Ismaël niet verstoten kan, want Ismaël is een zoon van Abraham en als zodanig een mede-erfgenaam. Sara kan Hagar vernederen; ze kan het Ismaël niet. Ismaël is de vrije zoon van den vrijen herdersvorst Abraham. Dit weten doet haar blijven in Sara's tent, doet haar alle vernederingen verduren.

Een tweetal jaren gaat het. Maar dan...

Weer is het feest in de tenten van Abraham en Sara. Een ander feest. Nu is er niet de innige verrukking als bij Izaks geboorte, niet de intieme vreugde als van de besnijdenis, nu is er het grote, openbare feest, waarop de bevriende stamhoofden uit de omtrek genodigd zijn.

Izak is twee jaar geworden. Hij heeft zelf leren eten, behoeft niet meer door moeder gevoed te worden. Dit feit van zelfstandigheid

moet feestelijk herdacht worden. Vol trots kan Abraham zijn zoon als zijn opvolger tonen aan de stamhoofden. Abraham richt een grote maaltijd aan. Ze zullen eten en drinken en vrolijk zijn, want de Heere heeft Abraham en Sara uitermate zeer gezegend. De gasten wensen Abraham en Sara geluk met het bezit van zuik een zoon. Het lied der vreugde zingt hoog in hun zielen, het licht van de blijheid schijnt klaar in hun hart.

Dan, plotseling, verstomt dit lied, verduistert dit licht in Sara. Ze heeft het gezien. Haar moederoog, dat scherp toezag over Izaak, heeft het gezien. Hij, Ismaël, de zoon van de Egyptische slavin spotte met haar zoon, met Izaak, met den zoon van de vrije. Dat is onduelbaar. Sara ziet die spot als een bedreiging. Hij, Ismaël, de robuste, ruige jongen van zeventien jaar, spot met haar jongen, haar Izaak. Dat is te veel voor Sara. Toorn vlamt in haar oog. Op Izaak rust immers de belofte: „In uw zaad zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden!” En zal de drager van die belofte beledigd, gesmaad worden door den zoon der Egyptische slavin. Dat nimmer!

En als die avond de gasten vertrokken zijn, barst Sara's toorn los in de woorden, gericht tegen Abraham: „Drijf deze dienstmaagd en haar zoon uit; want de zoon dezer dienstmaagd zal met mijn zoon, met Izaak, niet erven.” Abraham is eerst verwonderd, dan vertoornd om deze eis van Sara. Immers, naar zijn vaste overtuiging kan hij Ismaël niet onterven. Ismaël had mede recht op Abrahams nalatenschap, zij 't dan voor een kleiner gedeelte dan Izaak.

Weer werpt de zonde, begaan door Hagar tot vrouw te nemen, een zwarte schaduw over het huwelijksleven van Abraham en Sara. De dag, die zo luisterrijk begon, eindigt somber. Het licht der vreugde is wreed gedooft. Want „dit woord van Sara was zeer kwaad in de ogen, in het hart van Abraham”.

Met toorn in zijn ziel begeeft Abraham zich ter ruste. Hij kan Sara's eis niet inwilligen. Dat gaat te ver.

Maar als hij eindelijk ingeslapen is, verschijnt hem de Heere, in een droom. En dan, dan blijkt dat Sara in haar eis God aan haar zijde heeft, want de Heere spreekt: „Laat het *niet* kwaad zijn in uw ogen over den jongen en over uw dienstmaagd; al wat Sara tot u zeggen zal, hoor naar haar stem; want in *Izaak* zal uw zaad genoemd worden.” En als dan nog het verzet niet geheel geweken is uit Abrahams ziel en zijn rechtsgevoel nog niet geheel bevredigd is, zegt de Heere: „doch Ik zal ook den zoon dezer dienstmaagd tot een volk stellen, omdat hij uw zaad is.”

Nu is het rechtvaardigheidsgevoel in Abraham bevredigd. God zal voor Ismaël zorgen en hem zegenen. Nu kan hij de eis van Sara uitvoeren. En hij voert ze uit, geheel, in gehoorzaamheid aan God.

Hij staat 's morgens vroeg op, neemt brood en een zak water, geeft die aan Hagar en zendt ze met Ismaël weg. Ze moeten niet onder één dak opgroeien, Ismaël, de zoon der dienstmaagd, de vertegenwoordiger van de kinderen der mensen en Izak, de vertegenwoordiger van de kinderen Gods. Het samen-leven van die twee heeft de ondergang der eerste wereld veroorzaakt. Sara heeft gelijk gehad in haar eis.

Over het schroeiende zand der woestijn gaan ze, Hagar en Ismaël. De zak water, die hun hevige dorst moet lessen is spoedig leeg. Een hete woestijnwind waait hen tegen, fijn stof met zich voerend, dat de ogen verblindt. In de woestijn van Ber-Seba, waar straks Abraham twist met Abimelech, den koning van Gerar en waar ze straks met een eed, de eed van de waterput, een verbond maken, daar verdwalen nu Hagar en Ismaël. De waterzak is leeg, hun ogen steken en kunnen niet scherp meer zien, de dorst begint te kwellen en verlamt hen. Ismaël schreeuwt in pijn van dorst en Hagar, de moeder, voelt dit kermen door haar ziel gaan. Het maakt haar radeloos. En in haar radeloosheid sleept ze Ismaël mee onder een struik. Daar, in de schaduw, zal hij sterven. Zijn doodsstrijd kan ze niet zien. In hevige wanhoop gaat ze van hem weg, zo ver, als een schutter met de boog schiet.

Ismaëls kermen wordt zwakker. Zijn moeder kan niets meer voor hem doen. In haar grote smart weent ze. Dit zal het einde zijn van haar zoon, van Ismaël, den zoon van Abraham. Verteren zal hij door dorst, verschroeien in brandende pijn. Zo denkt Hagar.

Maar zo denkt de Heere niet. Hij heeft immers beloofd dat Hij dezen zoon tot een groot volk zou maken? Waarom denkt Hagar niet aan deze belofte? Waarom pleit ze hierop niet bij Jahwè? Hij, de Heere, denkt aan Zijn belofte.

De Engel Gods, de Heiland, Die ook eenmaal schroeiende dorst lijden zal op Golgotha, om Zijn volk zalig te maken, verschijnt en vraagt: „Wat is er, Hagar? Vrees niet, want God heeft naar de stem van den jongen gehoord, ter plaatse waar hij is. Sta op, hef den jongen op en houdt hem vast met uw hand, want Ik zal hem tot een groot volk stellen.” Hagar ontwaakt uit de verdoving van haar radeloze droefheid. Die stem kent ze. Die stem heeft ze gehoord, nu

ruim zeventien jaar geleden, toen dezelfde Engel Gods met haar sprak bij de waterput. Een grote vreugde doorbeeft haar. Dit is de stem van God, deze stem zal haar redden.

Gods stem redt haar en haar jongen. Want de Heere opent haar ogen, zodat ze een waterput ziet. Ze gaat er heen, wankelend, maar ze put het heldere water; het vloeit levenwekkend, sterkend in haar; dan smelt ze naar haar jongen en Ismaël drinkt, drinkt het leven in met gulzige teugen. De dreiging des doods wijkt. De schroeiende pijn wordt verzacht. Ismaël *her-leeft...*

Want God gedacht aan Abraham en aan de belofte hem gedaan. Gods beloften zijn zeker. God vervult ze, ook aan den zoon der slavin.

God hoort de stem van Ismaël, als hij in doodsnood tot Hem schreit.

Gods macht is groot, Zijn trouw zal nooit vergaan,
al wat Hij ooit beloofd heeft, zal bestaan.
De heiligheid is voor Uw huis, o Heer,
eeuw uit, eeuw in, tot sieraad en tot eer!

Psalm 93:4

VERKLARINGEN

1. In Gen. 20 wordt ons verteld, dat Abraham zich aan eenzelfde ongeloofsdaad schuldig maakt, als vroeger in Egypte. En weer is het de Heere, Die hem redt en beschaamt.
2. Gen. 20:16: „Duizend zilverlingen” = 250 rijksdaalders.
3. Als Izak geboren wordt is Abraham 100 jaar en Sara 90 jaar. Abraham leeft dan nog 75 jaar en Sara 37 jaar.
4. Gen. 21:8: „gespeend worden” = zelf kunnen eten.
5. Gen. 21:14: een fles water = een zak van geitevel.
6. Ber-Seba betekent: waterput van de eed. 't Ligt in 't Zuiden van Palestina tegen het land der Filistijnen. Hier twistte even later Abraham met Abimelech, den koning van Gerar, omdat diens knechten een waterput van Abraham afgenomen hadden. Met een eed wordt bevestigd, dat de put van Abraham is (Gen. 21:31). Abraham blijft daar dan geruime tijd wonen en plant er een bos, misschien een boomgaard. Daar houdt hij een openbare godsdienst-oefening.
7. Hagar weet, dat ze nu niet meer naar Abraham terug kan gaan. Daarom trekt ze verder naar 't Zuiden met Ismaël naar de woestijn Paran. Deze ligt tussen Palestina en Arabië. Daar wordt Ismaël een boogschutter, een krijgsman. Hagar neemt voor hem een Egyptische vrouw.
8. Aan deze gebeurtenis der wegzending van Hagar en Ismaël geeft de Apostel Paulus een typische betekenis in Galaten 4:21-5:1. Hagar wordt daar vergeleken met het aards Jeruzalem, dat in de slavernij der Wet is met haar kinderen. Sara met het hemels Jeruzalem, dat vrij is en ons aller moeder. Paulus zegt hier dat Ismaël Izak *vervolgde*. De kinderen die uit de aarde aards zijn vervolgen de zonen der *Belofte*.

16

ABRAHAMS ZWAARSTE GANG

Genesis 22

Door het Zuiden van Palestina trekt een klein reisgezelschap: een grijsaard, een jongen en twee knechten. De grijsaard gaat voorovergebogen. Zijn gelaat is naar de aarde gekeerd; zijn rug, die de last van reeds meer dan een eeuw torst, is gekromd. Zijn gang is moeilijk, alsof een vreselijke toekomst vlakbij hem wacht. Hij ziet niet de blijde zonneschijn, hij ziet niet de blanke wolken, die op de luchte Westenwind komen overzeilen; hij hoort niet het lied der vogels in de takken der vijgebomen langs de weg; hij gaat maar, gestadig verder, het hoofd gebogen, de rug gekromd. In zijn hart is een groot, een ontzaglijk groot verdriet.

De jongen merkt wel dat vader zo stil is. Hij hoort wel dat vader soms zucht. Maar in zijn ziel is geen verdriet. Waarom ook? Hij is jong en gezond. Hij gaat met vader een reis maken van wel drie dagen lang. Zij gaan naar God, want vader heeft hem verteld, dat ze gaan offeren, den Heere aanbidden. En Izak vindt het heerlijk als de Heere komt, evenals zijn vader. Waarom zou vader dan zo droevig zijn? Izak durft het niet te vragen. Vader spreekt nooit veel, maar nu, op deze reis, is hij wel heel stil.

Izak, hij weet niet wat er gebeurd is. Hij weet niet, welk een smartelijke opdracht zijn vader Abraham heeft gekregen. Hij weet niet, dat deze gang de zwaarste is, die Abraham tot nu toe gemaakt heeft. Dat alleen zijn onwrikbaar, rotsvast geloof hem voorwaarts doet gaan.

De Heere is aan Abraham verschenen. Hij heeft Abrahams naam genoemd en in blijde verwachting heeft deze gezegd: „Ik luister, Heere!”

Toen is het ontzettende gekomen. Toen heeft de Heere de woorden gezegd, die Abraham sloegen met verbijstering. „Neem nu uwen zoon, uwen enige, dien gij liefhebt, Izak en ga heen naar het land Moria en offer hem aldaar tot een brandoffer, op een van de bergen, die Ik u zeggen zal.” Dat was het vreselijke gebod geweest. Geen vertroosting had de Heere eraan toegevoegd.

In Abrahams ziel was een strijd ontbrand. O, waarom zei de Heere, Die altijd zijn Vriend geweest was, zijn liefdevolle Geleider, waarom zei Hij het zo? Was ieder woord niet door Abrahams ziel gesneden als een vlijm van pijn. „Uw zoon, uw enige, dien gij liefhebt, Izaak.” Ontzettend wrede climax!

Izak, lachen, vreugde, het kind waarop ze zes en twintig jaar gewacht hadden, dat eindelijk geboren was, toen het naar den mens gesproken onmogelijk was geworden, Izak, Gods wonder, waarop Gods zegen rustte en in wien alle geslachten des aardrijks gezegend zouden worden, Izak... *offeren*, ten brandoffer, binden op een altaar, doden met een mes, verbranden... hoe was het mogelijk!

O, het stormde van vragen aanvankelijk in Abrahams ziel. Maar hoog en vast en machtig stond boven deze zielsverwarring toch Abrahams geloof.

En zo is hij gegaan des morgens vroeg, hij heeft hout gekloofd, zelf gekloofd, hij heeft het offermes gescherpt, zelf gescherpt.

Drie dagen lang zijn ze nu gegaan, drie lange dagen. In Abrahams ziel is de stille hoop geweest dat God het niet tot een werkelijk offer zou laten komen. Maar naarmate ze de berg der offerande naderen, slinkt die hoop. De hemel blijft gesloten. God spreekt niet meer. In lange, doorwaakte, doorweende nachten smeekt Abraham om zijn God. Maar Jahwè verschijnt hem niet.

Daar, in de verte, daar is de berg.

Daar zal het brandoffer straks roken.

De smart nijpt in Abrahams ziel.

En toch... wat God doet, dat is welgedaan, Zijn wil is wijs en heilig.

Over het landschap ligt de roerloze rust van de middag. Geen bomen staan meer langs hun weg. Een enkele struik met scherpe, vijandige dorens, de vloek over de aarde om Adams val.

Samen gaan ze, Abraham en Izak. De knechten zijn met de ezel aan de voet van de berg gebleven. Geen menselijk oog mag getuige zijn van de moeilijkste daad in Abrahams leven.

Zo gaan ze beiden tezamen.

Reeds lang is er een vraag in Izaks hart. Ze gaan offeren, maar waar is het offerdier? De streek is woest en dieren zijn er niet.

„Mijn vader?”

„Wat is er, mijn zoon?”

„Zie, het vuur en het hout, maar waar is het lam tot het brandoffer?”

Heviger schreit de smart in Abrahams ziel. Hij *kan* het niet zeggen. En ontwijkend, geeft hij het antwoord des geloofs: „God zal zichzelf een lam ten brandoffer voorzien, mijn zoon.”

Weer gaan ze zwijgend tezamen.

Ze komen aan op de berg.

Abraham zoekt stenen om een altaar te bouwen. Izak helpt hem.

Abraham schikt het hout op het altaar en neemt de pot met vuur.

En dan... dan neemt Abraham zijn zoon, zijn enige, dien hij liefheeft, Izak. Hij bindt zijn handen, legt hem op het altaar, trekt het stenen mes uit zijn gordel...

Izak heeft geen poging gedaan om te vluchten.

Abraham perst het ontzaglijke verdriet neer... het moet, omdat God het wil... het moet... Izak zal sterven onder de hand van zijn vader, omdat God het wil...

Nu komt de beslissende stoot, die aan Izaks jonge, bloeiende leven een einde zal maken...

Abraham heft het scherpe mes op, ziet naar de hemel in een woordeloze smeking om kracht, dan...

Daar... o, daar... aan de hemel... verschijnt de Engel Gods. Op 't zelfde ogenblik roept hij: „Abraham! Abraham!”

Abraham laat het mes zinken.

Hij kent die stem. Nu scheurt God de hemel, nu komt Hijzelf en nu, als hemelmuziek zingt het in Abrahams oren: „Strek uw hand *niet* uit naar den jongen, en doe hem niets; want nu weet ik, dat gij godvrezende zijt en uwen zoon, uwen enige, Mij niet hebt onthouden.”

Nu vloeit in Abrahams ziel een machtige vreugde.

Als uit de dood heeft hij zijn zoon herkrege.

Door het geloof... Dit is het geloof dat bergen kan verzetten.

Wie vader of moeder, wie zijn zoon, zijn enige, dien hij liefheeft, wie het liefste in zijn leven, wie zijn heiligste bezit niet kan offeren op Gods altaar, die is Hem niet waardig.

Een heilige vreugde doorbeeft Abrahams ziel. En aan elkanders hals wenen ze, de grijze Abraham en zijn zoon, zijn Izak.

„Door het geloof heeft Abraham, als hij verzocht werd, Izak geofferd, en hij, die de beloften ontvangen had, heeft zijn eniggeborene geofferd (tot denwelken gezegd was: In Izak zal u het zaad genaamd worden), overleggende, dat God machtig was hem uit de doden te verwekken.”

Abrahams ziel juicht!

En in die zielevreugd grijpt hij den ram, die met zijn hoornen in de dorsen verward zit en offert die in Izaks plaats.

Door het Zuiden van Palestina trekt een klein reisgezelschap: een grijsaard, een jongen en twee knechten. De grijsaard gaat met opgeheven hoofd; van zijn gelaat straalt de vreugde, die gans zijn ziel vervult. Zijn rug voelt niet de last van reeds meer dan een eeuw te leven; zijn gang is veerkrachtig; hij heeft de kracht vernieuwd; hij wandelt en wordt niet moede, hij loopt en wordt niet mat.

Hij kijkt naar Gods blijde blauwe hemel en de blanke wolken, die op een frisse wind van het Westen voortgestuwd worden. Hij hoort het lied der vogels in de vijgebomen langs de weg; het is feest in zijn ziel, want zijn geloof, het onoverwinlijke, heeft weer overwonnen en nu... voorgoed. Zwijgend gaat hij de lichte gang naar zijn tenten. Want:

God zal Zijn waarheid nimmer krenken,
maar eeuwig Zijn verbond gedenken.

Psalm 105:5

VERKLARINGEN

1. Vers 1: God wilde Abrahams geloof op de proef stellen, opdat hij daaruit zelf later heerlijke kracht zou putten. Het zou onuitroeibaar blijken te zijn.
2. Moria was een landstreek, in de buurt van Hebron. Men meent wel de berg Sion, maar die kan moeilijk van Ber-Seba uit in drie dagreizen bereikt worden.
3. Het mensenoffer was tijdens Abraham reeds bekend. Later heeft Israël dit overgenomen. Maar God wilde het niet. Dat blijkt overduidelijk uit deze geschiedenis.
De opgravingen in Palestina hebben verscheidene kerkhoven aan het licht gebracht, waarin honderden kruiken zijn gevonden met geraamten van kinderen niet ouder dan een week. Het waren de eerstgeborenen, die geofferd werden, vlak na de geboorte.
4. Ook in Izak was het geloof reeds groot. We lezen nergens, dat hij zich verzet. Hij heeft zich in geloof overgegeven om geofferd te worden.
5. Gen. 22:16-18: Hier is de enige plaats, waar God bij Zichzelf zweert in Zijn omgang met de Patriarchen. Wel een bewijs hoe belangrijk deze eed is.
Gen. 22:17: „de poort zijner vijanden” is de steden der vijanden. De poort was het voornaamste deel der stad. Krijgt hier de betekenis van de stad zelf.
6. Het offerdier treedt in de plaats van Izak. Dit komt bij de dienst van Jahwè in 't Oude Testament telkens voor. Tot Christus komt en als offer voor Zijn volk geslacht wordt. In het bijna-offer van Izak zien we een afschaduwing van het werkelijke offer: *Christus*.

17

ABRAHAM'S EERSTE GRONDBEZIT: EEN GRAF

Genesis 23

Hethie

In zijn linkerhand draagt hij een schild.

Er is rouw in Abrahams tenten. Lang heeft ze geleefd, Sara, honderd zeven en twintig jaar, maar eindelijk is haar ure gekomen. De belofte van den Messias, den Zoon van God, Die eenmaal zou sterven om ook haar zalig te maken, heeft ze niet verkregen, maar als een lichtende toekomst heeft het in haar geest gestaan, en ze heeft geloofd dat deze Verlosser eens komen zou. In dat geloof is ze ingeslapen om niet meer op aarde te ontwaken. Ook zij heeft in haar leven

met veel strijd, met afdwalingen, dat geloof beleden en ook voor haar is weggelegd de kroon der eeuwige zaligheid.

Sara: haar leven is niet gemakkelijk geweest. Uit de stad Ur, waar het leven zo mooi en gemakkelijk was, is ze haar man gevolgd, toen Gods stem riep. Ze heeft met hem de ontberingen in woeste landstroken gedragen, ze heeft met hem gewoond als vreemdelinge in een vreemd land, ze is met hem naar Egypte gegaan, waar een levenslange opsluiting in de harem van den Farao haar dreigde, ze heeft met Abraham gehoopt, lange jaren door, tot haar verstand niet meer hopen kon, ze heeft... o Sara's leven is strijd geweest, totdat... de beloofde zoon Izaak geboren werd. Toen heeft ze, de vrome, gehuppeld van zielevreugd, omdat ze haar wens verkreeg. Zeven en dertig jaar heeft ze Izaak mogen opvoeden, zeven en dertig jaar heeft ze voor hem mogen zorgen, zoals alleen een moeder dat kan en nu... nu heeft God haar tot Zich genomen.

Abraham is bedroefd, zielsbedroefd. Zijn Sara, zijn vorstin, is gestorven. Zijn trouwe levensgezellin, met wie hij de levensmoeilikheden doorworsteld heeft, is niet meer. 't Is de laatste jaren zo rustig geweest in Abrahams tenten. Geen oorlog, geen hongersnood, geen twisten om een slavin en haar zoon, hebben de vrede

verstoord. En nu... over het rustige, gouden licht van Abrahams levensgeluk is de schaduw des doods gevallen.

Abraham gaat in Sara's tent. Daar zit hij neer in grote droefheid, daar beweent hij zijn dode. Daar trekken al de gebeurtenissen van hun samenleven, de droeve en de blijde, aan zijn zielsoog voorbij. Daar zit hij in stomme smart. Hij heeft Sara liefgehad met een grote liefde.

Nu zal hij haar stem niet meer horen, nu zal hij haar gelaat, dat zelfs in de ouderdom de schone trekken der jeugd nog bezat, niet meer zien. Nu zal hij in haar donkere ogen niet meer lezen kunnen wat haar ziel, maar ook de zijne, beroert.

Zo zit Abraham bij zijn geliefde dode.

Maar, door de nevels der smart, door de vale schaduw van de dood heen, ziet hij gloren een licht, dat sterker wordt. Abraham gelooft, gelooft in de opstanding uit de doden en dit geloof is sterk genoeg om zijn ziel te troosten. Abraham weet dat Sara nu wonen mag in het land waar geen tranen meer zijn, noch rouw noch gewezen; het land waar Jahwè zijn woningen heeft tot een eeuwige bezitting voor Zijn kinderen, ook voor Sara.

Dat weten sterkt hem weer. Het doet hem opstaan van het aangezicht zijner dode. Het geeft hem kracht om weer te strijden tegen de moeilijkheden van het leven.

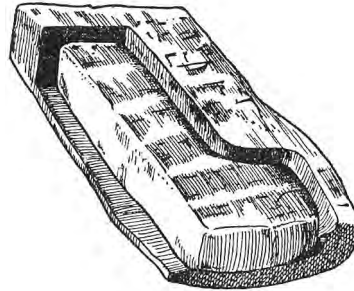
Abraham is nog een vreemdeling in het land Kanaän. Nog kan hij geen meter grond de zijne noemen. Hij kan zelfs zijn dode niet begraven en dat moet voor de zon ondergaan geschieden.

Daarginds ligt de stad Kirjath Arba; daar wonen de kinderen Heths. Efron is hun stamhoofd. Daarheen gaat Abraham.

Daar gaat hij een graf voor Sara kopen.

't Is een plechtige vergadering, daar in de poort. Zwijgend zitten de Hethieten en horen naar Abrahams stem, waarin de smart nog medespreekt: „Ik ben een vreemdeling en inwoner bij u, geef mij een erfbegravenis bij u, opdat ik mijn dode van voor mijn aangezicht begrave.”

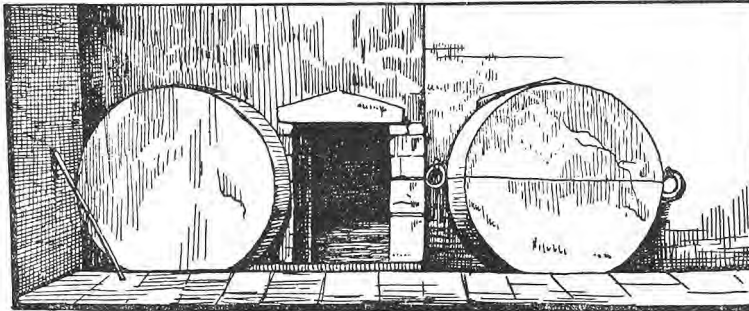
De zonen Heths hebben eerbied voor Abraham, dien zij een vorst

Koopcontract op kleitafel

Gods noemen, eerbied ook voor zijn smart. „Begraaf uw dode in de keur onzer graven”, zeggen ze, „niemand van ons zal zijn graf van u weren.”

Maar Abraham, de vorst Gods, wil geen schenking. Geen gekregen graf voor Sara, zijn vorstin, (daarover kunnen latere geslachten gaan twisten), maar een eigen graf. En over de hoge som, die Efron tenslotte noemt, handelt hij met hen niet. Abrahams liefde voor Sara is te groot, dan dat hij van haar laatste rustplaats een handelsartikel kan maken. Vierhonderd sikkelen zilver, ruim zeshonderd gulden, weegt Abraham in de poort; de koopovereen-

Open graf

Verzegeld graf

komst wordt op een kleitafel gegrift en nu is Abraham bezitter van de spelonk van Machpela, die tegenover Mamré ligt, de akker en de spelonk, die daarin is, en al het geboomte dat op de akker staat.

Nu kan Abraham zijn dode begraven. In de spelonk wordt een kamer uitgehouwen, en in die kamer een nis. Het graf is gereed.

De zon gaat onder.

Uit Sara's tent treden de dragers, die haar brengen zullen naar de spelonk. Voorop gaat Abraham, dan komen zijn knechten. En ieder die zich op de weg bevindt, waarlangs de stoet trekt, gaat mede, uit eerbied voor de dode. Het wordt een grote stoet. Als ze bij de spelonk zijn aangekomen, wordt Sara's lichaam zwiingend in het graf gelegd.

Voor de laatste maal ziet Abraham naar zijn geliefde dode. Dan wordt het graf gesloten. Dan is hun samen-leven voorbij.

Die eerste avond is het stil in Abrahams tent. O, 't lijkt of Sara's leven nu voorgoed geëindigd is. Maar dat is niet zo. Abraham, de vader aller gelovigen, weet, dat de dood slechts een doorgang is naar een heerlijker leven, naar het leven altoos in Gods nabijheid.

Dit is een grote, machtige troost, ook voor ons, als wij onze dierbaren ten grave dragen. Reeds voor dat het graf zijn mond gesloten heeft, is voor Gods kinderen de hemelpoort ontsloten. En dit alles door Gods Zoon, Die ook reeds in Abrahams leven verscheen, zij 't dan niet als de Messias, maar als de Engel Gods. Die millioenen zaligen zal, heeft ook reeds Sara gezaligd.

Dit weten doet Gods kinderen *juichen*, zelfs door de dood. En waar de mens-zonder-God troosteloos en gebroken neerzit, daar heft Gods kind het hoofd omhoog,

Hoe zacht zien wij de vromen
de dood hier zonder schromen
blijmoedig tegengaan!
Waar al de vreugd van 't leven
den zondaar moet begeven,
daar vangt de vreugd des Christens aan.

Gez. 187 : 1
N.B. 241 : 1

Eenzaam blijft Abraham achter. Maar...

zij de bloesem van vroegere weelde vergaan,
zij 't voor altijd op aarde met vreugde gedaan,
voel' zich 't hart bij herhaling nog breken,
toch verheft zich in vrede de geest naar omhoog,
bij de dauwdrop der *smeltende* smart in het oog,
en men beurt uit het werelds gewemel,
als de eenzame rots
uit het golvengeklots
eenzaam, maar blinkend de kruin op ten hemel.

Da Costa

VERKLARINGEN

1. *Kirjath-Arba*, betekent letterlijk: *vier-stad*, een soort Quatre-Bras dus. Men meent dat het door een der stamvaders der Enakieten gebouwd is. *Hebron* ligt 36 kilometer ten Zuiden van Jeruzalem op een der hoogste punten van het gebergte van Juda, bijna 1000 meter hoog, in een mooie streek door heuvels omgeven.

2. Gen. 23:4: Abraham zegt hier zelf dat hij een vreemdeling is. Een *erfbegraving* is een eigen graf.
3. „Een vorst Gods” is een groot, eerwaardig vorst. Het woord „Gods” wordt hier door de Hethieten gebruikt om iets groots, iets geweldigs aan te geven.
4. Gen. 23:8: „Is het met uw wil”: kunt gij er u mee verenigen? Abraham wendt zich hier niet rechtstreeks tot Efron; Abraham heeft hem blijkbaar niet direct herkend. Dat blijkt ook uit (vers 13): „Trouwens, zijt gij 't.” De akker wordt verkocht ten overstaan van de oudsten der stad. Deze gehele handeling van de koop is echt Oosters. Eerst *cadeau* willen geven, d.w.z. doen alsof. Dan tenslotte een hoge som noemen. Abraham heeft niet af willen dingen. Maar deze handelwijze vindt in Palestina nog plaats. En als men dan afdingt, krijgt men het begeerde vaak voor de helft.
5. *Machpela* betekent: de dubbele. De spelonk heeft dus twee grafkelders gehad. Boven deze plaats staat nu een moskee. Slechts enkelen is het vergund de spelonk te betreden. De vroegere Prins van Wales, de ex-koning van Engeland, is er o.a. in geweest en ook de bekende reiziger Stanley. In Palestina zijn meer zulke grafkelders gevonden. In de regel bestaan ze uit een of meer langwerpige kamers. In de wanden zijn nissen. Daarin werden de lijken gelegd. Telkens wanneer een familielid stierf, werd er een nieuwe nis gemaakt.
6. „Sikkelen zilvers.” Gestempelde munten waren er nog niet. Maar wel stukken metaal in de vorm van staven, die een merk hadden en waarop een zeker gewicht was aangegeven. Om bedrog te voorkomen, werden de stukken nog eens gewogen. De sikkel, die hier bedoeld wordt, zal geweest zijn een stuk zilver van \pm f 1,50. Het woord „sikkel” betekent „gewicht”. Er bestond nog een andere sikkel van \pm 40 cent. Maar zelfs al zou Abraham hiermee betaald hebben, dan nog was de prijs schreeuwend hoog. Omtrent dezelfde tijd werd in een cultuurcentrum als Babel, waar de grond dus duur is, 1000 vierkante meter grond verkocht voor *één sikkel*.
7. Vers 17 en 18 is, verkort, de koopacte. Gegrift in een kleitablet en ingebakken.
8. Ook voor Sara geldt wat de Apostel Paulus schrijft in Hebr. 11:13: Deze allen zijn in het geloof gestorven enz.
9. Als Sara sterft heeft ze haar levensbestemming bereikt. Izak was nu 37 jaar.

18

GODSVERTROUWEN

Genesis 24

Onder de palmen bij de put Lachai-Roï, waar eens de vertwijfelde Hagar den Engel des Heeren ontmoette, staat in de prille morgen een karavaan reisvaardig. De leider van de karavaan, de voornaamste knecht van Abraham, ontvangt de zegen van zijn grijzen meester

voor de reis en het welslagen van het doel ervan. Dan zet de stoet zich in beweging.

Noordwaarts gaat de tocht. Abraham, de grijze patriarch en Izak, zijn schuchtere zoon, zien de vertrekkende tien kamelen na tot een der verre heuvels hen aan hun oog onttrekt.

't Is stil geworden in Abrahams tenten na Sara's dood. En Izak, de in zich zelf gekeerde, die zozeer leunde op zijn moeder, mist haar in 't bijzonder. In de wijde eenzaamheid van het Zuiderland, waarheen hij met zijn vader getrokken is, heeft hij wel veel gelegenheid om aan haar te denken en telkens als hij haar beeld zich voor de geest roept, wordt de weemoed weer groot in zijn hart.

Abraham ziet wel die weemoed in Izaks peinzende ogen en hij denkt aan Gods beloften. Tot een groot volk zal hij worden, en zijn nakomelingen zullen zijn als het zand aan de oever der zee en als de sterren des hemels in menigte. Dat heeft de Elohim, de eeuwig onveranderlijke God, hem beloofd.

En daarom roept hij op zekere dag, een paar jaar na Sara's dood, zijn knecht, den oudsten van zijn huis, die regeert over alles wat hij heeft en hij laat hem zweren dat hij voor Izak geen vrouw zal nemen van de Kanaänieten, maar dat hij gaan zal naar zijn land en zijn maagschap, naar Haran en dat hij vandaar een vrouw zal nemen voor Izak.

De knecht maakt een tegenwerping en zegt: „Misschien zal die vrouw mij niet willen volgen, moet ik dan Izak daarheen brengen?”

Ernstig ziet de grijze herdersvorst hem aan als hij antwoordt: „Wacht u, dat gij dat nooit doet. Gods Engel zal u geleiden en indien de vrouw u niet zal willen volgen, dan zult gij rein zijn van mijn eed.”

Dan legt de knecht zijn hand onder de heup van zijn heer en plechtig zweert hij. In de vroege morgen van de volgende dag aanvaardt hij de reis, die niet zonder gevaar is. Maar 's Heeren Engel schaaft, een onverwinb're hemelwacht, rondom hem, die Gods hulp verwacht, dus is hij wel bewaard. En veilig trekt hij, beladen met kostbaarheden, door ruwe oorden en behouden komt hij tegen de avond bij een der waterputten in Haran aan.

En nu...

Nu komt het moeilijke van zijn opdracht. Het reizen met de karavaan kende hij. En zijn reis was vlot verlopen. Maar nu? Wie zal hem de vrouw aanwijzen. Hij kan in de stad Haran gaan en vragen naar Bethuël, Abrahams oomzegger. Die weg kiest hij echter niet.

Hij kent de gewoonten van het volk des lands. Hij weet, dat de meisjes tegen de avond komen om water te putten uit de bron. Hij weet ook dat de Heere geen bidder laat staan. Evenals de Heere zijn reis zo voorspoedig heeft gemaakt tot hier toe, zo zal Hij hem ook verder helpen. En daar, in het vreemde land, bij de onbekende bron, buigt hij biddend neer. Zo groot is zijn Godsvertrouwen en zijn vrijmoedigheid in het gebed, dat hij met den Heere een afspraak mag maken als met zijn Vriend. Gods verborgen omgang vinden zielen, waar Zijn vrees in woont.

„Heere, God mijns heren Abrahams, doe ze mij toch heden ontmoeten, en doe weldadigheid bij Abraham, mijn heer. Zie, ik sta bij de waterfontein en de dochteren van de mannen dezer stad zijn uitgaande om water te putten: zo geschiede het, dat die jonge dochter, tot welke ik zal zeggen: Neig toch uw kruik, dat ik drinke, en die zal zeggen: Drink en ik zal ook uw kemelen drenken, degene zij, die Gij Uw knecht Izak toegewezen hebt en dat ik daaraan erken, dat Gij weldadigheid bij mijn heer gedaan hebt...”

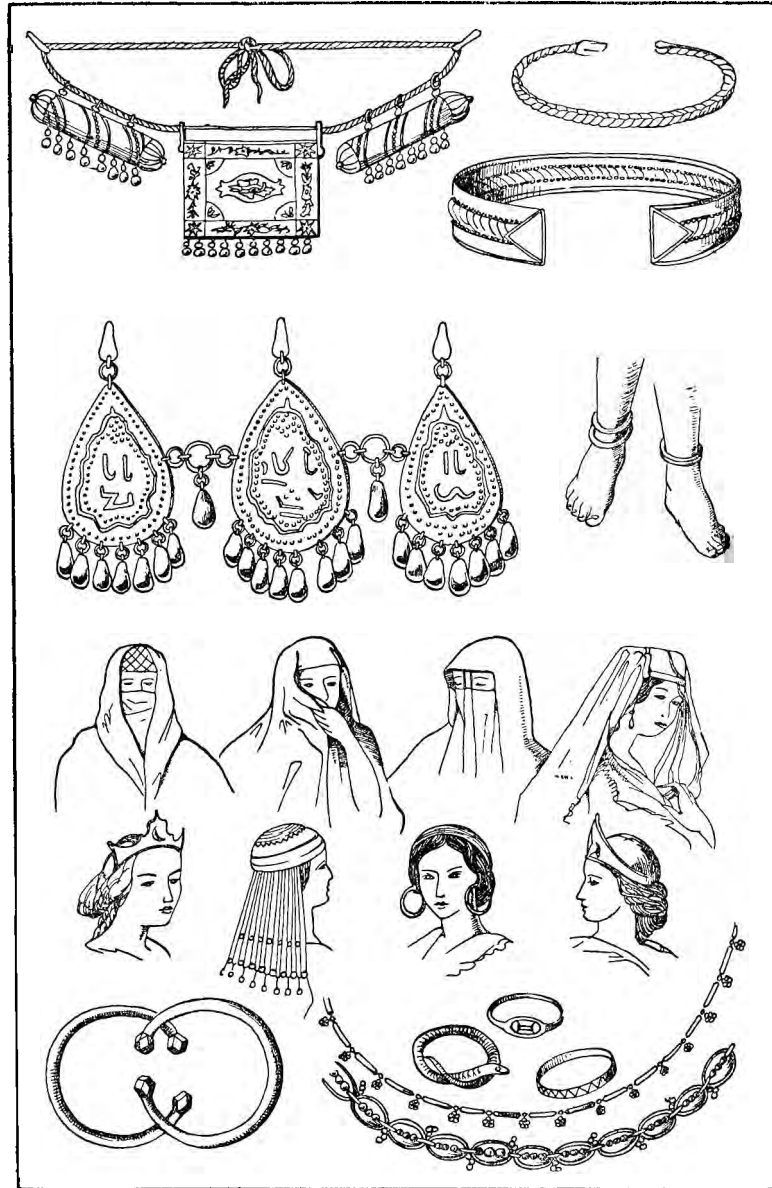
Zo smeekt Abrahams knecht.

Hij wil nog verder spreken met God, maar het licht gerucht van voetstappen doet hem zijn gebed besluiten. En dan... daar staat ze, Rebekka, ongesluierd, een kruik op haar schouder. Het gouden licht der ondergaande zon valt over haar schoon gelaat, over haar hoge, forse gestalte. Ze is het meisje der vrije natuur, gebruind door de zon. Haar donkere ogen zien met lichte verwondering naar den bidder, die oprijst uit zijn gebogen houding. Dan daalt ze af naar de fontein, vult haar kruik en komt weer terug.

Nu is het grote ogenblik voor Abrahams knecht gekomen. Hij treedt het meisje tegemoet en zegt: „Laat mij toch een weinig water uit uw kruik drinken.” Terstond laat zij de gevulde kruik van haar schouder glijden en Abrahams knecht drinkt. Als hij haar de kruik dankend terug geeft, ziet hij haar vol verwachting aan. Zou nu reeds... zijn hart behoeft niet verder te vragen want dan klinkt, hem een grote vreugde, haar stem: „Ik zal ook voor uwe kemelen putten, totdat zij voleindigd hebben te drinken.” Dit is geen twijfelachtige gebedsverhoring. Zij put niet één kruik, niet twee, maar... zoveel, dat alle tien kamelen drinken kunnen.

Zwijgend ziet de man haar doening aan. En in zijn ziel groeit een grote bewondering voor haar, maar ook een blijde dankbaarheid, omdat de Heere zijn weg zo voorspoedig maakt.

Dan verbreekt hij het zwijgen, vraagt wie ze is en geeft haar een

Versierselen

gouden voorhoofdband en twee armbanden. Rebekka is verrukt om de mooie geschenken en op de vraag van Abrahams knecht of er in haars vaders huis plaats is om te overnachten, zegt ze: „Er is stro en veel voeder bij ons, ook plaats om te overnachten.”

Weg is ze.

Om thuis vreugdevol te vertellen wat ze *nu* meegemaakt heeft. Laban, haar broeder, de egoïst, hoort het. En in hem is plotseling de hebzucht groot. Hij gaat naar buiten, naar de fontein en roept Eliëzer toe: „Kom in, gij gezegende des Heeren; waarom zoudt gij buiten staan!” Achter zijn woorden loert de hebzucht.

Met Oosterse gastvrijheid wordt hem het avondeten voorgezet, maar alvorens dit te nuttigen wil hij spreken. Zijn ziel is zo verheugd om Gods wondervolle verhoring van zijn gebed, dat hij nu eerst zijn opdracht ten einde toe vervullen moet. En terwijl Laban en Bethuël luisteren, vertelt Abrahams knecht het doel van zijn komst. Het is een lang verhaal, dat besloten wordt met de woorden: „Nu dan, zo gijlieden weldadigheid en trouw aan mijn heer doen zult, geeft het mij te kennen en zo niet, geeft het mij ook te kennen, opdat ik mij ter rechter- of ter linkerhand wende...”

Zwijgen. Dit is het ogenblik der beslissing. En de Heere, Die Zijn knecht wonderlijk geleid heeft, zal zijn vertrouwen niet beschamen. Als een bekroning Gods van dit vaste vertrouwen, hoort hij uit Labans mond de woorden: „Van den Heere is deze zaak voortgekomen; zie, Rebekka is voor uw aangezicht, ze zij uws heren zoons vrouw, gelijk de Heere gesproken heeft.”

Nu is de vreugde in het hart van Abrahams knecht volkomen. Nu is de spanning geweken. Nu kan hij slechts danken, danken uit de volheid van zijn gemoed en met het hoofd ter aarde gebogen, zegt hij zijn overgrote blijheid uit aan den Heere.

Maar nu ook kan niets hem meer tegenhouden de terugreis te aanvaarden. Als hij gegeten, gedronken en overnacht heeft, zegt hij de volgende morgen: „Laat mij nu naar mijn heer trekken.” Hij wil het grote geluk in zijn ziel vasthouden en zo spoedig mogelijk zijn heer en Izak daarin doen delen. Het ongeduld der vreugde in hem is sterker dan de bezwaren van Laban en Rebekka's moeder. Dezelfde dag aanvaardt Abrahams knecht met de jonge vrouw en hun gevolg de terugreis.

De avond naakt.

Door het Zuiden van Palestina trekt een karavaan.

Daar, ver, scherp getekend tegen de lichte horizon, staan de donkere palmen rond de fontein Lachai-Roi.

De man, de grijsaard die voorop rijdt, heeft ze gezien. Een groeiend verlangen in hem drijft de kamelen aan tot sneller gang.

De jonge vrouw, die naast hem rijdt, merkt het wel.

„Zijn daar de tenten van uw heer?” vraagt ze.

De grijsaard knikt zwijgend.

Rebekka; moedig is ze meegegaan naar het onbekende land, naar een onbekende toekomst, naar een onbekenden echtgenoot. De zegen van vader en moeder heeft ze ontvangen als een steun op deze onbekende tocht. Nog hoort ze de woorden van die zegen: „O, onze zuster, gij worde tot duizend maal tienduizenden; en uw zaad bezitte de steden zijner haters.”

Ze hebben veel gesproken onderweg, Abrahams knecht en zij. Hij heeft haar verteld van zijn heer en diens onwrikbaar Godsvertrouwen; hij heeft haar verteld van Izak, de ernstige, schuchtere, die zijn moeder zo miste... Nu zwijgen ze beiden. Is het het groeiend verlangen dat hen zo stil maakt, nu bijna de tocht is volbracht? Rebekka ziet naar het Westen, waar de zon wegzinkt achter een wolkenbank. „Vóór die zon in het Oosten de dag weer wakker roept, zal ze weten,” denkt ze, „zal ze haar bruidegom, haar echtgenoot gezien hebben. Straks zal het grote moment in haar meisjesleven komen; straks zal ze den man, wien ze haar hele leven volgen gaat, ontmoeten.”

Haar blik dwaalt van de purperen wolkenzoom naar de plek met palmen, ginds in het Zuiden.

Dan... daar loopt een man, een eenzame in het veld hen tegemoet. Snel ziet Rebekka haar begeleider aan. Ze ziet de blijde flikkering in zijn ogen: 't verlangen is bijna vervuld. Op de vraag: „Wie is die man, die ons in het veld tegemoet wandelt?” juicht zijn hart: „Dat is mijn heer!”

Nog enkele ogenblikken moet Rebekka zien naar dien man, die daar nadert, dan... doet ze haar sluier over haar gelaat. Nu is haar meisjestijd voorbij. Nu wordt ze echtgenote. Het vrije leven van de vrije dochter der wijde vlakten ligt achter haar. Met het vallen van haar sluier is dit verleden geworden.

Nog even rijden ze door; dan laat Rebekka zich van haar kameel glijden. Ze zal haar heer Izak niet rijdende ontmoeten.

Gesluierte vrouw

Daar is hij, de zwijgzame. Hij is in het veld gegaan om te bidden. Hij heeft den Heere gebeden om een behouden terugkeer van den knecht zijns vaders met de vrouw, die God hem zou geven. En als hij zijn gebed geëindigd heeft, heft hij zijn ogen op en zie, daar komen de kamelen.

Nu spreken ze samen. Izak met den knecht. Deze vertelt Izak alles wat hem wedervaren is, al wandelend naar het grote tentenkamp bij de

fontein en ook in Izaks hart is dankbaarheid, wijl de Heere de reis zo voorspoedig gemaakt heeft.

Dan wendt Izak zich tot Rebekka.

Hij aanvaardt haar als zijn bruid uit de hand des Heeren en voert haar in de tent van zijn moeder Sara. Zo troost de Heere Izak na zijn moeders dood.

Die avond is er vreugde in het tentenkamp van Abraham.

Daar zingen zij, in God verblijd,
aan Hem gewijd,
van Zijne wegen;
want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn majesteit,
ten top gestegen.
De Heer is zo getrouw als sterk,
Hij zal Zijn werk
voor hen volenden.
Verlaat niet wat Uw hand begon,
o, Levensbron,
wil bijstand zenden.

Psalm 138:3a en 4b

VERKLARINGEN

1. Gen. 24:2: Deze knecht is misschien Eliëzer, de Damascener. Maar dan was hij toch al wel heel oud. Want sinds de woorden van Abraham in Gen. 15:2 zijn reeds meer dan 60 jaren verlopen.
2. Rebekka was van een jonger geslacht dan Izak. Immers: Izak moest oom zeggen tegen Nahor, Rebekka's grootvader.

3. „Leg toch uw hand onder mijn heup”: De knecht zwoer dus niet zoals bij ons geschiedt met de eerste twee vingers der rechterhand opgeheven, maar door zijn hand onder Abrahams heup te leggen. Een gewoonte, die bij de Kanaänietische volken meer voor kwam.
4. „De stad van Nahor” is waarschijnlijk *Haran*, uit welke plaats Abraham trok naar Kanaän.
5. Wat de watervoorziening in het Oosten betreft: men had twee soorten putten: 1e de *bron*; wanneer men diep groef, kwam soms het water te voorschijn en dat bleef dan opborrelen. Men metselde een stenen wand om de bron en putte b.v. met een kruik (de vrouwen). 2e de *waterput*: dit was een heel grote gemetselde bak, waarin zich het regenwater verzamelde. Bij de *bron* of de *waterput* stonden stenen bakken, waarin men het water goot voor het vee. Dit heeft Rebekka ook wel gedaan. En 't zal wel een flink werk geweest zijn, want tien kamelen konden heel wat drinken. Eliëzer krijgt dus wel een goede indruk van Rebekka's flinkheid.
6. Met een gouden voorhoofdsiersel is bedoeld: of een *neusring* of een *voorhoofdplaat*.
7. *Kamelen*: Zijn kamelen en wel *éénbultige* of dromedarissen. Uit vrees voor rovers reisde men in een karavaan. Overdag rustte men vaak, liefst onder de palmen bij een bron, des nachts werd de reis voortgezet; men liet zich leiden door de sterren. Reisde men 's nachts niet, dan overnachtte men in tenten, met wachtvuren tegen de wilde dieren. De kameel is een herkauwer. Hij loopt op de eeltachtige voetzool der beide tenen. De bult dient voor reservevoedsel. Die weegt ongeveer 15 kilogram, maar is het dier lang zonder voedsel, dan slinkt die in tot 2 kilogram. In de zomer kan hij het 5 dagen uithouden zonder water, in de winter 20 dagen. Hij is een alleseter en loopt rustig 12 uren achtereen. Zijn vlees was onrein voor de Israëlieten, maar van de haren maakte men lichte en dichte kleding. Ook werd de melk wel gebruikt.
8. Gen. 24:59: De voedster is de vrouw, die Rebekka van kindsbeen af heeft verzorgd en die in ere werd gehouden in de familie.
9. Het Zuiderland is het zuidelijk deel van Palestina, een woest en bergachtig gebied.
10. Lachaï-Roï: De put waar Hagar op haar vlucht den Engel des Heeren ontmoette. De naam betekent: de God van mijn zien.
11. Rebekka valt niet in letterlijke zin van haar kameel, maar laat er zich afglijden.
12. Gen. 24:65: „Toen nam zij de sluier...” Het *meisje* Rebekka was dus ongesluisd; de *verloofde* Rebekka was voor haar aanstaanden man gesluisd tot aan het huwelijk.
13. Uit het verhaal blijkt dat Rebekka *niet* zelf te beschikken had of ze met Abrahams knecht mee wilde gaan of niet; ze mocht er wel zelf over beschikken of ze *direct* mee wilde.
14. In de familieraad treedt Laban meer op de voorgrond dan zijn vader Bethuël. Hiervoor kunnen verschillende redenen geweest zijn, b.v. Bethuël kan doof geweest zijn of gebrekkig of reeds oud. Misschien ook is hij een stille, teruggetrokken figuur geweest, zoals Izaak.

19

AANRANDING VAN GODS SOUVEREINITEIT

Genesis 25:7-11, 27-34 en Genesis 27:1-30

„In goede ouderdom zult gij begraven worden,” had de Heere aan Abraham beloofd. Honderd vijf en zeventig jaar heeft hij geleefd. Moeiten en zorgen zijn ook zijn deel geweest, zoals ieder mens-kind die kent. Hij heeft zijn donkere dagen doorgemaakt, zijn dagen van twijfel, maar deze sombere momenten in zijn leven worden veroverstraald door de glanzende dagen van zijn geloof en vast Godsvertrouwen. Boven alles uit schittert dit geloof in Abraham in onblusbare luister.

Nu is hij heengegaan naar de stad, die hij verwachtte, de stad, die fundamenteen heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is. Nu is zijn verlangen vervuld, het verlangen naar een beter vaderland, dat is het hemelse. Zijn geest, zijn ziel heeft hij gegeven in de handen van zijn hemelsen Vriend, want Die had hem een stad bereid, een eeuwige, hemelse woning.

Zijn twee zonen, Izak en Ismaël, hem geschonken in geloof en in twijfel, begraven hem in de spelonk van Machpela. Daar rust zijn gebeente naast dat van Sara, zijn trouwe levensgezellin, die hem volgde door alle moeilijkheden heen.

Abraham, *de vader aller gelovigen*, is niet meer.

Maar Izak, zijn zoon, erft al zijn bezittingen. Hij wordt de herdersvorst in Abrahams plaats; op hem gaat ook over de heerlijke toekomstbelofte: „In uw zaad zullen gezegend worden alle geslachten der aarde, naardien gij mijn stem gehoorzaam geweest zijt.”

Abraham heeft in zijn ouderdom nog zes zonen ontvangen, maar meer dan deze, die hij wegzond naar het Oosten met geschenken, meer dan die waren hem lief de twee kleinzonen: Ezau en Jacob, die de Heere na een twintigjarig huwelijk schonk aan Izak en Rebekka, op hun vurig, aanhoudend gebed. En van die beiden Jacob, de jongste, op wien straks overgaan zou de toekomstbelofte van den Messias.

Jacob, de rustige, stille jongen, die zo aandachtig luisteren kon naar de verhalen, die grijze grootvader Abraham vertelde, wiens ogen zo wonderlijk staren konden in verre verten, als grootvader hem vertelde, dat hij de erfgenaam der belofte zou zijn naar 's Heeren wil.

Ezau niet; hij ging liever het veld in, de wijde ruimten van Gods

grote schepping; hij dwaalde liefst tussen de rotsen van Juda's bergen en door de eikenbossen, waar 't wild gedierte woonde; hij zocht de beren op in hun holen en vocht met hen. Hij jaagde achter het wild aan, uren lang, tot zijn zekere, felle pijn het trof. En als hij met de jachtbuit thuis kwam, kon hij een smakelijk wildbraad bereiden, zoals vader Izak het gaarne at.

Nu is Abraham gestorven en Ezau en Jacob worden groot. Jacob blijft de rustige, huiselijke, stille, die het wonen in tenten bemint boven het jagen door de wildernis. Diep in Jacobs ziel zijn gegrift de woorden, die de Heere eens tegen zijn moeder Rebekka sprak: „De meerdere (Ezau) zal den mindere (Jacob) dienen.” Maar dan moet het eerstgeboorterecht, dat Ezau's bezit is, overgaan op Jacob. En hoe zal dit geschieden? Deze vraag houdt weldra Jacobs ganse denken bezig. Dit te bereiken wordt het brandend verlangen van Jacobs hart.

Dan komt het grote ogenblik, onverwacht. De gelegenheid is zo gunstig, dat Jacob ze aangrijpen moet.

Ezau komt van de jacht. In hem knaagt de honger en brandt de dorst. Jacob heeft een linzenkooksel bereid, heerlijk-rode, geurige soep. De begeerte ernaar brandt heet in Ezau en hij roept: „Laat mij toch *slorpen* van dat rode, dat rode daar, want ik ben moede!” Zo is Ezau, de ruwe.

Dit is Jacobs kans. Hij treedt Ezau in de weg, als hij aanvallen wil op het begeerlijke linzenkooksel en zegt: „Verkoop mij op deze dag uw eerstgeboorte.” Even ziet Ezau zijn broeder aan met een vreemde blik. Dan: „Zie, ik ga sterven, en waartoe dient mij dan de eerstgeboorte?!”

Maar met deze uitroep is Jacob niet tevreden. Met rustige vastberadenheid zegt hij: „Zweer mij op dit ogenblik.” Jacobs verlangen is kort en scherp geformuleerd, recht op het doel af. En het juicht in zijn ziel als Ezau op dit ogenblik hem zweert.

Ezau: deze eed zal hem bitter berouwen. Over deze eed zal hij straks *schreeuwen*, „met een grote en bittere schreeuw, gans zeer”. Deze eed zal knagen aan zijn leven als een worm, tot aan zijn dood toe en aan het leven zijner nakomelingen, na zijn dood. Alzo veracht Ezau de eerstgeboorte, het recht dat hem heerschappij gaf over zijn broederen, dat hem tot opvolger maakte van zijn vader, dat hem diens ganse erfenis zou doen geworden, dat hem zijns vaders priesterschap deed erven, dat hem... de beloften Gods aan Abraham gedaan, deed verwerven, ook de belofte, dat in zijn zaad gezegend zouden zijn alle geslachten des aardrijks.

Dit alles veracht Ezau in vreselijke onverschilligheid, om... een schotel linzenmoes. In Jacobs ziel is de vreugde groot, omdat nu al deze voorrechten op hem zijn overgegaan. En als Ezau in onverschilligheid is heengegaan, dan vertelt Jacob het voorgevallene aan zijn moeder Rebekka.

Jaren gaan voorbij.

Ezau denkt niet meer aan de verkoop bij de schotel linzenmoes; hij veracht ook het verlangen van vader en moeder, om niet met heidense vrouwen te trouwen; maar hij neemt zich Judith en Basmath, twee dochteren der Hethieten tot vrouwen. Deze vrouwen zijn Izak en Rebekka een bitterheid des geestes. De vrede van de eensgezindheid des geloofs is geweken uit de tenten van Izak en Rebekka, hoewel die vrede niet geweken is uit hun hart.

Jaren gaan voorbij.

Dan komt de tweede grote dag in Jacobs leven: een dag van brutaal bedrog; maar ook een dag, die hem de eerstgeboortezegen brengt van zijn vader en daarin... van God.

Izak wordt oud; reeds zijn zijn ogen verduisterd, dat hij niet meer zien kan. Misschien zal hij weldra sterven. Maar dan moet nog één begeerte zijner ziel vervuld worden. Hij moet zijn eerstgeborene zegenen met de aartsvaderlijke zegen. Dan kan hij het hoofd rustig nederleggen.

Hij laat Ezau roepen en zegt: „Ik ben oud geworden, ik weet de dag mijns doods niet; nu dan, neem toch uw gereedschap, uw pijlkoker en uw boog en ga uit in het veld, jaag mij een wildbraad; en maak mij smakelijke spijzen, zoals ik ze gaarne heb en breng ze mij; dat ik ete, opdat mijn ziel u zegene, eer ik sterf.”

Hoe kon Izak zo dwalen. Moest hij dan niet de eerstgeboortezegen leggen op het hoofd van Jacob? Had God hem dit niet reeds voor de geboorte der beide zonen bevolen, toen Hij sprak: „De meerdere zal den mindere dienen?” Izak gaat dwalen en dat om de smakelijke spijzen, die Ezau weet te bereiden. En de beide Hethietische vrouwen dan? En Ezau's verregaande verachting van dit eerstgeboorterecht? Had Ezau zich dan niet deze zegen onwaardig getoond?

Rebekka hoort, wat Izak zijn zoon Ezau bevolen en beloofd heeft. Maar dit plan van den ouden Izak mag niet ten uitvoer gebracht worden. Tegen dit plan zal ze háár plan stellen en dit zal ten koste van alles slagen. Nu gaat ook Rebekka dwalen en Jacob met haar.

„Mijn vader.”

„Zie hier ben ik, wie zijt gij, mijn zoon.”

„Ik ben Ezau, uw eerstgeborene; ik heb gedaan, gelijk als gij tot mij gesproken hebt; sta toch op, zit en eet van mijn wildbraad, opdat uw ziel mij zegene.”

„Hoe is het, dat gij dit zo haastig gevonden hebt, mijn zoon.”

„Omdat de Heere, Uw God het heeft doen ontmoeten voor mijn aangezicht...”

Stilte.

Jacob, de leugenaar, de bedrieger, beeft. O, wat is hij nu diep gezonken, Jacob, die oprecht genoemd werd. Ieder woord, dat hij spreekt, schreeuwt tegen de waarheid. En eindelijk neemt hij de Naam des Heeren tot een getuige om zijn bedrog te bedekken. Is het niet hier, dat er een siddering door ons heengaat en is er in onze harten geen vrees, dat de Heere, Die de leugen haat, den bedrieger in een ogenblik zal verteren?

O, het plan van Rebekka is listig en snel ten uitvoer gelegd. In plaats van naar Izak te gaan om hem op het verkeerde van zijn belofte aan Ezau te wijzen, zendt ze Jacob naar de kudde en laat hem twee goede geitebokjes halen; daarvan bereidt ze een smakelijke spijs en met de huid bedekt ze zijn handen en zijn hals. Jacob trekt Ezau's jachtkleren aan en als hij tenslotte vreest, dat hij een vloek over zich zal halen in plaats van een zegen, spreekt Rebekka de ontzettende woorden: „Uw vloek zij op mij, mijn zoon, hoor alleen naar *mijn* stem.” De stem van Jacobs geweten is het zwijgen opgelegd. Zo is hij naar zijn ouden vader gegaan.

En nu...?

Izak twijfelt. Zijn lichtloze ogen kunnen niet meer zien, wie daar voor hem staat, maar zijn gehoor is nog scherp. „Nader toch dat ik u betaste, mijn zoon, of gij mijn zoon Ezau zelf zijt of niet.”

Jacob komt naderbij.

En als Izak hem betast heeft, is er nog geen zekerheid gekomen in zijn hart.

„De stem is Jacobs stem,” zegt de oude, maar de handen zijn Ezau's handen. Zijt gij mijn zoon Ezau zelf?”

Jacob zal de maat der leugens volmaken. Hij heeft de weg van het bedrog betreden, hij zal die tot het bittere einde moeten gaan.

En kort, als huivert hij toch voor deze laatste, naakte leugen, zegt hij: „Ik ben het.”

Zwijgend eet Izak en zijgend staat Jacob bij hem. En als de

oude, blinde vader het „wildbraad” gegeten heeft en de wijn gedronken; als Jacob zijn vader gekust heeft met de kus van den bedrieger... dan komt het zo fel begeerde, dan komt de zegen:

„God geve u van de dauw des hemels en de vettigheden der aarde, en menigte van tarwe en most. Volken zullen u dienen en natiën zullen zich voor u nederbuigen; wees heer over uw broederen en de zonen uwer moeder zullen zich voor u nederbuigen; vervloekt moet hij zijn, zo wie u vervloekt en wie u zegent, zij gezegend...”

Jacob, de bedrieger, heeft zijn doel bereikt. Hij is gezegend met hemelse goederen zowel als met aardse. Hij heeft God de leiding uit handen willen nemen. God zelf zal hem straffen met twist en verdeeldheid in zijn huisgezin later; op zijn levensweg zal de smart wel zeer zijn deel zijn en aan het einde daarvan zal hij klagen: „Weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens geweest...”

En dit alles, omdat Jacob zichzelf recht verschaffen wilde en hij in ongeduld niet Gods tijd afwachten kon. Geen mens zal straffeloos Gods souvereiniteit aanranden. Ook Jacob niet, al is hij door den Heere zelf reeds voor zijn geboorte de meerdere genoemd en al blijft hij Gods uitverkorene.

Laat *Hem* besturen, waken,
't is wijsheid wat Hij doet!
Zo zal *Hij* alles maken,
dat g'u verwond'ren moet,
als Hij, Die alle macht heeft,
met wonderbaar beleid
geheel het werk volbracht heeft,
waarom gij thans nog schreit.

Gezang 273:7
N.B. 180A:7

VERKLARINGEN

1. Na Sara's dood is Abraham nog gehuwd geweest met Keturah. Zij schonk hem zes zonen. Zij is de stammoeder van zestien Arabische stammen. Haar naam betekent: *wierook*.
2. De Bijbel vertelt niets van het sterven van Abraham. Dit zwijgen is welsprekend. Abraham heeft in het geloof geleefd; hij is in het geloof gestorven; dat zegt alles.
3. *Ismaël* heeft ook *twalf* zonen gehad, evenals later Jacob. Hij is 137 jaar geworden, dus even oud als Sara.
4. Abraham heeft 25 jaar op den beloofden zoon moeten wachten; Izak 20 jaar; samen hebben ze God om kinderen gesmeekt, Izak en Rebekka.

5. *Ezau* betekent *volmaakt*; Edom was een spotnaam; betekent: *rood*; omdat *Ezau* roodachtig was en om zijn uitroep „het rode”, waarmee hij het linzenkooksel bedoelde.
6. Gen. 25:27: „een oprecht mán” = vredelievend, huiselijk.
7. *Jacob* betekent: die een ander op de hielen zit, besluipt, bedriegt. Later wordt zijn naam door God zelf veranderd in *Israël* = *vorst Gods*.
8. *Linzen* zijn peulvruchten; ze worden ook thans nog veel gebruikt in Palestina en leveren een zeer smakelijke spijsje.
9. Het *eerstgeboorterecht* was wel heel belangrijk voor *Jacob*. De eerstgeborene trad bij zijns vaders dood in diens plaats; hij erfde alles; was heer over zijn broeders; huwelijkte zijn zusters uit en kreeg hun bruidsschat; hij had *recht* op de vaderlijke zegen. Later, in *Israël*, kreeg de oudste zoon een *dubbel* deel, dus *niet* alles.
10. Men ziet vaak in het leven, dat mensen zich aangetrokken gevoelen tot mensen met karaktertrekken, die tegengesteld zijn aan de hunne. Zo voelde *Izak*, de stille, bescheidene zich aangetrokken tot *Ezau*, den robuste, den durver, den ruwe. En *Rebekka*, de flinke doortastende vrouw houdt meer van *Jacob*, haar stillen, rustigen zoon. Echter heeft *Jacob* het sluwe in zijn karakter geërfd van zijn moeder.
11. In het verkrijgen van de eerstgeboorte-zegen begaan alle vier personen fouten. *Izak*: omdat hij blijkbaar Gods voorspelling vóór de geboorte van *Jacob* en *Ezau* is vergeten, wat een grote nalatigheid in hem is; *Ezau*, omdat hij zijn eerstgeboorterecht *veracht*, dus ook de beloften betreffende Christus aan *Abraham* gegeven; *Rebekka*, omdat ze niet God laat zorgen en *Jacob*, omdat hij zo brutaal bedriegt. Voor deze zonden heeft God hen *allen* gestraft: *Izak* met veel huiselijk leed, *Ezau* met het ontnemen van het eerstgeboorterecht en de zegen; *Rebekka* met het missen van haar liefsten zoon, dien ze *nooit meer gezien* heeft; *Jacob* met een leven vol leed en verdriet. Uit heel deze geschiedenis zien we zeer duidelijk, dat *het doel de middelen niet heiligt*.
12. *Izaks* zintuigen schijnen wel zeer verzwakt geweest te zijn dat hij het bedrog niet ontdekte.
13. Eigenaardig is, dat *Jacobs* verhouding tot God pas weer geheel goed wordt te *Pniël*, dus na ruim 20 jaar. Toch bleef *Jacob* Gods kind. Zijn hoogste begeerte was de belofte van den *Messias*, aan *Abraham* gedaan, te verkrijgen. Deze begeerte leefde in *Ezau* niet.
14. *Izaks* leven is geen leven van heldhaftige gebeurtenissen geweest. Hij ontweek liever de moeilijkheden dan te trachten ze te overwinnen. Dit blijkt wel uit Gen. 26. Als er honger komt trekt *Izak* naar het land der *Filistijnen* en daar doet hij zoals *Abraham* in *Egypte* deed: uit vrees zegt hij van *Rebekka*, ze is mijn zuster; als de *Filistijnen* zijn waterputten toestoppen gaat hij uit de weg en graaft nieuwe, tot de *Filistijnen* hem met rust laten (*Rehoboth!*).
15. De Bijbel beschrijft ons de geloofshelden zoals ze zijn, dus niet alleen in hun geloof, ook in hun gebreken. Gods kind kàn dwalen, vreselijk dwalen zelfs, maar... het blijft Gods kind. Dat is het machtig-heerlijke in Gods liefde voor zondige mensen. Deze liefde kunnen wij niet begrijpen. Ook in *Jacobs* leven zien we de *strijd tussen Satan en God*. In dit licht moeten we het gehele Oude Testament zien; God behoudt, door alles heen, de mensen uit wier nakomelingschap eenmaal Christus zal geboren worden. In het feit van *Bethlehem* culmineert het ganse gebeuren van het Oude Testament; daarom draait alles! Daar op uit lopen al Gods leidingen van Gen. 3:15, de moederbelofte, af.

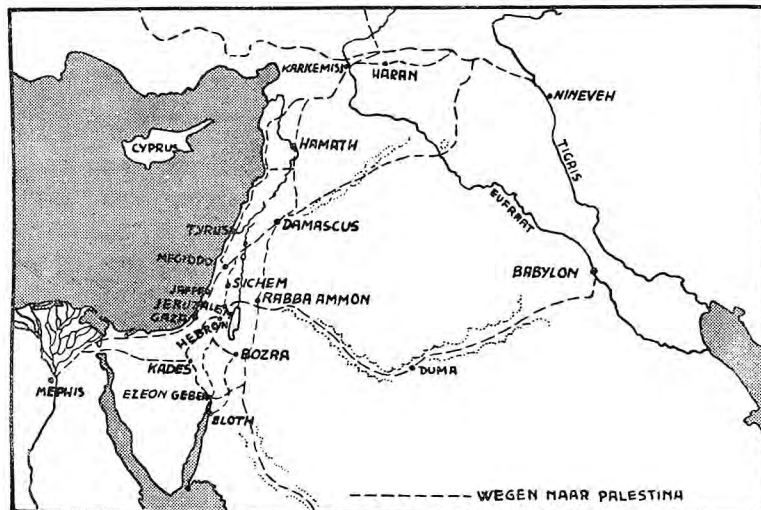
20

DE HEMELPOORT

Genesis 27 : 30-46 en 28

't Loopt tegen de avond.

Ergens, in het woestijnachtige gebied ongeveer 17 kilometer be-
noorden Jeruzalem, gaat een man. Zijn gang is die van een vermoeide.
En geen wonder. Reeds de gehele dag heeft hij gelopen. Zijn voeten
zijn pijnlijk geworden door het gaan op de hete, steenachtige weg.

Van het Zuiden, van Berseba is hij gekomen en nu is hij te Luz. 't Is een verlaten oord. In verre omtrek is geen tent te zien. Heel ver aan de horizon staan wat donkere eikenbossen, waarachter de zon reeds is weggezunken.

Een doodse verlatenheid ligt over deze landstreek. Het leven zwijgt er. En de sombere stemming, die de hele dag reeds woonde in de ziel van den man, groeit, groeit uit tot een weemoed, een heimwee.

Op een der vele stenen, waarlangs zijn weg voert, zet Jacob zich neer. Zijn hoofd steunt hij op de handen. Hij heeft geen oog voor het bloeien des hemels in 't „eindloos, vlamvend avondrood”.

Daarginds, ver in 't Zuiden, daarheen gaan zijn gedachten. De ganse dag heeft hij moeten denken aan wat gisteren gebeurd is. Hij ziet het weer voor zich, zijn vreselijk bedrog. Hij ziet zich weer staan achter het kleed der tent, toen Ezau thuiskwam van de jacht. Nog klinkt in zijn oren de bittere schreeuw van Ezau. Izak had de zegen aan Jacob gegeven, niet ongedaan willen maken. Izaks ziel had erkend dat hij dwaalde, toen hij Ezau de grote zegen beloofde. Izak had gebreeft van schrik en ontzetting, toen hij bemerkte wat Jacob gedaan had. En de zegen die Ezau gekregen had, was slechts een schaduw geweest van wat Jacob had verkregen.

Toen was Ezau naar buiten gegaan in vreselijke toorn. En toen... toen had een der slaven Ezau's haatvolle woorden gehoord: „De dagen van de rouw mijns vaders naderen. Dan zal ik mijn broeder Jacob doden.” Zo was Ezau, als Kain, Adams oudste zoon.

Rebekka was wel hevig geschrokken, maar ook nu had ze haar plan dadelijk klaar: Jacob moest weg, naar Haran, naar haar broeder Laban. Daar moest hij blijven tot Ezau's woede bekoeld was.

En opdat niemand zou menen, dat Jacob voor zijn broeder vluchtte, wendde ze voor dat hij een vrouw zou zoeken bij haar familie te Haran.

Zo was Jacob deze morgen vertrokken. Nog eenmaal was hij naar Izak gegaan en die had de grote zegen over hem herhaald. Izak had hem zijn snood bedrog vergeven. Jacob had zich losgerukt uit moeders armen, van moeders hart. O, het afscheid was wel zwaar geweest. Want een stem, diep in Rebekka, zeide, dat zij haar zoon, dien zij lief had, haar Jacob, niet meer weerzien zou.

Rondom Jacob is de nacht gekomen.

Nog altijd zit hij op de steen in gepeins verzonken. Zijn ziel is boordevol verdriet.

Dan richt hij zich op, ziet om zich heen, ziet opwaarts naar de hemel waar de duizenden sterren reeds schitteren; dan legt hij zich neder om te slapen.

Een steen is zijn hoofdpeluw. Het verschil met zijn legerstede in de veilige tent is wel groot. Een ogenblik bekruipt hem de vrees voor het wild gedierte. Maar deze vrees vervaagt langzaam uit zijn denken...

Daar... o, zie, de hemel wordt geopend en een toren rijst op van de donkere aarde, een toren, waaromheen een ladder zich opwaarts windt. De ganse toren wordt overstraald van hemels licht. De toren rijst, hoger, al hoger, tot de opperste omgang, het eind van de ladder boort in de geopende hemel. En uit de hemelpoort komen engelen, Gods blijde kinderen, die eeuwig wandelen in het licht, dat van Zijn aanzicht straalt. Langs de ladder klimmen ze nederwaarts, de engelen.

Een grote vreugde vaart door Jacob heen. Wat een heerlijk, hemels gezicht. O, hij moet maar kijken, sprakeloos kijken!

Zie, nu zijn de engelen vlak bij hem, en nu gaan ze weer naar boven langs de ladder. Maar ze komen weer, telkens weer. De hemel is geopend.

En dan... dan komt uit de hemelpoort een Man getreden. In Zijn ogen is een diepe vrede. Jacobs ziel is geheel in spanning.

De Man daalt ook de ladder af, Hij komt naar Jacob toe en als Hij vlak bij hem is, opent Hij de mond en spreekt: „Ik ben de Heere, de God van uw vader Abraham en de God van Izak: dit land, waarop gij ligt te slapen zal Ik u geven en uw zaad. En uw zaad zal wezen als het stof der aarde en gij zult uitbreken in menigte, westwaarts en oostwaarts en noordwaarts en zuidwaarts en in u en in uwen zaden zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden. En zie, Ik ben met u en Ik zal u behoeden, overal waar gij henen trekken zult en Ik zal u wederbrengen in ditzelfde land; want Ik zal u niet verlaten, totdat ik zal gedaan hebben hetgeen Ik tot u gesproken heb.”

O, een heilige verrukking doorbeeft Jacobs ziel. Nu is hij niet meer de eenzame, die overhaast moest vluchten voor zijn broeder, slechts met een staf en een oliekruik, nu heeft hij een Vriend en Metgezel op reis, Die hem zal bewaren door alle gevaren heen en Die hem eens wederbrengen zal in ditzelfde land.

Zo groot is de vreugde in Jacobs ziel, dat hij niet kan spreken. Zelfs niet in stamelende klanken kan hij den Heere danken voor deze onverdiende goedheid.

Sprakeloos ziet Jacob hoe de Heere weer opgaat ten hemel, schrijdt door de lichte poort en dan... de engelen volgen hem na en de toren met de ladder vervagen weer in het nachtelijk duister.

Als Jacob ontwaakt, licht reeds een flauwe streep aan de oostelijke horizon. De nieuwe dag komt met nieuw leven, met nieuwe hoop, met nieuwe idealen.

Nu kan Jacob weer spreken.

„Gewisselijk is de Heere aan deze plaats en ik heb het niet geweten. Hoe vreselijk is deze plaats! Dit is een huis Gods, dit is de poort des hemels...”

In de prille morgen richt Jacob de steen, die hem tot hoofdpeluw gediend heeft op; hij neemt zijn oliekruijk, giet olie over de steen en plechtig klinken zijn woorden: „Deze plaats zal Bethel heten. En wanneer de Heere met mij geweest zal zijn en mij behoed zal hebben op deze weg die ik reis, en mij gegeven zal hebben brood om te eten en kleren om aan te trekken, en ik ten huize mijns vaders in vrede zal wedergekeerd zijn, zo zal de Heere mij tot een God zijn. En deze steen, die ik tot een opgericht teken gezet heb, zal een huis Gods wezen. En alles, wat Gij *mij* geven zult, daarvan zal ik *U* voorzeker de tienden geven.”

Nu is de somberheid uit Jacobs hart geweken.

De nieuwe dag komt stralend van het Oosten.

En met een zingende ziel reist Jacob deze nieuwe dag, deze nieuwe toekomst tegemoet...:

De Heer is bij mij, 'k zal niet vrezen,
de Heer zal mij getrouw behoên.
Daar God mijn schild en hulp wil wezen,
wat zal een nietig mens mij doen?

Psalm 118:3b

VERKLARINGEN

1. Gen. 27:40: „Op uw zwaard zult gij leven” betekent: „Gij zult als rover leven, met moord en doodslag.”
2. Ezau krijgt slechts wat aardse zegeningen; Jacob *de* hemelse.
3. Uit de wijze, waarop Ezau op Jacobs bedrog reageert, blijkt heel duidelijk, dat hij de drager van de Messias-belofte niet kon zijn. Want zijn enige gedachte is: Ik zal Jacob doden. Volgens den Heiland (in de Bergrede) is hij nu reeds een moordenaar.
4. Als Ezau zegt dat Jacob hem tweemaal bedrogen heeft, dan is dit niet juist. De eerste maal met het linzenkooksel heeft Jacob Ezau *niet* bedrogen.
5. Een goede trek in Ezau is, dat hij, wanneer hij ziet dat vader en moeder verdriet hebben om zijn heidense vrouwen, een vrouw neemt uit de dochteren van Ismaël. Zo wil hij de pijn dier smart verzachten.
6. Met de „ladder” wordt eigenlijk een toren bedoeld met een trap erom heen.

7. Gen. 28:16: Vanouds waren er plaatsen in Palestina, waar God in 't bijzonder verscheen. Zulk een plaats was voor Abraham: de eikenboom van Mamré. Als Jacob ontwaakt is hij zo verbijsterd dat hij meent, dat dit ook zulk een plaats is. Misschien heerste deze mening ook bij de Kanaänieten, want deze plaats heette *Luz*, d.i. wijkplaats; schuilplaats. Nu wijdt Jacob deze plaats aan den Heere. In overoude tijden waren er veel zulke „opgerichte” stenen in Palestina. Zo'n teken werd als heilig beschouwd. Niemand zou zich daaraan vergrijpen!
8. Bethel is ook later een heilige plaats gebleven. De ark krijgt er later tijdelijk een plaats (Richt. 20:26). Saul ontmoet drie mannen die *opgaan tot God te Bethel*. En Jerobeam bestemt deze plaats voor zijn kalverdienst.
9. In Joh. 1:51 zinspeelt de Heiland op deze droom van Jacob. We mogen deze droom zien als een zinnebeeld van wat later geschiedt. Evenals God tot Jacob kwam en de ladder een verbinding vormde tussen hemel en aarde, zo komt later Christus op aarde en brengt de verzoening tussen God en mensen teweeg. En zoals de engelen op en nederdalen op de ladder, zo zijn ze nog boodschappers Gods aan vermoeide en berouwvolle zondaars. Dan verandert voor die zondaars de eenzame wildernis in een huis Gods, een poort des hemels. *Christus is de weg, waardoor God tot ons nederdaalt en wij tot God opklimmen mogen.*

21

BEDROGEN LIST

Genesis 29 en 30

't Is ongeveer vier uur in de middag.

Bij een der vele waterputten in de omgeving van Haran zijn drie kudden gelegerd. Dicht bij de put zitten de herders. Ze hebben wat gesproken met elkaar, maar allengs is hun gesprek verstomd. De hitte des daags, die zwaar drukt op de landen, heeft hen loom gemaakt.

Opeens wordt hun opmerkzaamheid geboeid door een man, die van ver door het veld komt, recht op de put toe.

„Het is een vreemdeling,” zegt een der herders.

„Ik ben nieuwsgierig naar wat hij hier komt doen,” zegt een ander. Zijn nieuwsgierigheid zal spoedig bevredigd worden.

De vreemdeling is bij de put aangekomen. Hij zet zich bij de herders en vraagt:

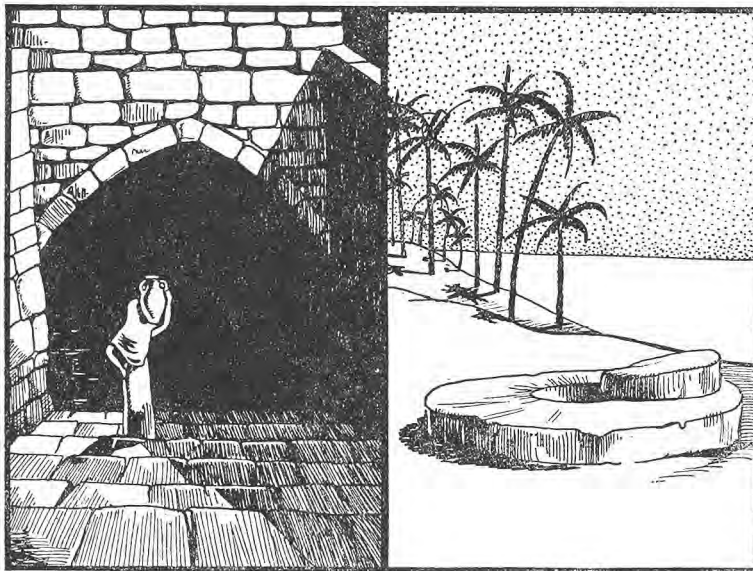
„Mijn broeders, vanwaar zijt gij?”

„Wij zijn van Haran,” antwoorden ze.

„Kent gij Laban, den kleinzoon van Nahor?”

„Wij kennen hem.”
 „Is 't wel met hem?”
 „Het is wel en zie, Rachel, zijn dochter, komt ginds met de schapen.”

Er licht een vreugde in de ogen van den vreemdeling, als hij deze woorden hoort. Hij heeft de weg gevonden. Nu is het einddoel van zijn reis nabij, zijn eenzame reis.

Bronnen

„Waarom drenkt gij de schapen niet? Het is nog hoog dag. En waarom de kudden niet nog enige uren geweid?” vraagt hij.

„Het is onze gewoonte gezamenlijk de steen van de put af te wentelen en de kudden te drinken,” zeggen ze. De steen was zwaar, maar de herders zouden hem gemakkelijk hebben kunnen wegwentelen.

Daar komt ze, Rachel, de dochter van Laban. Rachel, de zongebruinde herderin. Jong is ze nog en haar donkere ogen zien vol vreugde het leven in. Er is iets bekoorlijks in de blik dier ogen; er is iets bekoorlijks aan haar jeugdige gestalte.

Rachel, het lieflijke meisje, ook zij ziet den vreemdeling. Onbe-

vangen ziet ze hem aan, Rachel, de vrije dochter van het vrije veld.

De vreemdeling gaat naar de put, wentelt met een spierkracht, die de verzamelde herders verbaast, de steen weg en drinkt de kudde van Laban. Rachel ziet toe. Wat vriendelijk van den vreemdeling. Dan gaat een wondere gedachte door haar heen. De vreemdeling heeft in zijn trekken veel van haar vader. Zou hij uit Kanaän gekomen zijn? Rachel vraagt echter niets. Ze ziet maar toe.

Eindelijk hebben alle schapen gedronken. De herders gaan nog enkele uren hun schapen weiden. 't Is immers nog hoog dag?!

Rachel talmt.

Zal ze 't vragen? Waarom talmt ze nu bij dien vriendelijken vreemdeling? Hij is veel ouder dan zij: hij is al meer dan tachtig jaar. En toch. Er is iets in hem dat haar wel zeer aantrekt.

Dan... maakt Jacob, de vreemdeling, zich bekend.

En in de grote vreugde, omdat de Heere zijn reis zo voorspoedig gemaakt heeft en hij zijn nicht hier heeft gevonden, kust hij Rachel. Ook in haar is de vreugde groot. Van dit oogenblik afgaan hun zielen naar elkaar toegroeien en steeds inniger zal de genegenheid voor elkaar worden, een genegenheid, een liefde, die straks door Labans harteloosheid niet kan worden uitgeblust; die een bron van groot lijden zal worden voor Lea, Rachels zuster; een liefde, die duren zal tot over Rachels graf.

Jacob weent van vreugde bij Rachel en als zij heengaat en haar vader van Jacobs komst vertelt, wordt hij in het gezin van Laban opgenomen.

Met vreugde in zijn ziel is Jacob opgestaan te Bethel. Licht en veerkrachtig is zijn gang geweest op de weg naar de kinderen van het Oosten. Geen kwaad is hem wedervaren. God heeft hem behoeft. Nu heeft hij het doel van zijn reis bereikt.

Een volle maand dient Jacob Laban als herder. En hij is een goede herder. Hij heeft liefde voor de schapen. Hij verdraagt de hitte des daags en de koude des nachts. Laban ziet wel dat Jacob hem onschatbare diensten kan bewijzen. Daarom wil hij hem gaarne bij zich houden.

„Verklaar mij, wat zal uw loon zijn,” zegt hij tegen Jacob.

Jacob behoeft niet lang na te denken. Om Rachel, de jonge mooie herderin, wil hij dienen. De bruidsschat van vijftig zilveren sikkels heeft hij niet. Zeven jaar wil hij Laban dienen om haar. Dan zal ze zijn vrouw worden,

„Een prachtig voorstel,” vindt Laban, de hebzuchtige. Zeven

jaar geen loon en zijn kudde zullen uitbreken in menigte. En Jacob, de zeven jaren vliegen om. Ze zijn hem als enige dagen, omdat hij Rachel liefheeft. Die liefde maakt hem de arbeid licht, doet hem de grootste moeilijkheden overwinnen, doet hem vergeten de pijn van de brandende zon, doet hem vechten tegen 't wild gedierte, dat de schape wil verscheuren, doet hem doorwaken de koude nachten in dit gure klimaat; die liefde woont in zijn ziel als een groot, stil geluk...

En als de zeven jaren om zijn, roept Laban de familie, de bureu, alle mannen der stad. De bruiloft zal luisterrijk gevierd worden. Zeven dagen zal het feest duren, zeven dagen van uitbundige vreugde. En Jacobs zielsverlangen zal vervuld zijn. Zo meent hij.

Maar... als de eerste dag en de eerste nacht voorbij zijn... is Jacob bitter ontgoocheld.

Laban heeft hem bedrogen. De zwaar gesluierte bruid, die hij in Jacobs tent voerde is niet Rachel, maar Lea. Jacob minde haar niet. In Lea's ogen, de fletse, brandde niet het vuur der jeugd. Met harde woorden verwijt Jacob aan Laban diens bedrog. En Laban, die Jacob nog gaarne zeven jaren als herder bij zich heeft, doet hem een harte-loos voorstel.

„Dien mij nog zeven jaren om Rachel, en ik zal u ook haar als vrouw geven.”

Jacobs liefde voor Rachel neemt dit voorstel aan en na enkele dagen is nu ook Rachel zijn bruid.

Nu is dan eigenlijk het verlangen van zijn hart vervuld, maar op welk een wrange wijze. Jacob heeft zijn broeder en zijn ouden vader bedrogen. De strenge wet der vergelding is ook in zijn leven getreden en in het mooiste en teerste wat in dit leven kan komen wordt hij nu zelf bedrogen. Van den beginne is het alzo niet geweest, dat een man meer dan één vrouw zal bezitten, het zal zich in Jacobs gezin bitter wreken.

Lea, de versmade, schenkt Jacob zes zonen en een dochter, Dina. En Rachel, de geliefde, schenkt hem Jozef. En als zij hun toevlucht nemen tot het voorbeeld van Saraï, die Abraham haar dienstmaagd Hagar tot een vrouw gaf, ontvangt Jacob nog vier zonen. Zo vormt hij zich een gezin te Haran.

En dan... de strijd tussen Laban en Jacob, de stille strijd van bedrog tegen list duurt voort. En Jacob behaalt de uiteindelijke overwinning.

„Noem mij uitdrukkelijk uw loon,” zegt Laban, nadat Jacob hem veertien jaren gediend heeft om zijn twee vrouwen.

Weer noemt Jacob een bescheiden loon.

„Geef mij de schapen en de geiten, die niet zuiver wit zijn,” antwoordt hij. Ook deze woorden zijn zeer aangenaam in Labans oren. Want het gevlekte en gespikkelde vee is zeer zeldzaam.

Maar Jacob, de herder, die zijn vak kent als weinigen, weet hoe hij een kudde van sterke schapen en geiten verkrijgen kan in korte tijd. Zes jaar dient hij Laban nog en als de schapen en geiten komen drinken bij de drinkbakken legt hij geschilde twijgen van populieren, amandelbomen en platanen daarin. Als straks de kudden jongen werpen, zullen het gevlekte, gespikkelde en hagelvlekkige zijn.

Laban ziet het en het is pijn in zijn hebzuchtige ziel. Hij verandert Jacobs loon, maar dan werpt de kudde zuiver witte lammeren. Zo verandert hij het loon tienmaal en als er ten slotte twintig jaar om zijn, dan wordt het verlangen in Jacob groot naar het land van Abraham en Izak, naar het land dat God hem beloofd heeft. Hij is uitgebroken in menigte gans zeer, hij heeft vele kudden gekregen en dienstmaagden en dienstknechten; hij heeft uit Gods hand een gezin ontvangen, nu zal hij het juk der dienstbaarheid afwerpen. Hij, de zoon van Izak, den vrije, op wien Gods heerlijke beloften overgegaan zijn, moet zelf ook vrij zijn. Want:

Al wat God Izak heeft gezworen,
heeft Hij ook aan Zijn uitverkoren',
aan Jacob, tot een wet gesteld,
van al 't beloofde heil verzeld,
en aan gans Isrel toegezeid
tot Zijn verbond in eeuwigheid.

Psalms 105:6

VERKLARINGEN

1. Een huwelijk werd in het Oosten bij voorkeur binnen de eigen stam voltrokken, het liefst tussen neef en nicht, zodat het familiegoed bij elkander bleef. Wilde iemand trouwen, dan moest hij zijn vrouw *kopen* voor een *bruidsschat*. Die was doorgaans 50 zilveren sikkelen (= f 75,—). Als Jacob dus 7 jaar dient om Rachel, dan is dat om de bruidsschat te verdienen. Dat is dus ruim f 10,— per jaar. De bruidsschat werd betaald bij de verloving, dat was vlak vóór het huwelijk. Zo ongeveer als bij ons de ondertrouw. De man had het recht het huwelijk te ontbinden. Dan gaf hij de vrouw een *scheidbrief*. (Moeten we hier niet denken aan Jozef, die ook Maria, de moeder des Heeren, een scheidbrief wil geven?) Tussen verloving en huwelijk zag de man zijn toekomstige vrouw niet. Ze bleef gesluierd en verborgen. Eerst 's avonds laat werd zij door haar vader tot den man gebracht. „En het geschiedde des morgens en zie, het was Lea.”

2. Van een loutering door lijden bemerken we in dit verhaal niets. Jacob is ons hier nog onsympathieker dan in het verhaal van het bedrog zijns vaders. Ook lezen we hier nergens dat hij met zijn moeilijkheden tot God gaat. Hij schijnt God wel vergeten te zijn. En toch *blijft* hij Gods uitverkorene.
3. Sommigen spreken van bedrog als Jacob zijn kudde zeer vermeerderd door de geschilde stokken in de drinkbakken. Wij kunnen deze mening *niet* delen. Het was hoogstens list, die voortkwam uit Jacobs grote kennis en ervaring als herder. Het was een handelwijze, die wel meer toegepast zal zijn in 't Oosten, gegrond op een gewoon zielkundig verschijnsel. Hij deed dit alleen bij de vroegelingen, d.w.z. de schapen en geiten, die in het voorjaar geworpen werden. Die waren sterker dan de spadelingen, die in het najaar geboren. In het land Kanaän had men liever gevlekte beesten dan effen witte. Wellicht ligt hier de verklaring van Jacobs voorstel. Eigenaardig is ook, dat 't woord Laban = wit betekent.
4. Deze tijd bij Laban is, niettegenstaande Jacobs uiterlijke voorspoed, toch de ellendigste van zijn leven. Innerlijk was hij hier arm. Hij had te kampen met huiselijke twisten en het bedrog van Laban. En in dit alles zocht hij God niet.
5. Jacob moet iemand van grote lichaamskracht geweest zijn. De steen op de mond des puts was zo zwaar, dat minstens drie herders nodig waren om die af te wentelen. Jacob doet het alleen. In hfdst. 29:8: „Wij kunnen niet,” ziet niet zozeer op het feit dat zij niet sterk genoeg waren om de steen af te wentelen. We denken hier meer aan een afspraak om gezamenlijk de kudde te drenken. Vanwege die *afpraak* kunnen de drie herders dus niet.
6. 29:16: De grootste = de oudste; de kleinste = de jongste.
7. 29:17: tedere ogen = fletse, *dofte* ogen. De Oosterling houdt meer van fonkelende ogen. Die had Rachel blijkbaar.
8. 29:27: „Vervul de week van deze” is: Breng deze bruiloftsweek (met Lea) zonder gerucht ten einde.
9. 30:14: Dudaïm: liefdesappel. De vrucht van de Mandragora, waaruit men een zeer welriekende en smakelijke drank kon bereiden. Dit was volgens het volksgeloof een minnedrank. De Mandragora behoort tot de familie der „Nachtschaden”; de vrucht is geelachtig en heeft de grootte van een muskaatnoot.
10. Lea is in dit verhaal de lijdende. Toch is dit gedeeltelijk haar eigen schuld.

Dudaïm

- Wel had haar vader het recht over haar te beslissen wat het huwelijk betreft, maar ze moet toch zelf in het bedrog bewilligd hebben.
11. Gen. 30 : 8: „Worstelingen Gods” = grote worstelingen. Dit woord „Gods” heeft niets te maken met den Heere. Het geeft de *graad*, de hevigheid der worstelingen aan. Hetzelfde vinden we in Jona 3 : 3: Nineveh is een *stads Gods* = een grote stad en de berg *Basan* in Ps. 68 : 16: een berg Gods = een grote berg.
 12. Gen. 30:35: *Gesprende* betekent: met een zwarte band om de poten.

22

HEIMELIJK GEVLUCHT

Genesis 31

„Nu dan, mijn zoon, hoor naar mijne stem en maak u op, vlief gij naar Haran, tot Laban mijn broeder en blijf bij hem, enige dagen, tot Ezau vergeten hebbe, hetgeen gij hem gedaan hebt; dan zal ik zenden en u vandaar nemen...” Zo sprak lang geleden Rebekka’s moederhart. ’t Heeft niet zo mogen zijn.

De enige dagen zijn twintig jaar geworden. Twintig jaar heeft Jacob gediend bij Laban. Veertien jaar voor zijn twee vrouwen, zes jaar voor zijn vee. En Rebekka heeft uitgezien, telkens en telkens weer. O, er is zo’n groot verlangen geweest in haar hart, om haar zoon, haar Jacob nog eens weer te zien. En eindelijk heeft ze haar hoofd neergelegd, zorgensmoede; het verlangen van haar hart is niet vervuld. De laatste jaren van haar leven zijn moeilijk geweest. Izak was oud en blind. Ezau heeft heidense vrouwen genomen, die een verdriet waren aan Rebekka’s leven. Jacob is heengegaan, ver weg; een weg van meer dan 600 kilometer tussen haar en hem. Zo is ze gestorven, Rebekka. Zijn haar laatste gedachten nog bij Jacob geweest?

Jacob, hij hoort wel de boze woorden van Labans zonen. Hij ziet wel de afgunst, de nijd in hun ogen. Hij ziet wel de afgunst op Labans gelaat.

Hij moet vertrekken.

Daar, in de wijde velden rond Haran, daar spreken ze samen, Jacob, Lea en Rachel. Als Jacob zijn hart voor hen uitgestort heeft en verteld al wat Laban hem heeft aangedaan, dan zegt hij dat hij een droom gedroomd heeft: „De Heere is hem verschenen, zeg-

gende: „Ik ben de God van Beth-el, alwaar gij het opgerichte teken gezalft hebt, waar gij Mij een gelofte beloofd hebt; nu, maak u op, vertrek uit dit land en keer weder in het land uwer maagschap”.

Jacob wacht en ziet Lea en Rachel aan. Wat zal hun antwoord zijn? Zullen zij hun vader verdedigen? Verontschuldigen zoeken en vinden voor hem? „Wij zijn vreemden door hem geacht. Hij heeft ons geld verteerd, onze bruidsschat voor zich gehouden en ons niet gegeven. Nu dan, doe alles wat God tot u gezegd heeft.” Dit antwoorden Rachel en Lea. Dit is het getuigenis der twee dochters over hun vader. Ze zullen meetrekken met Jacob. Ze zijn vreemden voor hun eigen vader geworden. Zover brengt de hebzucht den mens.

Jacob, de plannenmaker, heeft ook nu zijn plan klaar. Als Laban ver van huis is, om zijn schapen te scheren, vertrekt hij in alle stilte. Geen hartelijk afscheid! Geen waarderende woorden voor twintigjarige trouwe dienst. Niets! Zo gaat Jacob heen uit Paddan Aram. Hij is bang, dat Laban hem tegen zal houden. En die vrees is niet ongegrond; dat zal weldra blijken.

Als Laban terug komt van het scheren der schapen is er de felle ontgoocheling over Jacobs vertrek. Dat is te veel voor Laban. De ontgoocheling verleidt hem tot een daad van woede. Zeven dagen lang jaagt hij Jacob na op snelle kemelen. Eindelijk, op het gebergte van Gilead, dicht bij het doel van Jacobs tocht, achterhaalt Laban hem. Morgen, dan zal hij zijn woede kunnen koelen aan dien Jacob, dien rover zijner dochters. Morgen... maar eer de morgen gloort is de Heere aan Laban verschenen. God is Jacobs Leidsman. Wie zal hem dan leed doen?

Nu staan ze tegenover elkaar, Laban en Jacob. „Wat hebt gij gedaan, dat gij u van mijn hart ontstolen hebt en mijn dochters hebt ontvoerd als gevangenen met het zwaard. Waarom zijt gij heimelijk weggegaan. Ik had u gaarne willen uitgeleide doen met vreugde en met zangen, met getrommel en met de harp!” Jacob zwijgt. Hij laat de stortvloed van Labans verwijten over zich heen gaan. Alleen bij deze laatste woorden moet hij even Laban aanzien. Hij weet wel beter!

Maar Laban is nog niet uitgesproken. De vurige Oosterling is welbespraakt. Dat bleek reeds toen Abrahams knecht Eliëzer om Rebekka kwam. Maar uit het vervolg van Labans woorden blijkt duidelijk,

met welke boze bedoelingen hij Jacob nagejaagd is. En als hij eindigt met de woorden: „Waarom hebt gij mijn goden gestolen?” dan ontsteekt Jacobs toorn. Dan gloeit een heilige verontwaardiging op in zijn ziel. Wel heeft hij de laatste twintig jaren, de zwarte jaren zijns levens, weinig aan den God zijner vaderen gedacht. Wel heeft hij door list en met menselijke berekeningen getracht zijn bezit te vermeerderen, maar afgoden gediend, neen, dat heeft hij niet, en terafim gestolen, die godenmaskers, dat heeft hij zeker niet. Hij had immers de belofte door God hem bij Bethel gedaan. Hij had immers de aartsvaderlijke zegen. Daarom vlamt de toorn op in zijn ogen als hij Laban toevoegt: „Bij denwelken gij uw goden vinden zult, laat hem niet leven.”

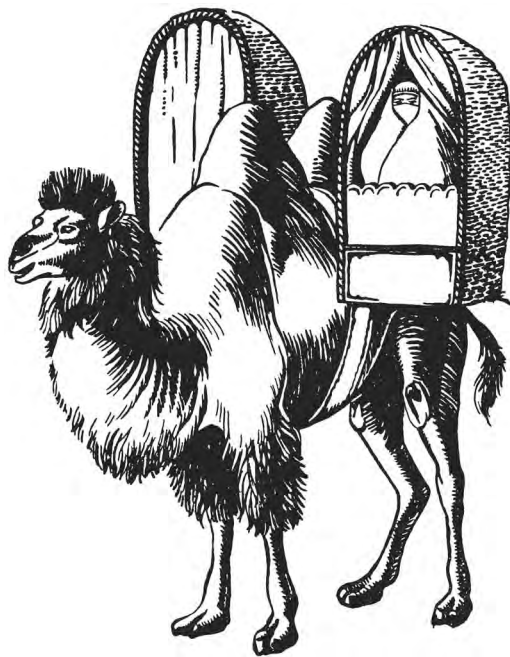
Terafim

En toch... één was er die Labans terafim gestolen had. Eén was er,

wier hart hing aan de huisgoden haars vaders. Die ene was, Rachel, Jacobs geliefde vrouw. O, als Jacob dit geweten had...

Laban gaat zoeken. Hij doorzoekt alle tenten, komt ook in die van Rachel. Ze zit op een kameelzadel, kan moeilijk opstaan, vraagt haar vader verontschuldiging. Het kameelzadel blijft onaangeroerd en daarin is... de terafim van Laban. Is er groter vernedering voor een god denkbaar?

Laban vindt zijn huisgod niet. En als

Kameelzadel

hij de laatste tent uitkomt, barst Jacobs toorn tegen hem los. Zijn ganse ziel stort hij uit in zinnen, die schoon zijn door de verontwaardiging die erin beeft: „Wat is mijn overtreding, wat is mijn zonde, dat gij mij zo vurig nagejaagd hebt? Als gij al mijn huisraad doorzocht hebt, wat hebt gij gevonden van al het huisraad uws huizes? Leg het hier voor mijn broederen en uw broederen en laat hen richten tussen ons beiden. Deze twintig jaren ben ik bij u geweest: uw ooiën en uw geiten hebben niet misdragen, en de rammen uwer kudde heb ik niet gegeten. Het verscheurde heb ik tot u niet gebracht, ik heb het geboet; gij hebt het van mijn hand geëist, het ware des daags gestolen of des nachts gestolen. Ik ben geweest dat mij bij dag de hitte verteerde en bij nacht de vorst en dat mijn slaap van mijn ogen week. Ik ben nu twintig jaar in uw huis geweest; ik heb u veertien jaar gediend om uw beide dochters en zes jaar om uw kudde en gij hebt mijn loon tienmaal veranderd. Zo niet de God mijns vaders, de God Abrahams en de Vreze Izsaks, bij mij geweest was, zeker, gij zoudt mij nu ledig weggezonden hebben. God heeft mijn ellende en de arbeid mijner handen aangezien en heeft u gisterennacht bestraft.”

Er valt een stilte na deze woorden.

Ze maken indruk, zelfs op een ziel als die van Laban, die hard was van hebzucht. En als hij eindelijk woorden vindt om de hartstochtelijke taal van Jacob te beantwoorden, is er van verweer geen sprake meer, noch van woede om Jacobs heimelijke heengaan. „Laat ons hier een verbond maken,” zegt hij. Laat ons het verleden vergeten. Dan maken ze een verbond, Laban en Jacob. Dan is Jacob de gelijke van Laban geworden.

Ze vergaderen stenen, hopen die op tot een teken van hun verbond, eten het maal der verzoening bij dit teken. En ze zweren, dat ze niet met vijandelijke bedoelingen voorbij dit teken komen zullen.

Toen zwoer Jacob bij de Vreze zijns vaders Izsaks, bij God, den Almachtige, Die hem nu twintig jaar veilig geleid had, Die Zijn belofte had gehouden door Jacobs afdwalingen heen, Die Zijn beloften altijd houdt, omdat er bij Hem geen verandering is, zelfs geen schaduw van omkering.

Jacobs zwarte tijd is voorbij. Maar nog is het volle licht van de Vreze Gods niet over hem opgegaan. Daarvoor zal hij eerst door Pniël moeten gaan.

Jacob, hij heeft zeer overtreden. Maar God heeft hem vastgehouden, ook toen hij worstelde om zich uit Gods greep los te maken.

En wij, wij peinen over dit ondoorgrondelijk wonder van Gods liefde. En wij begrijpen het niet. Dit zal ons de eeuwigheid openbaren.

Zo Gij in 't recht wilt treden,
o Heer, en gadeslaan
onz' ongerechtigheden,
ach, wie zal dan bestaan?
Maar neen, daar is vergeving
altijd bij U geweest;
dies wordt Gij, Heer, met beving
recht kinderlijk gevreesd.

Psalm 130 : 2

VERKLARINGEN

1. Eigenaardig is, dat God op de kunstgrepen van Jacob, die hij toepaste om zijn bezit te vergroten *ten koste van Laban*, Zijn zegen geeft. Hieruit blijkt weer, dat God zelfs uit het kwade iets goeds kan doen geboren worden. En dat Zijn regering niet alleen gaat over het goede, maar ook over het kwade.
2. Gen. 31 : 15: „ons geld” = onze bruidsschat. In de regel werd die aan de huwende dochter gegeven. Laban heeft die gehouden, dat wil hier zeggen: Jacobs 14-jarige arbeid *niet* beloond.
3. Het herdersleven in die dagen was *geen idylle*. Dat blijkt duidelijk uit Jacobs woorden in vers 36 v.v. (zie de *vertelling*, waar deze woorden om hun intense schoonheid letterlijk aangehaald zijn).
4. Terafim: mrv. = goden. Het waren huisgodjes in de vorm van een *masker*. Hieruit blijkt dat Laban de afgoden diende. Dat hij Jahwè niet diende blijkt ook uit de woorden: „Uws vaders God” in vers 29. Die kende hij blijkbaar niet of niet meer. Zie hier de wijsheid Gods om Abraham uit Haran te leiden! Het feit, dat Jacob zo oprecht verontwaardigd is, als Laban hem beschuldigt van diefstal zijner afgoden, pleit voor Jacob. En de Heere heeft hem dit stellig tot rechtvaardigheid gerekend, hoe donker het ook in Jacobs ziel geweest is.
5. Vers 23: „broeders” betekent *bloedverwanten*.
6. Vers 24: „niet spreekt noch goed noch kwaad” betekent: „geen kwaad doet”.
7. Vers 28: Hier liegt Laban. Dit bewijst de uitspraak van Lea en Rachel vers 14-16.
8. Vers 42: „de Vreze Izaks”: hierin erkent Jacob de grote heiligheid des Heeren.
9. Jegar-Sahadutha: Dit is Syrisch of Aramees. Dit vers is later ingevoegd. Die taal werd toen nog niet algemeen gesproken. Later wel. Het betekent hetzelfde als *Gilead=Gal-Ed* (=steen) hoop der getuigenis. Gilead=Hebreeuws, de taal van Jacob. *Mizpa* betekent: plaats van toezicht, wachttorens. Het invoegen van een vers komt meer voor. Het was oorspronkelijk een kanttekening, die door een latere overschrijver in het verhaal geschreven is.

23

PNIËL: AANGEZICHT GODS

Genesis 32

Nu komt de grote nacht in het leven van Jacob. De nacht, die beslissend is voor zijn gehele verdere leven.

Laban is, met zijn mannen, weer heengegaan naar Haran. Er is blijdschap in Jacobs hart. Nu is hij geheel vrij man. En als zijn kudde langzaam voorttrekken naar het land zijner vaders, dan laat de Heere hem zien welk een macht God bevolen heeft om hem te beschermen. Een dubbel leger van engelen ziet hij, en wie door zulk een leger bewaard wordt, is wel bewaard. Eén enkele krijger van dit leger is in staat om alle eerstgeborenen van Egypte in één nacht te doden; één enkele krijger van dit hemelleger is bij machte om 185.000 Assyriërs in één nacht te slaan. Geen wonder dat Jacob juicht: Mahanaïm: een dubbel leger van Gods strijders.

Maar deze vreugde wordt spoedig getemperd. Nieuwe zorgen doemen op als oorlogsschepen aan de horizon. Jacobs grootste zorg is: de ontmoeting met Ezau. Twintig jaar heeft hij onverzoend geleefd. Twintig jaar, waarin hij toch zijn broeder niet vergeten is. Want nu hij terugkeert, weet hij waar Ezau woont. Jacob zendt boden uit. En deze boden keren weldra terug met de ontstellende tijding: „Ezau, uw broeder trekt u tegemoet en vierhonderd mannen met hem.” Toen vreesde Jacob zeer en hem was bange.

En toch... Jacob laat zich niet door de vrees overweldigen. Hij zit niet moedeloos neer, als een die in doffe verslagenheid de voltrekking van zijn doodvonnis wacht. Hij verdeelt zijn ganse bezitting in twee legers, meenende, dat, indien Ezau tegen het ene deel komt en dat slaat, dat dan het andere deel zal ontkomen. Deze maatregel is uit strategisch oogpunt wel naïef. Beter is wat Jacob hierna gaat doen. Hij gaat steun vragen bij den Enige, Die hem nu helpen kan. Toen Jacob bij Laban was kon hij list tegenover list stellen en... overwinnen. Toen zegevierde zijn menselijk vernuft. Maar zijn list zal tegenover Ezau's macht niet baten. Hij weet het. En daarom:

„O, God mijns vaders Abrahams en God mijns vaders Izsaks, o Heere, Die tot mij gezegd hebt: Keert weder tot uw land en tot uw maagschap en Ik zal wèl bij u doen: ik ben geringer dan al deze

weldadigheden en al deze trouw, die Gij aan uw knecht gedaan hebt; want ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan en nu ben ik tot twee legers geworden. Ruk mij toch uit mijns broeders hand, uit Ezau's hand, want ik vrees hem, dat hij niet misschien kome en mij sla, de moeder met de zonen. Gij hebt immers gezegd: Ik zal gewisselijk bij u weldoen en Ik zal uw zaad stellen als het zand der zee, dat vanwege de menigte niet geteld kan worden."

Zo pleit Jacob. Zo stort hij zijn ziel uit in vurig smeken. Al de angst zijner ziel zegt hij uit aan zijn hemelsen Vader en wie zo tot God komt, vindt zijn Vaderhart. Zo pleit geen kind tevergeefs. En Jacob is Gods kind gebleven door alle afdwalingen heen.

De zon gaat onder.

Gesterkt staat Jacob op na zijn gebed. 't Is reeds rustiger geworden in zijn ziel, hoewel God hem nog niet geantwoord heeft. Nu neemt hij een maatregel die verre uitgaat boven die welke hij nam vóór zijn gebed. Hij maakt een geschenk gereed voor Ezau, een vorstelijk geschenk: tweehonderd geiten en twintig bokken, tweehonderd oeien en twintig rammen, dertig zogende kemelinnen met haar veulens, veertig koeien en tien stieren, twintig ezelinnen en tien jonge ezels. Vijf herders zullen met dit geschenk tot Ezau gaan. Ieder zal een gedeelte ervan onder zijn hoede nemen. En de herders zullen niet tegelijk gaan, maar de een na den ander. Ezau zal verbaasd zijn over dit grote geschenk en Ezau zal weten, dat Jacob niet terugkeert om zijns vaders erfenis in ontvangst te nemen, waarop hij recht heeft krachtens de eerstgeboortezegen. Zo zal dit geschenk Ezau verzoenen.

Zo denkt Jacob. In niets mag gezinspeeld worden op Jacobs rechten. Maar de herders, als ze bij Ezau komen, moeten zeggen: „Dit is een geschenk van uw knecht Jacob, gezonden tot mijn heer, tot Ezau; en zie, hijzelf is ook achter ons." Zo tracht Jacob zijn broeder te verzoenen.

De zon is ondergegaan. De gele schijf van de maan is opgeklommen in 't Zuidoosten. Langs de rivier Jabbok, de worstelaar tussen hoge oevers, loopt een man. Hij zoekt een doorwaadbare plaats. En als hij die gevonden heeft laat hij zijn vrouwen, zijn kinderen en zijn vee overtrekken naar de andere oever.

De maan is hoger geklommen. Het middernachtelijk uur is reeds voorbij als de laatste herder het laatste schaap drijft naar de overzijde. Nu heeft Jacob gedaan, wat zijn verstand hem ingegeven heeft.

Nu kan hij niet meer doen. Nu blijft nog slechts over het gebed.

Op de hoge noordelijke oever van de Jabbok staat Jacob. De rust aan de rivier is weergekeerd. Daar ver in 't Westen zoekt het water van de Jordaan zijn weg naar de Dode Zee. Daarachter ligt Kanaän, het land van Jacobs vaderen. Zal hij daar met al zijn bezittingen in mogen trekken? God heeft het beloofd. Hij heeft beloofd Jacob te zullen weldoen. Op die belofte Gods heeft Jacob gepleit. Nog heeft de Heere niet geantwoord. De onrust in Jacob groeit weer. Daar aan de overzijde, daar zijn z'n bezittingen; hoelang nog?

Maar de Heer zal uitkomst geven en Jacob zal ook zelfs in de nacht Zijn lof zingen. Want als Jacob daar staat in de grote eenzaamheid, als er geen macht ter wereld is, die hem zal kunnen bevrijden van Ezau en zijn 400 mannen, als de onrust sterk wordt in zijn hart en alle trotse zelfbewustheid wegvaagt, als Jacob, de hiellichter, de bedrieger, de listige, de lichamelijk sterke hulpeloos wordt, dan... komt door de nacht een man tot hem getreden. Deze man begint met hem te worstelen. De man is God.

O, het wordt een wonderlijke strijd.

Jacob, de hulpeloze, klemt zich in zijn hevige zielsangst vast aan den Man. Hij wil Hem, hij kan Hem niet meer loslaten. En straks als de dageraad opgaat van de kim, bereikt de worstelstrijd zijn hoogtepunt. Dan rukt de Man aan de spier van Jacobs heup, waardoor deze ontwricht wordt. 't Doet Jacob pijn, hevige pijn, maar loslaten doet hij niet.

„Laat mij gaan,” smeekt de Man, „want de dageraad is opgegaan.”

„Ik zal U niet laten gaan, tenzij dat Gij mij zegent.”

Hij kan God niet loslaten. Hij heeft niets meer om op te vertrouwen in zijn leven. Tot wien zal hij dan henengaan, anders dan tot God? God zelf is tot Jacob gekomen als antwoord op zijn bede, nu zal Jacob God vasthouden tot zijn laatste snik, tenzij de Heere hem Zijn zegen geeft, een tastbaar bewijs, dat Hij altijd met hem zal zijn. Dan eerst zal de onrust weggevaagd zijn uit Jacobs hart, dan eerst zal er rust komen in zijn worstelende ziel.

En Jacob triumpheert. Dit is het heerlijke wonder van Gods onbegrepen liefde: *God laat Zich overwinnen*. Als Jacob zwak is, dan is hij machtig. Nog eenmaal herinnert de Heere hem aan zijn zwarte verleden: „Hoe is uw naam?”

En hij zeide: „Jacob” (bedrieger, hiellichter!).

Maar dan wordt dit zwarte verleden afgesloten gelijk men een oud somber gebouw grendelt achter zich om een nieuwe, ruime,

lichte woning te betrekken: een grote vreugde springt op in Jacob als de Heere antwoordt: „Uw naam zal niet meer zijn Jacob, maar Israël (de worstelaar met en triumphator over God!), want gij hebt u vorstelijk gedragen met God en met de mensen en gij hebt overwonnen.”

Nu zijn Jacobs schulden gedelgd. Nu is hij een lichte blije toekomst ingetreden, een toekomst waar doorheen hij niet meer alleen zal gaan, een leven dat hij gaan zal met God. Want God zegent hem. Slechts de herinnering aan zijn zwarte verleden blijft. Voortaan is hij kreupel. De spier van zijn heup blijft ontwricht.

En als de zon opgaat boven de bergen van Moab, dan juicht Jacob: *Pniël!* Aangezicht Gods. Want hij heeft God gezien van aangezicht tot aangezicht en zijn ziel is gered.

Deze vreugde kan nog wel getemperd worden in Jacobs hart en zal ook getemperd worden, maar verdwijnen kan ze niet meer.

Pniël: Jacobs eigenwaan is gestorven. Zijn Godsvertrouwen is herboren, om niet meer van hem te wijken.

Pniël: de geweldigste nacht in Jacobs leven, de nacht waarin hij worstelend zijn Vader hervond. Nu kan het zingen in zijn ziel. Want:

De Heer zal uitkomst geven,
Hij, Die 's daags Zijn gunst gebiedt.
'k Zal in dit vertrouwen leven
en dat melden in mijn lied;
'k zal Zijn lof zelfs in de nacht
zingen, daar ik Hem verwacht,
en mijn hart, wat mij moog' treffen,
tot den God mijns levens heffen.

Psalm 42:5

VERKLARINGEN

1. De verdeling van het geschenk van Jacob aan Ezau in vijven had tweeeërlei bedoeling:
 - 1e Ezau kwam misschien tot Jacob om hem te doden en zo te verhoeden, dat hij de erfenis van Izak kreeg. Daarom dit grote geschenk. Het moest de gedachte suggereren: Ik (Jacob) heb vee genoeg; ik behoef de erfenis van vader niet. Gij (Ezau) hebt dus geen reden mij te doden.
 - 2e De verzoening van Ezau door de grootte van het geschenk op zichzelf. Telkens verwacht Ezau Jacob zelf, maar dan komt er nog een geschenk. Alles tezamen waren er meer dan 500 stuks vee.

2. *Jabbok* betekent worstelen; *Israël*: Worstelaar Gods.
3. De Man, Die met Jacob strijdt is kennelijk de *Engel des Heeren*, waarvan vaker gesproken wordt in Genesis. De 2e persoon van het Goddelijk wezen, dus: de Heiland, Gods Zoon.
4. De worsteling van Jacob met den Engel des Heeren, was een lichamelijke en een geestelijke worsteling. De lichamelijke strijd blijkt uit de ontwrichting van Jacobs heup. De geestelijke strijd uit Jacobs bede om een zegen.
5. De ontwrichting van Jacobs heup behoeft niet zijn gehele leven geduurd te hebben. Hiertoe geeft vers 32 geen aanleiding.
6. Nog heden ten dage eten de Joden van een geslacht dier de *dijspier niet*. Die wordt bij het slachten zorgvuldig verwijderd. In de Bijbel wordt over deze gewoonte nergens gesproken.
7. De *Jabbok* heet nu: Aahr-ex-Zerga, d.i. *blauwe rivier*. 't Is een zijstroom van de Jordaan, die 40 kilometer ten Noorden van de Dode Zee in de Jordaan uitstroomt.
8. Eigenaardig is dat Jacob in de Bijbel tot zijn dood de naam *Jacob* heeft behouden. Zijn nakomelingen worden pas Israëlieten genoemd.

24

JACOBS DONKERE WEG!

Genesis 33–36

't Loopt tegen de avond in Jacobs leven als hij de grenzen van Kanaän nadert. Reeds bijna een eeuw heeft hij geleefd en de hemel is wel vaak bewolkt geweest.

Nu is hij door Pniël gegaan. Daar heeft hij geworsteld met God en... overwonnen. En als de morgen aanbreekt en Jacob tuurt in de verte, dan... daar komt Ezau. Nu kan er geen vrees meer zijn in zijn hart en toch... „Toen verdeelde hij de kinderen over Lea en Rachel en de twee slavinnen; en hij zette de slavinnen met hare kinderen vooraan, Lea met hare kinderen daarachter, en Rachel met Jozef *daarachter*. Maar hijzelf ging voor hen uit en boog zich zeven maal ter aarde, totdat hij bij zijn broeder kwam.”

Jacob heeft te Pniël zijn God, zijn geloof hervonden; zijn karakter is hetzelfde gebleven. Ook nu tracht hij met menselijke berekening het risico voor zijn leven zo gering mogelijk te maken. Schrede voor schrede gaat hij in de richting van Ezau, het stamhoofd, achter wien vierhonderd mannen staan, grimmig en gehard in de strijd. Eén wenk van dien Ezau en hij ontketent een slachting onder alles wat

van Jacob is. Jacob weet dat. Daarom geeft hij vijfhonderd stuks vee als geschenk, daarom moeten de slaven, die het geschenk brengen zo onderdanig spreken tot Ezau, daarom maakt Jacob bij elke schrede zulk een diepe buiging, dat zijn hoofd bijna de aarde raakt; maar onderwijl zien zijn ogen scherp naar iedere beweging die Ezau maakt. Want nu is het beslissende ogenblik gekomen. Leven of dood! Liefde of haat! Vergeten of haatvolle herinnering!

„Toen liep Ezau hem tegemoet en omarmde hem en viel hem om de hals en kustte hem; en zij weenden.”

Zo is Ezau, de onbedachtzame; de man, die handelt naar de ingeving van het ogenblik. Deze karaktertrek wordt door God gebruikt ten gunste van Jacob. En in Jacobs ziel juicht een lied van bevrijding.

Maar Jacob is de bedachtzame; de man, die overlegt. Hij noemt zich tegenover Ezau „Uw dienaar”. Hij laat zijn vrouwen en kinderen naderbij treden en zich diep buigen voor „mijn heer” Ezau. Hij tracht met Oosterse onderwerping te bewerken dat Ezau zijn geschenk toch aanneemt. Ezau speelt eerst de hooghartige: „Ik heb zelf genoeg, mijn broeder”; maar tenslotte aanvaardt hij het geschenk.

Dan zegeviert Jacob volkomen. Nu kan Ezau geen kwaad meer doen, volgens de heersende zede. Nu heeft Jacob ook de moed Ezau's voorstellen om hem te begeleiden af te slaan. Jacob wist wel, dat zulk een geleide hem van Ezau afhankelijk zou maken en dat mag niet. Hij heeft het eerstgeboorterecht. De meerdere zal den mindere dienen en niet omgekeerd. Zo heeft het de Heere gewild, reeds bij hun geboorte.

Jacob heeft als steeds weer een fraaie reden om zijn wil door te zetten. Hij zegt tot Ezau: „Mijn heer weet, dat de kinderen teer zijn en dat ik zogende schapen en koeien bij mij heb; wanneer men ze één dag te sterk aandrijft, zullen alle beesten sterven; mijn heer trekke toch voor zijn dienaar uit en ik zal mij langzaamaan voortbewegen naar de gang van het werk dat ik te doen heb en naar de pas van de kinderen, totdat ik bij mijn heer te Seïr kome.” In deze laatste woorden komt nog even de oude Jacob om de hoek. Hij is nooit naar Seïr gegaan. Maar zijn doel bereikt hij volkomen. Nog dezelfde dag gaat Ezau terug naar zijn land, naar Seïr.

En Jacob? Nu is de poort van het verleden voorgoed gesloten. Hij is door Mahanaïm gegaan en door Pniël. Nu kan hij het land, dat reeds zijn grootvader Abraham beloofd is, binnentrekken.

Hij vestigt zich ongeveer in het midden des lands bij de stad Sichem. Daar koopt hij een stuk grond voor honderd Qesita's, is duizend zilverlingen (\pm 400 gulden). Zijn eerste grondbezit. Nu kan hij het halfnomadische leven van zijn voorvaderen voortzetten. Nu heeft hij rust gekregen. De hemel is opgeklaard!

En toch... In Jacobs leven is voor *rust* geen plaats. Hij heeft de onrust gezaaid in de jaren die achter hem liggen. De onverbiddelijke wet van oorzaak en gevolg, die God zelf in de natuur heeft gelegd, achtervolgt ook Jacob. Zijn leven wordt een aaneenrijging van droeve dingen, zodat hij ruim veertig jaar later op het einde van zijn leven klagen moet: „Boos zijn de dagen der jaren mijns levens geweest.”

Nauwelijks woont hij te Sichem of zijn zonen Simeon en Levi moorden de stad uit, nadat zijn dochter Dina grote schande was aangedaan.

En terwijl Jacob vlucht naar het Zuiden sterft Rachel, zijn geliefde Rachel, te Bethlehem-Efratha. Uit haar dood wordt het leven geboren; Rachels stervende lippen prevelen: Ben-Oni (zoon der smart) maar Jacob kan deze naam zijn ganse leven door niet horen. Hij zegt: Ben-Jamin, zoon van mijn rechterhand. Die naam zal niet telkens schrijnend in hem doen zijn de weemoed om het verlies. Jacob kan haar niet begraven in het familiegraf in de spelonk van Machpela. Terzijde van de weg wordt ze ter laatste rust gelegd.

Rachel: ook in haar leven is de strijd groot geweest en hevig het verlangen. En als haar zielsverlangen dat zij uitsprak bij de geboorte van Jozef, vervuld wordt, sterft ze. Dat is de diepe tragiek van Rachels leven. De laatste woorden die Jacob opvangt van zijn geliefde vrouw zijn woorden van smart. Ze zijn in Jacobs ziel gedrongen als steken van onzegbare pijn. Ze hebben wonden gemaakt, die niet meer genezen.

Jacob richt een gedenkteken op bij haar graf, een gewijde steen. Dan moet hij weer voort.

En terwijl het verdriet om het verlies van Rachel nog knaagt aan zijn ziel, verricht Ruben, zijn eerstgeborene, een schanddaad, die zijn gelijke niet vindt in Jacobs geschiedenissen. Een nieuwe wonde in Jacobs ziel. Een wonde, die nog bloedt op zijn sterfbed.

Maar Jacob moet voort.

Hij komt bij Izaks tenten. Hij vindt zijn moeder niet meer. En zijn vader is stervende. Honderdtachtig jaar heeft hij geleefd, de oude Izak, nog vijf jaar langer dan zijn vader Abraham.

En zijn zonen Jacob en Ezaü begraven hem.

Nu woont Jacob in het droge Zuiderland. In het gebergte van Juda. En hier komt een bode tot hem, die hem een veelvervige rok brengt met bloed besmeurd en de vlijmwendrede vraagt: „Is dit uws zoons Jozefs rok?”

En dan, dan weigert Jacob zich te laten troosten; dan zegt hij: „Ik zal rouwend tot mijn zoon in het graf nederdalen.”

O, 't lijkt wel of de zoon over zijn leven geheel is ondergegaan. Of ook zijn leven in rouw zal verkwijnen.

Maar in de hemel is Jahwè. Die weet wat goed is voor Zijn kind. En temidden van de sombere dingen des levens komt Hij tot hem en zegt Hij: „Maak u op, trek op naar Bethel; en maak daar een altaar dien God, Die u verscheen, toen gij vluchtet voor uw broeder Ezaü.”

Er moet echter eerst iets gebeuren eer Jacob zijn God kan ontmoeten. Er is iets tussen God en hem en dat moet weg. En daarom zegt Jacob tot zijn huisgenoten: „Doet weg de vreemde goden, die in het midden van u zijn.” De vreemde goden, de terafim van Rachel en de goden die ze geroofd hadden uit Sichem en de oorsierselen, waarop afbeeldingen van de afgoden stonden. Eerst als die afgelegd zijn en begraven onder een grote eik en als ze zich gereinigd hebben en andere klederen aangetrokken dan kunnen ze verschijnen voor dien God, Die Jacob verscheen ten dage zijner benauwdheid.

Als Jacob optrekt om zijn God te ontmoeten, dan is er niemand in het land Kanaän die hem kwaad durft te doen. Te Bethel bouwt hij een altaar en daar verwijlt hij in gedachten in het verleden, toen hij met zijn staf op reis ging naar een onbekend land. Hier te Bethel had hij God gezien en de ladder, de verbinding tussen de hemel en hem. Hier is hij nu weer en een grote troost is in zijn ziel temidden van de verdrietelijkheden des levens. Hier komt de Heere weer tot hem en spreekt met hem. Hier is het licht voor Jacobs ziel.

En nu zal hij straks het sombere leven weer in gaan, maar een glans van het hemellicht zal in zijn ziel blijven, ook als het zo donker wordt, dat hij weigert getroost te worden.

Door het geloof is hij staande gebleven zelfs in de donkerste dagen.

Ja waarlijk, God is Isrel goed.
Hoe donker ooit Zijn weg moog' wezen,
Hij schenkt Zijn gunst, wie Hem wil vrezen.

(naar Psalm 73:1)

Zo kan 't zelfs Jacob licht zijn ten tijde des avonds!

VERKLARINGEN

1. Ook in deze vertelling van de ontmoeting met Ezau zien we weer dat de Heere meestal gebruik maakt van eigenschappen die voorhanden zijn om Zijn wonderen te verrichten. Hij gebruikt Ezau's karaktereigenschappen om Jacob te beschermen.
2. Gen. 34: Sichem, de heiden, de zoon van den landvorst Hemor, handelde zeer onwelvoeglijk met Dina, Jacobs dochter. Hij wil met haar trouwen. Simeon en Levi stellen voor dat alle Sichemieten zich dan eerst laten besnijden. Hierop gaan ze in uit materiële overwegingen. Als de Sichemieten dan koorts hebben door hun verwonding, slaan Simeon en Levi alle mannen dood uit wraak. Dit was wel een zeer dwaze daad, want nu lag het voor de hand dat de Kanaänieten weer wraak zouden nemen. 't Is de Heere, Die dit verhoedt.
3. Gen. 35 : 8: Debora, de voedster van Rebekka, moet wel zeer oud geworden zijn. Allon-Bachuth betekent: „Eik des wenens”.
4. Gen. 35 : 14: Dit opgerichte teken zal wel weer een steen geweest zijn. In dit vers komt het eerste *drankoffer* voor. Dit was een uitgieting van *wijn*.
5. Gen. 35 : 27: Jacob zal wel eerder naar Izak geweest zijn, maar dat is niet vermeld.
6. *Efrat* was een der vrouwen van de latere *Kaleb*, zie 1 Kron. 2:19 en 24.

25

DE MEESTER - DROMER

Genesis 37

Op het gebergte van Efraïm wandelt een jonge man. Links van hem verheft zich de berg Ebal, rechts en meer naar 't Zuiden de Gerizim. Schuin links voor hem, maar ver tegen de horizon tekent zich wazig het gebergte van Karmel af.

Hij heeft al een lange reis gemaakt. Hij is van het gebergte van Juda gekomen, om de Olijfberg gegaan en nu...

Hoog in de lucht zweeft een ooievaar; de hemel is blauw; de weg is heet en stoffig. Onder een eikeboom rust de jonge man even; dan gaat hij weer verder.

Waarheen? Zijn oog zoekt speurend in de verte.

„Nee, nergens te zien. En ze moeten hier toch zijn,” mompelt hij.

Hij is hier meer geweest. Hij kent deze streek wel. Hij heeft vroeger hier bij Sichem gewoond.

In de verte nadert een man. Er licht een vreugde in Jozefs ogen. Die man weet misschien wel waar zijn broeders heengegaan zijn.

„Wat zoekt gij?”

„Mijn broeders zoek ik; vertel mij toch, waar zij hun kudden weiden.”

„Ze zijn van hier opgebroken, want ik hoorde hen zeggen: laat ons naar Dothan gaan.”

Dothan: Jozef ziet naar het Noorden. Dat is ongeveer twintig kilometer verder. Nog vier uur wandelen. Dothan, daar zijn de wijde grasvlakten. Nog vier uur gaans. Dan zal hij bij zijn broeders zijn. Opgewekt gaat Jozef verder. Zijn fraaie veelkleurige mantel hangt los over zijn schouders.

Jozef: deze tocht was niet zonder gevaar voor hem. De weg was ver en eenzaam. In de bergen leefden beren en in de woestijn van Juda gromde de leeuw, zoekend naar buit.

Maar het verscheurend gedierte vormde niet het grootste gevaar voor Jacobs liefste zoon. Neen, Jacobs voorttrekkende liefde en Jozefs domme woorden bedreigden zijn leven.

Jacob had een veelkleurige mantel gemaakt voor Jozef. Dit stak de broeders in 't hart. En als Jozef met hen de kudden weidde, bracht hij hun kwaad gerucht tot hun vader. Dit deed hun toorn ontsteken, zodat zij geen vriendelijk woord meer tot hem konden spreken.

En toen... toen droomde Jozef. O, 't was een heerlijke droom. En als hij des morgens ontwaakt is, vertelt hij die droom aan zijn broeders: „Zie, wij waren schoven bindende in het veld en mijn schoof rees overeind en bleef staan en jullie schoven rondom bogen zich neder voor de mijne.”

Wanneer men olie op het vuur werpt vlamt dit fel op. Zo was de uitwerking van Jozefs woorden: „Zult gij dan nog eens koning over ons worden of over ons heersen?” Zag Jozef dan niet die haat, die daar broeide in hun donkere ogen.

Jozef droomde nogmaals. En toen... de zon, de maan en elf sterren bogen zich voor mij neder. Hij behoeft geen uitleg van zijn dromen te geven. De broeders horen wel de trots in zijn ziel. Wat?! Hij over hen heersen? Er zal een tijd komen, dat zij hun haat koelen kunnen. Ook wie haten, kunnen wachten.

Nu is hun tijd gekomen. Vader Jacob heeft hem gezonden om te zien hoe de broeders en het vee het maken.

Daar gaat Jozef over de bergen van Efraïm. Er is geen vrees in

zijn hart. Geen wild dier is hem ontmoet. Als een verre donder aan de horizon heeft hij den koning der wildernis horen brullen, maar geen beer of wolf of leeuw is hem genaderd. Hij heeft vaders zegen meegekregen; dat is Gods zegen voor hem. Jozef gelooft in de bewaring door Jahwè; wie zal hem deren. Daar, ver tegen de einder, daar zijn herders, daar is vee, daar zijn z'n broeders. Daar is het einddoel der reis. Er is vreugd in zijn hart; die vreugd doet hem sneller gaan.

En nu is het gevaar groot en vlakbij!

Ze hebben hem gezien, de broeders. Ze hebben hem herkend aan de mantel, die hem los over de schouders hangt. Die mantel: het symbool van vaders dwaze liefde.

Ze zien elkaar aan, de broeders. Ze zien de oplaaiende haat in elkanders ogen. Hun haat heeft gewacht. Nu is het ogenblik gekomen.

„Zie, daar komt die meester-dromer aan,” barst Simeon los. „Komaan, laat ons hem doodslaan, en hem in een der kuilen hier werpen; en we zullen zeggen: een wild dier heeft hem opgegeten; dan zullen we zien wat er van zijn dromen komt.”

Simeon kijkt de kring der broeders rond. Hij is de moordenaar. De andere broeders stemmen in. Alleen Ruben, de oudste, niet. Ruben zegt: „Laat ons hem niet aan het leven slaan; vergiet geen bloed; maar werpt hem in deze kuil.” Ruben heeft het verantwoordelijkheidsbesef van den eerstgeborene. Ruben zal straks trachten Jozef te verlossen.

Nu is Jozef bij hen gekomen.

Nu groet hij hen en er is vreugde, ongeveer de vreugde in zijn stem om deze ontmoeting. Maar geen der broeders groet terug.

Ze grijpen hem aan, rukken de veelkleurige mantel van zijn lijf, en duwen hem naar de kuil. Een korte worsteling, een angstkreet van Jozef. Hun boze daad is gelukt. De kuil is diep. Zonder hulp zal Jozef niet eruit komen. En wie zal hem helpen. Een wrede dood zal hij sterven. De honger zal zijn lichaam knijpen in wilde pijn; de dorst zal hem waanzinnig maken. En dan...

De broeders gaan eten. Zij *kunnen* eten, de haatverblinden. Toch gaan zij zover weg, dat ze Jozefs smeken om redding niet kunnen horen. Zij zien nog de zielsangst in zijn ogen; zij horen de doodsnood in zijn stem. Nu is het uit met hem. Ze gaan eten. En eten is om het leven te behouden.

En Jozef? Om hem zijn de steile wanden van de kuil, die gelukkig

droog is. Het is zomer. Boven hem een stukje van de hemel, diepblauw. En verder: de stilte, de stilte van het graf. Zo zal Jozefs leven ellendig ondergaan. Hij roept, maar krijgt geen antwoord. Zijn kreten bonken tegen de wanden van de kuil, slaan op hem terug.

Dan... een stem roept boven hem. Een touw wordt neergelaten. Hij wordt uit de kuil gehesen. En... Maar dat zijn vreemden. Dat zijn kooplieden. Wat willen die van hem? Zie, daar komen ook zijn broeders. Ze zullen hem verlossen. Maar ze verlossen hem niet. Waar is Ruben? Jozefs ogen zoeken. Maar Ruben is er niet. En met zijn broeders komen mede Ismaëlietische kooplieden. En die voeren straks Jozef mee voor de prijs van 20 zilverlingen (8 gulden) naar Egypte. Zo'n flinke jonge kerel, daarvoor krijgen ze straks een prachtige prijs op de Egyptische slavenmarkt.

Zo gaat Jozef mee naar het verre, vreemde land. Hij de vrije zoon der wijde vlakten naar het slavenleven.

Wat baat het hem of Ruben al bij de put komt en straks in radeeloosheid uitroept: „De jongeling is er niet. En ik, waar zal ik heen gaan?” Wat baat het Jozef of Ruben zijn klederen scheurt?

Jozef gaat naar het Zuiden, door de hete woestijn ten Zuiden van Juda's bergen. Jozef gaat naar Egypte. En de broeders? Ze zullen zien wat er van zijn dromen komen zal? De meester-dromer is weg, voorgoed, zo denken ze.

Hun rest slechts de zorg voor vader.

Enige dagen later komt een bode tot Jacob. In zijn handen draagt hij de veelkleurige mantel met bloed bevekt. En de bode zegt: „Deze hebben wij gevonden; is dit uws zoons mantel?”

En Jacob? In hevige zielesmart roept hij uit: „Een boos dier heeft hem verscheurd!” Als Jacobs zonen en dochteren komen om hem te troosten, dan is geen mensentroost in staat hem het leed te doen vergeten, want Jacob „zal rouw bedrijvende tot zijn zoon in het graf nederdalen”.

Maar God in de hemel ziet den jongeling Jozef gaan naar Egypte. O, Hij heeft een heerlijke bedoeling met hem. De Heere verwekt uit het lijden de vreugde.

Heilig zijn, o God, Uw wegen,
Niemand spreek' Uw hoogheid tegen!
Wie, wie is een God als Gij,
groot van macht en heerschappij?

Psalms 77: 8a

VERKLARINGEN

1. Jozef was niet een jongen, die een lui en lekker leven leidde, zoals wel eens gedacht wordt. Hij deed het gewone herderswerk met zijn broeders mee.
2. In de vertelling is Simeon voorgesteld als de aanstichter van het complot. Dit is gegrond op het feit dat Jozef later Simeon in de gevangenis zet.
3. Jozef brengt het kwaad gerucht van zijn broeders over aan vader Jacob. De vraag of dit *klikken* was, blijft in dit hoofdstuk onbeantwoord. Vast staat dat het gedrag der broeders verre van goed was. Vast staat ook dat Jozef er niet aan mee deed. Uit welke motieven Jozef handelde bij het overbrengen der slechte daden zijner broeders, staat niet in dit hoofdstuk vermeld. Jozef was een godvrezende jongen, maar hij was niet vrij van trots en onvoorzichtigheid. Deze laatste twee eigenschappen brengen hem in Egypte. Jacob gaat ook niet vrijuit. Dat hij Jozef liefhad boven al zijn zonen is niet goed.
4. De veelvorige rok was een wijde mantel-met-mouwen, die tot aan de enkels reikte; een prinselijke dracht. In tegenstelling met de Egyptenaars, die van wit hielden, hielden de volken van het Oosten en ook de Kanaänieten van veel kleuren.
5. Met „schoof” is bedoeld de enkele ongebonden garf. De aartsvaders waren niet alleen veeboeren maar ook bouwboeren.
6. Het voorstel om Jozef te verkopen is van *Juda* uitgegaan.
7. Langs Dothan liep de handelsweg van het Noorden naar Egypte. In dit hoofdstuk is sprake van Ismaëlieten en Midianieten, van twee reisgezelschappen dus. We hebben ons de gang van zaken aldus voor te stellen: De Midianieten trekken Jozef uit de kuil zonder dat zijn broeders het weten. Die zijn weggegaan om te eten. De broeders zien ongeveer tegelijkertijd de Ismaëlieten komen en Juda stelt voor Jozef te verkopen. Met de Ismaëlieten gaan de broeders naar de kuil, maar dan is Jozef er reeds uit. Nu verkopen de Midianieten hem aan de Ismaëlieten. De broeders verzetten zich niet, zijn dus aan de verkoop schuldig. De som van twintig zilverlingen is te laag. In Egypte waren Kanaänietische slaven zeer gewild.
8. De specerijen, die de Ismaëlieten vervoerden waren:
 - 1e *gom*: werd in Egypte gebruikt als bindmiddel bij de bevestiging van het linnen, waarin men de mummies wikkelde;
 - 2e *balsem*: een geneesmiddel uit Gilead;
 - 3e *welriekend hars*: reukwerk en geneesmiddel.
9. Jozef wordt wel eens als de *verwende* jongeling voorgesteld. Dit was hij *niet*. Zie vers 2. Ook zou vader Jacob zijn „verwende lieveling” niet zulk een gevaarlijke tocht op zijn eentje laten maken. Jozef moet integendeel een *flinke, moedige* jongeling geweest zijn.
10. Uit vers 35 blijkt dat Jacob meer *dochters* had, dan alleen Dina.

26

DOOR DE DIEPTE

Genesis 39 en 40

't Is wel een bewogen tijd voor Egypte omstreeks 1750 voor onze jaartelling. Het land is onderling verdeeld. De ene vorst volgt den anderen op, soms al na een regering van drie dagen. Verdeeldheid heerst en verdeeldheid is onmacht.

Hyksosvorst

De vijanden van Egypte liggen op de loer. In dat rijke, mooie, vruchtbare land zijn schatten te halen. Egypte staat op een hoog peil van beschaving, heeft prachtige bouwwerken, de koningen noemen zich zonen van de zon.

Van het Noorden uit nadert een sterk, strijdlustig volk. Een volk, gewapend met vechtwagens, die getrokken worden door paarden. Die kennen de Egyptenaars niet, geen vechtwagens en geen paarden. En dit volk, de Hyksos of Heersers over de landen, rijdt neer en verplettert wat er aan voetvolk in de weg komt. Evenals de eerste tanks en de

eerste gifgassen in de wereldoorlog brengen de Hyksos met hun strijdagens een grote schrik onder de Egyptenaars, zulk een schrik, dat ze weldra over een groot deel van Egypte, de gehele Nijldelta heerschappij voeren. Slechts in het Zuiden rond Thebe weet een rasechte Egyptische Farao stand te houden, zij het gedeeltelijk onderworpen. De hoofdstad der Hyksos wordt Avaris in het Noorden, dicht bij de grens van Palestina.

In deze tijd nadert een karavaan zandbewoners de vruchtbare delta van Neder-Egypte. Ze voeren kostbare specerijen mede als handelswaar en ook... een jongen man van Hebreuwsen bloede. De jonge man is treurig gestemd. Het is donker in zijn ziel. Van geen mens ondervindt hij mededogen. Maar gegroeid is in hem op deze donkere gang zijn Godsvertrouwen. Dat is het wat hem staande houdt, hoewel hij weet wat in de grote stad Avaris zijn lot zal zijn.

Hij komt op de slavenmarkt. De blonde slaven van het Noorden zijn gewild bij de donkere Egyptenaars.

Weldra vindt Jozef een heer, Potifar, den bevelhebber van de lijfwacht van den Farao. Het huis van dezen Potifar, een Egyptenaar van den bloede, wiens naam „door Ré, de zonnegod, geschonken”, betekent, is gebouwd aan de strafvesting, waar de politieke misdadigers gevangen zitten. Potifar zelf is oppercommandant van deze vesting.

't Is wel een vreemde omgeving waar Jozef komt. Hier, vlak bij den Farao, wiens voornaamste dienaar Potifar is, viert het heidentom hoogtij. Hier vereert men de zon als opperste godheid. Hier aanbidt men den heiligen stier Apis en de heilige ooievaar Ibis. Hier bouwt men grootse graftomben voor de doden, pyramiden die de eeuwen verduren; die hun spitsen nog ten hemel steken als het woestijnzand reeds lang alle cultuur verstikt heeft en overstoven.

Hier komt Jozef en hier bewaart hij de dienst van Jahwè. Jozef is niet meer de trotse jongeling, die droomt van koning zijn, hoewel de herinnering aan die dromen op de bodem zijner ziel ligt als een onaantastbaar kostelijk kleinood. Jozef is een dienstknecht geworden, die rustig maar nauwgezet zijn plicht vervult tot grote tevredenheid van zijn heer Potifar. De Heere zegent hem in zijn arbeid en in hem het ganse huis, alle bezittingen van zijn heer.

Potifar ziet die zegeningen en hij is verheugd met zulk een slaaf. Zijn blijdschap wordt dankbaarheid en zijn dankbaarheid maakt Jozef tot den eersten in zijn huis, tot den man, die over zijn ganse huis gesteld wordt. En Jozef dankt zijn God, Die hem zo genadig nabij wil zijn. De veelervige rok, het symbool van vaders liefde, is verwisseld voor de witte Egyptische mantel, het loon voor Jozefs nauwgezetheid en plichtsbetrachting.

Ook Satan ziet het en hij kent de bedoelingen Gods. Satan, de vorst der duisternis, die alle geluk verstoort.

Reeds vele malen heeft Potifars vrouw getracht Jozef, den schonen Hebreuwsen jongeling van ruim twintig jaren, tot zonde te bewegen. Dag op dag houdt ze bij hem aan. Maar Jozef is meester over de begeerten van zijn jonge, bruisende leven.

Dan, op een dag, als Jozef alleen in het huis is, komt het ogenblik der zwaarste verzoeking. Ook nu weer wederstaat hij den boze, maar... als hij wegvluht van de verleiding, grijpt de vrouw zijn witte mantel, die los over zijn schouders is geslagen. Jozef redt zijn ziel: „Zou ik zulk een groot kwaad doen en zondigen tegen

God!" is zijn hartekreet. Maar de vrouw roept de slaven. En Satan, de vader der leugenen, zegeviert. Als Potifar thuiskomt ziet hij in de ogen van een verontwaardigde vrouw, die zegt: „De Hebreeuwse knecht, dien gij tot ons ingebracht hebt, is tot mij gekomen om met mij te spotten; en het is geschied als ik riep dat hij zijn kleed bij mij liet en naar buiten vluchtte.”

In Potifar ontvlamt de toorn. Jozef gaat naar de strafvesting, waar des konings gevangenen zijn. Zo doet Satan en zo zegeviert hij. Is de leugen niet het symbool van zijn heerschappij?!

En toch... Jozef moge verlaten zijn van mensen, de Heere is met hem en wendt Zijn goedertierenheid tot hem en geeft hem genade in de ogen van den commandant der gevangenis. Hoe ook de Satan woedt, Jahwè is machtiger. Neen, de gevangenis is geen hof van Eden voor Jozef, een „kuil" noemt hij ze later zelf, maar toch... de overste van de strafvesting geeft spoedig al de gevangenen aan Jozef om te bewaken, omdat de Heere met hem was. Wat Jozef doet, doet de Heere wel gedijen!

Dan, met een lichte verwondering ziet Jozef ze komen, den opperschenker en den opper-bakker. Ze hebben gezondigd tegen hun heer, tegen den Farao, zodat de Farao zeer toornig op hen geworden is. En Potifar heeft ze weggeleid naar de strafvesting. De commandant van de strafvesting geeft Jozef opdracht hen te bewaken en hen te bedienen. Evenals alles wat Jozef doet, stipt geschiedt, zorgt hij ook nu. Spoedig heeft hij ook hun vertrouwen. Dit moet wel een vriendelijke lichtstraal geweest zijn in de sombere „kuil”.

Een morgen. Jozef bezoekt zijn gevangenen en zie, ze zijn ontsteld. Er is iets dat hen pijnigt, benauwt.

„Waarom zijn uw aangezichten heden kwalijk gesteld?”

„Wij hebben een droom gedroomd, en er is niemand, die hem kan uitleggen.” Jozef hoort de wanhoop in deze woorden, de wanhoop van het heidendom.

„De uitleggingen komen van God,” zegt hij, „vertel mij uw dromen.”

Een wijnstok, drie ranken, uitbotten, bloeien, vruchten dragen, rijpe trossen druiven. En ik nam die druiven en drukte ze uit in Farao's beker en ik gaf de beker in Farao's hand; aldus vertelt de opperschenker.

Jozefs stem klinkt opgewekt als hij de uitlegging zegt: „De drie

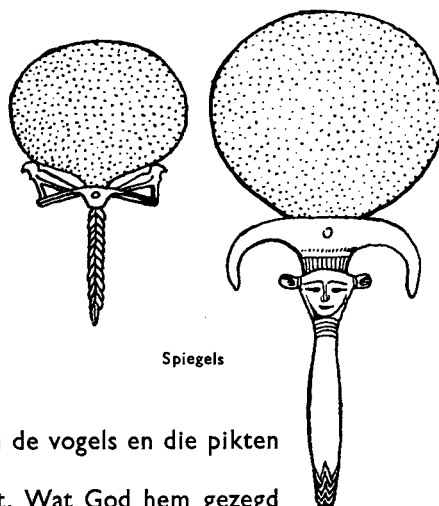
ranken zijn drie dagen. Binnen nog drie dagen zal de Farao uw hoofd verheffen en u in uw ambt herstellen."

Vreugde en een blik van nauwelijks kunnen geloven. Weerklank in de ziel van den opper-bakker. „Ik heb ook gedroomd," zegt hij, „en zie, drie getraliedemanden, die stonden op mijn hoofd en in de bovenste mand was gebak voor Farao. Toen kwamen de vogels en die pikten het gebak uit de mand."

Jozefs gelaat versombert. Wat God hem gezegd heeft, moet hij dien opper-bakker vertellen. Hij ziet de grote vraag in diens ogen; hij ziet de hunkering naar een blijde betekenis in diens ziel en toch... Jozef is een dienstknecht der waarheid: „De drie manden zijn drie dagen; binnen nog drie dagen zal de Farao ook uw hoofd verheffen, en hij zal u doen palen; en de vogels zullen komen en het vlees van uw dode lichaam wegpikken." Vreselijke waarheid!

En op de derde dag is de Farao jarig. De stap van des konings lijfwacht dreunt door de gevangenis. De opper-schenker wordt gehaald en in eer en ambt hersteld. De beulen komen, ze voeren den opper-bakker mee en spietsen zijn lichaam op een paal, waar hij een wrede dood sterft.

De opper-schenker, in zijn waardigheid hersteld, denkt niet meer aan Jozef. Hoe zou hij, de voorname Egyptenaar, denken aan een slaaf? Jozefs smeking: „Doch gedenk mijner als het u wel zal gaan," wordt vergeten. Zo lijkt het althans. Maar wie die smeking niet vergeet, is de Heere.

Verlaat niet wat Uw hand begon,
o Levensbron, wil bijstand zenden.

Psalms 138:4 (slot)

Want, Hij kan niet Zijn gena vergeten.

VERKLARINGEN

1. Uit vers 3 behoeven we niet af te leiden dat Potifar den Heere kende. Potifar zag alleen maar het resultaat van Jozefs dienen. De verteller, Mozes, gebruikt hier het woord „Heere”.
2. Jozef gaat niet over het eten van Potifar. Wellicht omdat hij niet bekend was met de Egyptische ceremoniën, die daarbij behoorden.
3. De woorden van Potifars vrouw zijn de grofste leugen die zich denken laat. *Satan in het volle licht!*
4. We verwachten dat Jozef terstond gedood wordt. Dit gebeurt niet. Blijkbaar is Potifar ook niet zo ten volle overtuigd van Jozefs schuld. Natuurlijk moest hij Jozef straffen, dat was hij aan zijn goede naam verplicht.
5. „Des konings gevangenen”: zij, die beschuldigd waren van hoogverraad, poging tot vergiftiging e.d.
6. Farao betekent: „groot huis”, paleis, hof.
7. „Uw hoofd verheffen” heeft twee betekenissen: 1e in eer herstellen, 2e letterlijk: op een paal steken.
8. Het hoofdvoedsel der Egyptenaars was *brood*. Daarom was opperbakker een gewichtig ambt.

27

DE STEILE OPGANG

Genesis 41

Twee jaren later.

Voor een der getraliede vensters in de strafvesting van Avaris, staat een man. Hij kijkt naar boven, naar het kleine stukje blauw, dat hij tussen de hoge gebouwen zien kan. In zijn ogen is een onzegbaar verlangen, uitdrukking van het heimwee zijner ziel. Zo staat hij vaak hier als hij de gevangenen heeft bezocht en bediend.

Hij is nog jong, dertig jaar pas. Vader Jacob, waar zou hij nu zijn? Wat zou hij nu doen? En moeder Rachel en de broeders? Hij droomt ver weg, naar Palestina. Daar, in 't Zuiden, heeft hij zijn vader verlaten, nu reeds meer dan tien jaar geleden. Maar hij kent vaders tent nog. Die vergeet hij nooit. Die kan hij nooit vergeten.

Zo staat hij hier vaak. En dan peinst hij over het raadsel van zijn leven. Wat zou Jahwè toch met hem bedoelen? Waarom moest hij naar Egypte verkocht worden als slaaf? Waarom? O, waarom is hij hier in deze kuil. Al zijn vragen kunnen slechts eindigen in een gebed: „Verlos mij, o God mijner vaderen.”

Vaster groeit in hem het Godsvertrouwen. Jozefs lijden is ook zijn *loutering*. De verlossing, o God, wanneer?

„Jozef!”

Dat is de stem van den commandant van de vesting. Dat is iets bijzonders! Jozef hoort gejaagdheid in die stem. Zouden er gevangenen...? Neen, dat kan niet. Jozef bewaakt ze goed.

„Jozef, direct bij den Farao komen.”

Nu is de commandant bij hem.

„Wat is er?” vraagt Jozef als hij het ontstelde gelaat van den commandant ziet.

„De Farao heeft gedroomd en jij moet die dromen gaan uitlegen.”

Jozef heeft schier geen tijd om te denken. Hij wordt geschoren naar de wijze der Egyptenaars. Hij krijgt smetteloos witte kleren aan en dan...

Nu is het, o jubel, Gods tijd.

Nu treedt Jozef uit het sombere donker van de gevangenis, de kuil, in het felle wit-stralende licht der Egyptische zon. Een ogenblik staat hij stil, overweldigd van geluk om dit licht.

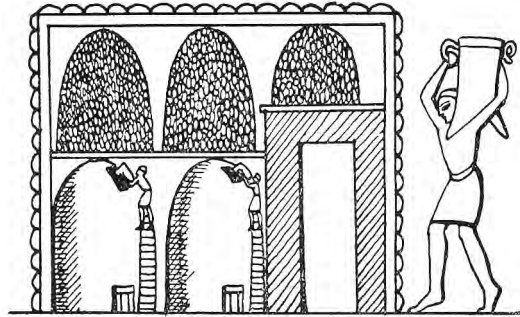
Dan, voort naar den Farao. Er is geen tijd van wachten.

Jozef is niet onbekend met het hof en de hofgebruiken. Als eerste dienaar van Potifar, die eerste dienaar van den Farao was, heeft hij die wel geleerd. Nu staat hij voor den koning en wacht rustig. Zo kan alleen een kind van God rustig zijn!

„Ik heb van u horen zeggen, als gij een droom hoort, dat gij hem uitlegt,” zegt de Farao in wiens stem trilt de onrust zijner ziel. 't Is stil rond de troon. Daar staat Potifar: wat gaat er nu in zijn ziel om? Daar staat de opperschenker, daar staan de hoogwaardigheidsbekleders, de opperpriester, de opperbevelhebber van het leger, mannen grijs geworden in de dienst der koningen; daar staat... Jozef, de eenvoudige jonge man, die opgegroeid is tussen het vee en met ongeëvenaarde rust in zijn stem zegt hij: „Niet ik, maar God zal het welzijn van den Farao zeggen.”

Dit is het grote ogenblik in Jozefs leven. God belijden voor 's werelds grootsten. Hij, die zichzelf overwon in de ure der verzoeking in Potifars huis, hij is in staat om een grote te worden in Egypteland.

„In mijn droom stond ik aan de oever der rivier. Uit de rivier kwamen op zeven koeien glanzend en welgedaan en zij weidden in het gras; toen kwamen zeven andere koeien op na deze, mager, hoekig, lelijk. En die zeven magere, lelijke koeien aten de zeven

Egyptische korenschuur

vette op. En toch kon men niet bemerken dat die magere koeien dikker geworden waren. Toen ontwaakte ik. Maar ik sliep weer in en droomde verder: Zeven aren schoten op uit de aarde, zeven in één halm, vol en goed; zeven dorre, dunne en door de hete Oos-

tenwind verschroeide aren schoten hierna op en de zeven dunne aren verslonden de zeven goede. Niemand van de tovenaars heeft mijn dromen kunnen uitleggen."

De Farao zwijgt. De stilte is groot. Gespannen zien ze naar dien slaaf uit de gevangenis, Egypte's groten en hun koning.

Jozef: hij heeft gebeden. Zij God, Wien hij de eer geeft, zal verhoren. Dit weten geeft hem een zielevrede, die het Egyptisch verstand te boven gaat. Hoor, nu spreekt hij:

„De droom van den Farao is één; wat God gaat doen heeft Hij den Farao bekend gemaakt. Die zeven schone koeien zijn zeven jaren evenals die zeven schone aren. Die zeven magere koeien zijn zeven jaren; evenzo de zeven verschroeide aren. Maar dit zullen zeven jaren van hongers zijn. In de zeven jaren, die nu komen, zal er grote overvloed zijn; maar in de zeven hongersjaren hierna zal alle overvloed verteerd worden. Die hongers zal zeer zwaar zijn. Tweemaal heeft God den Farao doen dromen; Zijn besluit is vast, o koning, en Hij haast zich het uit te voeren. Daarom kieze Farao een verstandigen en wijzen man; dien stelle hij aan over Egypte. De Farao benoeme ook opzichters en late Egypte het vijfde deel afdragen in de jaren van overvloed, opdat dit koren worde bewaard in de steden tot de jaren van hongers. Dan zal het land niet straks te gronde gericht worden in hongersnood."

Weer stilte. Jozef heeft gesproken. Geen ogenblik van aarzeling is er geweest in zijn ogen; geen trilling van twijfel in zijn stem. De eenvoudige slaaf heeft Egypte's groten geïmponeerd. De Farao ziet de kring zijner groten rond. Dan komen de woorden, die een mach-

tige ommekeer te weeg brengen in Jozefs leven: „Zouden wij wel één man vinden zoals hij, in wien Gods geest is? Omdat u God dit alles heeft doen weten, is er niemand zo verstandig en wijs als gij; gij zult over mijn huis zeggenschap hebben en naar uw bevel zal al mijn volk gespijzigt worden; alleen door de troon zal ik hoger zijn dan gij, zo stel ik u over gans Egypteland.”

Jozef; nu is zijn ziel ontroerd; nu is er een onzegbare dankbaarheid in zijn hart en de woorden „omdat u God dit alles heeft doen weten”, blijven naklinken als een hosanna in zijn ziel, wanneer de Farao zijn zegelring neemt en die aan Jozefs hand doet, hem kleden laat in de witte, met goud bestikte mantel der rijksgroten, hem een gouden keten om de hals hangt en hem doet rijden op zijn tweede wagen.

Daar gaat Jozef, de gunsteling van den Farao. „Opgepast! Knielt!” roepen de herauten. 't Wordt een zegetocht; een juichende werkelijkheid; Jozef, de redder van Egypteland.

Nu gaat het van vreugde tot vreugde.

Jozef huwt met Asnath, de dochter van Poti-Phera, den hogepriester van On (Heliopolis). Zafnath-Paäneach heet hij voortaan, „God spreekt, dat hij leve”! En vóór het eerste hongerjaar komt worden hem twee zonen geboren: Manasse en Efraim, *vergeten en vruchtbaarheid*. De zwarte morgen van zijn leven ligt achter hem. Tegen de middag zijn de wolken van verdriet vaneengereten en de zon breekt blijde door.

Manasse: het leed is vergeten.

En toch is het geluk van Zafnath-Paäneach nog niet volkomen. Het verlangen naar vader Jacob blijft leven diep in zijn ziel. In het drukke leven van de volle dag kan hij het vergeten, maar als de zon in teder rood wegzinkt achter de delta van de Nijl, als de avond komt over de paleizen en de tuinen van Avaris, als het leven verstilt en het hart naar de diepe, eigen stem kan luisteren, dan is dat verlangen weer onrustig in hem en het zal geen rust vinden dan aan het oude vaderhart van Jacob.

't Is goed voor mij verdrukt te zijn geweest,
opdat ik dus Uw godd'lijk recht zou leren;
sinds heeft mijn hart voor hovaardij gevreesd.
Ai, doe mij steeds Uw wil als heilig eren!
Ver boven goud en zilver en wat meest
den mens bekoort, zal ik Uw wet waarderen.

Psalm 119:36

VERKLARINGEN

1. De vraag of Jozef opeens geschikt was voor het onderkoningschap, heeft niet gesteld te worden. God, Die hem de wijsheid schonk om de dromen van den Farao uit te leggen, gaf hem ook wijsheid *daarvoor*. En God werkt zo vaak met de dingen, die voorhanden zijn. De Hyksos, die regeerden, waren geen Egyptenaars maar Aziaten. Ze zullen onder de Egyptenaars wel weinig betrouwbare dienaars gevonden hebben. Dit maakt Jozefs verhoging „menselijk geredeneerd” aannemelijk.
2. Perioden van overvloed en van honger kwamen herhaaldelijk voor in Egypte's oude geschiedenis.
3. Voor het woord: „knielt” (vers 43) staat in de grondtekst: „opgepast”. Dit neemt niet weg dat de Egyptenaars toch wel hebben moeten knielen voor Jozef.
4. Zafnath-Paäneach betekent waarschijnlijk: „De Godheid zegt, hij leve!” 't Kan ook betekenen: „Spijze voor het land is deze levende.”
5. Asenath of Asnath betekent: „Aan de godin Noeth toebehorend”. Noeth was de godin des hemels.
6. *On* is *Heliopolis*, de priesterstad.
7. Poti-Phera = het geschenk van Ré, de zonnegod.
8. *Manasse*: vergeten, d.w.z. de zwaarigheid, de moeite vergeten. Dus *niet letterlijk*: Vader Jacob en zijn familie vergeten. In Efraïm zit het woord vruchtbaarheid.
9. „Men schoor hem” (vers 14): de Egyptenaars droegen pruiken en kunstbaarden. Die lieten zich dus kaal scheren. De bewoners van Kanaän droegen een baard, geen snor.
10. De ring is de koninklijke zegelring. Dit was het teken van het grootste vertrouwen.

28

„IK BEN JOZEF!”

Genesis 42-45

Er is gedrang om de graanschuren van Egypte. Van alle zijden komen ze tot de opzichters en ten slotte tot Jozef, den regent, want de Farao zeide: „Ga tot Jozef, doet wat hij u zegt!” De honger is sterk in Egypteland en in alle omliggende landen, zodat zelfs de vreemdelingen tot Jozef komen om koren te kopen.

Ook in Jacobs tenten sluipt het spook van de hongersnood. Dag op dag brandt de zon aan de hemel. De vroege regen blijft uit en ook de spade. Het graan dat gezaaid is en aanvankelijk opgeschoten, verschroeit op de velden. Jacob ziet het met angst; zijn zonen zien

het met vreeze. Van bevoeiing is geen sprake op de kalkbodem van Zuid-Judea. Ze zien hun voorraad minderen.

Reizende kooplieden vertellen dat er koren is in Egypte. Jacob spreekt erover met zijn zonen. Maar wat vreemd! Ze gaan niet in op zijn verzoek om naar Egypte te gaan en koren te kopen. Ze kijken elkaar aan, de broeders. Er is een geheimzinnige vrees in hun ogen, ook in die van Simeon en Levi, de moordenaars, wier daden geweld waren. Deze houding bevreemdt ook Jacob.

„Waarom ziet gij op elkander?” vraagt hij en er is verwondering in zijn stem. „Trekt af naar Egypte en koopt ons koren, opdat wij leven en niet sterven.”

Ze gaan, de broeders, maar met hen mee gaat de geheimzinnige vrees. Ze komen voor Jozef en een hevige vreugde vaart door diens ziel.

Daar zijn ze. Nu zal Jozef zien of ze nog dezelfde haatvolle mannen zijn als vroeger. Een tolk is bij hem, zodat ze hem niet herkennen. Hoe zullen ze ook. Jozef is een man van veertig jaar geworden. 't Is reeds twintig jaar geleden, dat ze hem verkochten.

Een buiging voor hem, zo diep dat hun aangezichten bijna de aarde raken. Een droom, twintig jaar geleden gedroomd, gaat in vervulling. Hadden zij Jozef niet gehaat om deze droom?

„Van waar komt gij?” Bars klinkt zijn stem.

„Uit het land Kanaän om spijze te kopen.” Zeer onderdanig antwoorden ze.

„Gij zijt spionnen! Gij zijt gekomen om te zien waar het land zwak is.”

„Nee, mijn heer, maar uw knechten zijn gekomen om voedsel te kopen. Wij allen zijn zonen van één man. Zou één man zijn tien zonen tegelijk wegzenden naar dezelfde plaats als spionnen? Wij zijn eerlijke lieden; wij zijn geen spionnen!”

„Nee, maar gij zijt toch spionnen.”

„Uw knechten waren twaalf gebroeders, wij zijn zonen van één man; de jongste is heden bij onzen vader; maar de éne, die is niet meer.”

„Ik zal u op de proef stellen, één van u gaat naar Kanaän om uw broeder te halen en de anderen blijven hier gevangen. Zo zal ik zien of gij de waarheid spreekt.”

Nu zuchten ze drie dagen in de gevangenis.

Dan komen ze weer voor Jozef: „Indien gij eerlijke lieden zijt, zo blijft één van u hier in de gevangenis en de anderen gaan naar

Kanaän met koren. Als gij weerkomt, brengt gij uw kleinsten broeder mee. En zo niet, dan zijt gij verspieders. En verspieders moeten sterven.” Zo wil het de militaire wet.

O, nu zijn de broeders opeens in een grote moeilijkheid gekomen. Vader Jacob zal immers Benjamin niet mee willen geven. Ze zien elkander aan, de broeders. Ruben spreekt het eerst: „Heb ik het u vroeger niet gezegd; bezondigt u niet aan den jongen, maar gij wildet niet horen. En nu wordt zijn bloed van ons afgeëist.”

Ze zien weer het vreselijke feit in 't verleden. Ze zien Jozefs zieleangst; ze horen zijn erbarmelijk smeken. Ze zijn het niet vergeten, ze hebben het niet kunnen vergeten.

En Jozef; hij hoort hun gesprekken. Dan wendt hij zich van hen af om te wenen. Maar als hij de sporen van zijn tranen weggewist heeft, keert hij terug tot hen, neemt Simeon uit hun midden en laat hem voor hun ogen in boeien slaan. Ze sidderen, de broeders. Simeon wordt weggeleid naar de gevangenis. Dan kunnen ze gaan. De onderkoning spreekt niet met hen; hun zakken worden gevuld. Zo gaan ze uit de stad. In hun ziel is verdriet en angst.

's Avonds.

De duisternis leert zich op de landen.

Bij een herberg maken ze halt. Morgenochtend gaan ze verder. Maar eerst de ezels nog voeder geven. Een der negen mannen opent de voederzak. En dan... schrik, verbijstering. Hij roept zijn broeders en zegt: „Mijn geld is teruggegeven en zelfs ligt het in mijn graanzak.” Allen schrikken; „God heeft het ons aangedaan,” zeggen ze. Ja, ze zijn al wel veranderd, de zonen van Jacob.

Ze durven niet meer terug. Ze gaan naar vader Jacob. Er was reeds onrust in zijn ziel, omdat ze zo lang vertoefden om te komen.

Toch... Vader Jacob ziet zijn zonen aan. Tien gingen heen, negen keren terug. Waar is Simeon?

Ze doen hem een uitvoerig verhaal. Jacob luistert maar. Een duistere vrees vervult zijn hart, vrees voor de dreiging van een nieuw kwaad. O, Jacob kent die donkere dreigingen. En als hij ziet dat het geld van elk der zonen in de zakken ligt, dan scheurt uit zijn ziel de klacht:

„Gij maakt mij kinderloos. Jozef is er niet meer, Simeon is er niet meer; nu wilt gij ook Benjamin wegnemen!? Alles keert zich tegen mij!”

De broeders schrikken. Jacobs klacht is de aanklacht van een

ouden vader tegen zijn ontaarde zonen. Zijn zij, is hun gedrag, niet de oorzaak van alle smart?!

Treed maar terug, Ruben. Vader neemt het offer van uw zonen niet aan. Zo heelt gij niet de door smart geslagen wonden.

„Mijn zoon zal niet meegaan naar Egypte; want zijn broeder is dood en hij is alleen overgebleven; als hem een ongeval overkwam op de weg, dan zoudt gij mijn grijze haren van kommer ten grave doen dalen!” heeft Jacob gezegd.

Maar de honger gaat nijpen en honger is een wrede vijand. In Egypte is koren en... eindelijk zegt Jacob tot zijn zonen: „Koopt voor ons weer voedsel.”

Juda spreekt: „Die man heeft ons nadrukkelijk bevolen: gij moogt mijn aangezicht niet zien tenzij uw broeder met u is. Indien gij onzen broeder mee laat gaan, zo zullen wij henen trekken en spijze kopen. Maar indien niet, wij kunnen niet trekken.”

„Maar waarom hebt gij dan gezegd, dat gij nog een broeder hadt?”

„Wij konden niet anders. Die man vroeg zo nauwkeurig naar ons: leeft uw vader nog? Hebt gij nog een broeder? Wij konden toch niet weten, dat hij zeggen zou: „Brengt uw broeder mee?” Laat Benjamin maar meegaan, vader; ik zal borg voor hem zijn; indien ik hem niet mee terug breng, dan zal ik al mijn dagen tegen u gezondigd hebben.”

Juda borg voor Rachels zoon. Van een anderen zoon van Rachel heeft hij eens gezegd: „Laten we hem verkopen aan de Ismaëlieten. Dan zijn we voor immer van hem af!” Juda is wel veranderd.

Jacob weifelt. De strijd in zijn ziel is zwaar. Eindelijk zegt hij:

„Neemt van het kostbaarste dezès lands als een geschenk mede: balsem, honing, gom en welriekend hars, terpentijnnoten en amandelen, voorts dubbel geld. En... neemt ook uw broeder mede; en God Almachtig geve u barmhartigheid bij dien man, opdat hij u en Simeon en Benjamin weer mee late gaan. En wat mij aangaat: Indien ik van kinderen beroofd ben, dan ben ik beroofd.”

't Is wel donker in Jacobs ziel, dat hij zulk een wanhoopsklacht uit.

Zo trekken de mannen weer naar Egypte. In hun harten is de vrees groter dan de eerste maal, maar ze moeten... de honger drijft hen.

En nu zijn er slechts raadselen voor hen in Egypte.

Jozef ziet Benjamin en zegt tot zijn huisbestuurder: „Breng die mannen in huis en slacht slachtvee en bereid het, want die mannen zullen vanmiddag bij mij eten.”

De angst der broeders groeit. Waarom moeten ze naar het huis van den onderkoning? Waarom? „Hij zal ons overrompelen en ons tot slaven maken,” zeggen ze tot elkander. En tot den huisbestuurder van den onderkoning: „Met uw verlof, mijn heer, ons geld vonden wij weer in onze zakken, maar wij hebben dubbel geld medegebracht en...”

„Vreest niet. De God van uw vader heeft u het geld in de graanzakken gegeven.” Een raadsel voor de broeders.

Simeon komt tot hen, de gevangene. En ze krijgen water om de voeten te wassen en voeder voor de ezels. Zullen ze dan toch niet overrompeld worden en tot slaven gemaakt? Raadsels!

Jozef komt thuis. Ze buigen zich diep voor hem neder, de elf mannen. Weer gaat een droom in vervulling. Maar de onderkoning is vriendelijk. Hij vraagt naar hun vader, den oude; hij ziet Benjamin en vraagt: „Is dat uw jongste broeder?”

„God zij u genadig, mijn zoon,” zegt hij dan en er is een diepe ontroering in zijn stem. O, hij doet zo vreemd. Raadsels voor de broeders. Maar ze wisten immers ook niet, dat Jozef zijn vollen broeder voor 't eerst van zijn leven zag.

Dan komt de maaltijd. De onderkoning zit afzonderlijk en de Egyptenaars zitten afzonderlijk en de broers eveneens. „Want het is den Egyptenaren een gruwel brood te eten met de Hebreëen”; hun heilig dier is immers de stier Apis?!

Maar hoe weet men hier de opvolging hunner leeftijden? Ze zitten aan volgens hun geboorte. Raadsels voor de broeders.

Maar als de maaltijd voortgaat, vragen ze niet meer. Ze eten, ze genieten van het koninklijk maal; het is een bijzondere eer voor hen, een stuk te ontvangen van Jozefs eigen spijs en Benjamins ere-stuk is vijfmaal groter dan dat der anderen, Waarom?

Niet vragen meer. Eten, drinken en vrolijk zijn met den onderkoning.

De dag gaat voorbij.

En als de morgen van de nieuwe dag gloort, vertrekken ze weer. De raadsels zijn niet opgelost. Maar in hun ziel is uitbundige vreugde. Zo gaan ze ter stadspoort uit. Daar ligt de weg naar Kanaän. Voort, voort, naar vader Jacob.

Dan...

„Halt!” Een luide stem achter hen. Diezelfde stem heeft hen gisteren zo gerustgesteld toen ze in Avaris aankwamen.

Verwonderd kijken ze om, de broeders. En weer bekruipt hen de heimelijke vrees. Wat wil de huisbestuurder van den onderkoning? Ze zullen het spoedig weten.

„Waarom hebt gij kwaad voor goed vergolden en de beker van mijn heer gestolen?”

Wat zegt die man?! Zou één van hen daartoe in staat zijn? Waren ze niet in-gelukkig, dat ze zo vriendelijk zijn ontvangen?!

„Waarom spreekt mijn heer zulke woorden? Het zij verre van uwe knechten zulk een daad te doen. Degene van uw knechten, bij wien de beker gevonden wordt, zal sterven en wij allen zullen mijn heer tot slaven zijn,” zeggen de broeders.

„Dat behoeft niet; bij wien de beker gevonden wordt, die zij mijn slaaf; de anderen kunnen vrij naar hun land gaan.”

De zakken worden van de ezels genomen en de huisbestuurder van Jozef begint zijn onderzoek.

Rubens zak: geen beker. Simeons zak: geen beker. Levi's zak: slechts graan. Juda's zak: graan. Dan's zak... de broeders zien elkan- der aan. De angst wijkt uit hun hart. 't Gaat goed. De beker wordt niet gevonden. Dat zou toch ook te dwaas zijn. Reeds keert de vreugde weer in hun ziel.

Dan: *Benjamin's zak... de beker!* Verstomd zien ze elkander en zien allen Benjamin aan. Hij betuigt zijn onschuld, Benjamin, maar wat helpt dat? 't Bewijs is er. Indien Jozefs huisbestuurder zich accoord verklaard had met de woorden der mannen *vóór* het onder- zoek, dan zou Rachels tweede zoon door schuld der broeders de dood moeten sterven. Nu moet hij in slavernij evenals eenmaal haar eerste zoon.

Maar sindsdien zijn twintig jaren voorbijgegaan en zijn ook de broeders veranderd. En deze verandering is het, waarnaar Jozef hunkerde, die hijzelf moest constateren, alvorens hij zijn broeders naar Egypte kon laten komen om daar te wonen.

Ze scheuren hun klederen en allen gaan naar Jozef terug om *Ben- jamin te redden*. De verandering is een feit. Nu zal Jozef ze kunnen vaststellen.

En nu... in grote ontroering en machtig-mooie zelfovergave spreekt Juda, de vorstelijke onder de broeders: „Och, mijn heer, laat toch uw knecht een woord spreken voor mijns heren oren; en mijn heer worde niet toornig op zijn knecht, want gij zijt evengelijk Farao. Mijn heer vroeg naar onzen vader en of wij nog een broeder hadden. Toen hebben wij geantwoord, dat vader nog leefde, en dat

wij nog een broeder hadden, een jongeling van zijn ouderdom, aan wien vaders ziel gebonden is. Mijn heer heeft ons gezegd, dat wij dien broeder moesten meebrengen. Met grote weemoed heeft onze vader dit ten slotte gedaan, zeggende: „Indien gij nu ook deze van mij wegneemt en hem een verderf ontmoette, zo zoudt gij mijn grauwe haren met jammer ten grave doen nederdalen.” Nu dan, als wij tot onzen vader komen en de jongeling is niet bij ons, zo zal vader sterven en wij zullen vaders grauwe haren treurend ten grave doen nederdalen. Want ik heb mij voor den jongeling borg gesteld bij mijn vader. Nu dan: laat ik voor den jongeling uw slaaf mogen zijn, want hoe zou ik tot mijn vader kunnen komen zonder hem. Ik zou den jammer niet kunnen zien, die mijn vader zou overkomen.”

Een heilige hartstocht doorbeeft Juda's woorden. Bij deze woorden is het gelaat van Egypte's onderkoning verbleekt. Nu heeft zijn ziel het spel volspeeld. De broeders zien de vreemde gloed in zijn ogen. Hij siddert onder de spanning zijner ziel. En plotseling breekt die spanning uit in de woorden: „Doet alle man van mij uitgaan!” Ontzetting grijpt de broeders aan. Wat gaat hij doen, de machtige grootvizier.

Nog een enkel ogenblik van ondraaglijke geladenheid. Dan, met een stem die vreemd klinkt door zijn tranen, zegt hij:

„Ik ben Jozef! Mijn vader leeft nog?!”

De broeders wijken verschrikt terug. Geen hunner kan spreken. Met ogen vol ontzetting zien ze hem aan. Niet een hunner kan dit zwijgen verbreken; Juda, de welbespraakte, noch Naftali, die schone woorden geeft. Er is een dwingen in Jozefs stem, als hij zegt: „Nadert toch tot mij. Ik ben Jozef, uw broeder, dien gij naar Egypte hebt verkocht.”

Voor deze woorden heeft de onderkoning geen tolk nodig. Ze horen hem spreken in hun eigen taal. Nu moeten ze het wel geloven!

Maar dit verschrikt hen nog meer. Jozef, de machtige, zal immers wraak nemen nu. Hij stelt hen echter gerust: „Weest niet bevreesd, omdat gij mij hierheen verkocht hebt, want het is Gods werk. God heeft mij hierheen gezonden om u in 't leven te behouden. En nu: trekt haastig naar mijn vader en zegt tot hem: „Alzo zegt uw zoon Jozef: God heeft mij tot een heer over gans Egypte gesteld, kom af tot mij en vertoef niet, want gij zult in het land Gosen wonen en ik zal u aldaar onderhouden. Er komen nog vijf jaren van honger. Haast u dan en breng mijn vader tot mij.”

Dan sluit hij Benjamin in de armen en beide broeders wenen. En eerst als hij alle broeders kust met de kus des vredes, dan kunnen ze tot hem spreken.

Geweldig gebeuren. 't Blijft niet binnen de wanden van Jozefs huis. De Farao hoort het en hij zegt: „Laat uw broeders en uw vader komen met hun huisgezinnen en ik zal hun het beste van Egypteland geven en zij zullen het vette dezès lands eten. Ja, spaart uw huisraad niet, van het beste van mijn land zal uwe zijn.”

Daar gaan ze weer uit Avaris, de broeders. Op wagens rijden ze en ze zijn gekleed in fraaie klederen. Het beste wat Egypte's bodem oplevert voeren ze mede, ook koren. En Benjamin, hij is een rijk man geworden. Driehonderd sikkelen zilver ontving hij en vijf stel kostbare klederen.

Zo trekt de stoet juichend uit Egypte. Voorop gaan de ossenwagens, dan de ezels en ezelinnen. Het hart der broeders popelt van verlangen om bij vader Jacob te komen. En als ze zijn tent genaderd zijn, stormen ze binnen en roepen: „Jozef leeft nog, ja, ook is hij regeerder in gans Egypteland.”

Wezenloos ziet vader Jacob hen aan. Hij gelooft hen niet. Dit geluk is hem te groot, te machtig. Maar de ossenwagens rollen bonkend nader en de geschenken van Jozef worden voor den oude neergelegd en de woorden van Jozef zijn overtuigende bewijzen.

Dan wordt de geest van Jacob, hun vader, levendig en hij spreekt: „Het is genoeg. Mijn zoon Jozef leeft en ik zal gaan en hem zien, eer ik sterf.”

Het is genoeg. Honderd en dertig jaren heeft hij reeds geleefd, de grijze patriarch. Zijn levensweg is door donkere dalen gegaan; het felle verdriet heeft zijn haren vergrijsd. Nu, als de zon zijns levens bijna ter kimme nijgt, nu gaat zijn levensgeluk komen.

In hunne grijze dagen
blijft hunne vreugd gewis.
Zij zullen groen en fris
gewenste vruchten dragen,
om met verheugde monden
te roemen 't recht mijns Gods.
In Hem, mijn vaste Rots,
is 't onrecht nooit gevonden.

VERKLARINGEN

1. De vraag is gesteld: Zouden alle korenkopers bij Jozef terecht gekomen zijn. Dan zal hij 't toch wel heel druk gehad hebben. Voor wat 't binnenland betreft, zal Jozef de verkoop wel aan zijn opzichters overgelaten hebben. De vreemdelingen zullen wel bij hem gekomen zijn. Zo dus ook de broeders.
2. Op de vraag of Jozef in de jaren, dat hij reeds onderkoning was niet geïnformeerd heeft naar vader Jacob, is geen bevredigend antwoord te geven.
3. *Vroom* in vers 11 betekent: eerlijk, oprecht, betrouwbaar.
4. „Ik vrees God” betekent *niet*: „Ik vrees Jahwè, den God van Jacob, maar „de godheid”. Anders zou Jozef zichzelf verraden hebben. En voor zichzelf heeft hij Jahwè wel bedoeld.
5. Jozef wilde geen betaling aannemen van zijn vader. Vandaar het geld terug in de zakken.
6. „Dood twee van mijn zonen,” zegt Ruben: De vader had het recht van leven en dood over zijn gezin. De rechtsbegrippen waren toen wel anders dan tegenwoordig.
7. De tocht naar Egypte duurde ongeveer vijf dagen.
8. *Terpentijnnoten*: olieachtige, welsmakende vruchten; ze gelijken op hazelnoten.
9. *Zijn ingewand ontstak*: de ingewanden worden in de Bijbel vaak genoemd als de zetel der diepste gevoelens.
10. Dat Jozef de broeders een stuk van zijn spijs gaf, was een *eerbewijs*.
11. „Zij werden dronken”, betekent: *vrolijk*. Dus niet dronken in onze betekenis.
12. „Mijn beker”: Deze doet denken aan een Egyptische toverbeker, waarmee men waarzeggingen deed en meende de toekomst te kunnen voorspellen. Hoe dit geschiedde is niet precies bekend. Misschien werd olie op 't water gegoten en uit de wijze waarop deze uitliep, de toekomst voorspeld naar vaste wetten. We mogen *niet* aannemen, dat Jozef dit ook deed, maar wel bezat hij, als grootvizier en Egyptenaar zulk een beker.
13. Juda laat zich hier wel van een prachtige zijde kennen. Hier is hij een type van Jezus, Die uit zijn nageslacht geboren zal worden.
14. *Gosen*: is een lange, smalle landstrook langs het kanaal van de landengte van Suez af tot 't Nijlland. De Oostgrens van Egypte was zorgvuldig afgesloten en goed bewaakt. Waar thans het Kanaal van Suez ligt, stond een hoge muur (de zgn. „vorstenmuur”). Daarop waren forten met wachtposten geplaatst ter verdediging. Egypte had steeds invallen uit Kanaän te duchten. Vandaar de vrees voor *spionnage*. Om deze grensbewaking zal ook de uittocht uit Egypte later wel door de Schelfzee gegaan zijn.
15. *Wisselklederen*: prachtige kleren, die na gebruik haastig weer voor de alledaagse verwisseld werden.
16. *Verstoort u niet*: Doet elkander onderweg geen verwijten; alles is nu goed!

29

DOOR HET GELOOF!

Genesis 46–50

Het zingt in Jacobs ziel voor 't eerst na vele jaren. Hij gaat naar Jozef, den geliefden zoon, dien hij lang reeds dood waande. 't Is een grote karavaan, die Egypte's grensmuur nadert. Zes en zestig zielen behalve de vele slaven en slavinnen en kudde schapen en geiten, ezels en kamelen. Voorop rijdt Jacob, de grijze herdersvorst; honderd en dertig jaren is hij reeds, maar nog is zijn oog niet verdonkerd; nog heeft hij de leiding van de ganse karavaan.

De vreugde is groot in zijn hart. Het grote ogenblik, dat hij niet meer had durven verwachten, zal weldra aanbreken.

De karavaan is Egypte's grens overschreden en nu zendt Jacob Juda naar Jozef om zijn komst te melden.

Van Hebron is de derde patriarch gereisd naar Berseba aan de Zuidgrens van Kanaän. Daar kwam de Heere tot hem in een droom. In Jacob is vrees geweest om naar Egypte te trekken. Zijn ook Abraham en Izak daar niet geweest en waren toen de gevaren niet groot? Maar de Heere stelt Jacob gerust. „Wees niet bevreesd om heen te trekken naar Egypte, want Ik zal u daar tot een groot volk maken; Ik zal met u gaan en zal u ook gewis weer terugvoeren en Jozef zal zijn hand op uw ogen leggen als gij sterft.”

Nu kan Jacob veilig gaan. Nu kan geen kwaad hem deren. God zal zelf zijn Leidsman wezen. En zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Nu zijn er geen zorgen meer die den grijzen patriarch kwellen.

Zijn ziel hunkert naar de hereniging met Jozef, zijn geliefden zoon, om wien hij twintig jaar heeft getreurd.

Scherp tuurt de oude in de verte. Fel schroeit de zon, heet is de weg; maar het deert hem niet. Heeft hij niet zijn gehele leven de hitte des daags en de koude des nachts verdragen?

Daar... een stofwolk. Een wagen maakt zich los uit het grijze verschiep. En in die wagen staat een man. Hij heeft de karavaan reeds gezien. En een jubel is opgesprongen in zijn ziel. Daar komt vader!

Nog enkele ogenblikken. Een oude man klimt van de wagen en

loopt naar den jongen man in zijn Egyptisch statiekleed. Even, heel even, zien ze in elkanders ogen, zien ze het machtige geluk, dat beider ziel vervult. Dan worden hun ogen vochtig, dan is het geluk volkomen. Wenend valt de doodgewaande zoon in vaders armen; beiden wenen hun volle geluk uit...

Als eindelijk de grijze Jacob woorden vinden kan, dan zegt hij: „Thans wil ik wel sterven, nadat ik uw aangezicht gezien heb, dat gij nog in leven zijt!”

En Jozef: nu is er niets meer, dat aan zijn geluk ontbreekt. In volle middagglans straalt nu de zon. Nu eerst is het leven een volslagen weelde voor hem geworden. Zijn zielsverlangen is vervuld:

Nu kunnen de zorgen van alledag weer komen.

Want Jozef heeft wel de landstreek Gosen toegedacht aan zijn vader en broeders, maar hiertoe moet de Farao zijn toestemming geven. Daarom zegt Jozef tot zijn broeders: „Wanneer de Farao u laat roepen en vraagt: Wat is uw bedrijf? dan moet gij zeggen: „Veebezitters zijn uw knechten van der jeugd aan,” opdat gij moogt wonen in Gosen; want iedere schaapherder is den Egyptenaren een gruwel.”

Zo gaat een deputatie uit de karavaan naar den Farao. En het geschiedt zoals Jozef gezegd heeft.

„Wat is uw bedrijf?” vraagt de koning.

„Uw knechten zijn schaapherders; nu dan, dat uw knechten toch mogen wonen in het land Gosen!”

De koning is zeer vriendelijk tegen hen. Met Oosterse hoffelijkheid biedt hij het beste van het land aan. „En als onder hen flinke mannen zijn, stel die dan aan tot veeopzichters over wat ik bezit.”

Jozef weet wel, waarom hij juist het land Gosen gekozen heeft tot woonplaats voor zijns vaders huis. Hij weet dat ze eens weer naar Kanaän zullen trekken, dan zullen ze niet dwars door Egypte behoeven te gaan, want Gosen ligt aan de Oostgrens. En in een aparte landstreek als deze zal het gevaar om heidenen te worden niet zo groot zijn voor hen.

't Is enige dagen later.

Jacob, de grijze patriarch, gaat naar den Farao, den machtigen man op Egypte's troon.

Zo groot is de genegenheid voor den ouden herdersvorst, den vader van zijn grootvizier, dat de Farao afdaald van zijn troon en Jacob tegemoet treedt. Ontroerend ogenblik: Nu breidt de ruige

grijsaard, gehard in en geschonden door de strijd des levens zijn handen zegenend over den in weelde verfijnden vorst van het machtige Egypte, den vorst dien elk aanbidt als zoon van de zon. De zegen van Gods kind, die een beloning is voor de goedheid Jozef bewezen.

„Hoeveel zijn de jaren uws levens?” vraagt de Farao geroerd.

„Het getal der jaren mijner vreemdelingschappen zijn honderd en dertig jaar. Weinig en kwaad zijn de jaren mijns levens geweest en ze hebben niet bereikt het getal der jaren mijner vadersen.”

Dat is de som van Jacobs leven. „Weinig en kwaad.” De Farao ziet den oude aan. Dat verweerde gelaat draagt de sporen van veel levensleed. „Weinig en kwaad.” Dat doet geboren worden de hunkering naar een beter, dat is het hemelse vaderland. „Boven de starren, daar zal het eens lichten. Daar wordt het hopen verlangen voldaan. Daar zal het lijden des harten eens zwichten. Daar zal de *vreugde voor eeuwig bestaan!*”

„Weinig en kwaad.” Maar God geeft zijn kind nog zeventien jaren van droefheid. Hij laat niet toe, dat Jacobs grauwe haren met droefheid ten grave dalen. Het einde van dezen man zal vrede zijn.

Intussen duurt de honger voort. Het land van Egypte en het land Kanaän *razen* vanwege de honger. Jozef verzamelt al het geld, dat voor het koren betaald wordt en brengt het den Farao. En als de Egyptenaars geen geld meer hebben, dan betalen ze met hun vee, met hun land en ten slotte met hun eigen lichamen. Zo wordt het land met zijn inwoners het persoonlijk eigendom van den koning. Alleen het land der priesters wordt Farao's eigendom niet.

De jaren gaan voort.

Jacob voelt dat hij weldra sterven zal. In ongestoorde vrede heeft hij de laatste zeventien jaren van zijn leven doorgebracht. De honger heeft hem niet kunnen deren. Het leven heeft nu geen bekoring meer voor hem. Slechts een enkel verlangen koestert hij nog. Jozef moet bij vader komen.

„Leg toch uw hand onder mijn heup,” zegt Jacob, „en doe weldadigheid en trouw aan mij en begraaf mij toch niet in Egypte; maar begraaf mij in het graf mijner vadersen.”

„Ik zal doen naar uw woord,” zegt Jozef en zweert een eed. Dan buigt Israël zich in aanbidding op het hoofdeinde van het bed.

Nog zijn Manasse en Efraïm niet bij de zonen Jacobs ingelijfd. En toch is dit een hartewens van den grijzen patriarch. Ze komen, de

twee zonen van Jozef en knielen voor grootvader neer. Grootvader herkent hen niet dadelijk; hij is bijna blind geworden. Zijn geest toeft in het verleden. In bonte rij gaan de jaren door zijn geest: Luz (Bethel) waar de engelen Gods op en neder klommen, Padan Aram waar Laban hem bedroog; Efrath, de droevige plek, waar Rachel stierf...

En geknield wachten Manasse en Efraïm tot grootvaders geest tot het heden is weergekeerd. Dan omhelst hij de beide jongelingen en kust ze en weer zwerft zijn denken af. Maar dan is zijn verstand helder, dan ziet hij in de toekomst. Zegenend legt hij zijn handen op de hoofden der jongens, zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm, den jongste en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse, den oudste. Neen, Jozef, vader Jacob vergist zich niet. Manasse zal ook tot een groot volk worden, maar de kleinste, de jongste zal groter worden dan hij. En we denken aan wat de Heere eenmaal sprak tot Rebekka: „De meerdere zal den mindere dienen.”

Dan dwaalt Jacobs geest weer naar het verleden. Hij ziet zich in strijd met de Amorieten. Hij spant de boog, zijn pijlschot is zeker. De vijand slaat op de vlucht en Jacob en zijn mannen jagen hem na met het zwaard. Zo verovert hij een stuk land en dit stuk nu, dat hij den Kanaänieten ontrukkt heeft, toen zij hem benauwden, dat is voor Jozefs nakomelingen.

Nog eenmaal zal Jacobs geest verhelderd worden. Nu zal hij in de toekomst blikken. Zijn stervens-zang: een lied van verheven schoonheid, gezongen op de drempel der eeuwigheid. Zijn zonen staan rond zijn sterfbed. En Jacob, op het punt de aarde te verlaten en op te varen met vleugelen, gelijk de arenden, naar de plaats waar eeuwige, ongestoorde vrede is en geen ongeval hem meer kwellen zal, spreekt:

„Ruben, mijn eerstgeborene zijt gij,
gij zult de eerstgeborene *niet* zijn.”

Rubens zonde is wel zeer zwaar geweest.

„Simeon en Levi zijn broeders;
werktuigen van geweld zijn hun houwelen;
in hun toorn hebben zij mannen gedood
en runderen de pezen doorgesneden.
Vervloekt zij hun toorn, want die is sterk
en zijn uitbarsting, want die is geweldig!
Ik zal hen verstrooien in Jacob en verspreiden in Israël.”

Sombere woorden; een onheilsprofetie! Maar dan:

„Juda, u zullen uw broeders loven,
uw hand grijpt uw vijanden in de nek,
voor u zullen zich de zonen van uw vader nederbuigen.
De scepter zal van Juda niet wijken,
noch de heersersstaf tussen zijn voeten uit,
totdat de Silo komt, Wien de volkeren gehoorzamen...”

Ziet Jacob hier in verre toekomst den Heiland der wereld, Die
millioenen eens zaligen zal? Jacob is profet in dit stervens-lied.

„Zebulon zal aan het strand der wijde zee wonen;
Issaschar is een benige ezel, nederliggende tussen de stallingen;
hij buigt zijn rug om te torsen,
hij geeft zich tot slaafse herendienst.
Dan zal zijn volk richten als een van Israels stammen!
Dan zij een hoornslang op het pad,
die bijt in de hielen van het paard,
zodat de ruiter achterover valt.”

Jacobs geest zinkt in. Hij ziet reeds de hemel geopend. Haast
schrijdt zijn ziel over de drempel naar het betere leven. Maar zijn
afscheidslied is nog niet voltooid. Hoor, zijn stem gaat weer spreken.

„Gad — een vrijschaar zal bij hem een inval doen,
maar hij zal hen op de hielen zitten.
Aser — zijn brood is vet; hij zal koninklijke lekkernijen
Naphthali is een slanke hinde, [opleveren.
die schone woorden voortbrengt.
Joseph — een jonge vruchtboom bij een bron;
de boogschutters hebben hem geprikkeld,
beschoten en vijandig bejegend,
doch zijn boog bleef stevig
door den Machtige van Jacob,
door den God van uw vader, Die u zal helpen,
door God Almachtig, Die u zegenen zal,
met zegeningen van uw vader, die de zegeningen van de over-
[oude bergen,
het begerenswaardige der eeuwige heuvelen, te boven gaan,
die mogen zijn op de schedel van den uitverkorene onder zijn
Benjamin is een verscheurende wolf, [broeders!
des morgens zal hij roof eten en des avonds buit verdelen.”

De profeet Jacob is de rij der zonen langs gegaan. Hij heeft voorspeld in dichterlijke taal wat hun toekomst zijn zal. Nu is zijn ziel gereed voor de reis, waarvan zij niet weer zal willen keren. Zijn lippen prevelen zijn laatste wens: „Begraaft mij bij mijn vaderen in de spelonk in de akker van Machpela; aldaar hebben zij Izak begraven en Rebekka zijn huisvrouw; en daar heb ik Lea begraven...”

De klanken van Jacobs woorden verijlen en zwerven weg.

Dan breekt zijn ziel uit zijn verstarrend lichaam de eeuwige heerlijkheid tegemoet. Op 's Heeren zaligheid heeft hij gewacht. Die is nu zijn deel geworden tot in alle eeuwigheid.

Jacob, hij heeft veel gestreden, veel geleden; hem is veel gegeven. En God, de Heere, op Wien ook zijn ziel hoopte in de bangste uren van zijn leven, met Wien hij worstelde in Pniël en overwon, Hij heeft ook Jacob een woning bereid, die hij nimmermeer zal behoeven te verlaten. In 's Heeren handen geeft hij zijn geest; nu zal ook hij heersen als koning in alle eeuwigheid.

Door de wijde eenzaamheid van de woestijn ten Zuiden van Kanaän trekt een droeve stoet. Voorop rijdt een militair geleide, bestaande uit strijdwagens en bereden manschappen; dan volgen vele hoogwaardigheidsbekleders van Egypte, allen leden van de koninklijke hofhouding; de onderkoning en grootvizier Zafnath-Paäneath, een groep Hebreëen met hunne vrouwen. Een militair escorte besluit de stoet, de begrafenisstoet. Jacob, de oude herdersvorst, wordt begraven.

De weg, die de stoet volgt, is wel ongebruikelijk. Van Egypte naar Kanaän gaat men dicht langs de zee kust. En deze stoet trekt om de Dode Zee heen naar 't Noorden. Daar dicht bij de Jabbok, niet ver van Pniël, houdt de stoet stil. Daar, te Goren-ha-atad, dorsvloer van de boksdooorn, wordt een rouwklage gehouden, een rouw van zeven dagen.

Ruim tien weken geleden is Jacob gestorven. Zijn laatste wens, om in de spelonk van Machpela begraven te worden, vereiste een balseming van zijn lijk. Veertig dagen hebben Egypte's artsen hieraan gewerkt. En nu, bij de Jordaan, op de dorsvloer, volgens de gebruiken der Kanaänieten, houdt de stoet een zware rouw. Deze plechtigheid maakt wel een diepe indruk op de bewoners des lands. Abel Mitzraïm, weide der Egyptenaars, noemen ze deze plaats.

Na zeven dagen steekt het Hebreeuwse deel van de stoet de Jordaan over en Jacobs lichaam wordt door zijn zonen bijgezet in

het graf in Machpela's spelonk. Hier rust hij, de man wiens leven strijd, moeite en verdriet is geweest, naast Lea, wier leven was als het zijne, Lea, de miskende.

Het leven van Jacob, dat we volgden vanaf de schotel linzenmoes tot zijn zwanenzang, is niet meer. Kwaad zijn zijn jaren geweest, maar over alle moeite en verdriet heen, scheen de stille glans

van Godsvertrouwen. Wie zo zijn leven leeft, kan niet met droefenis ten grave dalen. Want 't vrome volk in God verheugd, zal huppelen van zielevreugd, daar zij hun wens verkrijgen. Ook boven de spelonk van Machpela staat het machtige stervenswoord van Gods Zoon, dat ons levens-woord is: Het is volbracht!

Als de broeders teruggekeerd zijn in Egypte, herleeft in hen de vrees, dat Jozef toch nog eens wraak zal nemen, om alles wat zij hem hebben aangedaan. O, wat hebben ze nog een slechte kijk op Jozefs nobel karakter. Hij troost hen en spreekt naar hun hart.

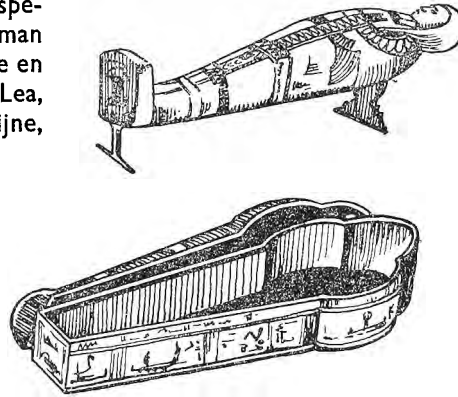
De tijd gaat voort.

Jozefs zonen worden groot. Zij huwen en ook hun worden zonen geboren. Ook die zonen groeien op, huwen en Jozef aanschouwt zijn achterkleinkinderen. Honderd en tien jaren wordt hij oud. Dan is ook zijn ure gekomen. Hij heeft zijn taak op aarde volbracht.

„Ik ga sterven,” spreekt hij, „maar God zal u zeker bezoeken en u uit dit land heenvoeren naar het land dat Hij Abraham, Izak en Jacob gezworen heeft; voer dan mijn gebeente van hier mede.”

Zijn lichaam wordt gebalsemd en in een kist gelegd in Egypte. Daar wacht het meer dan driehonderd jaren en als het volk van Israël straks uitgeleid wordt uit het diensthuis, dan wordt Jozefs gebeente meegenomen.

Dit is het laatste wat Mozes ons van Jozef verhaalt. Maar vele

Mummie en mummiekist

eeuwen later schrijft Paulus, de dienaar van Jezus Christus: „Door het geloof heeft Jozef stervende gemeld van de uitgang der kinderen Israëls en heeft bevel gegeven van zijn gebeente.”

Door het geloof!

Dit is de grote kracht geweest, die Jozef staande hield in de ure der verzoeking, die hem in de „kuil” Gods licht deed zien. Ook over zijn leven en sterven heeft Gods Zoon gesproken: „Het is volbracht.” En ook zijn stof zal eenmaal herrijzen tot de glorie der hereniging van ziel en lichaam.

Op Uw stem: „Staat op, gij doden!”
staat de dood zijn zege af,
op Uw stem: „Staat op, gij doden!”
rijst het leven uit het graf,
Leven, leven, eeuwig leven
zal Uw liefde mij dan geven,
en geen zonde, smart of pijn
zal in eeuwigheid meer zijn.

Gezang 191:4 N.B. 243:4

VERKLARINGEN

1. Berseba lag in een vruchtbare vlakte. Het was het Zuidelijkste punt van Kanaän.
2. „Zijn hand op uw ogen leggen” = u de ogen toedrukken.
3. In werkelijkheid komen er 66 zielen in Egypte. Maar 66 = 6 × 11 is een zeer onheilig getal. Denk aan 666 in Openb. 13:18. Door toevoeging van Jozef en zijn beide zonen en Jacob komt men tot 70, het heilige getal.
4. Het land Ramses is een latere naam voor het land Gosen. Waarschijnlijk is daar later een stad Ramses gebouwd.
5. Gen. 48:22: *van zijn knieën* = ter adoptatie (aanneming tot kinderen!).
6. 48:12: „een stuk lands” = *bergrug*, in 't oorspronkelijke.
7. Gen. 49, de zegening der zonen door Jacob, is een gedicht. Nogal moeilijk te begrijpen. De opname ervan in de vertelling heeft een punt van overweging uitgemaakt. Tenslotte hebben we het voornaamste eruit overgenomen om de grote belangrijkheid ten opzichte van Israëls toekomst. Het is de vertaling van *Prof. Aalders* in de „Korte verklaring”. Dit hoofdstuk verklaren in verband met de toekomst valt buiten het bestek van dit boek.
8. 49:10: de *Wetgever* is de naam van een lange, op de grond staande *heersersstaf*.
9. 49:17: een *adderslang*: „een gehoornde adder in de woestijn, die bijna geheel verborgen onder het losse woestijnzand zijn kans tot de volkomen verrassende vals-verraderlijke gifbeet afwachtte” (Baarslag in „Israël in Egypte”).
10. Gen. 49:25: „*zegeningen des afgronds daaronder*”: dit is het oude Hebreeuwse wereldbeeld. De aarde was een schijf, drijvende op de ongemeten zeeën

onder het hoge koepeldak des hemels (ook in de tien geboden „in de wateren onder de aarde” en Ps. 24).

11. *Balsemen*: de Egyptenaars geloofden, dat de ziel van een mens zo lang bleef leven, als het lichaam in stand gehouden werd. Daarom moest het lichaam niet vergaan. Daarom *balsemen*. De inwendige organen, hart, lever, ingewanden, hersenen, werden uit het lichaam verwijderd en deze ruimten werden opgevuld met specerijen. Het lichaam zelf werd ingewreven met zout, hars en salpeter, zodat het droog en hard werd. In de lege oogkassen plaatste men glazen ogen. Op de plaats van het hart werd een kever van lazuursteen gelegd, de zonnekever. Dan werd het lichaam in lange repen linnen gewikkeld. Zo werd het een *mummie*. Te Leiden kan men mummie's van Egyptische koningen nog zien.

30

'T MORGENGLOREN DER VERLOSSING

Exodus 1 en 2

Een nationale geest is vaardig geworden over Egypte.

Vanuit het Zuiden wordt de strijd aangebonden tegen de Hyksos, de vreemde overheersers, de Aziaten uit het Noorden. En deze strijd eindigt met een volkomen overwinning van de rasechte Egyptenaars. De Hyksos worden naar het Noorden teruggedrongen. De herinnering aan hen wordt weggewist en met hen vergaat ook de herinnering aan Jozef, den onderkoning. Niemand gedenkt meer met dankbaarheid het grote werk, dat hij gedaan heeft om Egypte in 't leven te behouden ten tijde des hongers. Die Zafnath-Paâneach was immers ook een vreemdeling, een Hebreër.

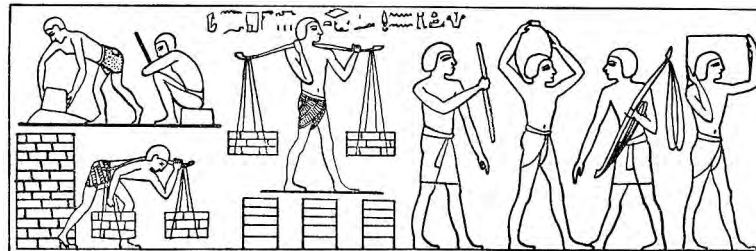
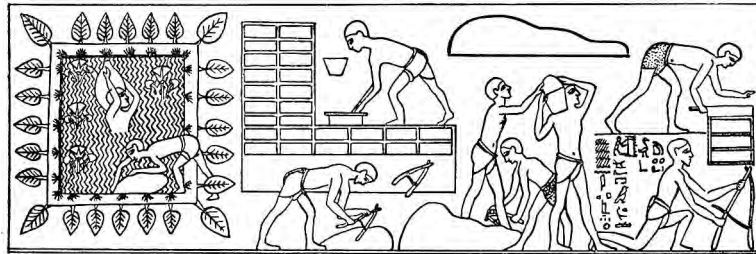
Over Egypte gaat een nieuwe koning regeren, een die Jozef niet gekend heeft. En nog steeds wonen daar aan de Oostgrens van het land, de Hebreën. En hun aantal vermeerdert onrustbarend. De Hyksos, zelf Aziaten, konden op hen bouwen. Maar de Egyptenaars? Wie zal zeggen, dat dit volk uit Kanaän zich niet tegen hen zal keren als een strijd ontbrandt met de Aziaten? Schier alle Egyptische oorlogen werden immers tegen volken uit het Noordoosten gevoerd?!

Daarom spreekt de Faraó, Toetmosis I (1539–1514 v. Chr.) tot zijn ministers: „Zie het volk der kinderen Israëls is veel, ja, machtiger dan wij: komaan, laat ons verstandig tegen hetzelfde handelen, opdat het *niet vermenigvuldige*, en het geschiede als er oorlog komt, dat het zich óók voege bij onze vijanden en tegen ons strijde en *uit het land optrekke*.”

Dat is het, wat de Farao vreest: *tegen hen strijden en uit het land optrekken*. Ook dit laatste mag dus niet.

Zo ontbrandt de strijd tussen God en den Farao, tussen Jahwè en Satan, tussen het zaad der vrouw (Messias) en het zaad der slang (Beëlzebul).

Deze strijd wordt zwaar voor de Israëlieten. 't Lijkt aanvankelijk of ze zullen ondergaan. Maar God waakt over Zijn volk en om straks opwaarts te klimmen moet het door de diepte. Het moet zwart

Het maken van tichelstenen

worden door dienstbaarheid, zodat in de ziel de noodkreet geboren wordt: „Heere, behoud ons, wij vergaan!” En dit geroep, dat door lucht en wolken dringt, zal vinden het oor van Jahwè.

De Farao laat schatsteden bouwen: Pithom (huis van Toem of Atoem, god van de zon) en Ramses (zoon van Ré, ook een zonnegod). De Israëlieten moeten stenen bakken hiervoor, tichelstenen. Een vreselijke arbeid in de hete Egyptische zon. Ze zijn geen zware arbeid gewend, de herders. En des drijvers geweldige zweep jaagt rusteloos hen voort, dag op dag. Gemiddeld 10% wordt het offer van deze harde dienstbaarheid. Ook moeten ze waterwerken aanleggen voor den Farao.

Maar het volk vermeerdert snel, zodat de Egyptenaars „walgen” vanwege de kinderen Israëls.

De vroedvrouwen Sifra en Poea moeten de pasgeboren jongetjes doden. Ze doen het niet, door 't geloof. En als de koning hen ter verantwoording roept, weten zij een schoon argument om zichzelf te redden. De Heere beloont hun geloof. Hij zegent hen zeer.

Dan komt het wrede gebod van den koning: „Alle zonen die geboren worden zult gij in de rivier werpen.” Zulk een bevel kon alleen maar uitgevaardigd worden door een koning, die een overwonnen vijand eigenhandig neerspiest en het lijk omgekeerd ophangt aan de boeg van zijn zegeschip. Nu zal Satan overwinnen. Nu gaat in vervulling wat God aan Abraham voorspelde (Gen. 15:13): „Weet voorzeker, dat uw zaad vreemd zal zijn in een land, dat van hen niet is, en zij zullen hen dienen en zij zullen ze verdrukken, vierhonderd jaar. Doch Ik zal het volk ook richten, hetwelk zij zullen dienen en daarna zullen zij uittrekken met grote have.”

Zover is het nu echter nog lang niet. Nu wordt het eerste ontkiemende leven van een jong menskind verstikt in het water van de Nijl, als een offer aan de krokodillen, die begerig loeren op buit. Maar laag aan de kim daagt het eerste flauwe licht der verlossing.

1525 v. Chr. Hatsjepsoet, de geliefde dochter van den Farao gaat met haar hofdames naar de Nijl om te baden. Het is een schone dag. Het riet aan de oever der rivier wiegt langzaam op de zomerwind. De slanke biezen buigen traag. De hofdames wandelen langs de oever als Farao's dochter zich te water begeeft. Baden in de Nijl, de goddelijke, is leven drinken.

Opeens staat de prinses stil. Een ongewoon geluid treft haar oor. Daar, tussen de biezen, schreit een kindje... het is het klagelijk schreien van het leven dat onschuldig wreed moet sterven.

Prinses Hatsjepsoet geeft een der slavinnen een wenk. Een arkje wordt uit het water geheven, een kistje, kunstig gevlochten van papyrus en waterdicht gemaakt met pek.

De prinses opent het kistje. En dan... een jongetje van drie maanden oud ligt daar. Ze ziet de beschreide oogjes, de prinses; ze ziet het welgevormde, lieve gezichtje; ze ziet... het prille leven, dat door haar vaders bevel verstikt moet worden, uitgeblust. En in haar wordt groot het verlangen naar een zoon. Ze is gehuwd, de prinses, maar heeft zelf geen zoon. Een ogenblik ziet ze het knaapje aan.

Zal ze nu moeten doden wat ze zelf zo zeer verlangt, waarom zij zo vaak geweend heeft? Dat kan niet. En haar besluit staat vast: Dit knaapje blijft leven. Het wordt haar zoon. Mozes fluistert ze: *Zoon uit het water*. De godin van de Nijl heeft haar dit kind geschonken. 't Is God, Die Zijn verlossingsplan uitwerkt in de stilte.

Want... een man uit de stam van Levi, Amram, ging en nam een dochter van Levi, Jochebed, zijn tante. Uit dit huwelijk worden twee zonen en een dochter geboren. Als de tweede zoon geboren wordt is Farao's wrede wet uitgevaardigd. Drie maanden kunnen ze het jongske verbergen. Dan gaat het niet meer. Dan vlecht Moeders liefde een arkje van papyrus en legt haar zoontje erin aan de oever van de Nijl. En Mirjam, haar dochter van vijftien jaar, gaat van verre staan om te zien wat er met broertje gebeurt. Want Jochebed weet wel, dat Farao's dochter hier vaak komt baden. En God regeert. En God is machtig. In Jochebeds hart is een gebed tot Jahwè, den God van Abraham, Izaak en Jacob.

Mirjam heeft van verre alles gezien. Ze ziet ook de aarzeling van Farao's dochter: „Wie zal het jongske voeden?”

„Zal ik u een voedstervrouw uit de Hebreïnnen roepen?” vraagt ze aan Prinses Hatsjepsoet.

„Ga henen, roep ze!”

En Mirjam gaat. O, dit is een heerlijk ogenblik. Mozes blijft behouden en Moeder mag hem zelf opvoeden.

Moeder... als deze dag ten einde spoedt, buigt ze zich over haar slapend jongske en fluistert: „Mijn lieveling, gered!”

Enkele jaren mag ze hem behouden, ontvangt zelfs loon voor haar Moeder-zijn, dan wordt het jongske geadopteerd tot zoon van Farao's dochter.

Dan gaat hij leren, veel leren. Hij ontvangt les van de priesters in godenleer, sterrenkunde, medicijnen en wiskunde. Zo gaan de beulen van Gods volk Mozes toerusten met de wapenen der kennis, waarmee hij hun straks hun prooi ontrukken zal.

Mozes wordt groot. Hij wordt een aanzienlijke Egyptische prins. Hij draagt de lange, witte, goudbestikte prinsesmantel. Hij leidt een veldtocht tegen de Nubiërs en keert met roem terug. Het leven geeft hem wat het een jongen, eerezuchtigen, verstandigen prins geven kan. Hij is fors gebouwd en beschikt over een geweldige lichaams-

kracht. Zijn geest is vurig en direct geneigd tot daden. Hij is een geboren leider. Hij kan het heel ver brengen in het leven, misschien straks zijn stiefvader Toetmoses II opvolgen als koning over Egypte.

En toch... toch is er diep in zijn ziel een macht, die hem drijft naar de verachte Hebreëen. Door het geloof weigert Mozes, nu groot geworden zijnde, een zoon van Farao's dochter genaamd te worden. Hij verkiest liever met Gods volk kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben.

Door het geloof gaat hij uit tot zijn broederen, de verachte Hebreëen om hun lasten te bezien. En als dan een Egyptisch man een van zijn broederen slaat, dan ontsteekt zijn toorn. Even blik hij om zich, dan daalt zijn ijzeren vuist op de schedel van den Egyptenaar. De zoon van Cham valt dood neer. Mozes' bloed heeft geroepen; zijn onstuimige geest heeft geantwoord. Dit antwoord is verkeerd. Niet met *zijn vuist* wordt hij de leider, die zijn volk uit het diensthuis uitleiden zal; slechts door Gods kracht, door 's Hoogsten arm kan dit geschieden. Om dit te leren heeft Mozes veertig jaren in de woestijn nodig.

De volgende dag gaat hij weer naar zijn broederen. En als dan twee Israëlieten twisten en hij den verongelijken bestraft, voegt deze hem brutaal toe: „Wie heeft u tot een vorst en rechter over ons gesteld? Wilt gij mij ook doden evenals den Egyptenaar?”

Mozes schrikt. Opeens staat reuzengroot in hem het weten: Mijn volk begeert mijn leiderschap niet. En met een hevige teleurstelling, een felle ontgoocheling in zijn ziel, vlucht hij naar de woestijn, langs Mara, Elim, tot hij komt aan het gebergte Sinaï. Daar zit hij neer bij een waterput, gelijk eenmaal Eliëzer en Jacob deden; daar helpt hij de dochter van Rehoeël, den „Vriend van God”, den priester van Midian. Daar wordt hij gastvrij opgenomen en huwt hij met Zippora, het „vogeltje”, die hem een zoon schenkt: Gersom (vreemdeling). Daar in de stilte der schrale weiden, hoedende de kudde, daar wordt Mozes voorbereid voor het waarachtige Leiderschap. Daar wordt hij van den vurigen vuistvechter de zachtmoedigste man van de wereld. Daar leert hij het eindeloos geduld, waarmee hij een wispelturig volk als de kinderen Israëls leiden kan.

En intussen schreeuwen de Israëlieten over hun dienst en hun gekerm komt op tot God. En God hoort hun gekerm en Hij denkt aan Zijn verbond met Abraham, Izak en Jacob en God ziet de kinderen Israëls aan en... *Hij kent hen.*

Want:

God zal *Zijn* waarheid *nimmer* krenken,
 maar *eeuwig* Zijn verbond gedenken.
 Zijn woord wordt *altoos* trouw volbracht
 tot in het *duizendste* geslacht.
 't Verbond met Abraham, Zijn vrind,
 bevestigt Hij van kind tot kind.

Psalm 105:5

VERKLARINGEN

1. Ex. 1:11: „oversten der schattingen” = oversten der herendiensten.
2. Ex. 1:12: „verdrietig werden” is letterlijk „walgden”.
3. De herendiensten bestaan uit landbouw, besproeiingsdienst en het uitvoeren van grote bouwwerken. Egypte bezat weinig *natuursteen*. En wat er was werd gereserveerd voor tempels en koningsgraven. De *tichelstenen* werden van Nijlslib gemaakt; de klei werd bewerkt, met gehakt stro vermengd voor de stevigheid, in vormen gedaan (houten bakjes met een handvat) en op elke steen werd het stempel van den koning gedrukt. De zon droogde ze. De stenen waren ongeveer 40 × 20 × 10 centimeter. Het cement was Nijlslib vermengd met potscherven.
4. Ook nu weer, evenals in Genesis, moeten we scherp letten op de strijd tussen God en Satan. In dit licht moeten we trouwens het gehele Oude Testament bezien. Alle leidingen Gods zijn een voorbereiding voor Christus' komst. De duivel tracht dit te verhinderen. God zet, onweerstaanbaar zeker, Zijn plan door. En bouwt het verlossingswerk steen voor steen op, met rustige zekerheid.
5. Met *biezen* is bedoeld *papyrusriet* dat vroeger veel in Egypte voorkwam. Het werd zelfs voor schepen gebruikt. Dit geeft Dr Gispén in „Korte Verklaring” zelfs aanleiding te denken, dat het „biezen kistje” een scheepje was met een afgodsbeeldje erin. Deze liet men vaak de Nijl afdrijven.
Lijm is *asphalt*, dat aan de Dode Zee gewonnen werd en veel ingevoerd o.a. voor de balseming.
6. Ex. 2:11: sloeg = doodranselde.
7. Ex. 2:16: *Rehoe-el* = de naam van den priester.
Jethro = een ambtsnaam zoals b.v. „*Excellentie*”.
Midian was een zoon van Abraham en Keturá.
 Zie Gen. 25:1. *Rehoe-el* kan dus heel goed een tamelijk zuiver begrip van den enigen waren God gehad hebben en behoeft geen volslagen heiden geweest te zijn.
8. Ex. 2:23: De Farao die Israël het meest verdrukt, is *Amenhotep II* (1447–1421 v. Chr.), 'n wreede vorst. Hij was een fors gebouwde man van grote lichamelijke kracht. Na een overwinning op de Syriërs laat hij zeven gevangen aanvoerders met 't hoofd naar beneden aan de boeg van zijn schip hangen en vaart zo met hen de Nijl op. Dan offert hij hen zelf. Voor dezen Farao verschijnen dus straks Mozes en Aäron.

MOZES, DE VREESACHTIGE

Exodus 3 en 4

In het Zuiden van het schiereiland Sinai zwerft een herder met zijn kudde. 't Is stil om hem heen. Door een vallei stroomt een beek, die het gehele jaar door voldoende water heeft. Er is genoeg gras voor zijn kudde hier. Links van hem verheft zich het gebergte Horeb, met zijn machtige steenklompen in allerlei kleuren: groen, rood-bruin, grauw en zwart. De zon schijnt fel op de rotsen, de lucht is ijl, de kleuren der stenen schitteren.

Geboeid blijft de herder zien. Dit kleurenspeel is altijd weer mooi.

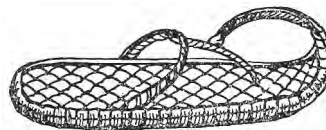
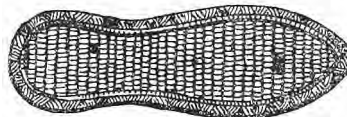
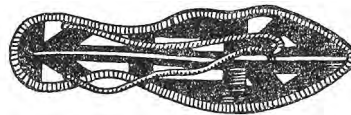
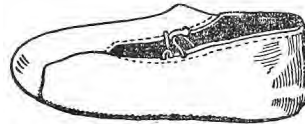
Dan wendt hij de ogen langzaam af. Er is een peinzende uitdrukking in zijn blik. Hij ziet in de verte; daar, aan de horizon staan bosjes tamarisken en acacia's. En daarachter?

Hoe lang is hij nu reeds hier? denkt hij. Hij is geen zoon der woestijnbewoners. Ver in het Noordwesten stond zijn wieg. In de groene vlakten van de Nijl. Zal hij nog ooit daar weer komen?

Hij is hier een ander man geworden, Mozes. Hij heeft zachtmoedigheid geleerd en eindeloos geduld. Reeds veertig jaar nu is hij in de leerschool der eenzaamheid, der stilte.

Een wonderlijk ding houdt plots zijn aandacht gevangen. Daar, die doornstruik brandt en... verbrandt niet. Wat wonderlijk! En vanzelf nadert hij het wonder. Dan... een stem uit de doornstruik: „Mozes! Mozes!”

Verschrikt zegt hij: „Zie, hier ben ik!”

Sandalen

„Nader hier niet toe,” zegt de stem weer, „trek uw sandalen van uw voeten, want gij staat op heilige grond.”

„God,” weet Mozes opeens. God is hem verschenen. „Ik ben de God van uw vader, de God van Abraham, van Izak en van Jacob.”

Mozes bedekt het aangezicht met beide handen. Daar is de heiligheid des Heeren. En wie zal God zien en leven?

Maar het is niet 's Heeren bedoeling Mozes te doden. Hoewel hij reeds tachtig jaar is, gaat nu pas Mozes' levenstaak beginnen. Hij ontvangt van den Heere de opdracht, waarvan de uitvoering zijn levensbestemming zal zijn. „Ik zal u tot Farao zenden, opdat gij *Mijn* volk, de kinderen Israëls, uit Egypte voert.”

Nu ontvangt Mozes uit Gods hand het leiderschap, dat hij eens zo vurig begeerde. En nu... vreest hij het te aanvaarden. Zo is Mozes veranderd. Nu moet de Heere hem zeer lankmoedig, schier overreden het leiderschap op zich te nemen.

O, Mozes heeft zoveel bezwaren.

„Ik zal met u zijn,” spreekt de Heere, „en dit zal u een teken zijn, dat Ik u gezonden heb: Wanneer gij dit volk uit Egypte geleid hebt, zult gijlieden God dienen op deze berg.”

„En als ik tot de kinderen Israëls kom en zij vragen: Wie heeft u gezonden, wat zal ik dan zeggen?”

„Ik ben, Die Ik ben,” antwoordt de Heere. „Ik ben” heeft mij gezonden. Ik ben: de Eeuwige, Onveranderlijke, bij Wien geen verandering is, noch schaduw van omkering. De God van Abraham, Izak en Jacob, de Eeuwiglevende. Ga heen, Mozes, verzamel de oudsten, spreek deze Mijne woorden tot hen; zij zullen u geloven en ga dan met hen tot Farao en zeg tot hem: „De Heere, de God der Hebreëen is ons ontmoet; laat ons drie dagen in de woestijn gaan en daar den Heere offeren. Maar Farao zal het volk niet laten gaan; dan zal ik mijn wonderen en plagen over Egypte zenden; eerst dan zal de Farao u laten trekken. En dan zult gij niet ledig uitgaan, maar gij zult Egypte beroven.”

Waar de Heere zulk een uitvoerige toekomstvoorspelling geeft, moet Mozes toch wel geloven. Neen, Mozes gelooft niet.

„Zij zullen mij niet geloven,” zegt hij, „noch mijn stem horen.”

„Wat is er in uw hand?” vraagt de Heere.

„Een staf.”

„Werp hem ter aarde.”

Mozes werpt de stok neer en... hij wordt een slang. Mozes vlucht. Maar hij moet niet vluchten.

„Grijp de slang bij de staart,” beveelt de Heere.

Mozes doet het en... de beweeglijke slang verstijft en Mozes heeft weer zijn herdersstaf in de hand. Dit teken zal hij ook bij de kinderen Israëls kunnen doen.

„Steek uw hand tussen de plooien van uw kleed,” zegt de Heere.

Mozes doet het en als hij zijn hand weer daaruit te voorschijn trekt, is ze wit, melaats. Nogmaals moet hij de hand in zijn boezem steken. Dan is ze weer gezond gelijk de andere.

Nu heeft Mozes reeds twee tekenen. De Heere wil in Zijn lankmoedigheid hem nog een teken geven. Als de kinderen Israëls nog niet geloven willen, dan zal Mozes water uit de rivier nemen en uitgieten op de oever en het zal bloed worden.

Zijn Mozes' bezwaren nu verdwenen? O, neen.

„Ik kan niet goed spreken,” zegt hij.

„Wie heeft de mond gemaakt?” vraagt God. „Ga nu henen; Ik zal met uw mond zijn; Ik zal u leren wat gij spreken zult.”

Als Mozes nu nog weigert, ontsteekt de toorn des Heeren. Gods geduld is ook wel wonder groot. Zal Hij nu Mozes straffen? Hem zijn ongelooft verwijten? Dat zouden wij, driftige mensen, doen. Maar de Heere zegt:

„Aäron, de Leviet, uw broeder, is welbespraakt. Die zal met u meegaan. En ik zal u beiden leren wat gij doen moet. Neem deze staf mede!”

Nu weet Mozes dat hij niet meer weigeren kan. Hij moet gaan. En hij gaat!

Jethro ziet wel vreemd op als Mozes tot hem zegt: „Laat mij gaan, dat ik tot mijn broederen kere, die in Egypte zijn, om te zien of ze nog leven.” Maar Jethro is een ander man dan Laban; Jethro zegt: „Ga in vrede.”

Ter bemoediging verschijnt de Heere nog aan Mozes als hij zich gereed maakt voor de reis. Mozes behoeft niet bevreesd te zijn voor de Egyptenaars; want die hem wilden doden, zijn gestorven.

Zo vangt de reis naar Egypte aan. Mozes is nu geheel in de weg der gehoorzaamheid aan Gods wil. Toch zal hij de kinderen Israëls niet kunnen ontmoeten of er moet eerst nog een ding gebeuren. Zijn jongste zoon Eliëzer is nog niet besneden.

En er mag niets zijn dat aan de kracht van zijn leiderschap te kort zou doen. Daarom komt de Heere Mozes tegen in de karavansera als een vijand, die hem wil doden. Zippora begrijpt wat er aan hun

verhouding tot Jahwè ontbreekt. Ze neemt een stenen mes en besnijdt haar zoon. Nu is Gods toorn gestild. Nu is er niets meer dat staat tussen God en Mozes. Hij heeft aan Gods gebod voldaan. Ook zijn kinderen zijn ingelijfd in Gods verbond.

Nu kan Mozes ten volle zijn de uitvoerder van Gods bevelen. Nu wordt hij de machtige Gods voor wiens woord straks de Farao zal beven.

Mozes zendt Zippora en zijn beide zonen terug naar Jethro.

Op 's Heeren bevel gaat Aäron hem tegemoet.

Samen gaan ze naar Egypte, verzamelen de oudsten des volks, doen hun tekenen en... het volk gelooft. Zij buigen hun hoofden en bidden Jahwè aan.

Reeds is het morgenrood der vrijheid zichtbaar aan de horizon. God vergeet zijn volk niet.

Maar 's Heeren gunst zal over die Hem vrezen
in eeuwigheid altoos dezelfde wezen:
Zijn trouw rust zelfs op 't late nageslacht,
dat Zijn verbond niet trouweloos wil schenden,
noch van Zijn wet afkerig d' oren wenden,
maar die naar eis van Gods verbond betracht.

Psalm 103:9

VERKLARINGEN

1. „Achter de woestijn”: ver naar het Zuiden tot aan de berg Horeb (= Sinai). Hiermede is het gehele gebergte bedoeld. Later iets over de berg der wetgeving (zie aldaar).
2. „dat groot gezicht” = dat buitengewoon verschijnsel.
3. De schoenen waren sandalen. Ze werden niet gedragen door de priesters, door rouwdragenden en door gevangenen.
4. Melk en honing (van druiven!). Veeteelt en wijnbouw waren de belangrijkste middelen van bestaan in Palestina.
5. De *Hethieten* waren een machtig volk. Ze woonden op het gebergte van Kanaän. Ze kwamen waarschijnlijk uit Zuid-Rusland ± 2000 v. Chr. Hun hoofdstad lag in Klein-Azië. Tiglath-Pilezer I van Assyrië (1115–1103 v. Chr.) heeft een eind aan hun heerschappij gemaakt.
De *Amorieten* woonden ook op het gebergte, maar ook in het Oost-Jordaanland (Sihon en Og!). Ze zijn naast de Hethieten zeer machtig geweest.
De *Ferizzieten* zijn een onbekend volk. Het woord betekent waarschijnlijk: „bewoners der dorpen”.
De *Hevieten* woonden o.a. in *Sichem*.
De *Jebusieten* waren de inwoners van Jeruzalem. Ze zijn door David onderworpen.
De *Kanaänieten* is een algemeen woord voor de inwoners van Kanaän.

6. „Ik zal zijn, die Ik zijn zal” = „Ik ben, die Ik ben”. Aan God kunnen we geen naam geven. Want een naam dient om iets of iemand van soortgenoten te onderscheiden. Dat kan bij God niet, omdat Hij enig is.
Jahwè betekent: *Hij is*. Het oorspronkelijke woord voor God is *Jahwè* en niet Jehova. Voor de verklaring hiervoor zie *Baarslag* in „*Israël in Egypte*”, pag. 139-142, Bosch en Keuning, Baarn òf *Korte Verklaring, Exodus* door Dr Gispén, Kok, Kampen, blz. 53. Deze verklaring laat het bestek van deze vertellingen niet toe!
7. „Dat is Mijn gedachtenis” = Zo wil Ik aangeroepen worden.
8. „Waardin des huizes” = huisgenote. Hieruit blijkt niet alleen dat de Israëlieten tussen de Egyptenaars reeds woonden, maar zelfs met hen onder 't zelfde dak.
9. „Vaten” = sieraden.
10. „Zend toch door de hand” = zend toch een ander.
11. „tot een mond” = woordvoerder; „tot een God” = „opdrachtgever”. Mozes bleef dus de voornaamste van de twee, de profeet.
12. „bloedbruidegom”: Door de besnijdenis is Mozes a.h.w. weer aan Zippora gegeven als echtgenoot. Het bloed der besnijdenis weert hier de dood af, evenals straks in Egypte bij de tiende plaag het bloed van het Paaslam, den Verderfengel afweert.
13. Aäron is waarschijnlijk in Egypte geweest. Hij ontmoet Mozes aan de berg Gods aan Horeb.

32

„WIE IS DE HEERE?”

Exodus 5-11 (9 plagen)

„**W**ie is de Heere, Wiens stem ik gehoorzamen zoude?” aldus sprak de Faraó Amenhotep II (1447-1421 v. Chr.) tot Mozes en Aäron.

Jahwè zal het hem doen ervaren. O, 't lijkt aanvankelijk wel of de trotse koning van Israëls God niets te duchten heeft. De dienst van Gods volk wordt zwaarder dan ooit. Ze moeten nu zelf stro gaan verzamelen voor hun tichels en toch hetzelfde aantal stenen per dag leveren. De toestand wordt schier onhoudbaar. De schrijvers der kinderen Israëls, die over hen gesteld zijn om het aantal stenen op te tekenen worden geslagen door de Egyptische aandrijvers. Het volk verstrooit zich over de gemaaide velden om stoppels te verzamelen voor stro. Zal Satan nu toch gaan zegevieren?

De Israëlietische schrijvers gaan naar den Faraó en schreeuwen tot hem vanwege de harde dienst. Maar, hij, de trotse, zegt: „Ledig gaat gij! Gaat heen, stro zal u niet gegeven worden.”

Mozes en Aäron wachten tot de deputatie terugkomt.

En dan wordt het ook voor Mozes wel heel moeilijk. Nu keert zich ook zijn eigen volk tegen hem.

„Gij hebt onze reuk stinkende gemaakt voor Farao,” zeggen ze.
„Gij hebt hun een zwaard in de hand gegeven om ons te doden.”

Ramses II

Ontzet kijkt Mozes zijn volksgenoten aan. Dat is het resultaat van zijn werken om het volk te verlossen. Feller wordt de woede van den Satan. Mozes is moedeloos en in zijn moedeloosheid gaat hij tot den Heere. Waar zal hij anders heen gaan? Bij God zijn immers uitkomsten, zelfs tegen de dood.

„Heere, waarom hebt Gij dit volk kwaad gedaan? Waarom hebt Gij mij gezonden. Farao heeft dit volk kwaad gedaan en Gij hebt het geenszins verlost.”

Maar de Heere zegt: „Nu zult gij zien, wat ik aan Farao doen zal. Want door een machtige hand zal hij het volk uit zijn land *drijven!*”

Zo spreekt de Heere tot Zijn kind en in de ziel van den moedeloze keert de moed weer. God troost zoals geen moeder troosten kan. Nu kunnen ze weer tot den Farao gaan. De Heere zorgt, dat er in Farao's hart een wondere vrees is voor die mannen, opdat hij hen geen kwaad doet. Hij, de Farao, had immers maar een enkel woord te spreken en ze stierven een vreselijke dood, Mozes en Aäron. Maar hij spreekt dit woord niet. Hij kan het niet spreken.

„Doet een wonderteken,” zegt de Farao en er is spot in zijn stem.

Op een wenk van Mozes werpt Aäron zijn staf neer en die wordt tot een grote slang. Farao ziet het onbewogen aan. Dat is immers geen wonder. Zijn wijzen en tovenaars, Jannes en Jambres, kunnen dat ook met hun toverkunsten. Een ieder van de wijzen werpt zijn staf neer en het worden slangen. Satan zegeviert. Hij kan ook wonderen doen. Laten we Satans macht nooit onderschatten. Was hij niet een machtige engel voor zijn val?! Maar... en nu komt Gods wonder: Aärons staf verslindt de staven der duivelskunsten.

Farao ziet wel de triomphantelijke blik in de ogen van Mozes en

Aäron. Maar hij geeft zich niet gewonnen. Hij verhardt zijn hart. Dit is slechts het begin van de strijd.

Des morgens gaat Farao uit naar de rivier. De Nijl is Egypte's heilige rivier. De Nijl wordt als een god vereerd. Het koren is gemaaid. Weldra zal de rivier de oevers weer wijd en zijd overstromen en vruchtbaar slib neerleggen. De Nijl, dat is het leven der Egyptenaars, ook Farao's leven.

Daar komen ze weer, de twee mannen, Mozes en Aäron. Een wrevel rijst op in Farao's hart. Maar reeds klinkt hun Godswoord: „Zo zegt de Heere, de God der Hebreëen: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij diene in de woestijn; doch zie gij hebt tot nu toe niet gehoord. Daarom zal ik met mijn staf op het water van de Nijl, uw heilige rivier, slaan en het water zal bloed worden en de vis in de rivier zal sterven en er zal bloed zijn in gans Egypteland.”

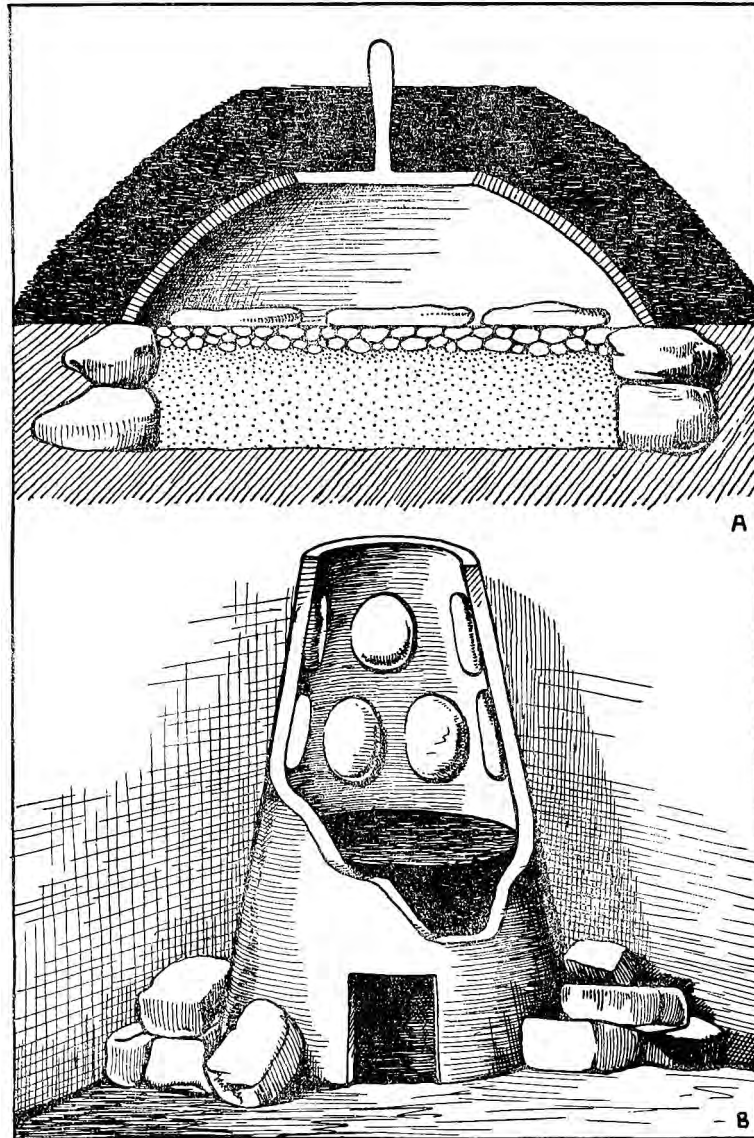
De Farao glimlacht. „Wie is de Heere?” zegt zijn hart.

Aäron heft zijn staf op en slaat op het water der rivier. *Bloed!* Neen, het is niet de roodachtige tint, die het water wel vaker vertoonde, door fijne rode krijtdeeltjes, die er in zweefden. Het is bloed en de vis sterft en komt boven drijven en de Nijl, de heilige Nijl, de godsrivier van Egypte, stinkt. Met walging keert de Farao zich ervan af. En overal is het bloed, in de kanalen, in de vaarten, in de waterputten, poelen en meren, in kruiken en drinkkannen. God doet geen half wonder. Hij treft Farao in zijn godsverering. De plaag duurt zeven dagen. Maar de tovenaars, de duivelskunstenaars, kunnen het ook. En Farao's hart zegt: „Wie is de Heere?”

Weer klinkt het grommen van Gods toorn tot den Farao: „Laat Mijn volk trekken, dat ze Mij dienen!”

De langste dag is voorbij. De Nijl gaat wassen. Gods tweede plaag zal den Farao, den hoogmoedige, treffen: *kikvorsen*. De kikvors is een heilig dier der Egyptenaars. Ze hebben een god en een godin, die afgebeeld worden met een kikvorsenkop en die hebben medegewerkt aan de schepping der wereld.

Daar komen ze, de zwermen kikvorsen, nadat Aäron zijn hand, waarin de machtige staf, uitgestrekt heeft over al het water van Egypte. Ze dringen de huizen binnen, komen zelfs in de slaapkamers, op de bedden, in de bakovens en meelkisten. En al doen nu de tovenaars ook zo met hun tovenarijen, toch roept de Farao Mozes en Aäron en zegt hij: „Bidt vurig tot den Heere, dat Hij de vorsen van

Bakovens

mij en van mijn volk wegneme, zo zal ik het volk laten trekken, dat zij den Heere offeren."

„Tegen wanneer moeten ze verdwijnen?" vraagt Mozes met lichte ironie.

„Tegen morgen," antwoordt de Farao. Zijn hoogmoed heeft een geduchte knak gekregen. Maar overwonnen is Satan nog niet. De vorsen verdwijnen uit de huizen, uit de velden; ze sterven zodat het land stinkt; maar Farao laat het volk niet trekken.

De *derde plaag* wordt niet vooraf aangekondigd aan den Farao. Aäron strekt zijn staf uit en slaat het stof der aarde. Dit stof wordt tot steekmuggen („luizen"), kleine muggen, die zeer pijnlijke steken toebrengen en in neus en oren dringen. En nu... is Satan machteloos. Zijn trawanten, de tovenaars trachten ook alzo te doen met hun tovenarijen, maar... ze kunnen niet. „Dit is Gods vinger," zeggen ze, diep onder de indruk. Gods vinger, maar Farao weigert te zien deze vinger, die waarschuwend opgeheven is.

En weer dreunt in Farao's oren de dreiging: „Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen, want zo gij Mijn volk niet laat trekken, zo zal Ik vliegen zenden op u en op uw knechten en in uw huizen; maar het land Gosen zal Ik afzonderen. Morgen zal dit teken geschieden."

Morgen! Er komen vliegen, die zich verzadigen aan het bloed van mensen en beesten; ze veroorzaken oogziekten, zelfs blindheid. Zelfs de grond is bedekt met het ongedierte.

De angst slaat den Farao om 't hart. Iedere plaag is zwaarder dan de voorgaande, hij ziet het wel. Zijn tovenaars zijn uitgeschakeld. Die bieden geen steun meer aan zijn hoogmoed. Daarom roept hij Mozes en Aäron.

„Gaat henen en offert den Heere uw God in dit land!"

„Het is niet raadzaam dit te doen," zegt Mozes diplomatiek, „indien wij den god der Egyptenaren offeren voor hun ogen, dan zullen ze ons stenigen."

„Ik zal u laten trekken, maar niet langer dan drie dagen. Bidt slechts voor mij tot uw God."

„Ik zal bidden," spreekt Mozes, „mits de Farao ons weer niet bedriegt."

En als de plaag geweken is, bedriegt de Farao hen toch. Hij laat het volk niet trekken.

Onafwendbaar zeker voltrekken zich Gods gerichten over Egypte.

„Alzo zegt de Heere, de God der Hebreëen: Laat Mijn volk trekken, dat het Mij diene, want zo gij weigert..."

Veepest: de vijfde plaag. Geen der vier vorige plagen is dodelijk geweest. Nu zal de Heere aan het leven raken, zij het dan eerst nog aan het leven der dieren. Het overstromingswater van de Nijl zakt weg. Het is eind September. Het land is drassig. En daaruit komen de miljarden bacillen, die het vee aantasten. Echter, het land Gosen blijft vrij. Het vee der Egyptenaars sterft, maar van Israëls vee sterft niet één dier. Farao laat het onderzoeken. Zijn boden bevestigen de geruchten. Maar opgeven doet hij zijn verzet niet.

Ook deze plaag gaat voorbij en Farao's trots veert weer op. Met vreze zien Farao's dienaren zijn volharding aan. Maar wat kunnen ze doen. De Farao is absoluut heerser. Hij is de zoon van god Ré, de zon; zijn woord alleen is wet in Egypteland.

Ze staan weer voor Farao, Mozes en Aäron. Met sombere, dreigende blik ziet hij de onheilsboden staan. Telkens komen ze weer, die mannen. Zie, nu nemen ze as uit een kalkoven en strooien het omhoog en om zich heen. In de lucht vermenigvuldigt zich het dunne stof en het waait over gans Egypteland en waar die as mens en dier treft, daar ontstaat een vreselijke huidziekte: zweren, die openbreken met blaren. Zo fel is de ziekte, dat de tovenaars, de trawanten van Satan niet voor Mozes kunnen staan.

Arme dienaars! En de Farao weigert naar Gods stem te luisteren.

„Zo zegt de Heere, de God der Hebreëen: „Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen, want...”

Egypte is een nieuw jaar ingetreden. De vroege voorjaarsgewassen, o.a. de gerst, staan te velde. De landman gaat met vreugde langs zijn akkers. Het zal een goede oogst worden. Daar verduistert de hemel, en een verschrikkelijk onweer breekt los. Dat is sinds mensenheugenis niet gebeurd in deze tijd van het jaar. Sommigen hebben geluisterd naar Mozes' woord en zijn in de huizen gevlucht. Zij zijn met hun vee gevrijwaard tegen de hagelstenen, die nu vallen. Maar velen worden gedood, ook veel vee en de gerst en het vlas worden vernield. Deze plaag overtreft de vorige verre in hevigheid.

De Farao laat Mozes en Aäron roepen. Ze komen, zomaar midden door het vreselijke noodweer. Geen hagelsteen treft hen, geen bliksemstraal raakt hen; en uit Farao's mond komen de wondere woorden: „Ik heb mij ditmaal verzondigd; de Heere is rechtvaardig; ik daarentegen en mijn volk zijn goddeloos.”

Farao's schuldbekentenis. En hoewel uit nood geboren, toch verliest Satan zijn vat op hem. Farao belooft weer het volk te laten

trekken. Mozes en Aäron gaan weer midden door het noodweer de stad uit en op Mozes' gebed houdt de plaag op.

En Farao... weigert het volk te laten trekken.

„Zo zegt de Heere, der Hebreë God: Hoe lang weigert gij u voor Mij te verootmoedigen? Laat Mijn volk trekken, dat zij Mij dienen. Want indien gij weigert...”

Op de aangezichten van Farao's knechten is wrevel. Hoe lang zal hun koning halsstarrig zijn?

Nu zullen er *sprinkhanen* komen.

Het is Februari geworden. De tarwe en de gierst (spelt = negerkoren) schieten op. Zullen nu ook deze gewassen vernield worden? De gerst en het vlas zijn reeds verwoest. Zal het ganse land te gronde gaan?

„Hoe lang zal ons deze (Mozes) tot een schrik zijn?” zeggen ze somber. „Laat die mannen trekken, dat zij den Heere hun God dienen; weet gij nog niet dat Egypte verdorven is?”

De Farao luistert naar zijn hovelingen. Hij voelt dat hij weldra geheel alleen zal staan in zijn strijd.

„Wie zullen gaan?” vraagt hij Mozes en Aäron.

„Allen,” is het antwoord.

„Alleen de mannen,” zegt de Farao.

Sprinkhanen, is Gods antwoord.

Een Oostenwind die een dag en een nacht waait, een wolk sprinkhanen, die de zon verduistert, het aardrijk bedekt; geen groen blijft aan de bomen, geen kruid blijft op het veld.

De Farao haast zich Mozes en Aäron te laten roepen.

„Ik heb gezondigd,” zegt hij, „bidt vurig tot den Heere uw God.”

Mozes bidt. Een sterke Westenwind raapt de sprinkhanen op en werpt ze in de Rietzee (schelf = riet). Er blijft niet één sprinkhaan over in Egypte en Farao... weigert. Hoe lang nog?

Van het Westen nadert een zwarte muur. Hoog en dreigend waait de verschrikkelijke zandstorm naar Egypte. Hij verduistert de zon. God Ré is machteloos. De Chamsin, de hete woestijnwind, heerst oppermachtig, drie dagen lang. Egypte beeft. De Farao beeft. Waar is zijn god, wiens zoon hij is? En bij de Israëlieten is zonlicht en vreugde. Gods licht kan niet verduisterd worden.

Weer roept de Farao Mozes: „Gaat henen, dient den Heere, maar uw schapen en runderen blijven hier.”

„Neen,” zegt Mozes, „ook zullen wij slachtoffers en brandoffers meenemen. Er zal geen hoef achterblijven.”

„Gaaf van mij,” toornf de Farao, „ten dage als gij mijn aangezicht zult zien, zult gij sterven.”

Nu is de verharding van den Farao volkomen. Negenmaal is hij in de gelegenheid geweest naar Jahwè's stem te horen. Negenmaal heeft hij geweigerd.

„Gij hebt recht gesproken,” zegt Mozes, „ik zal niet meer uw aangezicht zien.”

Want de Heere heeft gesproken: „lk zal nog één plaag over Egypte brengen. Dan zal de Farao u laten trekken.”

Amenhotep II zit in zijn paleis. Zijn land is verwoest. Nu is het uit met die twee mannen. Nu denkt hij overwonnen te hebben. Maar nu nadert Gods eindgericht met rasse schreden.

Een jaar is bijna voorbijgegaan van de eerste plaag af. Een jaar heeft hij gelegenheid gehad Gods wil te gehoorzamen. Maar God wist wat in het trotse hart van den Farao was. Hij wist dat Amenhotep II Satans willig werktuig was.

Dies zond God Mozes, die tevoren
door Hem met Aron was verkoren.
Zij beiden voerden Gods besluit
door tekenen en wond'ren uit;
en toonden in Egypteland
de plagen van Zijn strenge hand.

Psaln 105:15

VERKLARINGEN

1. Om de eenheid te bewaren zijn de eerste 9 plagen ineens verteld. We zien hierin duidelijk de climax. Over deze plagen zou veel en veel meer te vertellen zijn, dan hierboven staat. Maar wie rustig en opmerkzaam de hoofdstukken van Exodus leest, zal zeer veel karakteristieks zelf ontdekken. Veel is al in de vertelling aangegeven, naar de laatste gegevens ook op 't gebied van het klimaat van Egypte. De plagen sluiten aan bij het klimaat. In deze gehele geschiedenis moeten we zien de strijd van God tegen Satan. Satan tracht Gods volk te vernietigen en zo te maken, dat de Christus niet uit dat volk kan geboren worden. Het is de grote strijd die God aankondigde in Gen. 3 : 15 („lk zal vijandschap zetten...”). Meermalen lijkt het of Satan werkelijk winnen zal. Maar God laat Zijn volk niet ondergaan.
2. „Aandrijvers” zijn *Egyptische* opzichters.
„Ambtlieden des volks” zijn de *Israëlietische* schrijvers.
3. Ex. 5:21: „De Heere zie op u” is: De Heere moge u straffen.
4. Ex. 6:7: „waarover lk mijn hand opgeheven heb”, nl. om een eed te zweren.

5. Ex. 7:9: een *draak* is een slang.
6. Een guichelaar is een tovenaars. In de regel konden de tovenaars een slang doen verstijven. Dit noemen we hypnose. Maar niet het omgekeerde. Satan vergroot dus zijn werking.
7. Ex. 9:8: *As* werd door de Egyptenaren als reinigingsmiddel gebruikt. Nu bewerkt het juist het omgekeerde.
8. Ex. 10:5: „Het gezicht des lands” is: de oppervlakte van het land.
9. Het water van de Nijl was soms *roodachtig*. Maar nu werd het bloed. Het rood-zijn van de Nijl duurde een paar maanden. Het water was soms ook groen, door de vele planten erin. Dan was het slecht drinkbaar.
10. De spanning tussen God en den Farao neemt steeds toe. Onze vertelling eindigt bij het hoogtepunt van die spanning: het *afbreken der onderhandelingen*.
11. Dat Gods plagen aansluiten bij de natuur blijkt uit het volgende bericht, dat we vonden in de „Telegraaf” van 24-2-'38:

Zandstorm teistert beneden-Egypte

In Beneden-Egypte heeft een hevige zandstorm gewoed, die noodlottige gevolgen heeft gehad. Zelfs tot in de grote steden drong het zand door en bedekte de daken der huizen met een zware last. In de provincie zijn naar schatting duizend huizen ingestort, terwijl in verscheiden dorpen grote branden uitbraken, die ernstige verwoestingen hebben aangericht. Voor zover op het ogenblik bekend, zijn vijftien personen als gevolg van het noodweer omgekomen. In het Suez-kanaal en in de haven van Alexandrië werd het scheepvaartverkeer volkomen lamgelegd.

Zou zo, maar dan in veel heviger mate, de negende plaag geweest zijn?

33

„DE NACHT DES HEEREN”

Exodus 11-13

„Zeg dat wel, ik zal niet weer uw aangezicht zien. Maar... Zo heeft de Heere gesproken: Omtrent middernacht zal Ik uitgaan in het midden van Egypte en sterven zal iedere eerstgeborene, van den eerstgeborene van den Farao af, die op zijn troon zitten zou, tot aan den eerstgeborene van de slavin toe, die aan de handmolen maalt en elke eerstgeborene van het vee. En er zal een groot geschreeuw zijn in geheel Egypteland zoals nog nooit geweest is en zoals er ook niet meer zijn zal. Maar tegen de Israëlieten zal zelfs geen hond de tong spitsen; opdat gijlieden weet, dat de Heere een afzondering maakt tussen Egypte en Israël. En al deze uw dienaren zullen naar Mij toe komen en zich voor Mij nederbuigen, en zeggen:

„Trek uit, gij en al het volk, dat achter u is” en daarna zal Ik uittrekken.”

Zo heeft Mozes tot den Farao gesproken in gloeiende toorn. Zijn woorden klinken als een rollende donder in de oren van den Farao en in de oren zijner ministers. Weg is nu alle vrees; weg alle twijfel; Mozes is de geweldige geworden, de man van macht, de zelfbewuste, de leider. Zo ziet hem Farao voor 't laatst.

Het is begin April geworden. Mozes roept weer de oudsten des volks bijeen. Hij heeft een zeer gewichtige boodschap Gods.

„Op de tiende van deze maand, de maand Abib („arenmaand”),” zegt hij, „neme een ieder een lam voor een gezin; is het gezin te klein voor een lam, dan mogen twee of drie gezinnen tezamen met een lam doen. Dit lam moet zonder gebrek zijn, mannelijk en één jaar oud; 't zij van de schapen of van de geiten. Op de veertiende der maand (d.i. volle maan, omdat de Israëlieten iedere maand met nieuwe maan begonnen!) moet gij het slachten tussen ondergang van de zon en ondergang van de maan (daar is bij volle maan een nacht tussen!). En het bloed moet gij nemen en aan de zijposten en de bovendorpel van de deur strijken. Het vlees moet gij dezelfde nacht eten aan het spit gebraden; daarbij moet gij ongegiste broden en bittere kruiden (o.a. wilde andijvie!) eten. Van dit lam mag niets gebroken worden en wat overblijft moet met vuur verbrand worden.

Als gij het lam eet, moet gij *staan*, het opperkleed opgebonden met uw gordel en uw sandalen aan de voeten; gij moet het haastig eten; Pascha (voorbijgang!) is het voor den Heere.

Want deze nacht zal de Heere door Egypte gaan en alle eerstgeborenen doden van mensen en beesten. Alleen waar het bloed aan de deurposten is, daar zal Hij „voorbijgaan”.

En later, als gij in Kanaän zult gekomen zijn, dan zult gij deze dag vieren als een feest des Heeren; zeven dagen moet gij dan ongegiste broden eten en op de eerste en de zevende dag moet gij een heilige samenkomst houden, dan mag er niet gewerkt worden.

Met een bundeltje hysop bestrijkt gij de deurposten en niemand mag zijn huis verlaten. En eenmaal in Kanaän gekomen zijnde, zult gij uw kinderen hierin onderrichten.”

Stil hebben ze geluisterd, de oudsten. En als Mozes uitgesproken is, knielen ze en aanbidden. Dan gaan ze het ganse volk vertellen wat ze gehoord hebben.

Middernacht.

Nu gaat het vreselijke gebeuren.

De tiende *plaag*. God gaat door Egypte en waar Hij langs komt en geen bloed op de deurposten ziet, daar is een dode. O, deze slag is wel verreweg de hevigste. Ook Farao's eerstgeborene, die hem opvolgen zou op de troon, sterft.

Nu grijpt een ontzetting hem aan. Zijn dienaren komen bij hem. Verslagen zien ze hun heer, hun koning aan. Het jammergeroep der Egyptenaars dringt door de paleismuren. Nu kan de Farao niet langer weerstand bieden. Nu heeft hij verloren, volkomen verloren. Nu baat geen toverkunst meer; geen afgod kan meer helpen. De Farao zendt een zijner hovelingen naar Mozes en Aäron nog in dezelfde nacht, die zegt: „Staat op, gaat uit het midden van mijn volk, gij en de Israëlieten en dient den Heere, zoals gij gevraagd hebt. Neemt uw kleinvee en uw runderen ook mee en... bidt ook voor mij tot uw God.”

Exodus! De Egyptenaars dringen het volk aan maar snel weg te trekken. „Wij zijn allen doden, als gij langer blijft,” zeggen ze.

De Israëlieten. Opeens zijn ze vrij. Geen aandrijver zal meer bij hen staan met grimmige zweep; geen schrijver behoeft meer te tellen het aantal stenen, dat ze maken. Vrij zijn ze, vrijgemaakt door God. Ja, ze gaan al uit Egypteland, ze willen niet talmen, maar... een geringe beloning voor enkele honderden jaren slaafse dienst eisen ze: zilveren en gouden sieraden, klederen en... wapenen. Ze zullen niet als een weerloze kudde wegtrekken. Hun baktroggen binden ze in hun kleren, wat over is van het Paaslam wordt verbrand; dan zet de stoet zich in beweging, zeshonderd families en veel volk, dat niet tot hen hoorde. Nu zien ook die de kans om vrij te worden. 't Is of de Egyptenaars beroven, zo zwaar beladen gaan ze, de Israëlieten.

En als de morgen gloort, is het land van Egypte machteloos, verslagen; geen huis of er is een dode. Het land Gosen ligt verlaten. God heeft gericht gehouden over de kinderen van Cham en over hun goden. Nu weten ze dat God de Heere is. En als Hij wil dat Zijn volk Hem gaat dienen, dan is er geen macht ter wereld die dat kan verhinderen.

Het zaad der slang is overwonnen door het zaad der vrouw. De duivel knarsetandt. Hij verloor, maar hij zal zijn verloren terrein gaan terugwinnen. De Satan wordt de strijd nooit moede. Eerst als hij machteloos gemaakt is, zal hij de strijd staken.

Maar Israël heeft zijn Paaslam geslacht en gegeten. Hun heeft de

verdering Gods niet gedeerd. Dit Paaslam ziet heen naar het Lam, Dat eenmaal op Calvarie's top geslacht zal worden, opdat Zijn volk de verdering nimmer aanschouwe. Evenals het bloed aan de deurposten de dood machteloos maakte, zo doet Christus' vergoten bloed Zijn kinderen juichen: „Dood waar is uw prikkel? De dood is verslonden!” En als het dan dien kinderen bang wordt, zodat de verschrikking als van een eindeloze nacht dreigt, dan nog kunnen ze jubelen: „Gij Heere Jezus, hebt ons Gode gekocht door Uw bloed.”

Jezus, Uw verzoenend sterven
blijft het rustpunt van ons hart.
Als wij alles, alles derven,
blijft Uw liefd' ons bij in smart.
Och, wanneer mijn oog eens breekt,
't angstig doodzweet van mij leekt,
dat Uw bloed mijn hoop dan wekke
en mijn schuld voor God bedekke.

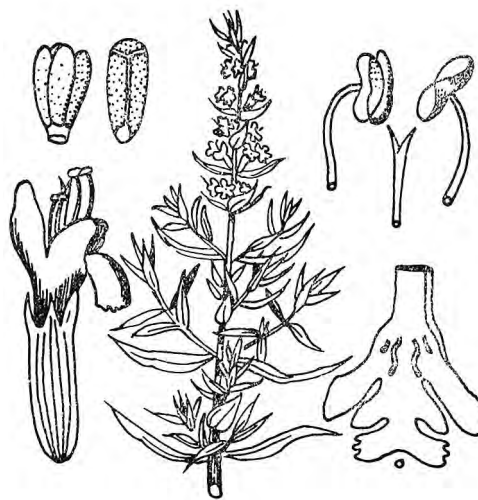
Gez. 130:6 N.B. 50:3 E.G. 14:1

Want... er is geen verdoemenis voor hen, die gewassen zijn in het bloed van het Godslam!

VERKLARINGEN

1. „Geen hond zal zijn tong spitsen (verroeren)” = tegen de Israëlieten mogen blaffen zelfs!
2. De maand „Abib” wordt na de ballingschap „Nisan” genoemd. Het is de maand van de eerste oogst. Daarom de naam.
3. Ex. 12:9: „Zijn hoofd met zijn schenkelen en zijn ingewand” betekent: „de kop en de poten en de romp aan één stuk.”
4. De namen der maanden bij de Israëlieten zijn:
 1. Abib = Nisan = April (14-21 Abib = Pascha).
 2. Zir = Ijjar = Mei.
 3. Sivan = Juni (6 Sivan = Pinksterfeest).
 4. Tammuz = Juli.
 5. Ab = Augustus.
 6. Elul = September.
 7. Tischri = Ethanim = October; 10 Tischri = Grote Verzoendag; 15-23 Tischri = Loofhuttenfeest.
 8. Marchesvan = Bul = November.
 9. Kisleu = December; 25 Kisleu = Feest van de vernieuwing des tempels.
 10. Tebet = Januari.
 11. Schebat = Februari.
 12. Adar = Maart; 14-15 Adar = Purimfeest.
 13. Veadar = de 2e Adar = de schrikkelmaand.
 Daar een maand precies vier weken duurde (van Nieuwe Maan tot Nieuwe Maan) waren er dertien maanden (Ex. 52:4).

5. *Zuurdesem* = het deeg dat gegist is.
6. Hysop: een behaarde *lipbloemplant*. Bij ons komt de hysop soms voor op muren van oude tuinen (o.a. te Harderwijk gevonden). De Samaritanen beweren dat bloed niet stolt zolang er een bundeltje hysop in ligt.
7. Ex. 12:24: „tot in eeuwigheid”: zolang de aarde bestaat.
8. Ex. 11:5: „achter de molen”: zo'n molen bestond uit twee horizontale stenen. De onderste lag vast. De bovenste werd rond gedraaid. Dit was het verachtste werk. Werd meestal door gevangenen gedaan.
9. Ex. 12:31: „Toen riep hij Mozes en Aäron” kan niet letterlijk opgevat worden. Mozes heeft gezegd niet meer te komen. Betekent hier dus: De Farao zond een hoveling naar Mozes en Aäron.
10. De kinderen Israëls eisten niet alleen sieraden en gewaden, maar ook wapens. Dit blijkt uit Ex. 13:18: Zij togen *bij vijven* (= met lansen) uit Egypte. Dus niet vijf aan vijf.
11. Ex. 12:37: „zeshonderdduizend te voet, mannen alleen, behalve de kinderen; en veel vermengd volk.” Dat wordt dus een leger van enkele miljoenen. Om verschillende redenen moeten we hier aannemen dat het woord „duizend” niet ons getal 1000 kan zijn. B.v. 3 à 4 miljoen in een enkel uur door de Schelfzee gaat moeilijk. Zulke een groot leger in de woestijn zou zeker omgekomen zijn van dorst (we lezen maar een enkele keer dat de Heere op wondere wijze water geeft). Op 't ogenblik kunnen er nauwelijks 4000 Arabieren leven op het schiereiland Sinaï. En zo zijn er meer bedenkingen tegen het grote getal. Wie daarover meer weten wil, leze: D.J. Baarslag, „Woestijnen en wonderen”, Uitg. Bosch en Keuning, Baarn, blz. 20-26. Wij hebben in de vertelling in plaats van 1000 het woord „familie” genomen. Zie de tekst: „En gij Bethlehem Efratha, gij zijt klein om te wezen onder de „duizenden” (= familie's) van Juda.”
12. Bij de instelling van het Pascha stelt de Heere ook in de „Heiliging der eerstgeborenen”. Die eerstgeborenen zonen moesten dus den Heere gewijd worden. (Dit betekent *niet* geofferd.) Later kwam de stam van Levi in hun plaats, maar toch moest er toen nog een losprijs (geld) betaald worden.

Hysop

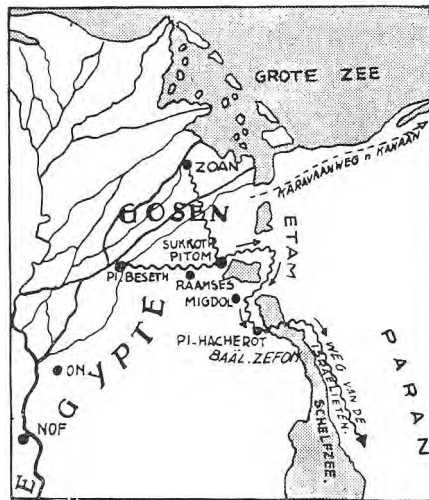
DOOR DE RIETZEE

Exodus 14 en 15

De avondzon giet haar laatste stralen over een groot tentenkamp aan de Rietzee (schelf = riet). Het wordt langzaam stil in het leger. In de harten der kinderen Israëls is de vreugde. Men lokt het heerlijke land van hun toekomst, het land overvloeiende van melk en honig. Ze hebben een leider, die de woestijn kent. Veertig jaar

immers heeft hij er geworven, Mozes, de rustige, bedachtzame. En waar Mozes zal falen, daar zal Jahwè zelf hun Leidsman zijn. Ze kunnen niet dwalen, ze zijn in veilige hoede. Bij dag zendt de Heere hun Zijn wolkzuil, die de felle zonnestralen opvangt en hun gids is; des nachts Zijn vuurzuil, die hun pad verlicht.

Van Sukkoth vertrekken ze en stuiten weldra te Etam op de grensmuur, die Egypte beschermen moet tegen invallen uit het Noordoosten. Daar te Etam is een vesting en een poort door de muur. Maar

De tocht uit Egypte

de grenswacht wil hen niet doorlaten. Nu gaat de wolkkolom voor het leger uit en langs de grensmuur trekken ze verder tot Pi-Hachiroth aan de Rietzee. Hier kunnen ze niet verder, maar hier brengt hen de Heere, om Zijn wonder te verrichten en den Farao van Egypte voor de laatste maal en nu beslissend te slaan.

In de vrede van de vallende avond bereikt de Israëlieten de tijding dat de Farao komt met al zijn strijdagens. Die tijding brengt een

paniek teweeg in het leger. De Farao met zijn strijdwagens! Dat is de dood! En luid weeklagend gaan ze naar Mozes. Hun vertwijfeling moet wel groot zijn. En hun Godsvertrouwen? Ach, het is niet als van Abraham en Izak en Jacob. Sommigen roepen wel tot den Heere. Maar anderen gaan naar Mozes en zeggen: „Hebt ge ons daarom, omdat er in Egypte gans geen graven zijn, weggenomen, opdat wij in deze woestijn sterven zouden. Waarom hebt gij dat gedaan? Had-den we niet beter de Egyptenaars kunnen blijven dienen dan hier in de woestijn sterven?”

Hun angst moet wel ontzaglijk groot zijn, dat ze zoiets kunnen zeggen. Mozes ziet die radeloosheid, maar Mozes' Godsvertrouwen is ongeschokt. Rustig en vol vertrouwen klinkt zijn woord: „Vreest niet! Staat vast! En ziet de hulp des Heeren, die Hij u heden bieden zal. Want de Egyptenaars die gij heden gezien hebt, zult gij niet weder zien in der eeuwigheid.”

„Ze zijn verdwaald in het land; de woestijn heeft ze omsloten. Ik zal ze wederhalen,” heeft de Farao gezegd. Zijn haat heeft hem blind gemaakt. Nog eenmaal zal hij de strijd gaan aanbinden tegen den God der Hebreëen. Die slaven zullen niet voorgoed zijn land verlaten. Zijn schatsteden zullen verder gebouwd worden. In bittere wrok heeft hij zijn strijdwagens aangespannen. Vreselijk zal zijn gericht zijn over die leiders, die Mozes en Aäron.

Maar bij die leiders geen spoor van vrees. „De Heere zal voor u strijden en gij zult stil zijn,” heeft Mozes gezegd.

De korte schemering is voorbij. De nacht is gekomen.

Nu gaat Gods wonder gebeuren.

De Egyptenaars zijn tot dicht bij de Israëlieten genaderd.

Ze wachten op de morgen, dan zullen ze hun slag slaan.

Maar Mozes heft zijn staf op over het water en de Heere doet een storm waaien over de ondiepe Schelfzee. En opdat de Egyptenaars niet een poging zullen wagen toch Israël aan te vallen, daalt Gods Engel neer in de vuurkolom en plaatst zich tussen de beide legers.

't Is na middernacht.

Dan komt Gods bevel tot Mozes: „Zeg den kinderen Israëls dat ze voorttrekken.” Aan de zijde van Gods volk geeft de wolk-kolom een helder schijnsel. Aan de zijde der Egyptenaars is het nacht.

De Oosterstorm blaast een droge geul in de zee. En aanstonds wordt de zeebodem vast, zodat het leger der Israëlieten overtrekken kan. Daar gaan ze, Mozes voorop. En de wateren van de Schelf-zee zijn hun een muur aan beide zijden. 't Is een angstwekkend

gezicht, maar omdat ze geloven, kunnen de wateren hen niet deren.

De Egyptenaars bemerken wat er gebeurt.

En terwijl het nog nacht is, geeft de Farao bevel die slaven te volgen. Ook de strijdwagens rijden in de zee.

Nu gaat Gods wonder volkomen worden. De laatste Israëliet is aan de overzijde gekomen. Dan wordt de vaste bodem week. De strijdwagens willen niet verder. De wielen dringen diep in de drassige bodem. De vorsten zien het onheil naderen. Ze willen terug en de achtersten dringen op. 't Wordt een vreselijke verwarring. En dan... o, dan naderen van beide zijden de muren van water. Er is geen ontkomen meer. En de Farao Amenhotep II, die zelf op de oever achtergebleven is, ziet zijn ganse leger verdrinken in de golven van de Rietzee.

De Farao, nu is hij geheel machteloos. Nu kan hij zelfs geen gedachten van wraak meer koesteren. Volkomen verslagen gaat hij naar zijn residentie terug. Dit is het bittere einde van zijn strijd tegen God.

En Israël, Gods volk?

Als de zon opgaat ziet het de dode lichamen der Egyptenaren in de zee. Hun vijanden zijn volkomen vernietigd. De Heere heeft voor hen gestreden en zij konden stil zijn.

Maar *nu* kunnen ze *niet* stil meer zijn. Ze hebben Gods macht en majesteit gezien. Een grote vreugde juicht in hun hart. Die vreugde moeten ze uiten. Mozes, hun leidsman, wordt dichter. En hij zingt met de kinderen Israëls, begeleid door Mirjams tamboerijn en der vrouwen stemmen, het lied, dat zelfs tot in alle eeuwigheid de gezaligden in de hemel overnemen, het lied der verlossing uit Satans macht:

Ik wil voor den Heere zingen,
want Hij is zeer verheven,
het paard en zijn ruiter
wierp Hij in zee.
Mijn kracht en zang is de Heere
en Hij was mij tot hulp.
Dit is mijn God en ik verheerlijk Hem,
de God mijns vaders en ik prijs Hem.
De Heere is een Krijgsman,
Heere is Zijn Naam.
De wagens van Farao en zijn leger
wierp Hij in zee.
En de keur van zijn adjudanten

werd gedompeld in de Schelfzee.
De golven bedekten hen,
ze zonken in de diepte als een steen.
Uw rechterhand, o Heere,
Die Zich verheerlijkt door kracht,
Uw rechterhand, o Heere,
verplettert den vijand.
En door de grootheid van Uw majesteit
verdelgt Gij Uw tegenstanders.
Gij laat Uw toorn gloed los,
hij verteert hen als kaf.
Door de adem Uwer neusgaten
werden de wateren opgehoopt.
Als 'n muur stonden de stromen,
de golven stolden in 't hart van de zee.
De vijand zeide: „Ik zal achtervolgen, achterhalen,
ik zal buit delen, mijn lust zal aan hen zich verzadigen.
Ik zal mijn zwaard trekken,
mijn hand zal hen in bezit nemen.”
Gij bliest met uw adem,
de zee bedekte hen,
ze zonken als lood
in geweldige wateren.
Wie is als Gij onder de goden, o Heere?
Wie is als Gij, Die U verheerlijkt door heiligheid,
vreselijk in lofzangen,
wonder-doende?
Gij strektet Uw rechterhand uit,
de aarde verslond hen.
Gij hebt in Uw gunst, dit volk geleid, dat Gij verlost hebt,
Gij hebt door Uw kracht het geleid naar Uw heilige woning.
De volken hebben het gehoord; ze zullen sidderen,
beving heeft de bewoners van Palestina aangegrepen.
Dan zullen verschrikt zijn de opperhoofden van Edom;
de vorsten van Moab, beven zal hen aangrijpen.
Onrustig zullen worden al de inwoners van Kanaän,
op hen zal vallen schrik en vrees.
Door de grootheid van Uw arm zullen ze stijf als 'n steen worden,
totdat Uw volk, o Heere, is doorgegaan,
totdat is doorgegaan dit volk, dat Gij verworven hebt.

Gij zult hen brengen en planten op de berg van Uw eigendom
op de plaats, die Gij tot Uw woning gewrocht hebt, o Heere!
Het heiligdom, o Heere, dat Uw handen gesticht hebben.
De Heere zal regeren van eeuwigheid tot eeuwigheid!

Zo zingt Gods volk het lied der verlossing aan de oever van de
Rietzee. Nu ligt achter hen het verblijf in Egypte als in een land,
waarboven zwaar de zwarte luchten hangen. En vóór hen is het
lichte land van de toekomst. Vrij zijn ze nu en die vrijheid vieren ze
in geloof. Want het volk vreest den Heere en gelooft in den Heere
en in Mozes Zijn knecht.

God baande door de woeste baren
en brede stromen hen een pad;
daar rees Zijn lof op stem en snaren,
omdat Hij hen beveiligd had.

Psalm 66:3a

VERKLARINGEN

1. „De weg van der Filistijnen land”, d.i. langs de Middellandse Zee. Dit was de grote heirweg naar Tigris en Euphraat. Het gros der Filistijnen woonde er toen waarschijnlijk nog niet. Maar al zouden de Israëlieten hier geen Filistijnen ontmoeten, toch zeker andere oorlogsvolken en ook zouden de Egyptenaars hen hier gemakkelijk kunnen achterhalen. Bovendien meden de Israëlieten meestal de strijd in de open vlakten.
2. Ex. 13:21: De Heere was dus zelf in die wolk- en vuurkolom.
3. Pi-Hachiroth = van de mond van Chiroth (gebergte).
4. Migdol = toren, kasteel (dus vesting bij poort in de grensmuur).
5. Baäl Zefon = „heer van het Noorden”, een Phenicische god. Deze stad is pas ontdekt en lag aan de Middellandse Zee. Men neemt aan dat de Noordwestelijke uitloper van de Rode Zee veel verder naar het Noorden gelegen heeft. En dat de Schelfzee (schelf staat in verband met 't Duitse *Schilf* = riet) dus Rietzee, een inham van de Middellandse Zee was. Want aan de Rode Zee staat geen halmpje riet. Dat is woestijn. Aan de Middellandse Zeekant des te meer. De Israëlieten trokken dus *niet* door de Rode Zee, maar door de Rietzee. In Exodus staat *nergens Rode Zee*, en waar het in 't Nieuwe Testament staat betekent het iets anders.
6. De wind blies dus het water weg, zodat een ondiepe plek geheel droog kwam. Zulke gevallen komen meer voor. Bij ons kunnen immers bij lange Oostenwind de boten ook niet te Kampen binnenlopen. Dit doet niets af aan het wonder. Het eigenlijke wonder is: 1e de tijd van droog worden (= nu, op Gods bevel!); 2e het onmiddellijk vast worden van de modderbodem en 3e het weer week worden van die bodem als de Egyptenaars er over willen.

7. Uit het verhaal blijkt dat de Israëlieten er maar enkele uren over gedaan hebben om door de zee te trekken. Zou dat met een volk van 3 à 4 miljoen gekund hebben?
8. De Farao zelf is *niet* verdronken. Zijn mummie is in 1898 gevonden.
9. In beide gevallen: bij het weggaan en het terugkomen van de zee, strekt Mozes de hand uit.
10. Het lied van Mozes is geheel in de vertelling opgenomen in de vertaling van Dr W. H. Gispen in *Korte Verklaring Exodus* (Kok, Kampen). Het gaat tot vers 19.
We moeten ons dit zingen aldus voorstellen: De mannen zingen het lied (een aantal coupletten in 't Hebreeuws!) en de vrouwen antwoorden als refrein telkens met het eerste couplet. Een tamboerijn is een handtrommel met bellen, die rinkelen als men ermee zwaait of erop slaat. Een *rei* is een *reidans*: mannen en vrouwen *dansten bij Israël nooit samen*. Dus kan men het tegenwoordige dansen nooit met de Bijbel verdedigen.

35

JOURNAL

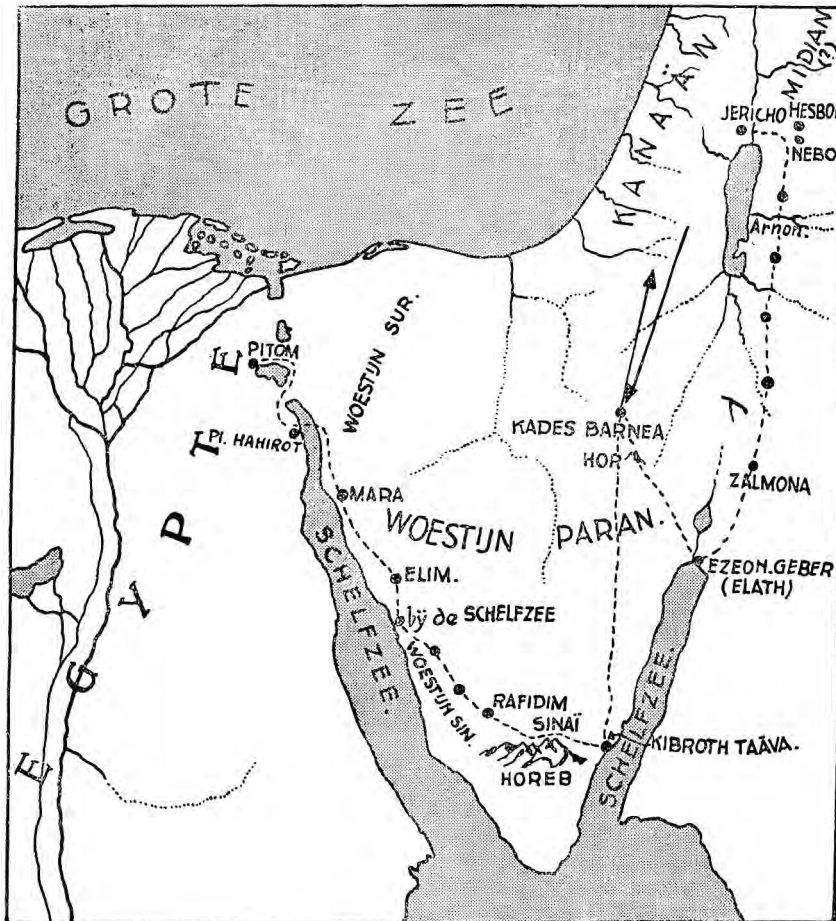
Exodus 15: 22–Exodus 18

De laatste tonen van het Lied van Mozes, het hooggestemde lied aan de oever van de Schelfzee, zijn verklonken. „Voorwaarts,” klinkt Mozes' bevel. Voorwaarts; en God is hun Leidsman.

Maar hun weg gaat niet door grazige weiden; en er zijn geen wateren der rust langs hun pad. Voorwaarts: drie dagen lang door de schroeiende hitte der woestijn en een vreselijke vijand besluipt hen: de dorst. Om hen heen is de barre troosteloosheid, waarop de zon schijnt, al maar heviger schijnt. Het blijde lied van het volk, dat opmarcheert, verstomt. Hier en daar stijgen morrende klachten op uit het leger. De een is sneller geneigd tot morren dan de ander. Niets menselijks is ook de Israëlieten vreemd.

Dan... na drie dagen... daar aan de horizon, enkele bomen, een groene zoom. Daar moet water zijn. Er komt weer gloed in de doffe ogen, er komt weer moed in 't moedeloos hart. Daar, water, en 't volk snelt erheen. Ze drinken met gulzige teugen, maar dan... vreselijke ontgoocheling... het water is bitter, is ondrinkbaar: Mara! Een woede slaat op in de harten, een woede die zich keert tegen den leider, tegen Mozes. „Wat zullen wij drinken?” roepen toornig enkele stemmen.

Wat ze drinken zullen? Mozes weet het ook niet. Maar de Heere weet het wel. Hij wijst Mozes een hout, die werpt het in 't water en... het water wordt zoet. Nu weten ze wat ze drinken moeten, en

De woestijnreis

Mozes weet wat hem te wachten staat van een volk, dat zozeer tot murmureren geneigd is. Het leiderschap zal zwaar worden voor Mozes. Maar God spreekt: „Indien gij met ernst naar de stem des Heeren horen zult en Mijn geboden doet: zo zal Ik geen der ziekten op u leggen, die Ik op Egypte gelegd heb; want Ik ben de Heere, Uw heelmeeester.”

Indien... ja, als de weg gaat naar Elim (reuzebomen) waar twaalf waterfonteinen en zeventig palmbomen zijn en als ze daar enige tijd mogen blijven in koele schaduw en heerlijke rust, dan...

Maar als ze komen in de woestijn Sin reeds dicht bij de Sinai, als het brood opraakt en het vlees, waar is dan het Godsvertrouwen? Dan murmureert de ganse vergadering tegen Mozes en Aäron en ze zeggen: „Och, dat we in Egypteland gestorven waren, toen we bij de vleespotten zaten en tot verzadiging brood aten.” En dreigend en in hun toorn onrechtvaardig worden ze, als ze zeggen: „Want gijlieden hebt ons uitgeleid in deze woestijn om deze ganse gemeente door de honger te doden.” De toorn maakt ze heel gemakkelijk onrechtvaardig.

Mozes gaat met de woorden van het volk naar den Heere en God zegt: „Zie, ik zal voor u brood uit de hemel regenen.” Zijn wonder!

En nog diezelfde avond daalt er een vlucht kwartels op het leger neer, het derde wonder. Want deze vogels plegen niet in het voorjaar in zo groten getale te trekken. Wel in de herfst. Maar nu is het begin Mei. Nu zijn ze op trek naar het Noorden. Ze hebben een verre reis achter de rug. Ver uit Afrika zijn ze gekomen en uitgeput vallen ze neer. Ze hebben minstens een dag nodig om weer op krachten te komen. Zo geeft de Heere Zijn volk vlees.

En brood? De morgen van een nieuwe dag is aangebroken. De Israëlieten gaan uit hun tenten en zie, de aarde is wit, alsof 't gehageld heeft. Een wonder. Ze gaan naar Mozes. „Dit is het brood, dat de Heere u gegeven heeft,” zegt hun leider en er is blijdschap in zijn stem. Dit is het brood en ze mogen het verzamelen: een gomer voor een hoofd; ongeveer $3\frac{1}{2}$ liter per dag per persoon. Ze behoeven er niet voor te werken; ze krijgen het zo uit Gods hand. Geeft Hij het niet zijn beminden als in de slaap?

O, het is wonderlijk voedsel. Iedere morgen zullen ze het weer vinden totdat de zon opgaat toe. Alleen op de Sabbath niet, maar de dag daarvoor mogen ze een dubbele portie verzamelen. En het zal niet bederven, terwijl dit anders wel het geval zal zijn. Zo moeten ze weer leren de Sabbath te vieren. Zo moeten ze ook leren dag aan dag op God te vertrouwen. Wat de Heere geeft, geeft Hij ruimschoots. Ze zullen geen gebrek lijden veertig jaren lang.

Ze hebben Mozes' woorden stil aangehoord. Vol dankbaarheid beschouwen ze het wonder. „Man” (wat is het?), noemen ze het. Kleine ronde korreltjes, als rijm, als korianderzaad (welriekende zaadkorrels) zijn het en de kleur is als *bédolah* (een op was gelijkende

hars van de balsemstruik). Nu gaan ze het verzamelen, malen het in molens of stampen het fijn met vijzels en bakken er koeken van. Heerlijk is de smaak dier koeken, als honing.

Zo leeft Israël rechtstreeks uit de hand van God. Israël heeft slechts de mond te openen en God zal hem vervullen, naar Zijn eigen woord.

Voort gaat de tocht.

En weer komt er gebrek aan water. Hier zijn geen meren in de woestijn. Hier zijn de rotsen van het gebergte Sinaï. Die rotsen zijn somber en hard. Weer gaat de dorst het volk kwellen. Vanwaar zal nu water komen? „Geef ons water, dat we drinken!” roepen ze tot Mozes.

Nu wordt het toch wel een heel moeilijk ogenblik voor Mozes. Hij staat alleen tegenover een dreigende volksmenigte. In zijn nood roept hij den Heere aan. „Er scheelt niet veel aan of ze zullen me stenigen,” zegt hij.

De Heere is lankmoedig. Had Zijn rechtvaardige toorn niet kunnen ontsteken tegen het volk? En toch verwijt Hij hun niets. „Ga naar de rotssteen in Horeb, neem de oudsten des volks met u en sla op die rots, dan zal er water uit vloeien.”

Water uit een rots? Een wonder.

Maar Mozes gaat, in geloof. En als hij met zijn staf, die reeds zo vaak het middel was om een wonder te verrichten, op de rots slaat, dan komt er water uit. Mozes ziet het met heilige verrukking. Zijn geloof is niet beschaamd. Het geloof van Gods kind wordt nooit beschaamd. Hij ziet hoe de kinderen Israëls hun dorst lessen; steeds rijker vloeit de bron, het wordt een brede beek in de wildernis. Nu kunnen ze hun waterzakken weer vullen. Geloofd zij de Heere, Die maar telkens wonderen doet. Ze hebben in ongeloof gevraagd: „Is de Heere in het midden van ons of niet?” God bewijst Zijn tegenwoordigheid. Massa en Meriba noemt Mozes deze plaats om de twist der kinderen Israëls en omdat zij den Heere op de proef hebben willen stellen. (Massa = proef; Meriba = twistwater.)

Water uit de rotssteen. Zo drinken Gods kinderen het water des levens uit de geestelijke steenrots Christus. En wie dit water drinkt zal nimmermeer dorsten, maar het zal worden in hem een fontein, die opspuit tot in het eeuwige leven.

De Israëlieten blijken niet de enige zwervers op het Sinaïetisch schiereiland te zijn. Ook Amalekieten zwerven er en die achten hun

oasen en waterputten bedreigd. Daarom hebben ze besloten tegen de Israëlieten te strijden en hen te vernietigen. Een andere aanval van Satan.

Maar God laat Zijn volk niet vernietigen, hoe ook de Satan woedt. Zij zullen dat volk gereed tot de strijd vinden, de Amalekieten. In het leger der Israëlieten is een man met grote strategische bekwaamheden: Jozua, de zoon van Nun. Hij is een man met ontembare moed, die snel de zwakke plekken in het leger van den vijand ontdekt en daarvan gebruik weet te maken.

Jozua stelt zich aan het hoofd van het leger en de strijd begint. Verbitterd wordt aan beide zijden gestreden: een strijd op leven en dood.

Dicht bij het slagveld is een heuvel.

Op die heuvel staat een man, Israëls leider.

Hij heeft de armen geheven en zijn staf naar het slagveld uitgestrekt. Hij ziet de strijd. Hij ziet ook dat Amalek sterker wordt als hij door vermoeidheid de armen laat zinken. Daarom neemt hij plaats op een steen en Aäron en Hur gaan naast hem zitten om zijn armen te ondersteunen. Nu heeft Amalek geen schijn van kans meer om te winnen. Want Jahwè, Israëls God, de Al-machtige, ziet die geheven armen van Zijn kind Mozes. En Hij gaat strijden aan Israëls zijde. Als de avond daalt over het slagveld vluchten ze in wilde angst, de Amalekieten.

De strijd is *niet* uit. „Schrijf dit ter gedachtenis in een boek,” zegt de Heere tot Mozes, „en prent het Jozua goed in, dat Ik eenmaal Amalek geheel uitdelgen zal.”

Amalek heeft getracht Israël uit te roeien. Eenmaal zal het zelf uitgeroeid worden.

Jahwè Nissi (de Heere is mijn banier!), juicht Mozes als de strijd beslist is. Het is de naam van het altaar dat hij den Heere bouwt. En uit het kamp van Gods volk stijgen vreugdezangen op.

De Heer is mij tot hulp en sterkte:
 Hij is mijn lied, mijn psalmgezing.
 Hij was het, Die mijn heil bewerkte,
 dies loof ik Hem mijn leven lang.
 Men hoort der vromen tent weergalmen
 van hulp en heil, ons aangebracht.
 Daar zingt men blij met dankb're psalmen:
 „Gods rechterhand doet grote kracht.”

Psalms 118:7

VERKLARINGEN

1. Wat is er toch een groot verschil in Godsvertrouwen tussen de aartsvaders in Genesis en hun nakomelingen. Waar lezen we in Genesis van *murmureren*? Als het daar moeilijk gaat in 't leven, en 't gaat o zo vaak moeilijk, dan is er het gebed. En God geeft uitkomst.
Bij het volk dat uit Egypte trekt is er de *opstand* als het moeilijk gaat. Alleen bij Mozes vinden we dat heerlijke Godsvertrouwen, dat rustig doet zijn te midden der woelige baren. Wel soms vrees, maar steeds gaat hij met wat de ziel benauwt naar God. Zo is Mozes de grote, heroïsche figuur, wiens forse gestalte hoog uitsteekt boven het kleingelovig gedoe van het volk. Zo kan ook Mozes worden de *Middelaar van het Oude Verbond*, het *type van Christus*. Hij is *niet* de Oudtestamentische Christus.
Zo de aartsvaders vergelijkende met hun nakomelingen zijn we geneigd te zeggen: Het verblijf in Egypte heeft Gods volk toch geen goed gedaan. Maar dat is menselijk denken. De Heere weet beter. En Hij alleen weet wat goed is voor Zijn volk.
2. Waar men Mara, Elim en Rafidim (= steunsel) precies moet zoeken op het schiereiland Sinaï, daarover zijn de geleerden 't nog niet eens. Uit de tekst van Exodus zelf is dit in ieder geval niet op te maken. Maar wat doet er dat eigenlijk toe. Wij zien in dit „Journaal” Gods wonderbare leiding en... God als de liefdevolle Leider, Die Zijn kinderen niet in de steek laat, zelfs al murmureren ze tegen Hem en denken ze over stenigen (openlijke revolutie!).
Toch kunnen we wel zeggen, dat de lijnen, die de tocht der kinderen Israëls naar Sinaï op de kaarten aangeven, anders moeten lopen.
3. Iets over *Israëlitische maten* (overgenomen uit „Bijbels Handboek O.T.”, Kok, Kampen, 1935).
1 el = 2 span = 6 handbreedten = 24 vingerbreedten = 450 mm (gewone el) of 525 mm (koninklijke of heilige el).
1 vadem = 4 el.
1 roede = 6 el.
1 dagreis = 6 à 7 uur gaans.
1 Rom. mijl = 1478 m.
1 stadie = 185 m.
1 Sabbathsreis = ± 1000 m.
1 log = ± $\frac{1}{4}$ liter.
1 kab = 4 log = ± 1 liter ruim.
1 gomer = $1\frac{4}{5}$ kab = 3,6 liter ruim.
1 hin = $1\frac{2}{3}$ gomer = 6 liter ruim.
1 sea = 2 hin = 12 liter ruim.
1 efa of bath = 3 sea = $36\frac{1}{2}$ liter.
1 letech = 5 bath = 182 liter ruim.
1 homer of kor = 2 letech = 364,5 liter.
Zie verder voor maten Nieuwe Testament aldaar.
4. Eigenaardig doet aan het verlangen der Israëlieten naar het eten in Egypte. Dit schijnt niet zo slecht geweest te zijn. Van een lateren Egyptischen Farao: Seti I, die in de Richtenertijd leefde, weten we, dat de dwangarbeiders die werkten in de steengroeven van Assoean (in onze tijd bekend om de beroemde stuw!) per dag per persoon kregen: bijna 4 pond brood, twee bossen groente en een stuk vlees. Bovendien kreeg ieder twee maal per maand schoon linnen.

5. Als straks de Ark gemaakt is, zet Aäron daar in een kruik met Manna, inhoud een gomer, tot „een bewaring voor uw geslachten”.
6. De *kwakkel* of *kwartel* is een soort kleine patrijs. Hij komt ook in ons land voor in 't Oosten en houdt zich op in korenvelden. In Mei komt hij in ons land. In 't najaar trekt hij weer weg. Hij voedt zich met graan, onkruiden en insekten. Het wijfje legt 8-12 geelachtig-witte, donkerbruin gevlekte eieren. De vogel bewoont Europa, Azië en Afrika.
7. De strijd tussen Israël en Amalek bereikt zijn hoogtepunt in het conflict tussen Mordechai en Haman. Toch heeft David hen als volk reeds ten onder gebracht.
8. *Jozua* betekent: God is verlossing.

36

O A S E

Exodus 18

Mozes' leiderschap is geen sinecure. Zwaar drukt de zorg voor het ganse volk op hem. O zeker, met al zijn moeilijkheden kan hij tot den Heere gaan en dat doet hij ook. Maar daarmee blijft het vele werk. Dit is wel iets anders dan hoeder der kudde in de eenzaamheid der woestijn. Hij moet het volk opvoeden in de wetten en inzettingen des Heeren en vaak gaat dit door ogenblikken van grote spanning, waarbij hij wordt bedreigd met steniging. Dan zijn er ook in Mozes' leven de tijden van inzinking, van moedeloosheid. Maar in deze tijden hervindt hij steeds zijn God en vindt zijn ziel nieuwe kracht om het zware, maar heerlijke werk weer op te vatten.

Temidden van al de zorgen komt een bode tot Mozes. Die bode heeft een goede tijding voor hem. „Uw schoonvader, de Jethro, komt tot u met uw vrouw en uw beide zonen,” zegt de bode.

De Jethro, de rustige, wijze priester in Midian, de bezadigde man, waar Mozes veertig jaar van zijn leven doorgebracht heeft, bij wien hijzelf van de driftige, opbruisende natuur de bezadigde, bijna zwaar-moedige geworden is. 't Is een heerlijke boodschap voor den man Gods. Geen wonder, dat hij uitgaat, zijn schoonvader tegemoet, zich voor hem buigt en hem omhelst en dan met vreugde in zijn tenten leidt. Deze Jethro is voor Mozes meer dan een schoonvader, hij is een voortreffelijke, oudere vriend, een vriend, dien men hoogacht.

't Is Mozes een vreugde den Jethro te mogen vertellen van al Gods wonderde daden en voor Rehuëls hart is 't een vreugde dit alles te

mogen horen. „Gezegend zij de Heere, Die ulieden verlost heeft uit de hand der Egyptenaren! Nu weet ik, dat de Heere groter is dan alle goden!” zegt hij. En de Jethro neemt slachtoffer en brandoffer en offert den Heere een offerande der dankbaarheid.

En Mozes richt een groot diner aan, waar ook aanzitten Aäron en de oversten des volks. Zo ontvangt men een zeer gewensten en hooggeschatten vreemdeling.

't Is reeds vroeg dag voor Mozes, de volgende morgen. Uit het ganse leger komen ze tot hem de mannen die grotere en kleinere geschillen hebben. Mozes is de rechter, die in hun onderlinge twist-gedingen rechtspreken moet. 't Is wel een vermoeiend werk, voor één man schier te zwaar. Zwijgend slaat de gast, de Jethro dit toneel gade. En als de dag ten einde gespoed is en de rust is weergekeerd in het leger, dan zegt hij: „De zaak is niet goed, die gij doet. Zo zult gij overwerkt geraken en het grote van uw leiderschap zal ondergaan in dit nietig gehaspel. Daarom: Wees gij voor het volk bij God en breng hun grote zaken bij God, maar kies uit het volk flinke, godvrezende mannen, die de waarheid liefhebben en de gierigheid haten en stel die over het volk tot oversten over duizenden, oversten over honderden en vijftigen en tien; dan kunnen die mannen in de kleinere zaken rechtspreken en gij spreekt recht in de grote.”

Dit is een wijze raad en Mozes volgt die gaarne op.

Dan is weldra het uur van scheiding weer aangebroken.

Mozes' ziel is verkwikt. Zijn vrouw Zippora is gekomen met hun zonen Gersom (vreemdeling) en Eliëzer (God is mijn hulp).

Nu kan Mozes weer gesterkt zijn weg gaan. Zo zorgt de Heere voor zijn kinderen en geeft Hij hun een lieflijke verademing in de vele beslommingen van het dagelijkse leven, waarin zij soms dreigen onder te gaan.

De reis gaat weer verder. Nu naar de Sinaï. Hier zal God zich op wondere wijze aan Zijn volk openbaren.

Eind'loos houdt Gods liefde stand!
's Levens last valt zwaar te dragen,
maar der Liefde zachte hand
houdt niet op met ons te schragen.
Ons nabij, bij dag en nacht,
houdt de Liefde trouwe wacht.

Gezang 196:1
N.B. 189:1

37

JAHWÈ, DE HEMELSE WETGEVER

Exodus 19 en 20

Ruim vijftienhonderd meter verheft zich het vrije, granieten rotsmassief van de Serbal of Horeb boven het schiereiland van Sinai. Om zijn vijftandige kroon te bestijgen heeft de reiziger minstens vier uur nodig. Machtig en somber, zijn flanken gedekt met grote rotsblokken, rijst hij, de alleenstaande reus uit het vlakke land omhoog. Reeds van zeer ver is hij zichtbaar. Geen andere toppen onttrekken hem aan het oog der reizigers, die langzaam uit het Noorden naderen.

Ze hebben weer een vermoeiende dagreis achter de rug, de Israëlieten. Het zand was schroeiend heet, de zon brandde, maar aan de voet van de Serbal ligt een heerlijke oase, de Wadi Feiran. Daar is helder, stromend water, daar zijn palmen, die schaduw geven.

Als de zon achter de vijftandige top van de Serbal verdwijnt, is het leger tot rust gekomen. In Mozes' hart is de vreugde. Hier is hij op bekende bodem. Hier heeft hij in het grote zwijgen der eenzaamheid de kudden gehoed van Rehuël; hier heeft hij gestaan in eerbiedige bewondering voor 't vlammend avondrood. Hier heeft hij de spitsen zien gloeien in onbeschrijfelijke kleurenpracht. En uit zijn ziel rijst de bede: „Ik dank U, Jahwè, voor de vervulling van Uw beloften.”

„Gij zult Mij dienen bij deze berg,” heeft Jahwè eens gesproken, meer dan een jaar geleden; nu zal God dit volk wijden gaan tot Zijn priesters, tot Zijn eigendom.

De morgen licht. Donkere wolken legeren zich om Horebs top. In die wolken is Gods majesteit, is God zelf. Nu zal Mozes opklimmen om Hem te ontmoeten, om Zijn woorden te horen. Maar reeds van verre roept Jahwè hem toe: „Aldus zult gij tot het huis Jacobs spreken: Gij hebt gezien, wat Ik de Egyptenaars gedaan heb en hoe Ik u opnam als op arendsvleugelen en u tot Mij heb gebracht; nu dan, als gij naar Mij luistert en Mijn verbond onderhoudt, zo zult gij Mijn eigendom zijn uit alle volken en gij zult Mij zijn een volk van priesters; een heilig volk.”

Priesters Gods; Zijn toegewijde kinderen; is er heerlijker levensbestemming denkbaar? Mozes gaat naar de oudsten des volks en brengt hun Gods woorden over. Eenparig luidt hun antwoord: „Al wat Jahwè gesproken heeft zullen wij doen.” Zij willen zijn Gods toegewijde kinderen, maar, 't volbrengen van Gods wet zal hun zo moeilijk vallen.

Van Horebs top zal Jahwè zelf Zijn wetten hun zeggen, maar dan moeten zij alle onreinheid uit hun midden weg doen. Dan mag het volk zelf horen dat God tot Mozes spreekt. Dit zal hen helpen in hun strijd tegen het kwade.

De dagen die nu komen zijn druk voor de kinderen Israëls. Zij wassen hun klederen, brengen deze dagen in strenge afzondering door en zetten een heg om de voet van de berg. De plaats waar Gods smetteloze heiligheid straks tronen zal, mag niemand aanraken, geen mens en geen dier. En wie toch de euvele moed of de onvoorzichtigheid mocht hebben, dit te doen, zal gestenigd of doorschoten worden. Zo bereidt God zelf het volk voor om Hem te ontmoeten.

De morgen van de derde dag is aangebroken. Dreigend donker worden de wolken om de berg. Door die donkerte flitst de bliksem en dreunt de donder. Het berggevaarte davert en door het rumoer van de donder klinkt Gods signaal om te naderen, het geluid ener zeer sterke bazuin. Dit is het hoornsignaal des Heeren, waarmee Hij Zijn kinderen tot Zich roept, waarmee Hij ook eenmaal Zijn verlostte kinderen tot Zich zal roepen tot eeuwige, ongestoorde zaligheid.

Het volk nadert, verschrikt en bevend.

Dan... een verblindende vuurzuil schiet uit de hemel tot op de spits van de berg. De Heere komt neder in vuur. De berg rookt en siddert. Het signaal van de ramshoorn zwelt aan tot een machtig, sonoor geluid. Nog eenmaal waarschuwt de Heere dat niemand het zal wagen in roekeloze nieuwsgierigheid Hem te naderen op de berg, dan... spreekt God al deze woorden, zeggende:

„Ik ben de Heere, uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb.” Als bange kinderen staan ze om Mozes, hun leider, geschaard, de zonen van Israël. Beving heeft hen aangegrepen en vol ontzetting horen ze Jahwè's woorden:

„Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Gij zult u geen gesneden beeld noch enige gelijkenis maken van hetgeen dat boven in de hemel is, noch van hetgeen dat onder op de aarde is, noch van hetgeen dat in de wateren onder de aarde is.

Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, de Heere, uw God, ben een ijverig God, Die de misdaden der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde lid dergenen, die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en Mijne geboden onderhouden.

Gij zult de Naam des Heeren, uws Gods, niet ijdelijk gebruiken, want de Heere zal niet onschuldig houden, die Zijn Naam ijdelijk gebruikt.

Gedenk de Sabbathdag dat gij die *heilig*; zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbath des Heeren, uws Gods, dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is, want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt, de zee en alles wat daarin is en hij rustte ten zevenden dage: daarom zegende de Heere de sabbathdag en heiligde dezelve.

Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere, uw God, geeft.

Gij zult niet doodslaan.

Gij zult niet echtbreken.

Gij zult niet stelen.

Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat uws naasten is."

Zo verkondigt hun Jahwè de grondwet van Zijn rijk. Het volk heeft niet alleen plichten, het heeft ook rechten, als ze Gods geboden houden, overmits in alle verbonden, dus ook in het verbond dat de Heere maakt met Zijn volk, twee delen begrepen zijn. Nooit ter wereld heeft een vorst zijn grondwet met zoveel majesteit afgekondigd. Straks, als de dienst der schaduwen eindigt, zal God weer, maar dan door de mond van Zijn Zoon, deze grondwet afkondigen en die nader toelichten voor de kinderen van het Nieuwe Verbond. (De Bergrede.)

Nu ziet al het volk slechts een afschijnsel van Zijn vreselijke Majesteit en ze wijken terug en smeken Mozes: „Dat God met ons niet spreke, want wij zullen sterven.”

Oppervlakkig gezien, lijkt het wel of Jahwè enkel en alleen de vreselijke Rechter is, en toch spreekt ook hier Zijn liefde. Waar Hij

als Rechter dreigt de zonden te bezoeken in het derde en vierde geslacht, de onveranderlijke wet, die Hij reeds bij de schepping in de natuur gelegd heeft, daar belooft Hij als de liefdevolle Vader het goede Zijn kinderen toe te rekenen in duizend geslachten.

Zo is onze God. Hij toornst over het kwade en Zijn toorn is verschrikkelijk, maar Zijn goedheid, Zijn liefde is hemelhoog. En als straks Zijn Zoon aan Zijn Recht voldaan heeft, dan kan Zijn liefde op 't luisterrijkst stralen.

„Vreest niet,” zegt Mozes, de Middelaar van het Oude Verbond, „want God is niet gekomen, om u te verderven.”

„Vreest niet, geloof alleenlijk,” zegt Jezus, de Middelaar van het Nieuwe Verbond.

Mozes geeft het voorbeeld van de rustige heldenmoed des geloofs als hij, trots bliksem en donder en dreigende donkerheid, opklimt tot God. Daar ontvangt hij van den Heere de organieke wetten, de wetten, die een uitvloeisel zijn van Gods grondwet.

Dit is Israëls grootste dag.

Ze hebben de stem van hun God, hun Koning gehoord. Zullen ze nu nog ooit die stem ongehoorzaam worden, dit heilig Godsverbond breken?

Gods verborgen omgang vinden
zielen, waar Zijn vrees in woont;
't heilgeheim wordt aan Zijn vrienden,
naar Zijn vreêverbond, getoond.
d' Ogen houdt mijn stil gemoed
opwaarts, om op God te letten:
Hij, Die trouw is, zal mijn voet
voeren uit der bozen netten.

Psalm 25:7

VERKLARINGEN

1. De reis van Egypte tot de Sinaï heeft drie maanden geduurd.
2. „Op vleugelen der arenden gedragen” is een prachtige beeldspraak. Als arenden jong zijn en nog niet goed kunnen vliegen, worden ze door de ouders op de sterke vleugels gedragen.
3. „Een priesterlijk koninkrijk” is een volk van priesters. Dus in zijn geheel God toegewijd. Het gehele volk moet God *dienen*.
4. „Heiligen” is alle handelingen verrichten, die nodig zijn voor de reiniging.
5. „Bepalen” = afpalen, omheinen.
6. De bazuin werd door God zelf geblazen.
7. De Heere begint de tien geboden of dekalooog met een *verbod* van *afgoden-*

dienst. Hiertoe zal het volk wel zeer geneigd geweest zijn, omdat ze geheel in heidense sfeer zijn opgegroeid.

8. Een ijverig God is een jaloers God.
9. In het tweede gebod zien we duidelijk de oude Israëlitische opvatting, dat het heelal in drieën verdeeld was: De hemel (boven), de aarde (midden), de wateren, waarop de aarde dreef (onder). Hierin sluit de Heere zich dus bij hun denken aan.
10. Om overtreding van het *derde* gebod te voorkomen, verboden later de rabbiën in Israël het gebruik van de Naam des Heeren. Ze zeiden dan: de Eeuwige, de Hemel, de Plaats, de Kracht e.d.
11. Het vierde gebod was van bijzondere betekenis voor Israël. In Egypte zal er van Sabbathviering wel niet veel gekomen zijn.
12. We kunnen de tien geboden duidelijk in twee delen splitsen. De eerste vier (de liefde tot God) en de laatste vijf (de liefde tot den naaste); het vijfde gebod vormt a.h.w. een overgang.
13. Wie van de overige wetten meer wil weten, leze die zelf na. Verreweg de meesten spreken voor zichzelf.

38

ZIJN DIT UW GODEN...?

Exodus 24, 32 en 33

Israëls grootste dag spoedt ten einde. Mozes heeft de tien geboden en nog enige inzettingen in een boek, het „boek des Verbonds” geschreven. En toen het volk verklaard had, deze geboden te zullen houden, heeft hij een eenvoudig altaar opgericht aan de voet van de Sinaï. O, 't is een nietig ding, dit altaar van ongehouwen natuurstenen, maar groot wordt het, machtig groot, omdat hierop de offerdieren geslacht worden, die het bloedverbond met Jahwè bezegelen. Twaalf jonge stieren staan gereed, een deel ervan zal geofferd worden, het overige zal gegeten worden door de oudsten des volks op de blijde offermaaltijd, die gehouden wordt.

Uit elk der twaalf stammen treedt een jongeling naar voren, die een der dieren offert. Dan neemt Mozes het bloed, giet de helft uit over het altaar. Het is een plechtig ogenblik. Mozes leest Gods wetten voor uit het Boek des Verbonds en als het volk geantwoord heeft: „Al wat Jahwè gesproken heeft zullen wij doen en gehoorzamen,” dan sprenkelt hij de andere helft van het bloed uit over het volk. Nu is het verbond tussen Jahwè en Zijn volk verzegeld: Nu is God aan Zijn volk en nu is dat volk aan God verbonden door bloed.

Het is een heilige band, die nimmer verbroken mag worden.

Het is een heerlijke band, omdat God, de eeuwig Onveranderlijke, de smetteloos Heilige, zulk een verbond wou sluiten met een klaagziek, murmurerend, hardnekkig volk.

Gods onbegrepen Liefde.

Er is een heilige vreugde in Mozes' ziel. Deze dag is een hoogtijdag in zijn leven. 't Is alles zo goed nu en zo mooi. Eenparig heeft het volk gezegd niet meer te willen dwalen. De offermaaltijd is een feest, het feest der heilige wijding aan Jahwè. Zo is het goed!

En toch...

God roept Mozes op de berg tot Zich. Mozes stelt Aäron tot leidsman aan zo lang hij weg is. Jozua, de jonge veldheer, mag een eindweegs mede, maar moet dan ook achterblijven. Alleen gaat Mozes naar de donkerte op de top des bergs, waar God troont. God heeft hem nog vele wetten te zeggen. Hij grift Zijn dekalooq in twee stenen tafelen en beschrijft Mozes hoe Zijn dienst volbracht moet worden temidden van het volk.

Veertig dagen en veertig nachten blijft Mozes bij God.

Aan de voet van de berg gebeurt intussen iets vreselijks.

Jacobs zonen zijn onrustig geworden. Het rustige vertrouwen is geweken uit hun hart. „Waar blijft Mozes?” hebben ze gevraagd. Aäron heeft geen bevredigend antwoord op deze vraag gegeven. Aäron, de zwakkeling.

Zij bemerken niets meer van de aanwezigheid van God, geen bliksemen en donderslagen meer op Horeb, slechts de donkere wolk omhult geluidloos de top.

In Egypte wordt nu gevierd het feest van de wijnoogst. Dat is een feest van uitbundige vreugde. Ook Israël wil zulk een feest. Maar dat is een godenfeest. Daarbij behoort een god. Zij hebben immers een God, Jahwè. Dien zullen ze zichtbaar voorstellen in de gedaante van een stier, het Egyptische godenbeeld.

Is dan de herinnering aan het bloedverbond reeds nu vervaagd? Hebben ze niet plechtig gezegd: „Al wat Jahwè zegt, zullen wij doen,” ook toen Hij gebod: „Gij zult u geen gesneden beeld maken?”

Al wat Jahwè zegt. Maar dat is zo heilig, zo hoog, daar kunnen ze niet bij. Die Godsdienst is te groots voor hen. Zij moeten een zichtbaren god hebben.

„Sta op, maak ons goden, die voor ons aangezicht gaan, want deze Mozes, die ons uit Egypteland uitgevoerd heeft, wij weten niet wat hem geschied zij.”

„Geef mij uw sieraden,” zegt Aäron. Hij geeft voetstoots toe aan hun door en door zondige begeerte. Hij vermaant hen zelfs niet. Wee het volk, welks leider een zwakkeling is. Aäron neemt een beitel (een „griffel”), ontwerpt een houten afgodsbeeld, overtrekt dat met goud en als het volk jubelt: „Dit is uw god, o Israëel, die u uit Egypteland opgevoerd heeft,” dan zegt hij: „Morgen zal den Heere een feest zijn!” Hoe is het mogelijk!!

Die morgen is het een feest. Ze offeren aan het stierbeeld, ze eten, ze drinken en... in walgelijke vreugde viert weldra hun losbandigheid hoogtij. Hoe is het mogelijk!

Vanuit de donkerte op de berg ziet Jahwè het zedeloze feest van Zijn trouweloze kinderen. Zijn dit nog Zijn kinderen?

Op 't zelfde ogenblik is Mozes' gemeenschap met Zijn God geëindigd. „Uw volk heeft het verdorven,” zegt de Heere tot Mozes, „laat Mij toe dat Ik hen vertere en Ik zal u tot een groot volk maken.”

Mozes hoort de ontzaglijke toorn in 's Heeren stem. Hij weet dat Gods schriklijk strafgericht te ontbranden staat. Wat kan hij nu nog doen? Het enige wat Gods kind en den Middelaar des volks over blijft, als Gods toorn gaat woeden over de diep-zondige bondsbrekers is: *bidden* en... *pleiten op Gods beloften*. Biddend strijden om Gods eer. In grote ontroering smeekt hij:

„O Heere, waarom zouden de Egyptenaars juichen? Gedenk aan Abraham, aan Izak en aan Jacob, Uw knechten, wie Gij gezworen hebt: Ik zal uw zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels en Ik zal u het land Kanaän geven tot een erfelijke bezitting in eeuwigheid.”

Mozes pleit niet tevergeefs op Gods liefde. Het berouwt den Heere; Hij zal de vergelding van Zijn toorn uitstellen; Hij zal die bezoeken eenmaal op een heuvel buiten Jeruzalem, bezoeken aan Zijn Zoon, Die ook om deze zonde sterven zal. Hoe is het mogelijk?!

Mozes heeft gena verkregen. Nu daalt hij van de berg en ontmoet Jozua, die halverwege nog steeds op hem wacht. In zijn handen draagt hij de twee stenen tafelen, waarin Gods vinger zelf Zijn wetten gegrift heeft. Jozua heeft niets gemerkt van wat er beneden gebeurt.

Als het rumoer tot de beide mannen doordringt, zegt hij, de generaal: „Er is een krijgsgeschrei in het leger.”

Maar Mozes weet beter.

Na zijn pleiten voor het schandelijk losbandige volk daar beneden

is er in hem een ontzettende toorn gekomen. Hij, de machtige in 't gebed, is ook de machtige in toorn.

Een kromming van het bergpad. Om de hoek van een rots ziet hij het ganse tafereel. O, dit zonde-dronken volk! Mozes werpt de twee stenen tafelen aan stukken en schrijdt heftig verbolgen naar het „gouden kalf”. Het feestgedruis verstomt. Een akelige stilte valt op het feestterrein. Mozes' vlamme blik overschouwt de zondaars, de trouwelozen, die krimpen van schaamte. Dan blijft die blik gevestigd op Aäron, den leider, in zijn zwakheid de mis-leider, zijn eigen broeder.

„Wat heeft u dit volk gedaan, dat gij zulk een grote zonde over hetzelfde gebracht hebt?”

„Mijns heren toorn ontsteke niet: gij kent dit volk, dat het in het boze ligt. Zij hebben gezegd, dat ik een god voor hen moest maken. Toen hebben ze mij goud gegeven en ik wierp het in 't vuur en dit kalf is er uitgekomen.”

Zo staan ze tegenover elkaar, de twee broeders: de ene, Mozes, de waarachtig-grote leider, de heros, die smeekt voor zijn volk, die zijn eigen eeuwige vreugde wil opofferen voor dit volk en de andere, Aäron, de zwakke, de mis-leider, die het volk de schuld geeft. Is er groter tegenstelling denkbaar?

Aärons woorden snijden Mozes door de ziel. Vol minachting wendt hij zich van zijn broeder af, keurt hem geen woord meer waardig, maar zijn machtwoord gaat uit: „Wie den Heere toebehoort, kome tot mij!”

Even blijft het stil. Dan komen ze, zijn getrouwen, de Levieten, de mannen van zijn eigen stam.

„Een ieder gorde zijn zwaard aan,” klinkt bijtend scherp Mozes' commando, „en dode de losbandigen, opdat God u Zijn zegen geve.”

Daar gaan ze, Gods wrekers. Ze doden drie duizend man. Het feestgetier versmoort in bloed. Mozes' heilige verontwaardiging is voldaan. Als de zonen van Levi terugkeren tot hem, zegt hij: „Dit was heden uw wijdingsoffer aan den Heere.” Nu zijt gij voor altijd Jahwè toegewijd, om Zijn dienst te vervullen in Zijn Huis.

Waar Aäron, de zwakke, zwichtte voor het zondig verlangen des volks, daar staat Mozes, de geweldige, onwrikbaar in hoge onaan-tastbaarheid. Zo gaat de dag bloedrood onder. En wie water komt scheppen uit de bron drinkt de as van zijn eigen afgod. Mozes heeft het beeld verbrand en verpulverd en de as in het water gestrooid.

Als de nieuwe dag aanlicht, gaat hij opnieuw naar Zijn God om

genade en vergeving te smeken. „Indien Gij hun zonde niet vergeven zult, delg mij dan uit Uw boek,” smeekt hij. Maar Jahwè is rechtvaardig. Neen, Mozes wordt niet uit Gods boek gedelgd, *kan* niet daaruit gedelgd worden. Wie in Gods boek geschreven staat, diens naam kan niet meer uitgewist worden. *God vergist zich nooit!* Het offer van de volkomen verlatenheid van Jahwè zal eenmaal Christus brengen op Golgotha's top.

Op Mozes' gebed belooft de Heere toch weer mee op te trekken.

En als zo de ontspanning ingetreden is, vraagt Mozes: „Toon mij nu Uw heerlijkheid!”

„Mij kan geen mens zien en léven,” zegt de Heere; de toorn is weg uit Zijn stem.

En toch... toch mag Mozes in een spelonk gaan staan. Dan zal de heerlijkheid des Heeren voorbijkomen. Dan zal God Zijn hand beschermend over Mozes' aangezicht leggen, maar deze hand terugtrekken voordat Zijn Majesteit *geheel* voorbijgegaan is en dan zal Mozes toch een glimp zien van de heerlijkheid des Heeren.

Dit is het hoogtepunt in Mozes' leven. Het geeft hem kracht om het weerspannig volk weer verder te leiden. Zo domineert toch door alles heen Gods oneindige liefde. Dit heeft Jacobs schuldig kroost ervaren. En als Jahwè's rechtvaardige toorn gestild is en Zijn rechtvaardige wraak is voorbijgegaan:

Dan zingen zij, in God verblijd,
aan Hem gewijd,
van 's Heeren wegen;
want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn Majesteit
ten top gestegen.
Hij slaat toch, schoon oneindig hoog,
op hen het oog,
die needrig knielen...

Psalm 138:3

VERKLARINGEN

Ex. 24 : 1 : *Nadab* en *Abihu* zijn Aärons zonen. *Nadab* betekent: „edel” en *Abihu*: „Hij is mijn Vader”.

Ex. 24 : 10: Saffier is een blauwe edelsteen. Ook andere kleuren komen voor.

Ex. 24 : 14: Hier wordt ook van Hur gesproken. In Ex. 32 lezen we niet van hem. Hij heeft blijkbaar niet meegedaan. Hij wordt niet ter verantwoording geroepen.

Ex. 32 : 4: We denken ons het kalf van hout (het wordt verbrand!) met goud overtrokken.

Ex. 32 : 7: God zegt tot Mozes: *Uw volk*, enz. Mozes antwoordt God: *Uw volk*, enz. (vers 11). Hier is de vrijmoedigheid van het geloof.

Ex. 32 : 25: ontbloot = bandeloos; verkleining = leedvermaak.

Ex. 32 : 29: Vult heden enz. = „Gij hebt u heden den Heere toegewijd.”

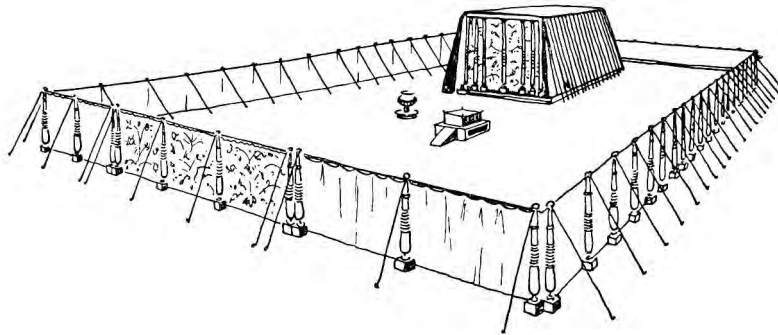
Ex. 33 : 7: De „tent der samenkomst” stond dus buiten 't leger; de tabernakel later er midden in.

39

DE WONING GODS

Exodus 25, 35, 36 en 40

Gods verborgen omgang vinden zielen, waar Zijn vrees in woont. Maar de zonde bedreven bij en met het gouden kalf heeft wel bewezen, dat het volk nog niet in staat was om die verborgen omgang

Tent der samenkomst

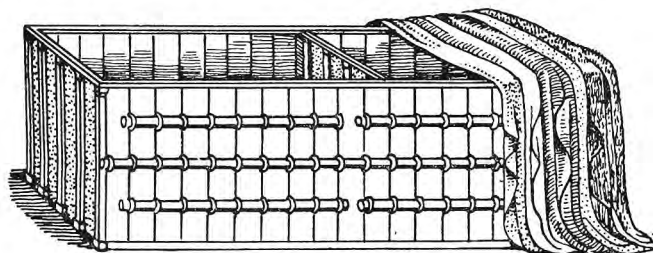
met God te vinden. Zij wilden iets zichtbaars, iets tastbaars, zij hadden een eredienst nodig met veel uiterlijk vertoon. In het Oude Testament staat Christus immers nog in de schemering, in de gestalte van de offerdienst.

Straks, als Christus ten hemel gevaren is, dan zullen Zijn vrinden die verborgen omgang ervaren zonder offers, zonder een tempel, zonder priesters. Zij kennen Jezus uit Zijn woord tot hen.

En dan, och, dan zal er nog wel vaak in hun hart het verlangen zijn naar een *zichtbaren* Heiland, naar een teken rechtstreeks uit de hemel als hun geloof op de proef gesteld wordt. Hebben ook wij niet vaak dit verlangen, dat wij den Heiland konden zien, zoals Hij op aarde rondwandelde, zien, evenals Zijn discipelen.

En nu had het volk van Israël „slechts” de mondelinge overlevering van Gods grote daden, betoond aan de aartsvaders en Gods grote daden in Egypte gedaan. Zij hadden ook de donder van de Sināi gezien en Gods stem gehoord, toen Hij Zijn dekalooq sprak. En toch...

Toch waren ze nu enkele weken later weer afgedwaald en hadden hun God zichtbaar willen voorstellen. Daarom komt Jahwè in Zijn liefde hun ongelovigheid te hulp. Daarom geeft Hij hun een eredienst met vele ceremoniën. Maar we moeten wel bedenken, dat deze eredienst, deze dienst der schaduwen *nimmer doel*, maar *steeds middel* is geweest. Een middel om tot God te komen, Zijn wil te leren kennen; Zijn wetten te leren verstaan. Wee het volk, dat van deze

Tabernakel

eredienst *doel* maakt. Wee u, gij Farizeërs en Schriftgeleerden! En Jeremia toont reeds tegen deze zonde (Jer. 7 : 21–23).

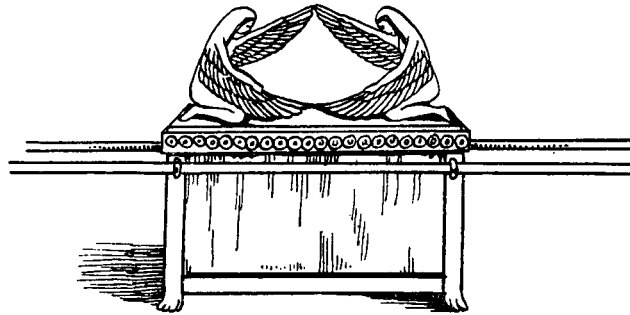
Tot in bijzonderheden toont de Heere Mozes op de berg hoe Hij gediend wil worden. En als Mozes dan weer van de berg komt, kan hij *Bezaleël* (= onder Gods bescherming) benoemen tot architect, die Gods plannen moet uitvoeren, naar het beeld dat Mozes op de berg getoond is.

Bezaleël, de goudsmid, graveur en houtsnijder uit de stam van Juda, wordt bijgestaan door *Aholiab* (= des vaders tent) uit de stam van Dan.

Een stuk woestijngrond van 50 × 25 meter wordt afgemeten.

Hieromheen wordt een schutting geplaatst van palen, die met wit doek zijn behangen, een schutting van $2\frac{1}{2}$ meter hoog. De palen van acacia-hout staan $2\frac{1}{2}$ meter van elkaar, worden geplaatst in bronzen voetstukken en met zilver afgetopt. Aan de Oostzijde wordt in het midden een vierdelig tapijtwerk opgehangen in de kleuren paars-rood, purper en karmijnrood, dat opgeslagen kan worden en toegang naar binnen geeft. Door deze „poort” van tapijten komt men in de voorhof. Daar staat de tabernakel (= tent). Deze is tweemaal zo hoog als de schutting en kan dus vanuit het leger gezien worden.

De wanden van de tabernakel worden gemaakt van acaciahout.

De Ark

Ze zijn vijf meter hoog. De gehele tabernakel is $15 \times 5 \times 5$ meter, verdeeld in twee afdelingen: het heilige: $10 \times 5 \times 5$ meter en het heilige der heiligen: $5 \times 5 \times 5$ meter. Dit is dus een volkomen kubus. De gehele tent rust op zilveren voetstukken en is van binnen bekleed met goud. Voor al het benodigde edele metaal doet Mozes een beroep op de offervaardigheid van het volk. Deze offervaardigheid is zo groot, dat hij reeds spoedig bekend moet laten maken, dat er al meer dan genoeg is.

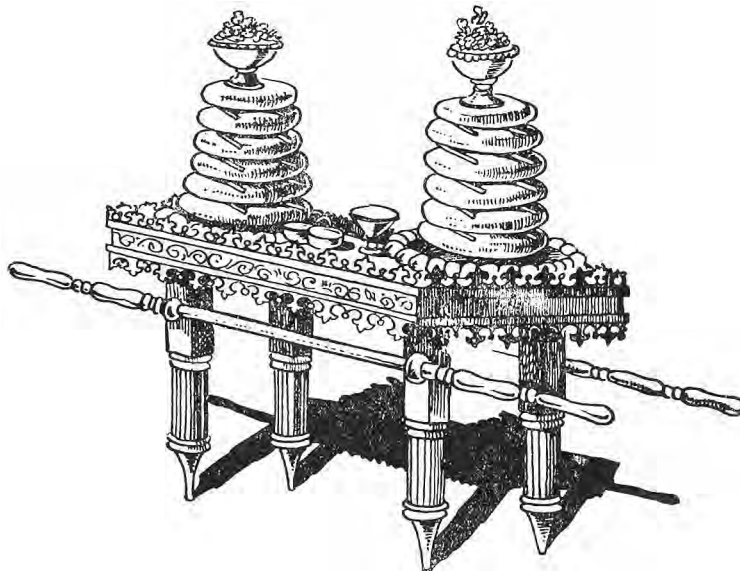
Er is geen vloer zodat de priesters binnen op het woestijnzand lopen.

De tent is van boven afgesloten met vier kleden. Het onderste kleed bestaat uit 10 banen van 2 meter breed. Elke baan is 14 meter lang. Dit kleed is gemaakt van fijn geweven linnen in hemelsblauw, purper en scharlakenrood, waarin cherubs geweven zijn. Het wordt aan de binnenzijde van de tabernakel gespannen.

Over dit fijne kleed hangt een tweede tentgordijn. Dit is gemaakt

van geitenhaar en aan de buitenzijde gespannen. Het derde kleed is vervaardigd van rood ramsleer en het vierde van fijn geloid leer (waarschijnlijk van een soort zeehond, die in de Rode Zee voorkomt). Het derde en vierde kleed zijn uitgespannen van onderen met touwen aan tentpinnen.

Het heilige wordt van het heilige der heiligen gescheiden door

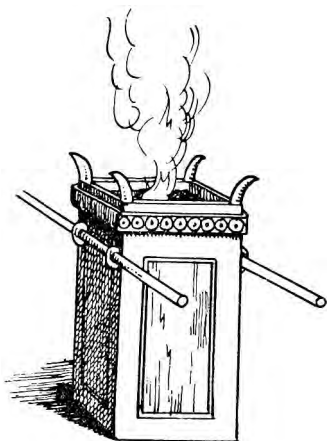
Tafel der toonbroden

een rij zuilen van acaciahout met goud overtrokken, waartussen een fijn kleed hangt versierd met cherubs, het *voorhangsel*.

In het heilige der heiligen woont de Heere. Daar staat de aron of ark (= kist), welks deksel van louter goud is gemaakt. Op dat deksel staan de twee gouden cherubs, Gods gediensstige geesten, de vleugels uitgespreid naar elkaar toe. Uit eerbied voor God buigen zij hun aangezichten naar beneden. Daar, tussen de cherubs, zweeft Gods geest. Ook hierin sluit de Heere zich bij de gedachtenwereld der Israëlieten aan. Niet op een gouden stierkalf wil hij tronen, zoals de Egyptische goden, maar tussen de cherubs, Zijn strijders.

De ark is geheel bekleed met goud van binnen en buiten. De af-

metingen zijn ongeveer $1,25 \times 0,75 \times 0,75$ meter. Dus niet zo groot als wij ons gewoonlijk voorstellen. Omdat de twee stenen tafelen der wet erin bewaard werden, noemt men hem ook de ark des verbonds. Niemand zal ooit in de ark mogen zien. Als hij op reis vervoerd wordt, legt de hogepriester er eerst het voorhangsel overheen, bedekt dit weer met een sierlijk overkleed, waarna de priesters hem op de schouders dragen.

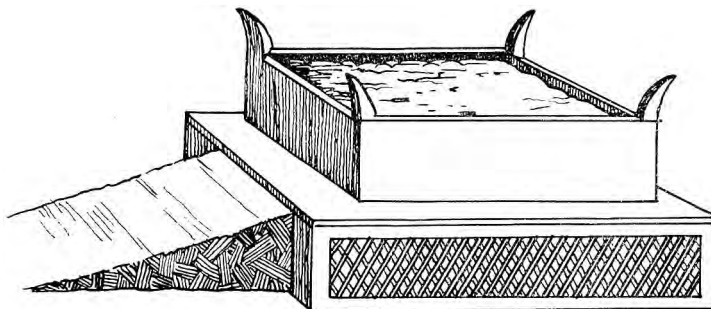

Reukofferaltaar

Voor het heilige maken Bezaleël en Aholiab een gouden kandelaar, een tafel der toonbroden en het gouden reukaltaar.

De gouden kandelaar draagt op zes armen en de middelste stijl zeven olielampjes. Het geheel is versierd met fraai bloemwerk. De brandstof is fijne olijfolie. Bij het ingaan van de nacht worden de lampjes gedoofd.

Het stil-gele, schemerige licht geeft een gewijde sfeer aan het geheel. Midden voor het voorhangsel staat het kleine gouden reukaltaar.

Brandofferaltaar

Het is één meter hoog en een halve meter lang en breed. Op de vier hoeken zijn vier gouden hoornen. Dit wierookaltaar is gemaakt van acaciahout overtrokken met goud. Het wordt gedragen aan twee

handbomen, die door vier ringen gestoken zijn. Op dit altaar legt de priester de korrels wierook, die langzaam verbranden en welker geur opstijgt als een lieflijke reuk voor den Heere. Zo stijgen de gebeden van Gods kinderen op tot Jahwè.

Ook de afmetingen van de tafel der toonbroden zijn niet groot. De lengte is een meter, de breedte een halve meter en de hoogte

Kandelaar

driekwart meter. Ook deze wordt gedragen aan twee handbomen gestoken door vier ringen. Het geheel is met goud overtrokken. Op deze tafel staan de twaalf ronde, platte broden, naar het getal der twaalf stammen. Elke week worden ze ververs. De oude mogen alleen door de priesters gegeten worden. Zulk een tafel is voor de Israëlieten niet ongewoon. Ook in Egyptische tempels stonden ze.

In de voorhof, buiten de tabernakel, komen twee voorwerpen, welke in Israëls eredienst niet gemist kunnen worden. Het zijn het koperen wasvat en het koperen altaar of brandofferaltaar. De priester, die het heiligdom betreedt, doet zijn sandalen uit en wast han-

den en voeten. De plaats waarop hij nu komt is immers heilige grond.

De afmetingen van het brandofferaltaar zijn $2\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ meter. Het is gemaakt van acaciahout, overtrokken met bronzen platen. Op de hoeken staan vier hoornen. Dit altaar is hol, aangezien het anders niet draagbaar zou zijn. Voor het altaar ligt een gloeiende helling.

Hiermede is in 't kort het meesterstuk van Oud-Israëlitische kunst beschreven. In de volgende vertelling geven we een beschrijving van de eredienst.

Koperen wasvat

40

EREDIENST

Exodus 28, Leviticus 8 en 10 en Numeri 28

't Is Nieuwjaarsdag, een heerlijke feestdag voor de kinderen Israëls. Precies een jaar geleden zijn ze uit Egypte getrokken. Nu gaat het grote, waarnaar zij wekenlang reeds uitgezien hebben, gebeuren. Nu zal de tabernakel, de woning van Jahwè ingericht en... ingewijd worden. En dan zal de eredienst zijn begonnen, die zulk een belangrijke plaats in Israëls volksleven zal innemen. Is het wonder dat het verlangen naar deze dag groot geworden is?

Reeds vroeg hebben ze zich vergaderd bij de plaats waar het ge-raamte van de tabernakel staat. Daar komen eindelijk Mozes, Aäron, diens zonen Nadab en Abihu; voorts Bezaleël en Aholiab en verschillende werklieden op de heilige plaats aan. Er valt een grote stilte over het volk.

Ze zien hoe de ark in het allerheiligste gezet wordt; het voorhangsel wordt opgehangen en de ark der getuigenis is aan het oog des volks onttrokken.

Zwijgend ziet het volk, hoe tegen de Noordelijke wand van het heilige de tafel der toonbroden geplaatst wordt; tegen de Zuidelijke wand de gouden kandelaar, waarvan de zeven lampen aangestoken worden; en hoe in het midden bij het voorhangsel het gouden reuk-offeraltaar wordt geplaatst. Dan valt het gordijn, dat het heilige afsluit.

Zie, nu wordt het grote brandofferaltaar op zijn plaats gezet en tussen dit altaar en de tabernakel het bronzen wasvat. Bij deze twee voorwerpen wordt al het gereedschap gelegd, dat voor de dienst nodig is. Dan neemt Mozes heilige zalfolie en zalft de tabernakel en al wat daarin is, ook alles wat zich in de voorhof bevindt. En als dan tenslotte het grote kleed opgehangen is aan de pilaren die de voorhof afsluiten, dan worden Aäron en zijn zonen tot priesters gewijd.

Daar naderen ze de deur van de tent der samenkomst. Ze zijn reeds gereinigd en geheiligd door afwassing met het ontzondigingswater. Dit was een symbolische handeling waardoor als het ware hun zonden afgewassen werden. Dan worden ze gezalfd en bekleedt Mozes hen met de heerlijke, priesterlijke kleding.

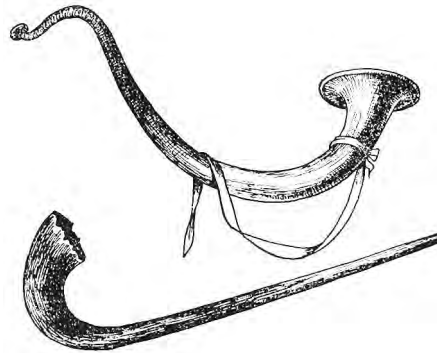

Hogepriester en priester

De kleding van Aäron is verreweg het mooist. Over zijn lange witte kleed, dat tot op de enkels hangt, draagt hij een brede gordel, geborduurd in kleuren paars, purper en helder rood. Op het hoofd draagt hij een grote tulband; aan de voorzijde daarvan is een gouden plaat bevestigd met paarse snoeren; op de plaat staat gegrift: Geheiligd aan den Heere.

Over zijn witte kleed hangt Mozes een hemelsblauw overkleed, zonder naad. Dit kleed hangt tot aan de knieën en is afgezet met een gouden franje, waaraan schelletjes en granaatappels hangen.

Op zijn schouders wordt de efod gelegd, een schouderbedekking die uitgevoerd is in goud en purper. Op elke schouder is een onyxsteen bevestigd, in goud gevat. Op elke steen staan de namen van zes stammen gegraveerd. Op deze efod hangt aan gouden kettinkjes een vierkante borsttas (de „borstlap”) van ongeveer twee decimeter lengte en breedte.

Bazuin

Hieraan zijn twaalf edelstenen bevestigd, vier rijen van drie, gevat in goud en waarop weer de namen der twaalf stammen voorkomen. In deze borsttas draagt de hogepriester een steen, de „oerim en de toemim”. Deze steen is aan de ene zijde anders gekleurd dan aan de andere. Hij dient om een beslissing te brengen in zaken waarin men niet tot een beslissing kan komen, b.v. in een rechtszaak. Hij zal dan als een dobbelsteen geworpen worden. Ligt de ene zijde „oerim” boven, dan betekent dit vloek, de andere zijde „toemim” is zegen. Ook wel: neen en ja.

Zo is de hogepriester Aäron in vol ornaat gekleed. Bij hem staan zijn zonen, de priesters, gekleed in zuiver wit linnen met een smalle, maar ook kleurige geborduurde gordel, welke lang neerhangende einden ze bij het offeren over de linkerschouder moeten slaan.

Nu gaan Aäron en zijn zonen een zondoffer brengen. Een jonge stier wordt geofferd, op welke door handenoplegging de zonden

van de priesters overgedragen zijn. Deze stier wordt geofferd door Mozes. Op dit zondoffer volgt als brandoffer, een ram. Hierna komt nog een „vuloffer”, een inwijdingsoffer, ook een ram, en dan... dan daalt de wolkkolom neer op het allerheiligste en de tabernakel. God zelf is te midden van Zijn volk komen wonen tussen de cherubs. De heerlijkheid des Heeren vervult de tabernakel en zo groot is de gloed der Majesteit, dat Mozes niet in de tabernakel kan gaan.

Tot zolang heeft het volk in zwijgende eerbied toegezien. Maar dan kunnen ze zich niet langer inhouden. Een blijde jubel breekt los. De grootste, de machtigste, de heerlijkste Leider, Die een volk ooit bezitten kan, is tot hen gekomen, om midden onder hen te wonen: hun Koning, hun God, Jahwè. Een machtig enthousiasme heeft allen aangegrepen. Daar staat hun hogepriester, hun vertegenwoordiger bij Jahwè, in vol ornaat. Daar zijn ook z'n zonen Nadab en Abihu. Die willen ook hun aandeel hebben in de glorie van de dag. Zij nemen haastig hun gouden wierookvaten, vullen die met het eerste vuur dat hun voor de hand komt en snellen er mee naar het heilige om reukwerk te offeren. Maar dan... o, ontzetting, dan is opeens de jubel verstomd, want... een vuurstraal schiet uit het allerheiligste, Gods verterend vuur, en Aärons zonen zijn verkoold. „Onheilig vuur” hebben ze genomen, niet het vuur van het altaar, niet Gods vuur. Onheilig waren ook hun bedoelingen: niet Gods eer, maar hun eigen eer. Dat kan de Heere niet gedogen, nooit. En in een ondeelbaar ogenblik worden de aanranders van Gods heiligheid verteerd.

In de grote stilte, die plotseling intreedt, klinkt alleen Mozes' stem, vast en beheerst. Hij roept bloedverwanten en zegt: „Draagt hen weg!” En Aäron ziet in stomme smart de verkoolden lichamen van zijn zonen wegdragen. Hij zelf mag geen hand uitsteken, zelfs geen rouw betonen. Twee zonen zijn hem nog overgebleven: Eleazar (= God is mijn hulp!) en Ithamar (= palmboom!). Zij zijn nu priesters.

Wel tragisch eindigt de dag, die met zoveel verlangen is tegemoet gezien.

Maar het volk mag niet bij deze gebeurtenis blijven staan. Reeds de volgende dag komen de twaalf stamvorsten van Israël en brengen Jahwè hun geschenken. Ook wordt den Heere nog een extra geschenk aangeboden in de vorm van zes wagens bespannen met twaalf ossen, uit iedere stam een. Op deze wagens mogen de Levieten de delen van de tabernakel vervoeren, op reis. Natuurlijk niet de ark,

de altaren, de gouden kandelaar en de tafel der toonbroden. Die moeten gedragen worden.

Omstreeks deze tijd wordt het eerste Paasfeest in de woestijn gevierd en wordt het aantal strijdbare mannen geteld (Numeri = telling!).

Zo heeft het volk zijn eredienst gekregen. Reeds nu kan in hun ziel zijn het lied dat later gezongen wordt door de kinderen van Korach:

Hoe lief'lijk, hoe vol heilgenot,
o Heer, der legerscharen God,
zijn mij Uw huis en tempelzangen!
Hoe branden mijn genegenheên
om 's Heeren voorhof in te treên,
mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen;
mijn hart roept uit tot God, Die leeft
en aan mijn ziel het leven geeft!

Psalm 84: 1

VERKLARINGEN

1. We moeten ons de tenten der Israëlieten niet voorstellen als de mooie witte tentjes, die we wel op oudere Bijbelse platen zien. Het waren lage donkere Bedoeïnen-tenten.
2. Hieronder volgen enkele opmerkingen betreffende de offers:
 - a. Het *brandoffer*: Het brengen van dit offer was wel het voornaamste dat de priester te doen had. Het heet ook wel „dagelijks offer”, omdat het dagelijks gebracht werd of *stijgoffer* omdat het door algehele verbranding in de vorm van een rookzuil recht omhoog steeg. In Dan. 8: 11 wordt het 't „gedurig offer” genoemd. Het bestond uit een lam en werd des morgens en des avonds gebracht op het koperen brandaltaar in de Voorhof. Ook wel een ander dier, maar het moest steeds een rein huisdier zijn.
 - b. Het *zondoffer*: Dit wordt ook wel „zoenoffer” genoemd: het werd dus gebracht om een schuld te verzoenen. B.v. iemand was door overtreding van een voorschrift onopzettelijk verontreinigd. Hij bracht een zondoffer om weer rein te worden. Dit deed ook een melaatse, die genezen was en een Nazireër, die tegen zijn wil zijn belofte niet had kunnen houden. Bij dit offer werd het bloed van het geslachte dier op het altaar gestort; het vlees was voor de priesters.
 - c. Het *schuldoffer*: Dit werd door den priester opgelegd, wanneer iemand kwam biechten, dat hij zijn naaste schade berokkend had. De priester legde een boete op en bepaalde de grootte van het schuldoffer. Dit kon dan weer afgekocht worden. Dit offer heeft vaak aanleiding gegeven tot misstanden.
 - d. Het *dankoffer*: Ook wel genoemd *vrede-offer* of *maaltijd-offer*. Het bloed hiervan werd tegen het altaar gesprenkeld en het vet verbrand. Het vlees werd gezamenlijk genuttigd, nadat een bepaald gedeelte afgestaan was aan den priester.

- e. Het *spijsoffer*: Dit bestond uit ongezuurde broden, vermengd met zout en olie. Een klein deel ervan werd met wierook geofferd op het altaar; de rest gegeten.
- f. Het *plengoffer*: Een offer van *wijn*. Werd gebracht gelijk met andere offers. Het uitgieten van water op het Loofhuttenfeest, was ook een plengoffer.
- g. Het *wierookoffer*: Dit werd gebracht op het gouden altaar in het Heilige. Het stelde voor het opstijgen van het gebed tot Jahwè. Het was het eerste offer dat des morgens gebracht werd en het laatste des avonds. Terwijl de priester binnen offerde, wachtte buiten biddend de schare, tot de priester naar buiten trad en de schare zegende (zie Zacharias en Ps. 141).
3. Een belangrijke plaats nam de muziek in bij de eredienst: Zij werd hoofdzakelijk voortgebracht op *snaarinstrumenten*. Enkele zijn: de *negina*. Dit werd bespeeld tijdens het voortstappen. „Op de neginoth” boven sommige psalmen betekent: „bij snarenspeel”. Voorts werd gebruikt de „*harp*”. Dit was niet zo'n groot instrument als gewoonlijk voorgesteld werd. Het was meer een *citer* of *lier*.
Tot de *blaasinstrumenten* behoorden allerlei soorten *fluiten*. Ook kende men *doedelzakken*, *trompetten* en *bazuinen*.
Verder werd gebruik gemaakt van *slaginstrumenten* b.v. tamboerijnen, cymbalen (bronzen bekkens, die tegen elkaar geslagen werden) en trommels.
Een apart zangerskoor onder de Levieten vormden de „kinderen van Korach”. Men zong in *koor*, of *solo* of in *reien* (d.w.z. elkaar afwisselend b.v. solo en koor), echter nimmer meerstemmig. En men had ook nimmer *gemengde* koren.
4. Tenslotte nog iets over enkele feesten:
1. Feesten van *nieuwe en volle maan*: Als de maansikkel na nieuwe maan zichtbaar werd sprak de priester een zegewens uit en werd er de volgende dag feest gevierd. Er werden dan veel offers gebracht. (Zie Ps. 81 en Richt. 9 : 27: *lofliederen* = nieuwe maans-liederen.)
 2. De *sabbath*: Dan rustte men van de arbeid en/of zocht zieleheil bij een profeet of ziener (zie 2 Kon. 4 : 23).
 3. Het *pascha*: Dit werd gevierd bij *volle maan*. Men herdacht de uittocht uit Egypte (zie hierover verder bij dit onderwerp).
 4. Het *Pinksterfeest*: Het feest der *erstelingen* van de akker, nl. voor de tarwe. Het woord Pinksteren stamt uit 't Grieks. De Joden spraken van het feest *der weken* (= 7 weken na Pasen). Het was een wijdingsfeest van het nieuwe brood, een soort *dankfeest* voor het *gewas*. Er werd een spijsoffer van twee *gedesemde* broden gebracht (op Pasen: *ongedesemd* brood!).
 5. De *grote verzoendag*: Werd waarschijnlijk op *Oudejaarsdag* gehouden. Deze vastendag was de heiligste der bijzondere dagen. Het was de enige dag, waarop de hogepriester in een zuiver wit linnen kleed (dus *niet* in vol ornaat!) het Allerheiligste mocht betreden. De hogepriester bracht eerst voor zichzelf een jongen *stier* (= var) als zondoffer. Hij, de middelaar tussen God en het volk moest zelf rein zijn. Met het bloed ging hij in het Allerheiligste, nadat hij eerst het wierookvat achter het voorhangsel had geschoven en zo de gehele ruimte van het Allerheiligste had gevuld met wierook. Dit was a.h.w. een rookgordijn tussen God en hem. Het bloed spregde hij nu op het verzoendeksel en vóór de ark. Het vlees van dezen geslachten var, een zondoffer, werd ver buiten de legerplaats als onrein verbrand.
Dan ging hij verzoening doen voor het volk. Twee bokken werden gebracht. De een zal geofferd worden als zondoffer, de andere wordt straks beladen

met de schulden des volks de woestijn ingejaagd (hiervan komt ons woord: zondebok). Er wordt geloot welke bok geofferd zal worden. Met dit zondeoffer werd precies gehandeld als met den jongen stier hierboven genoemd.

Op de zondebok werden daarna door den hogepriester al de zonden van het afgelopen jaar gelegd, waarop deze bok de woestijn werd ingejaagd. Daar kwam hij om wegens gebrek aan voedsel.

Hierna reinigde de hogepriester zich door een bad en trok hij zijn prachtgewaad aan. Nu offerde hij twee rammen als brandoffer één voor hem en één voor het volk: symbolen van een volkomen toewijding aan God voor het komende jaar.

De grote verzoendag was wel de heiligste dag van het jaar. De offers op deze dag zagen wel het sterkst heen naar het grote offer dat eenmaal de Heiland brengt op Golgotha. Hij, de Hogepriester van het nieuwe verbond, is met Zijn eigen bloed het heiligdom ingegaan en heeft zo verzoening verworven voor al Zijn volk en dat in één keer. Door één offerande heeft Hij voor altijd volmaakt degenen, die geheiligd worden.

Wat bij het Israël van de oude dag de grote verzoendag was, is bij ons de goede Vrijdag. Moet dit ook eigenlijk niet onze grootste, heiligste gedenkdag zijn?!

6. Het *Loofhuttenfeest*: Dit volgde oorspronkelijk onmiddellijk op de grote Verzoendag. Het was het *Nieuwjaarsfeest*. Het duurde acht dagen. Men herdacht de woestijnreis en woonde in loofhutten. Die loofhutten waren verre van waterdicht. Men moest er de sterren doorheen kunnen zien en de regen moest er doorheen kunnen druppelen. Het was een vrolijk feest. Men bad om licht voor het nieuwe jaar en water (zie Joh. 8 : 12).

5. Men leze de brief aan de Hebreëen en Paulus' heerlijke woorden over de oudtestamentische eredienst in nieuwtestamentisch licht.

41

REVOLUTIES I

Numeri 10 en 11

Door de ijle, droge woestijnlucht klinken de stoten van twee zilveren trompetten. Zo schel is het geluid dat het tot in de uiterste hoeken van het leger doordringt. En opeens komt er een grote bedreijigheid in het leger. Alles wordt gereedgemaakt voor de opmars. Ook de tabernakel wordt afgebroken en de verschillende delen ervan op de zes ossenwagens gelegd.

Nu breidt Mozes zijn handen uit ten hemel en plechtig spreekt hij: „Sta óp, Heere, en doe Uw vijanden verstrooid worden en Uw haters voor Uw aangezicht vlieden.”

Dan, na meer dan een jaar van rust zet het leger zich in beweging. Voorop gaat de divisie Juda, bestaande uit de stammen Juda, Issaschar en Zebulon. Dan volgen de Levieten met de delen van de tabernakel; vervolgens de divisie Ruben, bestaande uit de stammen Ruben, Gad en Simeon; hierna komen weer Levieten die aan draagbomen de heilige voorwerpen uit de tabernakel op de schouders dragen. Ieder dier voorwerpen is ingepakt in daartoe bestemde kleden. (De ark is b.v. eerst bedekt door het voorhangsel, daarover heen ligt een kleed van vellen en dáároveň weer een violet kleed!) Na deze Levieten trekt na trompetgeschal de divisie Efraïm, bestaande uit de stammen Efraïm, Manasse en Benjamin op, terwijl de stoet gesloten wordt door de divisie Dan, dat zijn de stammen Dan, Aser en Naf-tali.

Zo heeft het grote leger zich in beweging gezet. In ieders hart leeft de hoop. Nu gaat het rechtstreeks naar het beloofde land. God zelf is hun Leidsman, de wolkkolom wijst de weg, ze kunnen niet dwalen in de woestijn, zelfs bij nacht niet, want dan is de wolk een vuurkolom.

In hun hart moet de vreugde zijn. Ze staan onder Gods onmiddellijke leiding. Hij laat niet varen wat Zijn hand begon. Dit weten moet hun schreden licht maken; dit moet hen het verdragen der ontberingen van de woestijn mogelijk maken.

En toch...

Er ontstaat grote ontevredenheid. De Heere ziet het; Hij hoort de ontevreden, opstandige woorden; Hij ziet de ontevreden, toornige blikken; Hij kent het morrend ongenoegen dat woont in de harten.

Waarom de Israëlieten ontevreden zijn, vermeldt Gods Woord niet, maar het is kwaad in de oren des Heeren, dat het volk zich beklagt, zo kwaad dat Zijn toorn ontsteekt, dat Zijn vuur ontbrandt. Zijn felle bliksems schieten neer en verteren de ontevredenen aan het einde van het leger. Beving grijpt de klagers aan; ze roepen tot Mozes en hij, de man Gods, de Middelaar van het Oude Verbond, smeekt den Heere om wegneming der straf. Dan drijven de donkere wolken weg, dan schieten geen vurige schichten meer naar de aarde, dan herademt het volk. Maar het schrikkelijk gebeuren blijft in hen als een bange herinnering en ze noemen de naam dezer plaats: Tabeëra (= brand!).

De woestijnreis gaat voort.

Als voedsel hebben de kinderen Israëls het Manna ontvangen, waarvan met in 't vuur heet gemaakte stenen platte koeken gebakken worden, die zoet en olieachtig smaken.

Onder het „gemene volk”, de Egyptische slaven, die meegetrokken zijn, ontstaat een verlangen naar vlees. „Wie zal ons vlees te eten geven,” zeggen ze. „Wij gedenken aan de vissen, die wij in Egypte om niet aten, aan de komkommers en de pompoenen (= watermeloenen), aan het look en aan de ajuinen en aan het knoflook; maar nu is onze ziel dor, daar is niet dan dit manna voor onze ogen.”

De kinderen Israëls horen dit klagen; ook in hen groeit de opstand; ze nemen de woorden der klagers over; ze wenen en murmureren. Vergeten is Tabeëra, vergeten is Gods vuur, dat zo vreselijk gebrand heeft; vergeten is Gods goedheid.

Mozes hoort dit klagen; hij voelt de opstand dreigen en dan... dan wordt hij, de grote man, zwak. Hij zegt tot den Heere: „Waarom hebt Gij aan Uw knecht kwalijk gedaan en waarom heb ik geen genade in Uw ogen gevonden, dat Gij de last dezès gansen volks op mij legt. Vanwaar zou ik het vlees hebben om aan al dit volk te geven? Ik alléén kan al dit volk niet dragen, want het is mij te zwaar en indien Gij alzo aan mij doet, dood mij toch slechts, indien ik genade in Uwe ogen gevonden heb en laat mij mijn ongeluk niet aanzien.”

Mozes moet wel diep-wanhopig gestemd zijn om zulke woorden tot God te kunnen, te durven spreken. In zijn vertwijfeling verwijt hij zelfs den Heere. Mozes schijnt alle moed, alle hoop verloren te hebben.

Hoe scherp staat tegenover deze zwakheid Mozes' macht, toen hij met de twee stenen tafelen van de berg kwam en toen hij zag de zonde des volks met het gouden kalf. Toen was hij de geweldige in zijn toorn, de onweerstaanbare; maar toen... ging het om zijn God. Nu gaat het om hemzelf.

De Heere hoort Mozes' klacht; Hij hoort ook Mozes' verwijten en... Hij straft Mozes *niet*. Hij is de liefdevolle Vader, Die Zijn vertwijfeld kind opbeurt. Heerlijke liefde van God, die zelfs Mozes' boze woorden, direct tot Hem gericht, kan verdragen.

„Verzamel mij zeventig mannen,” zegt Hij, „uit de oudsten des volks en van den Geest die op u is, zal Ik afzonderen en op hen leggen en zij zullen met u de last des volks dragen, opdat gij die niet alleen

draagt. En tot het volk zult gij zeggen: De Heere zal u vlees te eten geven tot een gehele maand toe, ja, tot walgens toe.”

In sprakeloze verwondering hoort Mozes deze woorden. En als hij eindelijk spreken kan, is het nog twijfel aan Gods macht. „Zullen dan alle vissen der zee verzameld worden?” vraagt hij onnozel. Maar er is toorn in 's Heeren stem als Hij antwoordt: „Zoude dan des Heeren hand verkort zijn?” God toornst als Zijn kind aan Zijn macht twijfelt. Dat mag niet. Dat mag nooit!

Nog is Mozes niet geheel door de diepte van zijn twijfel heen.

Hij verzamelt zeventig mannen uit de oudsten des volks.

Ze moeten met hem meegaan naar de Tent der Samenkomst, daar daalt God neer in de wolk en daar legt Hij van Mozes' geest op die zeventig. Een heerlijk ogenblik! Vol geestvervoering profeteren ze, vertellen ze Gods grote daden, spreken ze van Zijn almacht. Dit roert Mozes diep.

Twee zijn er achtergebleven in het leger. Ook zij profeteren. Ook over Eldad (= door God bemind) en Medad (= de beminde) wordt Gods geest vaardig al zijn ze niet in de officiële samenkomst. Een jongeman hoort het. Dat is onbetamelijk, meent hij en hij snelt naar Mozes. Ook Jozua, Mozes' dienaar meent dat Eldad en Medad iets doen wat niet behoort. „Mijn heer Mozes, verbied hen,” zegt hij. Maar Mozes ziet hem aan met ogen vol weemoed en antwoordt: „Och dat al het volk des Heeren profeten waren.” Deze wens komt recht uit Mozes' hart. En in deze wens is hij uit de diepte van zijn twijfel weer opgeklommen tot de heerlijke hoogte van geloof. Dit is Mozes weer in zijn machtige grootheid. Nu staat hij weer ver boven alle menselijke kleinheid.

Ze keren weer naar het leger terug, Mozes en de oudsten. Dan komt Gods wonder. De Heere doet een felle wind waaien; die roept kwakkelen op, welke op de najaarstrek zijn. In geweldige zwermen komen ze aanvliegen, door vermoeidheid zo laag, een paar ellen boven de grond, dat de Israëlieten ze gemakkelijk grijpen kunnen. De vogels zijn zeer vet; het duurt niet lang of ieder heeft een groot aantal vogels verzameld.

„Die het minst heeft, heeft tien homers (= $3\frac{1}{2}$ hectoliter) verzameld. Och, och, wat een vlees. Als de Heere geeft, geeft Hij overdadig veel. Het vlees wordt uitgespreid in de felle zon en gedroogd. Zo kan het lang goed blijven.

Maar dan... ach, ze zijn gulzig nu ze eindelijk hun begeerte kunnen verzadigen. Ze zijn lange tijd aan het lichte manna gewend geweest

en kunnen het zwaardere voedsel niet in grote hoeveelheid verdragen. Jahwè ziet hun gulzigheid en Zijn toorn ontbrandt. En dan... terwijl ze in gulzigheid dooreten en het vlees nog tussen hun tanden is, slaat de Heere het volk met een zeer grote plaag. Velen sterven en de naam dezer plaats wordt genoemd Kibroth-Taäva = Lustgraven, want daar begraven ze het volk, dat belust is geweest en in zijn begeerte opstond tegen den Heere. Als zij den Heere gebeden hadden om vlees, Hij had het hun zeker gegeven zonder plaag. Hij laat immers geen bidder staan. En wie Hem smeekt, die keert niet ledig weer.

Geen vader sloeg met groter mededogen
op teder kroost ooit zijn ontfermend' ogen,
dan Isrels Heer op ieder, die Hem vreest.
Hij weet wat van Zijn maaksel zij te wachten,
hoe zwak van moed, hoe klein wij zijn van krachten,
en dat wij stof van jongs af zijn geweest.

Psalm 103:7

VERKLARINGEN

1. Num. 11:5: Vissen waren in Egypte zeer goedkoop en een algemeen geliefd volksvoedsel. Dat zij de vissen *om niet* aten kan heel goed, want de eigenaars der slaven gaven hun vaak goed te eten. Daarvan zijn feiten bekend uit de Egyptische historie.
2. Num. 11:6: Onze ziel is dor = wij versmachten.
3. Num. 11:6: hut = tent.
4. voedstervader: Dit was een slaaf, waaraan oudtijds vaak de verzorging van een kind toevertrouwd werd.
5. *ambtlieden* = opzieners.
6. Num. 11:17: de Geest = de Heilige Geest. Door middel van Mozes krijgen dus ook de 70 mannen die, zij 't in geringere mate.
7. Num. 11:29: Jozua vreest dat Mozes' gezag ondermijnd zal worden. Hier-tegenover staat Mozes zelf, zo prachtig onzelfzuchtig, dat hij blij is met iedere uiting van Gods werking, al zou zijn eigen gezag daardoor geschaad worden.
8. Num. 11:31: De wind, welke de Heere zond, was een Zuidoostenwind, dus afkomstig uit Afrika en Arabië. De kwakkelen (= kwartels) „waren”, d.w.z. *vlogen* (en *niet* „lagen”) ongeveer een meter boven de aarde.

42

REVOLUTIES II

Numeri 12-14

W eer hebben de zilveren trompetten geklonken. Het volk heeft de graven der gulzigaards achter zich gelaten en is gereisd naar de oase *Hazereth*, een 150 meter diepe spleet, die slechts langs twee paden uit het Zuidoosten te betreden is. Er zijn enkele bronnen, die lauw water geven, en er groeien enkele honderden dadelpalmen. Warm is het in deze oase, de zonnestralen worden teruggekaatst van de lichte bergwanden. Hier vinden de woestijnzwerfers een ogenblik rust en hier maakt Mozes wel een der pijnlijkste momenten van zijn leven door. Want hier staan zijn eigen zuster en broeder tegen hem op. De leider heeft al veel doorgemaakt op de woestijnreis, maar dit...

Mozes is gehuwd met een Ethiopische vrouw, een heidin. Mirjam neemt hem dit zeer kwalijk. „Dit is nu reeds de tweede maal dat Mozes een heidense vrouw huwt. Het was al geen gewoonte in Israël dat iemand voor de tweede maal trouwde en dan nog met een heidense vrouw, zo een uit het „gemene volk”. Een man als Mozes, de leider, moest zich toch meer in acht nemen. Waarom nam hij geen Israëlietische vrouw?” Zo redeneert Mirjam, Mozes' oudere zuster, die eens over hem waakte toen hij als klein kindeke in een biezen kistje lag, Mirjam, de oudere zuster, die wellicht bij zichzelf nog de gedachte heeft, dat ze over Mozes kan heersen.

In haar redenering is veel waars. Maar dan... o, dan wordt die redenering hopeloos. Want... „Heeft dan de Heere maar alleen door Mozes gesproken? Heeft Hij ook niet door ons gesproken?” Dit is zuivere opstand tegen Goddelijke instelling. God zelf heeft Mozes tot leider des volks aangesteld. Wie tegen Mozes opstaat, verheft zich tegen Jahwè. En dat zal niemand straffeloos doen.

In haar opstand sleept Mirjam haar broeder Aäron mee. Aäron, die zo weinig karaktervastheid heeft. Hij is een willige volgeling van zijn zuster. Zo is het complot gesmeed, de opstand uitgebroken tegen Mozes' gezag.

En Mozes? Hij zwijgt. Hij, die eens de driftige was, die in zijn drift een Egyptenaar doodsliep, hij is geworden „de zachtmoedigste van

alle mensen, die op de aardbodem waren". Mozes zwijgt. Nu het om hemzelf gaat, zwijgt hij. Als Gods eer rechtstreeks aangerand wordt is hij de geweldige op wiens bevel de zonde der afgoderij in bloed gesmoord wordt, nu het hemzelf geldt, spreekt hij niet.

Maar als Mozes zwijgt zal God spreken. „De Heere hoorde het.” En plotseling komt Zijn bevel tot Mozes, Aäron en Mirjam: „Gij drie, komt uit tot de tent der samenkomst!”

Zullen ze niet bevende gegaan zijn, Aäron en Mirjam?

Ze horen de toorn des Heeren als Hij van de wolk uit tot hen zegt: „Tot een profeet spreek Ik in een droom. Alzo is Mijn knecht Mozes niet, die in Mijn ganse huis getrouw is; van mond tot mond spreek Ik met hem en door aanzien en niet door duistere woorden; en de *gelijkenis* des Heeren aanschouwt hij; waarom hebt gijlieden dan niet gevreesd tegen Mijn knecht, tegen Mozes, te spreken?”

Is er schoner eerherstel denkbaar? Wie kan heerlijker een mens eren dan God zelf? Eens, lang geleden, sprak de overste der trawanten, de generaal van de lijfwacht van den Farao, ditzelfde woord over Jozef. Die was in zijn ganse huis getrouw; maar hoeveel heerlijker is het als de Heere dit zegt van een mens.

„In Gods ganse huis getrouw.”

Mirjam en Aäron zwijgen ontzet. De stem van hun oproer is verstomd. God heeft gesproken, waar Mozes zweeg en als de wolk zich weer verheft... is *Mirjam melaats*; aangetast door de verschrikkelijkste ziekte van het Oosten. Vol ontzetting ziet Aäron haar aan. Hij kan niet anders dan stamelen tot Mozes: „Och, mijn heer, leg toch niet op ons de zonde waarmede wij zottelijk gedaan en waarmede wij gezondigd hebben. Laat ze toch niet zijn als een dode...”

Aäron, die om verzoening van de zonden des volks tot God moest gaan, hij vraagt de voorbede van Mozes. Door zijn zonden durfde hij zelf niet meer tot God naderen.

Mozes, de zachtmoedige, roept tot den Heere: „O, God, heel ze toch?!”

En God antwoordt op het gebed van Zijn knecht, die in Zijn ganse huis getrouw is: „Laat ze zeven dagen buiten het leger gesloten en daarna aangenomen worden.” Als een onreine. Mirjam heeft Mozes de leiding betwist; nu wordt ze zelf als een onreine uitgestoten. Zo loont het kwaad zijn meesteres. Zo is het Gods wil.

In dit barre oord wacht het gehele leger tot ze weer aangenomen kan worden.

Sedert Israël uit Egypte optoog, is er anderhalf jaar verlopen. Het volk is nu gelegerd in het oasenrijke gebied van Kades met zijn vele bronnen ten Zuiden van het land Kanaän. Veel heeft het volk door-gemaakt in deze tijd. Van een slavenvolk is het geworden tot een vrij zelfstandig volk. Van zijn God ontving het bij de Sinaï zijn grond-wet en zijn organieke wetten. Ook de verzekering, dat het 's Heeren volk zou zijn indien het in Zijn wegen wilde wandelen. Nu is het volk in staat een eigen volksbestaan te leiden in een eigen vrij land.

't Is begin Augustus, een jaar na de dans om het „Gouden kalf”, de tijd der eerste rijpe druiven.

De Heere acht het ogenblik gekomen verspieders te zenden naar Kanaän. Uit iedere stam kiest Mozes één man, een overste, en deze twaalfmannen krijgen de opdracht: 1e te zien hoe vruchtbaar het land is en 2e te bestuderen hoe het gemakkelijk veroverd kan worden.

Daar gaan ze, de twaalf mannen. Hoopvol ziet het volk hen na. Nu zal weldra het zwerven in de dorre woestijn ophouden. Nu zul-len ze weldra het beloofde land kunnen binnentrekken en rusten gaan een ieder onder zijn wijnstok en vijgeboom. Die hoop doet al hun leed verzachten. In dit verlangen wachten ze met ongeduld de terugkomst der twaalf verspieders af.

De twaalf verspieders: ze trekken het ganse land door tot bij Damaskus in het hoge Noorden toe. Veertig dagen duurt de tocht.

Eindelijk, daar keren ze weer. Al het volk loopt te hoop om het reisverslag te horen. Nu komt het grote ogenblik. Nu zullen ze horen hoe die twaalf oversten het land vonden. Het grote verlangen, dat woont in hun harten, leeft in hun ogen.

Laten ze nu vertellen, de twaalf verspieders. En ze vertellen, ter-wijl het volk in grote stilte luistert: „Wij zijn gekomen tot het land, waarhenen gij ons gezonden hebt en voorwaar het is van melk en honing vloeiende.” En dit is zijn vrucht: een tros van de eerste drui-ven, door twee man gedragen aan een stok; heerlijk, zulke druiven, ja dat moet een rijk land zijn; en granaatappelen, sappige appelvormige vruchten en vijgen. De vruchten maken een machtige indruk op de zwervers der dorre woestijn. Ze doen het verlangen naar dat land wijduit groeien in hun ziel.

Daar zijn weiden in dat land voor hun vee, zodat hun koeien, schapen en geiten overvloedig melk geven zullen; daar is de zoete most der wijndruiven en de wijn die het hart vrolijk maakt. Dat land is rijk en de inkomsten zullen vele zijn. Heerlijke woorden spreken die verspieders. O, laat ze verder vertellen.

Maar dan... „Maar het is een sterk volk, dat in dat land woont en de steden zijn vast en zeer groot; en ook hebben wij daar des Enaks kinderen gezien. Daar wonen de Amalekieten, de Hethieten en de Jebusieten, de Amorieten en de Kanaänieten.”

Wat horen ze nu in de stem van die verspieders? Twijfelen zij er aan dat Israël het land niet zal kunnen veroveren? Zal dan hun hevig verlangen niet vervuld worden? Zullen zij aan de grenzen van het beloofde land, dat overvloedig van melk en honing moeten blijven staan? Wat is dit voor een kwaad gerucht?

Er stijgt een ontevreden gemompel op uit het verzamelde volk. Kaleb, de vertegenwoordiger van de stam Juda, merkt het. In Kalebs ziel en in die van Jozua is verontwaardiging over dit kwade gerucht der tien overige verspieders. En Kalebs stem spreekt boven het gemor uit: „Laat ons vrijmoediglijk optrekken en dat land erfelijk bezitten; want wij zullen het voorzeker overweldigen.” Maar de overige tien verspieders spreken anders: „Wij zullen tot dat volk niet kunnen optrekken, want het is sterker dan wij. Het is een land, zo fel begeerd door velen, dat wij er ons niet blijvend zullen kunnen vestigen. Het volk van dat land zijn mannen van grote lengte, reuzen, en wij waren als sprinkhanen in hun ogen.”

Dat is te veel voor 't gefolterd verlangen. De opstand breekt luide uit in 't volk. Geen, die denkt aan Jahwè's macht. De klacht breekt zich baan: „Och, of wij in Egypteland gestorven waren of in deze woestijn. Waarom brengt ons de Heere naar dat land, dat wij door het zwaard vallen en onze kinderkens ten roof worden. Laat ons een hoofd opwerpen en wederkeren naar Egypte.”

Mozes, de grijze leider, hij heeft de wisselende stemmingen gezien, de opstandige woorden gehoord. Nu dreigt met één slag al zijn werk, zijn levenswerk, meer nog: Gods werk, vernietigd te worden. Zulk ongelooft, dat is te veel. En voor het aangezicht der ganse vergadering zinken ze neer in gebed, Mozes en Aäron.

Ook Jozua voelt het gevaarlijke van deze crisis: „Het land is uitermate goed; de Heere zal het ons schenken, alleen, zijt niet wederspannig tegen den Heere en vreest niet voor het volk dezes lands, want ons zwaard zal hen verslinden, gelijk men brood eet; zij hebben geen goden om hen te beschermen, in wier schaduw zij vechten kunnen; de Heere is met ons, vreest niet.” Zo spreekt ook Kaleb.

't Zijn wel moedige woorden ingegeven door een moedig, godvrezend hart; maar de reactie erop is vreselijk.

„Laat ons hen stenigen,” krijgt een kreet, direct overgenomen door een van opwinding kokende schare; reeds zoeken sommigen stenen; nog enkele ogenblikken en de waanzinnigen, de verdwaasden, wier harten gekrenkt zijn door de uitgestelde hoop, zullen ze stenigen: Mozes, Aäron, Jozua en Kaleb, Gods knechten, Gods vechters, Gods moedigen, Gods dierbaren.

Dit gedooft Jahwè niet. Groot, onheilspellend groot en dreigend wordt plotseling de wolk en als een rollende donder klinkt Zijn Woord tot Mozes: „Hoe lang zal Mij dit volk tergen en hoe lang zullen zij aan Mij niet geloven, door alle tekenen, die Ik in het midden van hen gedaan heb. Ik zal het met pestilentie slaan en Ik zal het verstoten en Ik zal u tot een groter en sterker volk maken dan dit is.”

Vol ontzetting hoort Mozes deze woorden. En het weent in zijn ziel: O, neen, dat niet. „Wat zullen de Egyptenaars zeggen, Heere, als ze dit horen: Omdat de Heere dit volk niet kon brengen in dat land, hetwelk Hij hun gezworen had, daarom heeft Hij ze *geslacht* in de woestijn. De Heere is toch lankmoedig en groot van goedertierenheid, vergevende de ongerechtigheid en de overtreiding. Vergeef toch de ongerechtigheid van dit volk...”

Zo pleit hij weer, Mozes, de machtige, de grote, de Middelaar des ouden Verbonds. En pleitend op Gods beloften wendt hij, met volkomen negatie van eigen toekomstige glorie, het ergste, de pestilentie, de catastrophale vernietiging af.

„Ik heb hun vergeven naar uw woord, maar als straf voor hun opstand en moordlust, zullen alle mannen van twintig jaar oud en daarboven het land Kanaän *niet* ingaan, behalve Mijn knechten Kaleb en Jozua. Veertig dagen zijn de verspieders in Kanaän geweest, veertig jaren zal Israël nog in de woestijn zwerven, en de dode lichamen der opstandelingen zullen vallen in deze woestijn.”

Het volk siddert als het dit besluit des Heeren hoort. Even plotseeling als hun ongetemde drift opgelaaid is, even spoedig is hij verdwenen.

Beving grijpt de opstandelingen aan als de tien verspieders, die een kwaad gerucht over het beloofde land overgebracht hebben, sterven aan een plaag. God laat niet met Zich spotten; Jahwè laat Zich niet straffeloos honen.

„Toen treurde het volk zeer en zij stonden des morgens vroeg op en klommen vermetel op het gebergte, dat hen scheidde van Kanaän; maar de ark des Heeren en Mozes scheidden niet uit het

midden des legers. Toen kwamen de Amalekieten en de Kanaänieten, die in dat gebergte woonden en sloegen hen en versmeten ze tot Horma (=ban) toe.”

Vreest 's Heeren macht en dient Zijn majesteit.
Juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen,
en kust den Zoon, van ouds u toegezeid,
eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen,
u op uw weg tot stof doe wederkeren,
wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag,
u onverhoeds zou door haar gloed verteren
tot staving van Zijn langgehoond gezag.

Psalms 2:6

VERKLARINGEN

1. Num. 13:17: Het *gebergte* = het gebergte van Juda.
2. Num. 13:19: In *legers* = in dorpen; in *sterkten* = in versterkte vestingen.
3. Num. 13:21: De *woestijn Zin*: tussen Paran en Kanaän; dus *niet* de woestijn Sin (die lag veel Westelijker!). *Hamath* lag bij Damascus.
4. *Enakskinderen*: de laatste leden van een volk van reuzen in Kanaän.
5. *Eskol* = druiventros; eigenlijk *druif*.
6. Het verslag der verspieders is juist wat het natuurlijke betrof: ze hebben goed rondgekeken; maar onjuist wat de geestelijke zijde aangaat: ze vergeten geheel Gods almacht.
7. De Amorieten zijn een zeer machtig volk geweest; de bekende koning Hamurapi ten tijde van Abraham was een Amoriet en ook de Hyksos in Egypte waren het.
8. Num. 14:25: Op de weg van de Schelfzee = de Oostelijke arm ervan. Dus *niet* naar Egypte. Juist het tegendeel. Langs een omweg om de Edomieten heen naar Oostelijk Kanaän.
9. Eigenaardig is dat *Kaleb*, een Edomiet, Juda vertegenwoordigt. Een groepje Edomieten had zich dus blijkbaar bij Israël aangesloten.
10. Num. 14:29: *Getelden* = *gemonsterden*; dus: weerbare mannen. *Niet* o.a. Eleazar, de priester.

43

GODS VERTEREND VUUR

Numeri 16

„Korach nu..., de zoon van Levi, nam tot zich zo Dathan als Abiram... zonen van Ruben; en zij stonden op voor het aangezicht van Mozes, benevens tweehonderd en vijftig mannen uit de kinderen

Israëls, oversten der vergadering, de geroepenen der samenkomst, mannen van naam. En zij vergaderden zich tegen Mozes en tegen Aäron en zeiden tot hen: Het is te veel voor u; want deze ganse vergadering, zij allen zijn heilig, en de Heere is in het midden van hen, waarom dan verheft gijlieden u over de gemeente des Heeren?"

Weer een revolutie! En een dubbele nog wel! Niet alleen tegen het leiderschap van Mozes (Dathan en Abiram), maar ook tegen het priesterschap van Aäron (Korach). En het is niet het „gemene volksen”, dat murmureert en opstaat, maar de aristocratie van het volk, de oversten, de leden der volksvergadering, mannen van naam; mannen, die een zeer verantwoordelijke positie bekleden.

Dit wordt wel een heel gevaarlijke revolutie voor Mozes en Aäron.

„Gij matigt u te veel aan; het moet uit zijn met uw pretenties,” zeggen zij.

Mozes hoort deze woorden, hij hoort ook dat deze opstand per slot niet hem geldt, maar God. Welnu, dan zal God voor hen strijden. God heeft Mozes en Aäron tot leiders aangesteld. God zal beslissen.

Met rustige stem zegt Mozes: „Morgen vroeg, dan zal de Heere zeggen wien Hij verkoren heeft. Doet dit: neemt u wierookvaten, Korach en zijn bentgenoten, en doet morgen vuur daarin, legt reukwerk daarop voor het aangezicht des Heeren en het zal geschieden dat de man, dien de Heere verkiesen zal, die zal heilig zijn. Gij matigt u te veel aan, gij kinderen van Levi.” Met kalm sarcasme geeft de grote leider den opstandelingen hun woorden terug; en vlijmend fel is zijn verwijt, dat ze opstaan tegen Aäron.

Dan zendt Mozes een bode om Dathan en Abiram te roepen, die opstaan tegen zijn leiderschap. Ze gehoorzamen niet en zeggen: „Gij hebt ons opgevoerd uit een land van melk en honing (Egypte) om ons te doden in de woestijn. Gij hebt u tot een heerser over ons gemaakt en gij hebt ons *niet* gebracht in een land dat van melk en honing vloeit. Gij tracht onze ogen te verblinden. Wij komen niet!”

Eerst nu ontsteekt Mozes' toorn. Hij bidt: „Heere, zie hun offers *niet* aan.” Vreselijke bede van den leider, maar door en door gerechtvaardigd; hij heeft immers nooit een ezel van hen genomen en niet één van hen kwaad gedaan?!

De morgen komt en met de morgen het Godsgericht.

Daar staan ze bij de tent der samenkomst: Korach en zijn twee honderd vijftig opstandelingen, ieder met zijn wierookvat en reukwerk daarin, de heilige voorwerpen in hun onheilige handen. En tegenover deze bende revolutionairen Mozes en Aäron, de broeders, de door God gegeven leiders.

Allen wachten in spanning. Nu komt het grote ogenblik. Nu... Plotseling verschijnt de heerlijkheid des Heeren en als in felle donder, zegt Hij tot Mozes en Aäron: „Scheidt u af uit het midden dezer vergadering en Ik zal ze in een ogenblik verteren.” Ontzettend wraak Gods. Dit is te veel voor Mozes. En in het stof gebogen smeekt hij: „O God, God, Die ons allen de geest, de ziel geschonken heeft; zal dan een enkel man gezondigd hebben en zult Gij de ganse vergadering verdelgen.”

Mozes pleit niet tevergeefs. De dreiging van Gods toorn is milder als Hij antwoordt: „Laat dan het volk zich afscheiden van de opstandelingen en niets van hen aanroeren, opdat des Heeren toorn ook hen niet treffe.”

Het volk wijkt weg van de tenten der opstandelingen. Deze staan in de deur hunner tenten met hun vrouwen en kinderen. Uitdagend is hun houding.

Er valt een doodse stilte op het volk als Mozes spreekt: „Hieraan zult gij weten dat de Heere mij gezonden heeft om al deze daden te doen en u te leiden: indien deze opstandelingen een natuurlijke dood sterven, zo heeft de Heere mij niet gezonden; maar indien zij op bijzondere wijze sterven zullen, indien het aardrijk zijn mond zal openen en hen verslinden met alles wat van hen is, indien zij levend ter helle varen, dan zult gij weten, dat de Heere mij gezonden heeft en dat deze mannen opstandelingen zijn tegen den Heere.”

Mozes' laatste woorden zijn verklonken. Hevig is de spanning, die woont in de harten van het volk. Nu zal het beslist worden. Nu zal God zelf beslissen. Plotseling trekt een brede gapende vore in de aarde; de grond splijt open onder de voeten, onder de tenten der opstandelingen... hun laatste angstkreten versmoren in de aarde, die zich weer boven hen sluit.

Ontzettend Godsgericht. Het volk, dat in verbijstering gestaan heeft en het gericht heeft gezien, het angstgeschrei heeft gehoord, vlucht in blinde angst.

Dan slaat Gods vuur vernietigend in de bende opstandelingen, die staat bij de tent der samenkomst nog met hun rokende wierook-

vaten in de hand. Ze worden verteerd, alle twee honderd vijftig. Uit de brand der opstandigen moet Eleazar, de zoon van Aäron, de koperen wierookvaten redden, want die zijn gebruikt voor een heilige handeling, zij het door onheilige handen; deze wierookvaten worden straks uitgeplet en de koperen platen aan het brandofferaltaar bevestigd, tot een gedachtenis voor de kinderen Israëls aan de zonde van Korach en zijn muiters.

Zal nu in het volk de vrees gekomen zijn voor Gods toorn en het heilig voornemen niet meer tegen Hem op te staan? Ach, reeds de volgende dag murmureren ze tegen Mozes en tegen Aäron, zeggende: „Gij hebt des Heeren volk gedood!”

Dreigend wordt hun houding, maar God laat Zijn kinderen niet in de steek. Weer verschijnt Zijn heerlijkheid in de wolk en weer spreekt de Heere in heilige toorn: „Maak u op uit het midden des volks en Ik zal ze in een ogenblik verteren.”

Nu is de toestand van het volk wel kritiek. Mozes en Aäron smeken om genade en als hun gebed geëindigd is, zegt Mozes tegen Aäron: „Neem het wierookvat en doe vuur daarin van het altaar en leg reukwerk daarop; ga haastelijk naar de vergadering en doe verzoening, want een grote toorn is van den Heere uitgegaan; de plaag is reeds aangevangen.” Gods vernietigende toorn is reeds ontbrand onder het volk; bij duizenden vallen de opstandelingen dood neer en Aäron, de hogepriester die verzoening moet doen voor het volk, staat met het reukwerk der smeking tussen de levenden en de doden. En dan... o, wonder van rechtvaardigheid: hier stuit Gods toorn op Gods gerechtigheid; hier is het pleiten op Zijn beloften machtiger dan Zijn toorn; op de rotsen dier beloften breekt de vreselijke woede van Zijn wraak. O wonder van Jahwè's liefde, die uitgaat boven Zijn toorn; we worden stil en in de heilige bewondering onzer ziel voor zoveel rechtvaardige liefde des Heeren zien we hem staan, Aäron, den hogepriester, voor wiens reukwerk der smeking de brand van des Heeren toorn staat en... geblust wordt.

En over dit wonder heen zien we in verre toekomst een ander wonder, groter, heerlijker, machtiger nog... het onbegrepen wonder van Golgotha; daar hangt een Man aan een kruis, een Man, Die gebeden heeft: „Vader, Ik wil, dat die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat niemand uit hen verloren ga; een Man, Wiens daad: „Het is volbracht”, tot in alle eeuwigheid onschendbaar maakt voor Gods brandende toorn allen, die in Hem geloven willen.

Geloofd zij 's Vaders een'ge Zoon!
 Hij bracht ons van Zijns Vaders troon
 de rijkste zegeningen.
 Hem, onzen Helper in de nood,
 Hem, onzen Redder van de dood,
 moet al wat ademt zingen.
 Verlosser, Midd'laar, Hoofd en Heer,
 voor U knielt Uw gemeente neer,
 lofzingend in Uw woning!
 Eens wordt alom U toegebracht
 lof, eer en heerschappij en macht;
 zo heerst G' als aller Koning.

Gez. 2 : 3
 N.B. 90 : 3

VERKLARINGEN

1. Merk op, dat Mozes de beide gevallen van opstand niet gelijk behandelt. „Tegen Korach — een geestelijke zaak — roept hij een Godsoordeel in. Tegen Dathan en Abiram — het gaat om een wereldlijke kwestie — tracht hij aanvankelijk zelf als rechter op te treden, maar hun brutale houding en grote aanhang maken het hem onmogelijk dit voornemen uit te voeren” (Baarslag, Woestijnen en Wonderen, blz. 149).
2. Num. 16 : 3: „Zij allen zijn heilig.” Dit was ook zo, maar daarom hadden allen nog niet dezelfde rechten en plichten. Dat stelde God vast en niet de mens.
3. Wierook is een soort gomhars, afkomstig van de wierookboom, die vermoedelijk uit Indië stamt. Wierook geeft bij het verbranden een eigenaardige geur en een vlam, die het gezicht beneemt. Daarom werd wierook in de tabernakel gebruikt. Ze beschermden tegen de verterende heiligheid des Heeren.
4. „Ter helle varen”: Hier hebben we weer het oude Joodse wereldbeeld: Hemel (boven), aarde (midden), hel (daaronder).

44

DE LAATSTE ETAPPE VAN DE WOESTIJNREIS

Numeri 17, 20 en 21 : 1-10

„**T**oen sprak de Heere tot Mozes: Zeg tot de kinderen Israëls: Neem voor elk vaderlijk huis een staf: twaalf staven en een iegelijks naam zult gij schrijven op zijn staf. En Aärons naam zult gij schrijven op de staf van Levi; leg deze staven weg in de tabernakel voor de ark. En de staf van den man, dien Ik Mij verkoren zal hebben, zal

bloeien; zo zal Ik stillen het gemor der kinderen Israëls tegen Mij en tegen u."

Dit is de nawerking van de opstand van Korach, den neef van Mozes en Aäron. God zelf zal bewijzen, dat Aäron door Hem verkoren is tot hogepriester.

Want de volgende dag bloeit de staf van Aäron; hij brengt bloesem voort en draagt zelfs amandelen. Dit is wel een overtuigend bewijs; de amandelboom moge een snelle en vroege bloeier zijn, zo in één nacht, dat is een wonder. Het volk ziet de staven en niemand twijfelt. Het overtuigend bewijs van de onrechtmatigheid van de opstand van Korach en zijn bende is door Jahwè zelf geleverd.

Zullen ze nu geloven? Zullen ze nu niet meer zeggen tot Mozes: „Gij hebt des Heeren volk gedood?"

Nu zien ze in het dwaze doen van opstandelingen als Korach. En Mozes, in zijn hart is de vreugde, omdat de Heere weer zijn Helper is geweest; met blijdschap legt hij de staf van Aäron voor de ark tot een teken voor de wederspannige kinderen.

Hier, te Kades, sterft Mirjam. Zij mag het beloofde land niet zien. Een veelbewogen leven heeft ze gehad. Nu is haar einde gekomen en in het oasencomplex van Kades wordt ze ter ruste gelegd.

Nu volgt de donkerste bladzijde uit Mozes' levensboek. Op een der tochten in de woestijn Zin, in een rotsachtige streek met een dor en droog klimaat aan de Zuidelijke grens van Edom, komt er gebrek aan water.

Het volk loopt te hoop tegen Mozes en Aäron, omdat er geen water is. Het zijn weer de leiders, die het ontgelden moeten. Het ontbreekt de kinderen Israëls weer ten enenmale aan geloof, als zij klagen: „Waren wij maar met onze broeders omgekomen, toen zij omkwamen voor het aangezicht des Heeren. Hebt gij ons uit Egypte opgevoerd om ons te brengen in deze dorre streek, waar geen graan of vijg, geen wijnstok of granaatappel is, zelfs geen water om te drinken?"

Mozes hoort die klacht en als zovele malen vlijmt ze hem door de ziel, onrechtvaardig als ze is. Maar als zovele malen weet hij Jahwè zijn toevlucht. Samen, Mozes en Aäron, gaan ze naar de tent der samenkomst. Daar werpen ze zich ter aarde en daar verschijnt de heerlijkheid des Heeren hen. God kan helpen in alle moeilijkheden des levens, ook in deze.

„Neem de staf en roept de gemeente samen, gij en uw broeder

Aäron, en gebied de steenrots in aller tegenwoordigheid; zo zult gij water uit de steenrots doen vloeien, en het volk te drinken geven, ook hun vee."

Spreeken tot een rots, opdat er water zal komen. Mozes' geloof in dit wonder is onwrikbaar. Zo zeker is hij van het feit, dat de Heere water zal geven, dat hij Gods bevel vergeet, dat hij zichzelf vergeet en de eer van God aantast. Hij roept de vergadering samen bij de steenrots en zegt: „Hoort toch, gij wederspannigen! Zullen wij voor u water uit deze rots doen vloeien?"

Hoe kon Mozes den Heere zozeer vergeten. Hij spreekt alsof het zijn eigen werk is. Deze zonde van Mozes is wel heel groot.

Mozes heeft van God het voorrecht gekregen, dat hij met Hem mocht omgaan als met zijn Vriend, van aangezicht tot aangezicht. Dit is een voorrecht, dat maar heel enkelen in het koninkrijk Gods te beurt valt, zolang ze in dit leven zijn. En deze Mozes, die zelfs ongestraft heel vrijmoedig tot God mocht spreken, deze Mozes vergeet Hem nu geheel. Dit is geen vergeeflijke zwakte. Dit is een ernstige zonde, die God moet straffen.

En toch... in deze geschiedenis schittert wel zeer Gods liefde. Want God geeft water, zelfs op dit dwaze woord van Mozes. De Heere weet dat Mozes een verloren man zou zijn, als de rots nu geen water gaf. God behoudt Zijn kind zelfs door diens dwaasheid heen. Er stroomt rijkelijk water uit de rots, zoveel, dat allen drinken kunnen en ook het vee.

Maar dan... dan spreekt de Heere tot Mozes en tot Aäron:

„Omdat gij op Mij niet vertrouwd hebt en Mijn Naam niet heilig gehouden hebt voor het aangezicht der kinderen Israëls, daarom zult gij hen niet brengen in het land, dat Ik hun gegeven heb."

Niet alleen Mozes, ook Aäron treft deze straf. Aäron, de man, die altijd op de tweede plaats stond, van wien we zelden een zelfstandige daad lezen, ook hij zal niet ingaan in het beloofde land.

Ze zwijgen beiden, als ze deze straf des Heeren horen. Geen klacht komt over hun lippen; ze weten dat Gods straf rechtvaardig is.

Hier, aan de grenzen van Edom, is het volk dicht genaderd tot Palestina. Slechts dit land doortrekken en ze zijn in het beloofde land.

De veertig jaren zijn nu bijna om.

Mozes zendt boden tot den koning van Edom met het verzoek door zijn gebied te mogen trekken.

„Wij zullen de koninklijke weg gaan; wij zullen niet afwijken

noch ter rechter, noch ter linkerhand," zeggen de boden. Maar de Edomieten weigeren.

Dit is een grote teleurstelling voor de kinderen Israëls. Want om het land der Edomieten heen moeten ze weer door de barre woestijn en nog wel een der meest woeste streken, vele dagen lang.

Daarom zendt Mozes nogmaals boden, zeggende: „Wij zullen door de gebaande weg optrekken en indien wij van uw water drinken, ik en mijn vee, zo zal ik deszelfs prijs daarvoor geven; ik zal alleenlijk, zonder iets anders, te voet daardoor trekken.”

Edom antwoordt... met een zwaargewapend leger.

Mozes wenst de krijg nog niet. Daarom trekken ze door de barre woestijn naar het Zuiden, een zeer moeilijke weg.

Op deze weg staat een berg, waar ze dertig dagen rouw zullen bedrijven. Hier zegt de Heere tot Mozes en tot Aäron: „Aäron zal tot zijn volk verzameld worden. Laat nu Aäron en zijn zoon Eleazar de berg Hor beklimmen. Doe Aärons priesterlijk gewaad uit en bekleed daarmee zijn zoon Eleazar.”

Daar gaan ze naar boven, de drie mannen. Aäron weet dat dit zijn laatste gang is. Zijn kracht is nog ongebroken, dat bewijst wel de beklimming van deze berg; maar zijn tijd van scheiden is aangebroken.

De drie mannen spreken niet. Aäron ziet om. Daar beneden aan de voet van de berg, staan de vele tenten der kinderen Israëls, waarmede hij nu bijna veertig jaren door de woestijn getrokken is, voor wie hij offerend gaan moest naar Jahwè ter verzoening van de zonden des volks.

Aäron gaat naar zijn laatste rustplaats; hij vraagt niet nog te mogen blijven; hij is eenswillens met zijn God.

Op de berg is nog een korte plechtigheid: Mozes trekt Aärons priesterlijk kleed uit en doet dat Eleazar aan. Een diepe ontroering heeft zich van de drie mannen meester gemaakt. Een laatst afscheid; dan komt het einde.

En Mozes en Eleazar komen samen van de berg.

Het ganse huis Israëls beweent Aäron dertig dagen.

Door de barre woestijn gaat de tocht verder. Het gebied der Edomieten strekt zich ver naar het Zuiden uit tot de Oostelijke uitloper van de Rode Zee.

Het volk wordt ongeduldig op deze weg. Ze beginnen God en Mozes te verwijten: „Hebt gij ons uit Egypte opgevoerd, opdat wij zouden sterven in deze woestijn? Want hier is geen brood en geen

water; en van dit verachtelijk voedsel walgen wij.

Dit „verachtelijk voedsel” is: het Manna, Gods hemelgave! Deze woorden vertoornen den Heere en Hij zendt giftige slangen onder het volk, die hen bijten. Velen sterven.

Het volk ziet weer het dwaze van zijn morren tegen den Heere en ze gaan tot Mozes en zeggen: „Wij hebben gezondigd, dat wij tegen den Heere en tegen u hebben gemord; bid den Heere, dat Hij deze slangen van ons wegneme.”

Mozes bidt voor het volk; hij is weer de middelaar, zoals hij nu reeds veertig jaar geweest is. Op Mozes' bede wil de Heere de plaag wegnemen, maar niet dan nadat het volk geloofd heeft. Mozes moet een koperen slang maken en die op een paal zetten; dan zal ieder, die gebeten is en naar deze slang ziet, gelovende, dat Jahwè hen genezen zal, beter worden. Zo wordt de toorn des Heeren weer afgewend.

Deze slang krijgt later grote betekenis; men heeft ze als de Levensslang een plaats gegeven in de tempel naast de andere heilige voorwerpen, zoals b.v. het reukofferaltaar; zelfs heeft men er wierook voor gebrand. Deze dienst van de koperen slang is in Israël in ere gebleven tot koning Hiskia. Deze vrome koning heeft er tenslotte een eind aan gemaakt; hij noemde het ding „Nehustan”, stuk koper, liet het tot poeder vermalen en verstrooien.

Toch blijft deze geschiedenis sterk in Israël voortleven. Als enkele eeuwen later in een stille nacht twee mannen, waarvan de ene Gods Zoon is, spreken over de dingen van het koninkrijk der hemelen, dan zegt de Heiland tot Nicodemus: „En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzo moet de Zoon des mensen verhoogd worden.”

En slechts hij, die gelovig op dezen verhoogden Heiland ziet, zal leven, al ware hij ook gestorven.

Op Golgotha is de kop van de oude slang vermorzeld. En vol vertrouwen mag de gemeente van de Nieuwe Dag zingen:

Jezus, Uw verzoenend sterven
blijft het rustpunt van ons hart.
Als wij alles, alles derven,
blijft Uw liefd' ons bij in smart.
Och, wanneer mijn oog eens breekt,
't angstig doodsweet van mij leekt,
dat Uw bloed mijn hoop dan wekke
en mijn schuld voor God bedekke.

Gezang 130 : 6
N.B. 50 : 3
E.G. 14 : 1

VERKLARINGEN

1. Mirjam en Aäron zijn beiden in het veertigste jaar na de uittocht gestorven.
2. Num. 20 : 11: Naar de geestelijke betekenis van deze steenrots verwijst 1 Cor. 10 : 4.
3. Meriba betekent twist.
4. Num. 20 : 21: Dat Israël toch niet door het land der Edomieten trok, was naar het bevel van God. Zie Deut. 2 : 4 en 5.
5. Aäron is gestorven in zijn 123ste jaar; op de eerste dag der vijfde maand in het veertigste jaar na de uittocht uit Egypte. Van zijn begrafenis wordt verder niets vermeld.

45

BILEAM, DE LAAGHARTIGE TOVENAAR

Numeri 21 : 21-35; 22, 23, 24 en 31

„Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.”

In Gods schuilplaats, daarin was Israël veilig. Daarin zijn ze nu reeds veertig jaren veilig geweest op de tocht door de barre woestijn. Geen schrik des nachts, geen pijn die des daags vliegt, geen pestilentie, die in de donkerheid wandelt, geen verderf dat op de middag verwoest, vermochten het volk te doen ondergaan.

Door de rustige, zelfverloochenende leiding van Mozes, waren zelfs hun eigen zonden niet in staat die ondergang te bewerken. Integendeel, als een jong, krachtig volk hebben ze de ontberingen der laatste etappe van de woestijnreis getrotseerd.

Nu zijn ze in de grazige weiden van Moab aangekomen. Hier is verkwikking, hier is schaduw tegen de brandende zon. Hun zelfbewustzijn is gegroeid. Ze zijn nu een strijdbaar volk geworden. Ze durven strijden.

De Moabieten, het volk der vlakten ten Oosten van de Dode Zee, zijn zeer verzwakt door de oorlogen tegen Sihon en Og, de koningen van het Noorden. Zij wagen geen strijd met het jonge, krachtige volk, dat uit de woestijn gekomen is.

Mozes vraagt niet om doortocht door het land der Moabieten. Als de Moabieten strijden willen, kunnen ze strijden tegen Israël. Maar Moab schuwt de strijd en Israël trekt ongehinderd door dit land naar het Noorden.

Balak, de koning der Moabieten, heeft zijn berekening gemaakt. Israël kan hem zelfs van dienst zijn in zijn strijd tegen Sihon, den koning van Hesbon, die een gedeelte van Moab veroverd had.

Sihon ziet het dreigende gevaar komen. Hij verzamelt een leger en trekt Israël tegemoet. In Balaks hart is de vreugde. Zo gaat het volgens zijn berekening. Sihon wordt verslagen en Israël neemt zijn rijk in bezit.

Door Moab voorlopig niet tot zijn vijand te maken, gaat Mozes wel zeer tactisch te werk. Immers, de tros van het leger, de vrouwen en kinderen en het vee moeten gedeeltelijk onbeschermd in de velden van Moab tegenover Jericho blijven, terwijl de strijdbare mannen oprukken verder naar het Noorden. Dit wordt een zegetocht.

Daar verder in het Noorden woont Og, de koning van Basan. Zijn gebied is een zeer begeerde streek voor het volk Israël. Hier zijn prachtige weiden. Stond dit gebied niet bekend om het beste vee?! Israël vreest niet voor Og, den reus, noch voor zijn schier ontoegankelijke holenstad Edrei.

Met zijn God is het volk machtig, kan het alles, zal het de weg weten in de doolhof van onderaardse gangen om de vijanden te verslaan.

Het leger van Og, den reus, is niet bestand tegen Israëls zegevierende scharen. Zijn rijk wordt, met dat van Sihon, het latere Overjordaanse, bekend om zijn rijke weiden.

De vreugde in Balaks hart verandert in bezorgdheid. Het volk der Israëlieten is toch machtiger, dan hij gedacht heeft. Als Balak ziet al wat Israël aan de Amorieten gedaan heeft, wordt hij beangst voor het aangezicht der kinderen Israëls.

En tegen de oudsten der Midianieten, een Noordelijke tak van het strijdlustige woestijnvolk, waarmee hij een bondgenootschap aangegaan heeft, zegt hij: „Nu zal dit volk oplikken al wat rondom ons is, gelijk de os het groen des velds oplikt.”

De angst der Moabieten wil overgaan tot verzet, maar kan dit niet, zelfs niet met de hulp der Ammonieten, die ten Oosten der Moabieten wonen. De Ammonieten zijn eveneens zeer verzwakt door de lange oorlogen tegen Sihon, den Amoriet. Balak ziet, dat hij met geweld de kinderen Israëls niet ten onder krijgt. Dan zal hij het met list proberen.

Waar het zwaard geen redding brengen kan, zal het woord van een machtigen tovenaer het doen. Niet ver van het land der

Moabieten, te Pethor, woont zulk een man. Bileam heet hij en zijn vloekspreuken zijn beroemd en... gevreesd, want een volk dat door Bileam vervloekt wordt, is vervloekt.

Geen vijand kan een sterkere vloek tegenover die van Bileam stellen, waardoor deze krachteloos wordt. Bileams vloek tegen het volk Israël zal de Moabieten aangorden met kracht en die kracht zal zo groot zijn, dat zij de Israëlieten zullen verslaan. Zo denkt Balak wiens naam „Verwoester” betekent.

„Toen gingen de oudsten der Moabieten en de oudsten der Midianieten en hadden het loon der waarzeggingen in hun hand; also kwamen zij tot Bileam en spraken tot hem de woorden van Balak.”

Bileam hoort hen aan en het loon der waarzeggingen lokt hem.

„Blijft hier deze nacht,” zegt hij, „en morgen zal ik u antwoorden, naardat de Heere tot mij spreken zal.”

Bileam, de heiden, kent den Heere, zij 't slechts bij name.

Die nacht verschijnt de Heere aan den tovenaar en verbiedt hem met de vorsten van Balak mee te gaan.

De vorsten brengen dit verbod over aan hun heer, maar deze zendt talrijker en aanzienlijker vorsten naar Bileam en belooft groter beloning, als hij meekomen zal.

De begeerte in den tovenaar groeit.

Toch durft hij niet op eigen gelegenheid mee te gaan.

Weer vraagt hij den Heere. Nu geeft de Heere toestemming. Hij is de Almachtige. Bileam zal toch slechts spreken kunnen wat Jahwè hem in de mond legt. God zal niet toelaten, dat deze heidense tovenaar Zijn volk vloeken zal en daardoor de vijanden kracht zal schenken.

Bileam, de dwaas, gaat mee.

Hij zadelt zijn ezelin en aanvaardt de tocht naar Balak. Maar Gods toorn ontsteekt tegen hem en de Engel des Heeren stelt zich hem in de weg tot een tegenpartij. Bileam is zo verblind in zijn begeerte naar goud en zilver, dat hij Gods Engel niet ziet. De ezelin ziet echter Gods strijder met het vlamvend zwaard en het dier wijkt uit om den gevreesden hemeling heen. Hierom slaat de tovenaar het dier, dat hem redt.

Dan plaatst Gods Engel zich op een nauw gedeelte van de weg tussen twee wijngaarden, waar aan beide zijden een muur is.

Weer ziet de ezelin den Engel. Nu kan ze echter niet om hem heen. In grote angst drukt ze zich vast tegen een der muren aan, waardoor Bileams voet tussen het dier en de muur geklemd wordt.

Opnieuw slaat Bileam de ezelin.

Weer wijkt de Engel achterwaarts tot het pad zo smal wordt, dat de ezelin met haar berijder niet meer zal kunnen voorbijgaan.

Nu legt het dier zich neer op de weg. Begrijpt het, dat het, verdergaande, met haar berijder een wisse dood tegengaat?

Nog ziet Bileam Gods Engel niet. Hij slaat de ezelin met een stok. En dan... dan gebeurt het wonder. De ezelin, het stomme dier, gaat... spreken. Het krijgt een menselijke stem, opdat het zich kan verdedigen tegen de onrechtvaardige behandeling van haar meester, den dwazen tovenaar.

„Wat heb ik u gedaan, dat gij mij nu driemaal geslagen hebt?” vraagt de ezelin. Bileam merkt het wonder niet eens, maar geeft antwoord als aan een mens.

Dan opent de Heere de ogen van den tovenaar en hij ziet den Engel. Bileam buigt zich eerbiedig neder; hij veinst berouw; de Engel zegt echter: „Ga met deze mannen mede; doch alleen wat Ik u zeggen zal, dat zult gij spreken.”

Balak hoort dat de grote tovenaar komt en er is blijde hoop in zijn ziel. „Waarom zijt gij niet aanstonds gekomen?” vraagt hij en er is iets van verwijt in zijn stem. Maar Bileam, nog onder de indruk van de ontmoeting met den Engel, antwoordt: „Ik ben gekomen, maar ik kan slechts spreken de woorden, die God mij in de mond leggen zal.”

De indruk, die Gods Engel met het vlamvend zwaard in de hand, op den tovenaar gemaakt heeft, is weer snel uit zijn ziel verdwenen. De volgende morgen is hij weer geheel in zijn rol van machtigen tovenaar.

Balak neemt hem mee, naar een hoogte, vanwaar Bileam de achterhoede van het leger der Israëlieten zien kan. Niet het *gehele* leger mag de tovenaar zien, dat zou teveel indruk op hem maken en de vloek verkleinen. O, Balak is zulk een listig man.

Wat vermag echter zijn list tegen de macht van Jahwè? Wat vermogen zeven altaren, waarop zeven jonge stieren en zeven rammen geofferd zullen worden? Wat vermag Bileams geheime toverkunst?

God komt hem tegemoet en Hij legt de woorden, die Bileam spreken mag, in diens mond. En dan kan Bileam, de tovenaar niet anders spreken dan: „Hoe zal ik vloeken, die God niet vloekt? Wie berekent Jacobs getal, wie telt Israëls tienduizenden?”

Balak schrikt. Zo gaat het niet goed. „Ik heb u geroepen om Israël te vloeken en zie gij zegent het,” zegt hij met fel verwijt.

In zijn grote bijgelovigheid neemt hij den tovenaars mede naar een andere plaats, maar ook vandaar kan de tovenaars niet anders zeggen dan: „God is geen God, dat Hij liegen zou, noch eens mensens kind, dat Hem iets berouwen zou. In Jacob aanschouwt men geen onheil; in Israël ziet men geen rampspoed. De Heere, zijn God is met hem en koningsjubel is bij hem.”

Weer een zegen. En Balak, de bijgelovige, de arme, vreest.

En toch, toch zal hij nog eenmaal trachten de vloek van den tovenaars uit te lokken. Zulk een vloek immers, zal zijn volk onoverwinnelijk maken.

Op de top van de berg Peor staan ze nu. Hier ziet de tovenaars het ganse volk stamsgewijs gelegerd. Dan komt Gods geest ten derden male op hem; in wondere geestverrukking wordt hij dichter en hij zingt:

„Hoe schoon zijn uw tenten, o Jacob,
 en uw woningen, o Israël!
 Als uitgestrekte dalen,
 als tuinen aan een stroom,
 als eikebomen door den Heere geplant,
 als cederen aan het water.
 Uit zijn emmers vloeit water,
 en zijn zaaisel wordt overvloedig gedrenkt.
 Verhevener dan Agag is zijn koning
 en zijn koninkrijk wordt steeds groter.
 Als een leeuw legt hij zich neer
 en als een leeuwin; wie durft hem storen?
 Wie u zegent, is gezegend;
 wie u vloekt, is gevloekt.”

Zulk een heerlijke zegen! Een grote toorn is ontbrand in Balaks binnenste. Zijn vorsten hebben deze zegen gehoord. Hun kracht is verlamd door de woorden van den groten tovenaars. In woede zegt Balak, de verwoester: „Maak u weg! Ik had u rijkelijk willen belonen, maar de Heere zelf doet u uw loon missen.”

„Al zou Balak mij zijn huis vol zilver of goud geven, zo zou ik het bevel des Heeren toch niet kunnen overtreden,” antwoordt de tovenaars. „Alleen wat de Heere zegt, zal ik spreken.”

Dan komt weer de geestvervoering over hem, als zijn blik dwaalt over het jonge, krachtige volk der Israëlieten. Nu wordt hij werkelijk de profet. Ver over dit ogenblik en de naaste toekomst heen, ziet hij, als hij zegt:

„Ik zie hem, maar niet in het heden;
 ik aanschouw hem, maar niet als dichtbij.
 Een ster gaat op uit Jacob,
 een schepter verheft zich uit Israël;
 hij verbrijzelt de slapen van Moab
 en den schedel der zonen van Seth. Edom zal worden geknecht,
 en Seir zal worden onderworpen;
 maar Israël zal groeien in kracht
 en het huis Jacobs zal heersen.”

Bileam, de tovenaars heeft gesproken. Hij heeft niet anders kunnen zeggen, dan de woorden, die God hem insprak. Maar zijn ziel is boos gebleven en ook de begeerte naar de schatten der beloning van Balak is gebleven.

Vóór hij naar zijn woonplaats teruggaat, geeft hij den koning der Moabieten een vuige raad.

In Balaks hart herleeft de hoop weer. Deze raad zal hij opvolgen.

En nu... nu worden Bileam en Balak en de Moabieten gevaarlijk voor Gods volk. In open, eerlijke strijd, aangezicht tot aangezicht, is het onoverwinnelijk. Maar in de strijd tegen de hartstochten, die de jonge vrouwen der Moabieten ontketenen in hun harten, zijn ze het niet.

De Israëlieten doen mee aan de zedeloze feesten der Moabieten en Midianieten, waardoor Gods toorn over hen ontbrandt. „Want de dochteren der Moabieten nodigen het volk tot de slachtoffers harer goden en het volk eet en buigt zich voor die goden.”

En God kan niet gedogen, dat zo Zijn volk, dat Hij veertig jaar door de woestijn gedragen heeft, zal ondergaan. De hoofden des volks, de verantwoordelijke leiders, die meegedaan hebben aan de zonde, worden opgehangen tot een afschrikwekkend voorbeeld voor het volk.

En dan... dan ontbrandt toch de strijd, die Balak zozeer gevreesd heeft. Dan worden de Moabieten en de Midianieten geheel verslagen; dan woedt Gods wraak vreselijk tegen dit zedeloze volk. In het grote verderf, dat over hen komt, vindt ook Bileam, de tovenaars, de listigaard, de dood.

God laat niet met Zich spotten. Ook laat Hij Zijn volk niet ondergaan. Hoe ook de satan woedt, Gods raadsplan met Zijn volk gaat door, dwars door alle tegenwerking heen. Zijn raad zal bestaan. Zijn wil zal zegevieren.

Geen ding geschiedt er ooit gewisser
dan 't hoog bevel van 's Heeren mond:
Zijn Godd'lijk' almacht spreekt en 't is er,
Zijn wil gebiedt, en 't wordt terstond.

Schoon de heid'nen samen
list op list beramen,
God verbreekt hun raad;
schoon de mogendheden
snood' ontwerpen smeden,
Hij belacht haar haat.

Psalm 33 : 5

VERKLARINGEN

1. Onwillekeurig komt bij ons de vraag op: „Waarom zou de Heere Bileam belet hebben het volk Israël te vloeken. Zulk een vloek kon toch niets uitrichten tegen God en Zijn volk?” Op zichzelf is dit natuurlijk juist. Maar vergeten we niet, dat we de tijd en het denken van toen niet kunnen vergelijken met onze twintigste eeuw. Moab was zeer bijgelovig en ook Israël was hiervan niet vrij te pleiten. Een vloek van een groot wichelaar als Bileam kon de Moabieten bezielen met een moed, die hen een strijd op leven en dood deed ontketenen tegen Israël, terwijl zulk een vloek Israël kon doen versagen. Dit wil de Heere voorkomen. En hier zien we weer Zijn wijze, Vaderlijke leiding, die rekening houdt met de omstandigheden.
2. Bileam is wel een heel vreemde figuur. Dat hij de Naam des Heeren wel kende, staat vast. Dat hij een lage, duivelse ziel had, staat ook vast. En nu is het wonderlijke, dat hij hier en daar profeteert als een echte ziener Gods. Denk maar aan zijn Messiaanse woorden: Een ster gaat op uit Jacob.
3. De ligging der plaatsen in dit verhaal staat niet vast. Bileam zal wel niet ver van Moab gewoond hebben. Denk aan de tocht op zijn ezelin. Als hij een lange reis door de woestijn zou hebben moeten maken, had hij wel een kameel als rijdier hebben moeten nemen.
4. De zegeningen, die Bileam uitspreekt zijn in de oorspronkelijke taal, gedichten. Als hij in geestvervoering geraakt, wordt hij dus dichter! Maar hij is ook een man van grenzenloze eerzucht, hoogmoed en hebzucht.
5. Bileams naam komt nog enkele malen in het Nieuwe Testament voor (2 Petr. 2 : 15; Judas: 11; Openb. 2 : 14). Hier is hij geheel de profeet des verderfs.
6. Een juist begrip in de politieke toestanden van deze tijd is moeilijk te vormen. We stellen ons de toestand aldus voor: In het Overjordaans liggen de rijkjes van Moab, van Hesbon en van Basan. Sihon, de koning van Hesbon heeft in een pas geëindigde oorlog een groot gedeelte van Moab veroverd. Og, de koning van Basan, wordt in het Noorden bedreigd door de Hetieten. Als Israël in bondgenootschap met de Moabieten en de Midianieten Hesbon verovert, ziet Og ook gevaar van het Zuiden komen. Dit wil hij verrassend en in de kiem smoren. Vandaar zijn snelle opmars tegen Israël. De Midianieten, die in dit verhaal voorkomen, zijn niet het ganse volk der Midianieten, maar een Noordelijke uitloper ervan. Toch een groot gedeelte. Lees maar hoe groot de buit der Israëlieten later is. Num. 31.

7. De Moabieten en Ammonieten (die ook in dit verhaal genoemd worden en ten Oosten van de Moabieten woonden) waren nakomelingen van Lot; de Midianieten nakomelingen van Abraham en Keturah.
8. Num. 22 : 15: eerlijker is aanzienlijker.
9. Num. 22 : 36: de stad der Moabieten is Ar-Moab, aan de Noordgrens van het land.
10. Num. 22 : 39: Kirjath Huzoth is „stratenstad”.

46

MOZES' HEMELGANG

Deuteronomium 32, 33 en 34

Avond.

De ganse dag heeft een krachtige wind recht uit het Noorden ge-
waaid over de vlakke velden van Moab. Hij heeft de lucht doorzichtig
gemaakt en van een grote klaarte. Nu heeft hij zijn werk, Gods werk,
volbracht. Nu kan hij rusten gaan om de volgende morgen laat weer
te ontwaken.

Langs de helling van de berg Nebo, ten Oosten van de plaats, waar
de Jordaan uitmondt in de Dode Zee, begeeft zich een man naar
boven. Fier rechtop gaat hij, hoewel reeds honderd en twintig jaren
oud; zijn kracht is nog ongebroken.

Hij gaat alleen; niemand vergezelt hem, want hij gaat naar God,
naar zijn Vriend, Die hem wacht op de top van de berg. Hij gaat
naar de eeuwige vreugde, zijn laatste aardse gang, die een hemel-
gang is. Deze weg moet de mens alleen gaan.

Daar beneden aan de voet des bergs staan ze, de duizenden Israëls.
Mozes heeft afscheid van hen genomen, zoals een vader afscheid
neemt van zijn kinderen. Hij heeft hen nog eenmaal klaar Gods
wetten voorgehouden en Gods zegen toegezegd, als ze die wetten
onderhouden zullen. Hij heeft alle geboden van Jahwè doen schrijven
in een boek en dat doen leggen voor de ark der getuigenis. Hij heeft,
aan de ingang van de tent der samenkomst voor de ogen van het
ganse volk, Jozua benoemd tot zijn opvolger. En Jahwè zelf heeft
met Zijn tegenwoordigheid in de wolk deze benoeming bevestigd.

En toen... toen heeft de leider-dichter zijn laatste aardezang ge-
zongen, een lied vol profetie en zegening. „Welgelukzalig zijt gij,
o Israël, wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den Heere,
het Schild uwer hulp. En Die een zwaard is uwer hoogheid; daarom

zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen en gij zult op hun hoogten treden."

De woorden van Mozes' lied zijn verklonken en nu gaat hij de berg op, alleen. Zijn gang naar de hemel is een òpgang. Beneden staan de duizenden van Israël, het jonge, sterke volk, gehard in de ontberingen van de woestijn. Hij laat geen volk van zwakkelingen achter, maar een eensgezind fier volk, onder de leiding van Jozua, den beproefden veldheer en Eleazar, den hogepriester, den beproefden ijveraar voor Jahwè's zaak.

In Mozes' ziel is de weemoed geweest, omdat hij het beloofde land niet mag betreden. Hij heeft zich aan Gods Majesteit vergrepen in het midden van Israël, hij weet het; hij heeft God niet geheiligd. En Jahwè is rechtvaardig. Maar door de weemoed heen, komt het rustige weten, dat Jahwè verder voor Zijn volk zorgen zal. Zo kan hij deze weemoed leggen in Gods handen. Het is bevrijding voor zijn ziel.

Daar gaat hij, de oude leider, naar Nebo's top. Zijn gang is geen worsteling; hij gaat naar zijn Vriend, naar God. Lang is zijn leven geweest. Hij heeft het getal van de jaren der zeer sterken verre overschreden. En het uitnemendste dier jaren is ook voor hem moeite en verdriet geweest. Hij ziet weer de eerste veertig jaren aan Egypte's hof, toen in hem, den prins, het bewustzijn rijpte, dat Jahwè hem tot grote daden geroepen had. Dan ziet hij de veertig jaren in de woestijn, in de stilte, waar Jahwè hem vormde tot de zachtmoedigste man van de wereld, een zachtmoedigheid, die hij wel zeer nodig had om de licht opbruisende gemoederen van zijn volksgenoten te kalmeren en in rustiger bedding te leiden.

En dan: veertig jaren leider; veertig jaren leiding aan duizenden, die hem maakte tot den *Middelaar des Ouden Verbonds*. Zijn vriendschap met Jahwè wordt inniger en ten slotte spreekt de Heere met hem van aangezicht tot aangezicht, zoals een man met zijn vriend spreekt.

En nu... het einde. Neen, *niet* het einde, maar een machtig-heerlijk begin, een begin van eeuwige, storeloze rust.

Mozes is op de top angekommen. En daar, daar ontmoet hem de Heere, daar ziet hij Gods *vriendlijk* aangezicht.

En daar... daar ontrolt zich voor zijn ogen, die niet verdonkerd zijn door ouderdom het ganse land van Kanaän, zoals het volk dat beërven zal. Onder de pure, gouddoorweven avondhemel, waartegen in 't verre Westen tere, purperen wolkjes kleven, ziet hij, daar in 't Noorden Gilead tot Dan toe, en het ganse Naftali; in het midden

het land van Efraïm en Manasse en het ganse land van Juda tot aan de Middellandse Zee en eindelijk het Zuiderland. Hij ziet het land zoals zijn volk het erven zal, bloeiend en vruchten gevend. En zijn profeten oog ziet in verre toekomst de Israëlieten rustend een ieder onder zijn wijnstok en vijgeboom.

Zijn ogen glanzen van vreugde om dat land tot aan die verre, verre einders. Door de grote klaarte van de lucht heeft het ganse panorama reliëf, diepte, gekregen.

Zo verkwikt Jahwè zijn ziel.

„Nu laat Gij, Heere, Uw dienstknecht gaan in vrede, naar Uw Woord,” kan ook hij nu zeggen.

Dan... sterft Mozes...

Jahwè neemt zijn leven tot Zich in eeuwige heerlijkheid. In Mozes' ziel is geen benauwing geweest om 't sterven; zijn dood is een vreugdevol heengaan naar de zalen van eeuwig licht.

Zo gaat hij heen, de grootste man van het oude verbond, in ongebroke kracht. Hij heeft Gods raad volbracht; nu mag hij ingaan in de vreugde zijns Heeren.

En Jahwè zelf begraaft hem in een dal in het land van Moab, en niemand heeft zijn graf geweten tot op deze dag. Geen menselijke handen zullen onheilig spel bedrijven met Mozes' lichaam.

De kinderen Israëls bewenen hem in de vlakke velden van Moab dertig dagen. „En daar stond geen Profeet meer op in Israël gelijk Mozes, dien de Heere gekend had van aangezicht tot aangezicht...”

Mozes, de leider, de dichter, de zachtmoedigste aller mensen; Mozes, de vriend van God, want...

Gods verborgen omgang vinden
zielen, waar Zijn vrees in woont;
't heilgeheim wordt aan Zijn vrinden,
naar Zijn vreëverbond, getoond.

Psalm 25 : 7

VERKLARINGEN

1. „Drie bergen rijzen voor onze geest op bij de naam van Mozes:
Sinai: de berg der Wet; de berg van de donder van Gods heiligheid en de bliksem van Zijn toorn; maar ook van middelaarschap, van barmhartigheid en van herstel!
Nebo: de berg des Doods, met het uitzicht op het land der belofte, waar de hemel zijn van goud stralende poorten van verre doet zien na onze aardse omzwervingen door deze dorre levenswoestijn.

De berg der Verheerlijking: waar Mozes zo heel dicht bij Christus staat en met Hem spreekt over Gods weg: Door lijden tot heerlijkheid. Waar een glans der hemelse heerlijkheid afstraalt op de drie apostelen, die stil eerbiedig het hoofd buigen. Waar, om zo te zeggen, een plekje hemel op aarde is.

Ook de Christen moet in zijn bestaan deze drie hoogtepunten kennen: Sinaï — de berg der Wet en van verootmoediging over begane zonde; Nebo — de berg des Doods met uitzicht op de vernieuwing van Gods beloften, die ja-en-amen zijn; en dan... en dan... na de dood de hemelse heerlijkheid. Stervende ervaart hij de onsterfelijkheid" (aldus Baarslag in Baäls en Burchten).

2. Lees vooral ook het schone lied van Mozes in Deut. 32. Een lied van onvergelijkelijke schoonheid. B.v. vers 11: „Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, ze neemt en ze draagt op zijn vlerken, zo leidde hem (Israël) de Heere..."

47

GODS MACHTIGE WOORDEN

Jozua 1, 2 en 3

Morgen.

De Noordenwind is ontwaakt over de vlakke velden en de bergen van Moab. In het Oosten is de zon verrezen. De morgenlijke schaduw worden korter. De lucht is puur en van grote klaarte.

Op Nebo's top staat een man van bijna negentig jaar.

Hij laat zijn blik weiden over het landschap rondom hem tot verre scherpe einder. Daar, ver in 't Noorden, tekent de Libanon zich met flauwe welving af tegen de klare lucht; daar, Westelijk stroomt de Jordaan. De rivier is vol water, want het is April, de tijd van de oogst. En over de Jordaan ziet hij de bergen van Kanaän. Daarvoor, verscholen in een bos van palmen, ligt Jericho, de sterke stad, die is als een sleutel welke de poort naar het beloofde land ontsluiten zal.

Groot is de stilte om Jozua, den zoon van Nun, Mozes' dienaar reeds veertig jaren; Jozua, Mozes' veldheer, die nu in Mozes' plaats getreden is.

Hier komt de Heere tot hem. „Mijn knecht Mozes is gestorven," zegt Jahwè; „zo maak u nu op, trek over deze Jordaan, gij en al dit volk, tot het land, dat Ik hun, de kinderen Israëls, geef. Alle plaats, waarop ulieder voetzool treden zal, heb Ik u gegeven, gelijk als Ik tot Mozes gesproken heb. Van de woestijn en deze Libanon af, tot aan de grote rivier, de rivier Frath, het ganse land der Hethieten en

tot aan de grote zee, tegen de ondergang der zon zal ulieder land zijn. Niemand zal voor uw aangezicht bestaan, al de dagen uws levens; gelijk als Ik met Mozes geweest ben, zal Ik met u zijn. Ik zal u niet begeven en zal u niet verlaten. Wees sterk en heb goede moed, heb zeer goede moed en laat het boek der wet van Mozes niet wijken van uw mond, maar overleg het dag en nacht. De Heere, uw God is met u alom waar gij henengaat."

Zo spreekt de Heere tot Jozua, den nieuwen legeraanvoerder. En in Jozua's hart is vreugde om deze heerlijke woorden van zijn God. Hij zal sterk zijn en moedig, hij zal niet vrezzen. Wellicht is in zijn ziel de zorg geweest om de ontzaglijke taak, die hem wacht. De Heere, zijn God, neemt die zorg weg in Zijn vaderlijke liefde.

Nog eenmaal dwaalt Jozua's blik over het land van het verre Noorden door het Westen naar het diepe Zuiden. Dan ziet hij het leger der kinderen Israëls aan zijn voet en met vaste tred daalt hij af naar het dal. Jahwè zal hem schenken de hulp van Zijn geest en met die hulp zullen ze kloeke daden doen.

In het leger gekomen, geeft hij aanstonds zijn eerste bevel tot de oversten des volks: „Gaet door het midden des legers en beveelt het volk zeggende: Voorziet u van proviand, want binnen nog drie dagen zult gij over deze Jordaan trekken om Kanaän in bezit te gaan nemen." En tot de mannen van Ruben, Gad en de halve stam van Manasse zegt hij: „Gij zult, ten strijde toegerust, aan de spits van het leger gaan, gij allen, dappere helden. Uw vrouwen, uw kleine kinderen en uw vee mogen hier blijven en wanneer de Heere het land Kanaän in onze hand gegeven heeft, dan moogt gij terugkeren tot het land uwer bezitting."

Er is geen ogenblik aarzeling in Jozua's bevelen. Er is geen ogenblik aarzeling in het antwoord der mannen: „Al wat gij ons bevolen hebt, zullen wij doen en overal, waar gij ons heenzendt, zullen we gaan; wees goedsmoeds en sta vast."

Zo is het volk bereid tot de intocht in het beloofde land.

In de schemering van diezelfde dag betreden twee mannen de herberg van Rachab, welke herberg in de muur van Jericho gebouwd is. Jonge mannen zijn het en ze hebben een gevaarlijke opdracht. Zij moeten het land en Jericho in ogenschouw nemen. Ze zijn spionnen en een spion die gevangen genomen wordt, vindt een vreselijke dood. Hij wordt gepaald.

Ze hebben het rode snoer gezien, dat uit het venster hangt, ten

teken dat dit huis een herberg is. Rachab, de herbergierster, een vrouw van slechte reputatie, heeft hen aanstonds herkend. Zij heeft gehoord van de geweldige daden des Heeren met Zijn volk en in haar hart is het zekere weten, dat Israels God Jericho en het ganse land in Israels handen geven zal. Zij vreest voor dien God en daarom verbergt ze, als het gevaar nadert, de mannen onder vlasstengels, die drogen op haar dak.

Er komen boden van den koning der stad, die zeggen: „Breng die spionnen uit!”

„Ze zijn hier wel geweest,” zegt de vrouw, „maar toen het donker werd en de poort zou gesloten worden, toen zijn ze weer vertrokken, ik weet niet waarheen.”

De boden des konings vertrekken in de richting van de Jordaanveren en het gevaar is voorbij.

Dan gaat Rachab naar de mannen op het dak. Ze vertelt, dat de mare der grote daden Gods met Zijn volk doorgedrongen is in Kanaän en dat er geen moed meer in het volk des lands is. „Zweert mij toch bij den Heere, dat gij mij en mijn familie weldadigheid bewijzen zult, als gij deze stad zult innemen.” De mannen zweren en het teken tot sparing van Rachab en haar familie is: het rode snoer, dat uit het venster hangen zal.

De mannen gaan door de nacht naar het gebergte bij Jericho, blijven drie dagen in een der vele spelonken; dan dalen ze af, steken de Jordaan over en er is een jubel in hun stem als ze Jozua melden: „Gewis, de Heere heeft het gehele land in onze hand gegeven, want ook alle bewoners des lands sidderen voor onze komst.”

Zo heeft Jozua, de veldheer, zelf eenmaal gesproken, veertig jaar geleden, maar zijn stem ging onder in het rumoer van de opstand. En nu... geen stem van vrees wordt gehoord, maar de andere morgen vroeg zet het leger zich in beweging en weldra bereikt het de Jordaan. Daar zal God Zijn grote wonder doen.

Maar eerst moeten ze nog drie dagen wachten in het gezicht van de brede en snelstromende rivier, opdat ze goed zullen weten, dat een overtocht door deze rivier zelfs op de doorwaadbare plaatsen (de veren) tot de onmogelijkheden behoort. Zo bereidt de Heere hen voor, opdat zij de volle grootte van het wonder straks te beter zullen beseffen.

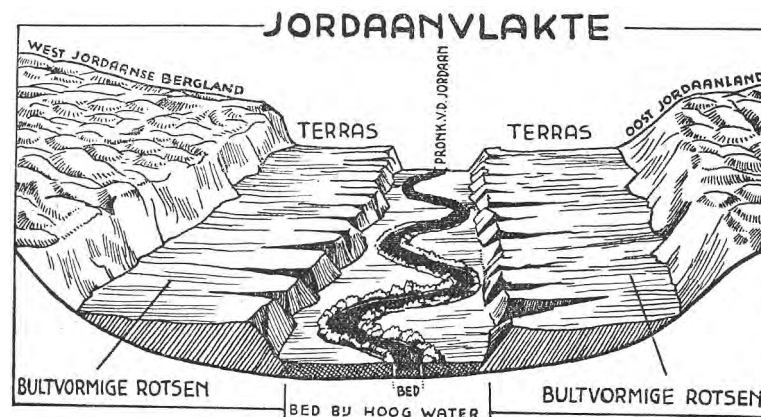
Dan, op de derde dag klinkt het bevel van Jozua, den generaal: „Voorwaarts”.

Er is wel verwondering in de harten der Israëlieten. Immers, de

Jordaan is vol water als gisteren en eergisteren en niets wijst op een daling van het water.

Maar God gaat vooraan. De priesters dragen Zijn symbool, de heilige ark, duizend meter voor het leger uit. Ze weten het: Als hun voetzolen het water aanraken, zal het wegwijken.

Zo gebeurt het. Geen ogenblik is er weifeling in de harten van Levi's zonen. Bij elke stap, die ze doen, deinst het water terug, als vliedt het voor Gods majesteit. En als ze in het midden der rivier aangekomen zijn, maken ze halt. Stroomop staat als een muur het

Het bed is 4-20 m breed, het hoogwaterbed plm. 1 km, de Jordaanvlakte 4-20 km

water, dat niet verder vloeien durft; stroomaf haast het zich naar de Dode Zee.

God baant door de brede stroom Zijn volk een pad. En de verwondering des volks wordt heilige bewondering als ze Gods machtige wonder zien. Ook in hen is geen ogenblik aarzeling meer, maar vol vertrouwen gaan ze langs de priesters en de heilige ark naar de overzijde. En daar, daar rijst hun jubel op stem en snaren, wijl Jahwè hen beveiligd heeft.

Als tenslotte de laatsten op de oever aangekomen zijn, schrijden de priesters naar de oever van het beloofde land.

Nog kan het water zijn loop niet hernemen. Twaalf mannen, door Jozua tevoren aangewezen, richten een gedenkteken op midden in de Jordaan op de plaats, waar de priesters gestaan hebben, als

een herinnering aan Gods wonder voor navolgende geslachten.

Eerst nu kan het water vrij verder stromen. Jahwè heeft zijn wonder volbracht. Zijn volk is in het beloofde land aangekomen. Nu kan het niet meer terug. Het wil ook niet meer terug. Daar voor hen, twee uren gaans verder, daar ligt Jericho, de sleutelstad. En als de avond daalt van deze gedenkwaardige dag, dan is er gejuich in Israels tenten want:

God baande door de woeste baren
en brede stromen hun een pad;
daar rees Zijn lof op stem en snaren,
nadat Hij hen beveiligd had.

Psalm 66 : 3

VERKLARINGEN

1. Joz. 1 : 4: Hier wordt het rijk van Israël in zijn grootste omvang getekend. Deze omvang is eerst bereikt tijdens Salomo. De oorzaak hiervan is dat Israël zich niet gehouden heeft aan Gods geboden.
2. Joz. 1 : 10: *Ambtlieden*. Dit woord betekent eigenlijk schrijvers. Wellicht waren het oudsten of stamhoofden.
3. Joz. 1 : 14: „gewapend” betekent: met *lansen* gewapend.
4. Ten tijde van de verovering der Israëlieten was Kanaän een „koninkrijk, tegen zichzelf verdeeld”. In het Zuiden, het latere Juda, woonde een groot en sterk volk, de „Enakskinderen”. Hun centrum is Hebron. Ten Noorden hiervan ligt Jeruzalem, als middelpunt van een complex kleine staatjes. Ten Westen van Jeruzalem komen later de Filistijnen (naar wie het land Filistea = Palestina zal heten), maar die zijn nu nog niet gearriveerd. Zij komen bij een latere volkerenverschuiving. Ten Noorden van dit latere Filistijnenland ligt de machtige stad Gezer. De Israëlieten onder Jozua hebben deze stad niet veroverd evenmin als Jeruzalem en Beth Sean. Later heeft Egypte, welks invloed in gans Palestina nog zeer groot is, deze stad Gezer aan Salomo geschonken als bruidsschat. Ten Noorden van Jeruzalem liggen de stedenbonden van Gibeon en Sichem. Hier woonden de Hevieten. Verder Noordelijk bij de zeer vruchtbare vlakte van Jizreël lag de sterke stad Megiddo en in de vlakte Beth Sean, waar zelfs in de Richterentijd, dus veel later, nog een Egyptisch garnizoen lag. Nog verder naar 't Noorden liggen tal van kleinere koninkrijken, die alle elkaar onderling bestrijden. Wat betreft de grootte der steden hebben de opgravingen bewezen, dat Sichem een oppervlakte van 20 hectare besloeg, Lachis 12 hectare, Gezer 9 hectare, Megiddo en Jericho, ieder 5 hectare. Jericho was dus een stad met een omtrek van bijv. 250 × 200 meter of een cirkel met een omtrek van bijna 800 meter. In ieder geval was de omtrek dus nog geen kilometer. In de dagen van Jozua streed men tegen een stad als volgt: Men bestookte

de wallen met uit de hand geworpen brandfakkels en slingerde op dezelfde wijze werpsperen tot \pm 30 meter. Bovendien streed men met pijl en boog. Tot op 150 meter had men hiermee een redelijke trefkans. De wallen waren van twee muren met een laag aarde ertussen. Zo konden ze gemakkelijk een meter of vijf dik worden. Bijna iedere grotere stad had een „burcht”, als laatste toevluchtsoord. Het was een stevige toren.

Over de godsdienst der bewoners van Kanaän in deze tijd het volgende: Het meest werden gediend de *Baäls* (Baäl = heer) en *Astarte's* (maangodin). Iedere stad heeft zo zijn eigen Baäl b.v. *Baäl Pear* (= Heer des bergs), *Baäl Zefon* (= Heer van het Noorden), *Baäl Gad* (= Geluksgod), *Baäl Tamar* (= Heer van de palmboom), *Baäl Perazim* (= Heer van de doorbraak) en *Baäl Zebub* (= Heer der vliegen, een boosaardige god, die door middel van vliegen ziekte veroorzaakte; het was de god van Ekron). De Baäls werden gediend op hoogten. Deze dienst was zedeloos (wijngelag, woeste muziek, losbandigheid!). Bij deze dienst behoorden ook de „schandjongens”, dat waren „gewijden”, die allerlei zedeloosheid bedreven.

Van *Baäl* had men ruwe, plumpe beelden. Zijn vereerders kusten die de voeten. Hun werden allerlei offers gebracht, o.a. ook *mensenoffers*, b.v. de eerstgeboren zonen (ook de eerstgeboren zonen der Israëlieten waren aan God gewijd, maar Jahwè wilde hun dood *niet!*). De naam van Baäl is lang blijven voortbestaan. B.v. *Hannibal* betekent: „genade van Baäl”. Baäl was een *zonnegod*.

Ook *Astarte* werd zeer veel vereerd in Kanaän. Rond haar beeld plaatste men *groene takken* (de Statenvertaling noemt dit „bossen”) of bij het beeld een „heilige” paal. Denk aan Gideon!

Een andere godin was *Anat*, van de oorlog. Samgar heet b.v. een Anatoon, dus een held. De vaderstad van Jeremia, *Anathot*, heette naar haar.

Voorts was er ook nog *Meni*, de god van het noodlot.

5. De Israëlieten trokken door de Jordaan in de dagen des oogstes, „de Jordaan was toen vol water aan al zijn oevers”. We onderscheiden bij deze rivier een zomer- en een winterbed. Het zomerbed was smal, 20 meter, het winterbed met de uiterwaarden erbij veel breder. Sommige Bijbeluitleggers menen, dat de ophoping van water in de Jordaan een natuurlijke oorzaak kan hebben gehad. Het is nl. voorgekomen, dat de rivier ergens zijn hoge oevers ondermijnde en dat deze instortten. Het laatst kwam dit voor in 1927, waardoor de Jordaan 24 uur lang droog stond tegenover Jericho. Dit is natuurlijk mogelijk; God bedient zich vaak van natuurlijke middelen, maar daarmee blijft het wonder even groot. Het wonder is dan dat Jahwè het juist op *dit* moment deed geschieden.
6. Bij de doortocht gaan mee de strijdbare mannen van Ruben, Gad en de halve stam van Manasse. Zij vormen zelfs als goed gewapende lansdragers de voorhoede. Een gedeelte zal echter wel achtergebleven zijn in het kamp te Abel Sittim om de vrouwen en kinderen en het vee dezer twee en een halve stam te bewaken.
7. Oudtijds hielden heel vaak *vrouwen* een herberg. Uit het venster hing dan een rood snoer. Dat zij niet altijd even eerzaam waren, blijkt wel uit dit verhaal. Ook *Rachab* was wat wij noemen een slechte vrouw.
8. Joz. 2 : 2: „in deze nacht” = na zonsondergang.
9. Joz. 2 : 6: „vlasstoppelen” = vlasstengels.
10. Joz. 2 : 15: „zeel” = touw. Dus *niet* het rode snoer.

11. Merk op dat *Rachab* de stammoeder van David en dus van Christus geworden is. En dat zulk een zondige vrouw! Hoe kan dat? Het enige antwoord is: *Omdat zij geloofde in God!* (Hebr. 11 : 31). Dit geloof is haar tot rechtvaardigheid gerekend. Rachabs *noodleugen* is een zonde. Toch heeft God zowel haar als de verspieters gered.
12. De intocht in Kanaän wordt geschat op 1200 voor Christus.
13. Joz. 3 : 16: De stad Adam lag waarschijnlijk 30 kilometer ten Noorden van de plaats waar Israël door de Jordaan toog, aan de mond van de Jabbok. De ligging van Zarton is onbekend.

48

DOOD EN LEVEN

Jozua 4, 5 en 6

De elfde Nisan (= April), de dag na die waarop de kinderen Israëls door de Jordaan gegaan zijn, vindt er een korte plechtigheid plaats in het legerkamp te Gilgal. Tijdens de doortocht hebben twaalf sterke mannen twaalf stenen uit het midden van de Jordaan genomen en deze stenen worden nu door Jozua als een gedenkteken opgericht. Zwijgend ziet het volk deze plechtige handeling. Dan spreekt de veldheer deze woorden:

„Wanneer uw kinderen later vragen zullen: Vanwaar deze stenen? dan zult gij antwoorden: De Heere onze God heeft de wateren van de Jordaan voor onze aangezichten doen uitdrogen, totdat wij er doorgegaan waren.”

Soli Deo gloria, God alleen de eer voor Zijn grote wonder. En in de harten der kinderen Israëls is het plechtige voornemen dit hun kinderen te vertellen.

Nu zijn ze verlangend op te trekken tegen Jericho, de stad die ze aan de horizon zien. Maar hun verlangen kan nog niet direct vervuld worden. Eerst moeten ze nogmaals, en velen zelfs voor 't eerst plechtig den Heere toegewijd worden. Velen, zelfs het grootste gedeelte, zijn nog niet besneden, nog niet ingelijfd in het verbond dat God met Abraham gemaakt had. Sinds de uittocht uit Egypte, nu veertig jaar geleden, had de besnijdenis niet meer plaats gehad. God zelf legt een grote verschrikking op de volken van Kanaän, opdat zij Zijn volk niet overvallen als het weerloos is. Immers na de besnijdenis zijn de mannen enige dagen ongeschikt om te strijden.

Als ze genezen zijn zegt de Heere: „Heden heb Ik de smaad van

Egypte van u afgewenteld." Daarom wordt deze plaats Gilgal (= afwenteling) genoemd.

Nu is het volk geheel opgenomen in het Verbond Gods. Nu kunnen ze ook des Heeren pascha vieren. Nu kunnen ze eten van het koren des lands en nu houdt het „man" op. Veertig jaren lang zijn ze op wonderse wijze door Jahwè gespijzigd in de dorre woestijn. Nu is dit hemelbrood niet meer nodig.

Zo bindt God Zijn volk nauwer aan Zich door besnijdenis en pascha. En dan, dan is weldra de dag aangebroken waarop het grote verlangen des volks om de verovering te beginnen, vervuld zal worden.

Op de avond vóór deze dag wandelt Jozua in de eenzaamheid in de richting van Jericho. 't Is of ook zijn verlangen niet langer wachten kan. En daar in 't gezicht van Jericho's wallen, staat plotseling een man tegenover hem met een uitgetrokken zwaard. Jozua, de veldheer, die geen ogenblik vrees kent, vraagt: „Zijt gij van ons of van onze vijanden?"

„Nee," antwoordt de man, „maar ik ben de Vorst van het heer des Heeren."

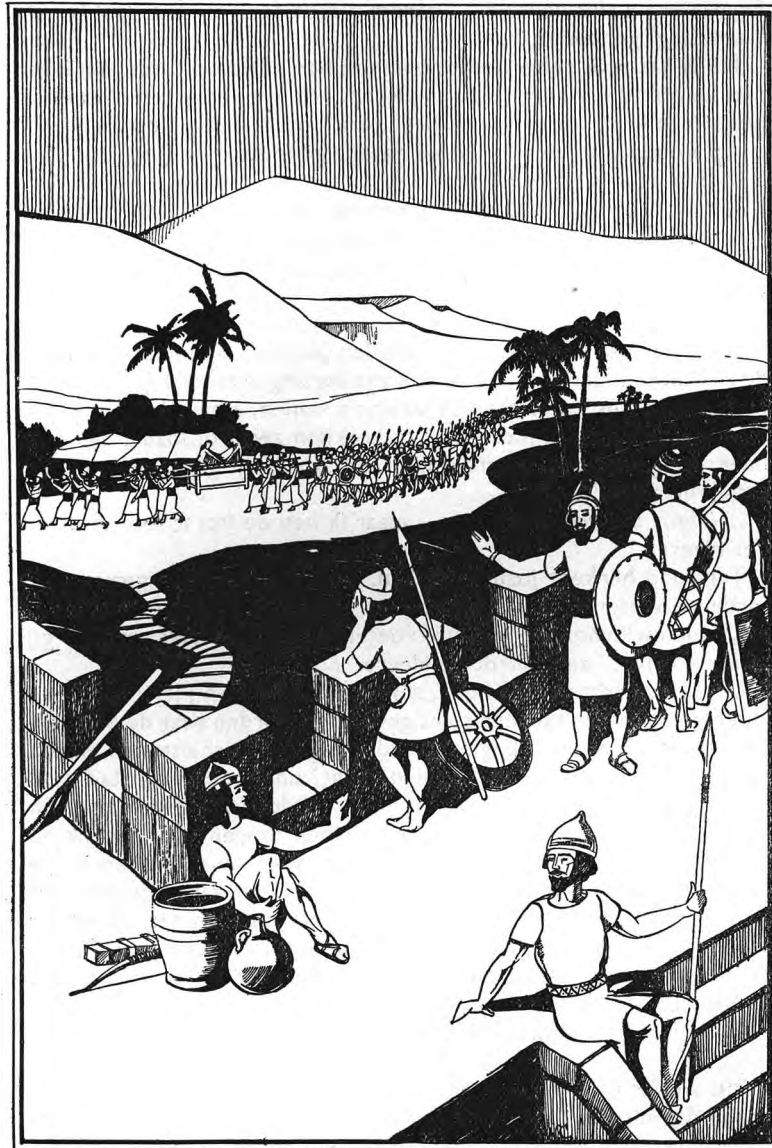
Terstond herkent Jozua zijn God. Hij valt op het aangezicht ter aarde en vraagt: „Wat spreekt mijn Heer tot Zijn knecht?"

„Trek uw schoenen van uw voeten, want de plaats waarop gij staat, is heilig," antwoordt de Heere.

En als Jozua dit gedaan heeft, zegt de Heere hoe hij Jericho in hun hand geven zal. Er zal geen spies geworpen worden naar de belegerden, geen steen zal geslingerd worden tegen de tichelstenen muren maar: „Gij dan allen, die krijgslieden zijt, zult rondom de stad gaan de stad omringende éénmaal; also zult gij doen zes dagen lang. En zeven priesters zullen zeven ramsbazuinen dragen vóór de ark en gijlieden zult op de zevende dag de stad zevenmaal omgaan en de priesters zullen met de bazuinen blazen. En het zal geschieden als men langzaam met de ramshoorn blaast, als gijlieden het geluid der bazuin hoort, zo zal al het volk juichen met een groot gejuich, dan zal de stadsmuur onder zich vallen en het volk zal er inklimmen, op de plaats waar het staat."

Zo is het krijgsplan Gods. Zo zal Jozua het uitvoeren.

't Is wel een wonderlijk leger dat de inwoners van Jericho de volgende dag uit het Oosten zien komen. Voorop gaan de gewapende

Om de stad Jericho

lansdragers, dan volgt de ark, gedragen door in 't wit geklede priesters, terwijl een groot gedeelte van het volk volgt.

Met ernstige gezichten staan de verdedigers op Jericho's wallen. Als die woestijnbewoners binnen schootsafstand naderen, zullen de slingeraars hun stenen slingeren, dan zullen de boogschutters hun bogen spannen; de slingerstenen zullen zeker treffen en de pijlen zullen de aanvallers doen deinzen; ze zullen doorboren het hart van die in 't wit geklede priesters, die het symbool van hun god mededragen. Ze zullen de aanval afslaan. Jericho zal ook nu, als zovele malen, onneembaar blijken.

O, in hun harten is een geheimzinnige vrees voor dat vreemde volk, dat de reuzen van het Overjordanse opzocht in hun rots-holen en versloeg, maar met doodsverachting zullen ze hun stad verdedigen. De poort is vast gesloten.

Daar naderen de woestijnbewoners. Nu zal weldra het bevel tot boogschutters en slingeraars weerklinken; nu zijn ze bijna binnen schootsafstand, nu... maar, o zie dan, nu zwenkt de voorhoede af, als waagt ze zich niet binnen het bereik van felle pijl en steen. En ook de priesters met hun god zwenken af evenals de achterhoede van het leger. Wat gaan ze doen? Zoeken ze een zwakke plek in de verdediging? Maar die zullen ze niet vinden. De mannen van Jericho zijn paraat.

Vol spanning zien die mannen naar dat wonderlijke leger, waaruit geen krijgsumoer opklinkt. Geen in extase gebrachte mannen voeren krijgsdansen uit. Alleen het langgerekte geluid der oorlogsbazuin wordt gehoord. En voorts trekt het leger steeds buiten schootsafstand om de gehele stad. De wandeling duurt niet lang en weldra verdwijnt het leger weer in de verte in de richting van de Jordaan.

Vreemde strijders zijn het. De mannen van Jericho zien elkander aan. Ze lezen het niet-begrijpen in elkanders ogen. Een enkeling snoeft, dat hij zo graag zijn pijlen geschoten had, zijn stenen geslingerd, maar de meerderheid is stil om het vreemde, het benauwende.

De volgende dag gaat het zonderlinge leger dezelfde weg en de derde dag weer en de vierde en steeds is er het zwijgen en het langgerekte geluid der oorlogsbazuinen. Wie kan dit verklaren? Dit wonderde doen werkt demoraliserend op de mannen van Jericho. Het lijdelijk toezien geeft een ondragelijke spanning, het is als het langzaam, martelend uitvoeren van een doodvonnis.

Op de zevende dag gaat het leger zelfs zevenmaal om de stad heen. En nog geschiedt er niets. De spanning wordt ondragelijk. Wat willen die aanvallers dan. De muren van Jericho, de dikke, dubbele muren zijn vol mensen.

Nu is de zevende rondgang volbracht.

En nu... Opeens wordt het zwijgen verbroken door de stem van den generaal: „Juicht!”

Donderend klinkt dit bevel. En het geluid der bazuinen zwelt aan en een duizendstemmig juichen stijgt op uit het leger der kinderen Israëls, het kaatst tegen de muren van Jericho, de aarde beeft en op dit ogenblik voelen de bewoners der belegerde stad de muren onder zich wegzakken, alle strijders meesleurend in hun val.

Doodstrafpaal

Een enorme stofwolk stijgt rondom op en door die wolk rennen plotseling de aanvallers aan. De lucht beeft van hun krijgsumroer. Geen der belegerden waagt het meer een pijl te schieten, een steen te slingeren, een lans te stoten. Verlamd zijn ze van ongekende schrik. Zo worden ze door Jozua's lansdragers doorstoken.

Als straks alle leven in de stad uitgeblust is, wordt slechts de koning levend voor Jozua gebracht. Hij wordt gepaald en sterft een langzame, vreselijke dood.

Als straks de avond daalt, is Jericho een puinhoop geworden. Al het goud en zilver, alle kostbaarheden worden verzameld en bestemd voor de dienst des Heeren. Niemand mag iets van de buit nemen. Het is alles voor Jahwè.

Zo is het 's Heeren wil.

Slechts een klein gedeelte van de stadsmuur staat nog overeind. Op dat gedeelte staat Rachabs herberg. Het rode snoer heeft zijn dienst gedaan. Midden in de algemene vernietiging heeft het de bewoonster en haar familie beveiligd. Nu gaan de twee verspieters in dat huis op Jozua's bevel en ze brengen Rachab, haar vader en haar moeder en haar ganse familie uit buiten de stad, omdat zij de boden verborgen had, die Jozua zond om Jericho te verspieten, omdat... zij geloof had.

Dan laait weldra het vuur op en Jericho, de trotse stad, de sleutel tot het land Kanaän, wordt een rokende puinhoop, over welke Jozua de heilige eed spreekt: „Vervloekt zij die man voor het aanzicht des Heeren, die zich opmaken zal om deze stad Jericho te

bouwen. Hij zal ze grondvesten op zijn eerstgeboren zoon en haar poorten stellen op zijn jongsten zoon."

Hoe groot, hoe vrees'lijk zijt G' alom
 uit Uw verheven heiligdom,
 aanbid'lijk Opperwezen!
 't Is Isrels God, Die krachten geeft,
 van Wien het volk zijn sterkte heeft:
 looft God, elk moet Hem vrezen.

Psalm 68 : 17

VERKLARINGEN

1. Jozua richt dus twee gedenktekenen op: Een in het midden van de Jordaan, waar de priesters stonden en een op de plaats, waar het leger gelegerd was te Gilgal. We moeten ons de stenen van het laatste gedenkteken niet al te groot indenken. Ze werden immers op de schouder gedragen.
2. Joz. 5 : 2: „Stenen messen”: men kende toen nog geen ijzere messen. Het ijzer, genoemd in Joz. 6 : 19 is het eerste hier bekend.
3. Joz. 5 : 11: Het *overjarig* koren is de opbrengst aan koren.
4. Joz. 6 : 19: „koperen” = bronzen.
5. De opgravingen hebben bewezen dat de muur van Jericho slechts gedeeltelijk gevallen is. Hier en daar zijn stukken blijven staan.
6. Volgens 1 Kon. 16 : 34 heeft Hiël later Jericho opgebouwd en twee zijner zonen letterlijk geofferd, volgens heidense gewoonte.
7. Jozua 4 : 21—24: Hier geeft de Heere een gebod aan de ouders om Zijn grote daden de kinderen te vertellen. Het doel van Christelijk geschiedenis- onderwijs. Psalm 78 : 2—8 (onber.).

49

„WAAROM?” — OM GODS EER!

Jozua 7 en 8

De dag daalt.

Voor de ark des Heeren, niet ver van de puinhopen van Jericho, liggen enkele mannen in 't stof gebogen. Hun houding, hun gebaren verraden diepe droefheid. Eén van die mannen kennen we: het is Jozua, de wijze, moedige veldheer.

Jozua, in 't stof gebogen, overmand door droefheid? En was er gisteren niet een groot gejuich in 't leger om de eerste overwinning? En was er in Jozua's hart niet de jubel, omdat de Heere hem groot maakte in de ogen des volks? Vanwaar dan deze diepe droefheid?

Deze morgen zijn de Israëlieten verslagen door de inwoners van

Ai, een stedeke ten Westen van Jericho. Jozua heeft enkele verkenners gezonden naar het stadje. Die zijn teruggekomen en ze hebben gezegd: „Laat niet het hele leger tegen Ai optrekken; een 3000 man is voldoende, het is maar klein.”

De 3000 mannen zijn gegaan, blij dat zij gaan *mochten*; de overwinning was immers zeker?! God was met hen.

Maar God was *niet* met hen geweest. Ze waren verslagen en in panische schrik de helling van de heuvel, waarop Ai lag, afgevlucht en de inwoners van Ai hadden hen vervolgd tot Sebarim (de steengroeven) toe, die onderaan de helling lagen. Hoe was het mogelijk?! En er waren 36 man gevallen.

„Toen versmolt de moed des volks en vlood weg uit hun ziel.”

En Jozua? Vol ontzetting heeft hij 't gezien. En zijn veldheersblik heeft reeds doorschouwd, wat de vreselijke gevolgen van deze nederlaag zullen zijn. Daarom heeft hij zijn klederen verscheurd en is hij op het aangezicht ter aarde gevallen vóór de ark tot de avond toe, hij en de oudsten van Israël; daarom hebben ze stof op hun hoofden geworpen en geklaagd: „Ach Heere Heere, waarom hebt Gij dit volk door de Jordaan ooit doen gaan en waarom moeten wij nu vallen onder het zwaard der Amorieten. En waarom zal Uw grote Naam, Heere, verguisd worden door de heidenen? Waarom, o, waarom?”

Op dit laatste „waarom” antwoordt Jahwè. Zijn eer *zal* niet aangerand worden en Zijn naam niet verguisd. Uit de wolk boven de ark klinkt Zijn goddelijk „waarom”? als antwoord tot Jozua: „Sta op! *Waarom* ligt gij dus neder op uw aangezicht? Israël heeft gezondigd; zij hebben Mijn verbond, Mijn gebod overtreden, zij hebben genomen van het Mijne, ze hebben gestolen en het gestolene verborgen. Ik zal voortaan niet meer met u kunnen zijn, tenzij gij de ban uit uw midden wegdoet.”

Gods antwoord op Jozua's „waarom”. Maar Jozua wist ook niet, dat gisteravond een man, genaamd Achan, van de schatten die aan Gods dienst geheiligd moesten worden voor zichzelf genomen had: een mantel van Sinear, een kostbaar kleed met goud doorweven en met edelstenen bezet, tweehonderd sikkelen zilver, ter waarde van 300 gulden en een gouden sieraad in de vorm van een tong ter waarde van 1500 gulden.

Hierdoor had Achan zich vergrepen aan het hoogste, aan Gods eigendom, aan Jahwè zelf en hierom rustte Gods vloek op het gehele volk. Zoals een geheel lichaam ziek kan zijn doordat een der leden ontstoken is.

De ontstoken plek moet *uitgebrand* worden. Jozua weet wat hij doen moet. Jahwè zelf heeft het hem gezegd.

„Verootmoedigt u voor den Heere de ganse nacht,” zegt hij tegen het volk.

Morgen. De zon is nauwelijks opgegaan boven de vlakke velden van Jericho. Israël is aangetreden naar zijn stammen. Het lot zal den overtreder aanwijzen. God zelf zal het doen.

Uit een vaas, waarin witte steentjes en één zwart, neemt elk der stamhoofden er een. Het stamhoofd van Juda trekt het zwarte steentje. Nu zijn de andere stammen vrij.

Gods gerechtigheid wijst nu de weg door de geslachten, de families en ten slotte de huisgezinnen van deze stam en... het huisgezin van Achan wordt geraakt. Hij heeft het kwaad bedreven, de hoogste misdaad tegen den Allerhoogste.

Het volk wijkt terzijde. Jozua staat alleen met Achan. En Achan, de schuldige, bekent. Hij geeft Gode de eer in zijn bekentenis, maar dit redt hem *niet* van de tijdelijke straf. De ontstoken plek moet *uitgebrand* worden.

Achan wordt met zijn kinderen en zijn vee en zijn tent en zijn huisraad naar het onheilsdal, naar Achor, gevoerd en daar gestenigd en verbrand. Boven de rokende resten richt het volk een grote steenhoop op, Achans naam is voor eeuwig veracht.

Zo wil het Jahwè en Hij is rechtvaardig. Zijn doen is enkel majesteit, aanbidlijk Zijn heerlijkheid en Zijn gerechtigheid oneindig.

Het is nacht.

Beschermd door de duisternis trekken ze in een grote boog om Ai, Jozua's 5000 krijgers, die zich achter het stadje in een hinderlaag zullen leggen. Als de morgen komt, zal Jozua met het gros van het leger tegen Ai optrekken, dan zal dit gros van het leger aanvankelijk vluchten en de ganse strijdmacht van Ai uit de stad lokken. Dan zal Jozua zijn lans opsteken, het teken zal doorgegeven worden aan de mannen in hinderlaag achter de stad; die zullen opstaan, de stad innemen en gedeeltelijk in brand steken. En zo zal de stad in handen van Israël vallen.

De krijgslist gelukt volkomen. Als Jozua's lans omhoog gaat nemen de krijgers-in-hinderlaag de stad in, het gros van Jozua's leger staakt de vlucht en de strijders van Ai worden geheel verslagen. Alle inwoners van het stedeke worden gedood, behalve de koning, die

levend voor Jozua gebracht wordt. Hij sterft de wrede paaldood. De buit van het stadje is voor Israël.

Weer is het avond, maar nu van een glorievolle dag. Nu is er weer het gejuich in Israëls tenten. God heeft Zijn vloek van het volk afgenomen. Op zijn „waarom” heeft Jozua en in hem het ganse volk een duidelijk antwoord gekregen:

De Heer is recht in al Zijn weg en werk,
Zijn goedheid kent in 't gans heelal geen perk.
Hij is nabij de ziel, die tot Hem zucht,
Hij troost het hart, dat schreiend tot Hem vlucht.

Psalm 145 : 6

VERKLARINGEN

1. Enige opmerkingen betreffende de *ban*:
Met *ban* wordt eigenlijk bedoeld: iets wat „afgezonderd” is, zodat geen mens er verder meer gemeenschap mee mag hebben. Dat iets is dan met vloek beladen en dus prijsgegeven aan de vernietigende toorn van God. Er bestonden verschillende soorten (graden) van *ban*:
 - a. alle mannen en vrouwen worden gedood; de jongste meisjes blijven leven als buit (zie Num. 31 en Richt. 21);
 - b. de gehele bevolking wordt uitgeroeid; de have is buit; de stad wordt gespaard, mag weer bewoond worden (Sihon en Og);
 - c. ook de stad wordt verwoest, moet altijd in puin blijven, maar vee en have wordt buit;
 - d. al wat leeft, dus ook 't vee, wordt gedood; maar goud en alle waardevol metaal komt in de priesterschat (Jericho);
 - e. alles wordt gedood en verbrand; dus algehele vernietiging (Deut. 7 : 25 en 26).
 In Ezra 10 : 8 treffen we een voorbeeld van een onbloedige *ban* aan. Later is de *ban* overgegaan in een *uitbannen uit de Synagoge*. De *grootste ban* is die van Christus, als Hij zeggen zal: „Gaaf weg van Mij — Ik heb u nooit gekend.” Dat is de *ban* van het voor eeuwig van Hem verstoten zijn. Laten we bidden, dat die *ban* ons nooit moge treffen. Het geloof in Christus waarborgt ons dat.
2. *Ai* lag aan de weg van Jericho naar Bethel. Ongeveer 3 uur gaans ten Noorden van Jeruzalem. De naam *Ai* betekent puinhoop. Voor de verwoesting door Israël zal het wel anders geheten hebben. Het is later weer opgebouwd. In 1 Kron. 7 : 28 (Gaza) en Neh. 11 : 31 heet het *Aja*, in Jes. 10 : 28: *Ajath*. Ook in Gen. 12 : 8 komt het voor. Eigenaardig is dat het inwonertal 12000 is, terwijl het toch kleiner was dan Jericho, 't welk maar 200 meter in 't vierkant mat. De getallen in dit gedeelte vormen wel eens een moeilijkheid, b.v. in Joz. 8 : 3 staat dat de hinderlaag 30000 mannen telde en in vers 12 worden 5000 man genoemd. Misschien is hier een vergissing ontstaan bij het afschrijven van de oorspronkelijke tekst. Zo'n kleine vergissing kon ge-

makkelijk ontstaan, ook al omdat het Hebreeuws alleen maar medeklinkertekens kende en geen klinkertekens. Jahwè b.v. schreef men Jhvh. Wie hierover meer wil weten moet een uitvoeriger Bijbelverklaring raadplegen, b.v. de „Korte Verklaring” (uitg. Kok) of „Tekst en Uitleg” (uitg. Wolters).

3. Afgang = helling.
4. We zijn geneigd te verwachten, dat Achan na zijn schuldbelijdenis verlichting van straf zou krijgen. Dit gebeurt niet, omdat door zijn toedoen er een vloek op het hele volk rustte. Die vloek kon weggenomen worden door de oorzaak van die vloek weg te nemen. Daarom moet Achan de *tijdelijke* dood sterven. Dit zegt nog niets over Achans *eeuwig* wel of wee. Daarover beslist de Heere zelf. Dat kunnen wij niet.
5. Achans vrouw wordt niet genoemd. Die was misschien reeds gestorven. Vergelijk hiermee Num. 16 : 27, waar de vrouwen van Dathan en Abiram wel genoemd worden.
6. De inwoners van Bethel vechten ook mee. Toch wordt Bethel niet ingenomen. In Richt. 1 : 22 lezen we pas van de inname door de mannen van Efraïm.
7. „Gouden tongen” zijn later opgegraven bij Gezer.
8. Het dal Achor wordt in Hosea genoemd (Hos. 2 : 14). Lees dit eens en denk eens na over deze heerlijke beeldspraak. Een sterker beeld van Gods genade en barmhartigheid kan moeilijk gevonden worden.
9. Joz. 7 : 5: „ongeveer 36 man”. Een der grootste veldslagen uit die tijd, nl. die van Toetmosis III, den Faraó der verdrukking, bij Megiddo, gaf een aantal gesneuvelden van 80 man.
10. Joz. 8 : 30: De berg Ebal ligt ten Noordoosten van de berg Gerizim en ten Zuidoosten van Sichem. Hier is Jozua dus al in 't hart van het land.
11. Joz. 8 : 31: Een altaar van *gehele* stenen is *onbehouwen* stenen.

50

JOZUA, GODS STRIJDER

Jozua 9, 10, 11, 23 en 24

„**U**we knechten zijn uit zeer verren lande gekomen, om de Naam des Heeren uws Gods; want wij hebben Zijn gerucht gehoord en alles wat Hij in Egypte gedaan heeft; en alles wat Hij gedaan heeft aan de twee koningen der Amorieten, Sihon, den koning van Hesbon en Og, den koning van Basan...”

Uit zeer verren lande... 't Is wel een wonderlijke troep, die in het legerkamp te Gilgal gekomen is om met Jozua en de stamhoofden te spreken. En dat ze uit zeer verren lande zijn, kun je ze ook wel aanzien. Hun kleren zien er gehavend uit en hun schoenen eveneens. Het brood dat ze bij zich hebben is hard en kruimelig geworden,

hun wijnzakken zijn gescheurd en de gaten zijn toegeknoopt. Ja, alles ziet er wel haveloos uit, als na een lange reis.

En ze weten van Gods wonderen in Egypte en in het Overjor-daanse, maar blijkbaar niet van de doortocht door de Jordaan en van Jericho en Ai. Ja, ze zijn wel uit zeer verren lande gekomen.

En wat is het doel van hun reis? Ze zijn gekomen om de Naam des Heeren, den God van Israël. Is dat geen heerlijk doel? De grootheid van de Naam van Jahwè drong dus door tot ver buiten de grenzen van Kanaän. Dit verheugt Jozua en de stamhoofden wel zeer.

Aankankelijk is er enige achterdocht in hun hart. Als die haveloze vreemdelingen hen eens bedriegen. Want met de bewoners van Kanaän mogen ze geen verbond sluiten en dat vragen die vreemdelingen uit verren lande toch.

Enkele stamhoofden nemen van het kruimelige brood. Dan is hun achterdocht spoedig verdwenen en... Jozua en de stamhoofden zwe-ren bij Jahwè, Wiens raad zij *niet* vragen, dat ze hen in het leven zullen behouden. 't Gaat prachtig voor de vreemdelingen uit verren lande en... een eed is heilig. Vol vreugde reizen ze heen. Hun list is prachtig gelukt, want...

Het geschiedde na drie dagen, zo hoorden Jozua en het ganse volk, dat de haveloze vreemdelingen hun naburen waren, want hun steden waren Gibeon, Kefira, Beëroth en Kirjath Jearim. Vier steden, die gevierden een bondgenootschap gesloten hadden. Van deze steden was Gibeon, negen km ten Noorden van Jeruzalem, de grootste.

Het helpt niet of de Israëlieten murmureren tegen de oversten. De eed is gezworen en de eed is heilig. De steden worden niet aangetast, de inwoners niet gedood. Wel worden ze tot slaven gemaakt en in de loop der jaren verdrukt, zodat ze langzamerhand geheel uitsterven. Jozua's vloek klinkt hun in de oren, houthakkers en waterputters zullen ze zijn voor het huis Gods en voor de vergadering. Maar ze blijven leven; het doel van hun list is bereikt.

Toch is dit resultaat niet het einde van hun moeilijkheden. Want Adoni-Zedek, de koning van Jeruzalem, hoort van het verraad der Gibeonieten en hij zendt boden naar vier koningen van grote steden, zeggende: Komt tot mij en helpt mij, opdat wij Gibeon slaan, omdat zij vrede gemaakt hebben met Jozua en met de Israëlieten.

Daarvoor zijn de vier koningen in dit land, waar altijd onderling oorlogen zijn, te vinden. Wee de Gibeonieten!

't Is een kreet om hulp, die tot Jozua komt in het kamp te Gilgal: „Verlos ons en help ons, want al de koningen der Amorieten,

die op het gebergte wonen, hebben zich tegen ons vergaderd.”

Deze smeekbede kan Jozua, de strateeg, niet onbeantwoord laten. De eed is heilig en de gelegenheid om een geweldige slag te slaan is schoon. Maar eerst vraagt Jozua *nu* den Heere. Hij heeft geleerd. En Jahwè, de Lankmoedige, antwoordt: „Vrees niet voor hen, want Ik heb hen in uw hand gegeven; niemand van hen zal voor uw aanzicht bestaan.”

En dit geschiedt. Jozua, de krijgsman, kent de waarde van snelle overrompelende aanvallen. Hij trekt de ganse nacht door met zijn leger en nog vóór het morgenkrieken is hij tot dicht bij den vijand genaderd.

Zo snel is zijn mars geweest, dat de krijgslieden nog enige uren kunnen rusten. Maar dan valt hij het leger der verbondenen aan. Jahwè strijdt met hem mee; de vijand verschrikt en slaat op de vlucht.

Jozua weet dat dit *de* kans is om een groot gedeelte van Kanaän in zijn bezit te krijgen. In het vuur der achtervolging ziet hij het moment naderen dat deze gestaakt zal moeten worden door de duisternis nog vóór de vijand geheel verslagen zal zijn. En dan spreekt hij de woorden van zijn diep Godsgeloof: „Zon, sta stil te Gibeon en gij maan in het dal van Ajalon.”

Vermetele woorden lijken het. Wie zal de hemellichamen, die met duizelingwekkende snelheid rondvliegen in hun banen, welk mensenkind zal die vlucht vermogen te stuiten? Neen, dat kan geen mensenkind; dat kan ook geen man als Jozua; maar dat kan wel: zijn geloof. Dit geloof doet meer dan bergen verzetten; dit geloof gaat een wonder verrichten, waarop de grootste denkers en astrologen van alle eeuwen vol stil ontzag gestaard hebben.

Want... „de zon stond stil in het midden des hemels en haastte niet onder te gaan omtrent een volkomen dag; en de maan bleef staan, tot dat zich het volk aan zijn vijanden gewroken had.”

Nooit kan 't geloof te veel verwachten. Jahwè stuit ons ganse planetenstelsel in zijn loop omdat Zijn kind het wil. Zo is onze God. Hij doet zelfs nog meer. Hij werpt grote hagelstenen op de vijanden van de hemel, zodat er meer door de hagelstenen sterven dan door het zwaard der Israëlieten. En als eindelijk de zon haar loop weer vervolgen mag naar de avond toe, en straks de duisternis valt, dan is de vijand volkomen verslagen. Slechts enkelen hebben vluchtende hun steden kunnen bereiken. Zo God vóór Zijn volk strijdt, wie zal het tegenstaan?

De volgende morgen vindt er een plechtigheid plaats in 't leger. De koningen der vijf steden zijn de vorige dag in een spelonk gevlucht.

„Wentelt grote stenen voor de spelonk en zet mannen ervoor opdat ze niet ontkomen,” heeft Jozua gezegd.

Nu worden de stenen weggewenteld en de koningen komen te voorschijn. Jozua gebiedt de aanvoerders van het leger, dat zij hun voet zetten zullen op de hals der koningen. Deze doen het en dan spreekt hun generaal: „Vreest niet en ontzet u niet, zijt sterk en hebt goede moed, want alzo zal de Heere al uw vijanden doen tegen welke gij strijdt.”

Dan worden de koningen gedood en op palen gehangen tot de avond.

De strijd gaat voort. In het Zuiden neemt Jozua vele steden.

De overwinnaars zijn niet te keren. Nog eenmaal zal de ontzette bevolking van Kanaän proberen de zegevierende indringers tot staan te brengen. Nog eenmaal, met een geweldige legermacht.

In het Noorden sluiten de koningen, die anders elkaar beoorlogen, zich tot een grote volkenbond aaneen, onder de opperleiding van Jabin, den koning van Hazor. Het zijn vele krijgers, als het zand dat aan de oever der zee is in veelheid en zeer vele paarden en wagens.

Maar ook zij kunnen niet bestaan voor de allesoverwinnende legers van Jozua, wiens machtige bondgenoot Jahwè is.

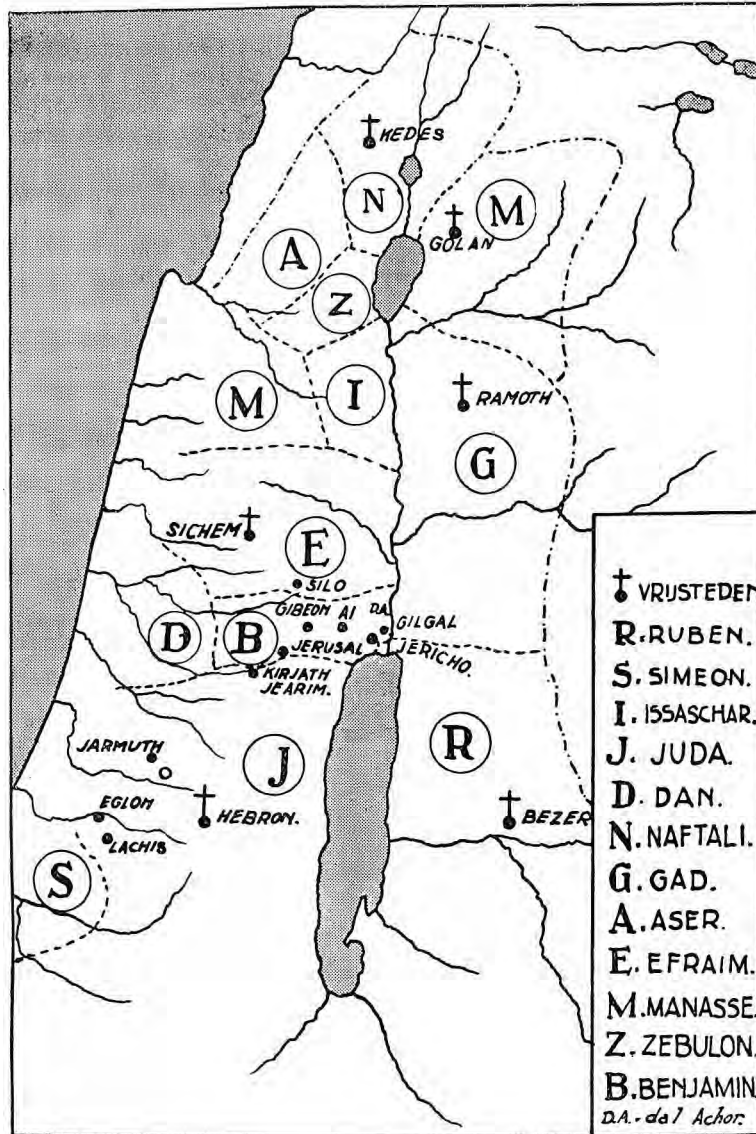
„Vrees niet,” zegt de Heere, „want morgen om deze tijd zal ik hen altogader verslagen geven voor het aangezicht Israëls; hun paarden zult gij verlammen en hun wagens met vuur verbranden.” Die wagens waarvoor Israël soms bang was, ook die zullen den Kanaänieten niet de overwinning kunnen geven.

Jozua overvalt de bondgenoten; deze slaan in grote verwarring op de vlucht en weer is de overwinning volkomen.

Zo verovert hij, het land doortrekkend, de ene stad na de andere. Zo krijgt Israël uit Gods hand de erve, die de Heere voor hen verkoren heeft.

Aan het einde der oorlogen wacht Jozua de taak het land onder de stammen te verdelen. Dit geschiedt door het lot. En als dan eindelijk alle zaken geregeld zijn, dan wil Jozua zich terugtrekken op zijn erfdeel om rustig zijn laatste levensdagen te slijten.

Voor hij echter heengaat, houdt hij in een toespraak tot het volk

Verovering en verdeling van Kanaän

een vurig pleidooi voor de dienst des Heeren. „Den Heere uwen God zult gij aanhangen,” zegt hij, „gelijk als gij tot nu toe gedaan hebt. Dan zal niemand voor uw aangezicht bestaan. Eén enig man zal er duizend jagen, want het is de Heere uw God zelf, Die voor u strijdt. Maar wanneer gij het verbond des Heeren uws Gods overtreedt en gij andere goden dient en u voor dezelve nederbuigt, zo zal de toorn des Heeren over u ontsteken, en gij zult haastig omkomen van het goede land, dat Hij u gegeven heeft.”

Nog eenmaal laat de grijze generaal de ganse geschiedenis van Israël aan hen voorbijgaan van Terach af tot nu toe en plechtig belooft het volk: „Wij zullen den Heere dienen en wij zullen Zijn stem gehoorzamen.”

Ach, hoe vaak hebben zij deze plechtige belofte geschonden.

Jozua kent hun geneigdheid om de afgoden te dienen. Daarom richt hij een gedenksteen op te Sichem, waar deze vergadering plaats vindt, opdat het volk in een zichtbaar teken een blijvende herinnering heeft aan deze belofte. „Deze steen zal tot een getuigenis tegen ulieden zijn, opdat gij God niet liegt.”

De plechtige bijeenkomst is geëindigd. Jozua kan heengaan in vrede. Hij heeft Gods opdracht vervuld. Honderd en tien jaar is hij oud geworden. Dan sterft hij.

„En zij begroeven hem in de landpale zijns erfdeels te Timnath-Sérah, hetwelk is op een berg van Efraïm.” Dat is het sobere overlijdensbericht van den man, die in 's Heeren kracht door het geloof meer dan dertig koningen versloeg; de man, die, door het geloof, hemel en aarde bewoog, zodat zelfs op zijn woord een zonnestelsel stilstond. De man, die vol geestvervoering sprak: „Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen.”

Nooit kan 't geloof te veel verwachten,
des Heeren woorden zijn gewis.
't Faalt aardse vrienden vaak aan krachten,
maar nooit een Vriend als Jezus is.
Wat zou ooit Zijne macht beperken?
't Heelal staat onder Zijn gebied!
Wat Zijne liefde wil bewerken,
ontzegt Hem Zijn vermogen niet.

VERKLARINGEN

1. *Gibeon* is tijdens de intocht in Kanaän een belangrijke stad, „als een der koninklijke steden”. Het stond niet onder een koning maar onder een raad van geslachtshoofden. Het lag ten Noorden van Jeruzalem. De opgravingen hebben bewezen dat de muren een kleine 6 meter dik geweest zijn. De inwoners stonden bekend als dappere helden. Van een Gibeoniet uit Davids tijd Ismaja, lezen we, dat hij aan de spits van Davids helden stond (1 Kron. 12 : 4). De fout van Jozua is, dat hij *niet* den Heere om raad vroeg. Hier blijkt wel het grote verschil tussen Mozes en Jozua. Mozes zou zulk een verbond nooit gesloten hebben. De Gibeonieten zijn later geheel onder gegaan.
2. „*Beschimmeld*” brood = *verkruid* brood.
3. „Uit zeer verren lande.” Merk op dat de Gibeonieten dit land *niet* noemen.
4. Adoni-Zédek betekent: mijn heer is Zedek (een Fenicisch afgod). Het oude Jeruzalem lag op de heuvel *Ofel*, ten Zuiden van de tempel. Hebron lag veel Zuidelijker.
5. „*Hazor*” was een belangrijke stad in Galilea.
6. De „Kanaänieten tegen het Oosten” woonden in de vlakte van de Jordaan. Die „tegen het Westen” bij de Middellandse Zee.
7. *Beth Horon* = huis der engten. Het was een holle weg tussen de bergen. Het was een belangrijk strategisch punt. Hier is ook gestreden in de dagen der Makkabeën, van de Romeinen en in de Wereldoorlog (1917). De vluchtelingen hoopten zich hier voor de nauwe weg op. Hier strijdt God met hagel.
8. Het „boek des oprechten” is een verzameling oude krijgsliederen (zegezangen en treurliederen) uit veel later tijd. „Het schijnt een heel merkwaardig boek te zijn geweest vol hoge dichterlijke vlucht” (Baarslag).
9. Na de ondergang van Ai volgt in het boek Jozua (hfdst. 8 : 30–35) het bouwen van een altaar op de berg Ebal bij Sichem. Dit is in het midden des lands. Hier wordt ook de wet van Mozes nog eens voorgelezen. Deze gebeurtenis volgt waarschijnlijk niet op de ondergang van Ai. De verteller in dit boek wijkt wel meer af van de chronologische volgorde (= tijdsorde) om Jozua als voorvechter van het ware geloof te doen uitkomen. Van het Gilgal bij Sichem af heeft Jozua met het leger niet zo snel de Gibeonieten te hulp kunnen komen.
10. In Joz. 13 : 1–7 staat, dat, toen Jozua oud en welbedaagd was, nog lang niet het gehele land door de Israëlieten veroverd was. Toch moeten ook deze niet-veroverde gedeelten alvast mede verdeeld worden. Deze gedeelten zijn o.a. het land der Filistijnen, Megiddo en omgeving (de stad Megiddo is eerst tijdens Salomo verwoest!), Beth Séan (evenals Megiddo een stad met een Egyptisch garnizoen) en Gézer (deze stad wordt later aan Salomo ten geschenke gegeven door de Farao van Egypte; een sterk bewijs van Egyptische invloed).
11. De verdeling van het land heeft plaats te *Silo* (= rust, vrede), waar de tent der samenkomst gebouwd werd. Jozua heeft een commissie van 36 man ingesteld, die een schets van de verdeling moeten opstellen. Om de door hen aangegeven stukken wordt dan geloot ten overstaan van Eleazar, de hogepriester en Jozua. Aan deze loting namen natuurlijk niet deel de stammen Ruben en Gad en de halve stam van Manasse. Ook kreeg Kaleb een deel in het *Zuiderland*.
12. Over het gehele land worden 48 steden ter beschikking gesteld van de Le-

- vieten; 13 ervan zijn priestersteden, de rest Levietensteden. Dit betekent niet dat alle Levieten in Levietensteden woonden, b.v. Elkana, de vader van Samuël, was een Leviet en woonde niet in een Levietenstad (Rama). De Priestersteden lagen uitsluitend in Juda. Nob (1 Sam. 22 : 11 en 19) was geen priesterstad. Evenmin Jeruzalem, waar de ark en de tempel kwamen.
13. Ook worden 6 vrijsteden aangewezen. Wie zonder opzet iemand doodde, kon er heen vluchten om den bloedwreker te ontkomen. Hij moest er dan blijven tot de hogepriester stierf. Deze vrijsteden waren: Kedes, Sichem, Hebron, Golan, Ramoth en Bezer. Kedes (= heiligdom) lag in 't uiterste Noorden, te Sichem is Jozefs gebeente begraven, bij Hebron lag de spalok van Machpela. Golan, in het oude Basan, Bezer (= Bosra) lag op de hoogvlakte van Moab.
14. In Joz. 22 wordt ons een eigenaardig conflict meegedeeld, nl. een conflict van Oost-Jordaners en West-Jordaners. De Oost-Jordaners hebben nl. een monumentaal altaar opgericht, dicht bij de plaats, waar de doortocht door de Jordaan plaats had. De West-Jordaners vinden dit afgoderij en willen de Oost-Jordaners zelfs te lijf. Het conflict wordt in der minne geschikt, als de Oost-Jordaners verklaren, dat zij dit altaar juist hebben opgericht als herinnering aan hun eenheid met het Westen en niet als concurrent van het altaar in de tabernakel. Och, waren de West-Jordaners immer zulke ijverars van Jahwè gebleven! Sommigen beschouwen dit hoofdstuk als niet tot het boek Jozua behorend, omdat het door taal en stijl zeer afwijkt. Het zou dan een rapport zijn, opgesteld door Pinehas (een Egyptisch woord; het betekent „neger”), den zoon van Eleazar; Pinehas was in bovengenoemd conflict gezantschapsleider.
15. Betreffende Jozua op de grote samenkomst bij Ebal en Gerizim, Joz. 23 en 24, zegt Prof. de Groot: „Er valt hier een straal hoger licht over den krijgsman, wiens handen meer gewend waren de wapens te omklemmen en vijanden te doden dan altaren te bouwen en een exemplaar van de Wet Gods vast te houden.”
En Baarslag zegt in dit verband: „De hooggestemde plechtigheid tussen Ebal en Gerizim, met haar dreunende refreinen van zegen en vloek plaatst Jozua in zijn late levensavond voor ons in een aureool van ondergaand gouden zonnelicht. Jozua, de dienaar van Mozes, is dienaar van Jahwè geworden.” Dit is zijn onvergankelijke roem!

51

ZONDE EN GENADE

Richteren 1, 2 en 3

„Als nu de kinderen Israëls woonden in het midden der Kanaänieten, zo namen zij zich derzelve dochteren tot vrouwen en gaven hun dochteren aan derzelve zonen en zij dienden hun goden.”

Euus, in de grijze oudheid, is hetzelfde geschied. Want: „het ge-

schiedde, als de mensen op de aardbodem begonnen te vermenigvuldigen en hun dochters geboren werden, dat Gods zonen de dochteren der mensen aanzagen, dat zij schoon waren, en zij namen zich vrouwen uit allen die zij verkoren hadden." Toen zeide de Heere: „Mijn Geest zal niet in eeuwigheid twisten met den mens" en... het ganse mensengeslacht met uitzondering van Noach zijn acht zielen is ondergegaan.

Eens... bij Baäl Peor hebben ze hetzelfde gedaan, de kinderen Israëlsen... er stierven er vier en twintig duizend.

En nu... Jozua, de ijveraar des Heeren, die zo fier gezegd had: „Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den Heere dienen"; Jozua, de bekwame generaal, was gestorven en met hem alle mannen, die meegevochten hadden de oorlogen des Heeren. Nu is een ander geslacht opgestaan.

Kaartje der eerste Richteren

Om hen te beproeven heeft de Heere vele heidenen in Kanaän laten blijven. Die heidenen worden hun tot een strik.

De Heere ziet wel dat Zijn volk de baäls der Kanaänieten gaat dienen. En in Zijn lankmoedigheid wil Hij hen waarschuwen. Hij zendt een Engel om hun te zeggen: „Ik heb u uit Egypte opgevoerd en u gebracht in dit land. En Ik heb een verbond gemaakt met uw vaderen en hun gezegd, dat Ik dit verbond in eeuwigheid niet verbreken zal; Ik heb hun gezegd dat zij geen verbond met de inwoners

van dit land mochten maken. En nu... gij hebt Mijn verbond gebroken."

Nu weent het volk om deze woorden van den Engel en zij offeren weer den Heere en niet de baäls. Nu willen ze weer strijden en de vijanden verder verdrijven.

Onder Gods gunst gelukt hun dit gedeeltelijk. Maar toch, uitgeroeid worden de heidenen niet en de mooiste, vruchtbaarste streken blijven in handen der Kanaänieten. Ook de sterke steden als Megiddo en Jebus en Beth Sean en Geser worden niet aangetast.

Neen, de vele plaatselijke goden der Kanaänieten hebben een bijzondere bekoring voor Jacobs zaad en de geheimzinnige dienst, het luisteren naar de fluistering der goden in het ruisen van de wind door het lover van eiken en terebinthen, het heeft een wondere aantrekkelijkheid. Van de hoogheilige, zedelijk reine dienst van Jahwè komt het volk tot diepe onzedelijkheid, tot mensenslachting in de dienst van Astarte, de godin der vruchtbaarheid.

Overal komen ze weer, de terafim, de godenmaskers, die als huisgoden geraadpleegd worden in plaats van dat men Jahwè vraagt.

Dit moet den Heere een gruwel zijn. En Zijn toorn over deze verregaande trouwbreuk moet zich uiten. Maar zelfs in Zijn toornen blijft Hij een genadig Vader, want als Hij hen overgegeven heeft in de handen van rovers, die hen beroven en verdrukken, dan verlost Hij hen weer als ze in de nood tot Hem roepen. Dan verhoort Hij weer hun gebeden.

Hij wil Zijn volk niet eindeloos kastijden. Hij is het, Die hun weer Zijn vriendschap biedt. Een richter, een held, verslaat de vijanden in 's Heeren kracht. Dan zingen ze weer in God verblijd, aan Hem opnieuw gewijd van Zijne wegen. Maar door de dagen verstomt dit lied en de lokkende zangen der heidenen bij Baäls en Astartes zijn zo mooi en... welhaast wijken ze weer af van 's Heeren wegen.

O, het wordt een geschiedenis van vallen en opstaan en weer vallen en weer verrijzen, meer dan drie honderd jaren lang. Dit is de *Richterentijd*, de machtige prediking van Gods eeuwige erbarming, van Jahwè's grenzenloze lankmoedigheid.

Uw goedheid, Heer, is *hemelhoog*. En ondoorgrondelijk is Uw liefde. Zulk een God mogen wij onzen Vader noemen!

Aan de bovenloop van de Eufraat heerst over Syrië Sjarach, koning van Karchemisj. Hij is een man van donkere huidskleur en de mare van zijn roemruchte daden dringt door tot over de velden van

Kanaän. Weldra komt hij zelf met een leger plunderend door het ganse land van Israël tot in het uiterste Zuiden, het woeste bergland van Juda.

Koesjan-Risjataïm (Moor van dubbele boosheid) noemen hem Jacobs kinderen en ze sidderen. Acht jaar lang beheerst zijn zware vuist het land tot Gods geest vaardig wordt over Othniël, den Leeuw Gods; hij is een geweldig strijder, deze Bedoeïenzoon. Voor zijn moed heeft hij Achsa, zijn nicht, dochter van Kaleb tot vrouw gegrepen.

En als Koesjan-Risjataïm eens zijn plundertocht weer uitstrekt tot in het uiterste Zuiden, het moeilijk toegankelijke gebied van de halfwoestijn, dan verslaat Othniël hem volkomen. Koesjan-Risjataïm vergaat de lust om verdere plundertochten in het land van Israël te ondernemen. Het volk des Heeren herademt en in hun tenten is gejuich. En het land is stil, veertig jaar. Gods Leeuw heeft de macht van den bozen Moor vernietigd. We horen van hem niet meer.

In het Oosten echter dreigt nieuw gevaar. Moab is nimmer geheel uitgeroeid en spoedig heeft dit volk, dat de vruchtbare velden oosten de Jordaan bewoont, zich hersteld van de zware slagen, die Israël het in vroeger jaren toebracht.

Reeds lang loert Moab op een gunstige gelegenheid om samen met Amorieten en Amalekieten wraak te nemen. Die gelegenheid komt als Israël na Othniëls dood weer afvalt van Jahwè's dienst.

Langzaam wordt de druk uit het Oosten sterker en stuk na stuk veroveren ze van Israëls bezitting. Het volk, dat 's Heeren dienst verliet, is krachteloos. De hand der Moabieten gaat zwaar drukken op het volk, vooral op de kinderen Benjamins. Achttien jaar reeds dienen ze Eglon, het stierkalf, der Moabieten koning en eindelijk schreeuwen ze in hun nood tot God.

Jahwè hoort hun klagen. Hij zal hen weer verlossen.

Nu door Ehud, een Benjaminit, een man die links is, zoals zovele Benjaminiten. Ehud gaat als leider van een grote karavaan, die de jaarlijkse schatting meevoert naar Jericho; daar resideert Eglon, de dikke koning der Moabieten. Ehud heeft zich een tweesnijdende dolk geslepen. Dit wapen verbergt hij onder zijn kleding rechts.

De tocht gaat voorspoedig. Met hooghartige welwillendheid neemt Eglon de schatting in ontvangst. Ehud en zijn mannen mogen weer naar hun tenten terugkeren. Maar hij heeft de toestanden aan het hof van Eglon goed in zich opgenomen en als de karavaan

MND	NAMEN	ONZE MAANDEN	BIJZONDERHEDEN	FEESTEN
1	ABIB OF NISAN	MAART-APRIL	SPADE REGEN	14-21 PAASCHFEEST
2	IJAR OF ZIF	APRIL-MEI	GRAANOOGST	14-21 PAASCHFEEST VAN DE ONREINEN
3	SIVAN	MEI - JUNI		6 PINKSTERFEEST
4	THAMMUZ	JUNI-JULI	RUST-VUJEN- OLUVEN-EN DADELOOGST	
5	AB	JULI-AUGUSTUS		
6	ELUL	AUGUSTUS SEPTEMBER	NAZOMER WUNOOGST	
7	ETHANIM OF TISRI	SEPTEMBER OCTOBER		1 NIEUWJAAR 10 GROOTE VERZOENDAG 15-22 LOOFHUTTENFEEST
8	BUL OF MARCHESVAN	OCTOBER NOVEMBER	ZAAITJD VROEGE REGEN	
9	KISLEU	NOVEMBER DECEMBER		25 FEEST VAN DE VER- NIEUWING DES TEMPELS
10	THEBETH	DECEMBER JANUARI	WINTER	
11	SCHEBAT	JANUARI FEBRUARI		
12	ADAR	FEBRUARI-MAART	NAWINTER SPADE-REGEN	14-15 PURIMFEEST
13	VE-ADAR			

Overzicht tijdsindeling

de „gesneden beelden” van Gilgal weer gepasseerd is, keert Ehud alleen terug naar Eglons hof. Het is een hachelijk plan dat hij nu volvoeren wil.

„Ik heb een geheime mededeling voor u, o koning,” zegt hij tegen Eglon, die verkoeling zoekt in zijn vertrek op het platte dak, waar jaloezieën de felle zonnestralen weren en aangename koelte geven. De koning geeft een kort bevel en zijn dienaren vertrekken.

„Ik heb een Godswoord aan u,” spreekt Ehud en als Eglon op het horen van deze woorden gaat staan, dan is het ogenblik voor Ehud gekomen. Bliksemsnel grijpt hij zijn scherpe dolk en steekt die den koning in het lichaam. Geluidloos zinkt de dikke koning neer. In grote koelbloedigheid, zonder een zweem van opwinding verlaat Ehud de opperkamer en trekt de deur achter zich in 't slot. Volkomen rustig verlaat hij het paleis en de stad. En in de opperkamer sterft Eglon.

Ehud heeft de verlossende daad gedaan. Jahwè zorgt ervoor dat hij ontkomen kan vóór Eglons dienaren de dood van hun heer ontdekken.

Want als zij eindelijk, na gewacht te hebben, tot ze er verlegen mee worden, de deur van de opperkamer met een grote, houten sleutel openen, dan zien ze hun heer dood ter aarde liggen.

Maar te Seïra op het gebergte van Efraïm laat Ehud de oorlogsbazuin blazen. Van de verwarring, die nu heerst aan Eglons hof, zal hij gebruik maken. Daar komen ze, de Israëlieten. Ze scharen zich achter Ehud, den aanvoerder, die direct de Jordaanveren laat bezetten. In de slag, die volgt, worden de Moabieten, allen grote en sterke kerels, vernietigd.

Moab zal het niet meer wagen Israël te verdrukken.

Nu is het land weer onafhankelijk tachtig jaren.

Jahwè heeft de nood van Zijn volk gezien. Hij heeft hun smeken gehoord. En daarom:

Hij zal Zijn volk niet eindeloos kastijden
 noch eeuwiglijk Zijn gramschap hen doen lijden:
 Hij is het, Die hun toch weer vriendschap biedt.
 Hij handelt nooit met hen naar hunne zonden,
 hoe zwaar, hoe lang zij ook Zijn wetten schonden:
 Hij straft hen, maar... naar hunne zonden *niet*.

VERKLARINGEN

1. De Richterentijd heeft ruim 300 jaar geduurd van ± 1350 v. Chr. tot ± 1050 v. Chr.
2. In de regel rekent men *Samgar* (Richt. 3 : 31) ook tot de Richteren, hoewel Gods Woord hem *niet* een richter noemt.
3. We moeten ons niet voorstellen, dat een richter altijd het *gehele* land verlost. Aan de strijd van Barak (volgende vertelling) namen de *meeste* stammen deel, nl. zes. Simson streed zelfs geheel alleen. Jefta strijdt maar met twee stammen. Van Ebzan, Elon en Abdon weten we slechts dat zij aanzienlijke mannen waren, meer niet!
4. Dat het volk in de Richterentijd wel in diep verval geraakte, blijkt ook uit het feit, dat Hosea later (Hosea 9 : 9) deze tijd aanhaalt, als hij zegt: „Ze hebben zich zeer verdorven als in de dagen van Gibeon” (Richt. 19).
5. Uit Richt. 3 : 13 blijkt dat Jericho alweer opgebouwd, in elk geval bewoond was. Het Gilgal dat hier genoemd wordt, was niet het Gilgal tussen Jordaan en Jericho, ook niet het Gilgal bij Sichem, maar een ander aan de weg Jericho-Jeruzalem gelegen. De „gesneden beelden” zullen wel afgodsbeelden van Eglon geweest zijn. Ze stonden dan op de grens van zijn heerschappij.
6. Een „Godswoord” is eigenlijk een goddelijke boodschap, een goddelijke zending. Als zodanig is Ehuds mededeling geen leugen.
7. Ehuds daad wordt nergens in Gods Woord rechtstreeks noch zijdelings veroordeeld. Het is het door God zelf gewilde middel tot bevrijding van Israël. Ehdus handelde niet uit onedele motieven. Zijn daad was niet eenvoudig sluipmoord. Ze staat op één lijn met het doden van de Kanaänieten onder Jozua” (Dr Goslinga in „Korte Verklaring”).
8. Richt. 3 : 23: De dakkamer bestond dus uit twee gedeelten: een galerij en de eigenlijke kamer. De grendel kon niet alleen van binnen dichtgeschoven, maar ook door middel van een riem van buiten aangetrokken worden; slechts door middel van een sleutel kon de grendel dan weer afgeschoven worden.
9. Richt. 3 : 24: „Zijn voeten bedekken” is zijn behoefte doen.
10. Richt. 3 : 29: „allen vette mannen” = *forse*, sterke mannen.
11. De ossenstok van *Samgar* was een 8 voet lange staf, met aan 't ene einde een ijzeren punt, aan 't andere een schoffelijzer.

52

EEN „MOEDER” IN ISRAËL

Richteren 4 en 5

„Toen riepen de kinderen Israëls tot den Heere, want Jabin, de koning der Kanaänieten, die te Hazor regeerde, had 900 ijzeren wagens en hij had de kinderen Israëls met geweld onderdrukt twintig jaren.”

In het Zuiden is rust gekomen nadat, Samgar, de reus, zes honderd Filistijnen doodsloeg met zijn ossenstok. Nu is het Noorden aan de beurt. Ook daar zijn de kinderen Israëls ontrouw geworden aan Jahwè's verbond; ook daar moet de Heere hen straffen.

Ook daar moeten zij zich weer bewust worden, dat Jahwè hun God is en dat Hij verfoeit de dienst van baäls en astarte's.

Te Haroseth-Gojim (der heidenen) woont hij, Sisera, de beruchte veldheer van Jabin, den koning der Hethieten. Zijn hoofdkwartier ligt vlak bij de Karmel, aan de beek Kison. Van hier uit beheerst hij het gehele Noorden. En zijn hand drukt zwaar op het volk. Verlaten liggen de grote wegen; wie op reis moet, sluipt langs omwegen en stille kronkelpaden; de landbouw is gestaakt; 't is overal burgeroorlog.

Deze toestand smart wel zeer, Debora, een moeder in Israël. Van heinde en ver komen ze tot haar om raad te vragen, de Israëlieten. Zij is immers een profetes, een leidster des volks. Haar „moeder"-hart lijdt onder het lijden van haar volk. En eindelijk wordt dit lijden ondragelijk.

Barak (de bliksem) uit Kedes-Naftali is geen onbekende in het volk. En Debora, de richteres, met haar helder inzicht in bestuurszaken, weet dat Barak de juiste man op de juiste plaats zal zijn. Hij moet het volk aanvoeren ten strijde tegen Sisera.

„Ga heen en trek op de berg Tabor en neem met u tien duizend man van de kinderen van Naftali en van Zebulon," zegt ze tegen Barak. De Heere heeft het geboden en Hij zal aan de beek Kison tot u trekken Sisera, Jabins krijgsoverste met zijn wagens en zijn menigten en Jahwè zal hem in uw hand geven."

Barak is een strijdbaar held. Hij is niet bang; hij durft het volk wel aanvoeren, als... dat volk maar komt. Twintig jaar zuchten ze immers al onder de tyrannie der overheersers en Sisera, de geduchte, heeft niet minder dan 900 ijzeren strijdwagens, een geweldig goed georganiseerd beroepsleger, soldaten, gehard in de strijd. Wat zullen de slecht gewapende boeren van Zebulon en Naftali tegen zulk een leger beginnen? Zullen ze niet allen verpletterd worden, als de Hethietische strijdwagens hun vreselijke charge's gaan uitvoeren. De boeren uit Naftali en Zebulon weten dit ook en ze zullen niet willen komen op Baraks wapenkreet.

Debora heeft Baraks woorden gehoord en in haar ziel is de toorn ontvlamd. Als Barak zijn uiteenzetting besluit met de woorden: „Als gij mee zult trekken, dan zal ik henentrekken, maar zo niet

RICHTEREN 4 EN 5

dan zal ik ook niet trekken,” dan zegt ze: „Ik trek met u, maar de eer van deze veldslag zal niet voor u zijn, maar voor een vrouw; die zal Sisera doden.”

Ze komen op Baraks roep ten strijde, de kinderen van Zebulon en van Naftali. Ze legeren zich op de berg Tabor, aan welks voet de Kison stroomt. Het is een vredig riviertje, die Kison, gemakkelijk te doorwaden. Als Sisera hoort van de troepenconcentratie op de berg en hij met zijn ganse legermacht daarheen trekt langs de beek, vermoedt hij niet welk een vreselijke rol dit kalme watertje weldra spelen zal.

Sisera is verheugd. Hij zal die boeren uit Naftali en Zebulon verdelgen en een verschrikkelijke wraaktocht door het land zal er op volgen. Ze zullen weten, de opstandige stammen, dat hij, Sisera, heerst. Zo is er vreugde in zijn hart, maar... als hij met zijn legerscharen aan de voet van de Tabor gekomen is, verduistert de hemel. Jahwè begint de strijd. Geweldige waterstromen storten neer in het dal. De beek Kison wordt een bruisende rivier, die de landen overstroomt en de bodem drassig maakt, zodat de wielen der strijd-wagens wegglijden. Tevergeefs trekken de paarden; een ongekende verwarring maakt zich meester van Sisera's trotse beroepsleger.

Barak heeft het gezien van de Tabor. Als een bliksem stort hij zich met zijn vrijscharen naar beneden. Zijn snelle overval maakt de verwarring in Sisera's leger volkomen. De soldaten springen van de wagens en vluchten in vertwijfeling. Ook Sisera is van zijn mooie wagen gesprongen. Ook hij, de generaal, vlucht. Hij ziet kans om aan het strijdgewoel te ontkomen. Aan zijn leger is geen redden meer. Met hen sterven, daarvoor is hij te laf.

Zie, daar in de verte, daar staan tenten. Hij herkent ze. Het zijn de tenten der Kenieten, der smeden. Zij zijn een neutraal volk, dat niet deelneemt aan de strijd, maar zich dicht bij het slagveld bevindt, omdat een leger hen altijd nodig heeft. Bijzonder geacht zijn ze niet. De Oosterling veracht de handwerkslieden, maar ze zijn neutraal, dat is voldoende voor Sisera.

De tenten der mannen zijn verlaten. Maar daar, bij die vrouwen-tent, daar staat een vrouw. Daarheen, schiet als een lichtstraal door Sisera's wanhoopdonkere ziel. Daarheen!

Zie, de vrouw wenkt. En als hij, hijgend en uitgeput aankomt, dan zegt ze: „Wijk in, mijn heer, wijk in, vrees niet!” En Sisera zoekt een wijkplaats in Jaëls vrouwen-tent.

Maar dit is een daad, die Indruist tegen de Oosterse zede. Zulk

een daad kan niet ongewroken blijven. Door deze daad is hij in het oog van den Oosterling des doods schuldig.

Och, Jaël is wel vriendelijk. Hij is uitgeput, Sisera, en de honger knaagt en de dorst schroeit.

„Mij dorst,” zegt hij en Jaël is reeds bij hem met een lederen zak melk. Zijn honger stilt ze met gestremde melk. En dan... Sisera is dodelijk vermoeid. Jaël bedekt hem met een deken en weldra slaapt hij.

Daar ligt hij, de geduchte, weerloos in de tent ener vrouw. „Sta in de deur der tent en als er iemand komt, die vraagt: Is hier iemand, zeg dan: Niemand,” heeft hij nog gezegd. Toen waande hij zich veilig. Zijn schending van de Oosterse zede, van de onschendbaarheid van het vrouwenverblijf, drukte hem blijkbaar niet.

Jaël glimlacht. „Sta in de deur der tent,” zeide hij. Maar Jaël weet, dat hij, Sisera, de gevreesde vijand is van Jahwè's kinderen en dus de vijand van Jahwè zelf. En zij dient en vreest Jahwè.

O, haar hart bonst wel als ze een ijzeren pin neemt en een hamer.

Maar dit mag haar niet weerhouden van haar daad. Met vaste hand richt zij de scherpe pin op Sisera's slaap. Een enkele hevige slag en de pin boort door het hoofd van den geduchte. Even kromt hij zich in felle pijn, dan is hij aan de aarde vast genageld. Sisera, de gevreesde is niet meer. Een vrouw heeft hem gedood, Debora's voorspelling is in vervulling gegaan.

Weer staat Jaël in de deur der tent. Daar komt een man. Jaël herkent hem. Ze kent Barak wel, hij behoort tot Jahwè's volk. En zie, Jaël gaat uit, Barak tegemoet en zegt tot hem: „Kom, en ik zal u den man wijzen, dien gij zoekt.” Barak ziet Sisera en hij zwijgt. Hij herinnert zich Debora's woorden.

De strijd eindigt. De ganse legermacht van Jabin wordt vernietigd. „Alzo heeft God te dien dage Jabin, den koning van Kanaän, tenondergebracht voor het aangezicht der kinderen Israëls. En de hand der kinderen Israëls ging steeds voort en werd hard over Jabin, totdat zij Jabin hadden uitgeroeid.”

Toen zong Debora met Barak dit lied:

Boterbereiding
De melk wordt in lederen zakken gekarnd

Vanwege het voorgaan der leidlieden in Israël,
vanwege het bereidwillig opkomen des volks,
geeft lof den Heere!
Gij, koningen, hoort! gij vorsten, luistert toe!
Ik, ik wil zingen voor den Heere,
lofzingen zal ik voor den Heere, den God van Israël!

Heere, toen Gij uittoogt van Seir,
toen Gij voortschreedt uit Edoms veld,
beefde de aarde, ook bewoog de hemel,
ook stortten de wolken water uit;
de bergen sidderden voor den Heere,
ook de Sinaï ginds, voor den Heere, den God van Israël.

In de dagen van Samgar, den zoon van Anath,
in de dagen van Jaël hadden de wegen rust,
en zij, die langs de weg reisden
gingen kronkelende zijpaden;
de dorpen lagen verlaten in Israël, verlaten...
totdat ik, Debora, opstond,
ik opstond, een moeder in Israël.

Verkoos men nieuwe goden,
dan kwam er strijd bij de poorten.
Waarlijk, geen schild of speer werd gezien
onder veertig duizend in Israël.

Mijn hart gaat uit naar de leidlieden van Israël,
die bereidwillig optraden onder het volk;
geeft lof den Heere!
Gij, die op blanke ezalinnen rijdt,
gij, die zit op tapijten,
gij, die langs de weg reist,
merkt op!
Ver van het gedruis der boogschutters,
tussen de drinkplaatsen,
aldaar bezingen men de gerichtsdaden des Heeren,
de gerichtsdaden van Zijn legerscharen in Israël.
Nu daalt het volk des Heeren weder af naar de poorten.

Waak op! waak op, Debora!
waak op! waak op! Spreek een lied!
Sta op, Barak! en leid heen uw krijgsgevangenen,
gij, zoon van Abinoam!

Te dier tijd daalde af het overblijfsel der edelen,
het volk des Heeren daalde met mij af als helden:
Uit Efraïm zij, die geworteld waren in Amalek,
achter u, o, Benjamin, tezamen met uw scharen,
uit Manasse daalden af legeraanvoerders,
en uit Zebulon trok men uit onder de staf van den troepenwerver,
ook vorsten in Issaschar, tezamen met Debora.

Gelijk een bliksem, alzo was Barak:
op zijn voeten stormde hij in het dal.

Aan de beken van Ruben — grote voornemens des harten!
Waarom bleeft gij zitten tussen de veestallen,
luisterend naar het herdersgefluit?
Bij de beken van Ruben — grote overleggingen des harten!

Gilead bleef stil aan de overzijde van de Jordaan,
En Dan — waarom bleef hij bij de schepen?
Aser zat aan de kust der grote zee
en bleef rustig bij haar havens.
Zebulon is een volk, dat zijn leven overgaf ten dode,
ook Naftali, op de hoogten des velds.

De koningen kwamen aan, zij streden:
toen streden de koningen van Kanaän,
bij Taänach, aan Megiddo's wateren;
maar buit van zilver behaalden zij niet.

Van de hemel streden,
vanuit haar banen streden
de sterren tegen Sisera.
De beek Kison sleurde hen weg,
de oorlogsbeek, de Kisonbeek!
Schrijd voort, o mijn ziel, met kracht!
Toen werden de paardenhoeven verpletterd
vanwege het jagen, het jagen zijner dapperen.

Vloekt Meroz! spreekt de Engel des Heeren,
ja, waarlijk, vloekt zijn burgers!
want zij zijn niet gekomen den Heere tot hulp,
den Heere tot hulp onder de helden.

Gezegend boven de vrouwen zij Jaël,
de vrouw van Heber, den Keniet,
boven de tentbewoonsters gezegend!
Hem, die water vroeg, gaf zij melk,
in een schaal der edelen reikte zij room (yoghurt)!
Dan strekt zij haar hand uit naar de pin
en haar rechterhand naar de werkhamer!
Nu hamert zij Sisera, doornagelt zijn hoofd,
verbrijzelt en doorboort zijn slaap!
Tussen haar voeten kromp hij samen, zonk ineen en lag neder!
Tussen haar voeten kromp hij ineen en viel!
Alwaar hij zich kromde, daar zonk hij neer, overweldigd.

Uit het venster zag zij uit en riep luide,
de moeder van Sisera, voor het traliewerk:
Waarom toch talmt zijn wagen te komen?
Waarom blijft toch het geratel zijner wagenen uit?
De wijsten onder haar edelvrouwen antwoordden
(doch zij herhaalde bij zichzelf haar woorden):
Zouden zij geen buit vinden en verdelen?
een meisje of een paar voor iederen man?
buit van gekleurde gewaden voor Sisera,
buit van gekleurde gewaden, bont bewerkt,
een stel bonte borduursels voor zijn hals als buit!

Alzo zullen omkomen, allen die tegen u opstaan, o Heere!
Maar die Hem liefhebben zijn als de zon, opgaande in haar kracht.

VERKLARINGEN

1. Dat Debora in wijde kring zulk een invloed heeft, is wel zeer merkwaardig, gezien de ondergeschikte positie, die de vrouw in het Oosten innam. We weten uit Gods Woord dat de positie der Israëlietische vrouw in dit opzicht gunstig afstak. Maar Debora is wel een zeer bijzondere vrouw geweest. Zij was uit de stam van Efraïm.

2. Barak = bliksem. De vader van Hannibal, Hamilcar Barcas, heette ook zo. Barcas = Barak. De Carthagers waren Semieten evenals de Israëlieten.
3. Richt. 4 : 11 : „afgezonderd van Kaïn” = tot het gilde der smeden behorend. Natuurlijk is hier met Kaïn *niet* bedoeld de eerste zoon van Adam, want diens nakomelingen zijn allen omgekomen in de zondvloed. Het woord zal wel komen van Tubal-Kaïn = de eerste smid. Op vele plaatsen zwierven Kenieten rond. Later, tijdens Saul, vinden we ze tussen de Amalekieten. Er woonden er ten Westen van de Dode Zee; ook in 't Noorden. De stam der smeden was onaantastbaar in oorlogstijd, want beide partijen hadden hem nodig. Bij de Arabische woestijnstammen moeten nog heden ten dage hier en daar zulke toestanden voorkomen. Die smeden hebben ook een kenteken, de stamtoeëring op het voorhoofd (*het Kaïnstecken!*). (Baarslag: Richters enz., blz. 25.)
4. Jaël = „klipgeit”. Debora = „bij”.
5. Richt. 5 : 23: *Meroz*: een onbekende stad.

53

GIDEON, DE HAKKER

Richteren 6-9

„Daar komen ze weer! Daar komen ze weer!”

Vol ontzetting klinkt deze kreet aan de voet van de Tabor in de vlakte van Jizreël. Naar alle zijden vluchten de geplaagde boeren voor de Midianieten, die op snelle kamelen rijden. Ze zijn gevreesd, deze rovers, die telken jare als het koren gemaaid is komen om dit weg te roven.

„Daar komen ze weer!” En enkele mannen kunnen niet spoedig een schuilplaats vinden. Ze worden door de woestijnrovers neergestoken. Hun laatste kreten schreeuwen ten hemel om wraak. Wie zal de bloedwreker zijn? Wie zal het wagen zijn hand op te heffen tegen die goedgewapende horden, die het land afstropen, het koren meenemen en het vee; en die dan weer in hun ontoegankelijke schuilplaatsen diep in de woestijn zich terugtrekken? Wie?

Het zijn zonen van Joas, den Abiëzriet, die te Ofra woont, de neergestoken mannen. En het is de Heere, die de Midianieten zendt om Zijn volk te benauwen, want ze deden weer wat kwaad was in de ogen van Jahwè. Dit kan de driewerf Heilige niet gedogen. Daarom moeten Zijn kinderen zich verstoppen in de holen der bergen en in de spelonken, als de Midianieten, de Amalekieten en de kinderen van het Oosten komen. Daarom verderven die rovers de opbrengst

des lands en laten zij geen leeftocht over voor het geplaagde volk, zodat Israël zeer verarmd wordt.

Totdat... ze in hun nood weer roepen tot den Heere. En Hij zal Zijn volk niet eindeloos kastijden. Hij zendt Zijn profeet, die wijst op hun zonden en hen dan bemoedigt en zegt, dat hun verlossing aanstaande is.

Op de grote, gemeenschappelijke dorsvloer durft hij niet meer te dorsen, Gideon, Joas' zoon, wiens broeders bij de Tabor vermoord zijn. Daar durft niemand van Ofra meer te dorsen. In de

Astarte en Baäl

wijnpers staat hij, in een der spelonken bij de stad. Zo zal hij onzichtbaar zijn als de snelle rovers komen.

't Is donker in zijn ziel. Zijn broeders zijn vermoord. En hij is de bloedwreker. Maar hoe zal hij zich wreken aan de Midianieten?

O, hij durft wel, hij heeft moed genoeg. Maar wat is een generaal zonder leger? En zijn familie is de kleinste in de volkrijke stam van Manasse. Wat baat het dan dat zijn

vader stadshoofd is van Ofra en dat zijn familie als zeer dapper bekend staat. Zo peinst hij in de wijnpers, terwijl de dorsvlegel zijn regelmatigige slagen slaat.

Zijn blik dwaalt naar buiten. Daar, dicht bij de ingang van de spelonk, staat een zware, oude terebinth. Daar...Gideon schrikt. Daar, onder de terpentijnboom, zit een man, een hemelse gestalte...

Maar Gideon behoeft niet bevreesd te zijn. Hoor, de Engel des Heeren spreekt en Zijn stem is vriendelijk: „De Heere is met u, gij sterke held!” Dan wordt de weemoed weer groot in Gideons ziel en dan... „Och, mijn heer, indien de Heere met ons is, waarom is dit alles ons dan overkomen?” klaagt hij. „De Heere heeft ons immers verstoten en in de macht der Midianieten gegeven!?”

„Ga heen in deze uwe kracht en verlos Israël uit Midians macht. Ik zend u henen!” spreekt de Engel.

„Waarmee zal ik Israël verlossen?” vraagt Gideon. „Mijn familie

is de kleinste in Manasse en ik ben de jongste in mijns vaders huis." Hij kan nog niet geloven, dat het Jahwè zelf is, Die hem dit zegt.

„Omdat Ik met u ben,” antwoordt lankmoedig de Engel. En Hij wordt niet toornig als Gideon om een teken verzoekt. Het teken zal hem gegeven worden.

Rustig wacht de Engel tot Gideon een overvloedige maaltijd voor Hem bereid heeft: een geitenbokje, ongezuurde broden van een efa (20 liter) meel. Maar dan... het teken. „Neem het vlees en de broden en leg die op deze rotssteen en giet de saus uit!”

Dan strekt de Engel zijn staf uit en raakt het vlees en de broden aan en... uit de rots slaat een verblindend-felle vlam omhoog. Gideon moet de ogen sluiten voor dit vuur en als hij ze weer opent, zijn vlees en broden verteerd en... is de Engel verdwenen: het teken!

Nu weet Gideon dat Jahwè bij hem geweest is en... „Wee mij, Heere, Heere,” klaagt hij in grote vrees, omdat hij den Engel gezien heeft. Maar, hoewel onzichtbaar, is de Heere toch bij hem. „Vrede zij u, vrees niet! Gij zult niet sterven!” zegt Jahwè bemoedigend. En Gideon gelooft. In dit geloof bouwt hij een altaar voor Jahwè en noemt het: *De Heere is vrede!* In dit geloof zal hij gaan strijden, en Jahwè zelf zal hem leren, hoe hij strijden moet.

Het is nacht.

Op de hoogte waar het Baälsaltaar staat, klinken enkele korte slagen. Het Baälsaltaar is omvergeworpen; weldra valt de Asjera-paal, die bij het altaar staat, ter aarde. Een nieuw altaar verrijst en Gideon en zijn tien mannen offeren een zevenjarige stier aan Jahwè. Het offer verteert met het hout van de Asjera-paal.

De morgen komt. Er is woede in de harten der mannen van Ofra, als ze ontdekken wat Gideon gedaan heeft.

„Lever uw zoon uit: hij moet sterven!” zeggen ze tegen Joas.

Maar schamper antwoordt deze: „Wilt gij voor Baäl pleiten. Laat hem voor zichzelf strijden, indien hij God is; wie Gideon naar het leven staat, zal nog heden gedood worden.” De mannen der stad vrezden Joas en Gideon is gered. „Daarom noemde men Gideon Jerub-baäl, Baäl strijde tegen hem!” Gideon is begonnen richter te zijn door zijn volk te verlossen van Baäl en Astarte. Hij zal hen nu verlossen van de Midianieten.

„Daar komen ze weer! Daar komen ze!” De bange kreet gaat weer door Israël. In Jizreëls schone vlakke zijn ze gelegd, de

rovende, alles-vernielende woestijnhorden. Gideon hoort deze kreet en de geest des Heeren wordt vaardig over hem. Het gerucht van zijn daden te Ofra is het volk reeds ter ore gekomen. Nu komt zijn gelegenheid.

De oorlogsbazuin doet zijn dreigende klank horen in Israël. Ze komen achter Gideon, de Abiëzrieten, de mannen van Manasse, Aser, Zebulon en Naftali. Nog eenmaal vraagt Gideon den Heere een teken. En God is lankmoedig. Ook dit teken wordt hem geschonken. Een pas geschoren schapevacht, des avonds op de aarde neergelegd, is des morgens nat van de dauw, terwijl de aarde rondom droog is. De volgende morgen is het omgekeerde het geval. Nu is er geen twijfel meer over in Gideons hart.

Nu gaat God zijn richter beproeven: „Des volks is te veel,” zegt de Heere, als Hij de 32.000 mannen ziet, die de roep van de oorlogsbazuin gehoor gegeven hebben. Wie de strijd tegen de Midianieten vreest mag terugkeren. Gideon houdt 10.000 man over. Maar ook nu is des volks nog te veel. Dan gaan de 10.000 mannen drinken uit de fontein Harod, een beek die overvloedig water geeft.

Sommigen, de meesten, vallen haastig op de knieën en drinken, alsof gevaar hen op de hielen zit. Maar anderen, slechts 300 mannen, gaan languit aan de oever der beek liggen om rustig te drinken. Zij kennen geen vrees. Zij zijn de mannen, die onder alle omstandigheden koelbloedig blijven. Zij vormen Gideons keurbende. De overigen zijn reserve. Met 300 man zal Gideon beginnen Israël te verlossen. O, 't lijkt een troepje, belachelijk klein, tegen een vijand wiens legerscharen zijn als het zand aan de oever der zee. Maar het onwrikbaar geloof van een bekwaam aanvoerder behaalt de overwinning.

Het is een donkere avond.

Van een der bergen rondom het dal van Jizreël sluipen twee mannen naar beneden. Het leger der Midianieten is in diepe rust. Niemand, die de twee sluipers opmerkt, ook de schildwachten niet. Bij een der tenten blijven ze doodstil liggen, Gideon en Pura, zijn schildknaap.

Hoor, uit de tent klinken stemmen. Twee mannen spreken zacht met elkaar. „Ik heb een droom gedroomd,” zegt de een, „en zie, een koek van gerstebrood rolde in het leger der Midianieten en kwam tot bij de tent, zodat ze ineenstortte.”

„Dit is niet anders, dan het zwaard van Gideon,” zegt de ander.

„God heeft het ganse leger der Midianieten in zijn hand gegeven.”

Gideon heeft de woorden dezer mannen gehoord en uit zijn ziel stijgt een innige dank tot God.

Gideon weet genoeg. Behoedzaam sluipt hij weer terug naar het Israëlietische kamp. De achtergebleven mannen hebben vol spanning zijn terugkeer verbeld. Allen zijn verheugd als ze horen van Gideons bevindingen. Nu kan niets hun overwinning meer beletten.

De aanvoerder verdeelt hen in drie groepen. Iedere man ontvangt een trompet, een ledige kruik en een fakkel in die kruik.

In alle stilte zet het legertje zich in beweging. Van drie zijden zullen ze het kamp der Midianieten aanvallen.

De eerste der drie nachtwaken is voorbij. De wacht van de eerste wake is afgelost en de wacht van de tweede wake heeft zijn post ingenomen. Hun ogen zijn nog niet gewend aan de diepe duisternis.

Dan... plotseling schijnen rondom het leger fakkels; bazuinen schallen en een geraas van vele brekende kruiken vermengt zich met het trompetgeschal. 't Is of een geweldig leger van alle zijden aanvalt. Want iedere trompet vertegenwoordigt een groep van honderd man, meenen ze. Dat was immers gewoonte.

De Midianieten, nog diep verzonken in hun eerste vaste slaap, schrikken wakker. Een onbeschrijfelijke paniek maakt zich van hen meester. Zo groot is de verwarring, dat de een den ander neersteekt. En boven dit rumoer galmt de honderdvoudige kreet van Gideons mannen: „Het zwaard des Heeren en van Gideon!” Met zwaard en strijdbijl in de vuist werpen de Israëlieten zich op de laffe rovers der woestijn, die slechts denken aan één ding: vluchten, vluchten naar de Jordaan, eer de veren versperd zijn...

Het is dag geworden. Gideon zet de reserves in om verder met het leger der Midianieten af te rekenen. Zelf jaagt hij tot ver over de Jordaan de bende achterna, die hij des nachts overviel. Hij heeft ze herkend. Dit zijn de vijanden, die zijn broeders overvielen en doodden bij de Tabor.

Gideon, de bloedwreker. Zijn bende wordt moede en hongerig, en als de lieden van Sukkoth en Pniël weigeren hun brood te geven, dan zweert hij, dat hij de lieden van Sukkoth zal geeselen met doornen en distelen van de woestijn en dat hij Pniëls sterke vesting zal slopen.

Voort gaat de tocht. Te Karkor (= feest) strijken ze neer, Zeba en Zalmuna, de koningen der Midianieten, met hun leger van vijftien

duizend man. Ze wanen zich hier ver buiten het bereik van Gideon en zijn bende. Maar de bloedwreker komt en overvalt het leger als de mannen zorgeloos zijn en feest vieren. De Midianieten worden geheel verslagen en hun koningen gevangen genomen.

Daar staan ze voor den bloedwreker, de twee koningen. „Wat voor mannen waren het, die gij te Tabor hebt doodgeslagen?” vraagt hij grimmig. „Gelijk gij, zo waren ze: ieder van gedaante als koningszonen,” antwoorden ze. „Mijn broeders waren het, zonen mijner moeder,” zegt Gideon, „om deze moord zult gij gedood worden.”

Gideon zelf wil geen ongewapende mannen doden. „Sta op, dood hen,” gebiedt hij zijn eerstgeborene, Jether. Maar de knaap trekt zijn zwaard niet uit, hij durft niet. Dan wordt Gods wraak aan hen volbracht door Gideons hand.

De keurbende keert terug. In het veld vangt zij een knaap op uit Sukkoth. Die schrijft voor Gideon op de namen der overheidspersonen van Sukkoth, zeven en zeventig namen. Dan trekt hij de stad binnen, grijpt de zeven en zeventig mannen en geeselt hen met doornen en distelen der woestijn.

Dan komt hij aan Pniël. Ook hier vervult hij zijn belofte. Hij slecht de vesting der stad en doodt de mannen. Zo vergaat het hen, die niet wilden medewerken in de oorlog des Heeren.

Intussen is bij de Jordaan de strijd tegen de hoofdmacht der Midianieten voortgezet. De mannen van Efraïm hebben de veren bij Beth Abara bezet. Ze vangen de twee koningen Oreb en Zeëb en doden Oreb op de rotssteen Oreb en Zeëb in de perskuip Zeëb.

De mannen van Efraïm zijn vertoornd op Gideon, omdat hij hen niet opgeroepen heeft tot de strijd. Maar Gideon is een wijs man, die de hartstochten weet te bezweren. „Wat heb ik gedaan met u vergeleken,” zegt hij verwonderd. „Overtreft de nalezing van Efraïm niet de wijnoogst van Abiëzer? In uw hand heeft God Oreb en Zeëb overgegeven; maar wat heb ik kunnen doen zoals gij?” Deze woorden doen de boosheid der Efraïmieten bedaren.

De Midianieten zijn verslagen. De overwinning is volkomen. Groot is de vreugde in Israël. Groot is de bewondering voor Gideon. Zo groot zijn vreugde en bewondering, dat men Gideon het erfelijk koningschap over Israël aanbiedt. Maar hiervan wil hij niet horen. „Noch ik, noch mijn zoon zal over u heersen; de Heere zal over u heersen. Maar: laat mij één verzoek doen. Geef mij elk de ring van uw buit.”

Dat wil men gaarne doen. Een mantel wordt uitgespreid en ieder

werpt daarop de gouden ring, die hij met andere voorwerpen reeds als buit ontvangen had. Het wordt een rijke beloning: ruim 25 kg goud, ongerekend de maantjes, oorbellen en purperen gewaden, die de koningen gedragen hadden.

Dit goud wordt den richter tot een valstrik. In Ofra richt hij hiermede een stamheiligtom op, waarbij een kostbare efod behoort. Gans Israël maakt hiervan een afgod, Jahwè tot toorn. En zo sluipt toch de afgodendienst weer in het volk na de heerlijke overwinning op de vijanden, een dienst, die na Gideons dood weer gemakkelijk overgaat in de aanbidding der Baäls.

Zo heeft Gideon toch weer voorbereid de afval des volks. Dit is het droevige einde van den man, die als geloofsheld begon. Jahwè kan dit niet straffeloos aanzien. Gideons ganse nageslacht, op Jotham na, wordt door het zwaard verteerd, het zwaard in broederhand. Kan het droeviger?!

Let toch en zie op vromen en oprechten,
want wat men denk' van d' uitkomst hunner paân,
God kroont met vreê het einde Zijner knechten,
maar durft men stout des Heeren wet versmaân,
dan zal Gods wraak de berg van hoogmoed slechten,
en 't boos geslacht ten grond' toe doen vergaan.

Psalm 37 : 19

VERKLARINGEN

1. Dorsen deed men in de regel op de grote gemeenschappelijke dorsvloer, die bij elk dorp was gelegen, liefst wat op een hoogte. Hier had elk zijn eigen ruimte. Men joeg over het uitgestrooide koren zijn vee, gebruikte een dorsslede of sloeg met een stok. Dit laatste bij kleine hoeveelheden. Het wannen geschiedde in de avondkoelte.
2. Een teken is een feit, waaruit men de waarachtigheid van Gods Woord kan afleiden.
3. Een *geschenk* (6 : 18) is een offermaaltijd.
4. Een *efa* = 36 liter.
5. Een *var* = een jonge stier.
6. Aser, Zebulon en Naftali waren de Noordelijke stammen.
7. De bron van Harod lag niet ver van Jisreël, aan de voet van het gebergte Gilboa. De heuvel Moré is waarschijnlijk de kleine Hermon.
8. *Lafheid* gold voor besmettelijk in Israël. De laffen waren wettelijk van de krijgsdienst uitgesloten. Deut. 20 : 8.
9. Een *fakkel* bestond uit een oude lap op een stok gestoken en in aardpek gedompeld. Hij smeult zacht voort. Wanneer men hem krachtig heen en weer

zwaait, vlamt hij helder op. De kruiken dienden om het licht van de smeulende fakkels verborgen te houden.

10. De wijngaard *nalezin* is: na de pluk de vergeten druiven opzoeken. Dit was het recht van armen en vreemdelingen.
11. *Sukkoth* ligt aan de Jabbok, waar die uitmondt in de Jordaan. Pniël lag ook aan de Jabbok, maar hogerop.

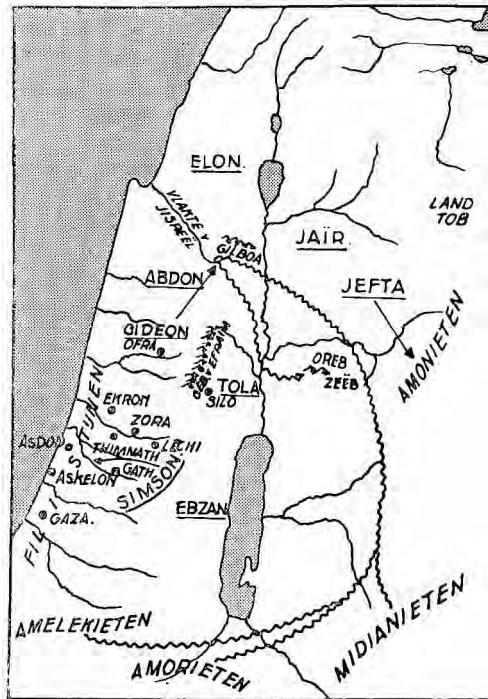
12. De *maantjes* aan de kemelen waren *amuletten* tegen de „boze blik”. Hierdoor werden ze onder bescherming van de maangodin gesteld.

13. Oreb = ravenrots; Zeëb = wolvenpersers.

14. Met het „bos” wordt in de regel de Asjera-paal bedoeld. Het was een groene meietak of boom bij het altaar van Baäl, in de grond geplant ter ere van Astarte, de Venus van het Oosten.

15. Abiëzer = Vader, die helpt of Vader der hulpe.

16. De vlakte van Jizreël was een bij uitstek geschikte vlakte voor de Midianieten. Hier vonden ze veel koren en hadden de kamelen grote bewegingsvrijheid.

De laatste Richteren

17. Het is slecht gegaan met Gideons geslacht. Abimelech (= mijn vader is koning) laat zich tot koning van Sichem uitroepen en doodt zijn 68 broeders. Eén, Jotham, ontkomt dit bloedbad. Hij spreekt een fabel uit. Lees die in Richt. 9 : 7-16. Abimelech wordt tenslotte zelf gedood bij de belegering van Tebez, een stad bij Sichem. Een vrouw werpt een bovenste molensteen (de handmolen bestond uit twee stenen, een bovenste en een onderste; de stenen waren rond met een middellijn van $\pm \frac{1}{8}$ meter en ± 7 centimeter dik) op Abimelechs hoofd, waardoor zijn hersenpan verbrijzeld wordt.
18. Na Gideon komen als richters Tola en Jair, twee aanzienlijke mannen.

54

JEFTA

Richteren 10 : 6-Richteren 13

In de landouwen van Gilead, het Overjordanse, zijn ze gevallen, de plunderbenden van Ammon. Zegevierend zijn ze hun weg gegaan tot in het land van Juda en Benjamin, ja tot in het hart van Efraim, de grote, leidende stam. Achttien jaar lang verbrijzelen en verdrukken ze de kinderen Israëls.

Och, ze hebben het weer zo diep verdorven, die kinderen Israëls. En weer geraken ze in grote benauwdheid. En weer roepen ze, in benauwdheid des harten, tot Jahwè en weer... maar neen, nu weigert God hen te verlossen.

„Gaat heen en roept tot de goden, die gij verkozen hebt; laten zij u redding brengen als gij in nood verkeert,” zegt de Heere.

Het volk is verpletterd door dit antwoord. Nu hebben ze geen toevlucht meer. Nu is de deur van hun laatste hoop toegeslagen. En toch... smeken ze. Misschien, misschien zal Zijn Vaderhart zich openen. Misschien zal Hij hun toch weer Zijn vriendschap biën.

„Wij hebben gezondigd, doe Gij ons geheel naardat U behaagt, wil ons nochtans op deze dag verlossen,” klagen ze. Diep, zeer diep in 't stof gebogen, schuldig voor Gods hoog gericht, vloeien tranen uit hun ogen, dekt de schaamt' hun aangezicht...

En dan... o, dan kàn Jahwè de ellende van Zijn volk niet langer verdragen. Dan kan het weer juichen in hun harten: „'t Zondig stof ontvangt genâ!”

O, diepte van Gods onbegrepen liefde, aanbiddelijke heerlijkheid! Hij zàl Zijn volk niet eindeloos kastijden; noch eeuwiglijk Zijn gramschap hen doen lijden!

Maar... eerst nadat ze *alle* vreemde goden weg gedaan hebben. Jahwè dienen, en Jahwè alleen. Want de Heere, onze God is een jaloers God.

Nu grijpt Zijn volk weer moed. Met Hem kunnen ze weer strijden. Maar... er is geen generaal, geen aanvoerder. Wie zal de strijd beginnen tegen Ammons plunderbenden?

Te Mizpa zijn ze bijeenvergaderd, de vorsten van Gilead, om een aanvoerder te kiezen. Ze weten er geen. En toch moeten Israëls

scharen ter overwinning gevoerd worden tegen Ammon. Wie zal het doen?

Eindelijk waagt een van hen het een naam te noemen. De vorsten zien elkander aan. Enkelen schudden het eerwaardig hoofd. Jeftha? Maar dat gaat niet. Hij is een uitgestotene. Hij is de zoon van een vreemde vrouw. Hij mocht in zijns vaders huis niet erven. Hij is gaan wonen daar in Tob, hoog in Syrië. Hem kunnen ze niet vragen. En toch... Ze weten allen dat hij de rechte man is, om Israël aan te voeren.

Hij is een dapper krijgsman, een geboren diplomaat, een voorzichtig, maar onverschrokken strijder. Zouden ze zichzelf zozeer kunnen verloochenen om Jeftha te gaan vragen? Is Jeftha niet de man, om wien zich vergaderden, de mislukten en uitgestotenen, mannen als hij zelf was en leidde hij met die mannen niet een vrijbuitersbestaan? Maar door dit bestaan was hij een koen en beleidvol aanvoerder geworden. En in de vergadering der vorsten van Gilead is weldra de mening algemeen: Jeftha moet onze aanvoerder worden.

Daar staan ze voor den ruigen vrijbuiters, de mannen, die hem het verzoek der vergadering overbrengen moeten. „Kom, wees gij onze aanvoerder, dan zullen wij strijden tegen de Ammonieten,” vragen ze.

Er is een juichen in Jeftha's ziel als hij deze woorden hoort. Toch antwoordt hij: „Hebt gij mij niet gehaat en mij uit mijns vaders huis verstoten? Waarom komt gij dan nu tot mij, nu gij in nood zit?”

Jeftha's verwijt is rechtvaardig, ze weten het. „'t Is waar,” antwoorden de afgezanten, „maar als gij nu met ons medegaat en strijd voert tegen de Ammonieten, dan zult gij tot een hoofd zijn over al de inwoners van Gilead. Volledig eerherstel en... meer. Dit moeten ze Jeftha bezweren met een eed. Ze zweren bij Jahwè. En de eed is heilig. Jeftha gaat mee en de ganse vergadering te Mizpa herhaalt de eed voor hem.

Nu is Jeftha hun aanvoerder. Nu kan hij hen verlossen gaan van de Ammonieten. Maar hij is een voorzichtig man. Hij tracht eerst de vijanden door onderhandeling te beteugelen. „Waarom zijt gij tot mij gekomen, om tegen mijn land te strijden?” vraagt hij den koning der Ammonieten. „Omdat Israël, toen het uit Egypte toog, mijn land genomen heeft,” antwoordt de koning. Jeftha toont zonneklaar aan, dat dit een onjuiste bewering is, maar de koning der Ammonieten geeft hem geen gehoor. Dan wordt de Geest des Heeren vaardig over Jeftha. Hij weet, dat nu de strijd in al zijn felheid zal

ontbranden. Hij vreest die strijd niet. Hij heeft hem nooit gevreesd, maar hij moet zeker zijn van 's Heeren hulp. En dan... dan doet hij den Heere een vreselijk onvoorzichtige gelofte. Dan zegt hij: „Indien Gij de Ammonieten volkomen in mijn hand zult geven, dan zal, wie naar buiten treedt, wie uit de deur van mijn huis mij tegemoet treedt, wanneer ik behouden van de Ammonieten wederkom, den Heere toebehoren en die zal ik ten brandoffer offeren.” Jefta, hij beseft niet waartoe deze gelofte hem zal kunnen leiden.

Geestdriftig scharen de Israëlieten zich rondom hem. Beziel met ontembare moed vallen ze op het leger der Ammonieten aan en dit wordt totaal verslagen. Ook al het land, dat de vijanden reeds genomen hadden, wordt heroverd. De zege is volkomen. Jefta komt behouden en als overwinnaar weder.

Hij, de triumfator, bejubeld door het volk als de vrijheidsheld, nadert zijn woning. En dan... temidden van de juichkreten der scharen, komt daar hem tegemoet... zijn enige dochter, aan het hoofd van een rij vrolijk zingende maagden. Zijn enig kind, zijn enige dochter zal hem de krans der overwinning om de slapen leggen. Zij weet niet van een gelofte; zij wil haar vader eren, haar held...

Jefta ziet haar... zijn gelofte... en zwart als de nacht wordt het in zijn ziel. En terwijl de vreugdekreten, het heilgeroep de lucht vervullen, scheurt de overwinnaar zijn klederen en de in-droeve klacht perst uit zijn ziel: „Ach, mijn dochter, gij verplettert mij; gij zijt het, die onheil over mij brengt! Immers, ik heb mijn mond opengedaan voor den Heere en... ik kan niet meer terug.”

De vreugde is verkeerd in rouw. Ontzetting heeft de menigte aangegrepen. Hun aanvoerder, de onverschrokken, heeft zichzelf verslagen.

En Jefta's dochter. Ze ziet de diepe smart van haar vader. Ze weet de vreselijke dood, die haar wacht. En deze dood nog wel door de hand van haar eigen vader, dien zij als overwinnaar kwam huldigen. Ze weet het alles. En toch... moedig zegt ze: „Mijn vader, hebt gij voor den Heere uw mond opengedaan, doe mij dan gelijk gij gesproken hebt, daar toch de Heere u ten volle gewroken heeft aan uw vijanden, de Ammonieten.”

Deze taal kan alleen het geloof spreken. Deze liefde kan alleen door het geloof gewerkt zijn. Jefta's dochter, ze is beter dan haar vader, de onvoorzichtige.

„Laat mij één ding toegestaan worden,” vraagt ze; „laat mij twee maanden ongemoeid, opdat ik heenga en over de bergen zwerve

om te wenen over mijn maagdelijke staat, ik en mijn vriendinnen..."

„Ga heen," zegt Jefta somber. Hij is een gebroken man geworden.

Twee maanden: over de bergen zwerft ze, Jefta's dochter in haar bloeiende jeugd. De ontluikende knop van haar jonge leven zal afgeknakt worden. Haar idealen van bruid, van echtgenote, van moeder, zullen niet vervuld worden. Zij zal sterven zonder kinderen, als een gevloekte...

Twee maanden: door Gileads landouwen, het schone bloeiende land, dat hij zozeer liefheeft, trekt Jefta aan het hoofd van zijn vrij-scharen. De Efraïmieten willen tegen hem strijden, omdat de generaal hun niet de eer van de overwinning gegund heeft; eenzelfde twist als eenmaal tegen Gideon. Maar Jefta is anders dan Gideon. Grimmig trekt hij tegen hen op. Ze worden verslagen, de hoogmoedigen, die meenden dat zij recht op de hegemonie hadden in Israël.

Vluchtende komen ze aan de veren van de Jordaan. Daar vinden ze Jefta's mannen. „Zijt gij een Efraïmiet?" wordt hun daar gevraagd. En als ze ontkennend antwoorden, dan moeten ze Sjibboleth zeggen, een woord dat ze niet uitspreken kunnen en daar worden ze neergehouwen, de hoogmoedigen...

Twee maanden: in die tijd vielen van Efraïm twee en veertig duizend man. Met ijzeren vuist slaat Jefta Efraïms hoogmoed neer. Daar vallen ze, de mannen, die zijn huis boven zijn hoofd met vuur wilden verbranden.

Twee maanden later: een man offert zijn dochter, zijn enig kind. Ze is weergekeerd van haar zwerftocht over de bergen en gehoorzaam buigt zij het hoofd naar de dood. Alzo volbrengt haar vader aan haar de gelofte, welke hij afgelegd had...

Toen werd het gewoonte in Israël, dat van tijd tot tijd de dochteren heengingen om de dochter van Jefta, den Gileadiet, te bezingen, vier dagen in het jaar. Ze bezingen de heldenmoed van haar gehoorzaamheid.

Zes jaren later. Jefta, de Gileadiet, sterft en wordt begraven in de steden van Gilead. Zijn laatste rustplaats is aan de vergetelheid prijsgegeven. Zo ging het den man, die in onvoorzichtigheid zulke vreselijke woorden sprak.

Zet, Heer, een wacht voor mijne lippen,
behoed de deuren van mijn mond,
opdat ik mij tot genen stond
iets onbedachtzaams laat' ontglippen.

Psalm 141 : 3

VERKLARINGEN

1. Jefta leefde ± 1100 v. Chr. Ongeveer een vijftig jaar hiervoor is er een grote volksverhuizing geweest. Door deze volksverhuizing is het gros der Filistijnen in Kanaän doorgedrongen. Tijdens Jefta zit Israël tussen twee vuren; de Filistijnen (waarover in de volgende vertelling meer) in het Westen en de Ammonieten in het Oosten. Tegen deze laatsten strijdt Jefta. Tegen de eersten Simson.
2. Jefta was niet alleen een onverschrokken veldheer, maar ook een echte diplomaat. Lees hiervoor Richt. 11 : 12-28. Het betoog van Jefta is volkomen logisch.
3. Sjabboleth wordt door sommigen vertaald met „korenaren”, door anderen met „stromende rivier”.
4. Er is gestreden over de vraag of Jefta zijn dochter werkelijk geofferd heeft. Tot de twaalfde eeuw geloofde men dit zonder meer. Toen is er een Joodse uitlegger, David Kimchri gekomen, die hierover een nieuwe verklaring gaf, nl. dat Jefta's dochter als non is blijven leven in de eenzaamheid. Voor deze opvatting pleit niet veel. Wij geloven o.a. met Prof. Noordtzij en Baarslag, dat Jefta zijn gelofte letterlijk is nagekomen, zoals wij boven verteld hebben. Jefta heeft „aan haar volbracht de gelofte, die hij afgelegd had”. Een andere vraag is, of de Heere dit offer aangenomen heeft, en dan meen ik, dat we mogen zeggen: Neen. Mensenoffers waren en zijn in Zijn ogen een gruwel. Het was door en door heidens. Later bestond in Israël de gewoonte, dat men in zulk een geval naar den hogepriester kon gaan en van hem ontheffing ervan verkrijgen. Maar daarvan heeft Jefta nog niet geweten. De hogepriester legde dan een boete op. De les, die het Richterenboek ons door het beschrijven van deze gebeurtenis wil leren, is: Wacht u voor onbezonnen en ondoordachte geloften, waarbij de bede van Ps. 141 : 3 ons vanzelf in de gedachten komt.
5. Na Jefta zijn als richters opgetreden: Ebzan, Elon en Abdon. Het zijn mannen, waarvan we niet anders weten, dan dat het aanzienlijken in Israël waren.

55

SIMSON, DE GOD-GEWIJDE

Richteren 13-17

Op de weg van Zora naar Timnath, in het land der Filistijnen, gaat een jonge Israëliet uit de stam van Dan. Zijn gang is als die van een vrolijk menskind. En geen wonder; Simson, de zonnezoon, gaat ter bruiloft. Vandaag zal hij in het huwelijk treden en dan zal er zeven dagen feest zijn.

Maar... mag een zoon van het bondsvolk trouwen met een heidense vrouw? Neen, dat mag niet! En zeker niet met een Filistijne,

een dochter der onbesnedenen. Zijn vader Manóah en z'n moeder hebben dan ook ernstige bezwaren gemaakt, maar Simson heeft zijn wil weten door te zetten. Zijn vader en zijn moeder weten immers niet, dat dit van den Heere is, dat hij gelegenheid zoekt tot de strijd met de Filistijnen. Zij hebben elkander aangezien, Manóah en zijn vrouw. Er is zoveel wonderlijks om Simson, hun zoon.

Reeds voor zijn geboorte waren Gods wonderen begonnen. Een Engel was aan Manóahs vrouw verschenen. Met heilige eerbied had zij opgezien naar den man Gods, wiens aangezicht was als het aangezicht van een Engel, zeer vreselijk. Hij had haar vriendelijk gegroet. O, ze had niet gedurfd te vragen wie hij was en hij had het ook niet gezegd, maar hij had haar zijn boodschap, Gods boodschap, gebracht: „Gij zult een zoon ontvangen. Zo wacht u nu toch dat gij geen wijn drinkt of sterke drank en niets eet dat onrein is; want de zoon, dien gij zult ontvangen zal een nazireër Gods zijn van zijn geboorte af; geen scheermes zal op zijn hoofd komen en... *hij zal beginnen Israël te verlossen uit de hand der Filistijnen.*”

Manóah was thuisgekomen en zijn vrouw had hem verteld van de wonder verschijning en de wonder-heerlijke boodschap. Manóah had het haast niet kunnen geloven. Zo vaak reeds hadden zij den Heere gebeden om een kind, maar hun gebed was onverhoord gebleven. En nu deze boodschap! Manóah had gebeden: „Och, Heere, laat toch den man Gods, dien Gij gezonden hebt, nogmaals tot ons komen om ons te leren, wat wij doen moeten ten aanzien van den knaap, die geboren zal worden.” En God had naar de stem van Manóah gehoord en Gods Engel was weder gekomen tot de vrouw, terwijl ze in het veld zat. Ze heeft haar man geroepen en toen heeft ook hij des Heeren boodschap vernomen.

Manóah heeft gevraagd of hij den man Gods een maaltijd mocht bereiden, maar de man zeide, dat hij daarvan toch niet zou eten. „Wilt gij echter den Heere een brandoffer bereiden, dan moogt ge dat offeren,” heeft hij gezegd.

„Hoe is uw naam?” heeft Manóah toen gevraagd. „Want als uw woord uitgekomen is, willen wij u eer bewijzen.”

Toen heeft de man hem aangezien en gezegd: „Waarom vraagt gij toch naar mijn naam? Die is immers wonderbaar?”

Manóah heeft geofferd in het bijzijn van Gods bode en terwijl de vlam van het altaar opsteeg ten hemel, voer deze op in de vlam van het altaar. Ze waren op hun aangezichten gevallen, Manóah en zijn vrouw en Manóah had gevreesd, dat ze moesten sterven, omdat

ze een Engel des Heeren gezien hadden, maar zijn vrouw heeft gezegd: „Wanneer het de wil des Heeren geweest was om ons te doen sterven, dan zou Hij uit onze hand geen spijsoffer en brandoffer hebben aangenomen en ons niet dit alles hebben doen zien en evenmin ons tegelijkertijd iets dergelijks hebben bekend gemaakt.

Geruime tijd later is de beloofde zoon geboren. Hij is voorspoedig opgegroeid en steeds klaarder is hem bewust geworden zijn roeping: *Beginnen* Israël te verlossen van de hand der Filistijnen.

't Was droevig gesteld met Gods bondsvolk in zijn dagen. De Filistijnen beheersten Israël en Israël beefde voor hen. Ze waren weer afgeweken van Gods dienst en nu waren de onbesnedenen hun tuchtigers. Niemand durfde het zwaard opnemen om het gehate juk af te schudden na de verpletterende nederlaag bij Afek, waarbij zelfs de ark weggevoerd was.

Boven Simsons leven zal staan: *Eenzaam strijden tegen de Filistijnen*; weer langzaam het volk Gods opwekken uit zijn verslagenheid; beginnen het volk te verlossen.

En omdat hij de eenzame strijder zal zijn, heeft de Heere hem een bovenmenselijke kracht geschonken, een kracht zo groot, dat zelfs geen leger in staat zal zijn die te breken. Slechts Simsons eigen schuld, zijn verloochening van zijn Nazireërschap, zal in staat blijken die kracht te breken.

Van die kracht heeft de Heere hem het overtuigende bewijs geschonken, toen hij de vorige maal afging naar Timnath om zich te verlobben met de Filistijnse vrouw, die hij vandaag wil trouwen. Toen was een leeuw hem brullend tegemoet gekomen bij de wijngaarden van Timnath. Hij had den leeuw gegrepen en hem vaneen gescheurd, gelijk men een geitebokje vaneenscheurt. Toen was hij zich ten volle van zijn geweldige kracht bewust geworden; toen had de Geest des Heeren hem aangegrepen. Hij had er zijn vader en moeder niets van verteld.

Nu gaat hij ter bruiloft. Het zingt in zijn ziel. En opeens moet hij denken aan de leeuw, die hij op zijn vorige tocht versloeg.

Zonder zijn ouders iets te zeggen, wijkt hij van de weg af, om het lichaam van den leeuw te bezien. Zie, het is geheel verdroogd door de felle hitte van de Oosterse zon en zelfs... een bijenzwerm heeft er zijn nest in gebouwd. Daar zijn raten, daar is honing. Hij plukt de raten en eet van de honing en geeft ook zijn vader en moe-

der daarvan, als hij weer bij hen gekomen is, maar vertelt niet, waar hij de honing vond.

Het is feest in het huis van de Filistijnse vrouw te Timnath, het is bruiloft. Simson heeft een feestmaal aangericht voor de vele genodigden, waaronder dertig jongelingen zijn, waaronder ook de bruidsjonker is, de vriend des bruidegoms. En als de feestvreugde stijgt, dan zegt Simson: „Ik wil u een raadsel opgeven; zo gij het mij in deze zeven bruiloftsdagen duidelijk zult verklaren en oplossen zal ik u geven dertig linnen onderklederen en dertig opperklederen. Maar zo gij het mij niet verklaren kunt, moet gij ze mij geven.”

„Geef op uw raadsel en laat het ons horen,” zeggen de jongelingen.

„Welnu:

Uit den eter kwam spijs
en uit den sterke kwam zoet...”

Ze zoeken de oplossing, de dertig jongelingen, maar na drie dagen zoeken hebben ze die nog niet gevonden. Nu besluiten ze tot een laf en laag middel. „Gij moet uw man bepraten, dat hij ons het raadsel laat weten, anders zullen wij u en uws vaders huis met vuur verbranden,” zeggen ze tot Simsons bruid.

De laffe list gelukt. Dag op dag prest de vrouw Simson en eindelijk, op de zevende dag, vertelt hij haar de oplossing. En zij... ver-raadt die oplossing aan de dertig jongelingen.

Die zevende dag, voor de zon ondergaat, zeggen ze tot Simson:

Wat is zoeter dan honing!
Wat is sterker dan een leeuw!

Simson, in zijn ogen gloeit de verontwaardiging! In zijn stem gromt de toorn, als hij hen antwoordt:

„Hadt gij niet met mijn kalf geploegd,
gij hadt mijn raadsel niet geraden...”

Hij heeft kennis gemaakt met de onbetrouwbaarheid, met de laffe list van de Filistijnen. Ze zullen de prijs hebben, de jongelingen der Filistijnen; de Geest des Heeren grijpt hem aan; hij verlaat het huis der vrouw en niet ver van Timnath vindt hij een groep mannen in feestelijke kleding. Hij slaat er dertig neer, ontnemt hun hun klederen en geeft die aan de dertig jongelingen; bloedklederen zijn het. En nog is de woede niet uitgeraasd in den geweldige.

Hij gaat naar zijns vaders huis en zijn vrouw... wordt door haar vader gegeven aan den man, die Simson tot bruidsjonker gediend had.

Simson is weer de eenzame.

Hij moet vaak denken aan de vrouw te Timnath en aan de brui-
loftsvreugde, die zo wreed verstoord werd. Zijn toorn is verdwe-
nen; het verlangen is in zijn ziel gekomen en eindelijk... gaat hij
haar weer bezoeken. Hij heeft een geitebokje bij zich als geschenk.

Dan... te Timnath hoort hij, dat zijn vrouw aan een ander gegeven
is. Zijn toorn vlamt weer op om deze trouweloosheid en grimmig
zegt hij: „Ditmaal is het niet mijn schuld, wanneer ik de Filistijnen
kwaad doe.”

Hij zal de trouwelozen op originele wijze straffen. Hij vangt drie
honderd jakhalzen, bindt ze staart aan staart, zet een fakkel telkens
midden tussen twee staarten en steekt de fakkels in brand.

De uitwerking is vreselijk. De jakhalzen lopen door het te veld
staande koren der Filistijnen. Alle korenhopen, ook het nog niet
afgemaaide koren en de wijngaarden en de olijfbomen verbranden.

„Wie heeft dit gedaan?” vragen de Filistijnen in verbijstering. En
het antwoord is: „Simson, de schoonzoon van den Timniet, omdat
deze zijn vrouw genomen heeft en aan zijn vriend gegeven.”

De verbijstering der Filistijnen maakt plaats voor woede en,
wreed als ze zijn, verbranden ze Simsons vrouw en haars vaders huis
met vuur.

Simson hoort het. „Wanneer dit uw manier van doen is, dan zal
ik, voorwaar! niet ophouden, voordat ik mij op u gewroken heb,”
zegt hij en hij brengt de Filistijnen een verpletterende nederlaag toe.

Zal nu Israël uit zijn verslagenheid ontwaken? Zal het nu weer
moed grijpen en zich scharen achter den man, die alleen al een heel
leger onderdrukkers kan verslaan? Als Simson het een ogenblik
gedacht heeft, zal hij wel wreed ontgoocheld geworden zijn. Hij
moet de eenzame strijder blijven. Want...

De Filistijnen, het zeer strijdbare volk, zijn wel verslagen, maar
niet overwonnen. Ze vallen met een leger in Juda. De mannen van
Juda, zullen ze nu Simson te hulp roepen en zich achter hem scha-
ren? Integendeel, ze zijn zeer bevreesd. En bevende vragen ze de
Filistijnen: „Waarom zijt gij tegen ons opgetrokken?”

„Om Simson te binden; om hem te doen, zoals hij ons gedaan
heeft,” is hun antwoord.

Daar weten ze raad op, de mannen van Juda, de lafaards! Met

een leger van drie duizend man trekken ze naar de rotskloof van Etam, een ontoegankelijke kloof, waar Simson woont; en met de toorn der lafheid vragen ze hem: „Weet gij niet dat de Filistijnen over ons heersen? Waarom hebt gij dan dit gedaan?”

Zo groot is de vrees voor de onbesnedenen, dat hun moed totaal verlamd is. Ach, wat is er van het fiere-volk-onder-Jozua geworden. Hoe heeft de afgodendienst hen volkomen krachteloos gemaakt! Wat een bittere ontgoocheling is dit alles voor Simson, den machtigen vechter geweest.

En ze gaan verder, de mannen van Juda, de drie duizend.

„We zijn afgekomen om u te binden en u over te leveren in de hand der Filistijnen,” zeggen ze.

Er is een bittere glimlach op Simsons ruige gezicht, als hij antwoordt: „Zweert mij, dat gij zelf mij niet zult aanvallen.” Dan zou hij de kinderen van zijn eigen volk moeten doden en dat kan hij niet.

Zoveel liefde voor hen hebben ze niet verdiend, de laffe mannen van Juda. Ze zweren Simson zelfs niet; ze beloven slechts.

Zo gaat een droevige stoet opwaarts vanuit de kloof naar Lechi, waar de Filistijnen gelegerd zijn. Voorop gaat Simson, zijn handen, die machtige ruige vuisten, gebonden met twee nieuwe koorden; belachelijk...

Want... als de Filistijnen hem zien komen en een vreugdegehuil opstijgt uit hun rijen, dan... grijpt de Geest des Heeren Simson weer aan; de koorden die aan zijn armen zijn, worden als vlasdraden, die in het vuur gezengd zijn; ze vallen weg van zijn handen; daar voor hem ligt een vochtig ezelskinnebakken, een vreselijk wapen in Simsons vuist; woedend stormt hij op de juichers in; ze wijken ontzet; de schrik verlamt hen en als de avond daalt liggen duizend Filistijnen verslagen.

Ook de laffe mannen van Juda zijn gevlucht. Simson is alleen op het slagveld overgebleven. Hij overziet zijn wrekerswerk, werpt het ezelskaakbeen uit de vuist en als een grommende donder klinkt zijn overwinningslied:

„Met het kaakbeen van een ezel, heb ik ze tot een hoop gemaakt,
met het kaakbeen van een ezel heb ik duizend man gekraakt...!”

Kaakbeenhoogte noemt hij zegevierend deze heuvel.

En toch is Simson, de geweldige, nu zwak geworden. Hij heeft Gode de eer niet gegeven. De Heere doet hem zijn zwakte op zeer

natuurlijke wijze gevoelen. Hij heeft grote dorst en nu klaagt hij: „Heere, Gij hebt door de hand van Uw knecht deze grote uitredding gegeven, moet ik dan nu van dorst sterven en toch vallen in de hand van deze onbesnedenen?”

Hier is Simson op zijn best. Hier wordt hij de overwinnaar voor God. „Toen kloofde God de holte, die te Lechi is, en er kwam water uit en hij dronk; toen werd zijn geest verkwikt en hij leefde op. Daarom noemde hij haar naam Aanroepersfontein.”

Twintig jaar richt Simson de Israëlieten; twintig jaar, waarin de geschiedenis van Simsons daden zwijgt.

In deze twintig jaar heeft hij gewerkt, om Israël uit zijn verslagenheid weer op te heffen, om het nationale bewustzijn weer tot nieuw leven te wekken.

Dan, aan het eind van zijn leven, plaatst de Heere hem nog even in het volle licht der historie. Dan grijpt hij op een van zijn tochten in het land der Filistijnen te middernacht de deurvleugels van de stadspoort van Gaza met de beide posten; hij rukt ze met de sluitbalk los, laadt ze op zijn schouders en draagt ze naar de top van het gebergte, „dat tegenover Hebron ligt”.

Zijn kracht is deze twintig jaar niet verflauwd. Hij staat op de middaghoogte van zijn leven. Vijftig kilometer ver draagt hij de stadspoort van Gaza. Eens te meer zien de Filistijnen een staal van zijn enorme kracht. Dan... komt plotseling het einde.

In het heerlijke druivendal, het dal Sorek, krijgt Simson een vrouw lief, wier naam is Delila, de gefriseerde. De vorsten der Filistijnen bemerken het. Nu komt hun gelegenheid. Ze weten het nog, dat twintig jaar geleden, Simson een geheim prijs gaf aan een vrouw, die hem dagelijks preste. Nu komt hun grote kans. Simson is de eenzame gebleven.

Ze gaan naar Delila, de vorsten der Filistijnen en ze zeggen: „Gij moet hem overhalen en zien uit te vinden, waardoor zijn kracht zo groot is en waarmede wij hem kunnen overheersen, dan zullen wij hem binden en hem klein krijgen. Ieder van ons zal u elfhonderd sikkelen zilver geven.”

Vijf en vijftig honderd zilveren sikkelen; een bedrag van ruim acht duizend gulden; voor die tijd een enorm kapitaal. Hiervoor zal Delila Simson in de handen der Filistijnen spelen.

„Verklaar mij toch, waardoor uw kracht zo groot is en waar-

mee men u moet binden om u krachteloos te maken," vraagt ze.

„Bind mij met zeven verse pezen," zegt Simson en met dit antwoord begeeft hij zich op het hellend vlak. Wie met den duivel spelen wil, wordt zijn slaaf, zijn gevangene.

Simson verbreekt de zeven verse pezen, ook de zeven nieuwe koorden. Zijn kracht is ongebroken. Hij heeft het spel niet verloren. Dit maakt hem overmoedig.

„Vlecht de zeven haarlokken van mijn hoofd vast met het weefsel van het spinrokken en slaat het spinsel vast met de plak, dan zal ik machteloos worden en wezen als een gewoon mens," zegt hij.

En als hij slaapt, vlecht zij zijn haren, het symbool van zijn kracht in het weefsel vast. Maar op haar woord: „De Filistijnen tegen u, Simson," ontwaakt hij uit zijn slaap en rukt zowel schering als inslag los.

Nog is zijn kracht ongebroken. Maar de ondergang naakt. Alle dagen prest Delila hem en valt hem lastig met haar smeken, totdat zijn ziel er dodelijk verdrietig onder wordt. En dan... dan ontsluit hij haar zijn ganse hart, zeggende: „Geen scheermes is ooit op mijn hoofd gekomen, want ik ben een Nazireër Gods van mijn geboorte af. Wanneer ik geschoren zou worden, dan zou mijn kracht van mij wijken en dan zou ik zijn als een gewoon mens."

Dit is het noodlottige ogenblik in Simsons leven. Nu kan hij zijn ondergang nòg ontwijken; hij kan nòg vluchten van die boze vrouw, die het bloedgeld der Filistijnen begeert boven hem.

Maar Simson vlucht niet. De machteloosheid is reeds over hem gekomen.

Daar komen ze aan, de vorsten der Filistijnen. Ze voeren de grote lading van het bloedgeld mede. Zal hun vijand nu krachteloos worden?

Simson, o, Simson slaapt de slaap des gerusten op Delila's schoot.

Dan komt de man, die zijn haarlokken afknippen zal. En dan...

„Ik zal ditmaal evenals anders uitgaan en alles van mij afschudden," klinkt zijn zelfbewuste taal, maar de Heere is van hem geweken. In een ontzettend ogenblik van bijtende wroeging, voelt hij zijn krachteloosheid. De vorsten der Filistijnen zien het; ze zien hem wankelen... een helle vreugde laait door hun zielen; dan storten ze zich op hem, die zovelen van hen doodde met zijn vuist; dan graven ze hem de ogen uit en dan... naar Gaza brengen ze hem, naar de stad, wier poorten hij vijftig kilometer ver wegdroeg, en met een dubbele koperen keten boeien ze hem.

Nu mag hij de molen malen in het gevangenhuis, hij mag het minste slavenwerk doen, hij, de onoverwinlijke. Hij heeft zijn God en zijn roeping vergeten, dat is zijn ondergang geworden...

En toch... nog eenmaal zal zijn kracht in volle luister schitteren, maar dan... met zijn God.

Er is feest in Dagon's tempel. De vorsten der Filistijnen hebben zich verzameld tot het brengen van een groot slachtoffer aan hun god. Ze herdenken het feit, dat Dagon hun vijand in hun handen gegeven heeft.

„Laat Simson komen, om hier voor ons te dansen!” roepen ze. En Simson danst voor hen in hun tempel.

Simson, de blinde, de krachteloze, het voorwerp van hun hoon. Maar Simson was de God-gewijde en in Simson beschimpen ze den God van Israël. Die laat Zich niet straffeloos honen. Aan Hem honen de onbesnedenen zich dood. En het middel daartoe is Gods Nazireër, Simson, die diep kon vallen, maar niet zó diep, of Jahwè kan Zijn werk in hem volenden. In een machtige eindworsteling, zal Gods Nazireër overwinnen en... sterven.

Dagon's tempel is vol. Daarbinnen zijn de vorsten der Filistijnen en vele genodigden, met de mannen en vrouwen op de galerijen boven, ongeveer drie duizend man.

„Laat mij begaan en laat mij de pilaren aanraken, op welke het gebouw rust, opdat ik daartegen leune,” zegt Simson, de getergde, tegen de knecht, die hem geleiden moet.

En dan... hoor, daar klinkt weer het God-honende lied der duizenden:

„Onze god gaf in onze hand
onzen vijand,
die verwoestte ons land,
die velen onzer deed bijten in het zand!”

Simson, de getergde, wordt Simson de bidder; hij heeft zijn God weergevonden in de gevangenis; met zijn God zal hij zijn laatste grote krachtsdaad doen. Ontroerend is zijn bede:

„Heere, HEERE, gedenk mij toch en sterk mij alleen nog ditmaal, o God! opdat ik tenminste voor een van mijn twee ogen wraak neme op de Filistijnen.”

Jahwè hoort en verhoort die bede van Zijn gewijde. Simson voelt de kracht weer in zich varen. Hij grijpt de beide middenzuilen,

waarop het gebouw rust en met de snijdende kreet, die boven het feestrumoer uitsnerpt: „Mijn ziel sterve met de Filistijnen!” drukt hij, drukt hij de twee zuilen van hun voetstuk, zodat het ganse gebouw instort op de vorsten en op al het volk, dat daarin is.

„En de doden, die hij gedood heeft in zijn sterven waren meer dan die welke hij gedood heeft in zijn leven.” Hijzelf wordt onder de puinhopen met de gedode vijanden begraven.

Dan komen zijn broeders af en geheel zijn familie; zij nemen hem weg, brengen hem opwaarts en begraven hem tussen Zora en Estaol in het graf van zijn vader Manóah...

Daar rust de zwakke sterke: Simson, de zonneman; de man, die machtig, onoverwinnelijk was met zijn God, die krachteloos was zonder dien God. Zijn levenswerk was: beginnen zijn volk te verlossen van het gehate juk der Filistijnen; die taak heeft hij volbracht, zij 't op een wijze, die vaak Gods misnoegen opwekte.

Hij heeft het nationale bewustzijn weer wakker geroepen in het volk; hij heeft hen weer opgewekt uit hun verslagenheid. Zijn broeders en geheel zijn familie durven het aan, zijn lijk van onder de puinhopen van Dagon's tempel weg te halen. Daarvoor was moed nodig. En straks in de slag bij Mizpa zal Israël de Filistijnen een verpletterende nederlaag toebrengen.

Simson, de stervende overwinnaar. Achter hem zien we een anderen Man, Die ook overwinnend stierf. Maar Zijn laatste woorden waren niet een zielekreet om te sterven met de vijanden; Zijn overwinningsjubel is: *Het is volbracht*. Bij Zijn verheven, vrijwillige dood verbleekt die van Simson. Want door Zijn dood brengt Hij tewegg een volkomen verlossing voor al de Zijnen.

En vóór Zijn dood bidt Hij voor Zijn vijanden.

Simson, de wrekende overwinnaar.

Jezus, de verzoenende, verlossende Triumphator,

Wiens verzoenend sterven
blijft het rustpunt van ons hart...
Want: Als wij alles, alles derven,
blijft Zijn liefd' ons bij in smart...

VERKLARINGEN

1. Simsons levensboek heeft wel zijn zeer donkere bladzijden. Er zijn momenten in zijn leven, dat we verbijsterd afvragen: „Is dat nu een man Gods?” En werkelijk, in die ogenblikken van grote zwakheid is Simson ook geen richter. Maar dan zijn er andere momenten, die daar tegenover staan. Dan moeten we bedenken, dat Simsons geboorte is aangekondigd door God zelf; dat hij door God zelf tot Nazireër gewijd is; dat hij door alle zwakte en zonde heen de opdracht zijns levens uitgevoerd heeft; dat hij toch telkens weer tot Jahwè riep om kracht voor dat werk; en tenslotte... dat God zelf hem plaatst in de rij der geloofshelden in Hebreë 11. Zegt dit laatste niet alles?! Simson is richter geweest, zij 't dan op een heel ongewone wijze, een wijze, die het volk in zijn machteloosheid niet begreep.
Simsons optreden begint vlak na de slag bij Afek, waar de Israëlieten door de Filistijnen verslagen waren, waarin zelfs de ark weggevoerd was. De moedeloosheid van het volk op dit ogenblik is dus wel te begrijpen (niet te verdedigen) (zie 1 Sam. 4!). Simson wordt als richter opgevolgd door Samuël. Daarover in een volgend hoofdstuk.
2. Zora is een stad in de Sefela (is „laagte”) d.w.z. het heuvelland tussen de kust en de bergen van Juda. Ten tijde van Simson behoorde het aan Dan, later aan Juda. Het rotsaltaar, waarop Manóah offerde en waar de Engel in de vlam opvoer, ligt er nog. Het is een grote, grove, uit de rots gehakte steen.
3. Er is in het Oude Testament sprake van tweeërlei „scheren” van het haar: 1e Het *bijknippen*, wanneer het langer werd dan de schouders. Dit deed o.a. Absalom eenmaal 's jaars; 2e het *totale afknippen*, een teken van grote rouw. Dit deed o.a. Job. De Nazireër mocht geen van beide doen. In het onverkorte haar ligt het symbool van onverkorte kracht. Het woord Nazireër betekent: apart gehoudene, gewijde. Men kon Nazireër zijn voor het gehele leven, zoals Simson, maar ook tijdelijk, echter voor minstens dertig dagen. Aan het eind van het Nazireerschap liet men dan het haar afsnijden en bracht dit ten offer.
4. Simson is geboren in het jaar 1113 v. Chr.
5. Timnath ligt 5 kilometer ten Zuidwesten van Zora, op Filistijns gebied.
6. De eerste maal, dat Simson met zijn ouders naar Timnath gaat, is voor de verloving of ondertrouw. De tweede maal is voor de bruiloft.
7. „Met mijn kalf geploegd” zal wel een staande uitdrukking geweest zijn.
8. Door de vrouw van Simson aan zijn „metgezel” te^egeven, beurde haar vader dus weer een nieuwe bruidsschat.
9. De tarweoogst was in Mei.
10. Met vossen zullen wel jakhalzen bedoeld zijn. Die leven in troepen; vossen niet. Voor vossen pleit echter weer, dat die een mooie staart hebben voor Simsons doel; jakhalzen niet. Wat Simson hier doet kwam meer voor in Palestina.
11. „De schenkel en de heup” is „geheel en al”.
12. Een vochtig, dus nog vers en taai, ezelskinnebakken was een geducht moordtuig.
13. Zelen zijn darmen, gebruikt als pezen van een boog.
14. De Filistijnen waren afkomstig uit Kreta (in de Bijbel Kafter genoemd). Het waren dus Semieten evenals de Israëlieten. Het was een kranig volk, dat in

een vruchtbare streek woonde en vooraan stond in de krijg en in de handel. Het is helemaal niet zeker, dat Dagon afgebeeld werd, half als mens, half als vis. De tempel van Dagon te Gaza bestond uit drie delen: een donker vertrek met het beeld van de afgod; een diepe portiek, rustend op twee zuilen (de pilaren, die Simson wegdruckte) en een voorhof, waar Simson moest dansen en spelen. Doordat hij de beide zuilen omdruckte viel het dak en stortte dus het gehele gebouw in.

56

RUTH, DE STAMMOEDER VAN CHRISTUS

Ruth 1-4

In de dagen, dat de richters optraden om te richten, geschiedde het, dat er een hongersnood in het land kwam. Toen trok een man uit Bethlehem in Juda met zijn vrouw en zijn beide zonen heen naar de vlakte van Moab, om daar als vreemdeling te vertoeven. De naam van den man was Elimelech (mijn God is koning), de naam zijner vrouw Naomi (liefelijkheid) en de namen van zijn beide zonen Machlon (ziekte) en Chiljon (wegkwijning).

Elimelech nu stierf, zodat Naomi met haar beide zonen overbleef; en deze namen zich Moabietische vrouwen; de naam der ene was Orpa (die zich omkeert) en de naam der andere was Ruth (vriendin).

Toen zij daar ongeveer tien jaar gewoond hadden, stierven ook Machlon en Chiljon, zodat Naomi overbleef, beroofd van haar beide zonen en haar man.

Toen maakte zij zich gereed met haar schoondochters om uit de vlakte van Moab terug te keren, want zij had aldaar vernomen, dat de Heere naar Zijn volk omgezien had door hun brood te geven.

Zo vertrok zij uit de plaats waar zij vertoefd had en haar beide schoondochters gingen met haar. Terwijl zij nu op de weg voortgingen, om terug te keren naar het land van Juda, zeide Naomi tot haar beide schoondochters: „Gaat heen, keert terug, ieder naar het huis van uw moeder; de Heere bewijze u liefde, gelijk gij die bezeugen hebt aan de overledenen en aan mij; de Heere geve u dat gij een rustig bestaan moogt vinden, ieder in het huis van uw man.”

Hierop kuste zij ze, doch zij braken uit in geweën en spraken tot haar: „Nee, wij gaan met u terug naar uw volk.” Maar Naomi zeide: „Keert terug, mijn dochters, waarom zoudt gij met mij gaan?

Heb ik nog zonen, die u tot mannen zouden kunnen worden? Het is mij tot groot verdriet om uwentwil, dat de hand des Heeren tegen mij uitgestrekt is."

Hierop braken zij opnieuw uit in geweën en Orpa kuste haar schoonmoeder, maar Ruth klemde zich aan haar vast.

Toen zeide zij: „Zie, uw schoonzuster keert terug naar haar volk en haar goden, keer om, ga uw schoonzuster na."

Maar Ruth zeide:

„Dring mij niet u te verlaten,
om van u terug te keren,
want waar gij zult heengaan, zal ik heengaan,
waar gij zult vernachten, zal ik vernachten:
Uw volk, mijn volk en uw God, mijn God!
Waar gij zult sterven zal ik sterven,
en aldaar zal ik begraven worden.
Zo doe mij de Heere en zo nog daarboven:
voorwaar, de dood alleen zal scheiding maken tussen mij en u."

Toen Naomi nu zag, dat ze vast besloten was met haar te gaan, sprak zij daarvan niet meer tot haar.

Nu gingen zij beiden voort, totdat ze te Bethlehem aankwamen. En toen zij Bethlehem binnen traden, geraakte de hele stad over haar in beweging en de vrouwen zeiden: „Is dat Naomi?"

Maar zij sprak tot haar: „Noemt mij niet Naomi, noemt mij Mara (bitterheid), want de Almachtige heeft mij zeer bittere smart aangedaan. Vol ben ik heengegaan, maar ledig heeft de Heere mij doen wederkeren. Waarom zoudt gij mij Naomi noemen nu de Heere tegen mij getuigenis afgelegd heeft en mij heeft kwaad gedaan?"

Naomi en Ruth kwamen te Bethlehem aan bij het begin van de gersteoogst, in April, aan het begin van de zomeroogsttijd.

Naomi had een bloedverwant, een man van groot vermogen uit het geslacht van Elimelech, wiens naam was Boaz, de krachtige.

En Ruth zeide tot Naomi: „Laat mij toch naar het veld gaan en tussen de aren oplezen achter iemand, wiens gunst ik verwerven zal."

Zij zeide tot haar: „Ga, mijn dochter."

Zij ging dan heen en kwam om op te lezen achter de maaiers; en toevallig trof zij een stuk land van Boaz, die uit het geslacht van Elimelech was.

En zie, Boaz kwam uit Bethlehem en hij zeide tot de maaiers: „De Heere zij met u.” En zij zeiden tot hem: „De Heere zegene u!”

Toen zeide Boaz tot zijn knecht, die opzichter was over de maaiers: „Wien behoort deze jonge vrouw?”

De knecht antwoordde: „Dat is een Moabietische jonge vrouw, die meegekomen is met Naomi; zij heeft gevraagd: Laat mij toch oplezen en inzamelen bij de schoven achter de maaiers; zo is zij hier gekomen en ze heeft al gestaan van de morgen tot nu toe; zij heeft geen ogenblik gerust.”

Hierop zeide Boaz tot Ruth: „Hoor eens, mijn dochter, ga niet oplezen in een ander veld, maar ge moet u aansluiten hier bij mijn dienstmaagden en met de ogen op het veld, dat men bezig is te maaien, achter haar aan lopen. Ik heb de knechten verboden u aan te raken! En hebt ge dorst, dan kunt ge naar de vaten gaan en drinken van hetgeen de knechten scheppen.”

Toen maakte Ruth een diepe buiging voor Boaz en ze zeide tot hem: „Waarom heb ik uw gunst verworven, dat gij acht slaat op mij, die toch een vreemdelinge ben?”

Boaz antwoordde: „Men heeft mij wel verteld alles, wat gij voor uw schoonmoeder gedaan hebt na de dood van uw man en hoe gij uw vader en uw moeder en uw vaderland verlaten hebt en gegaan zijt naar een volk, dat gij tevoren niet gekend hebt. De Heere moge uw daad vergelden en een vol loon moge u toekomen van den Heere, den God van Israël, onder Wiens vleugelen gij zijt komen schuilen.”

Daarop zeide Ruth: „Laat mij uw gunst genieten, mijn heer, want gij hebt mij vertroost en naar het hart van uw slavin gesproken, hoewel ik niet eens ben gelijk een uwer slavinnen.”

Toen het nu etenstijd was, zeide Boaz tegen haar: „Kom maar hier en eet van het brood en doop uw brokjes in de (zure) wijn, tot lessing van uw dorst.”

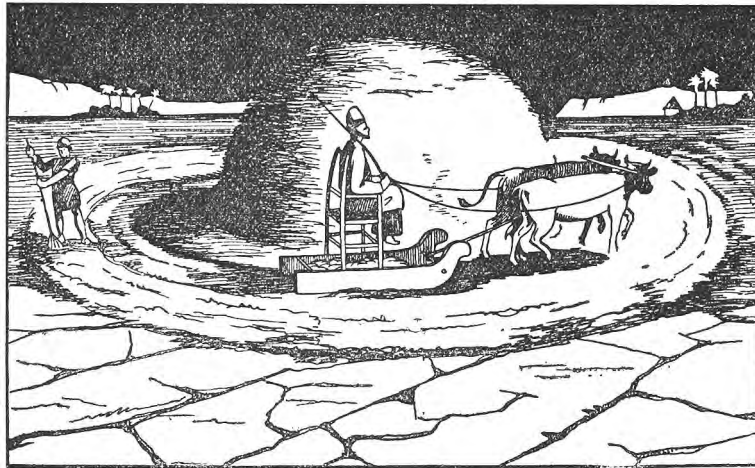
Ruth ging zitten ter zijde van de maaiers en Boaz reikte haar gerookte koren toe, zodat zij verzadigd werd en nog overhield.

Toen zij weer opgestaan was om op te lezen, beval Boaz zijn knechten aldus: „Laat haar ook tussen de schoven oplezen en beledigt haar niet, maar ge moet veeleer wat voor haar uit de bundels trekken en het laten liggen, zodat zij het kan oplezen, zonder dat ge haar hard aanspreekt.”

Zo las Ruth op tot aan de avond en toen zij uitklopte, wat zij opgelezen had, was het ongeveer 36 liter gerst.

Nadat zij het opgenomen had, ging zij naar de stad.

En toen Naomi zag, wat zij opgelezen had en toen zij te voorschijn haalde en haar gaf, wat zij van haar maaltijd had overgehouden, zeide Naomi tot haar: „Waar hebt gij vandaag opgelezen en waar

Dorsslede

hebt gij gewerkt? Gezegend zij hij, die u zo vriendelijk bejegend heeft!”

„De naam van den man, bij wien ik gewerkt heb, is Boaz,” antwoordde Ruth.

Toen zeide Naomi: „Gezegend zij hij van den Heere, Die Zijn gunst niet heeft onttrokken aan de levenden noch aan de overledenen! Die man, Boaz, is aan ons verwant; hij is een van onze lossers.”

Zo bleef Ruth op het veld van Boaz oplezen, totdat de gersteoogst en de tarweoogst afgelopen waren. En Ruth woonde samen met haar schoonmoeder.

Toen de oogsttijd afgelopen was, zeide Naomi tot haar schoondochter: „Mijn dochter, ik wil voor u een rustig bestaan zoeken, opdat het u welga. Welnu, is niet Boaz onze bloedverwant? Zie,

hij gaat deze avond op de dorsvloer gerst wannen; was uzelf en zalf u en trek uw feestklederen aan en ga naar de dorsvloer; laat u niet aan den man zien voor hij klaar is met eten en drinken; maar als hij gaat liggen om te slapen bij de korenhopen, zoals de gewoonte is hier, dan moet gij goed letten op de plaats waar hij ligt; ga dan naar hem toe, sla zijn voetendek op en leg u neder. Dan zal hij u wel zeggen wat gij doen moet."

„Alles wat gij zegt, zal ik doen," antwoordde Ruth.

Die avond ging zij af naar de dorsvloer en deed geheel, zoals Naomi haar gezegd had.

Toen Boaz nu gegeten en gedronken had en hij vrolijk van hart was, kwam hij om te gaan slapen aan het einde van de korenhoop. Daarop kwam Ruth stil nader, sloeg zijn voetendek op en legde zich neder.

Omstreeks middernacht schrok Boaz wakker; hij keerde zich om en zag... een vrouw aan zijn voeteneind liggen.

En hij zeide: „Wie zijt gij?"

Zij sprak: „Ik ben Ruth, uw slavin, uw vleugel uit over uw slavin, want gij zijt lossen."

Toen sprak hij: „Gezegend moogt gij zijn van den Heere, mijn dochter, gij hebt het met uw laatste betoning van liefde nog beter gemaakt dan met de eerste, doordat gij geen jonge mannen nagekomen zijt, hetzij arm, hetzij rijk. En nu, mijn dochter, wees niet bevreesd; alles wat gij zegt, zal ik doen voor u, want ieder in de poort van mijn volk weet, dat gij een deugdzame vrouw zijt; nu dan, het is voorzeker waar, dat ik lossen ben; maar er is nog een lossen, nader dan ik. Blijf deze nacht hier en morgenochtend; indien hij u lossen wil, goed, laat hem lossen, maar zo hij geen lust heeft u te lossen, dan — zo waarlijk de Heere leeft! — zal ik u lossen. Leg u neder tot aan de morgen."

Dus lag zij aan zijn voeteneind tot aan de morgen; toen stond zij op, voordat het morgenlicht gloorde, want Boaz zeide: „Laat het niet bekend worden, dat een vrouw op de dorsvloer gekomen is." Verder zeide hij: „Neem de omslagdoek, die gij om hebt en houd die goed vast." Toen mat hij er zes maten gerst in. Zij nam die op de schouder en ging naar de stad.

Bij Naomi teruggekomen vertelde Ruth haar alles, wat Boaz haar gezegd had en zij gaf Naomi de zes maten gerst.

Naomi zeide: „Nu moeten we afwachten, hoe de zaak zal uitval-

len; want die man zal niet rusten, voordat hij vandaag nog deze zaak ten einde gebracht zal hebben.”

Boaz was intussen naar de poort gegaan en had zich daar nedergezet. Hij was daar nog niet lang gezeten, toen de lossers voorbijkwam, over wien Boaz tot Ruth gesproken had.

„Kom eens hier terzijde en zet u neder?” vroeg Boaz den lossers. De lossers deed dit.

Daarop nam Boaz tien mannen uit de oudsten van de stad en zeide: „Gaat gij ook hier zitten.” Ook zij deden dit.

Toen sprak Boaz tot den lossers: „Het stuk land, dat aan onzen broeder Elimelech hoorde, is Naomi, die uit Moab teruggekeerd is, van plan te verkopen. Nu heb ik gedacht (ik wil het u openlijk verklaren):

„Koop gij het in tegenwoordigheid van degenen, die hier zitten en van de oudsten mijns volks. Indien gij het echter niet wilt kopen, dus geen

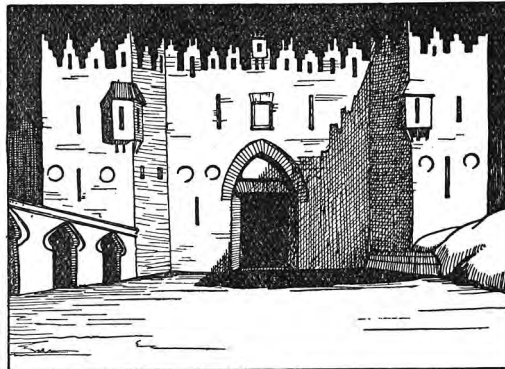
lossers zijn wilt, verklaar het mij dan, opdat ik het wete, want is er niemand om te lossen behalve gij en ik na u.”

Toen zeide hij: „Ik zal het kopen en lossen.”

Maar Boaz zeide: „Op de dag, dat gij het land koopt uit de hand van Naomi, neemt gij tevens Ruth, de Moabietische over, om de naam van den afgestorvene te doen voortbestaan.”

Toen zeide de lossers: „Ik zal het niet kunnen lossen, om niet mijn eigen erfdeel schade toe te brengen; vervul gij daarom de lossersplicht in mijn plaats, want ik zal niet kunnen lossen.”

Nu bestond te dier tijd in Israël dit gebruik bij lossing en ruiling: om aan enige zaak geldigheid te verlenen trok de een zijn schoen uit en gaf die aan den ander; dit was de manier om iets te bevestigen in Israël.

Plein voor de poort

Daarom trok de lossen zijn schoen uit en gaf die aan Boaz.

Hierop sprak Boaz tot de oudsten des volks: „Gij zijt heden getuigen, dat ik alles wat behoorde aan Elimelech en aan Machlon en Chilion overneem uit de hand van Naomi. En ook Ruth, de vrouw van Machlon, neem ik over, mij tot een vrouw, om de naam van den gestorvene op zijn erfdeel in stand te houden. Gij zijt getuigen.”

En al het volk, dat in de poort was en al de oudsten zeiden: „Getuigen zijn wij! De Heere make de vrouw, die in uw huis komt, als Rachel en Lea, welke beiden het huis van Israël gebouwd hebben!”

Zo nam Boaz Ruth en werd zij hem ter vrouw. En de Heere gaf Ruth een zoon. Toen zeiden de buurvrouwen tot Naomi: „Geprezen zij de Heere, Die het u heden niet laat ontbreken aan een lossen en zijn naam worde vermaard in Israël. Hij zal u zijn tot vernieuwing van uw leven en om u in uw ouderdom te verzorgen.”

En Naomi nam het kind en legde het op haar schoot en zij werd zijn verzorgster. En de buurvrouwen gaven het een naam, zeggende: „Aan Naomi is een zoon geboren.” Zij noemden hem nl. Obed, d.w.z. dienaar. Hij is geworden de vader van Isai, de vader van David, uit wien eenmaal de Christus geboren is.

De heilige linie, die loopt van Abraham over Izak, Jacob en Juda mocht met Boaz niet afgebroken worden. Daarom leidde God alle gebeurtenissen ook de schijnbaar toevallige zo, dat Boaz Ruth tot vrouw nam. Deze deed dit uit trouw aan de heilige inzettingen, uit eerbied voor Gods wet, om een geslacht in Israël in stand te houden. De Heere heeft hem rijk daarvoor beloond. Evenals Hij rijk beloonde de trouw en de liefde van Ruth, de Moabietische. Uit hun geslacht is geboren de Heiland der wereld, de grote Lossen van Zijn volk.

Die gunst heeft God Zijn volk bewezen,
opdat het altoos Hem zou vrezen,
Zijn wet betrachten en voortaan
volständig op Zijn wegen gaan.
Men roem' dan d' Oppermajesteit
om zoveel gunst in eeuwigheid.

VERKLARINGEN

1. Het boek Ruth wordt naar inhoud en vorm een „gouden kleinoed” onder de Bijbelboeken genoemd. Daarom is de vertelling hierboven weergegeven in de taal van de Bijbel zelf. Hiervoor is de vertaling genomen uit de Korte Verklaring, Het boek Ruth door Dr C. J. Goslinga. Deze leek mij in dit opzicht het mooist.
Het boek Ruth werd bij de Joden vroeger op een bepaalde tijd gelezen, nl. met Pinksteren. De auteur van het boek kennen we niet. „Hoe gaarne we ook den bewerker van dit zeldzaam-schone product der heilige letterkunde bij name zouden willen kennen, wij tasten hier in 't duister,” zegt Dr Goslinga.
Waarschijnlijk is het verhaal geschreven ten tijde van koning Salomo. De bedoeling van het boek is om te laten zien uit welke en uit hoe edele voorouders koning David gesproten is en hoe daarbij ook een heidin-van-afkomst niet is versmaad door God, maar in het voorgeslacht van David is opgenomen. Hierdoor heeft het verhaal een sterk Messiaans karakter. We zien Boaz, den lossen, die de arme Ruth tot zich opheft en verrijkt, duidelijk optreden als het voorbeeld van den Zaligmaker, die Zijn (in zichzelf onwaardige) gemeente tot Zijn bruid maakt en haar in elk Zijner leden met Zijn genadeschatten begiftigt (Verbondsgeschiedenis, Ds de Graaf). Zo bevat het boek Ruth een rijke Christusprediking.
Het boek Ruth is een meesterstuk van vertelkunst. En toch is de innerlijke schoonheid ervan groter dan de letterkundige. En daarom noemden we het met Dr Goslinga, naar inhoud en vorm een „gouden kleinoed” onder de Bijbelboeken.
2. Niet alleen in Juda lag een Bethlehem, nl. in Efratha, maar ook in Zebulon.
3. „Als vreemdeling te verkeren”, heeft hier een eigenaardige betekenis. De betekenis van „vreemdeling” hier is: men geniet rechtsbescherming en mag niet onderdrukt worden, al is men dan ook geen volwaardig burger.
4. Orpa trouwde met Chilion en Ruth met Machlon.
5. De goden der Moabieten waren Kamos en Baäl-Peor.
6. Met „azijn” in hoofdstuk 2 : 14 wordt bedoeld: een soort zure wijn met olie vermengd, die gebruikt werd om de dorst te lessen.
7. Een efa is 36 liter.
8. De tarweoogst was voleindigd ongeveer Juni.
9. Hoeveel „zes maten”, hoofdstuk 3 : 15, is, weten we niet precies.
10. De schoen gold oudtijds als teken van macht en recht; wie deze uittrok en overgaf, toonde hiermee afstand te doen van zijn rechten.
11. Over de *landbouw in Kanaän*, zie Aanhangel.
12. Over het *zwagerhuwelijk of leviraatshuwelijk*: zie Aanhangel.

DE IDUMESE LIJDER, JOB

Het boek Job

„Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?”

Door alle eeuwen heen is de vraag naar het waarom van het menselijk lijden van de aarde opgeklommen ten hemel. De miljoenen mensen hebben die vraag ieder op zijn wijze gesteld. Maar het meest verschrikkelijke waarom, dat ooit van de aarde ten hemel opgeklommen is, het ontzaglijke waarom van den groten Lijder van onverdiend leed, van den rechtvaardigen Zoon van God, is het waarom waarmede we dit hoofdstuk begonnen.

Op al deze waaroms, ook van ons leven, geeft het boek Job een antwoord; een antwoord zo hoog verheven, zo heerlijk, zo heilig, dat het ver uitgaat boven het alledaagse van ons leven. Of liever: niet op ons *waarom* geeft dit boek een antwoord, maar het leert Gods kind vragen: *waartoe?* En op dit *waartoe* volgt een volkomen antwoord.

Het *waarom* kunnen wij mensen niet begrijpen, omdat wij den heiligen God niet begrijpen kunnen; en het antwoord op het *waartoe* is: „Tot Gods eer”. Wie in dit antwoord vrede vindt, zoals wel eer Job, die heeft gevonden de vrede, die alle verstand te boven gaat. Wij willen zoeken dit antwoord in de geschiedenis van Job, den groten lijder van het Oude Testament, het antwoord van de volkomen overgave aan God.

Er was een man in het land van Us, wiens naam was Job. Hij was vroom en oprecht en godvrezend en hij hield zich verre van het kwaad.

Hem werden zeven zonen en drie dochters geboren; en hij had zeven duizend schapen, drie duizend kamelen, vijf honderd juk runderen en vijf honderd ezinnen, daartoe zeer veel dienstvolk — zodat hij de rijkste man was van al de Oosterlingen.

Zijn zonen plachten bij beurten een feestmaal te houden, een iegelijk in zijn huis, op een bepaalde dag; en dan nodigden zij hun drie zusters, om met hen te eten en te drinken.

En wanneer de dagen van het feestmaal om waren, zo zond Job

heen om hen te heiligen: hij stond dan des morgens vroeg op en bracht voor een ieder van hen een brandoffer; want hij zeide: „Misschien hebben mijn kinderen gezondigd en in hun hart God verzaakt.”

Alzo deed Job voortdurend.

Eens stelden de hemelingen zich voor den Heere en ook de Satan was in hun midden.

En de Heere zeide tot den Satan: „Vanwaar komt gij?”

De Satan antwoordde: „Van het rondtrekken over de aarde.”

En de Heere zeide tot den Satan: „Hebt gij ook acht geslagen op mijn knecht Job? Want niemand op aarde is als hij, zo vroom en oprecht en godvrezend en zich verre houdend van het kwaad.”

Maar Satan antwoordde den Heere: „Is het om niet, dat Job God vreest? Hebt Gij hem en zijn huis en al wat hij heeft niet rondom beschut? Het werk zijner handen hebt Gij gezegend en zijn vee heeft zich vermeerderd in het land. Maar als Gij Uw hand uitstrekt en aantast al wat hij heeft, hij zal U voorzeker in Uw aangezicht vloeken.”

Toen antwoordde de Heere den Satan: „Zie, al wat hij heeft is in uw hand; alleen tegen hem zelf zult gij uw hand niet uitstrekken.”

Toen ging de Satan uit van het aangezicht des Heeren.

Midden in Jobs grote voorspoed kwam een bode tot hem, die zeide: „De runderen ploegden en de ezinnen weidden daarbij; toen deden de Sabeërs een inval, roofden die en sloegen de jongelingen met het zwaard; en ik alleen ben ontkomen om het u te boodschappen.”

Terwijl deze nog sprak kwam een ander en zeide: „Gods vuur viel van de hemel en verteerde de kudde en de jongelingen; en ik alleen ben ontkomen om het u te boodschappen.”

Terwijl deze nog sprak kwam een ander en zeide: „De Chaldeërs vielen in drie afdelingen op de kamelen aan, grepen ze en sloegen de jongelingen met het zwaard; en ik alleen ben ontkomen om het u te boodschappen.”

Terwijl deze nog sprak kwam een ander en zeide: „Uw zonen en dochters aten en dronken in het huis van hun oudsten broeder; daar kwam een sterke wind van over de woestijn; die stiet tegen de vier hoeken van het huis, zodat het op de jongelingen viel en zij stierven: en ik alleen ben ontkomen om het u te boodschappen.”

Toen stond Job op en scheurde zijn mantel en schoor zijn hoofd; en hij boog zich eerbiedig ter aarde en zeide: „Naakt ben ik in dit leven gekomen en naakt zal ik daaruit henengaan. *De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen; de Naam des Heeren zij geloofd.*”

In dit alles zondigde Job niet en schreef Gode niets ongerijmds toe.

Weer stelden de hemelingen zich voor den Heere en weer was de Satan in hun midden.

De Heere zeide tot den Satan: „Vanwaar komt gij?”

„Van het rondtrekken over de aarde,” antwoordde de Satan.

Toen vroeg hem de Heere: „Hebt gij ook acht geslagen op Mijn knecht Job? Want nog is niemand op aarde zo vroom en oprecht en Godvrezend en zich verre houdend van het kwaad, als hij. Tevergeefs hebt gij Mij tegen hem opgezet om hem te gronde te richten; want hij volhardt in zijn vroomheid.”

Maar de Satan antwoordde: „Al wat iemand heeft, dat geeft hij voor zijn leven. Als Gij Uw hand uitstrekt en aantast zijn vlees en gebeente, hij zal U voorzeker in Uw aangezicht vloeken.”

De Heere zeide tot Satan: „Zie, hij is in uw hand; doch ontzie zijn leven.”

Toen ging de Satan uit van 's Heeren aangezicht en hij sloeg Job met boze zweren, van zijn voetzool tot zijn hoofdschedel.

En hij nam een scherf om zich te krabben en hij zat neder in de as.

En zijn vrouw zeide tot hem: „Volhardt gij nog in uw vroomheid? Vloek God en sterf.”

Maar Job zeide tot haar: „Gij spreekt als een zottin. Zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?”

In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet.

Toen nu de drie vrienden van Job: Elifaz, Bildad en Sofar, al het kwaad vernamen, dat hem overkomen was, kwamen zij, ieder uit zijn woonplaats; en zij overlegden tezamen, dat zij zouden gaan om hem te beklagen en te troosten. En toen zij van verre hun ogen ophieven, herkenden zij hem niet; en zij hieven hun stem op en weenden en zij verscheurden hun mantels en strooiden as op hun hoofd. Zo zaten zij zeven dagen en zeven nachten bij hem op de grond; en niemand sprak tot hem een woord; want zij zagen, dat de smart zeer groot was.

Daarna opende Job zijn mond en vervloekte zijn geboortedag en hij zeide:

„Verga de dag, waarop ik geboren ben,
de nacht, waarop men zeide: het is een jongen!
Die dag zij duisternis, God in den hoge vrage niet naar hem,
geen licht breke over hem aan;
donkerheid en duisternis breide zich over hem uit,
een wolkengevaarte bedekke hem;
hij hebbe geen deel aan de dagen des jaars,
hij behore niet tot het getal der maanden.
Die nacht blijve onvruchtbaar, in hem weerklinke geen jubeltoon;
dat zijn morgensterren worden verduisterd,
hij wachte vergeefs op het licht,
hij aanschouwe niet de wimpers van de dageraad —
omdat hij de levenspoort voor mij niet sloot,
noch deze smart voor mijn oog verborg.

Waarom ben ik niet bij mijn geboorte gestorven,
waarom gaf ik niet de geest, toen ik het levenslicht zag?
Dan zou ik thans nederliggen en stille zijn,
ik zou slapen en rust hebben,
naast koningen en rijksbestuurders,
die zich pyramiden bouwden;
of bij vorsten, rijk aan goud,
die hun huizen vulden met zilver.
Daar houden de bozen op met woelen,
daar komen de uitgeputten tot rust;
daar leven de gevangenen in vrede,
want de stem des drijvers horen zij niet;
daar is klein en groot gelijk,
daar is de knecht vrij van zijn heer.

Waarom geeft hij den ramspoedige het licht
en het leven aan den bekommerde van hart,
die tevergeefs wachten op de dood,
die er naar graven als naar schatten;
die met vreugde denken aan de grafsteen
en zich zouden verheugen, als zij de dood vonden?
Want zuchten is mijn spijs,
mijn jammerklachten vloeien als water;
hetgeen ik vreesde, dat overkwam mij;
waarvoor ik huiverde, dat wedervoer mij;

nauwelijks had ik verkwikking en herademing
en rust, of daar kwam nieuwe smart.

Mijn kortstondig leven is een slavendienst.

Heeft de mens niet een strijd op aarde,
zijn zijn dagen niet als die eens dagloners?
Gelijk een slaaf, die naar schaduw hijgt,
als een dagloner, die wacht op zijn loon,
zo ontvang ik maanden van onspoed tot mijn deel,
zo worden mij nachten van moeite uitbetaald;

Waarom laat Gij, o God, mij dan niet ongemoeid?

Daarom zal ik mijn mond niet weerhouden,
ik zal spreken — met al de bitterheid mijner ziel!
Ben ik een zee of een draak,
dat Gij een wacht over mij stelt?
Als ik zeide: Mijn sponde zal mij troosten,
mijn bed zal mijn jammer verzachten —
dan verschriktet Gij mij met dromen,
en ontsteldet mij met gezichten;
zodat ik verworping zou kiezen
en de dood boven deze smarten.
Wat is de mens, dat Gij hem zo hoog stelt,
om acht op hem te slaan,
hem elke morgen te zoeken
en ieder ogenblik te beproeven?
Wanneer zult Gij Uw oog van mij afwenden
en mij een ogenblik met rust laten?
Heb ik gezondigd, wat zal ik dan doen?
Gij, Mensenbespieder, Die Uw pijlen op mij richt?
Waarom vergeeft Gij mijn misdrijf niet
en gaat Gij niet aan mijn schuld voorbij?
Want welhaast leg ik mij neer in het stof;
zoekt Gij mij dan; zo ben ik niet meer.

De mens, uit een vrouw geboren,
is kort van dagen, vol onrust;
als een bloem ontluikt hij en verwelkt,

hij vliedt als een schaduw en heeft geen bestand.
En op zulk een richt Gij Uw blik;
hem daagt Gij voor Uw gericht.
Want voor een boom blijft er nog hoop:
wordt hij omgehouden, zo schiet hij nieuwe loten,
zijn scheuten blijven niet uit;
ofschoon zijn wortel in de aarde veroudert
en zijn tronk in de grond versterft,
door de geur des waters bot hij uit
en maakt nieuwe twijgen als een jonge plant.
Maar de mens, die sterft, is krachteloos;
geeft hij de geest, waar is hij dan?
Gelijk de wateren verdwijnen uit het meer
en de rivier tot een dorre bedding verdroogt,
zo legt de mens zich neer en staat niet weer op;
tot de hemelen niet meer zijn, ontwaken zij niet,
zij worden niet opgewekt uit hun slaap.
Och, dat Gij mij in het doodenrijk verbergdet,
mij schuilplaats gaaft, totdat Uw toorn ware gekeerd,
mij een tijd bepaalde, waarop Gij mijner wildet gedenken!
Zou een mens, die sterft, herleven...?"

En toch belijdt Job:

„Ook nu is mijn voorspraak in de hemel,
mijn getuige in den hoge;
daar mijn vrienden mij bespotten,
ziet mijn wenend oog tot God,
dat Hij mijn zaak bij God bepleite,
als mensenzoon voor zijn naaste.

Maar ik weet, dat mijn Helper leeft,
en zal in het einde over mijn stof opstaan,
vanuit dit stoffelijk lichaam zal ik God aanschouwen;
ik zal hem zien als Vriend en niet als vreemde.
Mijn binnenste wordt verteerd van smachtend verlangen...
Als gij dan zegt: Hoe zullen wij hem bestrijden,
om de oorzaak van het leed in hem te vinden?
Zo weest beducht voor het zwaard;
weet, dat er een Rechter is.

Indien ik ooit met valsheid omging,
 en mijn voet zich spoedde tot bedrog,
 zo wege Hij mij met een rechtvaardige weegschaal:
 Hij zal mijn onschuld zien!
 Indien mijn schreden van mijn weg zijn afgeweken
 en een smet aan mijn handen kleeft,
 zo moge ik zaaien en een ander er van eten;
 wat voor mij uitspruit, worde uitgeroeid.
 Indien ik het recht mijns knechts verachtte
 en mijner dienstmaagd, wanneer zij zich beklaagde,
 wat zou ik dan doen, als God zich verhief?
 wat antwoorden, als Hij onderzocht?
 Heeft niet Hij, Die mij schiep, ook hem geschapen?
 Heeft niet dezelfde God ons toebereid?
 Indien ik ooit een arme zijn begeerte heb onthouden,
 de ogen ener weduwe deed versmachten;
 Indien ik mijn brood alleen heb gegeten,
 en de wees geen deel daarvan ontving,
 indien ik een zwerveling zag zonder kleed,
 een nooddruftige zonder bedekking,
 en ik zijn lendenen niet bekleedde,
 zodat hij warm werd van de vacht mijner schapen;
 indien ik ooit een wees dreigde met de hand,
 zo valle mijn schouder van mijn lichaam
 en breke mijn arm uit het lid.
 Indien ik op goud mijn vertrouwen stelde,
 indien ik mij verheugde, omdat mijn vermogen groot was,
 indien mijn akker zich over mij beklaagde,
 zo mogen distelen voor tarwe opschieten,
 onkruid voor gerst.

O, dat toch iemand naar mij hoorde!
 Ziehier mijne handtekening.
 De Almachtige antwoorde nu!"

Toen antwoordde de Heere Job in een onweder:

„Wie zal Mijn raadsbesluit verdonkeren
 met woorden zonder wetenschap?
 Gord nu, als een man, uwe lendenen;
 Ik zal u ondervragen, gij zult Mij onderrichten.

Waar waart gij, toen Ik de aarde grondvestte?
 Zeg gij het, die zo verstandig zijt!
 Wie heeft haar afmetingen bepaald? — Gij weet het toch?
 Wie heeft over haar het meetsnoer gespannen?
 Waarop zijn haar grondslagen vastgelegd?
 Wie heeft haar hoeksteen geplaatst?
 onder het gejubel van al de morgensterren,
 bij het gejuich van al de hemelscharen?
 Wie heeft de zee met deuren afgesloten,
 toen zij bruisend werd geboren?
 Toen Ik wolken maakte tot haar kleed
 en nevelen tot haar windselen?
 Toen Ik haar een grens voorschreef?
 Haar toesloot met grendel en deuren?
 Toen Ik sprak: tot hiertoe en niet verder;
 hier zal de trots uwer golven bedaren?"

Toen antwoordde Job den Heere en zeide:

„Zie, ik ben te gering; wat zou ik antwoorden?
 Ik leg mijn hand op mijn mond;
 eenmaal heb ik gesproken;
 maar ik doe het niet weder —
 Tweemaal, maar ik ga niet voort.”

Nog eenmaal spreekt de Heere en nu komt het antwoord op Jobs vraag naar zijn lijden:

„Wie kwam Mij voor, dat Ik hem zou vergelden?”

De vraag, die Job kwelde, was niet de vraag naar het lijden in het algemeen, maar de vraag naar het lijden van den rechtvaardige. Waarom moest Job, die toch een oprecht kind van God was, zo'n zwaar kruis dragen? *Omdat hij, die rechtvaardig is, toch voor God volstrekt niet beter is dan de goddeloze.*

Wij hebben God niet eerst gezocht, maar God heeft ons gezocht. Job moet gevoelen, dat hij tegenover God geen enkel recht heeft. Zijn oprechtheid en vroomheid zijn enkel genadegaven, ontvangen uit Gods hand. Gods wegen zijn licht, enkel licht, ja, maar ondoordringelijk, omdat God de Vrijmachtige is. En daarom gaat het waarom van het vragen over in het waartoe. En dan is het antwoord: *Tot Gods eer!*

Als Gods kind zo zijn lijden weet te dragen, is het licht, volkomen licht in zijn ziel. Ook in de ziel van Job.

Satan heeft gezien, dat Job zijn God niet vervloekte. Job is in zijn lijden Gods strijder tegen Satan en... overwinnaar met God. Dat is de heerlijke prediking van het Oudtestamentische lied, dat wij het boek Job noemen.

Als overwinnaar wordt Job in zijn vroegere voorspoed hersteld. De Heere geeft hem het dubbele van al wat hij had.

Daarna leefde Job nog honderd en veertig jaren; en hij zag zijn kinderen en kindskinderen, vier geslachten.

En Job stierf, oud en der dagen zat.

„Ik zal hem zien als Vriend en niet als vreemde,
want ik weet, mijn Goël leeft
en zal in het einde over mijn stof opstaan...”

In de grootste smarten,
blijven onze harten,
in den Heer gerust;
'k zal Hem nooit vergeten,
Hem mijn Helper heten,
al mijn hoop en lust.

Mijn Goël! Wij weten klaar, wie de Helper in ons leven is. Wij, die zoveel meer weten, dan de Oudtestamentische lijder Job. En ons hart zegt in Nieuwtestamentische jubel:

Als mijn lichaam zinkt in d' aard'
— 't Is mijn vast geloofsvertrouwen, —
blijft mij een gebouw bewaard;
en 't geloven wordt aanschouwen.
'k Zal aan 't stof der aard ontvliên
en dan eeuwig Jezus zien.

Gezang 269 : 5 E.G. 26 : 5

VERKLARINGEN

De plaats waar Job woonde, het land Us, is onbekend, evenals de tijd, waarin het verhaal speelt.

In de gedeelten uit het boek Job, die hierboven weergegeven zijn, spreken niet de drie vrienden. Daarom nog een korte samenvatting van die gesprekken: Elifaz zegt: „Waar lijden is, daar is schuld.” Job erkent wel schuld als gevolg, maar niet als oorzaak van zijn lijden.

Bildad zegt: „God is rechtvaardig, dus Job moet gezondigd hebben.” Job handhaaft zijn onschuld.

Zofar noemt Gods almacht en dringt bij Job op bekering aan. Job erkent Gods almacht, maar handhaaft zijn onschuld.

Elifaz beschuldigt Job van onoprechtheid en voorspelt hem zijn ondergang. Job handhaaft wederom zijn onschuld en zijn hoop op God.

Bildad meent, dat Job een verborgen zonde heeft en daarom lijdt. Job blijft op God vertrouwen: „Ik weet, mijn Goël (verlosser) leeft!”

Zofar wijst op de komende ellende van den goddeloze. Job bestrijdt dit: „Juist de goddelozen hebben duurzaam geluk,” zegt hij.

Elifaz blijft aandringen bij Job op erkenning van zijn zonde; Job erkent Gods vrijmacht hem leed te doen, maar betuigt tevens zijn onschuld aan het leed.

Bildad wijst op de algemene zonde van ieder mens, doch Job verwerpt het verband hiervan met zijn lijden. Job zegt: „De mens kan het raadsel van zijn lijden niet oplossen. God moet het doen.”

Nu spreekt Elihu. Hij verwijt Job zijn klacht over Gods onrechtvaardigheid, zegt, dat Job zich schuldig maakt aan godslastering, dat God den mens opvoedt door het lijden en Zijn wondermacht toont in de natuur.

Nu spreekt God uit een onweder; Hij getuigt van Zijn almacht en des mensen nietigheid hiertegenover. Job erkent dit, en nu trekt God partij voor Job tegen zijn vrienden. Job moet zelfs voor zijn vrienden bidden.

Tenslotte: Herstel van Jobs geluk.

58

SAMUËL: VAN GOD GEBEDEN

1 Samuël 1-8

„Heere der heerscharen, indien gij het verdriet uwer dienstmaagd aanziet en mijner gedenkt; indien gij uw dienstmaagd een mannelijken nakomeling schenkt, dan zal ik hem voor zijn ganse leven aan den Heere geven en er zal geen scheermes op zijn hoofd komen,” zo bidt Hanna, Elkana's vrouw in diepe smart.

Ze is niet een vrouw, die met haar verdriet te koop loopt, Hanna. Luide gekreten is spoedig vergeten, luide geweend is spoedig vertroost. Hanna's smart is echt, is stil. Zij is immers de verachte in de ogen van Peninna, de andere vrouw van haar man, Elkana.

O, Elkana houdt veel van haar, heel veel. „Ben ik u niet beter dan tien zonen,” heeft hij gezegd, maar Elkana's liefde kan haar smart niet wegnemen. En het grote verlangen van haar ziel blijft al maar vragen, vragen om een kind, een zoon. Dat verlangen kan Elkana niet stillen, dat kan alleen Jahwè. En daarom zegt Hanna dit diepe verlangen uit in Gods heilige plaats, in geluidloos gebed.

Eli, de grijze richter, die daar zit aan de poort van Gods heiligdom, ziet haar. Hij ziet haar lippen bewegen, maar hoort haar stem niet. In zijn oude ziel komt de toorn. Is dit misschien weer een van die dronken vrouwen, die met hopen samenkwamen bij het heiligdom des Heeren, door zijn goddeloze zonen, Hofni en Pinehas?

„Doe uw wijn van u. Ga uw roes uitslapen,” gromt zijn oude stem.

Deze woorden, vreselijke woorden zijn het in Gods heiligdom, ze kunnen slechts Hanna's smart vergroten.

„Neen, mijn heer, ik ben niet dronken; wijn noch sterke drank heb ik aangeraakt. Maar ik ben een vrouw, bezwaard van geest; ik heb mijn ziel uitgegoten voor het aangezicht des Heeren; ik heb gesproken uit de veelheid van mijn gedachten en mijn verdriet.” En Hanna vertelt den grijzen priester wat haar smart is.

Dan zegt Eli: „Ga heen in vrede en de God Israëls zal uw bede geven, die gij van Hem gebeden hebt.”

Deze woorden van den grijzen priester troosten Hanna zeer. In vrede gaat zij met Elkana naar haar huis te Rama; de tergende woorden van Peninna kunnen haar niet meer deren, omdat in haar hart gekomen is het zekere weten, dat Jahwè nu haar bede verhoren zal. Dit maakt haar leven licht en blij door alle donkerheden heen. En de Heere, Die geen bidder laat staan, verhoort haar bede. Zij ontvangt een zoon en noemt zijn naam Samuël, want zeide zij: „Ik heb hem van den Heere gebeden.”

De moeder Hanna juicht. Kan het geloof ooit te veel verwachten? Hanna zingt een lofzang. De overweldigende vreugde om de verhoring van haar gebed, maakt haar dichteres en ze zingt een lofzang, die eeuwen later overgenomen zal worden door een andere moeder, door haar, die zich de moeder des Heeren mag noemen.

Samuël, van God gebeden en Gode toegewijd.

O, de toestand bij 's Heeren heiligdom is wel vreselijk, als hij, kleine knaap nog, door zijn moeder geschonken wordt voor de dienst des Heeren te Silo. Eli's zonen, Hofni en Pinehas treden Gods wetten met voeten, zij stelen van Gods offers en slechte vrouwen komen met hopen samen aan de deur van de tent der samenkomst.

En Eli, hun vader? Hij hoort van de slechte daden zijner zonen, maar waarschuwt hen nauwelijks. Dit kan Jahwè niet ongewroken laten. Wie Gods heiligheid aanrandt, wordt door Zijn vuur verteerd. Een man Gods komt tot Eli en voorspelt hem de ondergang van zijn huis.

God is lankmoedig. Hij waarschuwt vóór Hij Zijn oordeel voltrekt. Ook hier door den jongen Samuël.

De Heere heeft nog niet rechtstreeks tot hem gesproken. En daarom gaat hij naar Eli in de nacht als de Heere roept, menend dat Eli hem geroepen heeft. Tot driemaal toe gaat hij naar den grijzen priester, wiens ogen donker geworden zijn. En dan zegt Eli hem, wat hij antwoorden moet als hij weer de stem hoort.

Samuël legt zich neder, wachtend in spanning. Dan... daar is de stem weer: „Samuël, Samuël!” En Samuël zegt: „Spreek, Heere, want Uw knecht hoort.”

Samuël, de knaap, luisterend naar Gods stem, vragend den hogen en heiligen God te spreken. Gods woorden tot Samuël zijn geen woorden van vrede. „Zie, Ik doe een ding in Israël, dat al wie het horen, die zullen zijn beide oren klinken!” Het dreunen van de donder, dreigend dichtbij. „Ik zal beginnen en zal voleindigen over het huis van Eli, al wat Ik tegen zijn huis gesproken heb,” spreekt de Heere. „Om der ongerechtigheid wil, die hij geweten heeft, want als zijn zonen zich hebben vervloekt gemaakt, zo heeft hij hen niet eens zuur aangezien. Daarom zal geen offer tot in der eeuwigheid meer in staat zijn, die ongerechtigheid te verzoenen.”

Vreselijk gericht Gods over den man, die Zijn richter had moeten zijn.

Gods toorn over Eli's lauwheid. En als Samuël eindelijk met bevend hart Gods woorden aan Eli zegt, dan nog is deze niet in staat in toorn te ontvlammen over het gedrag zijner zonen, dan nog zegt hij in valse lijdelijkheid: „Hij is de Heere, Hij moet maar doen wat goed is in Zijn ogen.”

In dit alles zondigt Eli zeer.

De strijd ontbrandt tegen de Filistijnen, het volk dat de strijd nimmer vreest. Israël wordt verslagen. Vier duizend mannen blijven op het slagveld achter.

Zonder Jahwè zijn ze ten oorlog getogen; zonder Jahwè worden ze verslagen. In hun verwaasdheid vragen ze: „Waarom heeft ons de Heere heden geslagen voor het aangezicht der Filistijnen?” In hun verwaasdheid nemen ze het heidense besluit: „Laat ons van Silo tot ons nemen de ark des verbonds des Heeren en laat die in het midden van ons komen, opdat zij ons verlosse van de hand onzer vijanden.”

Ze vragen niet den Heere met hen op te trekken, de dwazen. Ze

willen slechts het symbool van Zijn tegenwoordigheid, dat door hun onheilige handen allang dit symbool niet meer is. De ark is hun afgodsbeeld geworden. Zo vertoornen ze Jahwè nog meer. Zal Hij dit kwaad niet bezoeken?!

Laten ze dan juichen met groot gejuich, zodat de aarde dreunt, de dwazen. Laten de onbesnedenen een ogenblik beven. Laten ze in hun vrees zeggen: „Wie zal ons redden uit de hand dezer heerlijke goden.” Jahwè zelf geeft hun de moed, die hen doet zeggen: „Zijt sterk en weest mannen, gij Filistijnen!”

Jahwè's gramschap is volkomen. Want: „Toen streden de Filistijnen en Israël werd geslagen en zij vloden een iegelijk naar zijn tenten en daar geschiedde een zeer grote nederlaag, zodat er van Israël vielen dertig duizend man; en de ark Gods werd genomen en de twee zonen van Eli, Hofni en Pinehas, stierven.

God laat niet met zich spotten, nimmer. Nog diezelfde dag sterft Eli, de acht en negentig-jarige priester, als hij hoort de tijding van de nederlaag van Israël. Hij valt van zijn stoel en breekt de nek. Met onafwendbare zekerheid voltrekt God Zijn oordelen.

De ark op reis in der Filistijnen land. De Filistijnen nemen haar als overwinningstrofee en brengen haar in het huis van hun afgod Dagon te Asdod. Voor hen is die ark de God der Hebreëen. De God der Hebreëen aan de voeten van Dagon, zo willen de Filistijnen het. Maar Jahwè wil het anders. Als de priesters van Dagon de volgende morgen in de tempel komen, ligt Dagon op zijn aangezicht ter aarde voor de ark des Heeren. Zo wil Jahwè het.

Dagons priesters nemen hun god en zetten hem weer op zijn plaats. Dagon moet zegevieren. Maar des anderen daags, als de priesters des morgens vroeg in hun tempel komen, ligt Dagon weder op zijn aangezicht ter aarde gevallen vóór de ark des Heeren, maar het hoofd van Dagon en de beide palmen zijner handen liggen op de dorpel.

Jahwè moet zegevieren. Hij plaagt de inwoners van Asdod met pestbuilen en het helpt niet of Dagons priesters uit eerbied voor hun god over de dorpel stappen. De pest wordt zwaar over Asdod.

De Filistijnen vergaderen. Waarheen met de ark Gods? In Asdod kan zij niet blijven. Zo erkennen de mannen van Asdod Gods superioriteit ook over Dagon. Ze zullen de ark naar Gath dragen. Maar ook daar komt de pest. Naar Ekron dan. En als de ark om Ekron

gedragen wordt, roepen de inwoners, zeggende: „Ze hebben de ark des Gods van Israël tot mij rondom gebracht om mij en mijn volk te doden!” Want een dodelijke schrik heeft de inwoners van Ekron aangegrepen. En de hand Gods is er zeer zwaar.

Wederom vergaderen de Filistijnen. Een godsoordeel zal nu uitmaken waarheen de ark gaan moet. Jahwè zal het hun laten zien. Twee zogende koeien, wier kalveren opgesloten worden in een stal, spant men voor een nieuwe wagen. En op de wagen wordt de ark geplaatst. Deze onheilige daad straft de Heere *niet* aan de Filistijnen.

Tegen hun natuur in, tegen het verlangen naar hun kalveren in, gaan de koeien met de wagen naar het land van Israël. En op de akker van Jozua den Beth-Semesiet, blijven ze staan. De ark des Heeren is weer in haar vaderland aangekomen. Zeven maanden is ze weg geweest. Zeven maanden van vreze voor de Filistijnen.

De mannen van Beth-Semes bedrijven vreugde omdat het symbool van Jahwè weer tot hen gekomen is. Jahwè zelf is weer tot hen gekomen. Daarom nemen zij het hout van de wagen en kloven het op de offersteen. En de koeien offeren ze ten dankoffer aan hun God.

De feestvreugde wordt verstoord. De zonen van Jechonja zijn niet verheugd om de terugkeer van de ark. Ze wagen het zelfs in de ark te zien. Daarom slaat de Heere van hen zeventig man. Een grote ontsteltenis maakt zich meester van de Beth-Semesieten. „Wie kan bestaan voor het aangezicht van den Heere, dezen heiligen God?” zeggen ze. Daarom komen de inwoners van Kirjath-Jearim en halen de ark. Zij brengen haar in het huis van Abinadab en wijden zijn zoon Eleazar, om de ark des Heeren te bewaken.

De zwerftocht van Gods ark is voorlopig geëindigd.

Twintig jaren later.

Twintig jaren, waarin de geschiedenis zwijgt; maar... twintig jaren van onderdrukking door de Filistijnen. En aan het einde van deze twintig jaren... toen wendde Israël zich klagend tot den Heere.

Er is vreugde in Samuëls hart als hij deze ommekeer in de geest van zijn volk ziet.

„Doet de vreemde goden uit uw midden weg,” zegt hij, „en richt uw harten tot den Heere en dient Hem *alleen*. Zo zal Hij u redden uit de hand der Filistijnen.”

Te Mizpa komen ze zamen, de kinderen Israëls.

Te Mizpa zal Samuël voor hen bidden. En terwijl Samuël, de vrome richter, daar met een brandoffer Gods verzoening inroept over de zonden van zijn volk, dondert de Heere met een geweldig geluid tegen de verzamelde legers der Filistijnen. In verwarring slaan ze op de vlucht. En de mannen van Israël jagen de vluchtenden na en verslaan hen voorgoed.

Tussen Mizpa en Jesana verzamelen ze weer, de kinderen Israëls. In hun hart is de grote vreugde om de volkomen overwinning. En daar, waar de zegeliederen juichen, daar richt Samuël een steen op, de steen der hulpe: *Eben Haëzer*.

Zolang Samuël leeft is de hand des Heeren zwaar op de Filistijnen.

Gods rechterhand is hoog verheven,
des Heeren sterke rechterhand
doet door haar daân de wereld beven,
houdt door haar kracht Gods volk in stand.
Ik zal door 's vijands zwaard niet sterven,
maar leven en des Heeren daân,
waardoor wij zoveel heil verwerven,
elk tot Zijn eer doen gadeslaan.

Psalm 118 : 8

VERKLARINGEN

1. Silo lag tussen Jeruzalem en Sichem.
2. 1 Sam. 1 : 5: „een aanzienlijk deel” = een dubbel deel.
3. Samuël was ook een Nazireër (zie 1 Sam. 1 : 11).
4. 1 Sam. 1 : 14: Hieruit blijkt dat dronkemanstonelen tijdens de offermaaltijden niets ongewoons waren, aangezien Eli hier het eerst aan denkt.
5. Belial betekent oorspronkelijk: nutteloosheid. Later werd het een bijnaam voor Satan.
6. 1 Sam. 1 : 22: Gespeend: Dit geschiedde in 't Oosten later dan bij ons. Zo tussen twee en vier jaar.
7. 1 Sam. 2 : 25: de *goden* = God. Dit is in 't Hebreeuws een meervoudig woord.
8. 1 Sam. 2 : 30: *Licht geacht* = vervloekt.
9. 1 Sam. 3 : 7: Samuël kende den Heere nog niet, d.w.z. had nog geen bijzondere openbaring van Hem ontvangen.
10. 1 Sam. 5 : 6: *Spenen* = pestbuien.
11. 1 Sam. 6 : 4: *Vijf gouden spenen en vijf gouden muizen*: Dus twee plagen woeden er: van pest en van mulzen (die de bringers van de pest waren!).
12. 1 Sam. 6 : 12: Beth-Semes = zonnehuis. Hier zal wel een Kanaänietische zonnetempel gestaan hebben.
13. Kirjath-Jearim (= de woudstad): enige uren gaans Noordelijker.
14. 1 Sam. 7 : 5: Mizpa: een grote plaats ten Noorden van Jeruzalem.

15. 1 Sam. 7 : 11: Beth-Kar is onbekend.
16. 1 Sam. 7 : 12: *Sen* = tand.
17. Afek = burcht, versterkte stad; of... beek.
18. Samuël is een Leviet en stamt af van de kinderen van Korach.
19. Van Eli zegt *Baarslag* in „Richters, Rovers en Filistijnen”, blz. 137: „...een man, die ons medelijden opwekt en die te beklagen is, maar die toch ook, juist door zijn zwakheid en toegeeflijkheid op punten, waar van geen toegeven sprake mocht zijn, zeer schuldig staat aan de grote afval van Israël en aan al het leed, dat daardoor over land en volk kwam.”
20. De slag bij Afek (± 1080 v. Chr.) vond plaats op dezelfde plaats waar vroeger Jozua de vijf koningen versloeg. 't Was in 't begin van de winter, ongeveer October–November, want... zeven maanden later was de tarweoogst (= Pinksteren).
21. Na de slag bij Afek wordt Silo door de Filistijnen met de grond gelijk gemaakt.
22. De Filistijnse artsen stonden bekend als buitengewoon knap.

59

SAUL, DE EERSTE KONING

1 Samuël 8-11

„**E**r was een welgesteld man uit Benjamin, wiens naam was Kis. Deze had een zoon genaamd Saul, een voortreffelijk jongeling; onder de kinderen Israëls was geen voortreffelijker dan hij; van zijn schouder af stak hij uit boven al het volk.

Toen nu de ezellen van Kis, Sauls vader, verdwaald waren, zeide deze tot zijn zoon: „Neem een der knechten met u en maak u op om de ezellen te zoeken.”

Zij dan gingen naar het gebergte van Efraïm, maar ze vonden niet; en zij gingen door het gebied van Salisa, maar zij vonden ze niet; en zij gingen door het gebied van Benjamin, maar ze vonden ze niet.

En Saul zeide tot zijn knecht: „Kom, laten we terugkeren; anders wordt mijn vader bezorgd over ons, in plaats van over de ezellen.”

Maar hij antwoordde: „In deze stad is een man Gods, die in hoog aanzien staat; al wat hij zegt, komt zeker uit. Laat ons daarheen gaan; misschien kan hij ons bescheid geven in onze zaak.”

En Saul zeide tot zijn knecht: „Maar wat zullen wij hem medebrengen, als wij tot hem gaan? Want het brood uit onze zakken is opgeteerd en een geschenk, dat wij hem zouden kunnen brengen, hebben we niet. Wat hebben we nog bij ons?”

¹⁹ o.T.

Boerenwoning

De knecht zeide tot Saul: „Ik heb nog een vierde sikkil zilver (ongeveer een kwartje!), geef dat den man Gods, opdat hij ons bescheid geve in onze zaak.”

„Uw raad is goed,” zeide Saul tot zijn knecht, „kom, laten we gaan.” En zij gingen naar de stad, waar de man Gods was.

Toen zij de hoogte der stad beklommen, ontmoetten zij jonge

vrouwen, die uitgingen om water te putten. Zij zeiden tot haar: „Woont hier de ziener?”

„Ja, zie hij is dicht voor u uit,” antwoordden ze; „want hij is juist in de stad gekomen, dewijl het volk een offerfeest heeft op de hoogte.”

Toen zij de poort binnenkwamen, zo ging Samuël uit, hen tegemoet. Want de Heere had de vorige dag Samuël geopenbaard, dat Saul komen zou. Toen Samuël Saul zag, gaf de Heere hem te kennen: „Dit is de man, van welken Ik u gezegd heb: Deze zal over Mijn volk heersen.”

En Saul naderde Samuël in de poort en zeide: „Zeg mij toch, waar is het huis des zieners?”

Samuël antwoordde: „Ik ben de ziener; blijft gijlieden heden bij mij eten; morgen vroeg zal ik u laten trekken en u bescheid geven omtrent al wat in uw hart is. Maar weest niet bekommerd over de ezellen, die gij vóór drie dagen verloren hebt; want zij zijn gevonden. Bovendien: wien behoort al het begeerlijke in Israël? Immers aan u en aan uws vaders huis?”

Maar Saul zeide: „Ik ben slechts een Benjaminit; een der kleinste stammen in Israël en mijn familie is de kleinste van alle in Benjamin; waarom spreekt gij dan zulke woorden tot mij?”

Saul en zijn knecht bleven die dag bij Samuël. Zij aten mee van de offermaaltijd en Saul ontving het ere-deel.

Met het aanbreken van de dag riep Samuël Saul op het dak, en zeide: „Sta op, dat ik u uitgeleide doe.” Toen stond Saul op en zij beiden gingen naar buiten. Daar, buiten de stad, in de wijde eenzaamheid, nam Samuël de oliekruid en goot die uit over Sauls hoofd en kuste hem en zeide: „De Heere heeft u gezalfd tot een vorst over Zijn erfdeel. Gij zult over het volk des Heeren heersen en het verlossen uit de macht zijner vijanden.”

Drie tekenen gaf Samuël Saul mede ten bewijze van de waarheid zijner woorden. En zie, al deze tekenen geschiedden te dienzelfden dage. En toen Saul te Gibeon kwam, ontmoette hem een troep profeten; en de geest Gods kwam over hem, zodat hij in hun midden profeteerde. En als een ieder, die hem vroeger gekend had, zag, dat hij profeteerde met de profeten, zo zeiden ze de een tot den ander: „Is Saul ook onder de profeten?”

En toen hij geëindigd had te profeteren, ging hij naar huis.

Maar over de zaak van het koningschap sprak hij niet.

Het koningschap.

Toen Samuël oud geworden was, stelde hij zijn zonen aan tot richters over Israël. Doch zijn zonen wandelden niet in zijn wegen, maar zij neigden tot gierigheid en namen geschenken en bogen het recht. Hadden ook Eli's zonen niet aldus gedaan?

Toen kwamen de oudsten van Israël tot Samuël en zeiden: „Zie, gij zijt oud en uw zonen wandelen niet in uw wegen; zo stel dan een koning over ons, om ons te regeren, gelijk het bij alle andere volken is.” Maar dit woord mishaaide Samuël en hij bad den Heere aan.

En de Heere zeide tot Samuël: „Hoor naar de stem van het volk, want zij hebben u niet verworpen, maar zij hebben Mij verworpen, dat Ik niet langer Koning over hen zou zijn. Maar zeg hun nadrukkelijk, wat het recht des konings is, die over hen regeren zal.”

Toen deed Samuël naar het woord des Heeren en hij zeide: „Dit is het recht des konings, die over u zal regeren: uw zonen zal hij nemen tot de dienst zijner wagens en paarden en tot het lopen voor zijn wagen en om ze te stellen tot oversten zijner troepen en tot het beploegen van zijn akker en het inzamelen van zijn oogst en tot het vervaardigen van zijn krijgswapenen en zijn wapentuig. En uw dochters zal hij nemen om specerijen te bereiden en om te koken en te bakken. Ook zal hij de beste uwer akkers en wijngaarden en olijftuinen nemen en ze aan zijn hovelingen geven. Uw knechten en uw dienstmaagden en uw beste runderen en ezels zal hij nemen en ze in zijn dienst stellen. Uw kudden zal hij verdienen en gij zult hem tot knechten zijn. En als gij dan klaagt over uw koning, dien gij verkoren hebt, dan zal de Heere u niet antwoorden.”

Er is bitterheid in Samuëls woorden. Zijn voorstelling is afschrikwekkend somber. Maar het volk weigerde te horen naar zijn raad en ze zeiden: „Nee, maar wij willen een koning hebben, opdat wij zijn als alle andere volken. Onze koning zal over ons rechtspreken en hij zal voor ons uittrekken om onze oorlogen te voeren.”

Samuël bracht al deze woorden van het volk over aan den Heere. Toen zeide de Heere tot Samuël: „Hoor naar hun woorden en stel een koning over hen.”

Te Mizpa werd een plechtige vergadering belegd.

Nadat Samuël het volk nogmaals verweten heeft, dat zij in hun begeren van een koning den Heere verworpen hadden, wees het lot Saul, den zoon van Kis tot koning aan. Maar toen men hem zocht, werd hij niet gevonden.

En zij vraagden den Heere: „Is hij hierheen gekomen?”

De Heere zeide: „Hij heeft zich verscholen bij het gereedschap.”

En toen men hem vandaar haalde en hij in het midden des volks stond, zo stak hij van zijn schouder af uit boven het volk.

En Samuël zeide tot het volk: „Hebt gij gezien, wien de Heere zich verkoren heeft? Onder het ganse volk heeft hij zijns gelijke niet.”

Toen juichte het ganse volk en zij riepen: „De koning leve!”

Nogmaals hield Samuël het volk het koningsrecht voor, schreef dat in een boek en legde het voor den Heere neder.

Toen zond hij het ganse volk heen, een iegelijk naar zijn huis. En ook Saul ging naar zijn huis te Gibeon en enige dappere mannen

gingen met hem, wier hart God bewogen had. Maar sommige nietswaardige lieden zeiden: „Hoe zou deze ons verlossen?” En zij verachtten hem en brachten hem geen geschenk.

Na omtrent een maand trok de Ammoniet Nahas op en belegerde Jabes in Gilead. En de inwoners van Jabes zeiden tot Nahas: „Als

Palestijnse ploeg

gij met ons een verbond wilt sluiten, zullen wij ons aan u onderwerpen."

Maar Nahas antwoordde: „Op deze voorwaarde zal ik met u een verbond sluiten, dat ik u allen het rechteroog uitsteke en deze smaad op gans Israël legge."

Hierop zeiden de oudsten van Jabes tot hem: „Geef ons zeven dagen tijd, dat wij boden zenden in het ganse gebied van Israël; en als er niemand komt, die ons verlost, dan zullen wij ons aan u overgeven."

Toen nu de boden naar Gibeä Sauls kwamen en deze dingen aan het volk boodschapten, zo verhief het ganse volk zijn stem en weende.

En zie, daar kwam Saul van het veld met de runderen; en hij vraagde: „Waarom weent het volk?" En men verhaalde hem de toestand der inwoners van Jabes.

Toen Saul dat hoorde, kwam de geest Gods over hem en zijn toorn ontbrandde zeer.

Hij nam een paar runderen en sneed ze in stukken; en hij zond die stukken door het ganse gebied Israëls met deze woorden: „Wie niet uittrekt achter Saul en Samuël, met diens runderen zal desgelijks geschieden!"

Toen viel de schrik des Heeren op het volk en zij trokken uit als één man. En toen hij ze te Bezek monsterde, waren er drie honderd duizend man uit Israël en dertig duizend uit Juda.

Hierna zeide hij tot de boden, die gekomen waren: „Zo zult gij tot de inwoners van Jabes zeggen: „Morgen, tegen dat de zon op het heetst is, zal uw hulp komen."

En toen de boden dat aan de inwoners van Jabes boodschapten, waren deze verheugd. En zij zeiden tot Nahas: „Morgen zullen wij ons overgeven; en gij moogt met ons doen al wat u behaagt."

Des anderen morgens verdeelde Saul het volk in drie afdelingen en zij drongen in het legerkamp der Ammonieten bij het aanbreeken van de dag en zij sloegen hen tot het heetst van de dag toe en de overgeblevenen werden verstrooid, zodat er geen twee tezamen bleven.

Toen zeide het volk tot Samuël: „Wie zijn zij, die zeiden: Zou Saul koning over ons zijn? Geef die mannen hier opdat wij hen doden."

Maar Saul zeide: „Op deze dag zal niemand gedood worden, want de Heere heeft Israël een grote zege bereid."

En Samuël zeide tot het volk: „Komt, laten wij naar Gilgal gaan en daar het koningschap vernieuwen."

Zo ging het ganse volk naar Gilgal en maakte Saul tot koning voor het aangezicht des Heeren; en zij offerden daar dankoffers voor het aangezicht des Heeren. En Saul en al de mannen van Israël waren uitermate verheugd.

Zo heeft het volk Israël zijn koning gekregen.

Neen, Samuël kan niet oprecht blijde zijn met het volk. O zeker, hij, de vrome richter, hij legt zich neer bij Jahwè's wil, maar toch... Samuël voelt het als een persoonlijke krenking.

„Zie hier ben ik,” zegt hij in zijn grote afscheidsrede, „betuigt tegen mij voor den Heere en Zijn gezalfde, wiens os ik genomen heb en wiens ezels ik genomen heb en wien ik verongelijkt heb en wien ik onderdrukt heb en van wiens hand ik een geschenk genomen heb...?”

En in waarheid kan het volk getuigen: „Gij hebt ons niet verongelijkt en gij hebt ons niet onderdrukt en gij hebt niets van ons genomen.”

Over zijn zonen, die mede aanleiding zijn tot het koningschap, spreken zij uit eerbied voor Samuëls grijze haren maar niet meer. Zij beven voor den grijzen ziener, als hij God aanroept tot een getuige voor de waarheid zijner woorden in het teken van donder en regen; en dat in de tarweoogst, de droogste tijd van het jaar, waarin het nimmer donderde en regende.

Ze weten, dat ze kwaad gedaan hebben, begerende een koning, als ze zeggen, tijdens het noodweer: „Bid voor uwe knechten den Heere uwen God, dat wij niet sterven, want boven al onze zonden hebben wij dit kwaad gedaan, dat wij voor ons een koning begeerd hebben.”

„Ik zal voor u blijven bidden,” zegt Samuël, uit wiens ziel de bitterheid verdwijnt. „Want de Heere zal Zijn volk niet verlaten om Zijns groten Naams wil en ik zal u de goede en rechte weg leren. Vreest slechts den Heere en dient Hem trouw met uw ganse hart, want ziet hoe grote dingen Hij bij ulieden gedaan heeft. Maar indien gij voortgaat kwaad te doen, zo zult gij lieden, alsook uw koning, omkomen.”

Zo eindigt Samuël zijn afscheidsrede.

Nu zal het volk verder gaan met zijn koning; zijn koning bij de gratie Gods.

Geef, Heer, den koning Uwe rechten,
 en Uw gerechtigheid
 aan 's konings zoon, om Uwe knechten
 te richten met beleid.
 Dan zal hij al Uw volk beheren
 rechtvaardig, wijs en zacht,
 en Uw ellendigen regeren,
 hun recht doen op hun klacht.

Psalm 72 : 1

Ach, Saul... rechtvaardig, wijs en zacht...

VERKLARINGEN

1. Dit is de zonde van het volk in zijn begeerte van een koning, dat het 't *Koningschap Gods niet verstaat*.
 En omdat het dit niet verstaat, kan het ook niet daaruit leven. Had het deze „theocratie” wel verstaan, dan had het nooit tot het koningschap behoeven te komen. Want dan was het niet zo hopeloos verdeeld geraakt, zoals nu het geval was. Dan had het het bevel Gods, om de heidenen uit te roeien, opgevolgd, zodat die geen oorzaak meer konden zijn van afgoderij en verdrukking.
 Nu zit Israël in de knel tussen Filistijnen en Ammonieten en nu meent het, dat een koning nog slechts uitkomst kan brengen. Daarom zegt de Heere tegen Samuël: „Zij hebben Mij verworpen, dat Ik geen Koning over hen zou zijn!”
 En toch... wordt Saul koning bij de gratie (gunst) Gods.
 Toch wordt hij de gezalfde des Heeren, Gods vertegenwoordiger, Gods werktuig, de uitvoerder van Zijn wil. Hierdoor stelt God zich als het ware op het standpunt van het volk, mits dit volk en zijn koning God willen dienen. Daarop zal alles aankomen in de toekomst.
2. De zonen van Samuël waren Joël en Abia.
3. Nahas betekent slang.
4. Het kernverschil tussen Israëls koning en een heidense koning ligt hierin, dat Israëls koning moest *dienen*, terwijl een heidense koning als een zoon der goden *heerste*.
5. Onbemiddelde huisvaders reisden met één knecht. Zonen van bemiddelde huisvaders ook. Deze laatsten zelf met twee of meer knechten.
6. Het land Zuf: in Benjamin; het land Sahalim: hiervan is de ligging niet nauwkeurig bekend.
7. De steden lagen gewoonlijk op de helling van een heuvel. De bron lag aan de voet, dus buiten de stad. Daarheen gingen de vrouwen en meisjes om water te halen.
8. Met „al het gewenste of begeerlijke in Israël” bedoelt Samuël: het koningschap. Saul begreep dit direct. Hierover zal dus wel veel gesproken geweest zijn in Israël.
9. Het graf van Rachel was tussen Bethlehem en Jeruzalem.
10. Elon-Thabor: de eik van Thabor.
11. 1 Sam. 10 : 5: de heuvel Gods: „Gods” betekent „groot”.

12. Een hoop profeten was een groep personen, die door de geest Gods gedreven door het land trokken; door muziek werden ze in extase gebracht en zo trokken ze ook anderen met zich mee. Samuël zal deze beweging wel in meer geordende banen geleid hebben.
13. Met Gilgal in vers 8 zal wel bedoeld zijn het Gilgal bij Sichem.
14. Met duizenden in vers 19 worden bedoeld de geslachtshoofden met meer dan duizend families.
15. Met de vaten, vers 22, wordt bedoeld het reisgereedschap, de kledingstukken, de wagens, het proviand.
16. Als Nahas de inwoners van Jabes het rechteroog uitstak konden ze geen boogschutters meer zijn. Dan werden ze dus praktisch weerloos.
17. Bezek lag tussen Jabes en Sichem, ten Westen van de Jordaan.
18. Oudtijds had men de nacht verdeeld in drie nachtwaken (later in vier!). De nachtwaken waren van 6–10 uur, van 10–2 uur en van 2–6 uur. De slag duurde dus van 2–10 uur v.m.
18. Het koningschap vernieuwen betekent: bevestigen.

60

SAULS RIJK ZAL NIET BESTAAN

1 Samuël 13 en 14

Neen, de toestand van het volk Israël is niet rooskleurig in de eerste jaren van Sauls regering. Hun ervvijanden, de Filistijnen, de felle krijgers met hun gevreesde strijdwapens, hebben een groot gedeelte van het land bezet; zelfs in Gibeon, Sauls koningsstad, ligt een Filistijns garnizoen. 't Lijkt wel of Saul regeert bij de gratie der Filistijnen in plaats van bij de gratie Gods. Zwaard noch spies wordt gevonden bij de Israëlieten; de smeden zijn weggevoerd door de Filistijnen. Alleen Saul, Jonathan en hun lijfwacht hebben wapens.

Zulk een toestand is onduldbaar voor Jonathan, den dappere, Sauls zoon. Met zijn lijfwacht verslaat hij de Filistijnse bezetting in de koningsstad Gibeon. Saul hoort het en weet dat nu de oorlog onvermijdelijk is. Hij laat de krijgsbazuin blazen in gans Israël. Ze moeten komen, alle strijdbare mannen, er is een beslissende slag aanstaande.

Daar komen ze al, de Filistijnen. Snel is hun aanval als van goede strategen. Hun hoofdmacht legeren ze te Michmas; van hier uit trekken drie colonnes verdervend en verwoestend op om de belangrijke strategische punten te bezetten.

Nu wordt de toestand kritiek voor Saul. De vijanden snijden van het Noorden en Zuiden zijn verbindingswegen af. De verniel-colon-

nes dreigen hun zelfs geheel te omsingelen. De mannen van Israël verbergen zich in spelonken en holen, in rotsspleten en putten, de uitgehakte waterreservoirs van de droge tijd.

En Saul is werkeloos. Hij moet wachten... wachten op Samuël. En Samuël vertoeft te komen. De soldaten, die nog bij Saul zijn, lopen weg. Zeven dagen duurt dit martelend wachten.

O, Saul had kunnen gaan strijden, evenals David, rechtstreeks met zijn God. Saul durft dit niet. Gods ziener moet eerst offeren, dan durft hij de strijd aan. En Samuël vertoeft te komen. Hij kan niet langs de hoofdwegen tot Saul gaan. Daar zijn de Filistijnen. Langs om- en sluiptwegen moet hij gaan. Maar daar zijn kostbare dagen mee gemoeid. En als Samuël eindelijk bij Saul komt, dan... heeft Saul geofferd. Hij heeft het niet langer kunnen aanzien dat het volk van hem wegliep, dat de Filistijnen het net om hem steeds nauwer aanhaalden.

Samuël is bedroefd, diep-bedroefd. Hij weet opeens, dat Saul *niet* is de man, die gelovig wachten kan, al stijgt de nood nog zo hoog. Hij ziet in deze daad van Saul gebrek aan geloof; en dat mag niet zijn in den man, die in Gods Naam Gods volk moet regeren. Daarom zegt Samuël tot Saul het harde woord: „... nu zal uw rijk niet bestaan.”

Hiermede begint het grote levensdrama van Saul. En waarom? Omdat Saul niet gehouden heeft wat de Heere hem gebood. Dat is Sauls levensfout. Dat zal ook later blijken.

Zo groot is Sauls verslagenheid om de woorden van Samuël, dat hij ook na het offer werkeloos blijft. Besluiteloos zit hij onder de granaatboom aan de grenzen van Gibeon, totdat...

Jonathan, de dappere, hij kan deze besluiteloosheid niet langer aanzien. Hij moet handelen. Een daad alleen kan nog verlossing brengen aan Israël. Die daad is wel een zeer vermetele, maar... het is een daad met God.

„Bij den Heere is geen verhindering om te verlossen door velen of door weinigen,” zo spreekt Jonathans geloof. En met een kleine schare getrouwen begeeft hij zich op het smalle rotspad, dat naar de Filistijnse wachtpost voert. Hij gaat zelf voorop. Hij zal zelf de spits afbijten. Het is overwinnen of sterven.

De Filistijnen honen hen. „Ziet, de Hebreëen zijn uit de holen uitgegaan,” spotten ze. „Komt tot ons op en wij zullen het u wijs maken.” Maar deze spottaal is overwinningsmuziek in Jonathans oren. Het is Gods teken. En na een korte strijd zijn twintig Filistijnen door Jonathan geveld. De wachtpost is verslagen. De weg naar het Noorden, naar het machtige Efraïm, is vrij voor Saul. Een geweldige

paniek, een „beving Gods”, grijpt de Filistijnen aan. Zij hebben ontzag voor een volk, dat zulke zonen voortbrengen kan.

Nu keert de kans. Van het Noorden komen Israëls legerscharen Sauls legertje van zes honderd getrouwen versterken. De moed herleeft. Nu eerst hoort Saul van Jonathans vermetele daad. „Brengt de ark Gods hier,” zegt de koning.

Maar nauwelijks heeft hij het bevel gegeven of de strijd ontbrandt over de gehele linie. En dan... dan strijdt God mede, zodat er een grote verwarring ontstaat in de gelederen der Filistijnen. Ze vechten zelfs onder elkander; Israëlitische overlopers voegen zich bij Sauls leger; de Filistijnen worden volkomen verslagen en vluchten in wilde wanorde.

En nu... zweert Saul een dwaze eed. Hij bezweert het volk dat het geen spijsje eten zal tot de avond. Saul vreest, dat het volk de achtervolging te vroeg op zal geven. Deze eed echter kost den dapperen Jonathan bijna het leven en doet het volk straks zondigen. Want...

Over de velden daalt het donker. De achtervolging, die door honger en uitputting al zeer verslapt is, wordt gestaakt. En nu eet het volk; nu eet het vlees, voordat dit gestorven is. Door Sauls dwaze eed knaagt de honger.

Men boodschaft het den koning, die gebiedt dat het volk in zijn tegenwoordigheid ritueel-geslacht vlees zal eten. Het volk doet het en als het verzadigd is, bouwt Saul den Heere een altaar, het eerste dat hij den Heere bouwde. Maar als hij Jahwè vraagt of hij de Filistijnen zal najagen om hen te slaan tot het morgenlicht toe, dan antwoordt de Heere niet.

Gods zwijgen moet een reden hebben. Er moet een ban in het leger zijn. Des konings eed moet geschonden zijn. En nog voor het lot beslist heeft, wie de schuldige is, zweert Saul een nieuwe eed: „Zo waarachtig als de Heere leeft, al ware het mijn zoon Jonathan, hij zal de dood sterven.”

Het volk hoort de nieuwe eed en... zwijgt. Want het volk weet, dat Jonathan tijdens de achtervolging het uiterste van zijn staf gestoken heeft in een honingraat, niet wetende de eed van zijn vader. Nu zullen Oerim en Toemmim beslissen. De priester Ahia brengt de efod, waarin hij de steentjes Oerim en Toemmim draagt.

„Toon den onschuldige,” bidt Saul.

Onder grote stilte wordt het lot geworpen. En... Saul en Jonathan worden geraakt. Het volk gaat vrijuit. En als het lot wordt geworpen

tussen den koning en zijn zoon, dan wordt Jonathan aangewezen.

Nu komt het grote ogenblik: Sauls eed.

„Moet ik sterven?” vraagt Jonathan.

En hard, zonder medelijden, weer onder ede, zegt Saul: „Zo doe mij God en zo doe Hij daartoe, Jonathan, gij moet de dood sterven.”

Het volk heeft gezwegen tot nu toe. Maar dan opeens laait het verzet op. Wie moet er sterven? Jonathan? Hun held? Die de verlossing heeft teweeg gebracht? Dat niet! Dat nooit!

„Zo waarachtig als de Heere leeft, zo daar een haar van zijn hoofd op de aarde vallen zal, want hij heeft dit heden met God gedaan.”

Zo verlost het volk Jonathan uit de wrede handen van zijn vader. O, Saul heeft het wel goed bedoeld. Maar lichtend steekt de figuur van Jonathan af bij de verdonkerende figuur van zijn vader.

Saul, de besluiteloze, de jaloerse, de man-zonder-geloof, dus zonder God. Jonathan, de doortastende, de vermetele, de man-met geloof, dus met God. O zeker, we weten wel dat de taak van Saul niet gemakkelijk was, zwaar, zeer zwaar zelfs en de toestand des volks in 't begin van zijn regering zelfs schier wanhopig, maar waar was het geloof van een David, die zeide: „Met mijn God dring ik door een bende, met mijn God spring ik over een muur?” Had Saul dit geloof bezeten, dan zou hij geweten hebben:

Schilden, bogen, dolken,
dapp're oorlogsvolken,
wijsheid, moed noch kracht,
kunnen ooit in 't strijden
enig vorst bevrijden
zonder 's Heeren macht.

Psalm 33 : 8b

VERKLARINGEN

1. Het eerste vers van 1 Sam. 13 is niet gemakkelijk te verklaren. De handschriften zijn op dit punt onduidelijk. Wellicht betekent dit vers: „Saul was... . . jaren oud, toen hij koning werd en hij regeerde . . . jaren over Israël.” Als dit 40 jaren is, zoals in Hand. 13 : 21 staat, dan moet hij volgens 1 Sam. 13 : 1 80 à 90 jaar geworden zijn. Want bij 't begin van zijn regering had hij een volwassen zoon Jonathan, die ook al legeraanvoerder was.
2. Michmas (1 Sam. 13 : 2) was strategisch een zeer belangrijk punt. Het was een driesprong. Van hier liep een weg naar 't Noorden naar Beth-el, een andere naar 't Westen, naar de bergpassen van Beth-Horon en een derde naar 't Zuiden. Al deze plaatsen lagen even benoorden Jeruzalem. En in Jeruzalem lag de burcht Jebus, ook daar waren heidenen. Doordat de Filistijnen Michmas bezetten en de drie colonnes (de „verdervers” uit 1 Sam. 13 : 17!) op de drie bovengenoemde wegen zonden, raakte Saul dus zeer in de knel.

3. 1 Sam. 13 : 10: „zegenen” = begroeten.
4. 1 Sam. 13 : 18: het „dal Zeboïm” = het Hyenadal.
5. 1 Sam. 13 : 6: zie de vertelling hierboven: „doornenbossen” = holen; „steenklippen” = rotsspleten; „putten” = waterreservoirs voor de droge tijd.
6. 1 Sam. 13 : 7: „Al het volk kwam bevende achter hem” = „Al het volk had Saul in angst verlaten.”
7. 1 Sam. 14 : 19: „Haal uw hand in” = het bevel om de efod te halen wordt ingetrokken. Geen tijd meer ervoor!
8. 1 Sam. 14 : 23: *Beth-Aven* = waarschijnlijk Bethel.
9. 1 Sam. 14 : 45: „verloste” = „inloste”. In Jonathans plaats is dus iets (een dier) of iemand anders gestorven. Anders ware Sauls eed gebroken, en dat zou weer een *ban* in het leger tengevolge gehad hebben.
10. 1 Sam. 14 : 47: „Zoba” = in Syrië, tussen Libanon en Anti-Libanon.

61

GEHOORZAMEN IS BETER DAN SLACHTOFFER

1 Samuël 15

„Alzo zegt de Heere der heirscharen: Ik heb bezocht, hetgeen dat Amalek Israël gedaan heeft, hoe hij zich tegen hem gesteld heeft op de weg, toen hij uit Egypte opkwam: ga nu heen en sla Amalek en verban alles wat hij heeft en verschoon hem niet, maar dood van den man af tot de vrouw toe, van de kinderen tot de zuigelingen, van de ossen tot de schapen, van de kamelen tot de ezels toe.”

Zo luidt het bevel van God aan Saul. En onze gedachten gaan terug naar die tijd, lang geleden, toen Israël optoog uit Egypte als een volk, dat de strijd niet kende, noch geoefend was ten oorlog. Toen, daar bij de Sinaï, kwamen de Amalekieten, de hyena's van de woestijn om te strijden tegen Israël, om te roven en te plunderen. En hoewel aanvankelijk verslagen door Jozua, waren ze niet vernietigd. In hun onherbergzame woestijnholen hadden ze zich teruggetrokken en toen Israël in Palestina woonde hadden ze telkens snelle rooftochten ondernomen tegen de stammen in het Zuiden, Simeon en Juda. Mozes had de eeuwige oorlog gepredikt tegen Amalek. Maar door de voortdurende strijd, die Israël in eigen land te voeren had, was er niets van een verdelgingsveldtocht tegen de Amalekieten gekomen.

En nu... nu zijn de Filistijnen, de ervvijanden, verslagen. Nu heeft Israël van het Westen voorlopig geen inval te duchten. Ook tegen

de Moabieten, de Ammonieten en de Edomieten is Saul zege-rijk opgetreden. Dus ook van het Oosten dreigt geen gevaar, evenmin als van het Noorden. Nu komt Sauls kans om zijn gehoorzaamheid aan Jahwè te bewijzen. Sauls *levenskans*. En deze kans... laat Saul hopeloos voorbijgaan; erger nog: deze kans verzaakt hij moedwillig.

O, 't begint hoopvol: Saul verkondigt Samuëls woorden aan het volk; hij roept het volk op ten heiligen oorlog en geestdriftig beantwoordt Israël deze oproep. Met meer dan twee honderd duizend man trekt Saul de barre woestijn in om de woestijnrovers in hun ontoegankelijke woningen aan te tasten en te vernietigen. De zwaarste ban moet voltrokken over het volk van wreedaards.

Temidden van de Amalekieten wonen de Kenieten, de smeden, die altijd bij de legers zijn om de wapens te herstellen en die altijd neutraal zijn. Ieder volk kent hen en geen leger zal hen aanvallen.

„Gaat weg, wijkt uit het midden der Amalekieten, opdat ik u met hen niet wegruime; want gij hebt barmhartigheid gedaan aan alle de kinderen Israëls, toen zij uit Egypte opkwamen,” laat Saul hun zeggen.

De Kenieten begrijpen de ernst van de toestand en zonderen zich af. Dan komt de slag, een verpletterende slag voor Amalek, want Saul slaat hen van „Havila af, tot waar gij komt te Sur, dat vooraan Egypte is”.

Zegevierend is Saul met zijn leger teruggekomen. Te Karmel in het Zuiden van Juda heeft hij zich een gedenkteken opgericht. Toen is hij doorgetogen naar Gilgal in het midden des lands. En daar... ontmoet hij Samuël, den grijzen ziener.

Saul, de huichelaar, loopt Samuël tegemoet en blij-vroom klinken zijn woorden: „Gezegend zijt gij den Heere; ik heb des Heeren woord bevestigd.”

Maar Saul deinst. Hij ziet de donkere dreiging in Samuëls ogen; hij hoort die dreiging in Samuëls uiterlijk rustige vraag: „Wat is dit dan voor een stem der schapen in mijn oren en een stem der runderen, die ik hoor?”

„Het volk heeft de beste schapen en runderen verschoond om den Heere *uwen* God te offeren,” zegt de veinzaard. Saul heeft *niet* aan Gods bevel voldaan; hij heeft *de* kans van zijn leven vergooid.

Fel vlamt de toorn op in ouden Samuëls rechtvaardige ziel.

„Houd op,” bijt hij den koning toe, „zo zal ik u te kennen geven, wat de Heere deze nacht tot mij gesproken heeft. Waarom zijt gij

tot de roof gevlogen? Waarom hebt gij gedaan dat kwaad was in de ogen des Heeren?"

Het was Sauls hoogmoed, die hem Agag, den wreden rover, sparen deed, om hem aan zijn zegekar te klinken. Deden ook de koningen der volken rondom zo niet? En het was Sauls slapheid en dus ongehoorzaamheid, die het volk niet belette te nemen van de roof. Samuël weet het alles! En daarom klinken machtig zijn woorden, die woorden voor alle tijden en alle eeuwen gebleven zijn: „Gehoorzamen is beter dan slachtoffer en het doen van Gods wil is beter dan het beste offer.”

En dan, met vernietigende nadruk op ieder woord: „Omdat gij des Heeren woord verworpen hebt, zo heeft Hij u verworpen, dat gij geen koning zult zijn.”

O, neen, de Heere verwerpt Saul niet als mens, maar als koning. Als mens was er voor hem genade, omdat ook voor hem eenmaal Gods eigen Zoon wilde lijden en sterven op Golgotha; maar als koning was Saul niet geschikt. Hij wilde niet zijn de koning bij de gratie Gods; daarom liet Jahwè hem als koning los.

In egoïsme tracht Saul het koningschap te redden, waaraan hij zozeer verknocht was, maar Samuël kan daartoe niet medewerken. En als Samuël zich omkeert en Saul in vertwijfeling de slip van zijn mantel grijpt en die scheurt, dan klinkt nogmaals snijdend scherp: „Zo heeft de Heere heden het koningschap van u gescheurd; en God is geen mens, dat Hem iets berouwen zou!”

Als dan het koningschap definitief van hem genomen zal worden, laat dan tenminste de schijn worden gered, opdat de eenheid van Israël, de moeizaam verworven] eenheid, bewaard blijve. Daartoe wil Samuël medewerken en Saul wordt geëerd voor de oudsten des volks en voor Israël. Uiterlijke vertoning!

Maar nu kan Saul ook zijn overwinningstrofee Agag, der Amalekieten koning, niet behouden. Samuël zelf zal aan hem Gods oordeel voltrekken. „Breng Agag tot mij!” gebiedt Samuël. Agag komt; er is geen zweem van angst in den ruigen rover der woestijn. „Voorwaar, de bitterheid des doods is geweken,” zegt hij. En met de woorden: „Gelijk als uw zwaard de vrouwen van hare kinderen beroofd heeft, alzo zal uw moeder van hare kinderen beroofd worden,” voltrekt de grijze ziener Gods oordeel aan den kindermoordenaar.

De scheuring tussen Samuël en Saul is definitief. Samuël ziet Saul niet meer tot de dag zijns doods toe. En toch... toch draagt hij leed om Saul, die de schone kansen van zijn leven zozeer vergooid heeft.

Gebrek aan gehoorzaamheid; hierop is Sauls koningschap gestrand. En wij denken aan den groten Lijder van het Nieuwe Verbond, onzen Heiland, Die in gehoorzaamheid aan de wil des Vaders, Zijn smartenweg ten einde toe ging en door deze gehoorzaamheid triumpheerde en de eeuwige vreugde voor al Gods kinderen verwierf.

Leer mij, o Heer, de weg door U bepaald,
dan zal ik die ten einde toe bewaren.
Geef mij verstand, met Godd'lijk licht bestraald,
dan zal mijn oog op Uwe wetten staren,
dan houd ik die, hoe licht mijn ziel ook dwaalt,
dan zal zich 't hart met mijne daden paren.

Psalm 119 : 17

VERKLARINGEN

1. De Amalekieten waren een zeer oud volk. Waarschijnlijk hebben ze ook in Palestina gewoond, want in de Richterentijd was daar nog een Amalekieten-gebergte bekend. Hun tactiek was om in volle vrede door snelle tochten zoveel mogelijk te roven, te plunderen en... te moorden.
2. Niet alle Amalekieten zijn door Saul gedood. Later lezen we nog meer van en over hen b.v. bij David (1 Sam. 30 en 1 Kron. 4 : 43). Trouwens, ook uit dit verhaal blijkt wel, dat er naar Egypte zijn ontkomen.
3. De ligging van *Telaïm* is onbekend. *Sur* is wellicht de grensmuur door één der Farao's ten Oosten van Egypte gebouwd.
4. Gods *berouw* is Zijn heilige toorn over de menselijke zonde, welke Zijn straf noodzakelijk maakt. Menselijk *berouw* is smart over eigen zonden.
5. *Karmel lag* in Juda, dicht bij Hebron. Het *Gilgal* in vers 12 ligt bij de Jordaan, bij het vroegere Jericho.
6. *Het berouwt Hem niet* (vers 29) = Er is geen herziening van het vonnis mogelijk.
7. *Weeldelijk* (vers 32) betekent eigenlijk *vrolijk*.

62

„GOD ZIET NIET GELIJK DE MENS ZIET”

1 Samuël 16

Samuël treurt om Saul. In zijn rechtvaardige ziel is het leed om den mislukkeling, die zo hoopgevend begon. De toekomst van het volk Israël is als een dag, die ondergaat in lichtloze nacht. De zoon van Kis, dien hij zelf tot koning gemaakt heeft bij de gunst van Jahwè, is een man gebleken, die in ongehoorzaamheid eigen wegen gaat,

die slechts hecht aan het uiterlijke van het leven, die koning wil zijn als de koningen der heidenen rondom.

Omdat Samuël Saul liefheeft, daarom treurt hij om hem.

God laat Zijn grijzen dienstknecht niet treuren. In leed mag zijn leven niet ondergaan. Ten tijde des avonds moet het licht zijn voor Zijn kind. „Hoe lang draagt gij leed om Saul, dien Ik tòch verworpen heb, dat hij geen koning zij over Israël? Vul uw hoorn met olie en ga heen; Ik zal u zenden tot Isaï, den Bethlehemiet, want Ik heb Mij uit zijn zonen een koning verkoren,” zegt de Heere.

Toch een gevaarlijke opdracht voor Samuël. Zal Saul hem niet doden, als hij van deze zalving hoort?! God zal het Zijn knecht gemakkelijk maken. „Neem een jonge koe met u en zeg: Ik ben gekomen om den Heere te offeren. Nodig dan Isaï tot het offermaal; en Ik zal u te kennen geven, wat gij doen zult. Dan zult gij zalven, dien Ik u zeggen zal.” Aldus spreekt de Heere. Gods kinderen mogen, neen moeten voorzichtig zijn bij het uitvoeren van Zijn bevelen.

Naar Bethlehem in Juda gaat Samuël. Bij de stad gekomen, gaan de oudsten hem onderdanig tegemoet. Zo hoort het als Gods die-naar komt. „Is uw komst vrede?” vragen ze.

„Ja, ik ben gekomen om den Heere te offeren; heiligt u en komt met mij naar het offermaal,” antwoordt Samuël. Ook Isaï en zijn zeven zonen worden ten offermaaltijd genodigd.

Daar komen ze, Isaï's zonen, mannen van flinke statuur.

Samuël ziet de forse gestalte van Eliab, den oudste. De grijze ziener heeft blijkbaar een voorliefde voor zulke krachtige kerels, want aanstonds meent hij dat Eliab Gods uitverkorene is. Maar Jahwè spreekt in hem: „Zie zijn voorkomen niet aan, noch zijn hoge gestalte; want God ziet niet gelijk de mens ziet; immers, de mens ziet aan wat voor ogen is, maar God ziet het hart aan.”

Ook Abinadab en Samma en de overige vier zonen heeft de Heere niet verwaardigd tot het koningschap. Maar dit is vreemd in Samuëls oog en er is verwondering in zijn stem als hij vraagt: „Zijn dit al de jongelingen?”

„Alleen de jongste ontbreekt; hij weidt de schapen,” antwoordt Isaï, in wiens hart ook wel bevreemding zal geweest zijn.

Isaï laat David, den jongste, halen. En als David inkomt ziet Samuël een blonden jongeling; zijn ogen zijn schoon en zijn gestalte is krachtig. Ook David is niet klein van gestalte, evenmin als zijn broeders.

En weer klinkt Gods stem in Samuëls oren; maar nu: „Sta op en

zalf hem, want deze is het." Dan neemt Samuël de oliehoorn en zalft David voor het oog zijner broeders tot koning over Israël. En de Heere bekrachtigt deze daad. Want Gods geest komt over David en... blijft in hem. Zo is David, de man naar Gods hart, tot koning gezalft. Hij zal des Heeren volk leiden in des Heeren wegen. Maar eer hij die opgaande weg zal mogen betreden, zal hij door de diepte moeten gaan. Want door de diepte is door de vallei der loutering.

Gods geest heeft Saul verlaten. En Jahwè laat toe, dat een boze geest woning bij hem maakt. Die boze geest zal hem ten ondergang voeren.

Ze beven, Sauls hovelingen, als die geest hem tot razernij brengt. Wat is het geneesmiddel voor hun heer? Ze menen het gevonden te hebben in citerspel. Daarom komen op zekere dag Sauls boden tot Isaï met het bevel: „Zend uw zoon David naar den koning."

Isaï gehoorzaamt. Hij neemt een ezel met brood en een lederen zak met wijn benevens een geltebokje en zendt dit geschenkje door David tot Saul. Zo ontmoeten de verworpene door God en Gods gezalftde elkander voor 't eerst. En In Sauls versomberende ziel groeit een grote liefde voor den jongen, fieren zoon van Isaï. En zo vaak de boze geest komt over Saul neemt David de citer en hij speelt, speelt in heerlijke overgave van zijn kunstzinnige ziel.

Davids simpel maar gevoelvol lied, gelijk muziek van verre melodie zacht ruisend door een stille avond heen, is Saul een verademing. Het oproer in zijn ziel verstilt; de boze geest is niet bij machte Davids kunst te overstemmen.

Verhoog, o Heer, Uw naam en kracht,
zo zal ons vrolijk zingen
door lucht en wolken dringen;
zo wordt Uw heerschappij en macht
door ons nog eeuwen lang
geloofd met psalmgezang.

Psalm 21 : 13

VERKLARINGEN

1. Merk op, dat Saul gezalft is met een kruik, en David met een oliehoorn. Men wil wel symboliek hierin zien. En misschien is die er ook wel in, hoewel Gods Woord hierover niet spreekt.
2. De „kleinste" in vers 11 betekent de „jongste". Dat David niet klein van persoon geweest is, blijkt wel hieruit dat Saul hem blijkens 1 Sam. 17 : 38 „kleedt

met zijn kleding en zijn pantser". Dit zou Saul toch zeker niet gedaan hebben als David veel kleiner dan hij geweest was. Dat David een leeuw en een beer verslaat, bewijst wel dat hij van grote lichaamskracht geweest is.

3. Statuur is gestalte.
4. Roodachtig = blond, een teken van schoonheid.
5. Merk op in vers 21: „en Saul beminde David zeer”.
6. De harp van David zal wel een citer geweest zijn, een eenvoudig snaarinstrument met b.v. vier of zeven snaren. David speelde niet met een plectrum, maar met de hand.
7. Laten we voorzichtig zijn met Saul naar de hel te verwijzen. Saul is door God verworpen als *koning*, dat staat er telkens bij. Over zijn toekomstig zieleheil mogen wij niet oordelen, al is er dan veel dat op een „verwerping voor eeuwig” wijst. Wij moeten het laten om lichtvaardig over het zieleheil van onzen naaste te oordelen.

63

„IN DE NAAM DES HEEREN”

(DAVID EN GOLIATH)

1 Samuël 17 en 18

De Filistijnen zijn weer opgekomen tegen Israël. Toch is er iets veranderd sinds het begin van Sauls regering. Toen overheersten de onbesnedenen Israël en hadden ze overal hun wachtposten, hun bezetting. Nu zijn ze van Israëls erve verdreven. Toen waren de Filistijnse benden over het gehele gebied van Israël verspreid, zodat Saul niet eens een leger verzamelen kon, nu zijn ze tot hun eigen gebied langs de zee teruggedrongen en kan Saul rustig de mannen uit Israël oproepen tot de strijd en zijn leger ordenen. Toen zeiden de Filistijnen verachtelijk: „de Hebreëen zijn uit hun holen gekomen”; nu houden ze geducht rekening met die Hebreëen.

Want nu verzamelen ze al hun strijdkrachten te Socho, een plaats in 't Westen van Juda gelegen. Nu zijn er geen „verdervers”, die het land doorkruisen om te verwoesten.

Nu liggen weldra twee geordende legers tegenover elkaar, elk tegen een berghelling; tussen hen in is een dal, waardoor een beek stroomt.

Uit het leger der Filistijnen treedt een man naar voren, een kampvechter, een reus van een ruigen kerel. Drie meter is hij lang: een bronzen helm heeft hij op zijn hoofd en het gewicht van zijn schubachtig pantser is tachtig kilogram; bovendien draagt hij een

bronzen scheenharnas boven zijn voeten, een bronzen borstschild en een werpspies waarvan de ijzeren punt tien kilogram weegt. Voor hem uit gaat zijn schilddrager.

Zo treedt Goliath, de krachtmens, uit het leger der Filistijnen, des morgens en des avonds. En de bergen ter weerszijden weergalmen van zijn honende woorden: „Kiest een man onder u, die tot mij afkome; indien hij mij verslaat zo zijn wij uw knechten; maar indien ik hem versla, zo zult gij onze knechten zijn.” En telkens als zijn roep weerklinkt beven de Israëlieten en zij vrezen zeer. Niemand waagt het tegen dien reus te strijden, Saul niet, en Jonathan, de vermetelete, niet; evenmin Eliab, Abinadab en Samma, de forse zonen van Isaï, den Bethlemiet.

Dan komt David in het leger. Hij was niet voortdurend in Sauls nabijheid, maar weidde als de boze geest den koning met rust liet, de schapen zijns vaders.

Nu was het gewoonte in die dagen, dat de soldaten zelf voor hun leeftocht zorgden en wanneer hun familie dicht bij woonde, was dit de taak dier familie. Daarom zegt Isaï tot David: „Neem toch voor uw broeders een efa geroost koren en tien broden en breng ze met haast in het leger tot uw broeders; breng voorts deze tien melkazen aan den hoofdman en vraag uw broeders naar hun welstand.”

Dit lijkt David.

Welgemoed gaat hij de 25 km lange weg van Bethlehem naar het Eikendal. Als hij het leger bereikt, treedt juist weer Goliath naar voren met zijn uitdagende woorden. David hoort zijn honende taal en ziet de vrees der Israëlieten.

Gods geest wordt weer vaardig over hem en er is heilige verontwaardiging in zijn ziel. Is hij dan niet Gods gezalfde? En hoont die onbesnedene in Gods volk niet God zelf?! Dat mag niet! Dat mag nooit!! Ook al zou koning Saul niet dengene, die Goliath verslaat, toegezegd hebben hem zeer te zullen verrijken en zijns vaders huis vrij te maken in Israël, ja zelfs hem zijn dochter tot vrouw te geven, dan nog zou David in Gods kracht de strijd met den onbesnedene van Gath aandurven.

David spreekt dit voornemen uit. Zijn broeders horen het en zeggen: „Wij kennen uw vermetelheid en de boosheid uws harten wel, want gij zijt afgekomen om de strijd te zien.” De jaloerse broeders! Maar Saul verneemt Davids woorden. Echter, ook hij acht David ongeschikt tot de strijd tegen Goliath: „Gij zijt een jongeling

en hij is een krijgsman van zijn jeugd af," zegt Saul.

Dan antwoordt David in alle eenvoud: „Uw knecht weidde de schapen zijns vaders en daar kwam een leeuw en een beer en nam een schaap van de kudde weg; en ik ging uit hem na en ik sloeg hem en redde het uit zijn mond en toen hij tegen mij opstond, zo vatte ik hem bij zijn baard en sloeg hem en doodde hem; zo zal deze onbesneden Filistijn zijn gelijk een van die, omdat hij de slagorde des levenden Gods gehoond heeft. De Heere zal mij redden uit de hand van dezen Filistijn!" Zo spreekt David in heerlijk rotsvast geloof. Zo spreekt de man, die eenmaal koning worden zal. Ook zijn geloof kan niet teveel verwachten. Saul is onder de indruk gekomen van dit onwankelbaar Godsvertrouwen. „Ga heen en de Heere zij met u," zegt hij.

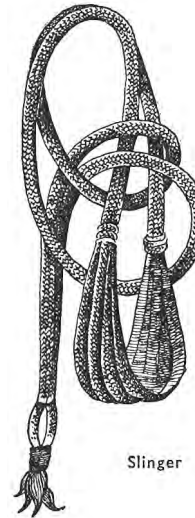
Neen, David zal niet gaan in het harnas van Saul. Slechts in de mogendheid des Heeren zal zijn sterkte zijn.

Dan gaat het wonder gebeuren. Vanuit de slagorden der Filistijnen daalt Goliath af naar het dal. Vanuit Israëls legerscharen komt David in zijn herderskleed; zijn wapenen zijn een herderstas, een slinger, een staf en... vijf gladde stenen uit de beek. Van beide zijden zien de legers vol verbazing toe.

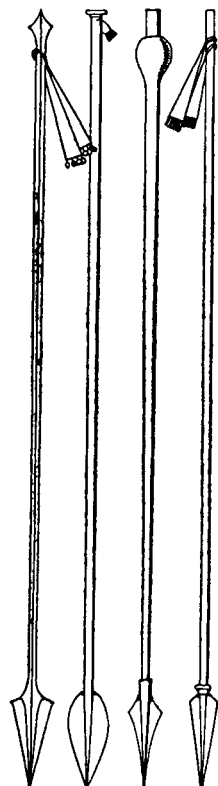
Daar komt de Filistijn. Zijn stem brult: „Ben ik een hond, dat gij tot mij komt met een stok? Ik zal uw vlees de vogelen des hemels te eten geven en de dieren des velds." En Goliath vloekt David bij zijn goden.

Maar David antwoordt: „Gij komt tot mij met een zwaard en een spies en een schild, maar ik kom tot u in de Naam des Heeren, des Gods der slagorden Israëls, dien gij gehoond hebt. Heden zal de Heere u geven in mijn hand en ik zal u slaan en uw hoofd van u wegnemen en ik zal de dode lichamen der Filistijnen de vogelen des hemels en de dieren des velds te eten geven en de ganse aarde zal weten dat Israël een God heeft en dat de Heere niet door het zwaard noch door de spies verlost..."

Het woordduël is geëindigd. Nu de daad, het wonder! Bliksem-snel grijpt David een steen uit de tas en nog voor de Filistijn zich dekken kan achter zijn schild suist de steen door de lucht.

Slinger

Werpsperen

David, de knappe slingeraar, wiens steen niettemin bestuurd wordt door Jahwè op Wien David vertrouwt in blind vertrouwen. De steen treft den reus in het voorhoofd, zodat hij voorover ter aarde stort. David snelt toe en voor de ogen van Goliaths wapendrager, voor de ogen der Filistijnen trekt hij Goliaths zwaard en houwt diens hoofd af.

Ze hebben het gezien, de Filistijnen; ontzetting vaart door hun gelederen; ze vluchten in paniek.

Ze hebben het gezien: Saul en Jonathan, Eliab, Abinadab en Samma, en het ganse volk; ze juichen! Als een lawine storten ze zich in het dal, over de beek naar de andere helling de vluchtende Filistijnen achterna. Tot in de poorten van Ekron en Gath vallen de verslagenen. De Filistijnen lijden een volkomen nederlaag.

De slag is geëindigd en Saul wil den man eren, aan wiens vermetelheid de overwinning te danken is. Hij spreekt in alle eenvoud, David, geen spoor van zelfverheffing is in zijn woorden.

Jonathan hoort de sobere taal van den held en grote bewondering groeit in zijn nobele ziel. Zo groot is die bewondering dat hij een verbond van vriendschap sluit met den herderszoon. Want Jonathan heeft David lief als zijn ziel. En deze vriendschap groeit zo hecht, dat

ze door alle eeuwen heen spreekwoordelijk geworden is.

Jonathans vriendschap voor David moet zich uiten in een daad. Hij geeft hem zijn mantel, zijn kroonprinselijke kleren, ja zelfs zijn zwaard en zijn boog. Is dit misschien symboliek? Eens zal Jonathan zijn aanspraken op het koningschap moeten afstaan aan David.

't Gaat David goed na zijn heldendaad. Saul stelt hem aan tot krijgsoverste. En als zodanig maakt David zich bemind. Zo bemind zelfs, dat na een slag tegen de Filistijnen, waarin Saul en David samen streden, de vrouwen uit alle steden van Israël komen met trommels en muziekinstrumenten de overwinnaars tegemoet, zingende: „Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden.”

Dit steekt Saul en met een stem waarin de jaloezie brandt, zegt hij: „Ze hebben David tien duizend gegeven en mij hebben ze maar duizend gegeven. En voorzeker zal het koninkrijk nog voor hem zijn.”

Deze jaloezie in Saul, aangewakkerd wellicht door een duister voorgevoel, beslist over de eerstvolgende jaren van Davids leven. Ze zullen vol moeite zijn, die jaren.

Harpen

Die moeiten beginnen reeds de volgende dag: „Want het geschiedde des anderen daags dat de boze geest Gods vaardig werd over Saul... en David speelde op snarenspeel met zijn hand. Saul nu had een spies in zijn hand en Saul schoot de spies en zeide: „Ik zal David aan de wand spitten, maar David wendde zich tweemaal van zijn aangezicht af.” De speer mist.

Dan zal Saul proberen David op andere wijze om te brengen. David had door het verslaan van Goliath het recht Sauls dochter te huwen. Van dat recht had David in bescheidenheid geen gebruik gemaakt. Nu zegt Saul: „Ik zal hem mijn dochter Michal geven, dat zij hem ten valstrik zij.”

Om Michal te verwerven heeft David slechts honderd Filistijnen te doden. Dat zal de bruidsschat zijn. En David... doodt twee honderd Filistijnen en tegen Sauls hoop in valt hij niet door hun zwaard.

Sauls aanslagen mislukken. En de heimelijke vrees voor David groeit in Sauls ziel. Dit maakt zijn levensavond nog donkerder. Het voor gevoel wordt een zeker weten: David zal eenmaal koning worden. Dit weten vervolgt Saul als een demon. Bewondering is het begin geweest; dodelijke jaloezie wordt het einde. En David, de man naar Gods hart, zal triumpferen over den God-verzaker Saul.

Gij zijt volmaakt, Gij zijt rechtvaardig, Heer;
Uw oordeel rust op d' allerbeste wetten:
Uw loon, Uw straf beantwoordt aan Uw eer.
Gij eist van ons, dat w' op Uw waarheid letten,
dat wij altoos op hoge prijs Uw leer
en 't heilig recht van Uw getuig'nis zetten.

Psalm 119 : 69

VERKLARINGEN

1. Socho ligt Zuidwestelijk van Jeruzalem, 25 km ten Westen van Bethlehem. Azeka en Dammin zijn onbekend.
2. De el wordt gerekend op 45 cm en een span op 20 cm; een span is van de duim tot de top van de middenvinger bij uitgespannen hand. Vijfduizend sikkelen is ongeveer 80 kg. Dus 600 sikkelen ongeveer 10 kg.
3. Wagenburg = legerkamp.
4. 1 Sam. 17 : 25: „vrijmaken“, nl. van belastingen en herendiensten.
5. Saäraïm is onbekend.
6. 1 Sam. 18 : 6: Reien = dansen met beurtzang.
7. 1 Sam. 18 : 10: profeteerde = sprak in geestvervoering nl. door de boze geest.
8. De idee van de strijd tussen twee kampvechters was niet nieuw. Ook bij de oude Grieken kwam dit reeds voor.

64

VAN ZANGER TOT BENDELEIDER (SAUL CONTRA DAVID, JONATHAN, MICHAL)

1 Samuël 19-23

De zon van Sauls leven gaat onder in nevelen, zoals aan het einde van een zonnedag in het Westen een snel-verdonkerende bank opkomt, die aan de dag een droevig einde maakt. Saul wordt de

eenzame, verlaten van God, verlaten van zijn kinderen, die opkomen voor zijn rivaal David, wiens leven, aanvankelijk althans, in sterkstijgende lijn gaat, opwaarts van herdersjongen tot Sauls besten legeraanvoerder, dan een wijle ombuigend naar de diepte als hij door Saul gejaagd wordt als een veldhoen op de bergen, om tenslotte definitief in steile stijging de hoogte te bereiken van het absolute koningschap in Gods gunst over een rijk, waarvan Saul nauwelijks dromen dorst.

Saul is zich klaar bewust geworden, dat David de erfgenaam van zijn koningschap is en de mededinger van zijn zoon Jonathan. Dit weten vreet aan zijn ziel. In machteloos verweer tracht hij dit Godsplan te verijdelen. Hij weet, dat dit verweer nutteloos is, dat het zelfs het donker van zijn leven nog donkerder maakt en toch... toch tracht hij telkens weer dien David, die reeds zijn tienduizenden versloeg, te doden.

De strijd in Saul, deze wanhopige strijd, wijl tegen God gestreden, is de diepe tragiek van zijn leven. Saul, de van God verlatene. David, de door God beminde.

Sauls strijd is volslagen nutteloos. Want... „derhalve sprak Saul tot Jonathan zijn zoon om David te doden”. Doch Jonathan heeft groot welgevallen aan David. En hij deelt David Sauls plannen mede. Jonathan, de Godvrezende, hij legt zich bij Gods raadsbesluit neer, sterker: hij aanvaardt het, al kost het hem, den roemrijke, een kroon. Deze onbaatzuchtigheid door Godsvrucht stelt hem mijlenver boven zijn zelfzuchtigen vader, die de diepe tragiek moedwillig in zijn leven gebracht heeft.

In zijn goede ogenblikken zweert Saul: „Zo waarachtig als de Heere leeft, David zal niet gedood worden,” maar als David weer voor hem staat spelende op de snaren, dan zoekt hij hem weer aan de wand te spitten met zijn koningsspies.

David ontvlucht; het is reeds laat in de nacht. Hij gaat naar zijn huis; daar is Michal, zijn vrouw, die hem bemint. Zij is Sauls dochter, maar Sauls boden misleidt zij, om David door het venster neder te laten, opdat hij zo vluchtend kan ontkomen. Over de terafim, het godenmasker, heeft zij een geitenvel getrokken en zo lijkt het in het halfduister of een man ziek te bed ligt. Zo misleidt zij haar vader.

Saul is van zijn beide kinderen verlaten. Het is wel een zeer doorzichtige leugen, die Michal haar vader zegt, als hij haar ter verantwoording roept. Saul weet beter.

En toch... Michal volgt haar man niet op zijn vlucht. Zij is niet

de trouwe echtgenote, die hem volgt door alle gevaren heen. Michal wilde wel David liefhebben in zijn succes, maar niet hem volgen in zijn zwerven. Michal schijnt David wel gemakkelijk te hebben kunnen vergeten, want ze huwt met Palti en dit huwelijk is, hoewel kinderloos, gelukkig. Neen, dit is de ware liefde niet.

David zwerfende...

Hij gaat naar Samuël te Rama. Samen gaan ze naar de profetenstad Najoth. Saul hoort het en hij zendt boden om David te halen. De boden keren niet weer. Zij worden aangegrepen door de extase der profeten en profeteren. Zo ook het tweede en derde gezelschap boden, dat Saul stuurt; zo ook tenslotte Saul zelf. Nu is Saul weer onder de profeten. Ook hij profeteert en Jahwè redt Zijn knecht Samuël; redt ook David, Zijn gezalfde.

David zwerfende... Hij ontmoet Jonathan, wien hij zijn bitter verdriet klaagt, culminerend in de kreet: „Er is maar één schrede tussen mij en de dood.”

De dood gaat aan zijn zijde en houdt gelijke tred. En de gewette zels is gereed voor de slag.

Jonathan troost David, ach, een schamele troost. Hij, de koningszoon, zal op het feest van de nieuwe maan voor den vogelvrije spreken. Jonathan is de vermete gebleven. Op het feest van de nieuwe maan behoort David aan de koningstafel te zitten als Sauls wapendrager en generaal. Maar David laat zijn plaats ledig. „Waarom is de zoon van Isaï noch gisteren noch heden tot de spijs gekomen?” vraagt de koning op de tweede dag. Jonathan, die met Abner aan 's konings tafel zit, ziet wel de toorn opvlammen in de ogen zijns vaders. Maar de moed, die hem rustig doet zijn, antwoordt: „David begeerde van mij ernstiglijk naar Bethlehem te mogen gaan om te offeren met zijn geslacht.”

't Was niet zo. Na de eed, waarin David aan Jonathan zwoer om weldadigheid te bewijzen aan zijn nageslacht als David eenmaal koning zou zijn (had Jonathan een voorgevoel van zijn vroege dood?), had hij zich verborgen bij de steen Ezel. Daar zou Jonathan hem Sauls gezindheid laten blijken.

En nu? Hoog vlamt plotseling de toorn op in Saul. Hij weet zijn zoon met David, den rebel, in bond tegen hem. De toorn moet uitbarsten: „Gij zoon der verkeerde in wederspanningheid, weet ik het niet, dat gij den zoon van Isaï hebt verkoren tot uw schande? Want

alle de dagen dat de zoon van Isaï op de aardbodem leven zal, zult gij noch uw koninkrijk bevestigd worden...!”

De vader, zierend van toorn, tegenover den zoon, die in heilige verontwaardiging spreekt: „Waarom zal hij gedood worden? Wat heeft hij gedaan?”

Jonathans gevoel van rechtvaardigheid is machtig-groot, maar Saul slaat zijn spies naar Jonathans edele hart om hem te doden. Blind is hij in zijn woede. De speer mist en Jonathan staat op in hittigheid des toorns. Hij weet dat het kwaad ten volle over David besloten is; hij weet dat de zoon van Isaï scherper gezien heeft dan hijzelf.

Op de afgesproken plaats, over de aardhoop heen, schiet Jonathan waarschuwend zijn pijlen en spreekt hij de veelbetekenende woorden: „De pijl is van u af en verder.”

En dan, als de jongen, die Jonathan vergezelde, weggezonden is, dan kussen zij elkander ten afscheid, een afscheid voor altijd op aarde en dan wenen zij met elkander om de diepe droefheid van dit scheiden, totdat David het gans zeer veel maakt. Jonathan herstelt zich spoedig en met een stem waarin de grote smart nog weent, zegt hij: „Ga in vrede; hetgeen wij beiden in de Naam des Heeren gezworen hebben, zeggende: „De Heere zij tussen mij en u en tussen mijn nakomelingen en de uwe”; dat zij tot in eeuwigheid.”

Jonathan: wie zo spreken kan, met zulk een majestueuze rust in 't gezicht van zijn ondergang, die moet wel een machtig geloof bezitten.

David en Jonathan: Is het wonder dat hun vriendschap spreekwoordelijk geworden is door alle eeuwen heen? „Niemand heeft meerder liefde dan hij, die zijn leven zet voor zijn vrienden!” Zo sprak eeuwen later de grote Zoon van David. Deze woorden zijn in Jonathan ten volle bewaarheid. Zo is Jonathan type van Christus, Die ook Zijn leven zette voor Zijn vrienden en zo, in hoogste zelfverloochening en gehoorzaamheid Zijn vrienden redde van de eeuwige dood. David en Jonathan: zij hebben in *dit* leven elkaar niet weergezien, maar door Jezus' dood is hun beiden plaats bereid in Gods heerlijkheid.

David zwerfende... Waarheen?

Naar Nob gaat hij, naar de priesterstad. Daar is Achimelech priester. Als hij David ziet, komt hij hem zeer onderdanig tegemoet. David stelt het voor, alsof hij in der haast van Saul is weggegaan met

een geheime opdracht. Hij heeft zelfs geen tijd gehad om brood mee te nemen en wapenen.

En Achimelech, die niets weet van de definitieve breuk tussen Saul en David, geeft den laatste de heilige broden, die alleen de priesters mochten eten. David neemt ze aan en eet. Maar haalt hij hierdoor geen oordeel over zich? Blijkbaar niet. Zelfs de Heiland, vele eeuwen later, stelt deze daad van mildheid van den priester Achimelech tegenover de hardheid der Farizeën, die de Joden zo zware lasten oplegden, te zwaar om te dragen. Met het zwaard van Goliath, het sierlijke product van Filistijnse smeedkunst, zet David zijn tocht voort.

Hij vlucht naar Gath in het land der Filistijnen, naar hun koning Achis. De Filistijnen juichen reeds. Nu is hun aartsvijand, die hun verslagenen zo vele maakte, in hun macht. Ze willen David doden.

O, nu wordt het weer heel moeilijk voor David. Zal hij hier sterven door de hand der onbesnedenen? Hij stelt zich aan als razend en Achis stuurt hem weg met de woorden: „Heb ik razenden gebrek, dat gij dezen gebracht hebt om voor mij te razen?”

Dit is een prachtige zet, meent Achis. Hij heeft er immers belang bij dat David blijft leven? Tweedracht in Israël kan immers slechts voordeel zijn voor de Filistijnen? En is het niet of Achis met de „razenden” zijn eigen dienaars bedoelt, die David willen doden? Inderdaad, Achis doet wijs in eigen oog en... is in Gods hand het middel om Davids leven te sparen.

Toch weet David nu, dat zijn leven bij de Filistijnen niet veilig is. Daarom vlucht hij naar de spelonk van Adullam, „waar zijn broeders tot hem komen en het ganse huis zijns vaders en alle man, die benauwd was en alle man, die een schuldeiser had en alle man, wiens ziel bitterlijk bedroefd was.” En hij wordt hun hoofdman, een overste over vier honderd man.

Neen, in de spelonk van Adullam moeten zijn oude vader en moeder niet blijven. David brengt hen naar het land der Moabieten, ver weg van de boze hand van Saul en daar kunnen ze blijven tot God David in de ruimte gesteld heeft.

Intussen schrijft Saul de zwartste bladzijde van zijn levensboek. Te Nob bij Achimelech, den priester, was Doëg, de Edomiet, de machtigste van Sauls herders. Als Saul op zekere dag klaagt over de afval van Jonathan en David, stelt Doëg het op duivelse wijze voor, alsof Achimelech door middel van de efod den Heere aanriep voor David. Dit is een satanische leugen, want Doëg weet wel, dat dit

aanroepen alleen mocht gedaan worden voor den koning. Saul onderzoekt niet, hij gelooft de leugens van den heiden, van den vijand van Gods volk. Hij laat Achimelech halen en zijns vaders ganse huis en alle priesters, die te Nob waren. Achimelech vermoedt geen kwaad. Hij verkeert nog in de waan, dat hij 's konings gunsteling en dus den koning zelf een dienst gedaan heeft. En voor David heeft hij niet den Heere aangeroepen. Zelfs de gedachte van geheuld te hebben met een rebel tegen des konings gezag kan niet in hem zijn.

Maar het kwaad is ten volle besloten over Achimelech en zijn priesters. Het baat niet of hij zich verontschuldigt. „Achimelech, gij moet sterven,” klinkt onmeedogend hard Sauls woord.

Sauls knechten weigeren dit bevel ten uitvoer te brengen, deze gruwel te bedrijven. Gods onschuldige priesters doden? Dat kunnen ze niet. Maar Doëg, de heiden, hij kan het wel. Want... als de koning zegt tot Doëg: „Wend gij u en val op de Priesters des Heeren aan,” dan wendt Doëg de Edomiet zich en hij valt aan op de priesters en doodt vijf en tachtig mannen, die de linnen lijfrok dragen; en hij slaat ook Nob, de stad der priesters, met de scherpte des zwaards van den man tot de vrouw, van de kinderen tot de zuigelingen, zelfs tot de ossen en ezels en schapen toe.

O gruwel! Hoe kan Jahwè dit gedogen?! Jahwè zal zich wreken! Sauls leven zal in helse vertwijfeling ondergaan. Deze moord door Saul begaan, schreeuwt om wraak. En het onschuldig bloed der priesters, der vrouwen en kinderen en zuigelingen roept tot God van de aardbodem. De priesters te Nob: Gods martelaren! Een van hen ontkomt met de efod: Abjathar, een der zonen van Achimelech, Bij David zal hij veilig zijn. Mijn leven zal gelijk staan met het uwe, zegt David.

En Saul heeft een zwaarder vloek op zich geladen. Deze daad heeft hij niet gedaan in een vlaag van waanzin. Voor deze daad is geen enkele verontschuldiging, geen enkele verzachtende omstandigheid zelfs. Dit is een moord in koelen bloede. En als we nog medelijden hebben gevoeld voor den man, die onder zo moeilijke omstandigheden het koningschap aanvaardde, die, zij 't door eigen schuld, geheel verlaten door 't leven moest gaan, dan wenden we ons nu vol afgrijzen van hem af. Zonder enige vorm van proces zijn Gods priesters vermoord. Maar...

Gewis, hoe hoog de nood mag gaan,
 God zal Zijns vijands kop verslaan,
 die haar'ge schedel vellen,
 die, trots, wat heilig is, onteert
 en, daar hij schuld met schuld vermeert,
 zich tegen Hem durft stellen.

Psalm 68 : 11

VERKLARINGEN

1. 1 Sam. 19 : 13: Het beeld is een terafim geweest, d.w.z. een godenmasker. Hieruit blijkt, dat dit ook in Davids jonge gezin geweest is, al heeft Michal het niet veel eer bewezen.
2. Najoth betekent waarschijnlijk: in het profetenhuis.
3. Het feest van de Nieuwe Maan, dus met de komst van de nieuwe maan, is eigenlijk een oud natuurfeest, dus heidens. Israël heeft dit met gewijzigde betekenissen overgenomen en het gevierd als de sabbath, zie Ps. 81 : 3 en vervolgens, waaruit blijkt dat zij op die dag den Heere loofden voor al de wonderen, die Hij van ouds aan het volk gedaan had.
4. „Ezel” betekent: aardhoop.
5. Waarom de *afspraak* in 20 : 20 vraagt ge wellicht? Deze was voor het geval dat David en Jonathan elkander niet onbespied zouden kunnen ontmoeten.
6. Nob lag ten Noorden van Jeruzalem in Benjamin. De oude priesterstad *Silo* was waarschijnlijk door de Filistijnen verwoest.
7. 1 Sam. 21 : 3: „vijf” broden: David had dus maar vier mannen bij zich.
8. „Gemeen” brood = ongewijd, gewoon brood.
9. Hoe we de zaak van de priesters te Nob bekijken, een feit blijft, dat David hier van een *noodleugen* gebruik maakt. En ook een *noodleugen is zonde!* Door een en ander is David feltelijk mee schuldig aan de moord op de priesters. Hij gevoelt iets hiervan als Abjathar tot hem komt (zie 1 Sam. 22 : 22 en 23).
10. Doëg de „Edomlet” moet zeer waarschijnlijk zijn: de *Amalekiet*. Dan is ons ook veel duidelijker de gretigheid, waarmee Doëg de priesters vermoordt. Zij hadden immers de heilige, eeuwige oorlog gepredikt tegen de Amalekieten. Op bevel van Samuël is Saul tegen hen opgetrokken. Uit andere Bijbelplaatsen blijkt dat de Amalekieten gedeeltelijk onder de Edomieten woonden (zie 1 Kron. 4 : 42 en 43). Wat Doëg daar te Nob te maken had, weten we niet. Misschien moest hij onder verdenking van melaatsheid naar Achimelech. Maar dit is een gissing!
11. Een *razende* gold als bezeten door een goddelijke macht. Die was onaantastbaar. Dit is dus een andere verklaring voor het feit, dat David niet gedood wordt, dan hierboven in de vertelling uiteen gezet is. Op de verklaring komt het echter niet aan, wel op het feit zelf. En Jahwè behoudt David!
12. Dat David zijn familie naar Moab brengt is niet zo vreemd. Ruth, de Moabietische, was immers zijn overgrootmoeder!?
13. Laten we nog letten op het feit, dat Abjathar met de *efod* naar David vlucht. Daardoor gebeurt juist, wat Saul door de moord had willen voorkomen, nl. dat de Heere voor David gevraagd wordt door middel van die *efod*. Dit was koninklijke eer bewijzen! (zie 1 Sam. 23 : 9 en 10).
14. David heeft wellicht ook in Moab willen blijven. Maar de profeet Gad gebiedt hem te gaan in het land Juda.

ALS EEN VELDHOEN OP DE BERGEN... I

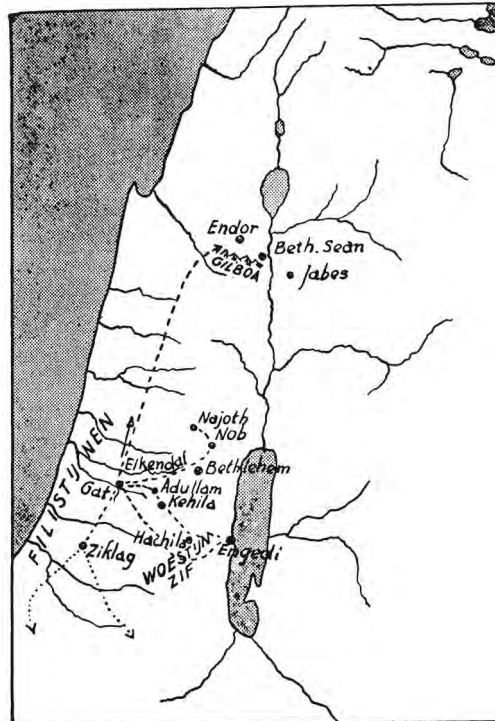
1 Samuël 23 en 24

Zomer.

In het gebied van Juda, niet ver van het land der Filistijnen, ligt vredig het stadje Kehila. Het koren is geogst, en gedorst op de dorsvloeren. Daar ligt het graan te wachten tot de inwoners van Kehila het brengen zullen naar hun schuren. Het is feest in het stadje. Jahwè heeft het veld gezegend. Er is voedsel voor de komende winter. En met muziek en zang dankt men den God van Israël, Wiens goedheid ook nu weer de jaargetijden gekroond heeft.

Dan... temidden van de feestvreugde klinkt de kreet: „De Filistijnen komen!” Een panische schrik grijpt de feestenden aan. Ze verlaten hun graanvoorraden en vluchten. En de Filistijnen, die geloerd hebben op dit ogenblik, hebben een gemakkelijke buit. Zij beroven de dorsvloeren.

Maar zulk een roof mag niet ongewroken blijven. Israël heeft een koning. Heeft die niet eenmaal de inwoners van Jabes geholpen en

Davids omzwervingen

bevrijd? Israël heeft een koning, ja, maar welk een? Een koning, wiens hele denken slechts vervuld is van dit ene: „De zoon van Isaï moet dood.”

Daarover peinst hij dag en nacht. Daarvoor verwaarloost hij zijn koninkrijk. De inwoners van Kehila doen tevergeefs een beroep op Saul, hun koning. O, hoe anders was dit in 't begin van zijn regering geweest.

Daar in 't Zuiden is David, de „rebel”. En de boden die tot hem komen, kloppen *niet* tevergeefs aan. David is de strijder in de Naam des Heeren. Als hij Jahwè vraagt, zegt Deze: „Ga henen en gij zult de Filistijnen slaan en Kehila verlossen.” David, dwars door al zijn eigen moeilijkheden heen, denkt aan zijn volk, aan Gods volk. Hij gaat en verslaat de Filistijnen in Gods kracht en zegevierend trekt hij met zijn legertje getrouwen het stadje binnen.

Dit hoort Saul en nu wil hij wel optrekken naar Kehila. Want, zegt hij, nu is David in een stad met poorten en grendelen. Reeds ziet hij het beleg, de overgave; zijn doodsvijand David is in zijn hand. Met welbehagen zal hij zijn koningsspies in diens lichaam boren. Dat zal het einde zijn van David.

Maar David verneemt wat Saul van plan is. En hij heeft Jahwè tot zijn Raadgever. „Zullen de burgers van Kehila mij in Sauls hand geven?” vraagt hij. En het met spanning verwachte antwoord Gods luidt: „Zij zullen u overgeven.”

Diep teleurgesteld verlaat David met zijn 600 man de stad. Zo danken de burgers den man, die hen redde van de hongerdood en het zwaard der onbesnedenen. Zo groot is Davids teleurstelling, dat hij voorlopig geen poging meer onderneemt om vóór zijn volk te strijden tegen de Filistijnen.

Naar het Zuiden trekt David, naar de steppe van Zif. Maar ook hier loert het verraad. De Zifieten gaan naar Saul en zeggen: „David heeft zich verborgen in de bergvestingen van Chóresa. Nu dan, o koning, kom spoedig af naar al de begeerte uwer ziel en het komt ons toe hem over te geven in de hand des konings.” Zij willen zich verdienstelijk maken bij Saul, den moordenaar. Wat zal hun spijt over deze daad later groot geweest zijn!

En Saul? Zijn er dan nog mensen, die met hem meevoelen in zijn eenzaamheid? „Gezegend zijt gij den Heere!” juicht hij, „omdat gij u over mij ontfermd hebt!” Toch gaat hij niet direct mede. Zij moeten zijn komst voorbereiden. Zij moeten Davids gangen bespieden en dan... dan zal hij komen met zijn leger.

De Zifieten doen hun werk grondig. Ditmaal redt een wonder Gods David uit Sauls greep, die hem reeds omknelde. Het wonder Gods: Juist op dit ogenblik vallen de Filistijnen in het land en nu moet Saul aan de angstroep van zijn volk gehoor geven. Nu komt de koning weer boven in hem. Hij laat David met rust en trekt op tegen de Filistijnen. Zo gebruikt de Heere de aartsvijanden van Israël om David, den man naar Zijn hart, te redden.

David begrijpt wel, dat hij nog verder wegtrekken moet. Dieper gaat hij de steppe in tot aan de Dode Zee. Daar ligt Engedi: een troosteloos woest gebied vol holen en spelonken. Hier zal Saul hem niet vinden, meent hij. Neen, maar hier vindt hij Saul en hier vinden de najager en de nagejaagde een ogenblik elkander.

Met drie duizend uitgelezen mannen, een keurkorps, komt Saul om David en zijn mannen te zoeken boven op de rotsstenen der steenbokken. Daar in die rotsen zijn spelonken, diepe holen, door de natuur gemaakt. Zo groot is de duisternis in die spelonken, dat men van de ingang af slechts enkele meters in de grot kan zien.

Saul is in een der spelonken gegaan om verkwikking te zoeken na de mars in de felle zon. Het is er heerlijk koel en 't duurt niet lang of Saul slaapt. Hij slaapt in het hol van den leeuw. Want, daar diep in de duisternis van de grot, daar zijn David en zijn mannen. Zij hebben tegen het licht van de ingang alles gezien. En nu wordt het voor David weer heel moeilijk. „Sla hem dood. De Heere geeft hem in uw hand,” zeggen zijn mannen.

O, we weten niet of er misschien een enkel ogenblik de begeerte opgekomen is in David om aan de stem zijner mannen gehoor te geven. Dan was alle leed geleden. Dan hoefde David niet meer te klagen: „Nu zal ik nog een dezer dagen omkomen door de hand van Saul.” Dan was opeens de weg naar de troon, naar de macht, naar de koningsweelde vrij. Dan zou hij niet meer behoeven te zwerven als een veldhoen op de bergen, dan... En toch: Als deze begeerte in David opgekomen is, dan heeft hij die in machtige zelfbeheersing, in heerlijk geloof onderdrukt.

Hij wil Gods tijd afwachten. Hij is de man *naar* Gods hart. Het afwachten van Gods tijd kan zo ontzettend moeilijk zijn in ons leven! Hier is het grote verschil tussen Saul en David. Saul is de man, die zonder vorm van proces, alleen gedreven door achterdocht, zeventig onschuldige priesters des Heeren door een heiden laat neerhouwen. David is de man die Gods gezalfde niet aanraken wil, hoewel deze godverlatene hem, den man naar Gods hart, rechtstreeks

naar 't leven staat. Hier is David het type van den Heiland, Die in de vreselijkste uren van Zijn leven kan bidden: „Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen.” En deze grootse eerbied voor Gods recht in David is in staat om menigten zijner zonden te bedekken.

David heeft moeite om dit zijn mannen te doen begrijpen, maar hij triumpheert. Hij snijdt slechts een stuk van Sauls mantel om hem straks te bewijzen, hoezeer Sauls leven in zijn hand geweest is.

Saul ontwaakt. Hij weet van niets. Zijn eerste gedachte is: Davids dood.

Als hij weer op weg gegaan is, roept iemand hem achterna: „Mijn heer koning!”

Saul keert zich om. Hij herkent David, den vermetele. Want dit is toch wel een bewijs van buitengewone moed van David. Hij houdt een welsprekend betoog, toont de slip van de mantel en dan... Saul begrijpt ten volle Davids nobele wijze van doen. Deze onbaatzuchtigheid van David maakt een zeer diepe indruk op hem. In grote ontroering (Saul kan nog ontroerd zijn!) zegt hij: „Is dit uw stem, mijn zoon David?”

Toen hief Saul zijn stem op en weende en hij zeide tot David: „Gij zijt rechtvaardiger dan ik, want gij hebt mij goed vergolden en ik heb u kwaad vergolden. De Heere nu vergelde u het goede voor deze dag, die gij mij heden gemaakt hebt. En nu, zie ik weet, dat gij voorzeker koning worden zult en het koninkrijk Israëls in uw hand *bestaan* zal: zo zweer mij nu bij den Heere, dat gij mijn nakomelingschap en mijn naam niet zult uitroeien!”

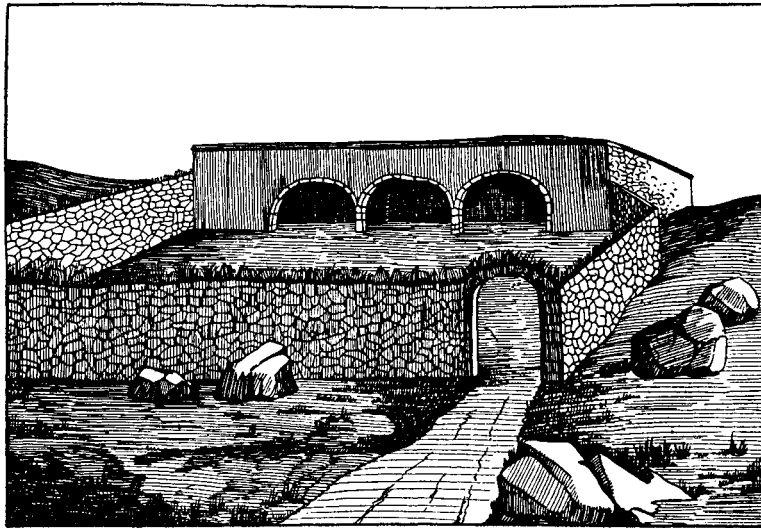
Heerlijk moment! Geen der drie duizend mannen, die Saul gevolgd zijn in deze barre, hete wildernis om David te doden, steekt een hand naar hem uit. Geen der ruige mannen, der verbitterden en gejaagden, die David volgen, spreekt een woord. Als zo harten spreken, zwijgt de haat. Twee mannen, twee doodsvijanden vinden elkaar in de gloeiende wildernis. „Toen zwoer David aan Saul...” en zijn eed is heilig. Davids zelfbeheersing, Davids liefde, Davids gehoorzaamheid aan Jahwè heeft een schitterende zege bevochten. De klip, waarop Sauls leven gestrand is, de gehoorzaamheid aan Jahwè, is de rots van Davids behoud. Op deze petra wil God Davids levensgebouw optrekken. En geen stormen zullen in staat blijken dit fundament te verstoren. Ondanks Sauls erkenning, dat David zijn opvolger zijn zal en Davids koninkrijk zal *bestaan* is het toch een ogenblik licht geweest in Sauls ziel. Helaas, een ogenblik slechts. Want:

Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezen,
maar wie op Hem vertrouwt, op Hem alleen,
ziet zich omringd met Zijn weldadigheên.

Psalm 32 : 5

VERKLARINGEN

1. Kehila is een stadje ten Westen van Hebron. Het lag dicht bij het land der Filistijnen.
2. De „schuren” zijn de dorsvloeren. Daar lag het koren opgestapeld.
3. Zif en Maon lagen tussen Hebron en de Dode Zee.
4. Engedi betekent: de fontein van het geitebokje.
5. 1 Sam. 24 : 4: „Schaapskooien”. Deze waren gemaakt van losse stenen, bedekt met doornen als verdedigingsmiddel tegen rovers en wilde beesten. Gedurende koude stormen en des nachts gaan de kudde in een spelonk, maar op gewone tijden blijven ze in deze kooien. De kooien lagen vaak aan de ingang van de spelonk.

Schaapskooi

66

ABIGAÏL: MIJN VADER (GOD)
GEEFT VREUGDE

1 Samuël 25

Er is feest te Karmel, de boomgaard van het Zuiden.

Nabal, de rijke veebezitter, is van Maon gekomen. Drie duizend schapen en duizend geiten bezit hij. Nu is de tijd van het scheren der schapen aangebroken. Daarom is er vreugde in Nabals hart. Nu is het feest voor zijn herders, feest voor de schaapscheerders, feest voor allen, die tegenwoordig zijn. Nabal is niet gierig, al is hij een dwaas.

David hoort van dit feit. Hij zendt tien van zijn mannen die Nabal herinneren moeten aan al het goede, dat David aan zijn herders en aan zijn vee gedaan heeft. Het was immers niet te versmaden, wanneer daar in het donkere Zuiden, ver van Saul en zijn leger en dicht bij roofzuchtige woestijnstammen, die altijd een bedreiging waren voor de veestapel, een man was, die met zijn leger van 600 man de herders en de kudden beschermde.

Zo had David, de gewezen herder, gewaakt over Nabals herders en kudden. Volkomen logisch is Davids vraag om een kleine gave, nu Nabals winsten groot zijn.

En Nabal, de dwaas, zegt: „Wie is David en wie is de zoon van Isaï? Daar zijn heden vele knechten, welke zich afscheuren, elk van zijn heer. Zou ik dan mijn brood en mijn water en mijn geslacht vlees nemen, dat ik voor mijn scheerders geslacht heb, en zou ik het de mannen geven, die ik niet weet vanwaar zij zijn?”

Zo spreekt Nabal, de ondankbare. Is Nabal misschien bang geweest voor een wraakoefening van Saul? In ieder geval is hij een slecht politicus. Hij waant zich sterk. Waardoor?

De tien mannen komen tot David en zeggen hem de woorden van Nabal. Fel laait de toorn op in den toekomstigen koning. „Een ieder gorde zijn zwaard aan,” is kort zijn bevel.

O, nu ziet het er opeens heel donker uit voor Nabal en zijn rijkdom. Het is bittere ernst van David. En als er geen wending ten gunste komt, zal Nabal zijn ondankbaarheid met de dood bekopen.

Maar Nabal, de dwaas, heeft een verstandige vrouw. Een der

jongelingen waarschuwt haar en zegt: „Zie, David heeft boden gezonden uit de woestijn om onzen heer te zegenen, maar hij is tegen hen uitgevaren. Nochtans zijn zij ons zeer goede mannen geweest, en wij hebben geen smaadheid geleden en wij hebben niets gemist al de dagen, die wij met hen verkeerdt hebben, toen wij op het veld waren; zij zijn een muur om ons geweest, zo bij nacht als bij dag, al de dagen, die wij bij hen geweest zijn, weidende de schapen. Onze heer is een zoon Belials, dat men hem niet mag aanspreken.”

't Zijn krasse woorden, die een knecht spreekt over zijn heer tegen diens vrouw. Maar Abigaïl is verstandig. Zij kent Nabal, den dwaas en zij zal hem en zijn bezittingen redden. Ze neemt een groot geschenk, dat toebereid was voor het feest (Nabal was niet gierig!), laat enkele knechten daarmede voor haar uitgaan en volgt zelf op een ezel gezeten. Dan, in een bergpas, ontmoet zij David.

Roerend schoon is haar pleidooi: „Och, mijn heer, *mijne* zij de misdaad en laat toch uw dienstmaagd voor uw oren spreken. Mijn heer zij toch niet toornig op dezen belialsman, op Nabal; want gelijk zijn naam is, alzo is hij; zijn naam is Nabal en dwaasheid is bij hem. En nu, mijn heer, zo waarachtig als de Heere leeft en uwe ziel leeft, het is de Heere, Die u verhinderd heeft van te komen met bloedstorting. En nu, dit is de zegen, die uw dienstmaagd mijn heer toegebracht heeft: dat hij gegeven worde de jongelingen, die mijns heren voetstappen nawandelen. Wanneer een mens opstaan zal om u te vervolgen en om uw ziel te zoeken *zo zal de ziel mijns heren Ingebonden zijn in het bundelken der levenden bij den Heere uw God; maar de ziel uwer vijanden zal hij slingeren uit het midden van de holligheid des slingers...*”

Abigaïl, de woordkunstenares, ze bereikt haar doel. Na haar gloedvolle woorden is die wraakgedachte uit Davids hart verdwenen.

„Trek met vrede op naar uw huis,” zegt hij, „zie ik heb naar uw stem gehoord en heb uw aangezicht aangenomen.”

De fijne tact der vrouw heeft gezegevierd. Abigaïl gaat naar haar huis.

Daar is Nabal, temidden zijner feestgenoten. Hij heeft een maaltijd aangericht als eens konings maaltijd en zijn hart is vrolijk, zodat hij zich zeer dronken drinkt.

Met zulk een man kan Abigaïl niet spreken. Maar als de morgen komt en Nabal zijn roes uitgeslagen heeft, vertelt Abigaïl hem, hoe dwaas hij geweest is en hoezeer zijn ondergang nabij was. „Toen bestierf zijn hart in het binnenste van hem en hij werd als een steen.”

Een beroerte treft hem en tien dagen later sterft Nabal, de dwaas. En als de dagen van haar rouw geëindigd zijn, neemt David Abigaïl tot vrouw. Nu mag ze delen in het vervolgingsleed van hem, op wiens edelmoedigheid zij niet tevergeefs een beroep gedaan heeft; nu mag ze delen in de vreugde van de opgang straks als David koning zal worden.

En ver in het Noorden leidt Michal, Sauls dochter, Davids vrouw, in het huwelijk met Palthi een gelukkig leven.

Bemint den Heer, Gods gunstgenoten,
den Heer, Die vromen hoedt
en straft het trots gemoed.
Zijt sterk, Hij zal u niet verstoten;
hun geeft Hij moed en krachten,
die hopen op Hem wachten.

Psalm 31 : 19

VERKLARINGEN

1. Het kwam vaker voor dat herders of landbouwers, die aan de rand van de woestijn wonen, zich onder bescherming stelden van een sjeik, die daar het gezag uitoefende. Hiervoor moest dan natuurlijk betaald worden. Zulk een tol vraagt nu ook David van Nabal. En hij heeft er recht op, want hij heeft zich uitmuntend van die taak gekweten (zie 1 Sam. 25 : 15).
2. Nabal betekent: *dwaas* òf man *zonder God* (het zonder-God-zijn is dus de dwaasheid!). Ditzelfde woord komt voor in Ps 14 : 1 (De dwaas enz.) en ook de Heiland gebruikt het in Matth. 5 : 22 („Gij *dwaas*”) en 23 : 17 („Gij dwazen en blinden”).
3. In 't algemeen was en is in het Oosten schapenvlees het gewone eetvlees.
4. Door het huwelijk met Abigaïl bindt David de Kalebieten nader aan zijn stam Juda. Het godsdienstig centrum der Kalebieten was Hebron. Let er op dat David daar later koning geworden is en zeven jaar geresideerd heeft.
5. 1 Sam. 25 : 18: „geroost koren” = vers, onrijp koren, dat geroosterd werd; een lekkernij. Vijf maten is honderd kannen. „Stukken rozijnen”: koeken van gedroogde druiven. „Klompen vijgen”: vijgen, in massa gedroogd en gepakt tot grote koeken; een uitgezochte lekkernij.
6. „Ingebonden in het bundeltje der levenden”: Alles wat in het Oosten waarde had of belangrijk was werd een *kattu* of bundeltje genoemd. Van een man met een vast karakter wordt b.v. gezegd: hij is gebonden in het bundeltje der standvastigheid.

ALS EEN VELDHOEN OP DE BERGEN... II

1 Samuël 26, 27, 29 en 30

Neen, niet altijd is het geloof even groot geweest in Davids leven. Ook hij, die toch was de „man naar Gods hart” heeft zijn perioden van inzinking gehad, waarin het wel leek alsof het vuur van zijn geloof geheel geblust was. We weten wel, dat Davids leven, vooral vóór zijn koningschap moeilijk geweest is. Maar hij was de Gezalfde des Heeren en als hij uitroept: „Nu zal ik een dezer dagen omkomen door de hand van Saul,” dan is dit stellig geen uiting van geloof.

O, Saul maakt het hem wel moeilijk; Saul, die slechts bezeten was door één hartstocht: David te doden. Daarvoor vergeet hij zijn roeping, zijn volk en zijn land. En als de Zifieten komen en zeggen dat David zich verborgen houdt in hun gebied, dan is Saul weer uit zijn lethargie (ongevoeligheid) gewekt en dadelijk bereid met drie duizend uitgezonden van Israël op te trekken om David te zoeken.

Ook deze tocht had Sauls dood kunnen zijn. Want, als David en Abisaï in het slapende leger sluipen en bij den slapenden Saul staan, dan is het weer David, die in heilige geloofsmoed zegt tot den ruwen Abisaï: „Wie heeft zijn hand aan den Gezalfde des Heeren gelegd en is onschuldig gebleven? De Heere zal hem slaan...”

Hier is het nog Davids geloof dat straks een machtige indruk maakt op Saul. En als David klaagt: „Ik ben als een veldhoen op de bergen,” dan antwoordt Saul: „Ik heb gezondigd! Keer weder, mijn zoon David, want ik zal u geen kwaad meer doen en gij zult ook gewis de overhand hebben.”

Het zijn *schone woorden* van Saul. En David weet dit.

Maar dan... dan komt in zijn leven de grote geloofsinzinking, die meer dan een jaar geduurd heeft. Dan zegt David: „Nu zal ik een dezer dagen omkomen door Sauls hand.” En dan... vlucht hij naar de Filistijnen, Israëls — dus ook zijn — aartsvijanden.

Hier speelt David een vertwijfeld spel, een spel waarbij de spanning stijgt, naarmate het zijn ontknoping nadert, een ontknoping, die komen moet en die komt door de dood van Saul.

David en zijn zes honderd mannen gaan naar Achis, den koning

van Gath. Hij is een diplomaat, Achis. Als David hem bescherming vraagt en een stad om in te wonen, dan verleent Achis die onmiddellijk. Immers, zo'n rebellenleider is een machtig wapen in Achis' hand tegen Saul! De Filistijnen zullen de verloren hegemonie in Palestina terug krijgen, zo meent Achis.

En als David van Ziklag uit de Amalekieten overvalt en berooft, en bij zijn terugkomst voorgeeft, dat hij het Zuiden van Juda aangevallen heeft, dan gelooft Achis dat en met vreugde in het hart zegt hij: „David heeft zich ten enenmale stinkende gemaakt bij zijn volk in Israël, daarom zal hij eeuwig mijn knecht zijn.”

Zo speelt David een jaar en vier maanden zijn hoog spel van leugen en bedrog, een spel dat hij alleen maar kan volhouden, door alle overwonnenen te doden, mannen, vrouwen en kinderen.

Zover is hij nu gekomen. O, waar is nu zijn heerlijk Godsvertrouwen van weleer? David heeft zijn God losgelaten en dobbelt met den duivel. Maar God laat Zijn knecht niet los.

De ontknoping nadert.

De Filistijnen verzamelen hun legers te Afek in de vlakte van Jizreël, de vlakte waar zo menige veldslag heeft gewoed, waar zoveel bloed heeft gevloeid. Het zal een grote, beslissende slag worden tegen Saul, den Godverlaten, bij tijden waanzinnigen, koning van Israël.

Ook David is meegetogen met Achis in de achterhoede. De vrouwen en kinderen zijn te Ziklag gebleven.

Nu wordt het toch wel moeilijk voor David en zijn mannen. Nu zullen ze, als er geen wending ten goede komt, tegen hun eigen broeders moeten gaan strijden.

Alleen het wantrouwen der overige Filistijnse vorsten redt hen. „Is dit niet David van welken zij in de rei elkander antwoordden, zeggende: „Saul heeft zijn duizenden verslagen maar David zijn tienduizenden?” Doe hem wederkeren naar zijn plaats,” zeggen ze toornig tot Achis.

Deze kan niet anders dan aan hun wil gevolg geven en David is gered, al veinst hij verontwaardiging om zulk een miskening van trouw.

God, Die David niet losliet, heeft hem gered. Maar Hij zal het hem moeilijk, o, zo moeilijk maken. En dan, ten dode beangst, zal David den Heere weer aanroepen. Dan zal, uit de diepte van on-

geloof en bedrog, weer komen de opgang naar het licht van veilig Godsvertrouwen.

Reeds van verre zien David en zijn mannen dat hun stad Ziklag verbrand is. Niemand is tussen de puinhopen overgebleven. Dan breekt in wanhoop de ban van bedrog. Want... David en zijn mannen wenen, totdat er geen kracht meer in hen is om te wenen.

Een verbittering is in de harten van Davids mannen gekomen. En ze spreken van hem te stenigen. En dan... uit diepte van ellende, van vertwijfeling roept David tot den Heere. Hij gaat niet onder in nacht van wanhoop, maar hij sterkt zich in den Heere zijn God en bij de efod, het heilig voorwerp van den hogepriester, vraagt David: „Zal ik deze bende achterna jagen, zal ik ze achterhalen?” Het antwoord des Heeren doet alle verbittering ophouden: „Jaag na, want gij zult gewis achterhalen en gij zult zeker verlossen.”

Nu zijn de zes honderd mannen weer bereid hun aanvoerder te volgen. Het geloof in hem is weergekeerd. Het moment der wanhoop is voorbij. En Jahwè wijst de weg.

Ze vinden een Egyptischen man op het veld, die, uit zijn bewusteloosheid bijgebracht met vijgen en rozijnen, hen leidt naar de bende der plunderaars. „En hij leidde hen af en zie, zij lagen verstrooid over de ganse aarde, etende en drinkende en dansende om al de grote buit, die ze genomen hadden uit het land der Filistijnen en uit het land van Juda. En David sloeg hen van de schemering tot aan de avond van de andere dag en daar ontkwam niet een man van hen, behalve vier honderd jonge mannen, die op kemelen reden en vloden.” Door hun zorgeloosheid gaan de rovers onder. Alles wat de Amalekieten genomen hadden, wordt gered. Niets of niemand is gedood.

Nog een kleine schermutseling wacht bij de beek Besor, waar twee honderd mannen van David doodmoede achtergebleven waren. Onder de overige vier honderd mannen zijn er die hun niets gunnen van de buit, omdat zij niet verder meegetrokken zijn.

Maar David beslist anders. En als hij te Ziklag teruggekeerd is, zendt hij grote geschenken aan de vorsten van Juda. Zij zijn het immers, die hem straks moeten steunen, als hij het koningschap moet aanvaarden. David, de wijze diplomaat. Hij weet, dat een geschenk het hart vertedert.

En terwijl David zo zijn God heeft weergevonden, gaat ver in 't Noorden, verlaten van Jahwè, in bittere wanhoop Sauls leven onder.

David zal niet langer meer zijn het veldhoen op de bergen. De tijd van zijn zwerven heeft een einde genomen. God zal hem nu bevestigen en schragen.

Laat al de stromen vrolijk zingen,
de handen klappen naar omhoog,
't gebergte vol van vreugde springen
en hupp'len voor des Heeren oog!
Hij komt, Hij komt om d'aard te richten,
de wereld in gerechtigheid!
Al 't volk, daar 't wreed geweld moet zwichten,
wordt in rechtmatigheid geleid.

Psalms 98 : 4

VERKLARINGEN

1. 1 Sam. 26 : 5: wagenburg is legerplaats.
2. 1 Sam. 26 : 19: „Laat Hem het spijsoffer rieken”, d.w.z. om Hem te verzoenen.
3. 1 Sam. 26 : 20: „gelijk als men” = gelijk de *gier*...
4. 1 Sam. 27 : 6: Ziklag werd hierdoor het persoonlijk eigendom van David en is sindsdien kroondomein gebleven. Het behoorde oorspronkelijk aan de stam van Simeon.
5. Jerahmeëlieten en Kenieten zijn Arabische geslachten, die zich bij Juda hadden aangesloten. De Gesurieten zijn onoverwonnen Kanaänieten.
6. 1 Sam. 29 : 1: Afek ligt in de vlakte van Saron, aan de grote weg naar Jizreël en Silo.
7. 1 Sam. 30 : 9: De beek Besor is onbekend, maar moet ten Zuiden van Ziklag in de woestijn gestroomd hebben.
8. 1 Sam. 30 : 14: de Kerethieten zijn Filistijnen.
9. David heeft in deze tijd reeds drie onderbevelhebbers: Joab en Absaï (twee zonen van zijn zuster, moesten dus oom zeggen tegen David!) en Achimelek de Hettiet. Men heeft wel eens gemeend dat dit de latere Uria geweest is, maar dit is niet te bewijzen. *Achimelek* betekent 's *konings vriend*.
10. Dat David de Amalekieten overvalt is van belang voor zijn later koningschap. Dan zijn deze vijanden weg.

68

SAULS ONDERGANG

1 Samuël 28, 31 en 2 Samuël 1

Het drama van Sauls leven gaat voleindigd worden.

Nog eenmaal wordt het doek van voor zijn leven weggeschoven; dan zal het zich geheel en voorgoed sluiten.

De finale wordt gestreden in de onderaardse krocht van Endor en op Gilboa's zacht glooiende onvruchtbare bergen. In een laatste grote slag zal Sauls koningschap ondergaan. Het is geen glorieuze ondergang. Het is niet de ondergang van een held, die stervend overwint; het is de ondergang van den vertwijfelde, den radeloze.

De Filistijnen hebben hun legers verzameld te Afek, in de vlakte van Jizreël. Door deze vlakte loopt de grote verbindingsweg van het land der Filistijnen met het Noorden. Hier verzamelen ze al hun legers, hier zetten ze alles op alles. Ze voelen de vlakte van Jizreël, de schone vruchtbare vlakte, bedreigd door Sauls uitbreidende macht naar het Noorden. Daarom roepen ze al hun strijdbare mannen op, hun land zelfs van het Zuiden uit onbeschermd achterlatend. Aan het behoud van deze vlakte moet den Filistijnen wel zeer veel gelegen zijn.

Saul kan niet anders dan op dezelfde wijze antwoorden. Ook hij roept gans Israël ten strijde. 't Is of het bewustzijn van zijn koningschap herleeft in hem, nu David naar Achis gevlucht is en vandaar sinds meer dan een jaar niet is weergekeerd.

En toch... het is Saul bang te moede. Als hij het leger der Filistijnen ziet, beeft hij; en hij vreest zeer. Dit is dezelfde Saul, die herhaalde malen de Filistijnen versloeg.

In zijn nood vraagt hij den Heere; maar Jahwè antwoordt niet. Tussen hem en Jahwè staat als een duistere doem de moord op Gods priesters te Nob. God zwijgt en dit zwijgen brengt Saul tot een vertwijfelde daad.

Daar gaat hij door de donkere nacht om de voorposten van het Filistijnse leger heen naar Endor. Daar woont in een spelonk een vrouw, die de geesten der doden oproepen kan. Als Jahwè hem niet meer antwoordt, zal Saul den duivel vragen. En de duivel antwoordt wel. Dat Saul eenmaal de duivelskunstenaars en waarzeggers ge-

dood heeft, hindert niet. Enkelen zijn er overgebleven hier in 't Noorden, tot waar Sauls macht niet reikte. En door haar zal Satan antwoorden.

Sombere gang van den man, die in Jahwè's naam begon, die eenmaal de Gezalfde des Heeren was. Hij had door de nacht moeten gaan om het leger der Filistijnen te verkennen, dan had hij bemerkt de omtrekkende beweging, die ze, begunstigd door de duisternis, maakten. Dan zou hij de volgende dag niet verrast geworden zijn door een vijand, die hem omsingeld had. Sauls veldheerschap gaat onder op zijn gang naar de spelonk van Endor.

Daar verlangt hij van de vrouw dat zij de geest van Samuël zal doen opkomen. Samuël was gestorven en gans Israël had rouw over hem bedreven en men had hem begraven in Rama, zijn stad. Nu wil Saul nog met hem spreken. De duivel weet raad.

„Wat ziet gij?” vraagt Saul in koortsig verlangen.

„Ik zie een goddelijk wezen uit de aarde opkomen,” antwoordt de vrouw.

„Hoe is zijn gedaante?”

„Er komt een oud man op en hij is met een mantel bekleed.”

„Waarom verontrust gij mij door mij te doen opkomen?” vraagt de geest.

„Ik ben in grote nood. De Filistijnen voeren krijg tegen mij en God heeft Zich van mij afgewend en mij niet geantwoord, noch door profeten, noch door dromen. Daarom riep ik u, opdat gij mij zoudt zeggen, wat ik te doen heb.”

Het antwoord van de geest, het verpletterend antwoord voor Saul, is: „De Heere heeft u het koningschap ontrukkt en heeft het gegeven aan uw naaste, aan David. Omdat gij de stem des Heeren niet gehoorzaam geweest zijt en zijn brandende toorn tegen Amalek niet hebt uitgevoerd, daarom heeft de Heere u heden dit aangedaan. Ook zal de Heere Israël en u in de hand der Filistijnen geven: morgen zult gij met uw zonen bij mij zijn...”

Saul heeft de geest niet gezien. Hij heeft slechts de stem van de vrouw gehoord, die sprak. In zijn vertwijfeling gelooft hij die stem. In zijn volle lengte stort hij ter aarde; er is geen kracht meer in hem. Saul is reeds volkomen verslagen nog voor de slag begint. In doffe wanhoop staat hij op, zet zich neder op de rustbank in de spelonk en eet van het gemeste kalf en de broden, die de vrouw bereid heeft.

Door de donkere nacht gaan ze weer, de drie mannen.

Als ze in hun leger komen gloort aan de Oostelijke horizon het eerste flauwe licht van een nieuwe dag, de laatste van Sauls leven op aarde. Sauls levensdrama is bijna volspeeld.

Daar komen ze, de Filistijnen. In een verrassend snelle flankaanval omsingelen ze Saul en zijn zonen met hun keurgarde der Benjaminieten. Saul ziet ze vallen, zijn zonen Jonathan, Abinadab en Malkisua. Werktuigelijk strijdt hij nog. Even is iets in hem ontwaakt nog van het oude strijdvuur. Vluchten kan hij niet meer. De boogschutters treffen hem in het lichaam. „Doorsteek mij opdat ik niet valle in de handen dezer Filistijnen,” zegt hij tegen zijn wapendrager. Maar deze durft niet. Hij zal den Gezalfde des Heeren niet doden.

Dan... neemt Saul zelf zijn zwaard en valt erin. Zo wordt zijn levenslicht gedoofd. Zijn lamp is uitgeblust in zwarte duisternis. Boven zijn lijk is in vlammend schrift geschreven: „Zelfmoord! Dood in zwarte vertwijfeling!”

Het strijdrumoer verstilt op Gilboa's bergen. Vele verslagenen liggen op het slagveld. De rest is in wanorde gevlucht. Sauls levenswerk is vernietigd. De toekomst voor Israël lijkt somberder dan toen Saul begon.

Over het slagveld gaan ze, de Filistijnen, die de lijken beroven. Ze vinden Saul en zijn drie zonen. Ze houwen hun hoofden af en hechten de lichamen aan de muur van Beth Sean, de stad, die nimmer door Israël veroverd was. Daar aan de muur, in de felle zon, hangen de lijken te verschroeien, een prooi voor de gieren. In de tempel van Astarte, hun krijgsgodin, leggen de Filistijnen Sauls wapenrusting, hun krijgstrofee, eerbiedig aan de godin opgedragen.

Ver naar het Oosten, over de Jordaan, ligt Jabes in Gilead, de stad, die eens door Saul van de Ammonieten bevrijd werd. De inwoners van Jabes zijn het niet vergeten. Ze reizen de ganse nacht en nemen het lichaam van Saul en de lichamen zijner zonen van de muur te Beth Sean; ze brengen ze naar Jabes, hun stad en verbranden ze, zodat de geraamten overblijven. De geraamten begraven ze vol piëteit onder de tamarisk van Jabes. Dan vasten ze zeven dagen.

Zo is het wel erg donker geworden voor Israël's volksbestaan.

En toch gloort de dageraad van een glorieuze tijd. Ver in 't Zuiden is David teruggekeerd van het slaan der rovende Amalekieten. Hij

is Gods gezalfde, de man naar Gods hart. Hij zal in Jahwè's Naam het volk voeren naar een grote toekomst.

David, die nooit zijn hand heeft opgeheven tegen Saul, den Gezalfde des Heeren. David, die door dienzelfden Saul gejaagd is zoals een gier jaagt op een veldhoen in de bergen. Hoe diep-menselijk zou het geweest zijn van David als hij nu verheugd was geweest op de tijding van Sauls dood. En toch... David, de man met het edele hart, hij is niet verheugd. Hij zingt een klaagzang:

Jammer, o Israël!
 op uwe hoogten verslagen!
 hoe zijn de helden gevallen!
 Verkondigt het niet te Gath;
 meldt het niet in de straten van Askelon,
 opdat niet blijde juichen der Filistijnen dochters,
 opdat niet jubelen de dochters der onbesnedenen.

Gij, bergen van Gilbóa
 noch dauw noch regen
 op u, o Landstreek des doods!
 Want op u ligt bezoedeld
 der helden schild.
 Het schild van Saul,
 nu zonder zalfolie.

Zonder bloed der verslagenen,
 zonder buit der helden,
 kwamen nooit uit de strijd
 de wapens van Jonathan,
 keerde nooit terug
 het zwaard van Saul.

Ja, Saul en zijn zoon,
 die fiere beminden,
 bleven samen één
 in leven en dood.
 zij, sneller dan adelaars,
 zij, sterker dan leeuwen.

Gij, dochters van Israël,
weent dan nu over Saul!
die u kleepte in purper
met prachtige sier,
die goudpronk hechtte
op uw gewaden!

Hoe zijn de helden gevallen
in 't gewoel van de strijd!
Ik draag leed om u,
mijn broeder Jonathan!
hoe waart gij mij toegenegen!
Uw vriendschap was mij wonderbaarlijker
dan vrouwenliefde!

Hoe zijn de helden gevallen,
al onze wapenen verbroken!

Zo zingt David in oprechtheid des harten zijn klaagzang.

Nu staan wij nog eenmaal aan het graf van Israël's eersten koning te Jabes. En we blikken terug naar het begin. We zien hem weer trekken in heilig enthousiasme naar deze stad Jabes. We zien hem weer strijden tegen de Filistijnen te Gibeon, in het Eikendal en eindelijk te Jizreël. Langzaamaan heeft hij Israël ontworsteld aan der Filistijnen vuist.

Toen is in zijn leven de tragedie gekomen. Hij is Gods bevel ongehoorzaam geweest in de verdelgingsoorlog tegen Amalek. Het is de eerste schrede geweest op de weg van God af. En donker van bloed rijst op voor ons oog het drama van Nob. We zien hem jagen achter David, met niets-ontziende woede.

Er zijn er die vergoelijkend spreken willen over de tragedie van Sauls leven. Maar Samuël heeft het niet gedaan en Jahwè evenmin. Wel kan er deernis zijn in onze ziel. Maar de Heere heeft in Goddelijk zwijgen Zijn oordeel over Saul voltrokken nog tijdens diens leven. Want:

De grote Schepper aller dingen
ziet uit het ongenaakbaar licht
het gans gedrag der stervelingen:
niets is bedekt voor Zijn gezicht.

VERKLARINGEN

1. Sunem ligt ten Noorden van het gebergte Gilboa.
2. Urim en Tummim: twee stenen, vloek en vrijheid (of zegen)?
3. Endor ligt nog Noordelijker dan Sunem, Saul moet dus in een boog om de Filistijnen heen. Endor betekent: fontein van Dor.
4. De situatie in de grot van Endor was aldus: Het was een dubbel hol; de twee gedeelten waren door een nauwe gebogen gang onderling verbonden. Men kon dus elkander wel horen, maar niet zien. In het ene hol riep de vrouw de dodengeest op, in het andere luisterde Saul.
5. 1 Sam. 28 : 13: *goden* = een godengeest.
6. Over het al of niet verschijnen van Samuël is veel geschreven. Wij nemen aan, dat het de geest van de werkelijke Samuël *niet* was. Maar de duivel in diens gedaante. De rust van Gods ontslapen kinderen en de eeuwige store-loze vreugde kan niet door een willekeurig mensenkind verstoord worden. De hemel staat zijn gezaligden niet af om de mensen op aarde de toekomst te voorspellen.
7. Over het branden der lijken van Saul en zijn zonen het volgende: We moeten hier *niet* denken aan *crematie* (lijkverbranding) als in onze tijd b.v. te Westerveld. Het algeheel verbranden was en is nog in het Oosten een gruwel. Wel verbrandde men de zachte delen van het lichaam om het geraamte te behouden. Het geraamte beschouwde men als het wezenlijke, a.h.w. onvergankelijke gedeelte van de mens. De lijken van Saul en zijn zonen moeten wel zeer geschonden zijn door de Filistijnen en de gieren aan de muur van Beth Sean.
8. Het gebergte van Gilboa is twee uren gaans breed en 500 meter hoog. Het is een kaal kalkgebergte met hier en daar sombere basaltrotsen. Met recht een gebergte des doods.
9. 2 Sam. 1 : 18: *de boog* is waarschijnlijk de titel van de treurzang van David.

69

DAVIDS OPGANG

2 Samuël 2-11

Op Gilboa's bergen zijn ze gevallen, Saul en zijn drie zonen. Oprecht heeft David hen beweend. En nu... David is de Gezalfde des Heeren in Sauls plaats. Hij moet Saul opvolgen. Nu kan er aan zijn moeilijke positie als vazal van Achis een einde komen. Maar hoe?

David weet, waarheen hij gaan moet met de problemen van zijn leven. Hij vraagt Jahwè; en Die antwoordt hem dat hij optrekken moet naar Hebron.

Daar gaan ze dan, David, met zijn beide vrouwen, Ahinóam en

Abigaïl en de zes honderd mannen met hun huisgezinnen naar de steden rond Hebron. En dan komt het grote ogenblik in Davids leven: de mannen van Juda komen en zalven hem tot koning te Hebron.

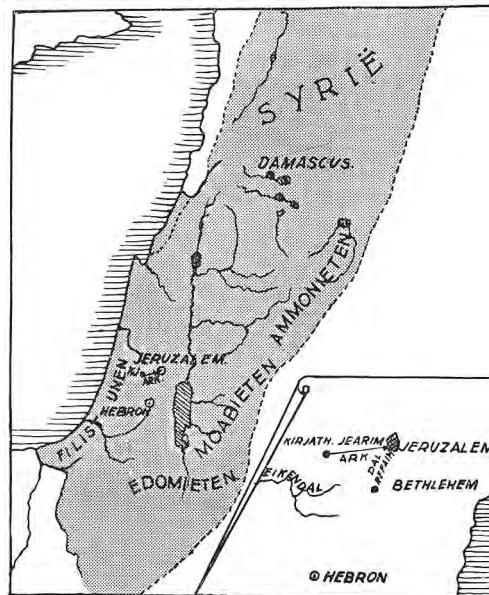
Slechts in een enkele zin vermeldt Gods Woord dit feit, maar het is voor David een feit van allesbeheersende betekenis. Hij is tot koning gezalfd, niet als een rebel, die zijn heer vermoord heeft, zoals zo vaak geschiedde in het Oosten; hij heeft niet zichzelf Saus kroon op het hoofd gezet. Hij heeft gewacht door alle moeilijkheden en verleidingen heen, gewacht op Gods tijd. Daarom kan hij nu met God beginnen.

Hij is in de gelegenheid geweest Saul te doden en zo aan het leed van zijn zwerven een einde te maken; hij heeft het, in groot geloof, niet gedaan.

Zulk een man is de man naar Gods hart, geschikt om Gods volk te regeren in Gods Naam.

O, neen, de weg van de opgang naar het rustige koningschap is niet gemakkelijk voor David. Hij zal veel moeten strijden. Daar zijn de Filistijnen, die het ganse land bezet houden; daar zijn de Ammonieten, de Jebusieten, de Edomieten, vijanden in zijn eigen land en daarbuiten, die hem belagen. Daar is de tegenkoning Isboeth, een zoon van Saul, in het Overjordanse, koning gemaakt door Abner, Saus dappere generaal.

Als het begin van Saus regering moeilijk geweest is, dan is dat

Het Rijk van David

met het begin van Davids regering zeker het geval. Maar David overwint, omdat hij strijdt in Gods kracht. En David heeft een lange leerschool van zelfbeheersing en diplomatie doorlopen. Dat was wat Saul miste.

David begint met een mooie daad van piëteit. Hij zendt een gezantschap naar Jabes in Gilead, om de inwoners dezer stad te prijzen voor de goede daad aan Sauls nagedachtenis bewezen. Dit eert David.

Dan ontbrandt de strijd tussen David en Isboseth. Abner trekt met zijn leger over de Jordaan om het ganse Israël op te eisen voor zijn heer. Ook Joab, Davids legeraanvoerder, trekt op met zijn krijgslieden. Bij de vijver van Gibeon ontmoeten de legers elkaar. Het komt niet dadelijk tot een gevecht. Maar twaalf mannen van Abner zullen een spiegelgevecht leveren met twaalf mannen van Joab. Het is een voorstel van Abner, den nobele, die broederkrijg vermijden wil.

Het spiegelgevecht wordt echter bittere ernst en weldra is de strijd algemeen, een verbitterde strijd waarin Abners leger verslagen wordt. Abner moet vluchten maar wordt op de hielen gevolgd door Asaël, den snelvoetige, Joabs broeder.

Abner waarschuwt hem de achtervolging te staken; Asaël slaat deze waarschuwing in de wind en wordt door Abner neergestoken. Joab en zijn mannen achtervolgen den vluchtenden Abner nog een wijle; dan wordt de strijd gestaakt. Davids mannen hebben overwonnen. Isboseth kan geen aanspraken op Israël meer laten gelden. Hij is ook een slecht diplomaat. Als hij Abner op zekere dag ten onrechte beschuldigt van een daad, die Abner in zijn plaats tot koning zou kunnen verheffen en zo Abners goede trouw aan Sauls huis in twijfel trekt, dan zendt Abner boden tot David met de woorden: „Maak een verbond met mij en zie, mijn hand zal met u zijn om gans Israël tot u om te keren.”

David laat deze kans niet voorbij gaan. Hij gaat in op Abners voorstel op slechts één voorwaarde: „Gij zult mijn aangezicht niet zien, tenzij gij Michal, Sauls dochter, te voren inbrengt, als gij komt om mijn aangezicht te zien.” Aan deze voorwaarde voldoet Abner en aan een gelukkig huwelijk wordt een einde gemaakt. Hiermede gaat ook onder de zon van Michals levensgeluk.

Dan komt Abner bij David te Hebron. En David laat een eremaaltijd aanrichten voor Sauls legeraanvoerder, waarop hij weer in vrede vertrekt.

Maar Joab hoort het, Joab, de jaloerse. Hij vreest, dat Abner hem van zijn plaats zal verdringen. In vreselijke, niets-ontziende ijverzucht zendt hij Abner boden achterna. De argeloze Abner wordt door Joab gedood op dezelfde wijze, waarop hij eens Asaël gedood heeft. Bloedwraak, ja, maar een moord in koelen bloede, waaraan ook Joabs broeder, Abisaï medeplichtig is.

David hoort het en er is grote verontwaardiging in hem om dit misdrijf. Hij spreekt een vreselijke vloek uit over Joabs nakomelingschap. En wenend gaat hij achter de baar, waarop Abner ten grave gedragen wordt. Bij Abners graf klaagt David: „Abner is gestorven als een dwaas sterft. Uw handen waren niet gebonden, noch uw voeten in koperen boeien gedaan, maar gij zijt gevallen, zoals men valt voor het aangezicht van kinderen der verkeerdheid.” Voor de oren des volks noemt hij Abner een vorst, ja, een grote in Israël.

Isboeth's koningschap is geen lang leven beschoren. Op een warme middag, als de koning rust, komen twee van zijn generaals, die hem doorboren met hun spiesen. Dan houwen zij zijn hoofd af en brengen dat tot David te Hebron. De moordenaars, ze denken een beloning te ontvangen van David. Maar het vergaat hun als het den Amalekiet verging, die David eenmaal te Ziklag boodschapte, dat hij Saul gedood had. Voor koningsmoordenaars kent David geen genade.

David's strijd tegen het huis van Saul is geëindigd. God heeft voor hem gestreden. Hijzelf heeft niemand van Sauls huis gedood, naar de eed, die hij eenmaal aan Jonathan gezworen had.

Dan komt een tweede groot ogenblik in David's leven. De stammen van Israël zalven hem tot hun koning. Nu is David koning over gans Israël.

Maar nu ook kan David niet meer te Hebron blijven resideren. Hij zoekt naar een hoofdstad meer Noordelijk, tussen het gebied van Juda en Israël in. Daar ligt... Jeruzalem, de oude stad. Dit is de aangewezen residentie, niet alleen om de strategisch zeer gunstige ligging, wat in latere eeuwen herhaaldelijk gebleken is, maar ook om het feit, dat geen der stammen aanspraak op deze stad kan maken. Immers, de benedenstad moge al in handen van het volk Israëls zijn, de sterke burcht niet. Daarin wonen nog altijd de heidenen, de Jebusieten. Die burcht is nooit door de Israëlieten inge-

nomen. Zo houdt David rekening met de gevoeligheden van het volk en speelt hij de onderlinge naijver der stammen niet in de kaart. David is een geboren diplomaat.

De burcht Jebus is sterk, schier onneembaar. Maar Joab, de vermetele, ziet raad. Hij klimt met enkele mannen door een watergang in de stad. En David houdt zijn belofte: Joab wordt tot een hoofd en tot een overste. Nu is hij onbetwist generalissimus.

De Filistijnen hebben reeds lang met lede ogen Davids voorspoed en groeiende macht aangezien. Met één geweldige slag, waaraan alle Filistijnen deelnemen, zullen ze dien vazal van Achis vernietigen.

Maar David trekt tegen hen op met zijn God. Tot tweemaal toe moet hij slag leveren, eerst te Baäl-Perazim, een heuvel in de nabijheid van Jeruzalem, dan in het dal Refaïm, het dal der „reuzen”. In beide veldslagen overwint David. Hij was beter tegen de Filistijnen opgewassen dan Saul. Die sneuvelt door een nachtelijke omtrekken-de beweging van den vijand. David overwint hen door dezelfde manoeuvre. Hij kende uit ervaring de strijdmethode der onbesnedenen.

Na deze slagen is het met de hegemonie der Filistijnen gedaan. *Wat Saul in zijn hele leven niet heeft kunnen bereiken, viel David na twee veldslagen ten deel.*

De strijd naar buiten wordt onderbroken door een plechtigheid die David typeert. Reeds in de richterentijd waren er in Israël tal van heilige plaatsen en plaatselijke heiligdommen. Eén daarvan was bijvoorbeeld Hebron. David wil één centraal heiligdom en dit plan gelukt volkomen. De centrale heilige stad moet Jeruzalem zijn. Zo volkomen gelukt dit plan, dat tot op de huidige dag aan de naam Jeruzalem verbonden is, de naam „heilige stad”. Deze naam heeft de eeuwen getrotseerd, is gebleven door oorlogen en verwoestingen heen. Gods volk van de nieuwe dag heeft hem overgenomen. En aan het einde der dagen zal de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem nederdalen van God uit de hemel als een bruid, die voor haar man versierd is (Openb. 21 : 2).

Jeruzalem, het centrum van Israëls eredienst. Lange jaren heeft de ark gestaan te Kirjath Jearim, de woudstad, verlaten en vergeten in Abinadabs huis. De ark was als symbool van Gods tegenwoordigheid onttroond; David zal haar de oude luister hergeven.

De wijze waarop dit zal geschieden is verkeerd. Op een nieuwe wagen wordt zij vervoerd, zoals de Filistijnen deden. Dit was een

heidens hoogste-eer-bewijs. De Heere wil dit niet. Volgens de wet van Mozes moest de ark gedragen worden met de handbomen op de schouders.

't Kan dan ook niet goed gaan. Temidden van het feestgedruis struikelen de ossen en Uzza, Abinadabs zoon, grijpt naar de ark om die voor vallen te behoeden. Op 't zelfde ogenblik is Uzza een lijk. Het symbool van Gods tegenwoordigheid mag niet door zondige handen aangegrepen worden. Laat dit ook ons een waarschuwing zijn om met het heilige voorzichtig om te gaan.

Het feestgedruis verstomt. David is verslagen, hij, de onverschrokken strijder; en in zijn ontzetting roept hij uit: „Hoe zal de ark des Heeren tot mij komen!” David durft de ark niet verder vervoeren. In het huis van Obed Edom blijft ze. Daar zal moeten blijken, of Gods toorn er op rust, dan wel of Hij toch wil wonen tussen de cherubs.

Jahwè wil wonen tussen de cherubs, als van ouds. Het huis van Obed Edom wordt gezegend. Dit zegt David genoeg. En weer schalt de vreugde op, als de ark vervoerd wordt naar de Davidsburcht, naar de tent, die David ervoor gereedgemaakt heeft.

Het wordt een feestdag. Vele runderen worden geofferd en David huppelt in een linnen levietenrok „uit alle macht” voor de ark. Zo uit hij zijn vreugde. Van haar paleis uit ziet Michal dit schouwspel aan. En in haar hart is verachting voor den man die zo zich „vernederde” voor het volk. Maar David zegent het volk in de Naam des Heeren en hij deelt aan een ieder een brood uit en een stuk vlees en een klomp rozijnen. Zo is er algemene vreugde in Jeruzalem.

David gaat naar zijn paleis. In hem juicht de vreugde om de gunst des Heeren. Daar treedt Michal hem tegemoet. Zij verwijt David dat hij zich zo vernederd heeft voor het volk. In heilige verontwaardiging antwoordt David: „Voor het aangezicht des Heeren, Die mij verkoren heeft voor uw vader en zijn ganse huis, — ja, ik zal spelen voor het aangezicht des Heeren. Ook zal ik mij nog geringer houden dan also en zal nederig zijn in mijn ogen; en met de dienstmaagden waarvan gij gezegd hebt, met die zal ik verheerlijkt worden.”

Michal, de trotse dochter van den trotsen Saul, ze heeft geen kind tot de dag van haar dood toe. Ze is als vrouw veracht in Israël. Zij verstaat niet het wezen van het koningschap over Israël, evenmin als haar vader dit verstond.

David heeft het begrepen en hij is de man naar Gods hart.

Echter een tempel bouwen voor Jahwè mag hij niet. Dat zal Salomo doen, want, zegt de Heere: „Wanneer uw dagen zullen vervuld zijn en gij met uw vadersen zult ontslapen zijn, zo zal Ik uw zaad na u doen opstaan en Ik zal zijn koninkrijk bevestigen. Die zal Mijn Naam een huis bouwen en Ik zal de stoel zijns koninkrijks bevestigen.”

Als Nathan de profeet deze woorden van Jahwè meedeelt aan David, dan is deze niet de man, die in zondige gelatenheid zegt: „Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijn ogen,” maar dan gaat David in de tent, die hij voor den Heere gemaakt heeft en dan zegt hij den Heere de grote dankbaarheid zijner ziel uit in een ontroerend gebed.

De opgaande weg.

Nog is David niet op het toppunt zijner macht. Nog zijn er vijanden, die een bedreiging vormen voor zijn rijk, Syriërs en Moabieten en Ammonieten. Zo wordt Davids rijk uitgebreid tot benoorden Damascus. Dan kan het zwaard een wijle rusten. God heeft David deze gunsten bewezen, omdat hij, hoe geheel anders dan Saul, wist:

Schilden, bogen, dolken,
dapp're oorlogsvolken,
wijsheid, moed noch kracht,
kunnen ooit in 't strijden
enig vorst bevrijden
zonder 's Heeren macht.

Psalm 33 : 8

VERKLARINGEN

1. We geven een kort samenvattend overzicht van „Davids opgang”:
 - a. *David begint als Filistijns vazal te Hebron.* Hebron was eigenlijk de stad der Kalebieten. Het lag in een steppengebied van half woestijn en kalkrotsen. Daar kan hij geen bedreiging vormen voor de Filistijnen.
 - b. *Zijn eerste daad is een daad van piëteit;* hij eert de bewoners van Jabes, om wat zij ten opzichte van Saul en zijn zonen gedaan hebben. Ook diplomatiek een goede daad.
 - c. *Davids strijd tegen Isboseth.* Isboseth resideerde te Mahanaïm (= twee legerkampen, heuvels); dit lag in een vergeten hoek in het Overjordanse, had dus niet veel om 't lijf. Isboseth heette eigenlijk *Esbaäl* (= man des Heeren). Later Isboseth (= man der schande). Hij regeerde ongeveer zeven jaar te Mahanaïm. Het „tweede jaar” in 2 Sam. 2 : 10 is een onduidelijke vertaling. Het gevecht bij de vijver te Gibeon is oorspronkelijk als spiegelgevecht be-

doeld, maar het wordt bittere ernst. Asahel was aanvoerder van een der twaalf legerafdelingen van David. Bithron, 2 Sam. 2 : 29, betekent rotskloof. 2 Sam. 4 : 6: „aan de vijfde ribbe”, betekent: in de liesstreek, dus onder in de buik.

d. *Na Esbaäls dood wordt David door alle stammen als koning erkend.* Daarbij worden vaste afspraken gemaakt, dus een soort grondwet opgesteld (zie hier-voor ook 1 Kron. 12 : 23-40). David was dus geen absoluut monarch.

e. *Davids strijd met de Filistijnen.* In deze strijd heeft David het aanvankelijk heel moeilijk. Hij verlaat zelfs Hebron en gaat naar Adullam (= vesting), vier uren daarvandaan. Het reuzendal (Refaïm) wordt in Jes. 17 : 5 als een toonbeeld van vruchtbaarheid genoemd. Hier krijgt David het bekende ver-langen naar het drinkwater uit Bethlehems bronput. Drie van zijn helden gaan vier uren ver om het te halen en slaan zich door de Filistijnen heen. Een vermetel stukje! (zie 2 Sam. 23 : 13-18). In 2 Sam. 5 : 23: „moerbeziënbomen” = Arabische naam voor een soort balsemstruik, waaruit bijwijlen een scherp vocht druppelt. In 2 Sam. 8 : 1 staat tenslotte dat David Metheg-Amma in-neemt. Dit betekent: de toom der hoofdstad. In 1 Kron. 18 : 1 is het Gath. Bedoeld wordt de voornaamste stad der Filistijnen.

f. *David neemt de burcht Jebus in.* Waarom Jeruzalem hoofdstad?:

1e in een praktisch neutraal gebied gelegen;

2e een plaats van buitengewone sterkte;

3e in een vrijwel waterloze omgeving (nadeel voor belegeraars!);

4e met uitstekende verbindingswegen;

5e reeds van ouds een dominerende positie. David heeft de burcht niet „met de ban geslagen”.

g. *David brengt de ark naar Jeruzalem:* Baälath Juda (Baälath = bronnimf) is Kirjath Jearim (woudstad). Obed Edom (= dienaar van de Egyptische godin Edom) kwam uit Gath. Behoorde waarschijnlijk tot de Kreti en de Pleti (Davids lijfwacht waren Filistijnen). Kreti = Kretensen = Filistijnen en Pleti ook. Bij de intocht van de ark in de Davidsburcht past Ps 24 tweede helft. De ark is te Kirjath Jearim ongeveer 70 jaar geweest.

h. *De strijd tegen de Ammonieten:* David zendt een gezantschap om Hanun, den jongen vorst der Ammonieten, zijn leedwezen te betuigen met de dood van diens vader Nahas (= slang), den man, die in 't begin van Sauls regering Jabes bedrelgde. Hanun grieft de gezanten en in hen David zeer. Zo ontbrandt de strijd. Tijdens deze strijd sneuvelt *Uria*, de man van Bathseba (hierover in de volgende vertelling). Het is een moeilijke strijd. De Ammonieten worden geholpen door de Syriërs, zelfs van benoorden Damascus. „Hadadeser” = „Hadad (de onweersgod) geeft hulp”. „Rabba” = „groot”. 2 Sam. 12 : 27: de „waterstad” = de „benedenstad” omdat die op een landtong tussen twee beken lag. De „bovenstad” was de koninklijke residentie. 2 Sam. 12 : 31: betekent: David liet hen zware herendiensten verrichten.

i. *Strijd tegen Edomieten en Moabieten:* 2 Sam. 8 : 2 is niet duidelijk. Misschien betekent het dat tweederde der gevangenen omgebracht werd. De Edomieten zijn niet geheel uitgeroeid. Herodes de Grote, de bloedige, bij de geboorte van den Heiland, is een Edomiet (een Idumeër).

k. *Bondgenootschap met Hiram, koning van Tyrus:* Hiram = „Broeder van de Hoogheid” (= Baäl). Tyrus lag op een eiland. De Pheniciërs leverden David hout in ruil voor koren.

2. Millo betekent „bedijking”.

3. Een linnen lijfrok is een schouderkleed dat tot aan de knieën reikte.

4. Een „fles wijn” (2 Sam. 6 : 19) zal wel een rozijnkoek geweest zijn. Flessen bestonden toen nog niet.
5. Geba en Gezer (2 Sam. 5 : 25) lagen resp. ten Noorden en ten Westen van Jeruzalem. Ze waren toen nog in handen der Kanaänieten.

70

„GIJ ZIJT DIE MAN!”

2 Samuël 11 en 12

„Er waren eens twee mannen in één stad; de een was rijk, de ander arm. De rijke had zeer vele schapen en runderen, maar de arme had gans niet dan een enig klein oilam, dat hij gekocht had. En hij had het gevoed, dat het groot geworden was bij hem en bij zijn kinderen tegelijk; het at van zijn bete en dronk van zijn beker en sliep in zijn schoot en het was hem als een dochter.

Toen nu bij den rijken man een wandelaar kwam, verschoonde hij te nemen van zijn schapen en zijn runderen om voor den reizenden man wat te bereiden; en hij nam het oilam van den armen man en bereidde dat voor den reiziger...”

Koning David, gezeten op zijn troon, heeft het verhaal van Nathan den profeet aangehoord met groeiende verontwaardiging. Hij, de schaapherder uit de velden van Bethlehem, hij weet wat het bezit van een oilam voor een arme betekent. Geschieden zulke dingen in zijn rijk? Een heilige toorn beeft in zijn stem als hij zegt:

„Zo waarachtig als de Heere leeft, de man, die dat gedaan heeft is een kind des doods, en *dat oilam zal hij viervoudig wedergeven.* (De boete van rovers! Zie later Zacheüs!)”

Even is het stil. Dan komt, geweldig en onverschrokken, de harde waarheid van Nathan: „Gij zijt die man! Gij hebt Uria den Hethiet met het zwaard verslagen en zijn huisvrouw hebt gij u tot vrouw genomen en hem hebt gij met het zwaard der kinderen Ammons doodgeslagen. Nu dan, het zwaard zal van uw huis niet afwijken, tot in eeuwigheid...”

Fel klinken Nathans woorden en mateloos hard. David verbleekt en in zijn ziel rijst donker en dreigend-hoog op het „schuldig”. David, de man naar Gods hart, schuldig aan vrouwenroof, echtbreuk en moord, moord in zijn allerlaagste vorm.

Nathan heeft gesproken, onverschrokken. Gods dienaar kent geen vrees, als hij Gods oordeel aanzeggen moet. En wij, die den koning zien, bleek en verslagen en die zijn stameling horen: „Ik heb gezondigd tegen den Heere,” wij vragen: „Wat was dan Davids zonde?”

Het is tegen de avondtijd.

Koning David is opgestaan van zijn rustbank en begeeft zich naar het dak van het koninklijk paleis. Van hier heeft hij een prachtig gezicht over Jeruzalem en de bergen er rondom. Reeds brengt de wind in de late namiddag wat koelte, na de drukkende hitte. Daar, op de binnenplaats van een der huizen dicht bij het paleis, is een vrouw, schoon van aanzien. Zij baadt zich.

David ziet haar. En de begeerte sluipt zijn ziel binnen, de begeerte die zonde wordt, een zonde die de dood met zich voert. David begeert Bathseba tot vrouw. Hij laat haar halen en handelt met haar als met één zijner vrouwen. Maar Bathseba is gehuwd en haar man strijdt ver in het Overjordaanse voor zijn koning.

David laat Uria, haar man, komen en zendt hem na enige dagen weer terug naar het strijdgewoel. David geeft hem een brief mede voor Joab, een brief, waarin zijn doodvonnis vermeld staat. „Stelt Uria vooraan tegenover de sterkste strijd en keert van achter hem af, opdat hij geslagen worde en sterve!” Zo luidt de brief.

En Joab, de moordenaar van Abner, wat is een mensenleven bij hem? Joab voldoet aan Davids wens en Uria sterft. Nu is de man, die wettelijk tussen David en Bathseba stond, verdwenen. En als de rouwtijd, wellicht slechts zeven dagen, voorbij is, dan neemt David haar tot vrouw. En Bathseba schenkt David een zoon, een kind der zonde.

Daarom is Nathan gekomen om David Gods oordeel aan te zeggen. Daarom is David des doods schuldig. Want volgens de wet van Mozes moet de echtbreker gedood worden.

Maar God, die de harten kent, ziet het oprechte berouw in Davids ziel. Hij hoort Zijn Kind smeken:

„Wees mij genadig, o God, naar Uw goedertierenheid;
delg mijn overtredingen uit naar de grootheid Uwer barmhartigheden.

Was mij wèl van mijn ongerechtigheid en reinig mij van mijn zonde.

Tegen U, U alleen heb ik gezondigd en gedaan dat kwaad was in Uw ogen.

Ontzondig mij met hysop en ik zal rein zijn;
 was mij en ik zal witter zijn dan sneeuw.
 Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in het binnenste
 van mij een vaste geest.
 Verwerp mij niet van Uw aangezicht en neem Uw heiligen
 Geest niet van mij.
 Verlos mij van bloedschulden, o God, Gij God mijns heils.
 De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en
 verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten..."

Neen, dit veracht Jahwè niet. Ook niet in David. En daarom mag Nathan de profeet hem aankondigen: „De Heere heeft ook uw zonde weggenomen, zij gult niet sterven; maar, omdat gij door deze zaak de vijanden des Heeren zeer hebt doen lasteren, zal ook de zoon, die u geboren is, de dood sterven.”

Het geroefde zal hij *viervoudig* wedergeven, heeft David gezegd. Met vier van zijn kinderen zal David voor zijn schuld betalen. Gods schuldvergeving neemt het oordeel niet weg.

Het eerste kind sterft. David heeft ernstig gebeden om zijn behoud. Maar God neemt het tot Zich en David, hij berust in 's Heeren wil. „Ik zal wel tot hem gaan, maar hij zal tot mij niet wederkomen,” zo spreekt hij.

Dan troost de Heere hem en de tweede zoon uit dit huwelijk geboren, wordt door God zelf genoemd: Jedid-Jah, d.i. lieveling Gods. En David noemt hem Salomo, is vredevorst.

De Heere heeft David na oprecht berouw weer aangenomen. Hij verhoort, als Zijn kind in zielsangst smeekt:

Hoor mij, o Heer, Uw goedertierenheid
 is goed; zie mij dan aan met gunstig' ogen:
 hoe teer, hoe groot is mij Uw mededogen!
 Verhoor Uw knecht, die hete tranen schreit,
 verberg voor hem Uw aangezicht toch niet,
 want ik bezwijk door angst en tegenheden.
 Ai, haast U mij ter hulp in mijn verdriet:
 de nood klimt hoog, verhoor mijn smeekebeden!

Psalm 69 : 7

VERKLARINGEN

1. 2 Sam. 11 : 1: „Met de wederkomst des jaars” = In het voorjaar.
2. 2 Sam. 11 : 8: „een gerecht des konings” = een geschenk van den koning.
3. 2 Sam. 11 : 14: „Een „Uria’s brief”, d.i. een brief, die den overbrenger onbewust in het ongeluk stort.
4. 2 Sam. 12 : 8: „alzulks en alzulks” = nog het een en ander.
5. Niettegenstaande Davids grote zonde bleef hij de beminde van God en mensen en bleef hij Israëls konings-ideaal, ja, werd hij de vader en het type van den Heiland, Davids Zoon.
6. Bij deze geschiedenis behoren de Psalmen 51 en 32.
7. De vier zonen, die David door de dood ontnomen worden, zijn:
 1. De eerste zoon van Bathseba.
 2. Ammon, vermoord door Absalom.
 3. Absalom, gedood in zijn opstand tegen David.
 4. Adonia, gedood op last van Salomo.
8. Uria betekent: God zij genadig.

71

„WIE ZIJN VADER OF MOEDER VLOEKT...”

2 Samuël 15–19

„En David besteeg de weg naar de Olijfberg, wenende en met omsluierd hoofd en barrevoets. En ook het volk, dat met hem was, had het hoofd omwonden; en wenende gingen ze voort.”

David weer in ballingschap. „Viervoudig zal hij het ooilam wedergeven,” heeft hij verontwaardigd den profeet Nathan toegevoegd, toen deze hem vertelde van den rijkaard, die het enige ooilam van den arme nam om dat te bereiden als gastmaal voor zijn vriend.

„Gij zijt die man!” Verpletterend fel heeft Nathan, de onverschrokken profeet, het gezegd. En: „Het zwaard zal van uw huis niet wijken,” heeft hij als onafwendbare straf Gods daaraan toegevoegd.

Dit woord gaat nu in vervulling. David, oud geworden zijnde, gaat weer in ballingschap. Hij vlucht, vlucht voor zijn eigen zoon, voor Absalom, den schonen, den minzamen huichelaar, die het koningschap voor zich begeert en zich niet zal ontzien zijn ouden vader te doden; voor Absalom, Davids derden zoon, den broederen vadermoordenaar.

Toen Ammon, Davids oudste zoon en troonopvolger, Absaloms halfbroer, zich vergrepen had aan Absaloms zuster Tamar, en haar daarna had verstoten, toen had Absalom hem gedood. Om deze moord was hij gevlucht naar zijn grootvader, Talmaï, den koning van Gesur, in het Overjordaanse. Hij was daar drie jaren gebleven en in Davids hart was gegroeid het verlangen om den ontaarden zoon, wien zijn vaderhart de misdaad reeds vergeven had, weer te zien. Absalom keert weer, maar niet om nu zijn verdere leven in stil berouw te slijten; in Absaloms hart is weer ontwaakt de sluimerende begeerte om koning te worden in zijns vaders plaats. Die begeerte wordt tot een daad.

Absalom is listig. Hij weet het volk voor zich te winnen. Hij weet partij te trekken van de ontevredenheid der Benjaminiten, uit wier stam Saul was; hij weet ook voordeel te trekken uit de ontevredenheid der mannen van Juda, aan welke stam David niet de hegemonie over de andere stammen geschonken had.

Absalom is een diplomaat. Als een vorst rijdt hij door Jeruzalem op een fraaie wagen, bespannen met vier sterke paarden. Een lijfwacht van vijftig mannen gaat voor hem uit. Zo ziet hem het volk als een fier vorst, een schoon man, gekleed met fraaie klederen; zijn mooie lange haren glanzen in het licht der zon. Al het volk buigt eerbiedig voor hem en men fluistert: „Zulk een man moet onzen ouden koning opvolgen.”

In de stadspoort stijgt hij uit en hen, die voor hem neerknielen, richt hij minzaam op; hij kust hen, zoals men een vriend kust. En zij, die komen om recht te zoeken bij den koning, vinden „recht” bij Absalom in de poort. En al het volk fluistert: „Zulk een man moet onzen ouden koning opvolgen.”

Zo nadert het ogenblik, waarop Absalom zijn plannen zal trachten te verwerkelijken. Door alle stammen Israëls zijn z'n boden gegaan om ieder te zeggen: „Als gij het geluid der bazuinen zult horen, zo zult gij zeggen: Absalom is koning te Hebron.”

Van Hebron zal zijn victorie beginnen. Daar is ook Davids koningschap begonnen.

Het is wel een huichelachtig voorwendsel dat hij gebruikt om Davids instemming te verkrijgen voor zijn tocht naar Hebron: het betalen van een gelofte. „Ga in vrede!” zegt David, de oude koning, In vrede, ja, maar Absalom neemt twee honderd mannen mee. Die moeten straks helpen bij de volvoering van zijn plan.

En dan... als David in rustige rust neerzit in zijn paleis, dan komt

daar een bode tot hem met de verpletterende tijding, dat Absalom zich koning gemaakt heeft te Hebron. David denkt niet aan verzet. Hij wil zijn koningsstad Jeruzalem, die hij zozeer bemint, niet maken tot een kuil der moordenaars; hij aanvaardt dit onheil over hem als een straf van Jahwè; heeft hij niet zelf deze straf over zich ingeropen? Gods straf zal hij gewillig aanvaarden, opdat hij genade verkrijge.

„Breng de ark Gods weder in de stad; indien ik genade zal vinden in des Heeren ogen, zo zal Hij mij wederhalen en zal ze mij laten zien, alsook Zijn woning; maar indien Hij zal zeggen: Ik heb geen lust tot u, — zie, hier ben ik, Hij doe mij, zoals het in Zijn ogen goed is.” Dit heeft ook eens Eli gezegd, maar hoe gans anders zijn deze woorden uit Davids mond. Is er in Davids woorden niet het stille vertrouwen, dat God hem zàl wederhalen?! Want Gods goedheid zàl zijn druk, eens verwiss'len in geluk.

David is niet de man, die in volslagen wanhoop berust. Hij laat een gedeelte van zijn hofhouding achter om zijn paleis te bewaken. Hij laat ook den priester Zadok achter in de stad, die hem in zijn ballingschap op de hoogte moet houden van de gebeurtenissen te Jeruzalem.

Hij zendt Hussaï, een wijs man, naar Jeruzalem om de raad van Achitofel, den raadsman van Absalom, tot zotheid te maken. David, de diplomaat, vergeet in ballingschap zijn diplomatie niet. En Davids diplomatie wint het van die van Absalom.

Zo gaat David de weg op naar de Olijffberg, wenende en met omsluierd hoofd en barrevoets. „En ook het volk, dat met hem is, heeft het hoofd omsluierd; wenend gaan zij voort.”

Dadelijk na Davids vertrek uit Jeruzalem heeft Absalom zijn triumphale intocht gehouden. Al het volk heeft gejuicht: „Absalom is koning!”

Als een machtige golf is de vreugde door hem heengegaan. Nu heeft hij eindelijk zijn doel bereikt. Nu is hij koning! Voor de ogen van het ganse volk heeft hij immers Davids vrouwen genomen tot de zijne.

En toch... Zijn geluk is nog niet volkomen. Hij moet nog zijn vader en diens aanhang vernietigen. Dan eerst kan zijn geluk volkomen zijn.

Absalom, de dwaas. Boven zijn leven staat geschreven: „Wie zijn vader of moeder vloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis.”

En David, die door de steppe van Juda trekt naar de Jordaan, waar in Gilead Joab hem wacht met zijn leger, David heeft gebeden: „O, Heere, maak toch Achitofels raad tot zotheid.”

Achitofels raad, die van Absaloms standpunt gezien, wijs was, wordt door Jahwè tot zotheid gemaakt. „Geef mij twaalf duizend uitgelezen mannen en ik zal David nog deze nacht achterna jagen; nu is hij moede en slap van handen; ik zal hem verschrikken en hem alléén slaan...”

Zo is Achitofels raad. Hussaï, Davids vriend, die naar Absalom gegaan is en voorgeeft zijn raadsman te willen zijn; Hussaï ziet het grote gevaar voor David, dat in Achitofels raad gelegen is. Daarom zegt hij: „De raad, die Achitofel ditmaal gegeven heeft, is niet goed. Gij kent uw vader en zijn mannen, dat zij helden zijn, dat zij bitter van gemoed zijn als een beer, die van haar jongen beroofd is in het veld. Daartoe is uw vader een krijgsman, die niet in het open veld vernachten zal. Daarom raad ik, dat gans Israël verzameld worde en dat men dan uw vader met een groot leger overvalle.”

Absalom hoort deze raad en zegt: „De raad van Hussaï, de Arkiet is beter dan Achitofels raad.”

Zo wint David tijd om zich over de Jordaan te begeven. Maar voor hij daar is, gevoelt hij nog eens weer scherp, dat de oude haat van Sauls nakomelingen jegens hem niet gestorven is. Een man uit het geslacht van Saul, genaamd Simeï, komt hem tegen; hij vloekt David en werpt met stenen naar hem.

„Ga uit, gij man des bloeds en gij belialsman,” zo roept hij: „de Heere heeft op u doen wederkomen al het bloed van Sauls huis, in wiens plaats gij geregeerd hebt; zie nu, gij zijt in uw ongeluk, omdat gij een man des bloeds zijt..”

Abisaï, de ruige veldheer, kan zulk een smaad niet verkroppen. Heeft hij niet zijn hele leven gevochten en vernietigd al wat zijn heer belaagde?!

„Waarom zou deze dode hond mijn heer den koning vloeken? Laat mij toch overgaan en zijn kop wegnemen,” zo spreekt hij grimmig.

Maar de koning zegt: „Laat hij vloeken, want de Heere heeft tot hem gezegd: Vloek David; wie zou dan zeggen: Waarom hebt gij also gedaan? Laat hem geworden. Misschien zal de Heere mijn ellende aanzien en mij toch nog goed vergelden voor zijn vloek te dezen dage.”

Inderdaad: David ondergaat Gods straf en wil zich daartegen niet

verzetten. Jahwè kastijdt, dan zal David stil zijn en zijn geloof in Hem zal groeien. Wie zo Gods straffen ondergaan kan, moet daaruit een machtige zegen ontvangen. Hier is David het type van den Heiland, Die als Hij gescholden werd niet wederschold, en als Hij leed niet dreigde, maar gaf het over aan Dien, Die rechtvaardig oordeelt.

Eenmaal zal het Simeï bitter berouwen, dat hij Davids lijden zo verzaard heeft. Jahwè ziet toch het lijden Zijner kinderen aan en Hij wil hen troosten. David trekt verder ongemoeid over de Jordaan en daar vindt hij rust.

Vol ongeduld wachten ze bij de fontein Rogel even buiten Jeruzalem, Ahimaáz en Jonathan, de zonen van Zadok en Abjathar de priesters, die te Jeruzalem zijn achtergebleven. Zij zijn de koeriers van David. Zij moeten hem op de hoogte houden van wat er in Jeruzalem gebeurt. Ahteloos zitten ze bij de fontein, alsof ze geen belangstelling hebben voor het leven rondom hen. Maar scherp kijken ze intussen de weg af, die naar Jeruzalem voert.

„Daar komt ze!” zegt eindelijk Ahimaáz en het breekt de spanning in beiden.

De dienstmaagd komt bij de fontein; ze draagt een kruik; ze wil water putten; even spreekt ze met de beide mannen; dan gaat ze weer naar de stad terug.

Ook de mannen gaan huns weegs. Er is onrust in hen. Ze hebben hem wel gezien, dien soldaat van Absalom, daar bij de fontein. Ze hebben ook gezien, dat hij zich naar de stad spoedde. Zijn ze verraden?

Als ze het dorp Bahurim bereiken, kijken ze achter zich en... daar, heel ver... Het eerste huis vluchten ze binnen. Ze weten dat ze Absaloms soldaten niet ontlopen kunnen.

In de hof bij dat huis is een put. „Ga hier in,” zegt de vrouw des huizes. Ze dalen af; de vrouw spreidt een doek erover uit en strooit graankorrels daar op. Nu is de put onzichtbaar. De graankorrels liggen daar te drogen.

Daar komen de soldaten.

„Waar zijn Jonathan en Ahimaáz?” vragen ze de vrouw.

„Ze zijn verder gegaan,” antwoordt ze.

Absaloms soldaten gaan door. Het gevaar is geweken. Davids koeriers klimmen uit de put en brengen David de boodschap van Hussai over.

In Efraïms woud is de slag ontbrand, de slag, die komen moest. Aan het hoofd van Davids getrouwen zijn ze ter poorte uitgegaan, Joab, Abisaï en Itaï. In hen brandt het strijdvuur. Ze zullen af gaan rekenen, met Absalom, den ontaarden zoon, den broeder- en vadermoordenaar.

Vooraf in Joab is de haat groot. Enige jaren geleden heeft hij Absalom uit Gesur gehaald na voor hem gepleit te hebben bij David. En Absaloms dank is geweest... dat hij het staande gerstekoren op Joabs akker liet verbranden. Dit heeft Joab niet vergeten. Nu komt het uur der wraak.

Heeft David dit vergeten? Heeft hij daarom zo met nadruk gezegd in de poort: „Handelt mij zachtken met den jongeling, met Absalom”? Heeft hij daarom zelf willen meetrekken ten strijde? Hij kan het nog wel. Hij heeft immers zijn leger zelf weer georganiseerd vóór deze krijgstoet begon.

Davids getrouwen trekken ten strijde. Zij zullen de smaad, hun koning aangedaan, bloedig wreken. En toch... en toch zullen ze Davids woorden van liefde ter harte nemen. Dat zal zelfs in de hitte van de strijd blijken.

De strijd ontbrandt.

In een oerwoud met dikke eiken, dichte struiken en doornige slingerplanten, die ruwe rotsblokken en diepe ravijnen bedekken, in zulk een onherbergzaam oord ontmoeten de legers elkaar. Een hachelijke strijd van Absalom, den nieuwbakken koning, die de oorlog niet kent, tegen Joab, Abisaï en Itaï, die in de strijd geharden, die bovendien het terrein uitstekend kennen. Hebben Joab en Abisaï hier niet jarenlang een taaie strijd gestreden om Davids heerschappij te vestigen?!

Al spoedig vluchten Absaloms soldaten voor Davids leger. Het wordt een wilde vlucht, een ontzettende vlucht. De soldaten van Absalom vallen in verwarring neer in de kloven, struikelen over de rotsblokken, blijven hangen in het dichte struikgewas. En achter hen komen de verbitterde soldaten van David.

Twintig duizend mannen vallen in het wrede woud, in Efraïms woud. Het woud verteert meer mannen dan het zwaard verteert. Jahwè strijdt met Davids mannen. Ook voor Hem is de ure der afrekening gekomen.

Absalom, de trotse dwaas, ziet dat zijn mannen vluchten. Dan vlucht ook hij. Zijn muilnier draagt hem onder de zware eiken voort

in wilde ren. Hij moet Davids wrekende mannen ontkomen, hij moet... maar dan wordt zijn hoofd gegrepen in een geweldige greep; een greep waaraan hij zich niet meer ontworstelen kan. Zijn muil-dier rent door in snelle vaart, de zware takken van een machtige harde eik laten Absalom niet meer los. Efraïms woud zal ook hem verteren in zwijgende grimmigheid. Hij worstelt in doodsangst. Maar ontkoming is er niet meer.

Een van Davids soldaten ziet hem hangen. Hij boodschapt het Joab. En als de soldaat, gedachtig aan Davids woorden van liefde, Absalom niet doden wil, gaat Joab zelf heen met drie pijlen. „En hij stak ze in Absaloms hart, daar hij nog levend was in het midden van de eik...” En als Absalom dan nog niet dood is, dan komen tien jongens, Joabs wapendragers; die omringen hem en slaan Absalom en doden hem.

Over Absaloms leven daalt de nacht, de zwarte nacht, de nacht, waar geen lichtstraal ooit meer in doordringt. Wie zijn vader of moeder vloekt, diens lamp zal uitgeblust worden in zwarte duisternis...

Absaloms lichaam wordt in een kuil geworpen en een grote steenhoop daarover opgericht.

En David?

De ganse dag heeft hij uitgezien in de richting, waarin het leger getrokken is. 't Is bang geweest in zijn ziel, bang om Absalom. Zijn grote liefde voor zijn slechten zoon, doet dat bange nog banger worden en als dan Ahimaáz, de snelle boodschapper, komt, en Davids grote bangheid hoort in zijn vraag: „Is het wel met den jongeling, met Absalom?” dan krimpt zijn hart ineen, omdat hij de vreselijke waarheid weet. Dan kan hij die waarheid niet zeggen.

Maar Kuschi, de andere boodschapper, die spoedig na hem komt, zegt het vreselijke, koud en hard.

„Toen werd de koning zeer beroerd, en ging op naar de opperzaal der poort en weende; en in zijn gaan sprak hij alzó: „Mijn zoon Absalom, mijn zoon, mijn zoon Absalom! Och, dat ik, ik voor u gestorven ware; Absalom, mijn zoon, mijn zoon...”

Gij zult uw ouders need'rig eren,
opdat uw God, Die eeuwig leeft,
uw dagen gunstig moog' vermeêren
in 't land, dat Zijne hand u geeft!

Tien Geboden : 6

VERKLARINGEN

1. 2 Sam. 15 : 7: Veertig jaar is waarschijnlijk een schrijffout voor: vier. Absalom betekent: Vader van de vrede.
2. Gesur was een klein zelfstandig rijkje in 't Noorden van het Overjordanse. Hierover regeerde Absalom's grootvader.
3. 2 Sam. 15 : 11: „Zij wisten van geen zaak” is: Zij wisten de bedoeling van Absalom niet. Ze zullen in goed vertrouwen gegaan zijn.
4. Achitofel, de Giloniet: Gilo lag dicht bij Jeruzalem, ten Westen ervan. Men neemt wel aan dat Achitofel de grootvader van Bathseba was. De zoon van Achitofel behoorde tot de helden van David (zie 2 Sam. 23 : 34). In 2 Sam. 11 : 3 wordt deze zoon, Eliam, de vader van Bathseba genoemd. Achitofel is wel vergramd op David, want hij wil zelf aan het hoofd van een bende gaan om hem te vernietigen. Achitofel betekent: Broeder der zotheid.
5. David liet een gedeelte van zijn harem achter; daarmee wilde hij tonen dat hij zijn rechten op de troon niet opgaf.
6. 2 Sam. 15 : 17: „in een verre plaats” is: in de stadspoort. „Al zijn knechten” is de hofhouding. De „Krethi en de Plethi” is de Kretensers en de Filistijnen, Davids lijfwacht. Dat waren dus vreemden. Gethieten zijn eveneens Filistijnen. Hierover stond *Itaï*.
7. 2 Sam. 15 : 23: „Overging” = over de beek Kidron. Dus naar 't Oosten. Het Zuiden hield het met Absalom; het Noorden was onbetrouwbaar, Benjamin. In 't Oosten, over de Jordaan, is waarschijnlijk Joab geweest met zijn leger.
8. 2 Sam. 15 : 28: In de vlakke velden der woestijn: de woestijn ten Noorden van Jericho.
9. Hussaï, de Arkiet = bewoner van een stadje in Efraïm; de naam betekent: haastig, vlug.
10. Ziba, Mefiboseth's jongen = knecht: Mefiboseth was een zoon van Jonathan. Daarom door David beweldadigd. De landgoederen van Mefiboseth moeten wel uitgestrekt geweest zijn. Ziba had nl. 15 zonen en 20 knechten om het land te bewerken. „Stukken zomervruchten” zijn vruchtenkoeken. Eigenaardig is dat de kwestie Mefiboseth later niet opgehelderd wordt.
11. Bahurim was een stadje aan de weg naar Jericho; drie kwartier gaans van Jeruzalem af.
12. Simeï: Wat Simeï David in de schoenen schuift is gelogen. David heeft nooit iemand van Sauls huis gedood. Simeï is de voorvader van Mordechai (Ester 2 : 5).
13. 2 Sam. 16 : 22: „Zij spanden de tent”: dit gold voor openlijke aanvaarding der regering.
14. De fontein Rogel was een bron ten Zuiden van Jeruzalem, daar waar Hinnomen Kidron zich verenigden.
15. Amasa was een neef (oomzegger) van David, net als Joab.
16. Sebi was een vazalvorst van David. Machir en Barzillai zijn aanzienlijke ingezetenen van Gilead.
17. Gilead was oudtijds bekend om zijn weelderige plantengroei, zijn balsem en welriekende kruiden. Het was het meest grillige en woeste deel van Kanaän. Bossen waren zeldzaam in Palestina, maar niet in Gilead. Het Efraïmwoud was een ondoordringbaar woud, met bomen van 10–20 meter hoogte, vooral steeneiken. Zeer hard hout, wel gebruikt om kamraderen te maken. Ze

- komen ook in Zuid-Europa voor. Gevallen als van Absalom komen meer voor in de geschiedenis.
18. Kuschi is een Ethiopiër, dus een Abessijn. Hij gaat door het woud en schiet langzaam op. Ahimaáz loopt om het woud heen en komt eer bij David.
 19. Een zilverling is een daalder. Van de *pilaar* in het *koningsdal* weten we niets.
 20. Voor een goede tijding werd een aanzienlijk man als boodschapper gekozen; voor een slechte tijding een verachtelijk man. Hoe goed heeft Joab, niet-tegenstaande de overwinning, de situatie door; hij zendt *niet* Ahimaáz (een aanzienlijk man!) maar Kuschi, een neger slaaf.
 21. De moeder van Absalom heette Maächa.
 22. Belial betekent nutteloosheid, nietswaardigheid. Een belialsman is dus een slecht, goddeloos man.

72

MOEDERLIEFDE IN RUWE TIJD

2 Samuël 19, 20, 21 en 24

Wel diep is Davids rouw over zijn ontaarden zoon Absalom. Zo diep, dat David de zege vergeet, die zijn getrouwen voor hem bevochten hebben. Zo wordt de verlossing te dien dage het ganse volk tot rouw. Ja, het volk komt steelswijze in de stad, gelijk het volk zich wegsteelt, dat beschaamd is, wanneer zij in de strijd gevloeden zijn.

En de overwinning was nog wel zo glansrijk geweest. De grote overmacht van Absalom was verpletterend verslagen. Waar zijn dan de jubelklanken om de victorie?

Het volk gaat morren om deze handelwijze van den ouden koning, wiens vadersmart groter is dan zijn wijs beleid. Want indien Absalom in leven gebleven ware, hij had zijn poging om koning te worden herhaald, waardoor Davids leven opnieuw en veel gevaarlijker zou worden bedreigd.

David wordt door Joab ruw tot de werkelijkheid geroepen. Joab, de ruwe, de bloedige, die het toch wel meent met zijn vorst. Hij zegt: „Gij geeft heden te kennen dat oversten en soldaten bij u niets zijn; want ik merk heden, dat zo Absalom leefde en wij heden allen dood waren, dat het alsdan recht zou zijn in uw ogen.”

Deze woorden treffen David diep. Officieren en soldaten niets bij hem, den krijgsman, die groot geworden is door zijn leger? Dat zij verre.

Dan heeft David het derde offer om zijn zonde met Bathseba gebracht. De koning staat op en zet zich in de poort; de overwinningparade wordt gehouden. Nog is de koning te Mahanaïm in het Overjordaanse.

„Indien ik genade zal vinden in des Heeren ogen, zo zal Hij mij wederhalen...,” heeft David gezegd, toen hij vluchtte uit Jeruzalem.

Het ogenblik om de troon weer in bezit te nemen, is gekomen voor hem. Maar welke der stammen neemt het initiatief? Zal het niet Juda zijn, de koningsstam? Ja, Juda zal het zijn, op voorwaarde dat de koning aan Juda hegemonie over de andere stammen zal verlenen.

De koning verleent die hegemonie en het direct gevolg is een twist tussen de mannen van Juda en die van Israël. Hier wordt in beginsel de scheiding gewrocht, die later onherstelbaar zal blijken, als Rehabeam, Salomo's zoon aan de regering komt.

Het wordt een zegetocht voor David van Mahanaïm naar Jeruzalem. De mannen van Juda dragen den ouden koning, zijn gezin en zijn gevolg door een voorde, een ondiepe plaats in de Jordaan. Daar valt hem te voet Simeï, de man, die vloekte bij Davids vlucht, die toen wierp met stenen en stooft met stof. De koning schenkt hem genade, nadat Abisaï nog getracht heeft hem te doden.

Daar komt Mefiboseth, de lamme zoon van Jonathan, van wien Ziba, zijn knecht bij Davids vlucht kwaad gesproken had. Mefiboseth verontschuldigt zich bij David, dat hij niet mee had kunnen gaan op diens vlucht, kreupel als hij was. En Ziba, die reeds al het land van Mefiboseth ontvangen had, moet de helft weer aan Mefiboseth afstaan.

Daar, aan deze zijde van de Jordaan, neemt David afscheid van Barzillai, den grootgrond- en veebezitter, die David onderhouden heeft te Mahanaïm. David wil hem, den tachtigjarige, meenemen naar het hof te Jeruzalem, om hem zijn liefde te vergelden, maar Barzillai weigert; hij is te oud. Laat zijn zoon Kimham medegaan.

En dan... dan ziet David weldra voor zich oprijzen de muren van Jeruzalem. Hij heeft genade gevonden in des Heeren ogen. God heeft hem wedergehaald.

Nog voor David de poort van Jeruzalem binnentreedt heeft de Benjaminit Seba de vaan des oproers hoog geheven.

„Wij hebben geen deel aan David; wij hebben geen erfenis aan den zoon van Isai (dat hadden de Benjaminiten wel aan Saul!); een iegelijk naar zijn tenten, o Israël.” Dat is zijn leus. Maar de leus is spoedig verklonken. Joab smooit het oproer te Abel Beth Maächa

in het land van Dan. Het is een wijze vrouw, die de stad redt van de ondergang. Zij pleit voor het behoud van haar stad. Het hoofd van Seba wordt over de muur geworpen.

Joab, hij was verstoten door David, op ruwe wijze. Joab, aan wiens handen veel bloed kleefde, die meermalen eigenmachtig handelde, die verregaand jaloers was op zijn veldheerschap en bij bedreiging daarvan niet voor een lage moord terugdeinsde. Joab is toch een trouw dienaar van David geweest. En als dan ook David bij zijn terugkeer te Jeruzalem Amasa, Absaloms veldheer in Joabs plaats aanstelt, dan is het Joab, die de leiding overneemt van den talmenden Amasa en Seba's oproer energiek onderdrukt.

Wat moet het voor dezen Joab geweest zijn toen hij de heldenschaar van David, waarmee hij was saamgegroeid, met wie hij heldendaden gedaan had, koningen overwonnen en steden ingenomen, wat moet het geweest zijn voor hem, toen hij die heldenschaar onder leiding zag van Amasa, den veldheer van Davids doodsvijand. Davids daad om Amasa in Joabs plaats het opperbevel van het leger te geven is onbegrijpelijk, gezien ook wat eens met Abner is voorgevallen, en Joabs daad, het laaghartig vermoorden van den niets vermoedenden rivaal is nimmer te verschonen. Om deze daden zal Joab eens moeten boeten. Denken we ons een ogenblik in tegenover dezen Joab, onzen Heiland...

't Waren wel ruwe tijden. En toch, ook hier is reeds het schemerlicht van de Nieuwe Dag. Dat ochtendgloren zien we in Davids psalmen.

Ruwe tijden.

Eens had Saul vele Gibeonieten doodgeslagen in zijn ijver voor Israël en Juda. En Jozua had hun onder ede het leven geschonken.

Sauls moorddaad roept om wraak. Als David den Heere vraagt, waarom er drie jaren hongersnood is in 't land, dan antwoordt Jahwè: „Het is om Saul en om de bloedschuld zijns huizes, omdat hij de Gibeonieten gedood heeft.”

Ruwe tijden. De Gibeonieten vragen zeven zonen van Saul om die te doden. Dan zal de bloedschuld verzoend zijn. Oog om oog, tand om tand.

David geeft de Gibeonieten zeven zonen van Saul, te weten twee van Rizpa, een zijner bijvrouwen en vijf van Merab, Sauls oudste dochter, die eigenlijk Davids vrouw had moeten zijn. De zeven zonen worden gepaald op de berg voor het aangezicht des Heeren

te Gibeon, d.w.z. recht tegenover de tabernakel, die toen daar stond, om daarmee te bewijzen, dat de bloedschuld verzoend is. Ze mogen niet begraven worden, maar moeten blijven hangen van het begin van de gersteoogst, dus omstreeks Pasen, tot de regentijd, dit is tot in 't najaar. De droge verschroeiende zomer moet er over heen gaan en eerst als de regen valt, dan zal de schuld zijn verzoend.

Deze gebeurtenis geeft ons een voorbeeld van heerlijke moederliefde.

Rizpa, de moeder van twee der gehangenen, neemt een zak en spant die voor zich uit op een rotssteen van het begin des oogstes tot de regentijd toe en zij laat het gevogelte des hemels op hen niet rusten des daags noch het gedierte van het veld des nachts.

Zo zit zij daar in de eenzaamheid bij de lijken van haar zonen, die op zulk een afgrijselijke wijze gestorven zijn. Zo zit zij daar, 'dag' in dag uit; in de verschroeiende hitte des daags verjaagt zij de roofvogels, die met hun felle klauwen en scherpe snelle snavels de lichamen verscheuren willen; des nachts belet zij het sluipend roofgedierte de lichamen te naderen.

Welk een moederliefde! Welk een moed! Of zal het haar niet eens eenmaal te veel geworden zijn, het gespannen waken? En zal ze niet eens zijn ingesluimerd, maar weer wakker geschokt uit een verschrikkelijke droom? En zal de laatste kreet van haar kinderen niet in haar ziel zijn blijven naklinken...?

Rizpa: Moederliefde. Waar vindt deze haar weerga in de oude geschiedenis?

Als de eerste druppelen vallen worden de lijken afgenomen van de palen en met de beenderen van Saul en Jonathan in het familiegraf van Kis begraven.

In Davids hart is de hoogmoed ontwaakt. En de duivel van hoogmoed port David aan tot een daad, die zelfs in de ogen van een ruwen Joab, den koning, onwaardig is. God had gezegd, dat Hij Israël zou doen uitbreken in menigte als het zand dat aan de oever der zee is en als de sterren des hemels; nu zal David deze belofte narekenen.

Hij beveelt een volkstelling. Joab verzet zich. Het is behalve on-Israëlietisch (Israël was een theocratisch rijk!), ook on-Oosters. Maar des konings woord neemt de overhand tegen Joab en Joab neemt de hogere officieren mee en gaat.

Nauwelijks is hij echter terug en heeft hij de uitkomst van de telling den koning voorgelegd of... Davids hart slaat hem en hij zegt

tot den Heere: „Ik heb zeer gezondigd in hetgeen ik gedaan heb; maar nu, o Heere, neem toch de misdaad uws knechts weg, want ik heb zeer zottelijk gedaan.”

Zo is David. Van hem zijn vele en grote zonden opgetekend, maar altijd weer eindigt hij in diep berouw voor den Heere. En onvoorwaardelijk berouw! Zo is David toch, niettegenstaande al zijn zonden: de man naar Gods hart, Gods beminde.

De volgende morgen komt Gad, de ziener, tot David. De koning krijgt de keus uit drie straffen, die God opleggen zal: ten eerste drie jaren honger, ten tweede drie maanden vluchten voor vijanden en ten derde drie dagen pestilentie.

Het wordt David zeer bang en in zijn nood roept hij: „Laat ons toch in de hand des Heeren vallen, want Zijn barmhartigheden zijn vele, maar laat mij in de hand van mensen niet vallen.”

David laat de beslissing over aan Hem, Die rechtvaardig oordeelt en... barmhartig is, barmhartiger dan mensen. David, de man naar Gods hart, die ook nu weer genade verkrijgt.

't Is waar, er sterven velen van het volk, en 't is wijsheid en rechtvaardigheid wat Jahwè doet, maar als de Heere zijn knecht diep in 't stof gebogen ziet, zich schuldig wetend voor Zijn hoog gericht, smekend: „Gena, o God, gena, hoor mijn gebed; ik heb gezondigd en ik, ik heb onrecht gehandeld, maar wat hebben deze schapen gedaan,” dan berouwt het den Heere over het kwaad, dat de Engel des verderfs aanricht en Hij zegt: „Het is genoeg, trek Uw hand nu af!”

Tot de dorsvloer van Arauna, den heiden, den Jebusiet, is de Verderfengel gekomen. „Ga daarheen en richt op die dorsvloer een altaar op voor den Heere,” zegt Gad, de ziener.

David gaat erheen en koopt de dorsvloer van Arauna voor vijftig zilveren sikkelen. En David bouwt aldaar den Heere een altaar als in de dagen van ouds en offert brandofferen en dankofferen; also laat Jahwè Zich verbidden en wordt de plaag opgehouden.

En straks zal op deze zelfde plaats door Salomo, den vredevorst, een tempel gebouwd worden en dan zullen de brandoffers en dankoffers daar roken tot in verre, verre geslachten. En wie daar zal komen om den Heere zijn zonden te belijden, die zal vergeving vinden en vrede.

En later: dan zal Hij komen, de Vredevorst, Die met het ene offer van Zijn leven de ganse schuld van al Zijn kinderen zal boeten. Dan zal het voorhangsel in die tempel op de dorsvloer van Arauna scheuren door Goddelijke hand, dan zal die tempel weldra vergaan

en de plaats van de dorsvloer vergeten worden, maar dan zal de ure komen dat allen die den Heere aanbidden, dit zullen doen in geest en in waarheid, niet meer met bloedige offers.

En nóg later: Dan zullen ze staan op de berg Sion, waar eens in de grijze oudheid de dorsvloer van Arauna was, het Lam met de honderd vier en veertig duizend, die de Naam Zijns Vaders aan hun voorhoofden dragen. En daar zullen ze zingen hun nieuw gezang; daar zullen ze juichen: „Laat ons blijde zijn en vreugde bedrijven en den Heere de heerlijkheid geven; want de bruiloft des Lams is gekomen! En aldaar zal geen nacht meer zijn en zij zullen geen kaars noch licht der zon van node hebben; want de Heere God verlicht hen en zij zullen als koningen heersen in alle eeuwigheid.

Wij loven U, o God, wij prijzen Uwe naam;
 U, eeuwig' Vader, U verheft al 't schepsel saam!
 Zingt serafs, engl'en zingt, heft aan, gij machten, tronen:
 onafgebroken rijz' uw lied op hoge tonen!
 Gij, driemaal heilig zijt G', o God der legerscharen;
 dat aard' en hemel steeds Uw grootheid openbaren!

Gezang 3 : 1, N.B. 132 : 1

VERKLARINGEN

1. Het moet wel een bittere gedachte geweest zijn voor David, dat de mannen van zijn eigen stam zich niet haastten hem weder te halen. Eerst Zadok en Abjathar moeten hen ertoe bewegen.
2. *Barzillai* betekent *Ijzerman*. 2 Sam. 19 : 36 wordt ook wel vertaald: „tot de Jordaan”. Het overtrekken van de Jordaan was geen kleinigheid. Ponten waren er niet. De „veren” waren „doorwaadbare plaatsen”.
3. Bichri = kemelsveulen. Misschien een spotnaam.
4. Amasa was een zoon van Davids zuster Abigaïl. Zijn vader was waarschijnlijk een Israëliet.
5. De geschiedenis van Rizpa en de volkstelling vallen zeer waarschijnlijk vóór Absaloms opstand. Men neemt met stelligheid aan dat 2 Sam. 21 : 1–14 oorspronkelijk gestaan heeft vóór hoofdstuk 9. Hoe dit kan wordt ons duidelijk als we bedenken dat de Bijbelboeken vele malen afgeschreven zijn en dat we de oorspronkelijke tekst niet meer hebben. Natuurlijk verandert dit niets aan de waarheid van Gods Woord. De heilshistorie verandert er niet door en daar gaat het om. Bij nauwkeurige Bijbelstudie ontdekken we nog wel enkele dingen, „die niet kloppen op elkaar”, b.v. de getallen bij de volkstelling in 2 Sam. 24 en 1 Kron. 21. Dat zijn verschrijvingen. Gods vijanden grijpen zulke dingen aan om de onwaarheid van Gods Woord te bewijzen. Zulke „bewijzen” vinden wij, denkende jonge mensen, *belachelijk*. Toch blijkt hieruit wel, hoe goed ernstige Bijbelstudie is. Wie Gods Woord ernstig bestudeert aan de hand van wat onderzoekers verklaard hebben, vindt telkens nieuwe schatten en blijft geboeid. Dat is mijn ervaring en dat zal

ook die van jullie worden. Ik heb in mijn leven nog niet zoveel vreugde van studie gehad als juist van die, welke nodig was voor het schrijven van dit boek. En ik zou jullie willen raden: studeer verder in de bronnen. Ze zijn Gods middel om Zijn Woord te ontsluiten; het wordt „een weg van vreugden”.

6. Volgens 2 Kron. 1 : 3 stond de tabernakel in die tijd op de hoogte bij Gibeon. Gibeon betekent „heuvel”. Daar waren immers de Gibeonieten „houthakkers en waterputters”.
7. Rizpa betekent „kooltje vuur”. We ontmoeten haar ook als vrouw van Isboeth in 2 Sam. 3, waar er om haar verwijdering ontstaat tussen Isboeth en Abner. Als Oosters vorst had Isboeth de vrouwen van zijn vader overgenomen.
8. Het spreekt vanzelf dat het *niet* de Heere is, Die David aanport maar zoals in 1 Kron. 21 : 1 staat de *Satan*. De Satan wordt dus door God *toegelaten* om David aan te zetten tot de volkstelling.
9. *Ornan* in 1 Kron. 21 : 20 is dezelfde als *Arauna*.

73

HET LIED-BOEK VAN ALLE TIJDEN

Psalmen

In de velden van Bethlehem.

Vredig graast de kudde op de zachtglooiende heuvels.

Tegen de helling van een der heuvels zit hij, de jonge herder. Hij is alleen met de zwijgende schapen, alleen in de grote wijde eenzaamheid, alleen met zijn God. Soms komt een leeuw of een beer, die hongerig een schaap van de kudde tracht te roven. Dan springt hij op en onverschrokken gaat hij het roofdier te lijf en doodt het. Dan wordt het weer stil om de kudde.

In die wijde eenzaamheid groeit in David, Gods beminde, het diepe geloof. Het geloof, dat blijven zal door alle zonden van zijn later leven heen. Het geloof, dat zich wel schoon manifesteert in de door hem gedichte liederen: de psalmen Davids.

Het boek der Psalmen: „Israëls schatboek”, noemt Prof.Noordtzij het. ¹⁾ En hij vervolgt: Hier beluisteren we ootmoedig gebed en jubelende dankzegging, aanschouwen we het diepste zielelijden en zegevierende verwachting. Nu eens zijn het tonen van leed en smart, wanneer vervolging van alle zijden op den dichter losstormt

¹⁾ In Korte Verklaring, De Psalmen door Dr A. Noordtzij, Kok, Kampen.

of de raadsele des levens hem benauwen; dan weer klanken van hooggestemd Godsvertrouwen en zegevierende verwachting. Hier ontsluit zich de mensenziele onder innerlijke, hogere drang, zoekend naar God en wetend waar Hij te vinden is. Hier een in oneindig verlangen zich uitstrekken naar den Eeuwigen God, in Wiens gemeenschap de hoogste zielevreugde wordt gesmaakt.

Hier zingt en klaagt en hoopt het „Israël Gods”. Verwijdering door zonde, doet hen klagen; gemeenschap door genade doet hen jubelen. De Heere en Zijn zaak houdt hun aandacht gespannen en naar de uiteindelijke zegepraal zien ze met smachtend verlangen uit. Vandaar ook de verwachting van het komende Rijk en den komenden Koning, waarin des Heeren welbehagen over Israël heerlijk schitteren zal. Dit bloeit op uit het onwrikbaar geloof aan des Heeren beloften, door Zijn profeten aan Israël gebracht, die in hooggestemde woorden het beeld maalden van den „aan de vaderen Beloofde”.

Het moet wel een zeer rijk lied-boek zijn, waarin dit alles tot uitdrukking gebracht is.

De naam psalm komt van het Griekse woord psaltèrion, d.i. een grote harp met twintig snaren. In de Hebreeuwse bijbel heet ons psalmboek: boek der lofzangen.

Als we ons psalmboek nader bekijken valt het eigenlijk in vijf boeken uiteen en wel: Het eerste boek: de ps. 1–41; het tweede boek: de ps. 42–72; het derde boek: de ps. 73–89; het vierde boek: de ps. 89–106 en het vijfde boek: de ps. 107–150. Lang niet alle psalmen zijn door David gedicht. Op ps. 1 en 2 na is het gehele eerste boek Davidisch, terwijl we in de andere boeken verspreid nog psalmen van David vinden. Dan zijn er nog psalmen van Asaf, psalmen van de kinderen van Korach, liederen van de optocht, de liederen hamaäloth en de hallelujah-psalmen.

Het aantal der psalmen is eigenlijk niet bekend. Oorspronkelijk hebben bijvoorbeeld ps. 9 en ps. 10 één geheel uitgemaakt en ook ps. 42 en 43 hebben bij elkaar behoord als één lied. Zo zijn oorspronkelijk ps. 19 : 1–7 en 19: 8–15 twee psalmen geweest, iets wat met nog andere psalmgedeelten het geval is.

Bijna alle psalmen zijn voorzien van een opschrift; dit ontbreekt echter bij 34 psalmen. Deze 34 worden wel „wezen” genoemd. Over deze opschriften kunnen we het volgende opmerken:

neginoth betekent: met snarenspeel.

nehiloth (ps. 5): met fluiten.

scheminith (ps. 6): met 8-snarig instrument òf met bas-stem.

- schiggajon (ps. 7): klaaglied, boetelied.
 op de gittith (ps. 8): op de wijs van een wijnperslied.
 op muth labbeen (ps. 9): op de wijs van een lied, dat begon met de woorden: „de dood van een zoon”.
 op ajeleth hassahar (ps. 22): op de wijs van een lied dat begon met de woorden: „hinde van de dageraad”.
 op sosannim (ps. 45): op de wijs van een lied, „lelien” genaamd.
 op alamoeth (ps. 46): van sopraanstemmen.
 op mahalath (ps. 53): op de wijs van een lied, waarin „ziekte” voorkwam.
 op jonath elem rehokim (ps. 56): de wijs van een lied: „o duif der verre terebinten” (bomen).
 al tasheth (ps. 57): op de wijs van een wijnperslied; al tasheth: verderf niet.
 een lied hammaäloth (ps. 120–134): een lied der optochten nl. naar Jeruzalem.
 higgajon (ps. 9 : 17): met een ruisend snarenspeel.
 sela: wat dit betekent is niet bekend. Het is misschien een muzikaal teken als b.v. fortissimo, of bis. In ieder geval behoort het niet tot de tekst der psalmen, dus moet het niet gelezen worden.
 Vele psalmen werden bij bijzondere gelegenheden gezongen: B.v. ps. 92 : op de sabbath; ps. 88 bij het doen van boete; ps. 29 en 65 op Loofhuttenfeest; ps. 81 op Nieuwjaarsfeest; ps. 113–118 bij het eten van het paaslam, deze psalmen samen noemde men het Hallel; op het Poerimfeest ps. 7; op Pasen ps. 83 of 135.
 Wat de tijd van ontstaan betreft, hiervan weet men heel weinig. „Onze bundel moet ouder zijn dan de 4e eeuw vóór Chr.,” zegt Prof. Noordt zij, „over meerdere gegevens beschikken we niet”.
 Verschillende psalmen zijn gedicht bij bijzondere gelegenheden uit Davids leven: Ps. 59 werd gedicht, toen Saul gezonden had, die zijn huis bewaakten om hem te doden; ps. 52, als Doëg de Edomiet gekomen was en Saul te kennen had gegeven: David is gekomen ten huize van Achimelech; ps. 56, als de Filistijnen David gegrepen hadden te Gath; ps. 34, als hij zijn gelaat veranderd had voor het aanzicht van Achimelech, die hem wegjoeg, dat hij vluchtte; ps. 57, als hij voor Sauls aangezicht vlood in de spelonk; ps. 54, als de Zifieten gekomen waren en tot Saul gezegd hadden: Verbergt zich David niet bij ons?; ps. 142, als David in de spelonk was; ps. 18, toen de Heere hem gered had uit de hand van al zijn vijanden en uit de hand van Saul; ps. 30, bij de inwijding van Davids huis; ps. 51, toen de

profeet Nathan tot hem gekomen was; ps. 3, toen hij vlood voor Absalom en ten slotte ps. 18: Davids laatste woorden.

Onze Psalmen: Bijna drie duizend jaren lang werden ze aangeheven ter ere Gods. Hoe dikwijls heeft Gods volk troost en bevestiging geput uit de Psalmen. Hoe menigmaal hebben zij het geloof van Gods kinderen versterkt, hun ijver vergroot, hun geestdrift verhoogd, hun moed aangewakkerd.

Hoe vaak hebben de Joden als zij hun psalmen aanhieven gedacht aan den groten Verlosser, Wiens rijk tot in eeuwigheid zou bestaan. En wij... wij denken aan ons Sion, wij bidden ze met het oog op onze geestelijke vijanden. De Christenen in de tijd der Apostelen zongen de psalmen. Zij kenden ze van buiten en zongen ze bij beurte. En wij, in welke omstandigheden des levens wij zijn, is het droefheid of vreugde, is het nood of uitredding, altijd vinden wij een psalm die onze droefheid verzacht, onze vreugde vergroot, onze nood lenigt, de vreugde om onze uitredding te dieper maakt. Dat is de onschatbare waarde van het liedboek van alle tijden. En daarom willen en kunnen wij onze psalmbundel niet missen.

Eenmaal in Bethlehems stille velden ruiste Davids snarenspeel. Daar zong hij zijn diep-zinnig Godsvertrouwen uit. Deze klanken zijn niet verstomd. Ze zijn uitgegaan over de lengte en breedte der aarde, door dertig eeuwen heen en 't is geworden een machtige zang van millioenen. Het lied zo uit de ziel geweld, vond weerklank in de zielen van alle tijden en zal weerklank blijven vinden tot door de eeuwigheid. De psalmen van Gods volk zijn in de ware zin des woords *onsterfelijk*. Ze gaan met ons mede door het leven, door de dood, door de eeuwigheid. Halleluja!

Zingt vrolijk, heft de stem naar boven,
rechtvaardigen, verheft den Heer!
Het past oprechten God te loven,
zingt Zijne grote Naam ter eer!
Prijst Hem in uw *psalmen*
met de schoonste galmen,
roept Zijn weldaân uit!
Laat de keel zich paren
met de klank der snaren,
looft Hem met de luit!

Want:

Zijn machtig' arm beschermt de vromen
 en redt hun zielen van de dood.
 Hij zal hen nimmer om doen komen
 in dure tijd en hongersnood.
 In de grootste smarten
 blijven onze harten
 in den Heer gerust.
 'k Zal Hem nooit vergeten,
 Hem mijn Helper heten,
 al mijn hoop en lust.

Psalm 33 : 1 en 10

74

DAVIDS EINDE

1 Koningen 1-2 : 13

In het koninklijk paleis te Jeruzalem ligt de oude koning op zijn legerstede. Ruim zeventig jaren zijn over hem heen gegaan, zeventig moeilijke jaren. Zijn jeugd in Bethlehems stille velden is rustig geweest. Ver van krijgsumroer en hofintriges bloeide zijn leven open, onder Gods warme zonneshijn. Daar greep hij zijn harp en zong zijn ziel uit gelijk een nachtegaal in stille klare lenteavond. Hij wist zich David, Gods beminde.

Toen kwam in zijn leven Samuël, de oude ziener, wiens heilige olie hem zalfde tot koning over Gods volk. Toen begon het leven moeilijk te worden. Aan Sauls hof bedreigde hem de scherp-gepunte speer van een waanzinnigen, hartstocht-bezeten koning, wiens dolle drift hij sussen moest met harpespel. In de wijde verlatenheid van Juda's woestenij zwierf hij rond met enkele getrouwen in rotsholen, zich verbergend voor Sauls felle achtervolging. Toen hij koning werd moest hij zich door onophoudelijke oorlogen nog een rijk verwerven. En eindelijk naar buiten zich rust veroverd hebbende, kwam de onrust van binnen. Een sterk en gestreng vader is hij niet geweest. Verboden liefde voor Bathseba en daarvan als gevolg de doodslag op zijn wapenbroeder Uria hebben zijn gezinsleven verwoest. Neen, het leven is niet ongemerkt aan hem voorbijgegaan.

Nu ligt hij in de binnenste kamer van zijn paleis, het offer van ouderdomszwakte. En reeds breidt de schaduw van de dood zich verkillend over hem uit. Zijn dienaren zijn uitgegaan door het gehele rijk om een jongedochter te zoeken, die den koning zou koesteren. In Sunem, aan de rand van de vlakte van Jizreël, vonden ze haar, Abisag. Liefdevol verpleegt ze den koning, maar dit jonge, bloeiende leven is niet in staat, Davids verstervend lichaam nieuwe levenskracht te geven. Zijn geest verliest langzaam maar zeker het contact met het tijdelijke; hij keert zich naar de eeuwigheid, waar hij voortbestaan zal in ongerepte schoonheid. Toch, nog eenmaal zal zijn geest teruggeroepen worden naar het leven in Jeruzalems paleizen. Nog eenmaal, want David moet voor hij sterven gaat een belangrijke beslissing nemen. Hij heeft nog geen opvolger.

Adonia nu, de zoon van Haggith, verhief zich, zeggende: Ik zal koning zijn; en hij bereidde zich wagenen en ruiters en vijftig mannen lopende voor zijn aangezicht. Adonia zal zich zelf koning maken. Hij bewandelt de weg van Absalom; hij pleegt rebellie. Adonia, het verwende koningskind, wiens vader David hem nooit bedroefd had, die nooit rekenschap van zijn daden had behoeven af te leggen aan koning David. Adonia vindt steun bij Joab, den veldheer en Abjathar, den priester.

Even buiten Jeruzalem bij de fontein Rogel, waar eens Davids boodschappers stonden, toen deze vluchtte voor Absalom, richt Adonia een feestmaal aan voor de zonen des konings en de genodigden. Hij slacht schapen en runderen en gemest vee en de wijn zal rijkelijk vloeien. En straks na de maaltijd, dan zullen allen opstaan en ze zullen allen roepen: „De koning Adonia leve!” Zo denkt Adonia. Maar hij vraagt niet naar Gods wil. Dit is zijn onvergeeflijke fout. Hierop zal zijn ganse onderneming stranden.

Nathan de profeet, Salomo's opvoeder, en Benaja, de opperbevelhebber en Zadok, de priester en Salomo zijn niet genodigd. Wist Adonia van de eed, die David eens aan Bathseba gezworen had, zeggende: „Uw zoon Salomo zal eens op mijn troon zitten”?

Nathan, de profeet, hoort van het complot. Ook hij heeft aanstands zijn plan klaar. De enige die de troon voor Salomo redden kan is Bathseba, de vrouw om wie David eenmaal zijn koninkrijk en zijn koningschap vergat. „Ga tot den koning,” zegt Nathan, „herinner hem aan zijn eens gezworen eed en zeg hem dat Adonia op het punt staat koning te worden.” Als zij gesproken heeft zal Nathan tot den koning komen. Hij zal op dezelfde wijze spreken.

Dit is het plan van den profeet. Zijn plan moet gelukken, hoewel het een gedurfd plan is, want Bathseba mocht niet ongeroepen tot den koning komen. Een gedurfd plan onder Gods goedkeuring moet slagen.

Daar staat ze voor den ouden koning, Bathseba, nog bloeiend in schoonheid, hoewel ze reeds grootmoeder is. Zij zal Davids weggezwoven geest nog eenmaal tot de werkelijkheid terugroepen. Diep heeft ze gebogen voor den koning en hij heeft haar niet weggezonden, hoewel haar handelwijze in strijd was met de Oosterse hofetiquette. Het had haar leven kunnen kosten, maar het is de moeder, die pleiten komt voor haar zoon; het is ook Davids meestbeminde vrouw geweest.

„Wat is u?” heeft de oude koning gevraagd.

Nu mag ze pleiten, de koninklijke moeder. „Maar gij, mijn heer de koning, de ogen van het ganse Israël zijn op u, dat gij hun zoudt te kennen geven, wie op de troon mijns heren, des konings, na hem zitten zal; anders zal het geschieden, als mijn heer de koning met zijn vaderen zal ontslapen zijn, dat ik en mijn zoon Salomo als zondaars zullen zijn.” Bathseba’s pleiten is in staat de nevelen van Davids denken weg te vagen; hij herinnert zich zijn eed; bij Jahwè, de eed is heilig.

De rust is gevloeden uit de stille binnenkamer, waar slechts Abisag, zachtkens diende. Bathseba verlaat de kamer en kort na haar komt Nathan binnen. Ook hij vertelt van Adonia’s plan en ook hij beroept zich op Davids eed. Dan is Davids ziel weer geheel tot de werkelijkheid teruggekeerd.

Er is kracht in zijn stem als hij beveelt: „Roept mij Bathseba!” Ze komt weer, Salomo’s moeder. En dan, dan zweert de koning haar: „Zo waarachtig als de Heere leeft, Die mijn ziel uit alle nood verlost heeft, ik zal mijn eens gezworen eed houden. Uw zoon Salomo zal na mij koning zijn!”

David laat het niet bij deze eed. Nu komt de daad. David beveelt dat Salomo rijden zal op zijn koninklijke muilezelin, dat Zadok de priester, hem zalven zal met de heilige zalfolie; daarna zal men met de bazuin blazen en zeggen: „De koning Salomo leve” en dan... dan zal Salomo zitten op Davids troon en koning zijn in Davids plaats...

Bij de fontein Rogel zitten ze aan de feestdis, Adonia, de opstandeling, Joab, de ruige veldheer, Abjathar, de priester en de verdere genodigden. De maaltijd is geëindigd. Nu komt het grote ogenblik.

En nu, juist nu, dringt bazuïngeschal tot de samenzweerdere door. Joab hoort het. Zijn geoeffend oor heeft zo vaak het geluid der bazuïng gehoord.

„Waarom is het geroep der stad, die in roer is?” vraagt hij in grote ontsteltenis. Het geroep der stad is om Joab, die zijn koning ontrouw geworden is. En Joab kan niet komen. Hij heeft zichzelf onmogelijk gemaakt in Jeruzalem. Hij, aan wien David, aan wien gans Israël zoveel te danken heeft, hij kan slechts in wilde haast vluchten. Joab en vluchten. Hoe is het mogelijk!

Jonathan, de boodschapper, is gekomen. Hij heeft verteld wat er in Jeruzalem voorgevallen is. Al de genodigden hebben zich uit de voeten gemaakt. En Adonia is alleen overgebleven. Zijn plan is volkomen mislukt. Naar de wet van die dagen wacht hem de dood, hij weet het. Waarheen zal hij vluchten? Er is maar één plaats waar hij misschien genade zal kunnen vinden. Die plaats is: bij de hoornen van het altaar. En Salomo, de jonge koning van nauwelijks twintig jaar, is lankmoedig. „Indien Adonia een vroom man zal zijn, zal er niets van zijn haar op de aarde vallen, maar indien in hem kwaad zal bevonden worden, zo zal hij sterven.” Aldus spreekt Salomo.

Adonia's leven is gered.

Nu neigt Davids leven snel ten einde. Nog eenmaal moet Salomo bij den koning komen, om Davids laatste wilsbeschikking aan te horen. „Ik ga heen in de weg der ganse aarde,” spreekt met zwakke stem de stervende koning, „zo wees sterk en wees een man; en neem waar de wacht des Heeren Uws Gods om te wandelen in Zijn wegen, om te onderhouden Zijn inzettingen, geboden, rechten en getuigenissen, gelijk geschreven is in de wet van Mozes, opdat de Heere bevestige Zijn woord dat Hij over mij gesproken heeft, zeggende: Indien uw zonen hun weg bewaren, om voor Mijn aangezicht trouw met hun ganse hart en ziel te wandelen, zo zal geen man u afgesneden worden van de troon Israëls.” David, kind van zijn ruwe tijd, is toch de man naar Gods hart, niettegenstaande al zijn tekortkomingen.

En dan... op zijn regering ligt nog een bloedschuld. Die schuld zal ook op Salomo's regering drukken, indien hij die niet weg doet. Joab heeft immers het bloed van Abner en van Amasa vergoten in vredestijd. „Doe dan naar uw wijsheid,” zegt David, „dat gij zijn grijze haren niet met vrede in het graf doet dalen.”

Eenzelfde gebod krijgt Salomo betreffende Simeï, den Benjamineet

uit Bahurim, die David vloekte met een geweldige vloek, toen hij vluchtte voor Absalom. „Doet zijn grauwe haren met bloed ten grave dalen,” zegt David. „Maar de zonen van Barzillai zullen zijn onder degenen, die aan uw tafel eten, omdat zij mij welgedaan hebben, toen ik voor Absalom vluchtte...”

David is uitgeput. De laatste opflakkering van zijn geest is voorbij.

„En David ontsliep met zijn vaderen en werd begraven in de stad Davids.” Zo luidt Davids doodsbericht. Kort en zakelijk, zoals de dood kort en zakelijk is. Onze Bijbel doet niet aan mensverheerlijking bij het graf. Hij heeft Davids leven getekend zoals het is; hij heeft zijn fouten niet verheeld, maar ook zijn kindschap Gods ten toon gesteld.

David, de man naar Gods hart, is niet meer. Het hart, waarin zo hevig de driften woedden van de licht ontvlambare Oosterse natuur, die zo geheel kind van zijn tijd was, een tijd waarin het licht der Godsopenbaring slechts schemerlicht was, David, hij ging naar de plaats waar hij eeuwig wandelen mag in het licht dat van Gods aanschijn straalt. Ook voor hem heeft zijn grote nazaat, Jezus Christus, geleden op Golgotha. Door Hem is ook David een koning, die heerst in alle eeuwigheid, omdat hij door alle moeiten van zijn leven heen vertrouwd heeft in onwankelbaar geloof op den God van hemel en aarde.

Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort,
 zij wand'len, Heer, in 't licht van 't Godd'lijk aanschijn voort,
 zij zullen in Uw Naam zich al de dag verblijden!
 Uw goedheid straalt hun toe, Uw macht schraagt hen in 't lijden,
 Uw onbezweken trouw zal nooit hun val gedogen,
 maar Uw gerechtigheid hen naar Uw woord verhogen.

Psalm 89 : 7

VERKLARINGEN

1. Adonia is bij zijn opstand ongeveer 35 jaar geweest. Hij is geboren in Davids Hebronse tijd. Hij volgt, hoewel minder voorzichtig, het voorbeeld van Absalom. Dus weer onder het voorwendsel van een godsdienstig offerfeest.
2. De steen Zohéleth betekent: slangensteen.
3. Het was geheel tegen de Oosterse hofetiquette, dat Bathseba binnentrad, terwijl er een andere vrouw (Abisag) bij den koning was. Toch gaat Bathseba. De nood dringt!
4. Nathan gaat zeer diplomatiek te werk in zijn rede tot David.

5. De stad Davids is de Davidsburch te Jeruzalem, die in het Westen der stad lag.
6. Dat de aarde van het geluid spleet (1 Kon. 1 : 40) is een hyperbool, een overdrijving.
7. Salomo was 20 jaar toen hij koning werd. Hij had reeds een zoon van 1 jaar.
8. David regeerde van 1012–972 v. Chr.

75

SALOMO: VREDEVORST

1 Koningen 2 : 13–hoofdstuk 12

Hij kan er zich niet goed in schikken, Adonia, dat zijn plan zo smadelijk mislukt is. Nog woelt in hem de begeerte om koning te worden. Wel heeft Salomo hem het leven gespaard, wat milder was dan de gewoonte dier tijden, maar daarmee is hij niet tevreden. Het koningschap, dat is de begeerte van zijn leven. Die begeerte zal hij trachten te vervullen.

In Salomo's vrouwenpaleis is ze opgenomen, Abisag, de jonge, schone vrouw uit Sunem, die David diende in zijn laatste levensjaren. De Oosterse hofzede wil, dat de nieuwe koning de vrouwen van zijn voorganger in de vrouwenverblijven opneemt. Absalom heeft dit gedaan met de bijvrouwen zijns vaders. Ook hierin zal Adonia zijn broeder navolgen. En hoewel Abisag in feite Davids vrouw niet was, in de ogen des volks was zij het wel.

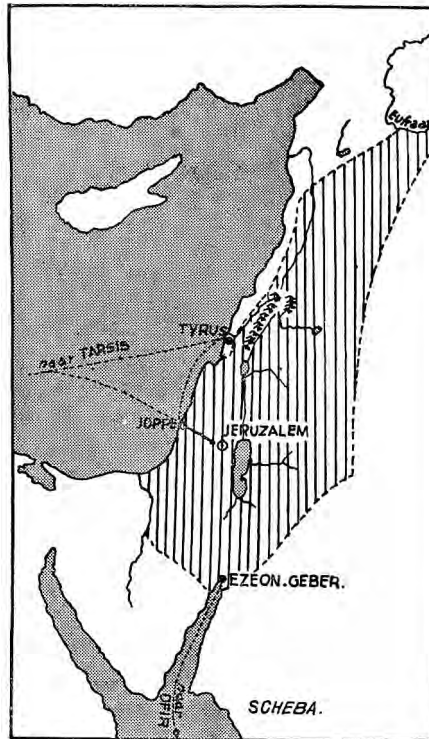
Bathseba doorziet Adonia's list niet, als deze tot haar komt met het verzoek bij Salomo te willen pleiten, opdat hij Adonia de schone Abisag tot vrouw geve. Argeloos gaat ze naar Salomo. De koning eert zijn moeder door een stoel voor haar te doen neerzetten aan zijn rechterhand. Maar dan, als Bathseba Adonia's verzoek overbrengt, dan doorziet Salomo de bedoeling van den listigaard en in plots opvlammende toorn zegt hij: „En waarom begeert gij Abisag, de Sunemietische voor Adonia? Begeer ook voor hem het koninkrijk (want hij is mijn broeder, die ouder is dan ik ben), ja, voor hem en voor Abjathar den priester en voor Joab den zoon van Zeruja (dit was Davids zuster!). Het was dus inderdaad een samenzwering van dezelfde mannen, die pas het complot smeedden om Adonia koning

te maken. Daarom zweert Salomo bij den Heere, dat Adonia dit woord tegen zijn leven gesproken zal hebben.

't Is wel een pijnlijk ogenblik voor Bathseba, de koninklijke moeder, die reeds zovele hofintriges meegemaakt heeft. Maar ernstiger is het voor Adonia, den intrigant. Salomo zendt Benaja, den krijgsoverste, en eer Adonia kan vluchten, valt hij door Benaja's zwaard. Dan is vervuld geworden het woord van David, eens gesproken tot Nathan, den boetgezant Gods: Het geroofde zal hij viervoudig wedergeven. Uria's dood is vreselijk gewroken. Vier zonen uit Davids huis zijn gevallen om Davids zonde: het eerste kind van Bathseba, Ammon, Absalom en Adonia. Neen, Gods kinderen zondigen niet goedkoop.

De tweede samenzweerder, Abjathar, de priester, moet bij Salomo komen. „Ga naar Anatoth op uw akkers, want gij zijt een man des doods; maar gij zult niet gedood worden, omdat gij de ark des Heeren gedragen hebt voor het aangezicht van mijn vader David en omdat gij verdrukt zijt geweest in alles, waarin mijn vader David verdrukt was.” Abjathar, de enig overgeblevene uit het huis van Eli, in welk huis het priesterschap niet bestendig kon zijn, omdat Eli en zijn zonen God niet geëerd hadden (1 Sam. 2 : 30 v.v.).

Joab, de derde samenzweerder, weet dat zijn einde gekomen is. Naar de hoornen van het altaar vlucht hij. Daar zijn behouden zij,

Het Rijk van Salomo

die onopzettelijk iemand gedood hebben. Maar aan Joabs handen kleeft het bloed van de moedwil. Toch, Benaja durft Joab daar niet doden. Hij vraagt Salomo wat te doen. Deze herhaalt zijn bevel en dan gaat in vervulling Davids wil ten opzichte van Joab. Zijn grauwe haren dalen in het graf, maar niet met vrede. Wie eens mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mens vergoten worden. Dat is de wet van het oude verbond, de wet van de bloedwraak. Nog eenmaal zien we Joab, den geweldige. En we betreuren het dat hij de bloedige geweldenaar is geworden. Want hij heeft ontzaglijk veel gedaan, om het rijk van Israël te grondvesten. Joab, de held, die zijn eigen leven niet achtte, maar... de bloedige held.

Over nog een man moet Salomo richten, eer Davids laatste wil volbracht is: Simeï, den Benjaminit van Bahurim, die David „bloedhond” schold, toen hij vluchtte voor Absalom. „Bouw u een huis te Jeruzalem,” zegt de koning, „en ga van daar niet uit. Als gij over de beek Kidron gaan zult, zult gij de dood sterven.” Simeï belooft het, maar houdt zijn belofte niet. Wie met de wrekende gerechtigheid speelt, wordt door haar felle vuur verteerd.

Na drie jaren gaat Simeï naar Achis, den koning van Gath, om weggelopen slaven terug te halen. Echter, ook na drie jaren is Salomo's eed onverminderd van kracht. „De Heere heeft uw boosheid op u doen wederkeren,” zegt toornend Salomo. En de koning gebiedt Benaja, den krijgsoverste. Die valt op hem aan, dat hij sterft. Het vierde vonnis is ten uitvoer gebracht. Davids laatste wil is volbracht. Salomo's vijanden zijn van het toneel verdwenen door eigen schuld. Salomo's wijsheid heeft hem onschuldig gehouden. Nu kan Salomo's vrederijk in waarheid aanvangen. Alzo is het koninkrijk bevestigd in de hand van Salomo. Hij, die Gods wil weerstond, is gevallen (Adonia). Hij, die onschuldig bloed verraderlijk vergoot, zijn bloed is door den mens vergoten (Joab). Hij, die Gods kind vloekte met een geweldige vloek, heeft Gods geduchte wraak ervaren (Simeï). Want wie Gods kinderen aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan. Laat ook ons dit wel bedenken en voorzichtig zijn in ons oordeel. Evenals wij onwetend engelen herbergen kunnen, zo kunnen wij onvoorzichtig engelen smaden. En de Heere der heerscharen duldt die smaad niet. Hij zal die smaad gedenken en... bezoeken!

Jedidja, Gods lieveling.

Met God wil hij beginnen. Daartoe gaat hij naar de hoogte te Gibeon, twee uur gaans van Jeruzalem gelegen. Hierheen trekt Salomo's hart; hier staat de oude tabernakel, hier staat ook het oude, eerwaardige bronzen brandofferaltair van Mozes, hier spreekt de historie van Gods leidingen met Zijn volk.

Juist deze hoogte kiest Salomo om er zijn duizend brandofferen te offeren. En dan, als de vele offers gebracht zijn en de nacht komt, dan gaat Salomo niet naar Jeruzalem, maar hij begeeft zich ter ruste op de hoogte van Gibeon. In zijn hart is een stil vertrouwen, dat God hem zal antwoorden op zijn vele offers.

En God antwoordt. In een droom komt de Heere tot Salomo. En Jahwè zegt: „Begeer wat Ik u zal geven.”

Salomo weet wat hij begeren zal: Geen rijkdom, geen lang leven, geen overwinningen op vijanden, maar... wijsheid om Gods volk te regeren, rechtvaardig, wijs en zacht. „Wie zou dit Uw zwaar volk kunnen richten?” zegt hij.

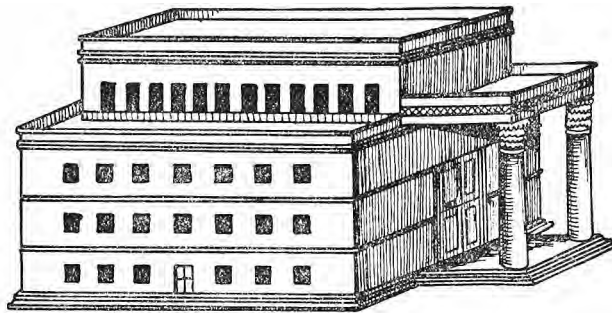
Deze begeerte is goed in 's Heeren ogen. Als beloning voor dit verlangen ontvangt hij ook wat hij niet gevraagd heeft: „rijkdom en eer en... een lang leven, mits hij in 's Heeren wegen zal blijven gaan.”

Dan ontwaakt Salomo... en ziet, het was een droom; ja, maar in hem is de blijde zekerheid, dat Jahwè tot hem gesproken heeft. Salomo gaat naar Jeruzalem, offert daar dankofferen en viert feest met zijn hof.

Wijsheid heeft hij begeerd en... verkregen. 't Zal blijken. Twee vrouwen komen tot den koning. Ze hebben beiden een kind. Maar het kind van de ene is dood; doodgelegd door de moeder, die sliep. En nu willen beiden gaarne het levende kind hebben. Wie is nu de moeder? Dit is de eerste rechtszaak die voor den koning komt. Salomo denkt na. Dan is zijn kort bevel: „Haal mij een zwaard.”

Er is verwondering in het hart der ene vrouw, schrik in dat van de andere. Wat zal er gaan gebeuren? Zal de koning het kind doden? Dat nooit! En als de koning zegt: „Doorsnijdt dat levende kind in tweeën en geeft de ene een helft en de andere een helft, dan valt de echte moeder voor den koning neer en haar moederhart smeekt: „Och, mijn heer, geef haar het levende kind en dood het geenszins.” Dan weet de koning, wie de moeder van het kind is en zeker klinkt zijn stem als hij zegt: „Geeft aan die het levende kind; die is zijn moeder.” En gans Israël prijst de wijsheid van den koning. Salomo's oordeel is echt, diep menselijk.

„Mijn zoon, het was in mijn hart de Naam des Heeren mijns Gods een huis te bouwen; doch het woord des Heeren geschiedde tot mij zeggende: Gij hebt bloed in menigte vergoten, want gij hebt grote oorlogen gevoerd; gij zult Mijn Naam geen huis bouwen, dewijl gij veel bloed op de aarde voor Mijn aangezicht vergoten hebt. Zie, de zoon, die u geboren zal worden, die zal een man der ruste zijn, want Ik zal hem rust geven van al zijn vijanden rondom; want zijn naam zal Salomo zijn en Ik zal vrede en stilte over Israël geven in zijne dagen. Die zal Mijn Naam een huis bouwen...” (1 Kron 22 : 7v).

Tempelhuis van Salomo

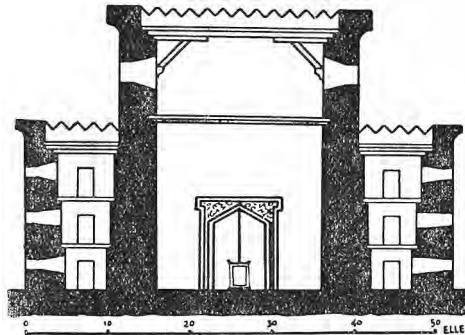
Alzo heeft David voor zijn dood gesproken tot Salomo. Salomo, de vredevorst, de Jedidja, zal Gods tempel bouwen, het grote werk des vredes. David heeft reeds uitgebreide voorbereidingen getroffen, maar Salomo zal het werk uitvoeren. „Dit huis des Heeren zal ten hoogste groot worden tot een naam en tot heerlijkheid in alle landen.” Dit heeft David gewild. Salomo zal het grootser en machtiger nog tot stand doen komen.

Daartoe vraagt hij Hiram, den koning van Tyrus, cederen te doen houwen uit de Libanon. Als betaling ontvangt Hiram 20.000 kor tarwe (1 kor is 364,4 liter) en 20 kor olie van gestoten olijven, de fijnste olie, die men won uit de stukgestoten olijven, voordat deze werden geperst. En dat ieder jaar zolang de bouw van de tempel duurde. Eendrachtig wordt aan de tempel gebouwd door Salomo's bouwlieden en die van Hiram.

Salomo's bouwlieden: het zijn arbeiders voor herendienst uit Israël, een lichte van 30.000 man. Hij zond hen afwisselend naar

de Libanon, 10.000 per maand; één maand waren ze in de Libanon en twee maanden thuis. Directeur van de herendienst was Adoniram. Hij heeft zich in Israël gehaat gemaakt, waarom hij later gestenigd wordt (1 Kon. 12 : 18). Het gros der werklieden waren echter de nog overgebleven vreemdelingen. Hiervan werkten 70.000 als lastdragers en 80.000 als houters in het gebergte. Een staf van 3300 opzichters leidde het werk. De stukken hout en de stenen werden op de vindplaatsen pasklaar gemaakt, zodat bij de bouw te Jeruzalem geen hamerslag werd gehoord. Op houten rollen werd het materiaal door duizenden mensen tegen het gebergte van Juda opgesleept.

Eens heeft David in machtsverdwazing een volkstelling bevolen. Toen strafte Jahwè hem om deze hoogmoed en Hij zond een pestengel, waardoor velen van het volk stierven. David ziet de Engel komen en op bevel van Gad,

Doorsnee Tempelhuis

den profeet, offert hij brandofferen en dankofferen op de dorsvloer van Arauna, den Jebusiet. Alzo werd de Heere verboden en de plaag van over Israël opgehouden.

Dierbare herinnering voor David, deze dorsvloer van Arauna op de heuvel Ofel (Sion). Het is de plaats der schuldvergeving, de plaats der verzoening met Jahwè. Hier heeft de Heere Zijn volk en den koning weer in genade aangenomen; hier zal de tempel verrijzen. En als de top van de heuvel niet groot genoeg is voor het machtige bouwwerk, dan zal die top geslecht worden, om de oppervlakte groter te maken en machtige blokken steen zullen de fundamenteën zijn, fundamenteën, die nog heden ten dage staan te Jeruzalem, die de eeuwen verduurd hebben en waar nog Israëls verblinde kinderen komen klagen over vergane glorie (de klaagmuur).

Salomo's tempel: het hoofdgebouw bestond uit:

- a. een voorportaal, 10 bij 5 meter, met de zuilen Jachin en Boaz;
- b. het heilige, 20 bij 10 meter en 15 meter hoog, dus langwerpig;

- c. het heilige der heiligen, een kubus met afmetingen van 10 meter;
- d. kleine kamertjes, drie verdiepingen hoog tegen de zijwanden en de achterwand, die dienden voor berging van het offermateriaal, gebruik der priesters en bewaring van de tempelschat.

Rondom lag een grote voorhof, het tempelplein, dat weer verdeeld was in een bovenhof en een benedenhof en de voorhof der

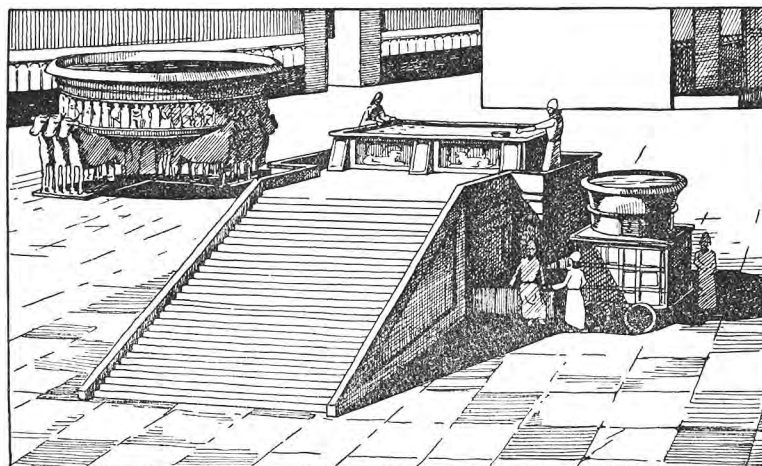
Koperen zee

priesters. Op dit tempelplein stond de „koperen zee”, een rond bekken met uitgebogen rand, dat rustte op twaalf runderen, die drie aan drie naar de vier windstreken gericht stonden. Het was ongeveer vijf meter in doorsnee en had een inhoud van ongeveer 700 hectoliter. Voor de eigenlijke tempelingang stond het bronzen brandofferaltaar met de vier hoornen op de hoeken en aan weerszijden daarvan, aan elke zijde vijf ketelwagens, vierwielige recht-hoekige wagens waarop een ketel stond, wellicht om het vlees af te spoelen en de gereedschappen te reinigen.

De muren van de tempel waren zeer dik, volgens Ezechiël 41 : 5, drie meter.

Om in het voorportaal te komen ging men door vleugeldeuren van cypressenhout, die in kozijnen van olijfhout rustten.

De vloer van de tempel bestond uit cypressenhout, de wanden waren van cederhout, versierd met uitgesneden cherubs, palmen en kransen. Wellicht de grondgedachte van het verloren paradijs: de cherubs die de wacht houden bij de levensbomen (= palmbomen!). Alles was met bladgoud overtrokken.

Brandofferaltair

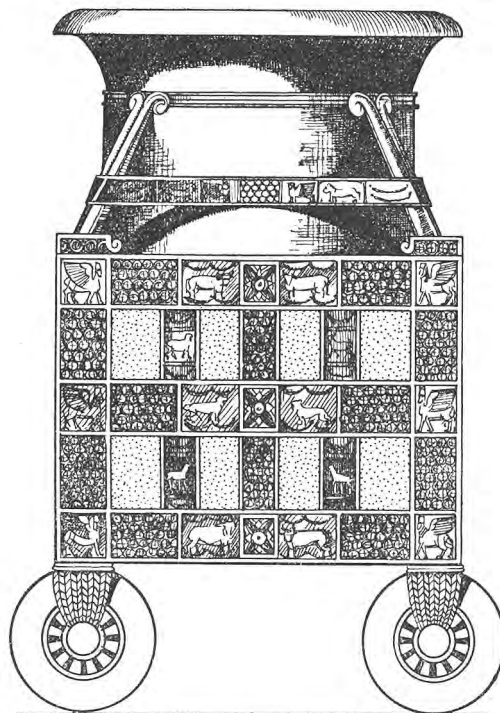
In het heilige was een rij kleine vensters voor de ventilatie, niet voor het licht. Lichtgevers waren de tweemaal vijf gouden kandelaren, welke licht weerkaatst werd door het goud der wanden. Hier stond ook de tafel der toonbroden en het gouden reukaltaar.

Een dunne wand van cederhout scheidde het heilige van het heilige der heiligen. In deze wand was een vijfhoekige deur van olijfhout. Hier stonden de twee grote cherubs, elk van 5 meter hoog en met uitgespreide vleugels van 22 meter. Ook deze cherubs waren van het hout van de wilde olijfbom.

Tussen de cherubs stond... de ark des verbonds, de kleine, oude ark, die zoveel omzwervingen had gemaakt en nu eindelijk rust vond.

Ten Zuiden van de tempel werd Salomo's paleis gebouwd. Dit bestond uit het woonpaleis van Salomo met het vrouwenhuis, een rechtszaal (een zuilenhal van 25 bij 15 meter), het beroemde „huis des wouds van Libanon”, 50 bij 25 meter, dat rustte op 45 cederen

pilaren. Aan de pilaren hingen de gouden pronkschilden, die Salomo had laten maken om gedragen te worden door zijn garde bij statievolle plechtigheden.

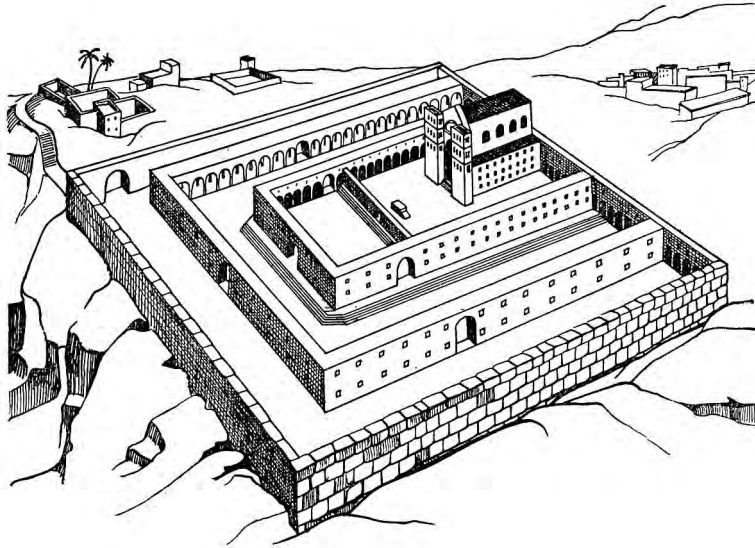
Rijgend waterbekken

Zeven jaar heeft Salomo aan de tempel gebouwd, van het vierde tot het elfde jaar zijner regering. Zeven zomers hebben de duizenden gezwoegd. Nu, in het najaar, in de tijd van het Loofhutfest, zal de tempel worden ingewijd. Daarvoor zijn alle oudsten van Israël allehoofden der stammen opgekomen naar Jeruzalem. Het grote feit der inwijding is het

overbrengen van de ark naar het heilige der heiligen. Plechtig dragen de priesters de ark naar het allerheiligste van de tempel en dan... dan toont God, zichtbaar voor allen, dat Hij in deze tempel wonen wil, want „het geschiedde, als de priesters uit het heilige uitgingen, dat een wolk het huis des Heeren vervulde. En de priesters konden niet staan om te dienen, vanwege de wolk; want de heerlijkheid des Heeren had het huis des Heeren vervuld.” God is gekomen, in hetzelfde teken, waarin Hij in de woestijn tot Zijn volk kwam. Een

uitbundige vreugde maakt zich van het verzamelde volk meester, de spanning zoekt ontlading in bazuïngeschal der Levieten, in het juichend inwijdingslied der verzamelden. En als dit lied is verstomd, dan treedt Salomo naar voren en beheerst, maar diep ontroerd, spreekt hij zijn wijdings spreuk, overnemend een deel van het inwijdingslied:

„De Heere heeft gezegd, dat Hij zelf in de donkerheid wil wonen.
(Hij, Die de zon aan het uitspansel geplaatst heeft).
Nu heb ik U een huis tot een woonstede gebouwd,
een verblijfplaats voor U tot in eeuwigheid.”

Tempel van Salomo

Staande met het gelaat naar de tempel heeft Salomo deze woorden gesproken, rechtstreeks tot Jahwè zelf. Dan keert hij zich om tot de genodigden en in hen tot gans Israël en dan... machtig moment, waarin het Oude Verbond weer raakt aan het Nieuwe, dan... zegent hij zelf het volk. Dan is hij het type van den Christus, dan is hij de priester naar de ordening van Melchizedek.

Na een kort historisch overzicht van de bouw keert hij zich weer naar de tempel en dan knielt hij neer voor de ogen der ganse verzamelde menigte, zijn armen uitbreidend ten hemel, om te bidden een schoon gebed (1 Kon. 8 : 23–54).

Opnieuw zegent Salomo het volk en dan is het feest. Acht dagen lang wordt het gevierd, het dubbele feest van Loofhutten en Inwijding, een feest waarop 22.000 runderen en 120.000 schapen geofferd worden, dankoffers, waarvan het grootste deel door het volk mag worden gegeten als feestmaal.

En als het volk huiswaarts gegaan is, dan staat daar op de voormalige dorsvloer van Arauna den Jebusiet de heerlijke tempel, de plaats waar God wil wonen temidden van Zijn volk. De tempel, die de eeuwen verduurt, totdat eindelijk Nebukadnezars Chaldeën in 586 het gebouw verwoesten.

Salomo's rijk is een vrede-rijk. Na de oorlogen door zijn vader David gevoerd is er rust gekomen. Hiervan plukt Salomo de schone vruchten. Hij organiseert het binnenlands bestuur en drijft handel met verre gewesten. Zijn grote bondgenoot in deze is Hiram, de koning van Tyrus.

En overal waar de Israëlietische schepelingen komen, vertellen ze van Salomo's wijsheid en van de grootheid van zijn God. Ook de koningin der Sabeërs (Scheba) hoort ervan en zij besluit om uit haar land ergens aan de Rode Zee te reizen naar Jeruzalem. Zij wil zichzelf overtuigen van de waarheid der geruchten, van Salomo's wijsheid en de grootheid van zijn God en wellicht ook handelsbetrekkingen aanknopen met dat welvarende volk daar in 't Noorden.

Zo komt zij met een grote karavaan, die specerijen en veel goud en edelstenen meevoert, te Jeruzalem aan.

Salomo ontvangt haar ter begroetingsaudiëntie in de troonzaal. En daar „verzoekt” de Koningin Salomo met „raadselen”, daar zegt zij spreuken met een diepzinnige betekenis, welke betekenis door den wijzen koning opgespoord moet worden, een zeer geliefde bezigheid in 't Oosten. Salomo slaagt cum laude voor dit examen. „Hij verklaarde haar al haar woorden; geen ding was er verborgen voor den koning, dat hij haar niet verklaarde.”

De bewondering van de koningin van Saba voor Salomo is reeds groot, maar zal groter worden als zij het woonpaleis van den koning binnentreedt, waar een feestmaal voor haar wordt aange-

richt. De rijkdom van spijzen, de talrijke hoogwaardigheidsbekleiders, die mede aanzitten, het uitgebreide paleispersoneel, het imponeert haar alles zeer. Maar nog is er niet het hoogtepunt van haar verwondering. Na het feestmaal toont de koning haar zijn garderobe (hoe rijker man in 't Oosten, hoe uitgebreider aantal kledingstukken!) en zijn wijnkelder. Daarna woont ze de offerplechtigheid van een der drie jaarlijkse offers bij en dan... dan is ze zo overweldigd door alles wat ze gezien heeft, dat er „geen geest meer in haar is”. Ze is letterlijk sprakeloos van verbazing. En zij is toch ook wel weelde gewend, want de schat die ze meebrengt voor Salomo is 120 talenten goud, d.w.z. 120 talenten van elk 60 pond die elk weer 60 sikkelen à f 30.— waren.

Haar spraak herkrijgende kan zij niet anders zeggen dan:

„Waarheid was het woord, dat ik in mijn land omtrent u en uw wijsheid hoorde. Ik kon de woorden niet geloven tot ik kwam en mijn ogen het zagen. Maar zie! de helft is me niet meegedeeld. Ge hebt meer wijsheid en welvaart aan de dag gelegd, dan ik bij geruchte had vernomen. Gelukkig zijn uw manschappen, gelukkig deze uw hovelingen, die gedurig voor u staan, die uw wijsheid horen. Geprezen zij de Heere uw God, Die zulk een welgevallen aan u had, dat Hij u op de troon van Israël zette. Doordat de Heere Israël voor eeuwig liefhad, heeft Hij u tot koning aangesteld om recht en gerechtigheid te doen.”

Zo eert zij in Jedidja, Jahwè's lieveling, den Heere zelf. Ja, elk der vorsten zal zich buigen, en vallen voor Hem neer; al 't heidendom Zijn lof getuigen, dienstvaardig tot Zijn eer.

De koningin der Sabeërs blijft nog enige tijd bij Salomo, spreekt met hem over „haar verzoek”, wellicht economische plannen en voorstellen, ze ontvangt Salomo's tegengeschenk en keert weer naar haar land terug.

Inderdaad, Salomo's rijkdom is groot, althans in zijn latere regeringsjaren. Moest hij aanvankelijk aan Hiram van Tyrus twintig steden in Galilea geven tot betaling van de materialen voor 's Heeren tempel en eigen paleis, hij heeft de pandsteden ingelost en veel rijkdom daarboven verkregen.

Alleen het gewicht aan goud dat per jaar inkwam is 666 talenten gouds (een talent is ruim 1.000.000 gulden), ongerekend de tributen der groothandelaars en de belasting der kleinhandelaars en wat er inkwam van alle koningen der Bedoeïnen en de stadhouders des

lands. Het goud werd aangevoerd door de Ophirvloot, een vloot van de grootste schepen uit die tijd, die gebouwd waren aan de Rode Zee door scheepsbouwers van Hiram. Deze vloot voer naar Ofir, een gebied over welks ligging veel gestreden is, wellicht in de nabijheid van Madagaskar. Daarheen voeren de galjoenen, geroeid door talrijke slaven.

In de Middellandse Zee brachten de Tarsisschepen, de schepen die op Tarsis (= Spanje en wel Andalusie) voeren, goud en zilver, elpenbeen en apen en pauwen aan. Samen met de vloot van Hiram.

Behalve de schilden en rondassen, waarop we hiervoor reeds wezen en die aan de pilaren van het huis des wouds van Libanon hingen om bij parade's plechtig meegedragen te worden, liet Salomo ook een houten troon maken, ten dele overtrokken met ivoor, ten dele met goud. De troon had zes treden. De rugleuning was van boven rond in een halve cirkel. Naast de zijleuningen stonden twee leeuwenfiguren en op de trappen twaalf, alle het symbool van kracht en majesteit. Wellicht was het getal twaalf gekozen naar het getal der stammen Israëls.

Salomo is de eerste koning over Israël, die gebruik maakt van paarden en wagens voor zijn leger. De paarden betrok hij uit het Zuiden van Klein-Azië, uit de streek waar later Paulus geboren wordt, Cilicië.

„Alzo werd de koning Salomo groter dan alle koningen der aarde in rijkdom en in wijsheid; en de ganse aarde zocht het aangezicht Salomo's om zijn wijsheid te horen, die God in zijn hart gegeven had; en zij brachten een ieder zijn geschenk.”

Jedidja, Gods lieveling. Eens heeft hij den Heere gebeden om wijsheid om Gods volk te regeren. Toen beloofde Jahwè hem bovendien rijkdom en ere. God heeft Zijn belofte vervuld.

En Jedidja zelf? Sterke benen zijn het, die de weelde dragen kunnen. Salomo kon het niet.

Een mooie dag van zon. Het blijde licht schijnt en verheugt het aardrijk. Dan... tegen de avond klimmen donkere wolken op van de horizon. Ze bergen het blijde licht van de blijde dag weg en het wordt somber in de natuur. Beeld van Salomo's leven.

Want... de koning had vele vreemde vrouwen lief, Moabietische, Ammonietische, Edomietische, Sidonische, Hettietische en andere heidense vrouwen, zoals ook de dochter van den Farao van Egypte, voor wie hij een paleis bouwt vlak bij de tempel. En hij gaat hoogten bouwen voor Milkam, den afgod der kinderen Ammons en Kamos,

het verfoeisel der Moabieten op de berg ten Oosten van Jeruzalem.

Zou de Heere dit niet bezoeken? Jahwè, Die jaloers is op Zijn eer, Die gezegd heeft: „Gij zult Mijn eer aan geen ander geven.”

Zo wordt Jeruzalem een plaats van gruwelijke afgodendienst. En hoewel de Heere Salomo tweemaal verschijnt om hem te waarschuwen, let hij niet op de waarschuwingen des Heeren. De donkere wolken over zijn leven worden dreigend, totdat... de Heere hem ten derden male afschijnt en in toorn hem zegt, dat Hij het koningschap van hem afscheuren zal en aan Zijn knecht (Jerobeam) geven. Hetzelfde vonnis dat eens Saul aangehoord heeft. Met dit verschil echter, dat om Davids wil dit niet geschieden zal in Salomo's dagen en dat om Davids wil en om Jeruzalem, dat God verkoren heeft, één stam gegeven zal worden aan Salomo's zoon (Rehabeam).

Zo gaat Salomo's koningschap onder. Reeds op het einde zijns levens kent hij de belagers van dit koningschap, want hij zoekt Jerobeam te doden. Zo is zijn levensavond donker geworden. En toch... hij, de grote woordvoerder van de persoonlijke Goddelijke wijsheid, die woorden van diepe Godsvrucht sprak, zoals op de dag der tempelwijding, zou hij verloren gegaan zijn? Gods beminden kunnen dwalen, ver weg dwalen van hun God, zodat het lijkt dat zij Gods vijanden geworden zijn, toch roept de Heer Zijn welbeminden, in 't licht van d' eeuwige zonneshijn...

Het laatste bericht omtrent Salomo, de Jedidja, is: „En hij ontsliep met zijn vaderen en werd begraven in de stad zijns vaders Davids.” Weer geen beschrijving van de begrafenis, weer geen vermelding van redevoeringen bij het graf, weer de grote soberheid, die Gods Woord kenmerkt bij de overlijdensberichten van de groten in het Koninkrijk der hemelen (Abraham, David). Gods Woord doet nooit aan mensenvergoding. Alle roem is ook hierin uitgesloten. Als Gods kind sterft, gaat zijn ziel opwaarts, geleid door Gods gezanten naar de zalen van eeuwig licht. Laat de doden hun doden begraven, spreekt eeuwen later Gods eigen Zoon. De Heere richt geen standbeeld op bij het graf van Zijn kind. Het stof keert weer tot het stof, ook Salomo in al zijn heerlijkheid.

En toch... eens zullen ze herrijzen, de doden, uit hun graven en met een verheerlijkt lichaam zullen ze eeuwig wonen op een nieuwe aarde, waar gerechtigheid, en gerechtigheid alleen, wonen zal. Omdat Gods eigen Zoon in Goddelijke gehoorzaamheid, dit is zelfverloochening, over de dood triumpheerde. Daarom:

Triomf! de Heer is opgestaan,
 wij kunnen vrolijk grafwaarts gaan,
 Zijn liefde zal ons wekken.
 Hij, d' Eersteling in Zijne stand
 kan ons ten zee'ren onderpand
 van ons verrijzen strekken.
 Triomf! Triomf! wat hier bezwijk',
 eens zullen wij, aan Hem gelijk,
 verklaard, onsterf'lijk wezen.
Ja, opstaan, opstaan zal ons stof;
 zingt, stervelingen, Jezus' lof!
 Zijn Naam blijft onvolprezen.

Gezang 141 : 3

VERKLARINGEN

1. 1 Kon. 3 : 7: „een klein jongeling” betekent een onervaren man. Salomo had hier reeds een zoon.
2. 1 Kon. 3 : 16: de vrouwen zijn waarschijnlijk logementhoudsters geweest (denk aan Rachab in Jericho).
3. 1 Kon. 5 : 17: de grote stenen waren vier à vijf meter lang.
4. 1 Kon. 5 : 18: de „Giblieten” waren inwoners van Gebal, in het Noorden van Phoenicië, aan de kust.
5. 1 Kon. 6 : 5: de aanspraakplaats is het Heilige der heiligen.
6. 1 Kon. 6 : 15: dennenplanken is cypressenhout.
7. 1 Kon. 6 : 21: gesloten goud is massief goud.
8. 1 Kon. 6 : 31: olieachtig hout is hout van olijfbomen.
9. 1 Kon. 7 : 13: Hiram van Tyrus is niet de koning, maar een architect.
10. 1 Kon. 8 : 2: de maand Ethanim = October, het begin van de regentijd. We moeten bij de tempelbouw bedenken, dat er alleen 's zomers gebouwd werd en dan nog maar van Mei tot October.
11. 1 Kon. 8 : 29: Mijn Naam zal daar zijn, Gods Naam is Zijn *geopenbaard* wezen.
12. 1 Kon. 10 : 11: Almuggim-hout: of een zeldzame cypresachtige boom of een gummihoudende boom.
13. 1 Kon. 10 : 12: „steunselen” zijn kastjes om alle schatten op te bergen.
14. 1 Kon. 11 : 3: de zeven honderd vrouwen zijn prinsessen geweest, dochters van onderworpen of bevriende vorsten. De drie honderd bijwijven zijn slavinnen.
15. 1 Kon. 11 : 4: hier staat dat Salomo's hart niet *volkomen* was met den Heere zijn God. Hij bleef dus God dienen, maar *niet* meer God *alleen*. Dat is zijn zonde. Dit is hinken op twee gedachten en daartegen toort God altijd, ook nu nog. Want bij Hem is geen verandering, noch schaduw van omkering.
16. Als vijanden van Salomo op 't eind van zijn regering worden genoemd:
 1e Jerobeam (over hem in een volgend hoofdstuk).
 2e *Hadad*, een vorstenkind uit *Edom*, dat indertijd, toen Joab Edom schier uitroeide ontkomen was naar Egypte. Daar groeide hij op aan het hof en kreeg tot vrouw de zuster van Farao's vrouw Tachpenes. Toen Joab dood was,

keerde Hadad als jonge man naar Edom terug en begon heel in 't klein, zich een rijkje te vormen.

3e Rezon: een deserteur van Hadaddeser, den koning van Zoba. Dit was een zelfstandig rijk tussen Libanon en Anti-Libanon in het zgn. Coele-Syria = het holle Syrië. Hadaddeser was beslissend geslagen door David. Toen was Rezon gedeserteerd; hij vestigde zich een eigen rijk te Damascus.

17. Het stichten der offerplaatsen voor de goden der Moabieten en Ammonieten zal ook wel om politieke redenen geweest zijn. Salomo wilde deze volken te vriend houden. Bovendien waren er door de uitgebreide handel veel van deze vreemdelingen te Jeruzalem.
18. De naam Jedidja = geliefd door Jahwè werd aan Salomo gegeven door den profet Nathan (2 Sam. 12 : 25) bij zijn geboorte, „om des Heeren wil”.

76

BOEKEN VAN WIJSHEID EN LIEFDE

Spreuken, Prediker, Hooglied

„De spreuken van Salomo, den zoon van David, den koning van Israël.” Zo begint het Spreukenboek.

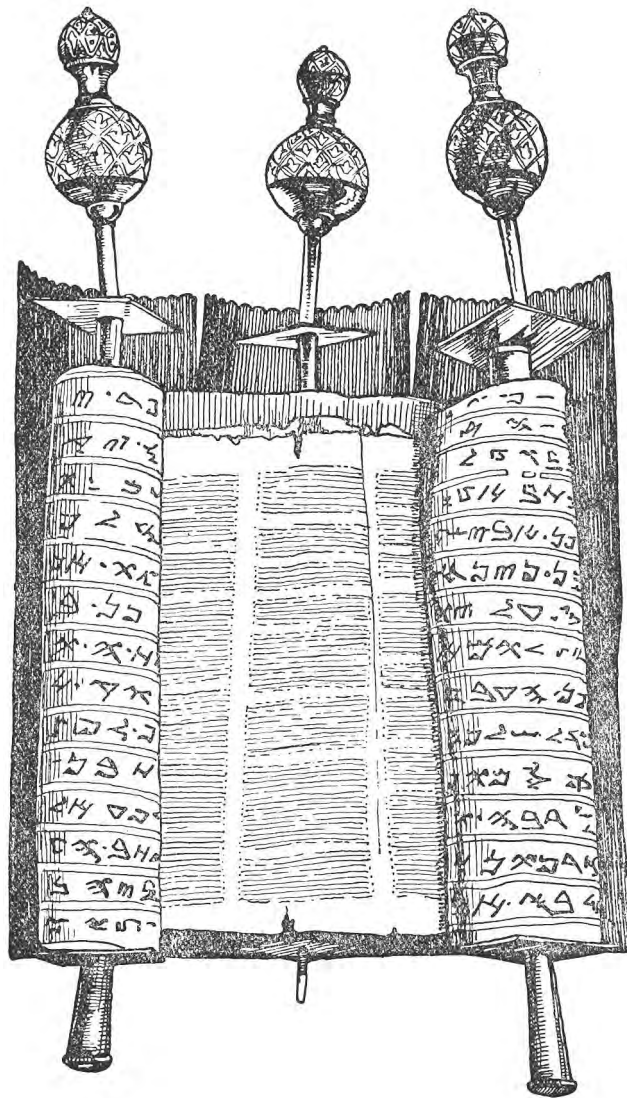
Het woord spreuken betekent eigenlijk, in de zin waarin het in de Bijbel gebruikt wordt, „iets voorstellen”. We hebben dus in het Spreukenboek te doen met woorden, die een vergelijking treffen, die toespelingen maken; met uitspraken, die een diepe betekenis hebben. Het zijn woorden van een wijze, producten van het wijze denken van Salomo, dus niet spreekwoorden, zoals ze uit de volksmond opgetekend zijn.

Als we het Spreukenboek aandachtig beschouwen, dan zien we dat het uit *acht delen* bestaat.

In het eerste gedeelte, de hoofdstukken 1–9, staan vermaningen van een vader tot zijn zoon. Dit gedeelte draagt een dichterlijk karakter.

In het tweede gedeelte, dat van hoofdstuk 10 : 1–22 : 16 loopt, hebben we verschillende spreuken, die uit twee delen bestaan, waarvan elk deel weer drie of vier woorden telt. Hierin worden alle mogelijke onderwerpen ter sprake gebracht.

Het derde gedeelte, hoofdstuk 22 : 17–24 : 22, dat veel overeenkomst vertoont met het boek der wijsheid van Amen-em-ope, een Egyptisch wijsgeer, heeft weer langere spreuken dan het tweede deel. De onderwerpen hierin zijn meest van practische aard.

Wetsrol

Het vierde deel, hoofdstuk 24 : 23–34 heeft hetzelfde karakter als het derde deel.

Het opschrift boven het vijfde deel, hoofdstuk 25 : 1–29 : 27, luidt: „Dit zijn ook spreuken van Salomo, die de mannen van Hizkia, den koning van Juda, uitgeschreven hebben.” Het is dus eigenlijk een aanhangsel op de andere spreuken van Salomo.

In het zesde gedeelte, hoofdstuk 30, dat begint met de woorden: „De woorden van Agur, zoon van Jake, treffen we veel zgn. „getallenspreuken” aan, b.v. de verzen 7, 15, 18, 21 en 29.

Deel zeven zijn „de woorden van Lemuël, den koning van Massa, die zijn moeder hem onderwees”, hoofdstuk 31 : 1–9. Zij bevatten een waarschuwing tegen zinnenlust en wijn.

Het Spreukenboek eindigt dan met het achtste deel, dat een apart alfabetisch gedicht is en de lof der wakkere huisvrouw bezingt.

In zijn geheel is het boek tot stand gekomen ten tijde van Hizkia of niet lang daarna, in ieder geval vóór de ballingschap. Wie Agur was, weten we niet. Misschien was hij een landgenoot van Lemuël, den koning van Massa. Dit Massa was een volksstam in het Noorden van Arabië. In onze Statenvertaling staat: een last. Het woord Massa betekent „last”, maar kan evengoed een eigennaam zijn, wat men tegenwoordig algemeen aanneemt. Naarmate de kennis, vooral van de oude talen, toeneemt, wordt de vertaling van de Heilige Schrift zuiverder en dus meer begrijpelijk.

Dr Noordtjij en Dr Gispen schrijven in „De inhoud van het Oude Testament” (Bijbels Handboek, Kok, Kampen), waaraan wij bovenstaande gegevens ontleen: „Te weinig wordt dit schone, praktische boek, waarin de Wijsheid zelf bij monde van wijzen spreekt, gewaardeerd en de lessen, die het geeft, worden maar al te dikwijls door Christenen in de wind geslagen. Spreekwoorden, die in diepte niet met deze spreuken vergeleken kunnen worden, ontvangen een ereplaats aan de muur. Ervarenen en wijzen, knapen (en ook meisjes!) en verstandigen kunnen hier hun kunde en gedachten vermeerderen. De Spreuken van Salomo vormen één der ontelbare bewijzen voor de veelzijdigheid en rijkdom van de Heilige Schrift.”

Het Spreukenboek vormt een boek van wijsheid voor alle tijden, ook voor ons. En wijsheid betekent oorspronkelijk stevigheid, soliditeit, flinkheid. Dat is iets wat iedere jongen en ieder meisje wil. En waar kan men dat beter leren, dan bij God zelf, Die deze woorden van wijsheid ook voor ons deed neerschrijven?

Hieronder volgen enkele spreuken uit het mooie, diepzinnige boek:

De vreze des Heeren is het beginsel der wijsheid (flinkheid),
de dwazen verachten wijsheid en tucht.
Mijn zoon (dochter) neem de tucht uws vaders ter harte
en verwerp de onderwijzing uwer moeder niet.
Ga tot de mier, gij luiard,
en let op haar doen, opdat gij wijs wordt.
Een weinig slapens, een weinig sluimerens,
een weinig handvouwens om te rusten...
en uw armoede overvalt u als een landloper,
uw gebrek als een gewapend man.
Ik (de Wijsheid) heb lief, die mij liefhebben,
en wie mij zoeken, zullen mij vinden.
Rijkdom en ere zijn bij mij,
kostelijke schatten en welvaart.
Mijn vrucht is meer waard dan goud en edel metaal,
mijn opbrengst meer dan uitgelezen zilver.
Wie mij vindt, die vindt het leven,
hij verwerft het welgevallen des Heeren.
De verwachting der rechtvaardigen eindigt in vreugde,
maar de hoop der goddelozen gaat te gronde.
Een bedrieglijke weegschaal is den Heere een gruwel,
maar in een zuivere weegsteen heeft Hij welgevallen.
Wie naar gerechtigheid tracht, hem strekt het ten leven,
maar wie het kwade najaagt, dien strekt het tot verderf.
De zegenende ziel wordt overvloedig verkwikt;
wie rijkelijk laaft, wordt zelf gelaafd.
Een wijze zoon heeft de vermaning lief,
maar een overmoedige slaat op de berisping geen acht.
Wie den zwakke verdrukt, haat diens Schepper,
maar wie zich over den nooddruftige ontfermt, eert Hem.
Gerechtigheid verhoogt een volk,
maar zonde is de natiën tot schande.
Een vriendelijk woord doet gramschap bedaren,
maar een krenkend woord wekt toorn.
Beter is weinig met vreze des Heeren,
dan een grote schat en onrust daarbij.
Beter een enkele schotel groente, waar liefde is,
dan een gemeste os en haat daarbij.

Beter weinig met rechtvaardigheid,
dan grote inkomsten met onrecht.
Beter een droge bete en rust daarbij,
dan een huis vol vleesspijze en twist.
Zelfs een dwaas, die zwijgt, kan voor wijs doorgaan;
als hij zijn mond gesloten houdt, voor verstandig.
Wie zich over den zwakke ontfermt, leent den Heere,
Hij zal hem zijn weldaad vergelden.
Gerechtigheid en recht doen
is den Heere aangenamer dan offers.
Wie zijn mond en zijn tong in toom houdt,
bewaart zichzelf voor veel verdriet.
Zie niet naar de wijn, hoe hij roodachtig fonkelt,
hoe hij in de beker parelt;
zacht glijdt hij naar binnen...
Maar daarna bijt hij als een slang
en spuwt gif als een adder;
dan zien uw ogen vreemde dingen,
uw hart spreekt zotternij.
Gij zijt als een, die vaart op de golven der zee,
als een zeeman in een zware storm.
Als gouden appels op zilveren schalen,
is een woord op zijn tijd gesproken.
Indien uw vijand hongert, zo spijzig hem,
indien hem dorst, zo geef hem te drinken;
want zodoende legt gij vurige kolen op zijn hoofd,
en de Heere zal het u vergelden.
Wie een kuil graaft, valt er in;
wie een steen wentelt, op dien rolt hij terug.
Beroem u niet op de dag van morgen,
gij weet niet, wat die dag u zal brengen.
Een oog, dat den vader bespot
en de oude moeder veracht,
dat zullen de raven der beek uitpikken
en de jonge arenden zullen het opeten.
Bedriegelijk is de bevalligheid en ijdel de schoonheid;
maar een vrouw, die den Heere vreest, die is te prijzen!

Deze en nog veel meer, zijn de woorden der wijzen, reeds vóór
drie duizend jaar, gesproken. Stuk voor stuk zijn ze geschreven voor

ons leven. De Heere geve ons allen wijsheid om ze ter harte te nemen en in daden om te zetten. Dan zal ons leven rijk zijn en vol geluk en... vrede. En eeuwig blijft het waar, dat de vreze des Heeren het beginsel dezer wijsheid is. Zoekt dan den Heere terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan terwijl Hij nabij is.

Het Hooglied.

Het Hooglied is wel genoemd het allermoeilijkste boek van het Oude Testament. Men heeft wel gevraagd, waarom dit boek in de Kanon ¹⁾ van het Oude Testament is opgenomen. Het antwoord op deze vraag is niet moeilijk. Als we maar bedenken dat geestelijke dingen geestelijk onderscheiden moeten worden.

Het Hooglied is een geestelijk lied. Het bezingt een natuurlijke liefde, maar de bruidegom, Salomo, is type geweest van Christus. En nu krijgt het lied een heerlijke, diepe betekenis. De bruid, Sulamith, is Christus' kerk, de onzichtbare kerk, het zijn de ware gelovigen. En als de bruid haar grote verrukking uitzingt voor haar bruidegom, dan is dit het lied van Gods kerk.

„Komen we bij Job in aanraking met het menselijk lijden,” zeggen Noordzij en Gispin in „De inhoud van het Oude Testament” ²⁾, „bij de Spreuken met het menselijk leven in al zijn verhoudingen en rijkdom, bij de Prediker met de menselijke vergankelijkheid, de dood, in het Hooglied is ons bewaard de zang op de liefde tussen man en vrouw, tussen één man en één vrouw, en daar die man Salomo is, is in het licht van Ef. 5 : 32 de bovengenoemde typische opvatting het meest in overeenstemming met het geheel der Schrift.”

Typisch is dat het boek met Pasen voorgelezen werd; sommigen hebben daaruit geconcludeerd dat het lied zinspeelt op de verlossing uit Egypte. En de verlossing uit Egypte is weer beeld van de verlossing uit de macht der zonde door Christus.

Interessant is in deze ook te weten, dat nu nog in Syrië de gewoonte bestaat, dat in de bruidsweek de bruidegom als koning en de bruid als koningin beschouwd wordt.

Door bijbeluitleggers is de aandacht gevestigd op het feit, dat in het Hooglied de vrouw zoveel aan 't woord komt. We weten dat

¹⁾ Onder Kanon (=richtsnoer, maatstaf) verstaan we de verzameling van Heilige geschriften, die door een godsdienstige gemeenschap als gezaghebbend erkend zijn (Dr Böhl, Bijb. Kerk. Wdb.). Deze geschriften heten de kanonieke boeken, in tegenstelling met de apocriefe (zie Bijb. Handboek, Kok, bl. 329 v.v.).

²⁾ Bijbels Handboek, Kok, Kampen.

bij de volken der oudheid de neiging der bruid bij de huwelijks-sluiting al heel weinig in aanmerking kwam.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat het woord „Hooglied” betekent: het lied der liederen, het schoonste lied, het heerlijkste lied.

De Prediker.

Een veel omstreden boek. Vast staat, dat het *niet* van Salomo is. Dat blijkt al uit de aanhef: „Ik, Prediker, was koning te Jeruzalem. Dat kan Salomo nooit geschreven hebben, want hij is tot zijn dood koning te Jeruzalem gebleven. Bovendien blijkt uit de taal van het boek, dat het veel en veel later gemaakt moet zijn. Men neemt tegenwoordig algemeen aan dat het ontstaan is ongeveer 400 jaar v. Chr. Het zou dan geschreven zijn door een Jood, die te Alexandrië in Egypte leefde, en dus het jongste der boeken van het Oude Testament zijn.

Het woord „Prediker” betekent eigenlijk: „iemand, die in de gemeente of volksvergadering een kring van hoorders om zich heen verzamelt”. Die „iemand” is een oud en levenswijs man, die hier en daar een willekeurig blad uit zijn levensboek opslaat, het doorleest en dan besluit: ziet ge wel, daar hebt ge het weer: ook dit is ijdelheid. Dit is steeds hetzelfde sombere refrein. Zo is de Prediker wel een heel pessimistisch boek.

En toch, bij dit pessimisme blijft het niet staan. Trots alle somberheid komt het tot deze conclusie: „Vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen; want God zal ieder werk in het gericht brengen met al wat verborgen is, het zij goed of het zij kwaad.” In deze woorden breekt door het licht van *de ware wijsheid*.

Baarslag in „Door Donkere Diepte” schrijft: „Dit is de grote betekenis van het boek Prediker: De godsdienst van het Oude Testament is op een enkele uitzondering na, gericht op deze zijde van het graf. Zie, dit treft zo in dit klaagleid, die ingehouden schreeuw om recht in *dit* leven aan *deze* kant van het graf, die voortdurende ondertoon van met alle macht bedwongen wanhoop over dit leven aan deze zijde van de poort des doods. Zo bereidt hij de weg voor de prediking van het Nieuwe Testament, die onze blik richt naar de andere zijde van die donkere poort en die de wanhoopskreet van den Prediker voor ons oplost in het bemoedigend woord, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de hemelse heerlijkheid. In deze harmonische klanken lossen zich de schrijnende dissonanten van den „Prediker” op. Bij het volle licht van de Paas-

morgen der opstanding verdwijnt de duisternis van de donkere poort des doods, waarop „Prediker” alle wegen der menselijke wanhoop troosteloos zag uitlopen:

„Alles, waartoe gij gelegenheid hebt en vermogen, doe dat! Want er is geen werk, noch overleg, noch kennis, noch wijsheid in het dodenrijk, waar gij heen gaat.”

Zo zegt het de Prediker. Maar Paulus jubelt:

„De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood! Dood! Waar is uw prikkel! Dodenrijk, waar uw overwinning? Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door onzen Heere Jezus Christus!” (1 Cor. 15).

Toch heeft ook de Prediker hiervan reeds geweten, toen hij de hierboven aangehaalde woorden omtrent het eindgericht (Pred. 12 : 13 en 14) neerschreef.

Nog enige schone uitspraken van den Prediker mogen hieronder volgen:

Gedenk uw Schepper in de dagen uwer jeugd,
voordat de kwade dagen komen,
en de jaren naderen, waarvan gij zegt:
ik heb in hen geen behagen;
voordat de zon zich verduistert,
voordat na de regen, wolken komen:
als de wachters des huizes beven,
en de sterke mannen zich krommen,
als de maalsters ophouden, omdat zij zo weinigen zijn,
en zij, die uit de vensters zien, heur glans verliezen;
als de deuren naar de straat worden gesloten,
zodat het geluid van de molen verzwakt;
als het gezang der vogelen verstomt,
en het lied der zangeressen zwijgt...
Want de mens gaat naar zijn eeuwig huis;
dan gaan de rouwklagers rond op de straat:
het stof keert weder tot de aarde, gelijk het voorheen was
en de geest tot God, Die hem gaf.
Verblijd u, o jongeling, in uw jeugd
en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongeling-
schap,
en wandel in de wegen uws harten

en in de aanschouwing uwer ogen,
 maar weet, dat God om al deze dingen
 u zal doen komen voor het gericht.
 In veel wijsheid is veel verdriet
 en die de wetenschap vermeerdert,
 die vermeerdert smart.
 Een handvol met rust is beter dan beide vuisten vol met
 arbeid en kwelling des geestes.
 Wees niet te snel met uw mond
 en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor
 Gods aangezicht;
 daarom laat uw woorden weinig zijn.
 Tenslotte, mijn zoon, wees gewaarschuwd:
 er worden veel te veel boeken geschreven
 en veel onderzoeken is vermoeiend voor het lichaam.
 Van dat alles is dit de hoofdzaak:
 vrees God en houd Zijn geboden,
 dat geldt voor alle mensen.
 Want God zal in het gericht, dat over al het verborgene zal
 gaan,
 alle daden beoordelen, of zij goed waren of slecht.

Leer mij, o Heer, de weg door U bepaald,
 dan zal ik die ten einde toe bewaren.
 Geef mij verstand, met Godd'lijk licht bestraald,
 dan zal mijn oog op Uwe wetten staren,
 dan houd ik die, hoe licht mijn ziel ook dwaalt,
 dan zal zich 't hart met mijne daden paren.

Psalm 119 : 17

77

REHABEAM EN JEROBEAM

1 Koningen 12-15

Door de wijde, eenzame velden tussen Zereda en Silo, waar in de
 richterentijd het centraal-heiligdom was voor de dienst van Jahwè,
 gaat een man. Hij is ruim dertig jaar oud. Opgewekt is zijn gang en
 geen wonder. Hij gaat naar zijn vaderstad Zereda, waar zijn moeder
 Zerua, de weduwe van Nebat, hem wacht.

Hier, in deze verlaten wereld, kan hij zijn gedachten de vrije loop laten. Daaraan heeft hij behoefte. Er woelt iets om en om in zijn denken; er is een wonder verlangen gekomen, eerst vaag en onbestemd, allengs scherper zich omlijnend. Dat verlangen wil niet meer weg uit zijn brein. Het is vermetel en toch... zou het ooit werkelijkheid worden?

Hij komt van Jeruzalem, Jerobeam de zoon van Nebat, de Efraïmiet. Daar werken zijn volksgenoten in herendienst aan de Millo, het geweldige bastion, dat de laagte tussen boven en beneden Sion moet afsluiten. Deze laagte was een zwakke steê in de verdedigingslinie rond Jeruzalem. En Jerobeam is ploegbaas over de Efraïmieten.

Hij is maar een gewoon man uit het gewone volk, maar hij is een kloek man, verstandig en arbeidzaam.

Toen enige tijd geleden koning Salomo kwam om de stand der werkzaamheden te bezien, heeft hij, de wijze koning met zijn grote mensenkennis, in dien Efraïmiet Jerobeam meer gezien dan den gewonen arbeider en hij heeft hem aangesteld over de Efraïmieten, die er werken.

Neen, ze werken daar niet met vreugde, die kinderen Efraïms. Onder hen is veel murmurering. De oude tegenstelling Efraïm-Juda is wel verzacht door Davids glorieuze regering, maar verdwenen is ze niet. En nu Salomo het volk zware lasten oplegt voor zijn kostbare hofhouding, nu ontwaakt weer de oude afkeer. Jerobeam weet dit. Hij hoort de murmureringen, dagelijks. En daardoor is het verlangen in hem gekomen. En soms, in stille ogenblikken, droomt hij de droom der vermetelheid: Jerobeam, koning in Salomo's plaats.

Uit de richting van Silo komt een man hem tegemoet. Een profeet is het, Jerobeam kent hem, den ziener van Silo, Ahia.

De beide mannen ontmoeten elkander. Er is vreugde in Ahia's hart, er is verwondering in Jerobeam. Samen zijn ze in de grote, wijde eenzaamheid. Geen blik van een derde ziet, wat er nu gaat gebeuren, behalve het alziend oog van Jahwè, in Wiens Naam Ahia hier staat, in Wiens Naam de profeet zijn nieuwe overkleed afneemt, dit in twaalf stukken scheurt, Jerobeam er tien geeft en voor zijn verbaasde oren deze woorden zegt: „Neem voor u tien stukken, want zo zegt de Heere, de God Israëls: Zie, Ik sta op het punt het koningschap uit de hand van Salomo te scheuren en de tien stammen aan u te geven (maar de ene stam zal hij hebben, ter wille van Mijn knecht David en ter wille van Jeruzalem, de stad die Ik verkoren heb uit alle stammen Israëls), omdat hij (Salomo) Mij verlaten heeft

en zich nedergebogen voor Astarte, de godin der Sidoniërs, voor Kamos, den god van Moab, en voor Milkom, den god der Ammonieten en niet gewandeld heeft in Mijne wegen, door te doen wat recht is in Mijne ogen, Mijne inzettingen namelijk en Mijn rechtsbepalingen, gelijk zijn vader David. Evenwel zal Ik het koningschap in genen dele uit zijn hand nemen, maar ten vorst wil Ik hem stellen al zijn levensdagen, ter wille van David, Mijn knecht, dien Ik verkoren heb, die Mijn geboden en inzettingen in acht genomen heeft.

Maar Ik zal het koningschap uit de hand van zijn zoon nemen en het aan u geven, de tien stammen namelijk. Doch aan zijn zoon zal Ik één stam geven, opdat Mijn knecht David al de dagen voor Mijn aangezicht een lamp hebbe in Jeruzalem, de stad, die Ik Mij verkoren heb om Mijn Naam daar te zetten.

U echter zal Ik nemen, opdat gij moogt heersen over al wat gij begeert en koning moogt worden over Israël.

En indien gij dan naar alles hoort, wat Ik u gebied en wandelt in Mijne wegen en doet wat recht is in Mijne ogen, door Mijn inzettingen en Mijn geboden in acht te nemen, gelijk Mijn knecht David heeft gedaan — dan zal Ik met u zijn en u een bestendig huis bouwen, gelijk Ik voor David Mijn knecht zal hebben gebouwd en u (bij voortduur) Israël geven. Ik zal namelijk ter wille hiervan het zaad Davids vernederen, alleen maar, niet al de dagen.”

De verbazing in Jerobeam is grote blijdschap geworden. Het verlangen van zijn hart, dat reeds geruime tijd leefde en groeide, zal werkelijkheid worden.

Jerobeam kan niet wachten op Gods tijd, d.i. op de tijd van Salomo's dood. Hij maakt van zijn geboortestad Zereda een vesting met Salomo's instemming, maar... in feite voor zichzelf. Hij doet eigenlijk wat Absalom en Adonia vroeger gedaan hebben. Hij legt er een wagenkamp aan. En dan komt het tot openlijke opstand tegen Salomo.

Jerobeam, de vurige dwaas, hij moet het verliezen, natuurlijk. Hij is de voorwaarden, die Ahia noemde, vergeten. Hierin is het verschil wel groot tussen hem en David, die in dezelfde positie verkeerde vóór zijn troonsbestijging. David, die kon wachten op Gods tijd. Jerobeam kan het niet. Hij moet vluchten en vindt zijn toevlucht bij Sisak van Egypte, den geweldenaar, die zulk een rebel gaarne een plaats geeft in zijn land, diplomatiek als hij is.

Een vijftal jaren brengt hij zo in ballingschap door. Dan komt de mare van Salomo's dood. Dat is Jerobeams kans. En hij laat die kans niet voorbijgaan.

Rehabeam, de laatdunkende, zoon van Salomo en Naäma, de lieflijke, een Ammonietische vrouw, wordt koning over geheel Israël. Hij is opgevoed aan het hof, waar weelde heerste en geen contact was met de brede lagen van het volk.

Bij zijn troonsbestijging verlangt het volk, dat hij de lasten, die zijn vader het volk heeft opgelegd, zal verminderen. Het volk heeft geen deputatie's gezonden om hem in te huldigen. Rehabeam kan zelf naar het Noorden, naar Sichem, het brandpunt der ontevredenheid, komen, om de volkswil aan te horen.

Welk een verschil met zijn vader en grootvader!

Rehabeam is gegaan. En daar te Sichem heeft hij de klassieke woorden van koninklijk onverstand gesproken: „Mijn pink zal dikker zijn dan mijns vaders lendenen. Mijn vader heeft u met geselen gekastijd, ik zal u met schorpioenen kastijden.” En dat in het aangezicht van een volk, waarin het oproer reeds gistte, in het aangezicht van een man als Jerobeam, die reeds uit Egypte teruggekeerd, hier het verzet georganiseerd heeft.

Hoe is zulk een antwoord mogelijk? vragen we ontzet. En dat nog wel, waar de oudere raadslieden hem zulk een listige raad gegeven hebben: „Geef voorlopig toe, later kunt ge de duimschroeven weer aandraaien.”

Rehabeam is ruw en plat en lomp tegen het volk. Zijn optreden wreekt zich terstond.

„Wat deel hebben wij aan David? Wat gaat ons de zoon van Isaï aan? Naar uw tenten, o Israël! En gij, David, zorg voor uw eigen huis!” gilt een stem uit de verzamelde menigte. De kreet wordt door allen overgenomen. Het wordt een tumult en Rehabeam verdwijnt in het paleis te Sichem.

Dan doet Rehabeam een tweede ondiplomatieke daad. Hij stuurt den meest gehaten man van zijn hof naar de menigte. Het volk stenigt den grijzen Adoram, den opzichter van alle herendiensten, die reeds aan Davids hof gediend heeft.

De opstand is openlijk uitgebroken. Nu is ook Rehabeam niet meer veilig te Sichem. Dwars door het oproerig volk heen klimt hij op zijn wagen. Hij rijdt naar Jeruzalem. Maar boven het geratel van de wagen uit klinkt in zijn oren de hoon van de tien stammen en voor zijn ogen ziet hij de gestalte van Jerobeam, den knecht van zijn vader, die woordvoerder was en nu koning worden zal in zijn plaats. En achter alles staat het besluit des Heeren om tien stammen af te scheuren van Davids huis om de zonde van Salomo. Dit begrijpt

Rehabeam, wiens hart ook niet volkomen was met den Heere, niet.

Semaja, de man Gods, moet hem dit duidelijk maken, als Rehabeam in Jeruzalem gekomen een groot leger vormt om daarmede Jerobeam en zijn aanhang te verslaan. „Gij zult niet optrekken noch strijden tegen uw broederen, de kinderen Israëls.” Alzo spreekt Jahwè door de mond van Semaja en... „zij hoorden het woord des Heeren en keerden weder om weg te trekken naar het woord des Heeren.”

Heeft Rehabeam nu toch geleerd? Hij trekt zich terug in Jeruzalem en leeft voortaan nog voor twee dingen: zijn harem en het aanleggen van vestingen in het hem overgebleven gebied.

Want in Egypte regeert een machtig koning. Sisak, de geweldige, de Libyer, Gods gesel. Hij komt met een leger, trekt langs Jeruzalem door Jerobeams rijk tot in het Noorden en keert met buit beladen terug. Zal Jeruzalem ontkomen? Neen, Jeruzalem ontkomt niet. Wel blijft de stad gespaard, maar alle schatten, die van het huis des Heeren, die van Rehabeams paleis, alsook de gouden schilden in het Libanonswoudhuis worden meegenomen.

Arme Rehabeam! Daar gaat de weelde waaraan hij zo gehecht is. Een surrogaat komt in de plaats der gouden schilden. Hij laat ze maken van koper en die worden bij plechtige gelegenheden gedragen voor hem henen.

Zeventien jaar regeert Rehabeam. Op zijn acht en vijftigste jaar sterft hij. Het volk blijft in treuriger toestand achter dan bij de dood van Salomo. Want... „Juda deed dat kwaad was in de ogen des Heeren. Ja, zij prikkelden Hem tot naijver door hun zonden, die ze bedreven, meer dan Hij geprikkeld was door alles wat hun vaders gedaan hadden. Ook zij bouwden zich offerhoogten en masseba's (zuilachtige stenen, naast de altaren, waarin zij meenden dat God woonde) en asjera's (de palen bij de altaren van Astarte). Zelfs waren er „gewijden” in het land. Zij deden al de gruwelen der volken, welke de Heere voor het aangezicht van de Israëlieten had verdreven.

Rehabeam wordt begraven in de Davidsstad, een gedeelte van Jeruzalem, waar de koningsgraven zijn.

Het gevaar van een broederkrijg tegen de mannen van Juda is afgewend voor Jerobeam. De nieuwe koning kan zich wijden aan zijn nieuwe rijk. Er zijn geen vijanden van buiten, die hem bedreigen. Hij kan werken aan de innerlijke opbouw van zijn koninkrijk.

Hij doet dit op een wonderlijke wijze. In zijn ziel is de achter-

docht. „En Jerobeam zeide in zijn hart: Nu zal het koninkrijk tot het huis Davids wederkeren; zo dit volk opgaan zal om offeranden te doen in het huis des Heeren te Jeruzalem, zo zal het hart dezes volks tot hun heer, tot Rehabeam, wederkeren; ja, zij zullen mij doden en tot Rehabeam wederkeren...”

De achterdocht van Jerobeam is groot. En groot is de angst zijn vurig begeerde koninkrijk, waarvoor hij niet eens Gods tijd afwachten kon, weer te verliezen. Uit Gods hand had hij het gekregen. Wat was er natuurlijker dan dat hij met die angst naar God gaat gelijk eenmaal David deed. Jerobeam doet dit niet. Hij zal zelf zijn rijk bevestigen. En hij doet dit door middel van *afgodendienst*.

Jerobeam, de „slimme” koning, de man die de volksinstincten kent. Jerobeam, die weet, dat het volk nooit geheel van heidens-Egyptische smetten vrij geworden is, die weet, dat diep in het onderbewuste van het volk de begeerte sluimert naar een zichtbare godheid. Jerobeam kiest zich twee plaatsen uit, die tot de verbeelding van het volk spreken: Bethel en Dan. Bethel in het Zuiden van zijn rijk, ongeveer 15 kilometer ten Noorden van Jeruzalem, de plaats waar eens vader Jacob droomde zijn droom van een ladder, die de verbinding was tussen God en hem en waar hij een masseba oprichtte, een gedenksteen voor Jahwè; Bethel, de plaats waar onder Pinehas, den hogepriester, Aärons kleinzoon, de ark stond; Bethel, de eerste plaats, waar Samuël bij zijn omgang door het land gericht oefende; hier te Bethel, de plaats, die in een reuk van heiligheid staat, plaatst Jerobeam zijn gouden stierkalf, zeggende; „Zie uw god, o Israël, die u uit Egypteland opgebracht heeft.”

Het andere stierkalf plaatst hij te Dan, hoog in het Noorden, dicht bij de Hermon, dat ook in een reuk van heiligheid staat. Was een kleinzoon van Mozes daar niet de eerste Levietische priester geweest en stond daar niet een heiligdom, dat een zilveren beeld bezat?! Wel was dit zilveren beeld, dat wellicht Jahwè voorstelde, verdwenen, maar Jerobeam zal er het gouden stierkalf voor in de plaats zetten. En het volk zal tevreden zijn. Het zal niet meer begeren naar Jeruzalen te gaan, waar Rehabeam hen weer voor zich zou kunnen winnen, door middel van de tempeldienst. Het kan in eigen land terecht door Jerobeams „goede” zorgen. Zo denkt en doet Jerobeam de Eerste. Maar Jahwè ziet de gruwel. Hij denkt anders. En Hij zal een ding doen, waarvan Jerobeams beide oren zullen klinken!

Het is feest te Bethel, de vijftiende van de achtste maand, de maand Bul. De wijnoogst is binnen. In Jeruzalem is dit feest reeds een maand

vroeger gevierd, het Loofhuttenfeest op 15 Ethanim, het feest ter herdenking van de inwijding des tempels tevens. Jerobeam maakt zijn feest te Bethel zelf.

Nu zal zijn tempel, die hij te Bethel gebouwd heeft, als tegenhanger van Salomo's tempel te Jeruzalem, ingewijd worden. En Jerobeam zelf zal, als opperpriester van de stierkalfdienst, de eerste offers brengen op het altaar. Zijn helpers zijn geen Levieten, maar sujetten uit de laagste standen des volks. Jerobeam, de „slimme” koning, de man van de caricatuur-godsdienst, de surrogaat-religie.

Jahwè duldt geen caricatuur en geen surrogaat van Zijn dienst. „Gij zult u geen gesneden beeld maken,” heeft Hij eenmaal van de Sinaï gezegd, „want Ik, de Heere, uw God, ben een jaloers God...”. Jerobeam zal het ervaren.

„Want zie, een man Gods komt uit Juda, door het woord des Heeren, tot Bethel...” En midden in de plechtige stilte, op het ogenblik dat Jerobeam het inwijdingsoffer ontsteekt, klinkt donderend zijn Godswoord: „Altaar! Altaar! Zo zegt de Heere: Zie een zoon zal aan Davids huis geboren worden met name Josia; die zal op u slachten de priesters der hoogten, welke offers op u ontsteken en mensenbeenderen zal men op u branden!”

Een siddering vaart door de verzamelde feestmenigte. Ze zien dien moedigen profeet daar staan tegenover Jerobeam, den man van de caricatuur; ze horen zijn woorden dreunen in hun oren; dan wordt de stilte beklemmend. De Godsman zelf verbreekt weer de stilte: „Dit is het wonderteken (ten bewijze) dat de Heere gesproken heeft: Zie! het altaar gaat scheuren, zodat de vleesas, die erop is, uitgestort wordt!”

In Jerobeams hart is de toorn ontvlamd. Wat wil die vermeteale uit Juda. Wie waagt het tegen zijn altaar te profeteren?! Van het altaar af strekt Jerobeam zijn hand uit en met verbeten woede zegt hij: „Grijpt hem!”

Wie Gods kind aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan. Jerobeam ervaart het terstond, want „zijn hand versterft, die hij tegen den Godsman uitgestrekt heeft, zodat hij haar niet weder tot zich brengen kan” — en onder zijn arm, die als door schrik over Jerobeams laatdunkendheid verlamd is, scheurt het altaar, zijn altaar en de eerste as, de heilige as, wordt uitgestort ter aarde.

Ontzetting grijpt den godsdienst-maker aan.

„Smeek toch de genade van den Heere, uw God, af en bid voor mij en laat mijn hand tot mij wederkeren,” zo smeekt hij den Godsman.

's Heeren profeet bidt en Jerobeams hand wordt gezond. Het wonderteken heeft zijn uitwerking niet gemist. Van de inwijding van het altaar en de hoogtetempel te Bethel komt niets. Het volk is ontzet; het gaat zwijsend heen.

Ook de Godsman maakt zich op om weer naar Juda terug te keren.

„Kom met mij naar huis en verkwik u en laat ik u een geschenk geven,” zegt Jerobeam.

Maar God heeft hem bevolen, dat hij onverwijld terugkeren moet; hij mag in deze zondige omgeving geen brood eten, noch water drinken; hij moet langs een andere weg terug keren dan die hij gekomen is. De man Gods uit Juda is gehoorzaam. Jerobeams gunst en geschenk kunnen hem niet verleiden. Hij is een waarachtig profeet van Jahwè, hij is onomkoopbaar...

En toch... toch zal hij zijn vaderland nimmer weerzien.

Want... „een oud profeet nu woonde te Bethel, wiens zonen hem heel de handeling kwamen vertellen, welke de Godsman die dag in Bethel had verricht. Ook de woorden, die hij tot den koning gesproken had, vertelden ze hun vader. Toen sprak hun vader tot hen: „Welke weg is hij gegaan?” Daarop duiden zijn zonen hem de weg uit, welke de Godsman gegaan was, die uit Juda was gekomen. Vervolgens zeide hij tot zijn zonen: „Zadelt mij de ezel.” Toen ging hij den godsman achterna, vond hem zittende onder een terebinth en zeide tot hem: „Zijt gij de Godsman uit Juda?” Daarop antwoordde hij: „Ja.”

Vervolgens zeide hij tot hem: „Ga met mij naar huis en eet brood.”

Doch hij zeide: „Ik kan niet met u terugkeren, want de Heere heeft tot mij gezegd: gij moogt daar geen brood eten en geen water drinken.”

Toen zeide hij tot hem: „Ook ik ben een profeet, zoals gij en een engel heeft tot mij door des Heeren ingeving aldus gesproken: Laat hem met u terugkeren naar uw huis en laat hij brood eten en water drinken.” Dat loog hij hem voor.

Daarop keerde de man Gods uit Juda met den profeet uit Bethel terug en hij at brood in zijn huis en dronk water.

Maar terwijl zij aan tafel zaten, kwam het woord des Heeren tot den profeet, die hem had teruggebracht, zodat hij den Godsman uit Juda aldus toeriep: „Zo zegt de Heere: Omdat gij weerspannig zijt geweest tegen des Heeren mond en het gebod des Heeren niet hebt gehouden — daarom zal uw lijk niet komen in het graf uwer vaderen!”

Een verschrikkelijke profetie in een geschiedenis, die ons wellicht vreemd aandoet. Was dan de profeet uit Juda geen waarachtig profeet? Dat was hij zeer zeker. En 't is uit zwakte, dat hij meegaat met den profeet uit Bethel. Wellicht was hij zeer vermoeid, ook geestelijk, van de hevige emoties van deze dag en heeft zijn ziel niet meer de nodige weerstand gehad tegen de verleiding.

De profeet uit Bethel is een valsaard, een listig verleider. Als zijn eerste uitnodiging geen succes heeft, probeert hij het in Gods Naam. Dat is wel een zeer gevaarlijke vorm van verleiding. Hiervoor bezwijkt de Godsman uit Juda.

Vele eeuwen later zal Paulus toornen tegen deze vorm van verleiding als hij zegt: „Al kwam er een engel uit de hemel, die u een ander evangelie bracht dan wat ik u verkondigd heb, dan zult gij hem nog niet geloven.” Ook toen kwam dat voor en... het komt nog voor. „Laten wij waken dat wij niet in deze verzoeking vallen. Zo is de duivel het gevaarlijkst! En Gods toorn ontbrandt ook als we in deze verzoeking vallen. Want...

„Het geschiedde, toen de Godsman uit Juda brood gegeten had en water had gedronken en hij heengegaan was, dat hem een leeuw aantrof op de weg, die hem doodde. En toen er mannen voorbijkwamen, zagen zij het dode lichaam op de weg liggen en de leeuw daarbij staande en de ezel.”

Ze vertellen het in de stad en de valse profeet zegt: „Dat is de Godsman, die weerspannig geweest is tegen des Heeren mond. Nu heeft de Heere hem overgegeven aan de leeuw; die heeft hem verbrijzeld en gedood naar des Heeren woord.”

De profeet gaat er heen en vindt het lijk van den Godsman en de leeuw en de ezel: de leeuw had den Godsman niet opgegeten en de ezel niet verscheurd. Hij laat rustig toe, dat de profeet het lijk van den Godsman neemt, het op de ezel legt en meevoert naar de stad.

Gods wegen met de mensenkinderen zijn wonderbaar. We zouden verwachten, dat de leeuw nu ook den verleider gedood had. Het gebeurt niet. Hij legt het lijk in zijn graf en weeklaagt: „Ach, mijn broeder!”

Toen zeide hij tot zijn zonen: „Als ik sterf, begraaft mij dan in het graf, waarin de Godsman begraven is; naast zijn gebeente, legt daar het mijne neer. Want ongetwijfeld zal de zaak gebeuren, die hij door des Heeren ingeving heeft uitgeroepen tegen het altaar te Bethel en tegen al de hoogtetempels in de steden van Samaria.”

Een wonderlijke figuur deze profeet uit Bethel. Hij behoorde

wellicht tot de profetenschool te Bethel en er zal jaloezie in hem geweest zijn om het feit, dat niet hij, een profeet uit Bethel, maar een uit Juda door God was aangewezen om het strafgericht over het altaar uit te spreken. Misschien ook was hij zeer onder de indruk van de moed van den Godsman uit Juda en wilde hij in elk geval dien man bij zich te eten hebben.

Ter bereiking van dat doel komt hij tot zijn laaghartige verleidingsdaad. En toch spreekt hij in 's Heeren Naam het strafoordeel uit over den Godsman uit Juda. En dit was kennelijk een ingeving van God. Want het wordt bijna ogenblikkelijk vervuld. Ook wenst hij begraven te worden bij den Godsman uit Juda.

Het strafoordeel heeft wel een diepe indruk op hem gemaakt. Is het Gods middel geweest om hem uit zijn lauwheid en ingezonkenheid (het niet-protesteren tegen Jerobeams afgodendienst) wakker te schudden? En is het misschien een middel geweest tot het geestelijk behoud van dien ouden profeet? (Dr van Gelderen in Korte Verklaring.)

Vast staat dat Jerobeam niets geleerd heeft uit deze gebeurtenis. Misschien heeft de dood van den Godsman uit Juda, waarvan hij stellig gehoord heeft, hem gestijfd in zijn onbekeerlijkheid. En deze onbekeerlijkheid wordt de ondergang van zijn huis.

Deze ondergang wordt hem door den grijzen, blinden profeet Ahia aangezegd, onder wel tragische omstandigheden. Jerobeams zoon Abia wordt ziek, ernstig ziek. „Toen zeide Jerobeam tot zijn vrouw: Maak u toch op en verkleed u, zodat ze niet kunnen weten, dat gij de vrouw van Jerobeam zijt, en ga naar Silo. Daar woont immers Ahia de profeet. Die heeft over mij gesproken, dat ik koning zou worden over dit volk. Neem dan tien broden mee en rozijnenkoeken en een kruik honing en ga bij hem binnen. Hij zal u vertellen wat er met den jongen gebeuren zal.”

Bij alle dwaasheden, die Jerobeam reeds begaan heeft, begaat hij ook nog deze. Inderdaad, de oude profeet is blind, maar Jahwè niet. En Jerobeam laat zich hier wel van een zeer naieve zijde kennen.

Op 't zelfde ogenblik dat Jerobeam en zijn vrouw dit plan beramen, zegt de Heere tot Ahia: „Zie, straks komt Jerobeams vrouw, om iets van u te vragen betreffende haar zoon, wijl hij ziek is. Zus en zo moet gij tot haar spreken, als ze komt en zich vreemd houdt.”

Daar nadert de moeder van den zieken Abia, den enige uit Jerobeams gezin, die God vreesde. Er zal wel vrees in haar moederhart geweest zijn, vrees om wat de oude profeet spreken zal, maar

ook hoop. Ze is immers de vrouw uit het volk, die een klein geschenk uit haar armoede meebrengt; hoop ook, omdat niemand haar op deze vreemde tocht herkend heeft.

Dwaze moeder, die als een blinde heidin de godheid tracht te misleiden. Zover is het gekomen met de voorgangers van Gods eigen volk. Is het wonder, dat Ahia, zodra hij het geluid van haar voetstappen hoort, zegt: „Kom binnen, gemalin van Jerobeam! Waarom houdt gij u daar vreemd? Ik ben belast met een harde boodschap voor u.”

Ontzet is de moeder. Weg is het spinsel der misleiding, uit elkaar gescheurd door dien ouden, blinden profeet. God maakt Zijn kind niet tot een aanfluiting.

Verpletterend zijn de woorden, die zij verder horen moet: „Ga tot Jerobeam en zeg: Zo zegt de Heere, de God Israëls: Omdat gij bozer gehandeld hebt dan allen die vóór u geweest zijn en u andere goden zijt gaan maken, ja, gegoten beelden, om Mij te tergen en ge Mij achter uw rug hebt geworpen; — zie, daarom sta Ik op het punt een ramp over het huis van Jerobeam te brengen. Ja, Ik zal van Jerobeam elk mannelijk individu uitroeien, den belemmerde en den onbelemmerde in Israël. En Ik zal het huis van Jerobeam opvegen, zoals men vuil opveegt, totdat het weggeruimd is. Wie van Jerobeam in de stad sterft, dien zullen de honden eten en wie op het veld sterft, dien zullen de vogelen des hemels eten.”

Verstomd staat Jerobeams huisvrouw, de koningin. In haar bevende handen heeft ze haar geschenk, dat nu een bespotting geworden is. En nog is in haar ziel de vraag van de moeder voor haar kind. Ook op die vraag zal de profeet, Gods knecht, haar een antwoord geven: „Gij echter, maak u op, ga naar uw huis. Wanneer uw voeten de stad binnentreden, zal de jongen sterven. Dan zal gans Israël over hem weklagen en hem begraven. Want deze, hij alleen, zal van Jerobeam in een graf komen, omdat er zich in hem iets bevindt, wat den Heere, den God Israëls aangenaam is in Jerobeams huis.”

De hoop der moeder is de bodem ingeslagen. Ze zal haar zoon niet weerzien in het land der levenden.

En nog is er het einde niet van Ahia's profetie. Ze moet nog meer horen, Jerobeams huisvrouw.

„De Heere zal Israël slaan,” vervolgt de profeet, „zodat ze wiegelen, gelijk het riet wiegelt in het water en Hij zal Israël afrukken van deze goede grond, die Hij aan hun vaders gegeven heeft en Hij zal ze aan de overzijde der rivier verstrooien, omdat ze hunne asjera's

gemaakt hebben, waarmede ze den Heere tergden. Ja, Hij zal Israël prijsgeven, wegens de zonden van Jerobeam, die hij heeft bedreven en die hij Israël heeft doen bedrijven.”

Eens hoorde een koning van Israël een profetie die veel minder ver ging en nog wel uit de mond van een duivelskunstenaar en hij viel languit ter aarde, krachteloos. Van Jerobeams huisvrouw lezen we dit niet. Zij gaat heen naar haar paleis te Tirza.

Eens strafte God den opvolger van dien koning en zijn volk, omdat hij in hoogmoed het volk liet tellen. En deze koning bad, toen hij het werk van den verderfengel zag: „Straf mij, maar wat hebben deze schapen gedaan.” Van Jerobeam lezen we niets daarvan. Hier is het grote verschil tussen Jerobeam, den egoïst en heiden en... David, den man naar Gods hart.

Abia, Jerobeams zoon, die krank was, sterft. God neemt hem weg uit het zondige paleis, voordat Zijn oordelen losbarsten.

Van Jerobeam lezen we nog slechts, dat hij twee en twintig jaar geregeerd heeft en zich nederlegde bij zijn vaderen.

Toen werd zijn zoon Nadab koning in zijn plaats.

Voorwaar, onze God is een verterend vuur.

Daarom:

Vreest 's Heeren macht en dient Zijn Majesteit.
Juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen,
en kust den Zoon, van ouds u toegezeid,
eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen,
u op uw weg tot stof doe wederkeren,
wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag,
u onverhoeds zou door haar gloed verteren
tot staving van Zijn langgehoond gezag.

Psalm 2 : 6

VERKLARINGEN

1. *Sichem* was een belangrijke stad in het midden des lands, tussen de bergen Ebal en Gerizim, waar vaak volksvergaderingen zijn gehouden.
2. Het *juk* (1 Kon. 12 : 4) was het dwarshout vooraan de disselboom, waarmee de dieren de last moesten trekken.
3. Een *gesel* is een zweep van touw met knopen. Een *schorpioen* is een zweep met scherpe prikkels, als kreeftangels, een vreselijk martelwerktuig.
4. 1 Kon. 12 : 15: God gebruikt de uitwendige omstandigheden om Zijn raad uit te voeren.
5. 1 Kon. 12 : 17: „Over die regeerde Rehabeam ook” = werd Rehabeam koning.

6. 1 Kon. 12 : 25: De stad Sichem was veroverd (Richt. 9 : 45). Door Jerobeam weer opgebouwd, werd ze nu een vesting.
7. Jerobeam maakte alleen den gouden stier na, *niet* de man erop, die de godheid moest voorstellen, zoals de heidenen deden.
8. Het Loofhuttenfeest werd oudtijds in de achtste maand, later in de zevende gevierd.
9. 1 Kon. 13 : 2: Josia leefde 300 jaar later (zie 2 Kon. 23 : 15 en verder). Hier blijkt ook dat op het graf van den man Gods uit Juda een gedenkteken stond. Dit graf wordt door Josia niet geschonden, ook de beenderen van den profeet uit Bethel niet. Het feit, dat de as afgestort werd van het altaar, was tegen de wet van Mozes (Lev. 6 : 11 en verv.). Het was dus een teken, dat God het offer niet aannam.
10. 1 Kon. 14 : 2: *Silo* lag een 40 km ten Noorden van Jeruzalem.
11. 1 Kon. 14 : 10: *Beslotene* en *verlatene* (belemmerde en onbelemmerde) stond in verband met de eredienst. Het betekent: de door onreinheid tijdelijk van de eredienst uitgeslotene en de wederom toegelatene. Dus: *alien*.
12. De rivier in 1 Kon. 14 : 15 is de Euphraat.
13. Tirza was een mooie, sterke stad, dicht bij Sichem, die tot Omri de residentie der koningen van Noord-Israël geweest is.
14. Er is een zekere tegenstelling tussen *Juda* en *Israël*. In Juda woonde een zwervende herdersbevolking en lag de stad Jeruzalem als centraal punt. Juda was een onvruchtbaar bergland.
In Israël woonde een vrije boerenstand in een vruchtbaarder streek. Deze boerenbevolking had meer neiging tot de oude Kanaänietische Baälsdienst.
15. Eigenaardig is dat de zieke zoon van Jerobeam *Abia* = „Mijn vader is Jah (Jahwè)” heet. En Jahwè is juist de *Verbondsnaam* van God.
16. We kunnen in het doen van Jerobeam Egyptische invloed bespeuren.

78

VAL EN OPSTANDING
(ABIA EN ASA)

1 Koningen 15 : 1–25 en 2 Kronieken 13–17

Rehabeam is gestorven en zijn zoon Abiam volgt hem op. „God is mijn Vader,” zo luidt zijn naam. Maar het getuigenis der Schrift over hem luidt: „En hij wandelde in al de zonden zijns vaders (Rehabeam); en zijn hart was niet volkomen met den Heere zijn God.”

Ook in hem zijn naam en wezen niet identiek. En geen wonder. Want de naam zijner moeder was Maächa, een kleindochter van Absalom, den man wiens lamp uitgeblust is in zwarte duisternis, omdat hij een vadermoordenaar was.

Gedurende de gehele regering van Rehabeam is er geweest de strijd tussen Noord en Zuid. 't Was echter bij grensschermtellingen gebleven. Nu komt de grote beslissende slag.

Koning Abiam is een listige koning. Hij zal trachten het moreel der troepen van Jerobeam te schokken. Is dit gelukt, dat heeft hij immers de veldslag reeds half gewonnen. Abiam is een redenaar en een diplomaat. In het gebergte van Efraïm ligt de berg Tsemaraïm. Aan de ene zijde is het leger van Jerobeam gelegerd, aan de andere zijde dat van Abiam. En nu houdt Abiam, de redenaar, een schone redevoering.

„De Heere, Israëls God,” zo zegt hij, „heeft met David en zijn zonen een zoutverbond gesloten, d.i. een onverbrekelijk verbond. Maar Jerobeam, uw heer, is een opstandeling. En de grote bende en de gouden stieren die bij u zijn, zullen u niet kunnen helpen, want gij hebt des Heeren priesters en de Levieten weggejaagd. Wij hebben den Heere niet verlaten en bij ons zijn de priesters des Heeren en de Levieten. Wij houden ons aan de voorschriften van den Heere, onzen God, maar gij, gij hebt Hem verlaten. Bij ons gaat de Heere aan de spits. Kinderen Israëls, voert geen oorlog tegen den Heere, den God uwer vaders, want gij zult geen succes hebben.”

De rede is schoon, maar Jerobeam gelooft het wel. En ook wij kunnen niet ontkomen aan de indruk, dat de rede van Abiam meer speculatief dan oprecht was, zoals ook in onze dagen met God en Zijn dienst wel gespeculeerd wordt.

Jerobeam, de dynamische natuur, kan zulk een rede niet rustig aanhoren. Hij zal dien redenaar verslaan met het zwaard, niet met woorden. Hij maakt een omtrekkende beweging en dan... dan is Abiam toch opeens in groot gevaar. Nu is hij met zijn leger ingesloten.

Maar Jerobeam heeft niet met Jahwè gerekend. Hij is de Bondsgod van Juda en Zijn belofte aan David was, dat er een lamp voor David zou blijven te Jeruzalem. De Judeërs schreeuwen tot Jahwè om hulp en de priesters maken geschal met trompetten. Dat geeft moed en de slag wordt een grote overwinning voor de mannen van Juda. Jerobeam is deze slag niet meer te boven gekomen.

Zal er nu niet een ogenblik in Jerobeam geweest zijn de gedachte, dat zijn stierkalveren tegen Jahwè niets vermogen? Aan deze slag is reeds voorafgegaan de dood van zijn zoon Abia en de ontzettende profetie van Ahia, den ouden, blinden profeet. Jerobeams leven gaat onder in nacht. De Heere slaat hem, dat hij sterft.

Abia regeert maar drie jaar te Jeruzalem. Zijn zoon Asa volgt

hem op. *Asa is de eerste grote reformator* onder de koningen van Juda. Hij verwijderd de heidense altaren, verbrijzelt de gewijde stenen en houwt de asjera's om. Hij beveelt Juda den Heere, der vaderen God te zoeken en de wet en het gebod te doen. Kennelijk is de geest Gods op hem. De profeet Azarja, die tot hem komt, prijst hem in 's Heeren Naam. „Gij dan, wees sterk en laat uw handen niet slap zijn,” zegt de profeet, „want er is loon naar werk.”

Inderdaad, bij den Heere is loon naar werk. Velen uit de stammen van Efraïm en Manasse en Simeon zien, dat de Heere Juda zegent. En het is wel een heerlijke dag in de derde maand van het vijftiende regeringsjaar van Asa, als er geweldige offers gebracht worden aan den Heere te Jeruzalem. Zo groot is de geestdrift bij deze geestelijke opwekking, dat men zweert te zullen doden, die den Heere niet zoeken.

Asa dūrft in zijn reformatorisch werk. Zelfs Maächa, de koninklijke grootmoeder, die op religieus gebied alsook op dat der politiek een grote invloed heeft, wordt onttroond. En haar afschuwelijke asjerabeeld wordt vergruisd en verbrand bij de beek Kidron. En al verdwenen dan de hoogten niet, waarop het volk zo gaarne offerde, toch was zijn hart onverdeeld voor den Heere.

Zulk een werk kan niet ongezegend blijven.

Vijftien jaar heeft het land rust gehad. Dan komt Gods beproeving. Van het Zuiden komt hij, de Arabische koning Zerach; hij is naar Egypte getrokken, krijgt van den Egyptischen koning een leger mede om het zijne bij te staan en met deze dubbele legermacht valt hij in Juda. Aan het hoofd van zijn getrouwen trekt Asa dit leger tegemoet. Maar als hij dan ten Noorden van Maresja (aan de weg van Hebron naar Asdod) in een dal dit leger ziet, dan grijpt beving hem aan.

Echter, Asa weet wie zijn Helper is in de nood. En dan wordt in zijn ziel geboren het ontroerende gebed, dat na hem miljoenen krachtelozen gebeden hebben: „Heere, het is voor U niets om een krachteloze te helpen tegen een machtige. Help ons, Heere, onze God, want op U steunen wij en in Uwe Naam zijn wij tegen deze menigte gekomen. Heere, Gij zijt onze God, laat nevens U geen sterveling iets vermogen.” Het gebed, dat Gods krachtelozen tot overwinnaars maakt.

„Toen sloeg de Heere de Koesjieten (Arabiërs) voor het aangezicht van Asa en voor dat van Juda. En zij vervolgden hen tot Gerar toe (14 kilometer bezuiden Gaza).” Met grote buit komen ze te Jeruzalem terug. Zo verhoort God Asa's bede. En Asa brengt het buitgemaakte goud en zilver in de tempel zijns Gods.

Het is niet de enige oorlog die Asa te voeren heeft.

Er ontstaat een strijd met Baësa, den koning van Israël. Deze versterkt Rama aan de grens ten Noorden van Jeruzalem. Het is een dreiging voor Asa. Asa voelt die dreiging en vreest. En dan... dan zoekt hij geen steun bij den Heere, maar bij Benhadad, den koning van Damascus.

Wij begrijpen dit niet na zijn blijk van groot Godsvertrouwen in zijn vorige oorlog. En ook politiek is het een grote zwakte. Het goud en het zilver, dat hij buitgemaakt heeft op de Koesjieten en Lybiërs zendt hij naar Benhadad met de boodschap: „Er is immers een verbond tussen mij en u, tussen mijn vader en uw vader. Welaan, verbreek nu uw verbond met Baësa, den koning van Israël, opdat hij van mij wegtrekke,”

Dit lijkt Benhadad, den veroveraar. Hij zendt een leger in Naftali en verovert het. Baësa hoort het en staakt zijn dreiging tegen Juda. Asa maakt van de gelegenheid gebruik en neemt het hout en de stenen van Rama weg om daar twee eigen vestingen mee te versterken.

Maar Asa's kleingeloof moet Jahwè vertoornen. Hij zendt Zijn knecht Hanani, den ziener, die hem bestraft: „Omdat gij den koning van Aram gestuurd hebt en niet op den Heere uw God hebt gesteund, daarom is het leger van den koning van Aram aan uw hand ontkomen. *Want des Heeren ogen doorlopen de ganse aarde*, om krachtig te steunen hen, wier hart volledig naar Hem gekeerd is. In deze hebt gij als een dwaas gehandeld, want van nu af blijven u oorlogen bij.” Asa wordt boos op den ziener, hij zet hem in het tuchthuis en hij mishandelt sommigen uit het volk.

Op het einde van zijn lange, ééneveertig-jarige regering zendt Jahwè hem een ziekte, die twee jaren duurt. Hij wordt ziek aan zijn voeten en zoekt geen uitkomst bij den Heere maar bij de geneesheren. Dan gaat Asa te ruste bij zijn vaderen en men begraaft hem in zijn praalgraf, dat hij zich uitgehouwen heeft in de Davidsstad te Jeruzalem en men legt hem op het rustbed, dat men had gevuld met specerijen en kruiden, die door een geurig mengsel vermengd waren.

Nu lijkt het, alsof Asa's levensavond geworden is als die van Salomo. Nu lijkt het, alsof hij op het eind van zijn leven zijn God, voor Wien hij zo geijverd heeft en op Wien hij zo betrouwd heeft, gaat verlaten. Gelukkig, hiertegenover staat het getuigenis van God zelf, dat zijn hart volledig was met den Heere, *al zijn dagen*. En dan

kan Gods kind struikelen, vallen zelfs, maar zijn God verlaat hem niet.

Welzalig hij, die al zijn kracht
en hulp alleen van God verwacht,
die kiest de welgebaande wegen...!

Psalm 84 : 3

VERKLARINGEN

1. *Maächa*: Deze was de tweede vrouw van Rehabeam. In 2 Kron. 13 : 2 heet ze: Michaja, dochter van Uriël uit Gibeä. Dit Michaja betekent hetzelfde als Maächa. Ze was een dochter van Tamar, de dochter van Absalom. Dus Absaloms kleindochter. Meermalen wordt het woord „dochter” gebruikt voor kleindochter. Zo ook zoon voor kleinzoon of nakomeling.
2. *Zoutverbond*: Deze uitdrukking staat ook in Num. 18 : 19 en gaat terug op Lev. 2 : 13. Daar staat dat „het zout van het verbond uws Gods” bij Israëls offers niet mag ontbreken. Zout is het symbool van het blijvende, het conserverende. „Zout eten” was bij vele volken een teken van vriendschap, van onverbreekelijke vriendschap. Een zoutverbond is dus een verbond, dat niet meer verbroken kan worden.
3. Het woord „duizend” in dit verhaal, zoals vaker elders in het Oude Testament kan niet 1000 betekenen. Noordt zij zegt in Korte Verklaring: Kronieken II, blz. 179: „Wij met onze kanonnen en explosieven brengen het op een dag niet verder dan ten hoogste 40.000! Hoe wil men dan op één dag met pijl en boog, met knods en zwaard meer dan 12 x zoveel mensen doden? En dat bij een volk dat alles bij alles zeker niet meer dan een miljoen zielen geteld heeft.” (Deze aantekening betreft 2 Kron. 13 : 17, maar ze geldt ook van de andere „duizenden” in dit verhaal.)
4. *Asjera*: In de Staten Vertaling staat „bos”. Het is de gestyleerde boom of heilige paal, geplaatst vlak bij het altaar. Inderdaad herinnert deze paal aan een bosje, waar de bidders elkaar ontmoetten, die de godin Asjirta of Astarte aanbaden. Astarte wordt ook wel genoemd: de bruid van den hemelkoning, de meesteres der steppe, de gemalin van den heer van de berg enz. Zij is de godin, bij wier dienst de vuigste wellust zich hult in het reine gewaad der religie.
5. De „hoogten” worden gedeeltelijk weggenomen. We hebben dit zo te verstaan, dat de hoogten, waarop Jahwè gediend werd, bleven. De hoogten van Baäl en Astarte werden door Asa weggedaan.
6. *Benhadad* betekent: Zoon van Hadad.
Tabrimmon betekent: Goed in Rimmon.
Hadad en Rimmon zijn twee namen voor eenzelfden god der Assyriërs. Hij is de op de stormwind voortschrijdende onweersgod, die de bliksem slingert.
7. Van Maresja tot Gerar is een afstand van meer dan 60 km.
8. Mizpa betekent: uitkijkhogte.
9. Asa regeerde van 914-874 v. Chr.

79

SNELLE AFLOOP
(VAN NADAB TOT ACHAB)

1 Koningen 15 : 25-16 : 29

Jerobeam is gestorven. „Geen schone toekomstvisioenen voor zijn brekend oog. In de oren de naklank van de vloek van den grijzen Ahia”.¹⁾

Zijn zoon Nadab volgt hem op. „Edel” betekent zijn naam. Van edele daden geen spoor. Hij doet wat kwaad is in de ogen des Heeren. Hij wandelt in de weg van zijn vader, en in de zonden welke deze Israël had doen bedrijven. Zijn enige oorlogsdaad in de twee jaar van zijn regering is het belegeren van Gibbethon aan de weg van Jeruzalem naar Jaffa, een Danietische levietenstad. Deze stad is in handen van de Filistijnen. Nadab belegert de stad, maar neemt ze niet in, want een van zijn hoofdofficieren, Baësa, smeedt een samenzwering tegen hem en doodt hem.

Baësa wordt koning en dan gaat in vervulling de vloek van Ahia over Jerobeams huis. Hij trekt weg van Gibbethon en roeit het ganse huis van Jerobeam uit. God voltrekt Zijn oordeel. En... Issaschar triompheert over Efraïm.

Maar ook deze Baësa is niet een man naar Gods hart. Ook hij doet wat kwaad is in de ogen des Heeren. „Baësa is een heerszuchtig, ruw, gewelddadig, ja bloeddorstig mens. Hij is *de eerste koningsmoordenaar*. Hij is de eerste, die een hele dynastie uitmoordt en daarbij alles ombrengt, wat maar adem heeft — een wreedheid, die zelfs in het oude Oosten ongehoord was” (Keil).

De steden Bethel en Dan, de middelpunten van de kalverendienst, zijn niet meer in Israëls bezit. Het eerste is bij Juda gekomen, het tweede (Dan) maakt Benhadad hem afhandig na Asa's geschenken.

Neen, Baësa bekommert zich niet om Jahwè. Dan zal de Heere ook hem Zijn oordeel laten aanzeggen. Jehu, de profeet, zoon van Hanani, die Asa bestrafte om zijn kleingeloof, komt met Gods oordeelsboodschap tot Baësa: „Omdat ik u verhoogd heb uit het stof (Baësa is dus van heel lage komaf geweest!) en u ten vorst gesteld heb over Mijn volk Israël (dus nog was dit afgodische Israël Gods

¹⁾ Baarslag, Oud-Israël 9.

volk!), maar gij gewandeld hebt in de weg van Jerobeam, en Mijn volk Israël tot zonde verleid hebt, zodat gij Mij tergdet met hun zonden — zie! daarom sta ik op het punt Baësa en zijn huis weg te vegen en uw huis gelijk te maken aan dat van Jerobeam.”

Baësa heeft het Godsoordeel gehoord. Van bekering tot der vaderen God lezen we niets. Vier en twintig jaar regeert hij, dan legt hij zich neder bij zijn vaderen, wordt begraven in het lieflijk gelegen Tirza en Ela, zijn zoon, volgt hem op.

Twee jaar slechts regeert Ela te Tirza. Hij is een slappeling en dronkaard. Terwijl zijn leger strijdt tegen Gibbethon (weer hetzelfde Gibbethon!) komt zijn hoveling Zimri, de overste van de helft der krijgswagens te Tirza, waar de koning zich een roes drinkt ten huize van Arza, den paleisvoogd, en doodt hem. Zo vindt hem de dood, dronken. Zo vindt hem God, de rechtvaardige Rechter.

Zimri drukt zich de kroon op het hoofd. Slechts zeven dagen duurt zijn heerschappij. In die zeven dagen ziet hij kans het huis van Baësa uit te roeien, gelijk Jehu, de profeet, voorspeld heeft. Dan komt Omri, de opperbevelhebber van Ela's leger om Zimri te verdrijven. Tirza wordt belegerd en weer is Gibbethon vrij. Tirza wordt ingenomen en Zimri vlucht in de koninklijke burcht. Als Omri's soldaten zich gereed maken tot de bestorming ervan, slaan de vlammen uit het dak van de koningsburcht. Zimri verkiest de vrijwillige vuurdood boven de dood door het zwaard van Omri.

Omri, de soldatenkoning, is nog niet direct in het onbetwiste bezit van het koningschap. Er is een man, Tibni genaamd, die door een gedeelte van het volk tot koning uitgeroepen wordt. Een strijd van minstens vier jaren onstaat, eer Omri, door Tibni's dood, volkomen de overhand heeft. Dan is hij onbetwist koning.

Hij is een strateeg, Omri. Tirza, hoewel lieflijk gelegen, is niet de juiste stad voor een hoofdstad. Het heeft geen natuurlijke verdedigingsmiddelen. In het gebergte van Midden-Kanaän liggen vele schone vlakten. In een dezer vlakten, die zeer vruchtbaar zijn, verheft zich een berg tot 443 meter boven de spiegel der Middellandse Zee. Men heeft er een heerlijk ruim uitzicht tot aan de zee toe. Omri's strategische blik ziet, dat deze berg, die de gehele vlakte rondom beheerst, de aangewezen plaats is om zijn hoofdstad te bouwen (gelijk Jeruzalem het was in Davids oog). Deze berg koopt Omri van Semer voor twee talenten zilvers, d.i. circa 98.300 gram is 9830 gulden. En hier, op de berg van Semer, verrijst *Samaria*, een vesting zo sterk en hecht, dat ze schier onneembaar was voor den

vijand. De funderingen worden zorgvuldig uitgehakt in de rotsgrond en daarin past men de grote blokken steen. Echter, een schaduw valt over Omri's sterke residentie. Hij moet een gedeelte ervan afstaan voor een handelswijk voor Benhadad, den koning van Damascus.

Omri heeft zich een naam gemaakt. Hij herovert een deel van het verloren gegane gebied, dat oudtijds aan Ruben behoorde, op de Moabieten. Op de gedenktekenen van de opkomende staat Assyrië, wordt Noord-Israël genoemd: het land van Omri.

Omri heeft zich ook naam gemaakt op godsdienstig gebied. Maar welk een naam! Hij deed wat kwaad was in de ogen des Heeren; ja *hij maakte het erger dan al zijn voorgangers!*

Omri, de geweldenaar, de vecht-generaal, die koning werd, hoe schoon zou zijn regering geweest zijn *met God*.

Inderdaad van Nadab tot Achab, Omri's zoon, is het een snelle afloop als der wateren. Israël vervreemdt geheel van Jahwè, zijn Bondsgod. Tot straks, Elia, de Thisbiet komt, de grote Godsgezant...

De Heer toch slaat der mensen wegen ga,
en wendt alom het oog van Zijn gena
op zulken, die, oprecht en rein van zeden,
met vaste gang het pad der deugd betreden.
God kent hun weg, die eeuwig zal bestaan,
maar 't heilloos spoor der bozen zal vergaan.

Psalm 1 : 4

VERKLARINGEN

1. Volgens 1 Kon. 16 : 7 wordt Baësa ook gestraft, omdat hij Jerobeams huis uitgeroeid heeft. Daarvoor had hij geen Goddelijke opdracht. Ook blijkt uit het feit, dat hij de zonden Jerobeams bedreef, dat zijn motief om Jerobeams huis uit te roeien, verkeerd was. Dus wordt hij ervoor gestraft, alhoewel er een Godsoordeel lag over Jerobeams huis.

„ELIA! ELIA!”

(DE HEERE IS GOD)

1 Koningen 17 en 18

Door de straten van Samaria, de nieuwe hoofdstad van het koninkrijk Israël, gesticht door Omri, gaat een man uit het Overjordaanse. Er is een donkere dreiging in zijn ogen; er is een grimmige vastberadenheid in zijn gang. Het ruige dierenvel van den man van het land hangt over zijn forse schouders, ingesnoerd om de heupen door een gordel. Zijn houding drukt zelfbewustheid uit en vastheid van wil.

En geen wonder. Hij, Ella van Thisbe in Gilead, staat in dienst van den God van hemel en aarde. In het stille Thisbe, ver van het weelderige Samaria, heeft hij op de knieën gelegen; daar heeft hij gebeden. En Jahwè, de machtige God, de Ik zal zijn, Die Ik zijn zal, heeft hem gezegd, dat zijn gebed verhoord zal worden.

Al zo lang heeft Elia's rechtvaardige ziel zich gekweld met de gruwelen, die er in Israël gebeuren. De opgekropte heilige ver-

Het optreden van Elia

ontwaardiging, heeft hem zijn gebed doen bidden; die verontwaardiging zoekt ontlading in deze gang naar Samaria.

Elia gaat naar Achab.

Twaalf jaar heeft Omri, de generaal, als koning geheerst over Israël. En toen zijn zoon Achab hem opvolgde, nam deze een welgefundeerd rijk over. Maar Achab was gehuwd met Izebel, de dochter van Ethbaäl, den opperpriester van Astarte, de door geweld en moord koning geworden heerser der Sidoniërs.

Izebel is een doortastende vrouw, die met al de haar ten dienste staande middelen haar godsdienst, de zedeloze verering van den Baäl Melkart van Sidon, den stadsgod der Sidoniërs, in Israël tracht in te voeren. Het gelukt haar wonderwel, mede door het feit, dat Achab haar geheel de vrije hand laat. Achab zelf is geen vurig vereerder van den stadsgod der Sidoniërs. Zelf noemt hij zijn kinderen met namen, die aan Jahwè herinneren, b.v. Ahazia (Jahwè houdt vast), Joram (Jahwè is verheven), Athalia (Jahwè regeert), maar toch... hij wandelt in de zonden van Jerobeam, hij bouwt te Samaria een tempel voor Izebels Baäl en buigt zich voor dien Baäl; hij sanctionneert de schandelijke Astartedienst door een „bos" (Asjerapaal) te maken en... hij laat toe, dat Izebel de profeten des Heeren uitmoordt. Hierdoor is hij medeplichtige en doet hij zoals eens Saul deed te Nob.

Om al deze dingen gaat Elia, wiens naam betekent: Jahwè is God, naar Achab. En als hij den koning ontmoet, klinkt kort en fel zijn woord: „Zo waarachtig als de Heere, de God Israëls leeft, voor Wiens aangezicht ik sta, indien deze jaren dauw of regen zijn zal, tenzij dan naar mijn woord!" Ieder woord van dit kort gezegde oordeel is een hamerslag.

Achab heeft misschien gelachen om dit oordeel, Izebels Baäl was immers ook god van de regen, maar spoedig zal hij het vreselijke ervan ervaren. Want geen regen betekent honger en dorst; en honger en dorst is de dood.

Elia gaat weer. Hij is gerust. Het oordeel zal doorwerken. God zal daarvoor zorgen. Elia's ijver is immers een ijver voor Jahwè.

In de Jordaan mondt uit een waterrijke beek in een diep ingesneden dal, de beek Krith (= ingesneden). Daarheen gaat Elia, naar Gods woord en daar brengen de raven hem des morgens en des avonds brood en vlees. Jahwè zorgt goed voor Zijn ijveraar. De doorsnee-Israëliet at niet iedere dag tweemaal vlees.

Maar de beek droogt uit en Elia gaat op 's Heeren woord naar

Zarfath (Sarepta) hoog in Sidonië. Daar heeft Jahwè een weduwe geboden om Elia te onderhouden. Daarvoor zal Jahwè een wonder doen. Want de weduwe heeft nog maar een handvol meel in de meelpot en een weinig olie in de kruik. Hiervan kan ze nog eenmaal eten met haar zoon en dan wacht ook hen als zovelen de hongerdood. Zo ziet Elia de vreselijke uitwerking van zijn afgebeden oordeel.

Dan doet God Zijn wonder door het geloof der vrouw. Want op Elia's woord: „Zo zegt de Heere, de God van Israël: Het meel van de meelpot zal niet verteerd worden en de olie der kruik zal niet ontbreken, tot op de dag, dat de Heere regen op de aardbodem geven zal,” gaat zij heen en bereidt ze in geloof aan zijn woorden voor hem eerst een koek. Heeft eenmaal, honderden jaren later, Gods Zoon zelf niet het grote geloof van een vrouw uit deze zelfde landstreek geprezen? (Matth. 15 : 28.)

Toch zal de Heere het geloof der weduwe van Zarfath beproeven. Haar zoon wordt ziek en sterft. En dan wordt het ook voor Elia moeilijk. Hij hoort de vlijmende smart der moeder en haar verwijt als ze zegt: „Hoe heb ik met het u, Godsman? Gij hebt bij mij intrek genomen om mijn ongerechtigheid in herinnering te brengen en te maken dat mijn zoon sterft.”

Elia kan hierop de moeder niet antwoorden. Hij zwijgt bij deze smart.

„Geef mij uw zoon,” zegt hij eindelijk.

Hij neemt het kind van de schoot der diepbedroefde moeder, die in stomme smart zich hiertegen niet verzet, draagt het naar het bovenvertrek, waar hij woont en legt het op zijn bed. En dan... dan kan hij niet anders doen dan bidden. Heeft hij niet gebeden om droogte op de aarde en is zijn gebed toen niet verhoord? Heeft Jahwè hem ooit in de steek gelaten?

„Heere mijn God, doet Gij zelfs de weduwe bij wie ik als gast ben het onheil aan, haar zoon te laten sterven?”

Elia, hij is een mens van gelijke beweging als wij. Ook in zijn ziel zijn de problemen. Ook daar zijn de vraagtekens, zoals die in ons leven staan. Ook voor hem zijn er de onbegrepen dingen en wegen Gods in het leven. Ook hier horen we, als bij den groten lijder Job, het „waarom”?

Op dit waarom krijgt Elia straks het antwoord: de ere Gods. Maar eerst moet hij zich driemaal uitstrekken boven op het kind, om zich als het ware ermee te vereenzelvigen, om met dit kind

samen tot God te gaan, biddend: „Heere, mijn God, laat toch de ziel van dit kind in zijn binnenste wederkeren.”

De Heere hoort naar de stem van Zijn smekeling en de ziel van het kind keert weer, zodat het levend wordt. Elia's geloofsvertrouwen wordt niet beschaamd. Nooit kan 't geloof te veel verwachten!

Elia draagt den jongen naar beneden en er is een ingehouden jubel in zijn woorden, als hij zegt tot de moeder: „Zie! uw zoon leeft!”

De weduwe ontwaakt uit haar wezenloze smart. Ze ziet den Godsmen, ze ziet haar jongen levend, gezond weer en er is een grote ontroering in haar stem als ze zegt: „Nu weet ik pas, dat ge een Godsmen zijt, in wiens mond het woord des Heeren betrouwbaar is.”

Nu pas realiseert zij het zich ten volle; en nu ook weet zij zeker, dat de God van Elia, Jahwè, betrouwbaar is. En daarom ging het in haar leven. Het ging niet om Elia, maar om Hem, Die achter Elia staat, om Jahwè, Israëls God; om Zijn ere.

Zijn woord is betrouwbaar; God is geen mens dat Hij liegen zoude... Dat heeft de weduwe van Zarfath geleerd. Om dat te leren ging het met haar door de diepte, maar heerlijk is de hoogte, die ze daarna in geloof, d.i. in zeker weten, bestijgen mag.

Intussen wordt de grote droogte tot een catastrofe in Palestina en de omliggende landen. Baäl, de god van de regen, hoort niet het geroep van zijn dienaars. Hoe zou hij het ook horen!

In Achab is een verbeterde woede gegroeid tegen dien ruigen inwoner van Thisbe uit Gilead. De lach van zijn spot is allang verklonken. Op Izebels verwijtende toorn antwoordt hij niet meer. Misschien is er diep in hem wel de gedachte gekomen, dat zij eigenlijk de oorzaak is van alle nood, zij met haar afgodendienst.

Achabs woede heeft wel een vreemde ontlading gezocht. Hij heeft getracht den Thisbiet in handen te krijgen. Dan zou hij hem dwingen zijn woorden te herroepen en weer regen te maken. Daartoe heeft hij in alle buurlanden nasporingen laten doen en hij heeft de regeringen dier volken een eed afgevraagd, ter bevestiging van hun getuigenis, dat Elia daar niet was.

En het lijkt ons Goddelijke humor, dat de profeet zich juist bevond in het land dat de bakermat was van de afgodendienst, waartegen de strijd ging. Want uit Sidonië, waar Zarfath lag, is de Baäl-Melkart-dienst geïmporteerd in Israël. Daar „in het hol van de leeuw” verbergt en onderhoudt Jahwè Zijn dienaar.

Achab in machteloze woede, begrijpt niet, dat Elia's zaak Gods zaak is. Elia is geen tovenaer, die op bevel droogte of regen op de aarde kan roepen. Elia is een biddend strijder voor Jahwè's ere. En daarom... een onverschrokken strijder. In Elia is het vurig verlangen naar de openlijke strijd tussen hem (Jahwè's dienaar) en de dienaars van Baäl en Astarte. Maar Elia kan wachten. Die geloven haasten niet. De vurige ijveraar voor Jahwè kan wachten tot de tijd rijp is om het volk van God voor de grote keuze te stellen. Bij hem is het geduld van den rustigen rechtvaardige.

In Achab is het ongeduld van den onrustigen zondaar. Neen, een vader voor zijn volk is Achab niet. Als zijn volk dreigt onder te gaan in hongersnood, denkt hij aan zijn koninklijke stallen, opdat er niets uitgeroeid behoeft te worden van zijn paarden en zijn muilezels.

Daartoe zal hij met Obadja, zijn paleisvoogd, het land doortrekken. Het doel is gras te zoeken. Maar ver komen ze niet, want...

Elia bidt (Jacobus 5 : 18). Hij smeekt zijn God nu naar Israël te mogen gaan teneinde zijn grote strijd tegen den Baäl-Melkart te gaan strijden. Dan zegt Jahwè, in het derde jaar van de droogte: „Ga henen, vertoon u aan Achab, dan wil Ik regen op de aardbodem geven.”

Onbevreesd gaat Elia. Nu zal zijn vurig verlangen vervuld worden. Dicht bij Samaria treft hij Achabs paleisvoogd Obadja.

Obadja, de stille vrome. De man, die woonde als een kind van God, vlak bij de moordlustige Izebel. De man, die het waagde honderd profeten des Heeren te redden uit de slachting die Izebel onder hen aanrichtte; en die het aandurfde in de tijd van de hongersnood die honderd profeten te voeden in een spelonk met brood en water. Daarvoor was moed nodig. Izebel zou hem zeker gedood hebben, als ze het ontdekte.

Even plotseling als Elia de vorige maal verschenen is, verschijnt hij nu. Obadja herkent hem terstond. Hij valt op zijn aangezicht en er is een wondere ontroering in zijn stem als hij zegt: „Zijt *gij* daar, mijnheer Elia?”

De profeet uit Thisbe antwoordt: „Ja, ga heen, zeg tot uw meester: Daar is Elia!”

Beving grijpt Obadja aan. Zal dit een gang ten dode zijn voor hem? Hij ziet Achab komen, ziedend van woede, als hij hem deze woorden meegedeeld heeft. En hij ziet, op de plek waar Achab Elia treffen moet, den Thisbiet niet meer. En dan... dan zal Achabs woede zich

tegen hem keren en dan... de dood. Elia is immers zo'n wonderlijk geheimzinnige profeet. Hij verdwijnt even snel als hij verschenen is.

„Wat heb ik gezondigd, dat gij uw knecht overlevert in de hand van Achab, om mij ter dood te brengen?”

Hij pleit voor zijn leven bij Elia. Die staat daar rustig en hoort zijn pleitrede aan. Dan is kort en sterk zijn antwoord: „Zo waarachtig de Heere der heerscharen leeft, in Wiens dienst ik sta — ik zal mij vandaag aan Achab vertonen.”

Obadja gelooft en gaat, met... de moed des geloofs.

Elia wacht.

Hij heeft gezworen bij den Heere der heerscharen, Jahwè Sebaoth, den Gebieder van winden, wolken en regenstormen.

Achab komt, hij komt haastig. In zijn hart is toorn, maar ook vreugde: de regenmaker is er, het einde van de ellende is in zicht, daartoe zal hij dien Thisbiet wel dwingen.

Rustig wacht Elia hem af. In hem brandt het heilige vuur voor Jahwé. Daar is geen plaats voor vrees.

„Zijt gij daar, beroerder Israëls!” zegt Achabs toorn.

„Ik heb Israël niet beroerd, maar gij en uws vaders huis, doordat gij de geboden des Heeren hebt verlaten en de Baäls zijt nagelopen,” slingert Elia hem in het gelaat.

Achab ziet den ruigen Godsman daar voor hem. Zijn donkere ogen gloeien. Hij ziet in die ogen branden het vuur van de ijver voor Jahwè. Achab huivert. Hij waagt het niet, als eenmaal Jerobeam, de bruyt, de hand op te heffen en te gebieden: „Grijpt hem.”

Elia, Gods ridder zonder vrees, hoogopgericht, wint het van Achab, Izebels besluiteloze dienaar.

Achab zwijgt en doet wat Elia gebiedt: „Zend heen en laat heel Israël tot mij samenkomen naar het Karmelgebergte, ook de vier honderd vijftig Baäls- en Asjeraprofeten, die eten van Izebels tafel.”

Daar op Karmel zal de strijd gestreden worden tussen Elia en vier honderd vijftig priesters van Baäl en Astarte, tussen Jahwè en Baäl. Het volk Israël zelf zal kiezen. Zo wil het Elia.

Op Karmel, het gebergte dat uitloopt tot aan de zee, zijn ze vergaderd: Elia, Achab, Obadja, de vier honderd vijftig afgodspriesters en velen uit het volk Israël. Een Godsoordeel zal beslissen.

Daar staat Elia's imponerende gestalte. „Hoe lang zult gij aan beide zijden mank gaan? Indien de Heere God is, wandelt Hem na;

maar indien het Baäl is, wandelt dan hem na." Zo spreekt Elia. Doch het volk antwoordt hem niets.

Zo diep zijn ze weggezonden, dat er een wonder gebeuren moet om hen te doen spreken. Of is het vrees voor Achab, Izebel en hun priesterbende?

Elia vreest niet. Hij staat alleen tegenover allen. In hem is het zekere weten van de eindoverwinning. Gods werk zal immer zegepralen, gaande als 't moet door de diepste diepte.

„Ik ben als profeet des Heeren alleen overgebleven," vervolgt Elia, „terwijl de Baälsprofeeten vier honderd vijftig man sterk zijn. Laat men ons nu twee jonge stieren geven en laten zij voor zich den enen stier uitkiezen en hem aan stukken houwen en op 't hout leggen, maar geen vuur erbij doen. Dan zal ik den anderen stier gereedmaken en op 't hout leggen, maar geen vuur erbij doen. Roept gij dan de naam van uw god aan en ik zal de Naam des Heeren aanroepen. De God, Die dan door vuur antwoorden zal, die is de God."

„Dat is goed," zegt het volk. Voor een eerlijke oplossing is het nog te vinden.

Baäls dienaars mogen voorgaan. Ze beseffen niet het spel dat Elia met hen speelt. Gods profeet geeft hun den var hunner keuze, dan kan het spel beginnen, dat toch bittere ernst is.

Van de morgen tot de middag roepen Baäls priesters hun god aan: „O, Baäl, antwoord ons!" Ze voeren hun hinkdansen uit langs het altaar, maar er is geen geluid van antwoord.

Zwijgend ziet Elia het schouwspel aan. In zijn rechtvaardige ziel, waarin het ijvervuur voor Jahwè ontbrandt, is een walg. Zo groot groeit zijn afkeer, dat hij niet meer zwijgen kan. Hij moet spotten. En cynisch klinken zijn woorden:

„Roept flink luid, omdat hij een groot god is. Hij is zeker druk, of heeft zich teruggetrokken of is op reis. Misschien slaapt hij en dan moet gij hem wakker roepen." In deze laatste woorden culmineert zich de spot van Gods dienaar. Een god, die slaapt! En zong het volk in vroeger dagen, opgaande in blijde jubel naar Jeruzalem niet: „Zie, de Bewaarder Israëls zal niet sluimeren noch slapen!?" Is er nu niet één, die Elia's spot voelt?

Baäls priesters zeker niet. Ze roepen luider; ze wonden zich met zwaarden en speren tot bloedens toe. Ze geraken in razernij... maar zonder dat er antwoord komt. En van verre zit het volk, stil, bewonderenswaardig stil...

Totdat het drie uur in de middag wordt. Ver in het Zuiden, in

Jeruzalems tempel, zeggen Gods getrouwe priesters: „Komt, laten we het avondoffer den Heere opdragen.”

Het avondoffer: het lieflijke offer, waarin Jahwè's kinderen zich bijzonderlijk één voelden met hun God.

Elia maakt een einde aan het walgelijk schouwspel der in extase razende afgodspriesters. En er is tederheid, mededogen in zijn stem, als hij spreekt tot het volk, dat van verre toegezien heeft: „Nadert tot mij.”

In het volk is de toeneiging tot Jahwè reeds begonnen. Het volk voelt: Nu gaat het grote gebeuren. Nu is immers de beurt aan Israëls Bondsgod, den „Ik zal zijn”, den Heere, den God van Abraham, Izak en Jacob.

Des morgens antwoordden ze Elia niet eens; nu naderen ze tot hem. Ze zien hoe hij het oude vervallen altaar van ruwe stenen, dat eens dienst deed hier op Karmel, weer herstelt op Mozaïsche wijze. Ze zien hoe hij het hout schikt, den var slacht en de stukken ten offer legt op het altaar. Dat zijn oude, vertrouwde dingen.

Maar ze zien ook, dat hij een groeve rondom het altaar laat graven en dat hij twaalf emmers water op brandoffer en hout laat uitgieten (de beek Kison is dichtbij), zodat alles doordrenkt wordt met water en de groeve gevuld. Dat is nieuw. Maar ze weten, dat dit slechts hier geschieden moet, om straks als overtuigend bewijs te dienen.

En dan, als ver in 't Zuiden, in Jeruzalems tempel het avondoffer opgedragen wordt aan Israëls God, als er een grote stilte valt over de vele vergaderden op de Karmel, dan bidt Elia zijn gebed, ten derden male. Op zijn eerste bede was de grote droogte gekomen; op zijn tweede bede zond God hem naar Samaria, op zijn derde bede: „Heere, God van Abraham, Izak en Israël, laat het heden bekend worden, dat Gij God zijt in Israël, en ik Uw knecht, die door Uw ingeving al deze dingen doe...” op zijn inniger smeken: „Antwoord mij, Heere, antwoord mij en laat dit volk zien dat Gij, Heere, dè God zijt en dat Gij hun hart weer omkeert...” schiet Gods vuur fel als een bliksem van de hemel en verteert het brandoffer en het hout, ja slurpt zelfs het water op, dat in de groeve is.

En uit het zwijgende volk barst de duizendvoudige kreet: „Elja! Elja! De Heere is God! De Heere is God!”

Elia heeft zijn gebed gebeden. God heeft gesproken, omdat Elia's zaak Gods zaak was.

Een machtige vreugde vaart door Gods gezant. Hij is niet meer alleen. Het volk moet helpen zijn werk, dat hij alleen begonnen is,

te voltooien. Als het gejuich allengs verstomt, roept Elia: „Grijpt de Baälspofeten! Laat niemand van hen ontkomen!”

Ze worden gegrepen en afgevoerd naar de beek Kison. Slechts weinige ogenblikken later voert de Kison de lijken van Izebels troetelkinderen mee. De zee zal hen later wel op de kusten van Fenicië werpen, het land vanwaar hun gruweldienst kwam.

Achab heeft het gezien. Hij zwijgt in ontzetting.

Nu gaat Elia naar hem toe.

„Stijg op, eet en drink, want ik hoor het geruis van de stortregen,” zegt de profeet tegen den koning. Jahwè heeft zijn eerste en zijn derde bede verhoord, de tweede staat in verhoring te gaan. En terwijl Achab eet en drinkt, buigt Elia zich ter aarde en hij zegt de overvloeiende dank zijner ziel uit aan zijn God.

Intussen stijgt zijn knecht op naar de top van de berg, op welks zachtglooiende helling het Godsoordeel heeft plaatsgevonden. Zevenmaal ziet hij uit over de zee. De zevende maal ziet hij een wolkje als eens mans hand opkomen van de horizon, een zeker teken van naderend onweer en overvloedige regen.

En terwijl Achab dalwaarts rijdt naar Jizreël, wordt de hemel zwart van stormwolken. Een grote stortregen daalt zegenend neer op de dorstige velden. En midden door de grote zegen Gods gaat Elia vóór Achabs wagen uit als een eerbewijs door Gods profeet aan Israëls koning gebracht.

In Elia is het Jahwè zelf, Die Israëls koning eert: onbegrepen liefde Gods. Gods eerbewijs is voor Achab een wenk om nu den Heere te blijven dienen. Ach, Achab heeft die wenk niet verstaan.

Gods volk heeft gekozen. Nu zal er een glorieuze tijd aanbreken voor hen. In Elia's hart is de vreugde,

Want 't vrome volk, in God verheugd,
zal huppelen van zielevreugd,
daar zij hun wens verkrijgen.

Psalm 68 : 2

VERKLARINGEN

1. Volgens Jac. 5 : 18 bad Elia zelf om de grote droogte en ook om het eindigen daarvan. Hierop is gewezen in de vertelling.
2. Over de tijd van de droogte heerst geen eenstemmigheid. Door alle Bijbeluitleggers wordt aangenomen dat het geen drie jaar en zes maanden volgens onze tijdrekening geduurd heeft. Het is een ingewikkelde kwestie en het eindresultaat schijnt te zijn: ongeveer 20 maanden, beginnende vroeg in de lente en eindigende laat in de herfst (Dr van Gelderen in Korte Verklaring).
3. Karmel betekent: boomgaard.

4. Achab betekent: vadersbroeder.
5. 't Was in Fenicië al precies eender gegaan als in Israël van Jerobeam tot Achab. Steeds revoluties. De kleinzoon van Hiram, een jongetje nog, is door de vier zonen van zijn voedster vermoord; de vier zonen willen alle vier op de troon zitten tot Ethbaäl komt, de opperpriester van Astarte, vader van Izebel. Hij wordt tenslotte koning. Achab en Ethbaäl onderhouden vriendschappelijke betrekkingen. Uit het Noorden beginnen de Syriërs op te dringen. Ze bedreigen zowel Fenicië als Israël.
6. De paleisburcht en de tempel te Samaria lagen naast elkaar, evenals te Jeruzalem. Ze waren door een binnenplein gescheiden. Voorts lagen er de koninklijke voorraadhuisen. Het geheel was omgeven door een dubbele muur. Er zijn bij de opgravingen der laatste jaren veel ivoren plaatjes met figuren erop gevonden. De figuren zijn specifiek Egyptische tekens en symbolen. De invloed van Egypte was dus groot. In verband met deze plaatjes brengt men de naam „elpenbenen huis" uit 1 Kon. 22 : 39.
7. *Baäl* = heer. *Melkart* = koning.
8. Obadja betekent: vereerder van Jahwè.
9. 1 Kon. 18 : 32: „twee maten zaads", d.i. een wijdte van 24 liter zaad. Een „maat" = sea, is het derde deel van een efa.
10. Jizreël, de zomerresidentie van Achab lag ± 20 km van het Karmelgebergte.
11. „Hinken op twee gedachten" (1 Kon. 18 : 21) betekent eigenlijk „aan beide zijden mank gaan".
12. 1 Kon. 18 : 31: Elia demonstreert hierin de eenheid der tien en twee stammen.

81

HET SUIZEN VAN EEN ZACHTE STILTE

1 Koningen 19

In de grote eenzaamheid der woestijn, ten Zuiden van Juda, ligt een man onder een jeneverstruik. Het is bij de avond.

De man slaapt. Hij is blijkbaar niet bevreesd voor het wild gedierte, dat nu zijn holen verlaat, op zoek naar buit. Hij vreest blijkbaar niet de rovers der woestijn, die den eenzamen reiziger uitschudden of wellicht vermoorden. Of is hij misschien zo uitgeput van de reis door de hitte in deze dorre streek, dat de slaap hem overmand heeft?

Kijk, er gaat een glimlach over zijn verweerd gelaat. Heeft hij een schone droom?

Dan opent hij plotseling de ogen, ziet om zich heen en daar... aan zijn hoofdeinde, ligt een broodkoek, op gloeistenen gebakken, en een kruik water staat er bij. De man is niet verwonderd. Hij weet, Wie hem dit brood en dit water gebracht heeft. In zijn droom heeft een Engel hem aangeraakt, die zeide: „Sta op! Eet!"

Wie is deze man en wat doet hij hier, zo diep in de woestijn? Het is Elia, de Thisbiet, Gods geweldenaar van de Karmel. Elia in de eenzaamheid, waarom? Moet hij dan het machtige, reformatorische werk, dat hij op de Karmel begon, niet voortzetten? Laat hij dan zijn volk, dat honderdvoudig juichte: „De Heere is God!” zo in de steek? Waarom?

Achab is gekomen in zijn paleis te Jizreël, dwars door de stortregen, die als Gods regen neerstroomde op de dorre velden. Hij heeft verteld aan Izebel, alles wat Elia gedaan heeft. Hij was toch wel onder de indruk van Jahwè's vuurwonder en in zijn hart was de vreugde om de regen. Maar in Izebels ogen zag hij de woede groeien, toen hij vertelde, hoe deze al de profeten doodde met het zwaard. Izebels profeten, haar troetelkinderen, die zij voedde van haar tafel. Hoe is het mogelijk!

Izebel heeft haar besluit genomen, doortastende vrouw als ze is. En we verwachten, dat zij een van de krijgsoversten zal zenden, om Elia's hoofd weg te nemen. Daarvoor echter is Izebel te sluw. Ze weet dat Elia nu het volk op zijn hand heeft.

Nee, nu niet doden. Maar wel, een bode zenden. De bode vindt Gods profeet en dreigend klinken zijn woorden in Izebels naam: „Zo mogen de goden doen en zo mogen ze eraan toe voegen, — voorwaar, ik zal morgen om deze tijd uw leven gelijk maken aan dat van een hunner.”

Op het grote hoogtepunt van Karmel is bij Elia een lichamelijke en geestelijke inzinking gevolgd. Slechts zo kunnen we het verklaren, dat Elia vlucht. Hij had toch kunnen bedenken, dat dit slechts een dreigement was van Izebel. Immers, als ze hem werkelijk had willen doden, zou ze dit niet zo luidruchtig aangekondigd hebben. Zulk een boodschap hebben de profeten des Heeren, die ze vroeger doodde, vast niet ontvangen. Elia is echter geestelijk zo zeer vermoeid, dat hij zich hiervan in 't geheel geen rekenschap geeft. En nu zien we het onbegrijpelijke gebeuren: Elia vlucht...

Zijn enige kans op behoud ziet hij in een vlucht naar het Zuiden. Naar het Noorden waagde hij het niet. Daar zou Ethbaäl wel alles in 't werk stellen om den „moordenaar” der priesters van zijn god in handen te krijgen. Zo is hij gevlucht naar het Zuiden. Ook in Juda voelt hij zich niet veilig. Josafat, de koning van Juda, is immers sterk bevriend met Achab.

Te Berseba, in het uiterste Zuiden van Juda, ontslaat hij zijn knecht.

Dan trekt hij alleen de grote woestijn in.

In Elia is een grote moedeloosheid. Voor hem is alles verloren. Hij voelt de geweldige strijd, die hij gestreden heeft om Israël weer tot der vaderen God te brengen, als verloren. Wat rest hem dan nu nog? Slechts de dood kan nog een uitkomst voor hem zijn. Maar... de dood in de armen van Jahwè.

Elia blijft ook in deze volslagen wanhoop kind van God. „Het is genoeg. Neem nu, o Heere, mijn ziel weg, want ik ben niet beter dan mijn vaderen.” Deze bede zal de Heere verhoren, maar nu nog niet. Hij verhoort op Zijn tijd. Elia is nog niet aan het einde van zijn levenstaak.

Elia heeft gegeten en gedronken van Gods spijs en drank, dan legt hij zich weer neder. Weer valt hij in slaap en weer wekt hem straks des Heeren Engel, zeggende: „Sta op, eet, anders zou de reis voor u te veel zijn.” Na deze maaltijd en de heerlijke rust is Elia lichamelijk zo gesterkt, dat hij een reis van veertig dagen naar Horeb maken kan. Het is een weg van 480 kilometer.

Uit het rumoer van de strijd brengt God Zijn kind in de stilte.

Horeb! Zwijgend staan de rotsen, die eens dreunden van de donder van Jahwè, toen Hij hier Zijn wetten gaf. Wel sterk moet Elia aangetrokken zijn door deze rotsen. Hier ziet zijn geestesoog de machtige figuur van Mozes, den groten leider. Hier ziet hij de duizenden gelegerd aan de voet van de berg. Hier kan hij zich ongestoord verwikelen aan de grote historie van zijn eens zo grote volk.

De nacht valt over het gebergte Horeb. Elia gaat in een spelonk om te overnachten. En terwijl zijn geest in de droom nog bezig is met het heerlijke verleden van zijn diepgezonken volk, hoort hij Gods stem: „Wat moet gij hier, Elia?”

Elia heeft zijn antwoord klaar; zijn ziel is boordevol: „Ik heb zeer geijverd voor den Heere der heerscharen, want de Israëlieten hebben Uw verbond verlaten; Uw altaren hebben ze neergehaald en Uw profeten hebben ze met het zwaard gedood, zodat *ik* alleen overgebleven ben; en nu trachten ze mijn leven weg te nemen.”

Hier ligt Elia's ziel geheel open. Ijver voor Jahwè, dat was zijn levensdoel. En het resultaat? Hij alleen overgebleven! Ja, zo gezien was het ook wel wanhopig, was al zijn ijveren een volslagen mislukking geweest.

Maar God zal Zijn mismoedig kind troosten. Hij laat hem niet in wanhoop wegzinken.

„Ga naar buiten,” zegt Hij, „en ga op de berg voor het aangezicht des Heeren staan.”

Van het Oosten komt stralend de nieuwe dag als Elia naar buiten treedt. Nu zal de Heere voorbijgaan. Een grote en sterke wind raast om de rotsen, die scheuren en breken. Maar niet in de wind is de Heere.

Een beving dreunt op uit het ingewand der aarde — maar niet in de aardbeving is de Heere.

Een fel vuur zet de harde rotsen in vlammen, — maar niet in het vuur is de Heere. In Elia's ziel is de verwondering gekomen. Jahwè in sterke, machtige tekenen, dat was de gedachte van den Oudtestamentischen vrome. Zo verschijnt Hij hier niet.

De stilte is weergekeerd over Horebs bergen. Nog staat Elia aan de ingang der spelonk en wacht. Jahwè zal voorbij komen. Maar hoe? Niet in uiterlijke kracht en uiterlijk geweld.

Van ver ruist aan een zachte koelte. En opeens weet Elia: „Nu komt de Heere.” Hij omwindt zijn gelaat met zijn mantel, als om zijn ogen te verbergen voor de klare majesteit Gods. Wie zal God zien en leven?

Eens, vijf eeuwen geleden — was het op deze zelfde plaats? — heeft God Zich vertoond aan Mozes, op diens bede. Maar toen Hij voorbij kwam, bedekte Hijzelf, in Goddelijke liefde, Mozes' aangezicht.

Nu staat weer een groot Profeet hier aan de ingang der spelonk. En weer komt Jahwè. En in het suizen van de zachte koelte is Hij majestueuzer dan in orkaan, aardbeving of bliksemvuur. Niet door kracht of geweld, maar door Zijn geest zal het geschieden. Want in de stilte daalt Hij neer. En in die stilte is Gods stem vol liefde en troost.

„Wat moet gij hier, Elia?” vraagt de Heere.

En weer antwoordt Elia, wat hij reeds in de spelonk zeide.

Gods troost aan Elia is een nieuwe opdracht. Dat is wat een dynamische geest als die van den ruïgen, forsen profeet uit Thisbe nodig heeft. Elia moet strijden, dat is voor hem medicijn. Jahwè weet wat Zijn kind nodig heeft.

Drieërlei opdracht ontvangt hij: te zalven Hazaël tot koning over Aram, te zalven Jehu tot koning over Israël, te zalven Elisa tot profeet in zijn plaats. En deze drie zullen volbrengen het oordeel der vernietiging over Achabs wederspannige huis.

En dan... neen Elia is *niet* alleen als knecht Gods overgebleven in

Israël. Er zijn er nog zeven duizend, die de knie niet voor Baäl gebogen hebben, en wier mond hem niet hebben gekust. God laat Zijn werk op aarde niet uitroeien, nooit! Zelfs in de donkerste tijden, als de volkomen vernietiging van Zijn volk een voldongen feit schijnt, zelfs dan heeft Hij Zich een keurgarde van getrouwen gespaard. Dit is de grote troost geweest voor Zijne kinderen telkens, als de tijden donker werden en Satan oppermachtig woedde.

God, Christus houdt Zijn kerk in stand, wat er ook gebeurt. Door dit geloof gesterkt is Elia weer gegaan de lange woestijnweg naar het Noorden; door dit geloof gesterkt zijn Gods kinderen door de eeuwen gegaan; door dit geloof gesterkt gaan wij door onze dagen met opgeheven hoofd. God zal wel voor Zijn Kerk zorgen. Hij kan niet verlaten wat Zijn hand begon. En daarom kunnen we juichen, al schijnt het dat we alleen overgebleven zijn:

Gij, Heer, zijt onze roem, de kracht van onze kracht.
 Uw vrije gunst alleen wordt d'ere toegebracht!
 Wij steken 't hoofd omhoog en zullen d' eerkroon dragen
 door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen,
 want Gij zijt ons ten schild in 't strijdperk van dit leven.
 Gij zult ons nimmermeer verlaten noch begeven!

Psalm 89 : 8 (vrij)

VERKLARINGEN

1. Te *Berseba* laat Elia zijn knecht achter. We lezen nergens dat hij hem later weer aangenomen heeft. Blijkbaar heeft hij gedacht, dat hij niet meer terugkwam.
2. De *jeneverboom* of *rotem* = *struik*, een soort brem komt veel voor in de woestijnen ten Zuiden van Juda en ook wel in het Jordaangebied. Van de wortels maakt men *houtskool* (zie Ps. 120 : 4: *gloeiende jeneverkolen!*). Ze worden ook door heel arme mensen gegeten (zie Job 30 : 4). De struik is arm aan bladeren, maar de vele roevormige takjes geven toch enige schaduw; daarom kiezen de Bedoeïnen hem ook als legerplaats. Het was nu ongeveer November.
3. *Gloeistenen*: De eenvoudigste manier van bakken bij de Bedoeïnen. Men maakt een cirkel van kleine stenen en legt daarop een vuur aan. Zijn ze voldoende verhit dan wordt het vuur opgeruimd, het deeg op de gloeiende stenen gelegd, met de hete as bedekt en zo snel gebakken.
4. Met „de Engel des Heeren” in vers 7 is *niet* bedoeld: de Christus.
5. De tocht naar Horeb is een kleine 500 km. Daarover doet Elia 40 dagen. Hij heeft dus per dag niet veel gedaan. Dr van Gelderen in Korte Verklaring concludeert hieruit dat Elia niet jong meer geweest is.

6. Uit vers 8 *behoeven* we niet te concluderen dat Elia in 40 dagen niet at of dronk. Dat staat er niet bij in de tekst. In Ex. 34 : 28 staat het wel. Wellicht moeten we het zo opvatten dat Elia door de Goddelijke spijze weer kracht en moed kreeg om de reis voort te zetten.
7. In de vertelling laten we doorschemeren dat de rotsholte in vers 9 dezelfde is als die in Ex. 33 : 22. Dit hoeft niet, het staat er niet. Sommige Bijbel-uitleggers houden het er wel voor en er ligt veel aantrekkelijks in.
8. „Een storm die de bergen scheurt en de steenrotsen breekt” komt inderdaad in het Sinaïgebergte voor, volgens schrijvers die er gereisd hebben.
9. Elia ontvangt de opdracht Hasaël en Jehu te zalven. Dit heeft hijzelf niet gedaan. Waarschijnlijk door de historie van Naboth, die hierop volgt. Daar toont Achab berouw en dan wordt Gods oordeel over hem uitgesteld.
10. Abel Mehola lag in het Overjordaanse, 15 km ten Zuiden van Bethsan. Het woord betekent „*danswei*”, wellicht om Kananese dansen die hier vroeger gehouden werden voor een of anderen Baäl.
11. Elisa ploegde met twaalf ploegen tegelijk. Dus Safats akkers zullen wel een flinke uitgestrektheid gehad hebben. Op het tijdstip van onze tekst (vers 19) is Elisa waarschijnlijk 25 jaar oud.
12. 1 Kon. 19 : 19: „wierp zijn mantel op hem” betekent: liet hem zijn mantel (het was een warme lentedag) dragen. Dus als zijn knecht. Zo wordt hij Elia’s opvolger. Met het vernietigen van het gereedschap der runderen, de ploeg dus, neemt Elisa definitief afscheid van het landbouwbedrijf. Zo wordt hij Elia’s knecht en opvolger.

82

ACHABS ROOFMOORD

1 Koningen 21

Te Jizreël hebben ze elkaar ontmoet, Achab, de joviale koning en Naboth, de oprechte Israëliet, de gezeten boer. Naboths wijngaard, der vad’ren pand, grensde aan de tuinen bij Achabs paleis. Als vrije mannen stonden ze tegenover elkaar. Het was niet als koning, dat Achab aan Naboth vroeg: „Geef mij toch uw wijngaard en laat ik er een moestuin aan hebben, dan wil ik u een betere wijngaard ervoor in de plaats geven; of, als gij het verkieselijk vindt, wil ik u de geldswaarde ervoor geven.”

Doch Naboth zeide tot Achab: „Dat zij, om des Heeren wil, verre van mij, dat ik mijn vaderlijk erfdeel aan u zou geven!”

Naboth is de orthodoxe Israëliet, die leeft bij de Mozaïsche wet.

Hij is de boer, die vergroeid is met zijn grond, zijn vaderlijk erfdeel, waarvan Mozes bepaald had, dat het niet vervreemd mocht worden. En Naboth is een vrije Israëliet, die zijn grond wil behouden, om des Heeren wil.

Zo is het conflict tussen Achab en Naboth, een conflict, dat hoegenaamd geen reden van bestaan heeft, omdat Naboth volkomen in zijn recht staat.

Achab, de dwingeland, is naar zijn huis te Samaria gegaan, gemelijk en toornig. Hij is neergevallen op een der sofa's, die langs de wanden van een zijner kamers staan, heeft zijn aangezicht gekeerd naar de wand als een mokkend kind en weigert alle voedsel.

Izebel hoort het, de rigoreuse koningin. Ze gaat naar haar ge-
maal en laat hem vertellen de oorzaak van zijn gemelijkheid. „Hoe komt uw humeur zo slecht, dat gij geen brood eet?” vraagt ze. Achab vertelt en onderwijl groeit schampere spot in Izebels door-
trapt boze ziel.

„Oefent *gij* nu een koninklijke macht uit over Israël? Sta op, eet brood en laat uw hart vrolijk wezen. *Ik* zal u de wijngaard van Naboth bezorgen!” Zij, Izebel, zal dat doen.

Naboths lot is bezegeld. Wee hem, met wien zij zich bemoeit. En als er nog iets van rechtvaardigheid in Achabs ziel geweest was, zou hij opgesprongen zijn van zijn sofa en hij had gezegd: „Dàt nooit!” Maar Achab springt niet op en hij antwoordt niet. Hij laat Izebel de vrije hand; zo wordt hij de hoofdschuldige in het drama dat zich nu gaat voltrekken.

Izebel, de laaghartige. Ze schrijft brieven in Achabs naam, hecht er zijn koninklijk zegel aan en zendt de brieven naar de oudsten en notabelen der stad Jizreël.

„Roept een vasten uit,” staat er in de brieven, „en zet Naboth aan de spits van het volk, aan het hoofd van de tafel en zet twee mannen tegenover hem, Belialszonen, duivelskinderen en laat ze aldus tegen hem getuigen: „Hij heeft God en den koning vaarwel gezegd! Brengt hem dan naar buiten en stenigt hem dood.”

Zo staat het in de brieven en zo zal het geschieden; zo door en door corrupt zijn de oudsten en notabelen van Jizreël! Wee het land welks koning een booswicht is.

Onder de zware stenen, geworpen door de kliek booswichten, die Jizreëls oudsten en notabelen waren, sterft Naboth, sterven ook zijn zonen. Izebel doet haar duivelswerk grondig in de Naam van Jahwè, onder een mom van vroomheid. Want wie God en den koning

vaarwel zegde, d.w.z. vloekte, die werd gestenigd volgens Gods woorden, eenmaal gesproken tot Zijn volk Israël.

Gods kinderen vermoord door de duivelse Izebel en haar duivelse echtgenoot... in Gods Naam. Zal God dit zien en *niet* wreken? God heeft het gezien en... Elia is dichtbij.

„Toen kwam het woord des Heeren tot Elia den Thisbiet: Maak u op, daal af, Achab, den koning van Israël tegemoet. Zie! hij is in de wijngaard van Naboth, waarheen hij afgedaald is, om die in bezit te nemen. Dan moet gij aldus tot hem spreken: Zo zegt de Heere: Ter plaatse, waar de honden het bloed van Naboth gelekt hebben, zullen de honden ook uw bloed lekken.”

Elia gaat terstond. Hij is weer geheel opgeveerd na de diepe geestelijke inzinking in de woestijn. Hij is weer de sterke man, de ruige profeet, die onbevreesd in de nabijheid van Jizreël durft vertoeven, de krachtfiguur die het tegen Achab durft opnemen.

Achab, hij is van Samaria afgedaald naar zijn nieuwe bezitting, Naboths wijngaard, te Jizreël (afgedaald omdat Samaria ruim 300 meter hoger lag dan Jizreël). Met Jehu en Bidkar, twee generaals, doorwandelt hij de wijngaard, en rijdt dan buiten de stad over het gebied, waar gisteren de roofmoord gepleegd werd op Naboth en diens zonen. Dit gebied is de akker, het bouwland van Naboth, dat grenst aan de muur van Jizreël. En hier, op deze plaats van hemel-schreiend onrecht, staat plotseling Elia voor hem. Even plotseling is zijn verschijning als vóór de grote droogte en daarna.

Daar staan ze weer tegenover elkaar: de koning, die een willoos werktuig is in de hand der duivelin Izebel en kinderlijk blij is met zijn nieuwe bezit, waaraan het bloed des rechtvaardigen kleeft en Elia, de geweldige, Gods boetgezant in zijn grove profetenmantel; Elia, de man wiens blik den willozen koning doorboort. Achter Elia staat Jahwè zelf.

Met een ruk staat Achab stil. Vlak achter hem bevinden zich Jehu en Bidkar, zwijgend als hun koning. Achab heeft geen tijd eerst te spreken. Kort, fel, afgebeten klinken Elia's woorden. Pas als hij even pauzeert om tot het tweede gedeelte van zijn oordeelsaankondiging te komen, kan Achab spreken: „Hebt gij mij gevonden, o mijn vijand!”

Elia's „ja” snijdt alle verdere discussie af. En dan, dan komen ze, de woorden als mokerslagen op Achabs aan den duivel verkochte ziel: „Wijl gij u verkocht hebt, om te doen wat kwaad is in de ogen des Heeren — zie, daarom ga ik een ramp over u brengen. Ik zal u

wegvegen. En Ik zal van Achab elk mannelijk individu uitroeien, den belemmerde en den onbelemmerde in Israël. Dan zal Ik uw huis gelijk maken aan dat van Jerobeam, den zoon van Nebat en aan dat van Baësa, den zoon van Ahia, wegens de terging, die ge Mij aangedaan hebt, zodat ge Israël tot zonde hebt verleid.”

Ja, ook over Izebel heeft de Heere gesproken, – aldus: „De honden zullen Izebel eten aan de voormuur van Jizreël. Wie van Achab in de stad sterft, dien zullen de honden eten; en wie op het veld sterft, dien zal het gevogelte des hemels eten.”

Zo spreekt Elia met een stem, die machtig is van heilige toorn. Achab is bleek geworden. Hij heeft de bekende vloek gehoord. En hij weet het: door die vloek is Jerobeams dynastie ondergegaan, evenals die van Baësa. Onfeilbaar zeker weet hij het: door deze vloek zal ook zijn huis weggevaagd worden van de aardbodem.

Elia keert hem de rug toe; in het rustige weten van onschendbaarheid verlaat hij Naboths akker.

En Achab... hij scheurt zijn klederen en gaat naar Samaria; daar legt hij zijn koninklijke kleding af en trekt het grove rouwgewaad aan. Achab is volkomen verslagen en geen Izebel vermag hem nu te troosten.

En dan — o wonder van Jahwè's liefde, dan spreekt de Heere tot Elia: „Hebt gij gezien, dat Achab zich voor Mij vernederde? Omdat hij zich voor Mij vernederd heeft, zal Ik het kwaad niet in zijn dagen brengen; in de dagen van zijn zoon, zal Ik het kwaad over zijn huis brengen.” In Achab is iets anders, iets beters naar voren gekomen, al is dit helaas niet het beste andere, de bekering. Daarom wordt het vonnis wel verzacht, niet verzwakt.

Zo is onze God. Zelfs de geringste verandering ten goede wordt reeds door Hem opgemerkt en... gewaardeerd. Maar zal het goed zijn in ons leven, dan moet zulk een geringe verandering uitgroeien tot de grote, de absolute verandering. Met halve maatregelen kan God geen genoeg nemen. Omdat de absoluut Rechtvaardige de volkomen Goede is, eist Hij van ons ook de absolute rechtvaardigheid, de absolute goedheid. En daaraan kunnen wij, zelfs bij een waarachtige bekering niet voldoen. Dit stemt ons weemoedig, maar niet wanhopig. Want die wanhoop is weggenomen door het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt door Zijn kruisdood. Daarom kunnen we zeggen in eerbiedige verwondering:

Welk een Vriend is onze Jezus,
 Die in onze plaats wil staan;
 welk een voorrecht, dat ik door Hem,
 altijd vrij tot God kan gaan.
 Dikwijls derven wij veel vrede,
 dikwijls drukt ons zonde neer,
 maar wij mogen 't alles brengen
 in 't gebed tot onzen Heer!

VERKLARINGEN

1. Te Samaria stond Achabs paleis; te Jizreël zijn buitenverblijf.
2. Gemelijk is ontstemd.
3. Een zegel werd in was onder aan de brief gedrukt ten teken van echtheid.
4. Een vasten was een boetedag b.v. in tijd van nood, gevaar, hongersnood e.d. De mensen moesten samenkomen gekleed in een zak, d.i. een grof kleed, de gehele dag vasten en klaagliederen zingen. Men erkende zijn schuld, of, indien die onbekend was, zocht men de oorzaak. Dan werd er vaak een rechtszitting gehouden (hier te Jizreël) waarin de oudsten beslisten. Van zo'n rechtszitting in ons verhaal wordt Naboth voorzitter. Hij wordt gestenigd door de vergadering, die hij presideerde. Dit is het duivelse van Izebel.
5. Gezegd betekent gelasterd. Eigenlijk: vaarwel gezegd, dus gevloekt.
6. De honden zijn in 't Oosten vuile en verachte straaddieren.
7. Volgens het gebruik wierpen de getuigen de eerste steen. Hiertoe werd een zeer zware steen genomen, zodat de dood al haast dadelijk intrad.
8. Het vonnis over Achabs huis, dat Elia hier aankondigt, is twaalf jaar na Achabs dood uitgevoerd door Jehu, denzelfde, die nu in Achabs gevolg was.

„DIE ZICH AANGORDT...”

1 Koningen 20, 22 : 1-40 en 2 Kronieken 18

„**B**enhadad nu, de koning van Aram (Damascus), verzamelde zijn ganse leger, twee en dertig koningen, die bij hem hoorden en paarden en wagens.”

Benhadad, de koning der Syriërs, gaat ten oorlog tegen Achab. In een geforceerde mars komt hij zelfs tot voor de poorten van

Samaria. De stad heeft ijlings de poorten gesloten en het wordt een geregeld beleg.

De koning van Aram is echter niet van plan lang voor de muren van Samaria te blijven liggen. Hij kan de heuvel, waarop de stad gebouwd is, bestormen, maar dat kost veel krijgsvolk. Hij kiest een andere weg. Hij zendt boden naar de stad, naar Achab en laat tot hem zeggen: „Zo zegt Benhadad: Uw goud en uw zilver is voor mij en uw mooiste vrouwen en kinderen zijn voor mij.”

Zozeer is Achab overrompeld door de snelle opmars der Syriërs, tijdens welke hij wellicht reeds slag geleverd heeft tegen hen en verloren, dat hij antwoordt: „Naar uw woord, mijnheer de koning, van u ben ik en al het mijne.”

Echter, met dit antwoord is Benhadad niet tevreden. De boden komen weer en ze zeggen: „Zo zegt Benhadad: Meent gij, dat ik tot u heb laten zeggen: Uw zilver en goud en uw vrouwen en kinderen moet gij mij *geven*?! Integendeel: morgen omtrent deze tijd zal ik mijn hovelingen tot u zenden: die zullen uw huis en de huizen uwer hovelingen doorzoeken, alles wat dan in hun ogen begerlijk is, dat zullen ze *nemen*.” Dit is Achab toch wel wat tē kras. Hij roept de oudsten des lands, die met hem in de stad gevlucht zijn en vertelt hun van de eisen van Benhadad. De oudsten zijn flinker dan Achab. „Gij moogt niet luisteren en gij moet niet inwilligen,” zeggen ze. Deze taal sterkt Achab. Kort en bondig geeft hij den veroveraar bescheid: „Deze zaak kan ik niet doen!”

Benhadads toorn ontvlamt. „Zo mogen mij de goden doen,” zegt hij, „indien het puin van Samaria voldoende zal zijn om de holle handen te vullen van al het volk, dat achter mij komt.” Typisch Oosterse bombast!

Daartegenover stelt Achab zijn koel zakelijk antwoord, dat een gevleugeld woord geworden is door alle eeuwen heen: „Die zich aangordt beroeme zich niet, als die zich losmaakt.” (Wie de wapengordel om doet, moet zich niet beroemen, alsof hij die reeds aflegde.)

Benhadad is drinkende met zijn hovelingen als dit antwoord van Achab tot hem komt. „Stelt op!” beveelt Benhadad en het leger maakt zich gereed tot de aanval op³ Samaria. Het ziet er donker uit voor Achab.

Maar dan komt een profeet tot Achab met een boodschap van Jahwè, den Heere der legerscharen. „Heel die grote, rumoerige schare der Syriërs zal ik heden in uw handen geven; dan zult gij gewaar worden, dat Ik de Heere ben.”

Achab ziet den profeet ongelovig aan. Hij had zich reeds voorbereid op een laatste wanhopige strijd. Is dit een lichtpunt? Gretig vraagt hij den profeet door wien de Heere de Syriërs verslaan zal.

„Door de jonge manschappen der districtshoofden,” antwoordt de profeet. En Achab zelf moet de strijd aanbinden.

't Zijn er niet veel, die jonge manschappen. Maar twee honderd twee en dertig. En er zijn maar zeven duizend Israëlieten als reserve hem overgebleven. Maar achter hen staat Jahwè en als Hij meestrijdt, dan is de overwinning zeker.

Benhadad is zo zeker van *zijn* overwinning dat hij zich een roes drinkt in de loofhutten van de wijngaarden van Samaria. Volkomen zorgeloos is hij. Als zijn verkenners hem melden de uittocht uit Samaria van de keurbende, dan zegt hij: „Grijpt ze levend, hetzij ze tot vrede uitgetrokken zijn of tot oorlog.”

„Grijpt ze levend!” Het woord van den halfdronken koning Benhadad (zoon van den god Hadad!). Maar de keurbende slaat met doodsverachting in op het leger der Syriërs. Ze vluchten in verwarring en met hen vlucht... Benhadad. Hij ontkomt met enige ruiters, gezeten te paard.

De Israëlieten behalen een schitterende zege. Doch we lezen niet, dat Achab den Heere een dankoffer brengt. Dat jaar komen de Syriërs niet meer terug. De winter komt en dan wordt er niet gevochten.

Maar als de lente weer het nieuwe leven wakker roept in de natuur, ontwaakt in de Syriërs weer de drift om tegen Israël te gaan strijden.

Benhadads hovelingen zeggen tot hem: „De god der Israëlieten is een berggod; daarom zijn ze sterker dan wij. Maar we moeten tegen hen strijden in de vlakte; zo zijn wij sterker.”

Arm heidendom. Zal de Heere van hemel en aarde niet spotten met de dwaze waan dezer volken?!

In Aram vindt de algemene mobilisatie plaats. En weldra is het leger van Benhadad weer op het oorlogspad.

Ook Israël wordt gemonsterd. En tussen Nazareth en Naïn komen de legers tegenover elkaar. Hun hoofdmacht laten de Israëlieten niet zien, die ligt achter de heuvels, maar tegenover den vijand legeren twee kleinere afdelingen, als twee kudden geiten. Zo blijven ze zeven dagen tegenover elkaar liggen. Benhadad is nuchter en voorzichtiger geworden. Maar ook nu zal hij niet overwinnen.

De Godsman komt weer tot Achab, zeggende: „Zo zegt de Heere:

Omdat de Arameërs gezegd hebben: Een berggod is de Heere en geen vlaktegod — daarom zal Ik heel deze rumoerige schare in uw hand geven; dan zult gij gewaar worden, dat Ik de Heere ben.”

Op de zevende dag ontbrandt de strijd. Weer delven de Arameërs het onderspit, nu in de vlakke. Het overblijfsel van Benhadads leger vlucht naar Afek, in wilde paniek. Ze verdringen zich voor de twee poorten der stad, klauteren tegen de muren op, die bezwijken onder het geweld der zeven en twintig duizendtallen. De muren storten op de krijgers en zo wordt de rest van Benhadads leger vernietigd.

Reeds rennen de Israëlieten aan. Weerloos is de stad Afek, waarin Benhadad als een der eerste vluchtelingen zich bevindt. Hij probeert met zijn hovelingen een schuilhoek te vinden, waar hij zich verbergen kan voor het speurend oog der Israëlieten. Hij vlucht van kamer in kamer, maar Benhadads hovelingen adviseren: „Laten wij rouwstof om onze lendenen doen en een touw om ons hoofd en laten wij uitgaan tot den koning van Israël. Wij hebben immers gehoord dat de koningen van Israël waarlijk gemoedelijke koningen zijn.”

Zo gebeurt het.

Daar gaat de stoet de stad uit, waar Achab nog vertoeft. Benhadad blijft wat achter om te vernemen uit welke hoek de wind bij Achab waaien zal. Als muziek klinkt het in Achabs oren: „Uw knecht Benhadad zegt: Moge toch mijn leven gespaard blijven.”

Zozeer is Achabs ijdelheid gestreeld, dat hij zijn verstand laat varen. „Leeft hij nog?! Mijn *broeder* is hij!” roept hij uit.

Benhadads hovelingen staan perplex over zoveel goedertierenheid. Dit hadden ze niet durven hopen. Ze halen hun in rouwgehulden koning, die als Achabs *broeder* op diens wagen mag klimmen. En Benhadad is diplomatiek genoeg om de gelegenheid uit te buiten.

„De steden,” zegt hij, „die mijn vader (Benhadad I) van uw vader (Omri) genomen heeft, zal ik terug geven; verder moogt gij u bazaars in Damascus aanleggen, zoals mijn vader in Samaria heeft aangelegd; en wat mij persoonlijk betreft, moge ik onder verdrag afscheid van u nemen.”

Benhadad, de slimmeling, en Achab, de ijdele dwaas. Hij vergeet, dat de koning van Aram niet zijn gevangene, maar Gods gevangene is. En die mocht hij niet loslaten. Benhadad stond onder de ban, gelijk eenmaal Agag, de koning der Amalekieten.

Jahwè moet Achab daarvoor straffen. Een profeet komt tot hem,

die Achab eerst zijn eigen vonnis laat vellen, zoals David eenmaal deed toen de profeet Nathan tot hem kwam. En als Achab dit vonnis voor het laten ontsnappen van een gevangene, de dood of een zware geldboete, uitgesproken heeft, dan laat de profeet zien, dat hij een profeet van Jahwè is, door een teken dat Gods profeten droegen aan het voorhoofd. En uit de mond van dezen profeet hoort Achab zijn eigen vonnis: „Zo zegt de Heere: Omdat gij den man, die onder mijn ban stond (Benhadad) uit de hand hebt laten gaan, zal uw leven in de plaats van het zijne wezen en uw volk in de plaats van zijn volk.”

Nu weet Achab het: Hij zal sterven in de oorlog tegen Benhadad en zijn Arameërs en Israël zal dienstbaar worden aan hen. (Dit is vervuld onder Jehu en Joahaz.) En Achab, in plaats van zich te verootmoedigen, gaat naar Samaria, gemelijk en toornig.

Drie jaren verlopen.

Benhadad II, de koning van Aram, is gestorven en opgevolgd door Hadadezer, wellicht zijn jongere broer. Met Hadadezer is Achab ten strijde getrokken tegen Salmanassar, den koning der Assyriërs, het geduchte en wrede volk, dat snel opkomt in het Oosten. De Assyriërs bedreigen zowel Aram als Israël. De onderlinge veten zijn een ogenblik vergeten en als verbonden trekken ze beiden op, Achab en Hadadezer. Bij Karkor aan de Orontes komt het tot een treffen, waarin de verbonden legers van Syriërs en Israëlieten zegevieren. Als overwinnaar komt Achab thuis. Het Assyrische gevaar is voorlopig afgewend.

Josafat, de koning van Juda, de zoon van Asa, heeft van Achabs heldendaden gehoord. Hij komt naar Samaria om Achab te feliciteren en uit zijn mond het verloop der expeditie te horen. Achab is niet weinig gestreeld door deze belangstelling. Hij richt een groot feestmaal aan ter ere van Josafat.

De onderlinge ruzie tussen Juda en Israël is vergeten, was eigenlijk reeds lang vergeten, want meer dan tien jaar geleden werd het huwelijk gesloten tussen Josafats zoon Joram en Achabs dochter Athalia, een tweede Izebel.

Geruime tijd blijft Josafat aan Achabs hof. Op zekere dag vraagt Achab aan zijn ministers: „Weet gij wel, dat Ramoth in Gilead eigenlijk van ons is?”

Ramoth, de twistappel tussen Israël en Syrië, de stad, die een sleutelpositie innam in het Overjordaanse, was reeds onder Omri

door Benhadad I aan Israël ontruikt. Als Josafat nu mee wil strijden, zal het gemakkelijk vallen deze stad te heroveren.

Josafat zegt Achab volledige steun toe. Het zal hem bange ogenblikken bezorgen.

De mobilisatie kan beginnen, maar Josafat is niet gewend in de strijd te gaan, zonder naar het woord des Heeren gevraagd te hebben. Hij is een koning, die de voetsporen van zijn vromen vader Asa drukt. Daarom zegt hij tegen Achab: „Raadpleeg toch eerst het woord des Heeren.”

Achab heeft hier niet op tegen. Op 't stuk van de godsdienst is hij tamelijk onverschillig, een soort verlicht despoot. Josafat kan zijn zin krijgen.

Achab verzamelt niet minder dan 400 profeten tegelijk. Maar het zijn niet de echte profeten; het zijn zwendelaars, die profeteren wat den koning aangenaam is.

„Trek op en de Heere zal Ramoth geven in de hand des konings,” zeggen ze. Eén van hen, Zedekia, zet kracht bij aan zijn woorden, door zich van twee metalen horens te voorzien. „Hiermede zult gij Aram stoten tot verdelgens toe,” zegt hij.

Maar Josafat voelt wel, dat dit valse profeten zijn. De Heere bedient zich niet van een troep schreeuwers. „Is er hier niet nog een profeet des Heeren?” vraagt hij hoffelijk.

„Inderdaad,” antwoordt Achab, „hier is nog één man om door hem den Heere te vragen. Maar ik haat hem, omdat hij over mij niets goeds profeteert, maar enkel kwaad: Micha, ben Jimla.” „De koning moet zo niet spreken,” meent Josafat en... Micha wordt gehaald.

't Is wel in een eigenaardige situatie waarin Micha moet optreden. Achab en Josafat zitten op hun tronen op een dorsvloer bij de poort der stad. Voor hen staat de bende schreeuwende profeten, Zedekia-met-de-hoornen aan 't hoofd. Maar daardoor laat Micha zich niet van zijn stuk brengen. Evenmin als dit geschiedde door de woorden van den bode, die hem kwam halen en die zeide: „Doe als de 400 profeten en spreek gunstig tot den koning.”

Minzaam vraagt Achab aan Jahwè's profeet: „Micha, zullen wij naar Ramoth in Gilead gaan ten strijde of zullen wij het laten?”

Er is spot in Micha's ogen als hij den koning aanziet en antwoordt: „Trek maar gerust op. De Heere zal het in de hand des konings geven.”

Achab ziet die spot en hij voelt ze in Micha's woorden. Het stemt hem wrevelig. Hij voelt zijn prestige ondermijnd door dien stout-

moedigen profeet en hij bezweert hem, alleen maar de waarheid te spreken in de *Naam van Jahwè*.

Micha laat de eed niet onbeantwoord. Hij zal de waarheid spreken. „Ik zag heel Israël verstrooid op de bergen als schapen, die geen herder hebben. En de Heere zeide: Deze hebben geen heer; laat ze elk in vrede terugkeren naar zijn huis.”

Dat is een andere profetie dan die van Zedekia met de ijzeren hoornen. Geen wonder, dat Achab tot Josafat zegt: „Ik heb u immers gezegd: Hij profeteert over mij niets goed maar enkel kwaad.” Geen wonder!

Maar Micha reageert niet op de uitroep van Achab. Hij is nu Jahwè's werktuig en in een wonderlijke parabel vertelt hij van een vergadering in de hemel. Hij eindigt met de conclusie: „Welnu dan, zie! De Heere heeft een leugengeest gelegd in de mond van al uw profeten hier tegenwoordig; doch de Heere zelf heeft ongunstig over u (Achab) gesproken.”

Zedekia, de valse profeet, laat zich dit niet zeggen. Hij treedt op den profeet Micha toe, slaat hem op de kaak en zegt: „Dacht ge dat de Geest des Heeren bij mij vandaan gegaan is, om met u te spreken?!”

Een daad van geweld kan echter Gods kind niet intimideren. En de reactie daarop is tegengesteld aan wat de vijand bedoelt. Zedekia moge Micha in het gelaat, wellicht op de mond slaan, hij kan die mond niet sluiten. „Let op! Gij zult het zien op die dag, waarop gij van de ene kamer in de andere zult gaan om te vluchten.”

Achab wil Micha's onheilzware woorden niet langer aanhoren. „Neem Micha, breng hem weer weg — naar Amon, den stadprefekt, en naar Joas, den prins, en zeg: Zo zegt de koning: Zet dezen in de gevangenis, geeft hem bekrompen brood en bekrompen water, totdat ik in welstand wederkeer.”

„Als gij in welstand wederkeert, heeft de Heere door mij niet gesproken,” zijn Micha's laatste woorden. Achab heeft den profeet nooit meer gezien. Want...

Ze trekken op tegen Ramoth in Gilead, Achab en Josafat, van wien wij dit niet begrijpen. Het helpt Achab niet, dat hij zich vermomt. Gods vinger zal een der duizenden pijlen de weg wijzen. De maat van Achabs ongerechtigheden is vol.

„Toen spande een man argeloos zijn boog en trof den koning van Israël tussen de verbindingsstukken en het pantser. Daarop zeide deze tot zijn wagenmenner: Wend uw hand en voer mij

uit het leger, want ik ben gewond.”

Maar Achab, die niet direct dodelijk gewond is, komt op dit bevel terug. Het zou de zekere nederlaag voor zijn troepen geweest zijn. En het ontbrak Achab, bij al zijn boosheden, niet aan dapperheid.

Hij blijft tot aan de avond in zijn strijdswagen staan, terwijl zijn bloed wegvloeit in de bak van de wagen. Dan, als de zon bloedrood ondergaat over het slagveld, gaat ook Achabs leven onder.

Sterven in de avond. Is er iets schoners voor Gods kinderen?! De zon voor eeuwig zien opgaan in de hemelse gewesten. Of Achab dit gezien heeft, wij weten het niet. Wij zullen er ook niet over oordelen. God zal dit doen.

De strijd is geëindigd. Het volk weet, dat zijn koning dood is. Het leger ontbindt zich, een iegelijk keert terug naar zijn stad en zijn landstreek.

Maar door Samaria's poort gaat een droeve stoet. Achab, de koning, die trots Micha's profetie ten strijde gegaan is, keert dood weer. Hij wordt begraven te Samaria.

En als men dan de koningswagen afspoelt aan de vijver van Samaria, terwijl de vrouwen, die aan Baäl en Astarte gewijd waren zich wiesen, likken de honden Achabs bloed, naar het woord des Heeren, dat Hij gesproken heeft.

Gods Woord gaat in vervulling. Laat ons dit weten, opdat het mede moge werken om ons staande te houden in de ure der verzoeking.

Dus krijg ik van mijn plicht,
o God, een klaar bericht.
Wat is 't vooruitzicht schoon:
hij, die op U vertrouwt,
Uw wetten onderhoudt,
vindt daarin grote loon!

Psalms 19 : 6a

VERKLARINGEN

1. De twee oorlogen in hoofdstuk 20 zijn van 858 en 857 v. Chr. De vrede van drie jaar is van 857-854 v. Chr. Achab stierf dus in 854 v. Chr.
2. 1 Kon. 20 : 1: „twee en dertig koningen”: waren wellicht stadskoningen.
3. 1 Kon. 20 : 20: „zo het stof van Samaria enz.”, d.i. Mijn leger is zo groot, dat er niet genoeg zal wezen voor mijn soldaten als elk maar een handjevol puin neemt. Enorme opsnijderij!
4. Achab is in de diplomatieke oorlog fijner dan Benhadad. Achab is een gentleman, dat blijkt herhaaldelijk.

5. In 1 Kon. 20 : 13–25 zien we Achab wel van zijn mooiste kant.
6. 1 Kon. 20 : 24: De koningen moeten weg. Die waren te veel soeverein. Stadhouders waren meer afhankelijk van Benhadad. Dus het is een streven naar centralisatie.
7. De slag bij Afek was dus in 857 v. Chr.
8. 1 Kon. 20 : 35: Hier staat voor het eerst in het Oude Testament „*zonen der profeten*”. Ze zijn geen op zichzelf staande Godsmannen, maar mensen die leefden in een of andere vorm van profetische gemeenschap (Dr van Gelderen). Toch ontvangen ook zij rechtstreeks de profetie van Jahwè.
9. 1 Kon. 20 : 38: „hij vermomde zich met as boven zijn ogen” is: „hij droeg een verband om zijn hoofd als een gewond soldaat”. Als hij het verband afrukt (vers 41), dan ziet de koning dat hij een profetenzoon is. Waaraan? Waarschijnlijk aan een teken aan het voorhoofd in de buurt der ogen. Dat was dus een herkenningsteken.
10. 1 Kon. 22 : 10: „op het *plein*” = op de gemeenschappelijke dorsvloer, die vlak buiten de poort lag.
11. De ijzernen horens van Zedekia hadden een symbolische betekenis, die in het oude Oosten heel bekend was. De stier was bij de Egyptenaren alsook bij de Assyriërs het symbool van kracht.
12. In 1 Kon. 22 : 15 hebben we weer een karaktertrek van Achab. Tegen Benhadad was hij *ridderlijk*; tegen Naboth *joviaal* (aanvankelijk!), tegen Micha beheerst hij zich als een echte gentleman. Hij haatte hem en toch spreekt hij hem vertrouwelijk aan, dit om Josafat. 't Is weer fijn-gevoeld.
13. 1 Kon. 22 : 21: een *geest*: bedoeld is de personificatie van de leugen. Bedenk dat Micha een *visioen* vertelt. Achab heeft de leugen gewild met zijn 400 profeten. Welnu: in de straffende gerechtigheid Gods krijgt hij juist wat hij heeft gewild. Dat is de toepassing van Micha's visioen.
14. 1 Kon. 22 : 27: „bekrompen brood en water” is: een klein rantsoen.
15. 1 Kon. 22 : 28: „Hoort, gij volken altgeder!” d.i. laat alle volken die hier vertegenwoordigd zijn, dus: Moabieten, Feniciërs, Filistijnen, Ammonieten, het horen. Er waren wellicht vreemdelingen in het gevolg van Achab en Josafat.
16. Volgens 1 Kon. 22 : 31 ging de strijd van Hadadezer tegen Achab, Josafat en de hogere en lagere aanvoerders („groot” en „klein”) moesten ontzien worden.
17. 1 Kon. 22 : 32: „Maar Josafat riep uit”, waarschijnlijk een oorlogskreet.
18. 1 Kon. 22 : 39: „het elpenbenen huis” = het paleis waarin veel ivoor was als versiersel.
19. In Achabs dagen is Jericho weer opgebouwd door Hiël (= God leeft). Bij de grondlegging wordt zijn oudste zoon Abiram (wellicht levend) ingemetseld in het fundament. De jongste zoon Segub wordt ingemetseld waar de zware ringmuur gesloten wordt met het poortenstelsel. De twee „bouwoffers” zijn gebracht: *zwart heidendom*. Aan Jozua's vloek is voldaan (Jozua 6 : 26). En Achab heeft een waardevolle vesting gekregen tegen Moab.

JOSAFAT, STRIJDER VOOR GOD EN RECHT

1 Koningen 22 : 41-52; 2 Koningen 3; 2 Kronieken 17 en 19-21

„Voor Josafat en Juda,” klonk de krijgskreet uit de mond van Josafat, toen de Syriërs in de slag bij Ramoth op hem aanhielden in de mening dat hij Achab was. Ze hadden van hem afgehouden en toen tegen de avond de roep door het leger ging, dat koning Achab dood was, gaf een iegelijk de strijd op. Ook Josafat, de koning van Juda, de godvrezende maar onvoorzichtige koning, was naar zijn huis gegaan.

In het vierde jaar van Achabs regering had Josafat het rijk van zijn vader Asa overgenomen, een goed gefundeerd rijk. Want Asa was gezegend door Jahwè, omdat hij Hem vreesde. Josafat, zijn zoon, drukte vaders voetspoor, ja, hij was ijveriger nog in Jahwè's dienst dan Asa.

Op vijfendertigjarige leeftijd komt hij aan de regering, reeds een man van rijpe levenservaring. Hij is een krachtig vorst. Hij legt een garnizoen in alle versterkte steden van Juda, hij stelt landvoogden aan over het platteland, terwijl hij ook de steden van Efraïm, die zijn vader Asa van Israël genomen had, versterkt. Ook bouwt hij burchten en magazijnsteden in Juda, waarin hij voorraden aanlegt. Hij is een wijs koning. En hij weet dat de vreze des Heeren het begin van alle wijsheid is.

De vreze des Heeren: ook Asa had die gekend. Maar Asa had zijn reformatorisch werk niet geheel afgemaakt.

Josafat zet het voort. Als hij de troon beklimt, zijn er nog de hoogten van Baäl, waar de gewijden (schandjongens, St. Vert.) en de asjera's (bossen, St. Vert.) zijn. Hij verwijderd ze, radicaal. Hij is bezield met grote ijver voor Jahwè en de Heere ziet het. Het is welgevallig in Zijn ogen en Hij zal het Josafat vergelden.

De Heere bevestigt Josafat in het koninkrijk. Hij maakt hem tot een geliefd vorst. Van uit geheel Juda komen de geschenken voor hem, zodat hij rijkdom en eer in overvloed heeft. Zijn voorspoed en doortastendheid worden zelfs ver over de grenzen bekend, zodat de Filistijnen hem geschenken brengen in zilver en de Arabieren in vee: zeven duizend zeven honderd rammen en zeven duizend zeven honderd bokken.

Josafat, de wijze. Hij weet dat een volk vergaan kan doordat het geen kennis heeft. Hij trekt persoonlijk het ganse land door om het terug te voeren tot den Heere, den God hunner vaderen. En overal waar hij komt, stelt hij rechters aan.

Met het recht van den arme, den ellendige, de weduwe en den wees, was het treurig gesteld in die tijden. Bij Godsvrucht moet het onkreukbare recht wonen in Juda's landpalen. „Ziet toe wat gij doet, want voor den Heere moet gij recht spreken: Hij is bij u als gij recht spreekt. Zo zij dan de schrik des Heeren over u! Gaat nauwgezet te werk, want bij den Heere is geen onrecht noch aanzien des persoons noch aanneming van geschenken!” Zo spreekt hij de nieuwbenoemde rechters toe. Wist hij van het grote verwijt aan Samuëls zonen door Jahwè en door het volk, omdat zij het recht bogen en geschenken aannamen?

In dezelfde geest installeert hij te Jeruzalem een opperste ge rechtshof, bestaande uit levieten, priesters en de hogere adel.

„Handelt vastberaden en de Heere zij met den wakkere!”

De Heere is met den wakkere. Niet met Josafat, als hij doet alsof hij een vazal van Achab, den goddeloze, is, maar wel met hem als de Moabieten, de Ammonieten en een deel der Meünieten, bewoners van het gebergte Seir, tegen hem optrekken. 't Is een geweldig leger van verbondenen, dat vanuit het gebied der Dode Zee hem belaagt. Zien zij nu hun kans, de verbondenen, nadat Josafat bij Ramoth door de Syriërs verslagen is?

Te Engedi aan de oever van de Dode Zee, reeds in de woestijn, worden ze gesignaleerd. Josafat vreest. Zijn leger heeft reeds veel geleden door de strijd in het Noorden te Ramoth.

Maar Josafat, de Godvrezende, weet aan Wien hij zijn angst moet zeggen. Zijn God zal hem ook nu niet in de steek laten. Wie op den hogen God vertrouwt, heeft zeker op geen zand gebouwd.

Josafat roept een vasten uit voor geheel Juda; en uit het ganse land komen ze naar Jeruzalem, naar Gods tempel, de benauwden. En dan, als allen vergaderd zijn voor het huis des Heeren, dan bidt Josafat zijn ontroerend gebed. Hij pleit op Jahwè's verbondsbeloften, hij herinnert God aan Salomo's gebed, dat gebeden is bij de inwijding van Gods huis, Salomo's gebed voor tijden van benauwdheid.

En waar Zijn kind zo pleit, daar zal Jahwè horen; dat is Zijn belofte. „Op U is ons oog, in ons is geen kracht,” zo heeft hij gebeden, Josafat de krachteloze in zichzelf, maar als bidder de machtige in God.

Zo staat Juda voor Gods aangezicht met kleine kinderen, vrouwen en kroost, het ganse volk als een machtige, biddende eenheid. En als antwoord op dit eenparig Godsvertrouwen, komt Gods bemoediging: „Gij, vreest niet en wordt niet versaagd tegenover die grote menigte, want de strijd is niet uws maar Godes. God zelf zal strijden. Juda's strijd is Zijn strijd. Dat is de geweldige overwinning van het pleitend gebed. Op Gods beloften pleit geen bitter tevergeefs. Wonderheerlijk weten!

En Juda mag tegenwoordig zijn, toeschouwer bij Gods strijd.

„Daalt morgen tegen hen af,” zegt de Heere, „gij vindt den vijand aan het eind van het beekdal vóór Jeruël. Niet gij hebt daarbij te strijden! Stel u op, gaat staan en aanschouwt des Heeren redding voor u, o Juda en Jeruzalem!”

Met grote dank om deze gebedsverhoring buigt het ganse volk met zijn koning zich neer. Dan breekt er een luid juichen los.

In de woestijn van Tekoa, twee uur gaans van Bethlehem, aan de rand van een woeste hoogvlakte, die uitzicht geeft tot over de Dode Zee. Daar staan Josafat en zijn legerscharen. En vóór hen... is een slagveld, bezaaid met lijken. Ver aan de horizon vluchten de laatste manschappen van het leger der verbondenen. 't Is Jahwè, Die heeft gestreden en reeds overwon nog vóór de mannen van Juda op de plaats des gevechts aankwamen.

In onderlinge strijd hebben de legers elkaar verteerd, terwijl Josafat in de poort van Jeruzalem stond en zeide: „Houdt den Heere uw God voor betrouwbaar en gij zult bijstand hebben! Houdt Zijn profeten voor betrouwbaar en het succes zal uwe zijn!”

In heilige pracht zijn ze voor het leger uitgegaan, de levieten, de zangers en ze hebben gezongen: „Looft den Heere — want eeuwig duurt Zijn goedertierenheid.” Op deze jubel in geloof gezongen, heeft Jahwè Zijn vijanden verslagen.

Josafat en zijn volk mogen de vruchten plukken van Gods strijden. Ze vinden vee in menigte en have en kleren en kostbare voorwerpen. Drie dagen lang verzamelen ze de buit, Gods buit hun geschonken.

En dan, op de vierde dag, komen ze zwaar beladen bijeen in het dal Beraka. Ze zingen hun grote dankbaarheid uit aan den God des verbonds en met vreugde noemen ze dit dal, het dal des lofs (Beraka). En als ze straks Jeruzalem binnentrekken, dan weerklinkt de vreugdemuziek op harpen, citers en trompetten. De Heer zal op-

staan tot de strijd, Hij zal Zijn haters wijd en zijd, verjaagd, verstrooid doen zuchten. Hoe trots Zijn vijand wezen moog', hij zal voor Zijn ontzaglijk oog, al sidderende vluchten.

Enige jaren gaan voorbij. Achab is gestorven, zijn zoon Ahazia is door een tralie in zijn opperzaal gevallen en na een tweejarige regering gestorven. Zijn broeder Joram volgt hem op.

Joram, de „matige” zondaar, hij doet wat kwaad is in de ogen des Heeren, hoewel niet zo erg als zijn vader en zijn moeder; want hij verwijderd de zuilen die ter ere van Baäl zijn opgericht naast de altaren, die zijn vader gemaakt heeft, hoewel hij hing aan de zonde van Jerobeam. Heeft Joram gehoord van Gods wondere strijd in de woestijn van Tekoa?

Moabs koning Mesa, een groot schapenfokker, die geregeld aan Israëls koning opbracht honderd duizend lammeren en de wol van honderd duizend rammen, is afgevallen, na Achabs dood. Hij meent, dat Israël na de slag bij Ramoth voorlopig toch niet bij machte is, om tegen hem te strijden.

Maar Mesa vergist zich. Joram mobiliseert en zoekt hulp bij Josafat. En Josafat... belooft volledige bijstand en geeft die.

Diplomatiek gezien was een verzwakt Moab ook Josafats belang. Als een donkere dreiging immers strekte Assyrië vanuit het Noorden al verder de grijparmen uit. En als straks Damascus, de hoofdstad van het rijk der Syriërs, zou vallen, dan stond de weg naar het Zuiden voor de wrede Assyriërs open.

Zo trekken de legers van Josafat en Joram broederlijk op en met hen de koning van Edom, door wiens land ze trekken om Moab aan te grijpen.

Josafat, nu verzuimt hij den Heere te vragen. Meent hij nu Jahwè niet nodig te hebben? De Heere zal het hem doen ervaren, want... zeven dagen trekken ze voort tot ze in de waterloze, dorre steppen ten Zuidoosten van de Dode Zee komen. En dan... als een vreselijk schrikbeeld staat hun voor ogen de verschrikkelijke dood door dorst.

Joram is wanhopig. „Ach, heeft Jahwè deze drie koningen geroepen om die in der Moabieten hand te geven,” klaagt hij.

Josafat... hij heeft God vergeten. Maar God vergeet hem niet. Als Josafat in uiterste nood naar Hem vraagt, zal Hij uitredding geven.

„Is hier niet een profeet des Heeren?” vraagt Josafat.

Wonderlijke leiding Gods — er is een profeet van Hem: Elisa, die water op Elia's handen goot, Elia's dienaar dus. En die profeet bevindt zich in Jorams leger. Joram heeft het niet nodig geoordeeld hem bij het begin van de expeditie te vragen. Of wist hij misschien niet eens dat Elisa in zijn leger was. Jahwè echter heeft Zijn dienstknecht meegezonden. En Josafat heeft van hem gehoord, want hij zegt: „Des Heeren woord is bij hem.”

De drie koningen dalen een helling af, naar de droge wadi in welks nabijheid Elisa zich bevindt.

Joram, de wanhopige, is het, die Elisa om hulp vraagt. Elisa's antwoord is hard voor hem. „Hoe heb ik het met u?” vraagt de profeet. „Ga naar de profeten van uw vader en uw moeder.” Hier horen we de forse toon van Elia.

Joram schrikt. „Dat niet!” roept hij uit. „De Heere heeft immers deze drie koningen geroepen om hen aan Moab over te leveren!” 't Is Josafat, om wien de Heere Zich ontfermt over het leger. Het zijn de vromen om wie het heelal intact blijft!

Dan zegt Elisa: „Haalt mij een harpspeler!” Als de zachte tonen aanruisen van het instrument, dat zo bij uitstek geschikt was om alles om zich heen te doen vergeten, en Elisa zich geheel concentreert op zijn God, dan wordt de geest des Heeren vaardig over hem.

„Zo zegt de Heere: Maakt in dit dal vele greppels. Want zo zegt de Heere: Gij zult geen wind en geen regen zien, maar toch zal dit dal vol water worden, zodat gij zelf zult drinken en uw vee en uw verder gedierte. Ook zal de Heere Moab aan u overleveren. Dan zult gij elke vestingstad neerslaan en elke goede boom vellen en alle waterbronnen dichtstoppen en heel de goede akkergronden met stenen bederven.” Volledige verwoesting.

Zal Josafat niet gedacht hebben aan de eerste veldtocht tegen de Moabieten? Toen behoefde hij in 't geheel niet te strijden. Zijn strijd was volkomen Gods strijd. Nu zal God helpen. En in de wadi aan de grens van het land der Moabieten speelt zich een verbijsterend drama voor hen af.

Ze zijn naar de grenzen getogen, Mesa en alle weerbare mannen tot kinderen toe, die maar nauwelijks een wapengordel dragen kunnen.

Als de zon aan de kim verrijst, zien zij het water, dat God schonk op Elisa's profetie, aan voor bloed. Roodgekleurd is dat water door de eerste zonnestrallen. Het is een wonder. Zij kennen dit land, de Moabieten. Zij weten dat het geen water kan zijn in deze droge

wadi. Dus is het bloed, bloed van de verslagenen die gevallen zijn in onderlinge strijd. Zo hadden immers ook zij onderling gestreden, toen ze optrokken tegen Juda. Toen hadden ze verloren; nu zullen ze winnen.

„Aan de buit, Moab!” klinkt hun kreet en ze stormen naar het leger der Israëlieten, zorgeloos en ordeloos. Maar deze vangen ze op in goedgevormde slagorde en vol verbijstering om de bittere ontgoocheling vluchten de Moabieten. De Israëlieten, weer fris door het heerlijke water, dat zij uit Gods hand ontvingen, trekken zegevierend door in Moab, ze slopen de steden, werpen de akkers vol stenen, stoppen de waterbronnen dicht en vellen elke goede boom. En Mesa, de koning, hij kan niet anders dan vluchten naar zijn hoofdstad, Kir Hareset.

Maar ook die wordt belegerd. Mesa doet een uitval naar de Edomieten, in de hoop dat die in laatste instantie hem wellicht zullen doorlaten, maar ook zij staan pal en slaan Mesa terug.

Dan blijft er maar één ding over voor Mesa. Zijn god, Kamos, is vertoornd. Alleen een mensenoffer zal in staat zijn om Kamos gunstig te stemmen. Als een brandoffer offert Mesa eigenhandig zijn eerstgeboren zoon, een volwassen man reeds, op de muur voor de ogen der belegeraars.

Ze hebben het afgrijselijke zien gebeuren, de kinderen Irsaëls. Het brengt een grote afkeer in hen teweeg. Het brengt tevens over hen Gods toorn, omdat door hun toedoen Mesa tot deze afschuwelijke daad is gekomen. En als Mesa dan straks, aangemoedigd door zijn offer met zijn tot razernij opgezweept Moabieten nogmaals een uitval doet, dan dringt hij door de ring der belegeraars heen. Het beleg wordt opgeheven.

Josafat heeft zijn laatste oorlog gestreden. Hem wacht nog de laatste persoonlijke strijd. Hij ontslaapt met zijn vaderen en wordt begraven in de Davidsstad, in Sion.

Josafat, de vrome koning, de ijveraar voor Jahwè en het recht, heeft ook zijn zwakke zijden gehad. Te veel is zijn oog geslagen geweest op Israël in het Noorden, waar Izebel en haar priesterkliek hoogtij vierden. En een besliste misstap is geweest, dat hij zijn zoon heeft laten huwen met Athalia, de dochter van Achab. Athalia, zij zal alles, wat Josafat opgebouwd heeft, afbreken. Dan gaat Davids lamp te Jeruzalem wel heel laag branden. En toch zegt God:

'k Heb eens gezworen bij Mijn eigen heiligheid:
 Zo lk aan David lieg', zo hem Mijn woord misleid',
 zijn zaad zal eeuwig zijn, zijn troon zal heerlijk pralen,
 zo duurzaam als de zon, zo glansrijk als haar stralen;
 bevestigd als de maan; en aan des hemels bogen
 staat Mijn getuige trouw te schitt'ren in elks ogen."

Psalm 89 : 15

VERKLARINGEN

1. Wat de buitenlandse politiek van Josafat betreft, kunnen we opmerken, dat die gezonder was dan die van zijn vader Asa. Asa beging de grote fout een verbond te sluiten met de Syriërs (Aram). Josafat begaat de fout, dat hij in de samenwerking met Achab veel te ver is gegaan. En uit Josafats verzwagering met Achab is veel ellende voortgekomen.
2. Josafat heeft in samenwerking met Achabs zoon Ahazia getracht een Tarsis-vloot te doen varen naar Ofir (2 Kron. 35-37). Te Ezeon Geber, de bekende havenplaats, werden de schepen gebouwd. Maar de profeet Eliëzer profeteert tegen Josafat, zeggende: „Daar gij u met Ahazia verbonden hebt, vernietigt de Heere wat gij gemaakt hebt.” De schepen verongelukken door een hevige storm. Met een *Tarsis-vloot* wordt bedoeld: schepen voor de grote vaart. Ahazia heeft getracht de scheepsbouw voort te zetten (1 Kon. 22 : 50), maar Josafat heeft leergeld betaald.
3. Na Josafats dood lezen we niet meer van Levieten, die het volk moesten onderwijzen in de wet. Eerst 400 jaar later onder Ezra geschiedt dit weer (444 v. Chr.).
4. Ahazia = De Heere houdt vast.
 Joram = De Heere is verheven.
 Athalia = De Heere is heerser.
5. Josafat = De Heere oordeelt.
6. Schandjongens of gewijden waren mannen, die zich in de dienst van Baäl „gewijd” hadden tot allerlei onzedelijkheid.

85

AHAZIA, DE BLINDE DWAAS

2 Koningen 1

„Ahazia, de zoon van Achab, werd koning over Israël en hij regeerde twee jaar te Samaria.” Vervreemd van Israëls God is hij opgevoed. Een volslagen heiden zit op Israëls troon, want hij wandelt in de weg zijns vaders en in de weg zijner moeder en in de weg van Jerobeam. Dit is nog van geen koning in Irsael gezegd.

Achab was de man bij wien een vermenging van heidense en godsdienstige begrippen tot godsdienstige onverschilligheid werd; Izebel was een heidin en Jerobeam was de man, die de stiercultus'

de kalverendienst, invoerde. Deze driedubbele zonde vinden we in Ahazia verenigd. Indien zulk een man een langdurige regering gehad had, dan... maar 't is Jahwè, Die dit voorkomt.

Twee jaar regeert Ahazia slecht. Twee jaar, waarin naar binnen het kwaad toeneemt; twee jaar, waarin naar buiten Israëls prestige, dat toch al zo geleden had door de slag bij Ramoth, snel slinkt. Want in Ahazia's dagen valt Moab van Israël af. Mesa is het opbrengen van schapen-schatting moe. Hij ziet zijn kans. En zelfs Ahazia's broer Joram, die hem opvolgt, vermag Mesa niet meer schatplichtig te maken, zelfs niet door een gezamenlijke veldtocht met Josafat.

Twee jaar regeert Ahazia. Dan valt hij door een tralievenster uit zijn opperzaal naar beneden. Gewond blijft hij liggen. Zijn wonden zijn van dien aard, dat een specialist geconsulteerd moet worden. Die specialist is een god. 't Behoefde niet. Jahwè, Israëls God, is alom tegenwoordig. Had Ahazia Hem gesmeekt, Hij zou geholpen hebben door hem te genezen of door hem te troosten, zoals alleen Hij troosten kan, indien Ahazia niet meer mocht genezen.

Echter, tot Jahwè gaat Ahazia niet in zijn nood.

Zijn boden gaan heen, afdalend van Samaria naar Ekron. Daar is een beroemde godheid: Baäl-Zebub (heer der vliegen). Hij is het, die de vliegenschermen uitzendt om de mensheid te plagen; hij kan ook de vliegenschermen terugroepen, als hij wil. Hij is een machtig god; hij weet wat in de schoot der toekomst verborgen ligt. Daarom zegt Ahazia: „Gaat henen, vraagt Baäl-Zebub, den god van Ekron, of ik van deze krankheid genezen zal.” Ahazia, de blinde heiden. Is er dan geen God meer in Israël? Zijn dan al Zijn wonderen, Zijn grote daden in het verleden tevergeefs geweest? Is Jahwè dood?

Nee, Jahwè leeft! En Zijn Engel, Zijn eengeboren Zoon leeft! En... Zijn boetgezant, Elia, de profeet in de harige mantel van schapenvel, leeft nog, de man, die door Ahazia's vader in machteloze woede genoemd werd: de beroerder Israëls!

Ahazia zal het ervaren en zijn laatzinnige officieren en soldaten ook. De boden komen niet te Ekron. Want *de* Engel des Heeren heeft reeds gesproken tot Elia den Thisbiet: „Maak u op, ga òp, de boden van den koning van Samaria tegemoet en spreek tot hen: Is er dan soms geen God meer in Israël, dat gij Baäl-Zebub, den god van Ekron, gaat raadplegen? Daarom, zo zegt de Heere: Van het bed, waarop gij geklommen zijt, zult gij niet afkomen, maar gij zult zeker sterven.”

Plotseling staat hij vóór hen, de ruige profeet. En hij spreekt zijn

machtig Godswoord. Ze zijn ontsteld, de boden. Ze durven niet verder gaan. En op hun schreden keren ze terug naar hun heer.

Ahazia is verwonderd. „Hoe komt gij nu al terug?” vraagt hij.

En letterlijk zeggen zijn boden hem Elia's woorden, Gods woorden.

Ahazia, de verblinde dwaas. Mogen zijn boden den Thisbiet al niet herkend hebben, hij herkent hem wel. Op hun beschrijving: een man met een haren mantel aan en een lederen gordel om de lendenen gebonden, zegt hij: „Dat is Elia de Thisbiet.”

Zal Ahazia niet beven voor den man, die altijd triumpheerde in de strijd tegen zijn vader? Ahazia, de blinde dwaas. Hij leeft geheel in de heidense denkwereld. De profeet heeft een vloek over hem uitgesproken. Die vloek moet krachteloos gemaakt worden, door hem, die de vloek sprak, onschadelijk te maken. Hij zal dan de vloek meenemen naar de onderwereld. Dat is Ahazia's streven. Daarom zendt hij een officier met vijftig soldaten, allen mannen die denken als hij, om den profeet te halen. En wee dan Elia.

„Godsman! De koning spreekt: kom af!” beveelt de hoofdman Elia, die op de top van een heuvel gezeten is. De officier neemt niet de moeite naar boven te komen en Elia te verzoeken mee te gaan. Hij beveelt, een militair commando. En hij vergeet dat een Godsman niet door hem te bevelen is. Hij wil de hand slaan aan Gods knecht en wie Gods kind aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan. De hoofdman zal het vreselijk ervaren. Want hoor, direct op zijn barse beveltoon klinkt Elia's antwoord:

„En indien ik een Godsman ben dan dale Gods vuur van de hemel en het vertere u en uw vijftig!” (In het Hebreeuws klinken „man” en „vuur” bijna gelijk. 't Is alleen het verschil van een „ie”- en een „ee”-klank, zodat het leek alsof de hoofdman Gods vuur van de hemel riep („kom af!”).)

God zelf getuigt dat Elia een Godsman is, want Hij doet Zijn vuur neerdalen van de hemel en onder aan de heuvel liggen de lichamen van 51 mannen, verkoold.

Ahazia, de blinde dwaas! Hij verneemt hoe het den officier met zijn vijftig soldaten vergaan is en hij zendt andere vijftig met een brutaler boodschap. Hij spaart zijn soldaten niet. Wat zijn ze in zijn ogen?

De tweede hoofdman is met zijn vijftig bij de heuvel gekomen. Die spreekt tot den profeet: „Godsman! Zo zegt de koning: Kom *schielijk* af!” Dit commando is nog brutaler dan het vorige. Zou God het eerste straffen en dit niet?

„Indien ik de Godsman ben, moge er vuur van de hemel dalen en

u en uw vijftigtal verteren,” klinkt het uit Elia’s mond. Toen daalde er vuur van de hemel en verteerde allen.

Ahazia, de blinde dwaas! Hij verneemt ook dit. En het verandert niets in hem. Hoe is het mogelijk! Hij zendt nog een hoofdman met vijftig soldaten. Deze hoofdman echter is niet als de vorigen. Hij gaat de heuvel op, buigt zich op de knieën voor Elia neer en smeekt hem, zeggende:

„Godsman! Moge toch mijn leven en het leven van deze uw vijftig knechten kostbaar zijn in uwe ogen! Zie, er is vuur neergedaald van de hemel en heeft de twee vorige hoofdmannen over vijftig verteerd met hun vijftigtallen. Moge dan nu mijn leven kostbaar zijn in uwe ogen!”

Zijn leven is kostbaar in de ogen van Elia en... in des Heeren ogen, al was het niet kostbaar in de ogen van Ahazia, die in zijn verblindheid niet zag, dat hij een vergeefse strijd streed tegen Jahwè.

Gods Engel zegt tegen Elia: „Daal met hem af. Vrees niet voor hem!” Elia heeft dus gevreesd mee te gaan. Is dit misschien hetzelfde gevoel, dat in hem was na het doden der 450 profeten van Baäl en Astarte aan de voet van de Karmel?

Elia gaat mee.

Daar staat hij, de ruige, forse profeet in wien brandde het vuur van de ijver voor Jahwè, Elia, de krachtfiguur; en voor hem ligt de zoon van Achab, die in zich verenigde alle zonden van Achab, Izebel en Jerobeam, Ahazia, de heiden. Ten tweeden male hoort Ahazia de vloek van den Godsman; en het ontzettende verwijt: „Is er dan waarlijk geen God in Israël om naar Zijn woord te vragen?”

Ahazia krimpt ineen onder Elia’s blik, onder zijn woord. Er is geen kracht meer in hem om de vloek onschadelijk te maken.

Elia gaat uit... weer het leven in.

Ahazia gaat uit... naar de dood, volgens het woord des Heeren, dat Elia gesproken heeft.

Let toch en zie op, vromen en oprechten,
want wat men denk' van d' uitkomst hunner paân,
God kroont met vreê het einde Zijner knechten,
maar durft men stout des Heeren wet versmaân,
dan zal Gods wraak de berg van hoogmoed slechten,
en 't boos geslacht ten grond' toe doen vergaan.

Psalm 37 : 19

VERKLARINGEN

1. *Baal-Zebub*, de god van Ekron, schijnt niet alleen een god van de vliegen geweest te zijn, hoewel juist daardoor een voornaam god, want een vliegenplaag was wel een van de ergste plagen in Palestina, maar ook een *orakelgod*, een god, dien men raadpleegde om in de toekomst te zien. Om beide redenen wilde Ahazia hem consulteren. Wellicht had hij veel last van vliegen in zijn open wonden.
2. Met den Engel des Heeren wordt hier kennelijk de ongeschapen Engel bedoeld, de tweede persoon van het Goddelijk Wezen. Dit is meestal het geval in het Oude Testament waar staat: de Engel des Heeren.

86

„WAGEN ISRAËLS EN ZIJN RUITEREN”

2 Koningen 2 : 1-14

Er is een zwijgen tussen Elia en Elisa als ze langzaam de hoogte bestijgen, die ligt tussen Gilgal (bij Silo) en Bethel. Elia is nooit een man van veel woorden geweest; hij is de boetgezant, die kort en fel Jahwè's oordelen heeft aangekondigd, de natuurmens, die opgroeide en het grootste deel van zijn leven doorbracht in de wijde stille eenzaamheid van Thisbe in Gilead; de man, die optrad als de bliksem, kort, fel, inslaand en scheurend in de goddeloze plannen, het godloze leven van Achab en Ahazia, om dan even plotseling weer te verdwijnen.

Elia, Gods sombere, zwijgende boetprofeet, de man van het alles of niets, het voor of tegen. Nu is in hem het grote, geheimzinnige, het weten, dat deze gang de laatste is door het zo beminde land zijner vaders, het weten, dat God hem wegnemen zal, al weet hij niet hoe.

Naast hem gaat Elisa, de jonge man, die het leven nog voor zich heeft. Ook hij zwijgt; ook hij weet, dat deze gang voor Elia de laatste is op aarde. Dit is droef voor Elisa en smart doet zwijgen.

Dan, op het hoogste punt gekomen, meer dan 1000 meter boven de Middellandse Zee, is er Oostwaarts een machtig panorama. Daar ligt Bethel, en verder Jericho, de nieuwe stad door Hiël (= God leeft!) gebouwd, een bouw, die aan twee van zijn zonen het leven heeft gekost; achter Jericho ligt het diepe dal van de Jordaan en daar-

achter, stijgend weer het land van Gad, waarin zich de Nebo verheft, de berg, die vooral nu zo sterk tot Elia's verbeelding spreekt. Is daar niet Mozes, de grote leider van Israël gestorven?!

Elia verbreekt het zwijgen.

„Blijft toch hier, want de Heere heeft mij naar Bethel gezonden.” Het is geen gebod, het is het verzoek van den man, die gehecht is aan de eenzaamheid, als hij zijn God wil ontmoeten. Hij vermoedt, dat Elisa nog niet weet van het grote, dat staat te gebeuren. Hij kan dit, het grote geheim van zijn bijzonder levenseinde niet noemen. Als de ziel op het punt is uit dit leven te gaan, dan wil zij alleen zijn.

En toch... Elisa blijft niet hier. Omdat God wil, dat Elisa mee gaat en de glorieuze uitgang van Zijn profeet aanschouwt.

Ze dalen af naar Bethel, de beide mannen. Daar overnachten ze.

Als de dageraad aanbreekt, vervolgen ze hun weg, de lange weg naar het Overjordaanse. Eerbiedig doen ze hen uitgeleide, de profetenzonen van Bethel. „Weet ge, dat de Heere heden uw meester van uw hoofd wegneemt?” vragen ze schuchter Elisa.

„Ik weet het ook wel, zwijgt gij stil,” antwoordt Elisa. De profetenzonen gaan terug naar Bethel.

Nogmaals herhaalt Elia zijn verzoek aan Elisa om achter te blijven. Ook nu antwoordt Elisa, dat hij hem niet zal verlaten.

En zwijgend gaan ze verder.

Ook Jericho's profetenzonen doen den groten Godsgezant uitgeleide. Ook zij hebben Elisa er op attent gemaakt, dat zijn heer heden weggenomen zal worden. En weer heeft Elisa geantwoord: „Ik weet het ook wel, zwijgt gij stil.” In Elisa's stem was de ingehouden weemoed om de scheiding, die stond voltrokken te worden.

Nog eenmaal heeft Elia aan Elisa gevraagd toch hier te blijven. Ten derden male heeft zijn trouwe dienaar hem geantwoord: „Zo waarachtig de Heere leeft en gijzelf leeft — ik zal u niet verlaten.” En Elia heeft berust. Heeft hij begrepen dat Elisa's stem hier Gods stem was?! Elia was niet gewoon Elisa mee te nemen als hij een belangrijke opdracht van Jahwè had. Nu berust hij.

Elia's laatste wonder door hoog Godsvertrouwen: hij neemt zijn mantel, zijn ruige, harige profetenkleed, wikkelt hem ineen en met het symbool van zijn bijzondere zending in Israël, het symbool waaraan de kranke koning Ahazia hem herkende, zonder hem gezien te hebben, doet hij de wateren van de Jordaan vaneen spijten. Zo week eens het water op het symbool van Mozes, zijn leidersstaf.

Terwijl van verre de vijftig profetenzonen uit Jericho toezien,

gaan ze beiden, Elia en Elisa, door de rivier op het droge. Weldra onttrekt het houtgewas op de linkeroever van de Jordaan hen aan het oog van de profetenzonen.

Elia heeft de volharding van zijn dienaar begrepen. Hij heeft begrepen, dat Elisa het recht had bij zijn opvaart tegenwoordig te zijn. Daarom... „Vraag wat ik u doen zal, voordat ik van bij u weggenomen wordt,” zegt hij.

Elisa, hij behoeft niet lang in zijn gedachten te zoeken om een wens naar voren te brengen. Reeds lang heeft het verlangen in hem gewoond een ijveraar voor Jahwè te worden, als Elia is. „Laat een dubbel aandeel van uw geest aan mij komen,” zegt hij. „Geef mij het geestelijk eerstgeboorterecht.” Hij begeert te zijn als de oudste zoon, die een dubbel aandeel krijgt van de nalatenschap des vaders.

Elia denkt na. 't Is of hij toch verrast is door dit verlangen van Elisa. Dan zegt hij: „Gij hebt iets moeilijks gevraagd.” De inwilliging van dit verzoek staat niet aan hem. Elia's wondermacht is niet erfelijk. Dat is iets zeer persoonlijks, dat God geeft aan wien Hij daarvoor geschikt acht. Daarom laat Elia de beslissing over aan Jahwè. Die zal met een teken duidelijk maken of Hij het wil of niet.

„Indien ge mij zult zien, wanneer ik van u weggenomen word, moge het u aldus geschieden; maar indien niet, dan zal het niet geschieden.” Jahwè zal beslissen. Uit dit antwoord blijkt, wel, dat Elia heel dicht bij zijn God leeft, als het ware, ieder ogenblik Gods inspraak hoort.

Nu is Jahwè niet ver meer om Zijn dienstknecht te halen naar het paradijs. Reeds verdonkert de hemel en wordt Nebo's top schuin rechts vóór de beide mannen in wolken gehuld. Storm en onweer naderen snel. En dan, plotseling, is er een vurige wagen, waarvoor vurige paarden. God zelf maakt scheiding tussen Elisa en zijn heer. En dan... dan gaat hij ten hemel, Elia, die zijn naam gedragen heeft als een belijdenis.

Jahwè brengt hem over naar de zalen van 't eeuwige licht op een wijze, die bij Elia's geest paste. Toen hij bad om te sterven en God wilde dat hij nog leven zou op aarde, kwam Hij in het suizen van een zachte stilte. Nu de Heere hem opneemt, komt hij op dezelfde wijze als Elia opgetreden is, kort, fel, met overweldigende majesteit. Elia is de doodsrivier niet doorgestaan evenmin als Henoch, de prediker Gods vóór de zondvloed.

Elisa heeft het gezien, het wonder. En in hevige smart roept hij uit: „Mijn vader! Mijn vader! Wagen Israëls en zijn ruiteren.” Op

dit ogenblik voelt hij de volle zwaarte van wat Israël nu mist: Elia, den man, die streed in Gods strijdwagen voor Israël.

Reeds openen zich de poorten van het hemelse Jeruzalem. Reeds juichen 's Heeren engelen om de komst van Gods beminde. Reeds voeren zij hem in triomf naar een der vele woningen, die God bereid heeft voor hen, die Hem liefhebben.

En op aarde, daar op de wijde, donkere aarde, ver beneden, is Elisa alleen achtergebleven. In grote smart heeft hij zijn klederen aan twee stukken gescheurd. Alleen bleef hij achter, maar niet eenzaam. Ook aan Hem heeft Jahwè gedacht. Hij heeft het wonder mogen zien. Het is de vervulling van zijn verlangen. En hij ontvangt een zichtbaar teken van Gods toezegging: daar ligt Elia's mantel, het symbool van zijn Profeet-zijn. Hij raapt de ruige, harige mantel op, het jawoord Gods op zijn begeerte. Met die mantel mag hij het leven ingaan. God heeft hem de twee delen van Elia's geest geschonken.

Van weinigen in het Oude Testament lezen we, hoe ze uit het aarde-leven scheidden. Van Elia weten we het en we denken onwillekeurig aan den man, den middelaar des ouden verbonds, Mozes, die in deze zelfde landstreek, van Nebo's top stierf en door God werd begraven. Zijn graf heeft niemand geweten evenmin als dat van Elia.

En eenmaal, vele, vele jaren later, zullen ze samen weer verschijnen op de Thabor om Gods eigen Zoon te bemoedigen voor Zijn moeilijkste gang, Zijn uitgang, die Hij volbrengen moet te Jeruzalem.

Elia heeft zijn taak op aarde volbracht. Hij heeft gekend de tijden van hoogconjunctuur des geestes, hij heeft ook de diepe depressies doorgemaakt, omdat hij was een man van gelijke bewegingen als wij. Dit weten zal ons een troost zijn als ons leven gaat door de diepte. Wij danken onzen hemelsen Vader, dat Hij ons de beschrijving van Elia's uitgang geschonken heeft.

Zo roept de Heer Zijn welbeminden
in 't licht van d' eeuw'ge zonneshijn;
daar zullen zij elkaar hervinden
en eeuwig bij elkander zijn.

Naar Gezang 249 : 6 N.B. 110 : 6

Zo moge Hij ook eenmaal ons roepen,

VERKLARINGEN

1. 2 Kon. 2 : 1: „met een onweder” = in storm en onweer.
2. Gilgal = Gilgilja ten Zuidwesten van Silo.
3. Met Jahwè wordt steeds bedoeld: de *God des Verbonds*.
4. We houden goed in 't oog dat Elia en Elisa *niet* door een voorde (= doorwaadbare plaats) door de Jordaan gaan.
5. Elisa betekent: Mijn God is heil.
6. „Wagen Israëls” betekent eigenlijk „strijdwagen Israëls”.

87

ELISA, MIJN GOD IS HEIL

2 Koningen 2 : 14–25; 4 : 1–37 en 8 : 1–7

Elisa, de man, wiens naam uitdrukt, dat hij alle geluk, niet alleen voor zijn eigen leven, maar ook voor dat van zijn volk alleen verwacht van zijn God, Elisa is alleen overgebleven. Storm en onweder zijn voorbij. De rust is weergekeerd in de natuur, symbool voor Elisa's leven.

Hij is nog jong, ruim dertig jaar. Het leven ligt voor hem, een lang leven. Meer dan vijftig jaren van profetische arbied zal de Heere hem schenken.

Elia had reeds baanbrekend werk verricht in zijn pogen de harten der kinderen weer te bekeren tot den God hunner vaderen. Elia, wiens naam zijn strijdleuze was: De Heere is God. Elisa zal het volk leren, doen ervaren, dat in God alle geluk ligt.

Hij begint met Jahwè. „Waar is de Heere, de God van Elia,” zegt hij, terwijl hij het water van de Jordaan slaat met Elia's mantel, het bewijs van zijn geestelijke erfenis.

Jahwè antwoordt terstond. Hem roept men nooit tevergeefs aan. Het water verdeelt zich her- en derwaarts en Elisa trekt door de rivier, op het droge.

Ze hebben het gezien, de profetenzonen uit Jericho. Deemoedig buigen ze zich ter aarde voor Elisa, zeggende: „Elia's geest rust op Elisa.” Zo erkennen zij hem als de profeet, die in Elia's plaats getreden is. Ze hebben wel een grote eerbied gehad voor Elia. „Laten we hem gaan zoeken,” smeken ze Elisa. „Doe het niet,” zegt deze. Hij weet, dat het volkomen nutteloos is. Maar als ze tot schamens toe bij hem aanhouden, geeft hij verlof.

Drie dagen zoeken ze in de woeste bergstreken ten Westen van de Jordaan, de vijftig mannen. Maar Elia's lichaam vinden ze niet. Daarmee zullen zij of hun nageslacht geen afgoderij bedrijven, evenmin als zij dat mochten doen met Mozes' lichaam. Jahwè wil niet, dat Zijn kinderen aan mensverheerlijking doen. Hij en Hij alleen moet het middelpunt van hun verlangen, hun aanbidding zijn.

Intussen is reeds Elisa's roep als wonderdoend profeet door Jericho gegaan. Ziet, daar komen de mannen der stad (dus niet de profetenzonen) tot hem. „Kijk toch eens, de ligging van de stad is goed, maar het water is slecht; het veroorzaakt misgeboorte,” zeggen ze en in deze mededeling ligt het verzoek aan Elisa om dit kwaad weg te nemen.

„Haalt mij een nieuwe schotel en doet er zout in,” zegt de profeet. Een nieuwe schotel: symbool van vernieuwende kracht en zout: het zinnebeeld van zuiverende kracht.

Dan gaan ze naar de waterwel en terwijl allen devoot toezien, zegt Elisa: „Zo zegt de Heere: Ik heb dit water gezond gemaakt; er zal geen dood meer uit voortkomen.” Het water wordt gezond van dat ogenblik af en voor immer.

Elisa verlaat Jericho en gaat òp naar Bethel. Het is metterdaad een opgaan, want Bethel ligt duizend meter hoger dan Jericho. In gedachten verzonken vervolgt hij zijn weg tot... dicht bij Bethel. Ze hebben hem van verre reeds zien komen, de knapen van deze stad. Een vreselijk plan is gerijpt in hen. In een boog zijn ze achter hem gekomen en dan: „Kom op, kaalkop!” klinkt het uitdagend, plotse-ling achter hem. Elisa weet op 't zelfde ogenblik dat in hem Jahwè bespot wordt. Bethels knapen toch, wellicht zonen van Jerobeams priesters, gerecruteerd uit de heffe des volks, zijn Satanskinderen.

Aanstands neemt Elisa de uitdaging van Satan aan. Hij vervloekt de jongens in de Naam des Heeren. Wie Gods kind aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan. Wie Gods kind bespot, bespot Jahwè zelf. En vreselijk is het oordeel. Twee berinnen komen uit het woud: ze drijven de knapen in de engte en verscheuren twee en veertig van hen. God laat Zich niet bespotten, ook niet door *jonge* mensen. En de God van Elisa leeft nog heden ten dage en Hij is nog dezelfde.

Elisa is de profeet, die hulp verschaft in moeilijkheden van het huiselijk en maatschappelijk leven. Tot hem wendt ook een weduwe in haar nood zich niet tevergeefs.

„Uw knecht, mijn man, is gestorven en gij weet, dat uw knecht den Heere vreesde. Nu komt de schuldeiser om mijn twee kinderen voor zich tot slaven te nemen,” klaagt ze in groot verdriet, de weduwe van een der profeten zonen.

Elisa wordt diep getroffen door haar leed. „Wat zal ik voor u doen?” zegt hij meer in zichzelf, dan rechtstreeks tot de vrouw. Maar dan tot haar: Vertel mij, wat gij in huis hebt.”

Ze heeft wel heel weinig in huis. „Slechts een zalf flesje met olie,” antwoordt ze. Maar dit geringe is voor den Godsman genoeg om er Gods helpend wonder mee te verrichten. Mits... de vrouw geloof heeft. Geloof, dat is het wat steeds weer nodig is, om door God geholpen te worden. Was het niet steeds weer het geloof, dat vereist werd voor Jezus' wonderen? En was het niet zo, dat Hij soms geen wonder kon doen, vanwege het ongelooft der mensen?

Dat deze vrouw geloof heeft, zal blijken.

„Ga vaten vragen buitenshuis, van al uw burens, ledige vaten; vraag er niet weinig,” zegt Elisa. „Ga dan binnen, en sluit de deur achter u en uw zonen en giet olie in al die vaten en zet weg wat vol is.”

Ze gaat, de weduwe, in geloof. Ze ontwijkt de vragen der burens, maar leent vaten, veel vaten. En dan sluit ze de deur achter zich dicht. Zij en haar jongens, ze moeten alleen zijn met hun God, als Hij Zijn wonder doen zal. En Hij doet Zijn wonder, in de stilte. Niet onder de nieuwsgierige blikken van burens en voorbijgangers. Hij doet Zijn wonder voor de weduwe en haar twee jongens. Met grote spanning zien de beide knapen toe, als moeder het schijnbaar dwaze gaat doen: met de olie uit het zalf flesje alle vaten vullen.

Het schijnbaar dwaze; ja, maar nooit kan 't geloof te veel verwachten! En er is een jubel in de moeder en haar zonen als het zalf flesje maar aldoor olie blijft schenken en het ene vat na het andere vult. Juichend dragen de jongens de gevulde vaten weg en vol spanning brengen ze lege aan. Totdat... ze is zo geheel opgegaan in het wonder, de gelukkige weduwe, dat ze niet bemerkt, dat de jongens het laatste vat haar brengen. „Breng mij nog een vat,” zegt ze. „Er is geen vat meer,” geeft een van haar zonen ten antwoord; en 't is of er spijt is in zijn stem. Maar het geluk domineert, ook als nu de olie ophoudt te vloeien; en in dit grote geluk haast zich de weduwe naar Elisa. Ze vertelt hem Gods wonder en ook in hem is de vreugde.

„Ga nu de olie verkopen en betaal uw schuld, dan kunnen gij en uw zonen leven van hetgeen overblijft.”

Elisa: Mijn God is heil, is geluk. En God geeft een overvloeiende beker aan hen, die op Hem betrouwen. Onze God geeft nimmer karig.

Geluk brengt Elisa, waar men in geloof aan Jahwè, hem nadert. Dat heeft ook zij ondervonden: de rijke boerenvrouw uit Sunem bij Jizreël. Al meermalen heeft Elisa in haar huis gegeten als hij langs kwam op zijn tochten door het land. Nu wil ze zo gaarne meer voor hem doen, niet om haar zelfs wil, maar om de wille van Elisa. En juist dat wordt haar tot grote zegen. Want „voorzover gij dat aan een van Mijn minste discipelen gedaan hebt, zo hebt gij dit Mij gedaan.” Zo vergeldt de Heere .

„Zie toch,” zegt de Sunemietische tegen haar man, „ik heb gemerkt, dat het een heilige Godsman is, die telkens bij ons langs komt. Laten wij nu een gemetseld bovenkamertje maken en laten wij daar een bed voor hem neerzetten, een tafel, een stoel en een kandelaar. Wanneer hij dan tot ons komt, kan hij daar intrek nemen.”

Zo krijgt Elisa te Sunem zijn eigen kamer als liefdegave. En de dankbaarheid van zijn hart noopt hem tot een wedergave. Elisa wil iets voor haar doen. Zal hij voor haar spreken tot den koning of den legeroverste om een wens van haar en haar man te vervullen?

Maar zulk een wens heeft zij niet. „Ik woon in het midden mijns volks,” zegt ze ten antwoord. In haar woorden is tevredenheid en dankbaarheid om Gods weldaden.

Elisa peinst verder. Maar hij vindt niets om haar weder te vergelden. 't Is Gehazi, zijn knecht, die op een schone gedachte komt. „Zij heeft geen zoon,” zegt hij, „en haar man is oud.” Menselijkerwijs gesproken zal zij kinderloos blijven. En dat is voor iedere rechtgeaarde vrouw een diep verdriet, voornamelijk voor de Israëlietische vrouw, die om kinderloosheid veracht werd. Het verlangen naar een zoon heeft ook geleefd in deze Sunemietische. En bij het klimmen der jaren is dit verlangen als zijnde onvervulbaar, ingesluimerd.

Nu roept de profeet het weer wakker en als een onstiltbare pijn weeklaagt het weer in haar ziel.

„Om deze tijd in het aanstaande jaar, zult gij een zoon in uw armen dragen!” heeft de heilige Godsman gezegd.

Ze heeft het wel gehoord, maar zo groot is het besef van de onvervulbaarheid van dit haar verlangen, dat ze, als om erbarming smekend, zegt: „Och neen, mijnheer de Godsman, lieg tegen uw dienstmaagd niet.”

Ze wil wel geloven, maar juist dit... o, het is zo moeilijk! Maar Hij, Die uit liefde voor dezulken, die haar stille leed meedragen door het leven als een immer klagen, een kinderloze tot een blijde moeder van kinderen maken wil, Hij zal in haar hart geven de grote, stille vreugde van het bezit van een zoon. In het volgende jaar op de gezette tijd draagt zij een zoon in haar armen. Dan is haar geluk volkomen. Elisa: Mijn God is heil!

De tijd gaat voort.

De jaren komen en gaan.

De knaap, het jongske, de innige vreugde van de Sunemietische, is groot geworden. Nog altijd neemt Elisa op doorreis te Sunem zijn intrek in de opperkamer.

Dan gebeurt het ongeluk dat het levensgeluk der vrouw vernietigt. Hij is naar zijn vader gegaan, naar de maaiers in 't veld, de jongen. Fel laait de zonnebrand op de landerijen. Mei is in 't land, de warme Mei, de oogstmaand.

Hij is gezond, de warmte deert hem niet. Hij gaat naar vader, naar de maaiers, waar het lied van de arbeid zingt, waar 't land zijn volle garven biedt.

Maar dan... het is een vreemde, ongekende pijn, die vlijmt in zijn hoofd. Hij zegt het zijn vader. Maar vader neemt het niet zo ernstig op. Hij wenkt een knecht. „Draag den jongen naar zijn moeder,” beveelt hij.

Moeder, ze neemt haar schreiend kind op haar schoot, ze omarmt hem, en drukt hem aan haar hart vol liefde, als om de pijn van hem over te nemen. Maar 't baat niet en tegen de middag sterft hij in haar armen.

Dan is de zon van haar levensgeluk onder gegaan. Nu zal haar leven wegwijnen in de nacht. Slechts als een zwakke gloer van licht is nog in haar de hoop: wie weet, de heilige Godsman. Hem wil ze haar leed klagen. Door hem heeft Jahwè haar den zoon gegeven; misschien zal Hij door hem haar het kind hergeven. Ze gaat naar boven, legt den doden knaap op Elisa's bed en sluit de kamer af.

Ze weet waar Elisa is, op de Karmel. Wel is het een lange weg, ongeveer 25 kilometer, maar haar moederliefde telt geen bezwaren. Rijdend op een ezelin gaat zij er heen.

Reeds van verre ziet Elisa haar komen. Aanstonds vermoedt hij dat er iets niet in orde is. „Daar is de Sunemietische,” zegt hij tegen Gehazi. „Loop haar tegemoet en zeg tegen haar: Gaat het u goed?”

En uw man en den knaap?" Maar aan Gehazi kan zij haar smart niet zeggen.

Nu is ze bij Elisa gekomen en nu... in de spontaneïteit van haar smart, die alle distinctie doet vergeten, grijpt ze Elisa's voeten. Gehazi nadert om haar weg te stoten. Maar de Godsmann peilt de diepte van haar leed. „Laat haar begaan, want ze is bekommerd van ziel, terwijl de Heere het voor mij verborgen heeft en het mij niet heeft gemeld," zegt hij tegen den knecht. Gehazi weet niet hoe diep de wonden van een moederhart zijn kunnen.

Zo ligt de moeder een ogenblik aan de voeten van Elisa, in stomme smart. Dan, eindelijk, vindt zij enige woorden. Het is een harte-kreet: „Heb ik van mijnheer een zoon gevraagd? Ik heb immers gezegd: „Gij moogt mij niets voorspiegelen."

Elisa begrijpt. En... zijn God is immers heil, geluk?

In plotselinge opwelling om spoedig te helpen, gebiedt hij Gehazi naar het huis der Sunemietische te gaan, met niemand te spreken op de weg en dan, de staf op den knaap te leggen.

Dat is iets voor Gehazi. Hij gaat meteen. Hij zal de tovenaars spelen en Elisa's staf is de toverstaf, die een mens in het leven zal terug roepen. Jahwè echter kent geen toverstaf.

Wonderlijk, 't is of de moeder dit zuiverder aanvoelt dan de Godsmann zelf. Zij gelooft niet in een goedkope opwekking. „Zo waarachtig de Heere leeft en gij zelf leeft, — ik zal u niet verlaten," zegt ze en Elisa hoort de smeking in haar stem. Hij moet zelf meegaan, daarvoor is de moeder gekomen. En hij gaat mee.

„De knaap is niet ontwaakt," zegt Gehazi met teleurstelling in zijn stem. De toverstaf heeft niet geholpen. Elisa's God is heil, maar niet door middel van een toverstaf. Hoe ver staan onze Bijbelverhalen van sprookjes! Hoe diep en echt en werkelijk gelukkig makend is Gods werk. Maar... Hij wil gebeden zijn.

Elisa weet het nu.

Hij gaat naar zijn kamer, sluit de deur achter zich en bidt. Het gebed des rechtvaardigen. Dan strekt hij zich uit over den knaap, legt zijn mond op diens mond, zijn ogen op diens ogen en zijn handen op diens handen, opdat het lichaam van den doden jongen warm worde. Nog eenmaal buigt hij zich zo over den knaap heen. Op intense wijze stelt hij zijn gehele lichaam en zijn gehele ziel in dienst van den Heerser over dood en leven.

God wil Zijn wonder werken, maar Hij wil ook dat wij middelen gebruiken. Het leven van Gods kind is een gebedsleven, ja, maar

ook een leven van werken. Geen toverstaf, maar de algehele overgave van Zijn profeet. En dan werkt Hij Zijn wonder.

De knaap niest zevenmaal — en... opent de ogen. Een machtige vreugde doortrilt den Godsman: de knaap is herleefd, het wonder is geschied, Elisa's gebed *is* verhoord. O, laten we toch nimmer Elisa zien hier als de tovenaar uit wien zielestof overging in den doden jongen. *Op zijn gebed* en op dit *gebed alleen*, herleeft de knaap.

Gehazi is buiten op het terras gebleven tijdens Elisa's gebed. Nu moet hij de moeder roepen en op Elisa's woorden: „Neem uw zoon op,” valt zij wederom neer aan zijn voeten en buigt zich ter aarde. De smart is veranderd in vreugde, haar weeklacht is veranderd in een innig danken. Elisa's God is geluk. Dit geluk doorstroomt haar, vullend haar ziel geheel.

De moeder, licht is haar gang als zij met haar zoon de trap afdaald. Haar hoop, haar geloof is niet tevergeefs geweest. Nooit kan 't geloof teveel verwachten. In geloof heeft zij haar zoon gelegd op Elisa's bed. Door het geloof heeft zij hem uit de dood wedergekregen.

Door dit geloof zal zij later na een hongersnood van zeven jaren, tijdens welke zij op Elisa's woord het land verliet, bij terugkeer haar akkers weder ontvangen (2 Kon. 8 : 1-6).

Want:

De Heer betoont Zijn welbehagen
aan hen, die need'rig naar Hem vragen.

Psalm 147 : 6

VERKLARINGEN

1. 2 Kon. 2 : 19: Met „het land is onvruchtbaar” wordt bedoeld: Door het water sterven mensen en dieren nog *vóór* ze geboren zijn.
2. 2 Kon. 2 : 23: „Kaalkop”. Dit was een spotnaam. Een tonsuur was bij de Israëlieten verboden en een Oosterling loopt niet blootshoofds, ook al niet om de vaak grote warmte. Wellicht hebben enkele profetenzonen last van kaalhoofdigheid gehad, zijn zij deswege door de Bethelse jeugd uitgescholden en is dit scheldwoord door de jeugd ook Elisa achterna geroepen. Misschien ook betekende het zoveel als: kale jakhals. De jongens roepen: kom op! Dat is een soort uitdaging, zoals de Filistijnen eenmaal aan Jonathan riepen.
3. *Beren* komen nu nog voor in *Hermon* en *Libanon*. Deze beren zijn iets lichter van kleur dan de Europese.
4. 2 Kon. 4 : 1: De schuldeiser hier heeft *niet* het recht te doen, wat de weduwe vreest, n.l. zichzelf betaling te verschaffen, door mensen tot zijn slaven te maken. Dit kon volgens de wetten van Mozes (zie Ex. 21 : 2) alleen wanneer een vader of een moeder *zelf* zijn (haar) kinderen *verkocht*. En dan waren ze in het zevende jaar weer vrij.

5. Met *olie* wordt *olijfolie* bedoeld, die voor allerlei doeleinden wordt gebruikt. Ongeveer negen eeuwen later kostte 1 liter \pm 40 cent. Dit zegt echter weinig van de prijs, die de weduwe er voor maakte.
6. *Sunem* ligt in de *vlakke van Jizreël*.
7. 2 Kon. 4 : 10: „van een wand” is een gemetselde kamer, waarin men kwam via een trap langs de buitenzijde van het huis. Ervoor lag dan een terras.
8. Uit 2 Kon. 4 : 19 blijkt dat de vader geen vermoeden heeft van de ernst der ziekte van den jongen. Dit blijkt ook uit zijn vraag in vers 23. *Nieuwe maan* en *Sabbath* waren feestdagen, waarop men tijd had voor bezoek aan een Godsman.
9. Elia en Elisa worden vaak in één adem genoemd. Toch was er groot verschil in optreden. Elia moest om de grote afgoderij afbreken, ploegen. Elisa mocht zaaien, opbouwen. Dat zegt ook zijn naam reeds. Juist Elisa is het type van onzen Heiland, die ook door het land trok goedgeoede, vooral ook door wonderen, die hulp en redding uit de nood brachten.
10. De kolokwint (2 Kon. 4 : 39) is een plant, die tot het geslacht van de augurken behoort, welke ranken schiet en ronde, gele vruchten geeft, die bitter zijn en hevige pijn kunnen opwekken en zelfs de dood kunnen veroorzaken. Ze wordt in kleine doses gebruikt als medicijn.

Kolokwint

NAÄMAN: DE SYRIËR, DIE JAHWÈ VOND

2 Koningen 5

Damascus: Gods tuin, de parel van het Oosten, temidden van uiterst vruchtbare en weelderige landouwen, omgeven door tuinen, die ware lusthoven zijn, doorstroomd door het klare water van de Abana.

En in de stad het paleis van Naäman, den krijgsoverste van den koning van Aram (Syrië), Benhadad II; Naäman, de vechtgeneraal,

die schitterende overwinningen behaald heeft voor zijn heer en die deswege bij den koning in hoog aanzien staat. Naäman, de gelukkige...

En toch... neen, niet de gelukkige. Er is iets, dat invreest in zijn levensgeluk als een worm, steeds dieper... Naäman is melaats, aangetast door de bedriegelijke, walgelijke, afzichtelijke ziekte, die het lichaam langzaam maar zeker verteert, totdat haar slachtoffer in nameloze ellende ter aarde zinkt en bezwijkt, zonder dat een geneesmiddel de ziekte vermag te stuiten of haar pijnen kan verzachten.

Naäman, in hem de rottende dood; om hem het rijkbloeiende leven van Damascus, de parel van het Oosten.

Ach, ze heeft gevoeld de doem, die ligt over het paleis, het kleine meisje uit Israël, dat geroofd is op een der strooptochten der Syriërs. De jonge slavin, ze draagt haar eigen leed mee, het ongestilde verlangen naar haar vaderland, haar vaderhuis. Ze draagt ook mee de herinnering daaraan. Ze weet ook van den profeet in Samaria, die wonderen doet, wiens naam is: God is geluk.

„Ach, als mijn heer toch bij den profeet in Samaria was! Die zou hem van zijn melaatsheid genezen.”

Naäman gaat naar den koning en zegt hem de woorden van de slavin.

„Trek dan henen,” antwoordt Benhadad op de stilzwijgende vraag van zijn generaal, „en ik zal aan den koning van Israël een brief zenden.”

Als een vorst gaat hij, Naäman, en een vorstelijk geschenk neemt hij mee: tien talenten zilver (f 450.000,—), zes duizend sikkelen goud (f 180.000,—) en tien feestgewaden. De profeet, die hem geneest wordt schatrijk.

Joram, de koning van Israël, ontvangt Benhadads brief en leest: „Ik heb mijn knecht Naäman tot u gezonden, opdat gij hem geneest van zijn melaatsheid.”

Grote ontsteltenis in Jorams hart, grote ontsteltenis aan Jorams hof. De koning scheurt zijn klederen en zegt in vertwijfeling: „Ben ik een god, die kan doden en levend maken, dat deze tot mij zendt om een mens te genezen van zijn melaatsheid? Voorwaar, hij zoekt twist met mij!”

Elisa, die ook in Samaria woont, hoort het; hij zendt tot den koning om te zeggen: „Laat hem tot mij komen, zo zal hij weten, dat er een profeet in Israël is!”

In Naämans hart is de vreugde. Nu gaat hij naar den profeet, waarvan het slavinnetje sprak. Maar groot is zijn ergernis en ontgooche-

ling als de profeet zelf niet verschijnt om de hand op zijn zieke leden te leggen naar de gewoonte des tijds. „Baad u zevenmaal in de Jordaan en gij zult genezen zijn!” zo spreekt de bode van den profeet tot hem.

De profeet eist van hem een daad in vertrouwen. Maar... „zijn niet de Abana en de Parpar, de heldere rivieren van Damascus, beter dan alle rivieren van Israël?” zegt hij met ontstemd gemoed. En toornig trekt hij heen.

Echter, zo wil het niet Israëls God.

Naämans dienaren zijn wijzer dan hun heer. „Indien de profeet een zware taak van u had geëist, gij zoudt ze hebben gedaan! Hoeveel te meer, nu hij tot u zeide: Baad u en gij zult rein zijn,” zeggen ze.

Naäman, de trotse, hooghartige, driftige generaal, laat zich overreden. Hij gaat naar de troebele Jordaan, dompelt zich zevenmaal daarin onder en... zijn lichaam wordt gezond, gelijk dat van een kind. Het wonder is geschied. Groot is de vreugde in het hart der dienaren; groot is de vreugde in Naämans ziel. Nu weet hij, dat er een profeet in Israël is. Nu weet hij, dat er geen God op de ganse aarde is, dan in Israël.

Met grote dank in zijn hart keert hij terug naar Elisa. Nu wil de profeet tot hem spreken. In 's Heeren Naam weigert hij echter, ook na herhaald aandringen, een geschenk van Naäman te aanvaarden.

Niet in eigen kracht heeft hij het wonder verricht. Door Gods kracht is het gewrocht. God alleen de eer. Elisa is geen tovenaer, die zich verrijkt met de gave hem door God geschonken. God geeft Zijn weldaden om niet. En Elisa is een trouwe dienstknecht van zijn Meester.

Naäman heeft nog een wens. Het zal hem moeilijk vallen om aanstonds den God van Israël, Wien hij toch zo dankbaar is, geheel op Israëlietische wijze te dienen.

„Geef mij zoveel aarde, als een juk muildieren kan dragen; want ik zal voortaan aan andere goden geen brandofferen of slachtofferen meer brengen dan alleen aan den Heere. Maar hierin moge de Heere uwen knecht vergeven: als mijn heer de koning in de tempel van Rimmon zal gaan om zich daar neder te buigen, en als hij dan steunt op mijn arm, — zodat ik mij in het huis van Rimmon nederbuige — de Heere moge uwen knecht hierin vergeven.”

Elisa begrijpt Naäman. Hij weet dat het op het hart aankomt. „Ga heen in vrede,” zegt hij. In Damascus zal door een dankbaren

gezen generaal van Benhadad een altaar opgericht worden op aarde uit het land van Jahwè. Zou Jahwè niet vriendelijk neerzien op zulk pogen?

Ach, hiermede is deze geschiedenis niet ten einde. De begeerte is ontwaakt in Gehazi's hart, de begeerte, het machtigste wapen van Satan. Hij fluistert Elisa's knecht in: „Uw heer heeft dezen Arameër Naäman ontzien en het geschenk, dat hij had meegebracht niet aangenomen. Loop hem na, opdat hij u iets geve.” Gehazi bezwijkt. Met een lage leugen verkrijgt hij twee talenten zilver en verbergt ze in zijn huis.

Maar de begeerte ontvangen hebbende, zal ook hem de dood baren. Eenmaal op de weg der zonde, is Gehazi daarvan de slaaf geworden. Hij is zo verstrikt in Satans net, dat hij zelfs den man Gods beliegt.

Arme, dwaze Gehazi. Met ontzetting hoort hij het oordeel van den man Gods: „Was ik niet in de geest bij u, als iemand zich in zijn wagen naar u omkeerde? Nu dan, naardien gij dat geld verkregen hebt, kunt gij u daarvoor klederen en olijfbomen en wijngaarden en schapen en runderen en slaven en slavinnen kopen; maar... óók de melaatsheid van Naäman zal over u en uw nageslacht komen, voor eeuwig!”

Bitter ontgoochelde Gehazi! Zijn begeerte is hem ten val geworden. Hij had zich gedroomd de weelde van een rijke in Israël. Melaats, wit als sneeuw, een onreine, die een ellendige dood zal sterven, zo gaat hij uit van Elisa. Dat is het loon, dat Satan zijn dienaren geeft.

En onderwijl rijdt naar Damascus de man, die kwam om bij Jahwè's profeet, dus bij Jahwè zelf, genezing te zoeken. In zijn hart is de vreugde groot. De wereld is één wijde tempel van licht voor hem. Hij gaat een nieuw leven beginnen. Weggevaagd zijn de donkere wolken, die hingen over zijn leven. Hij heeft genezing gezocht bij den Heere en... behalve genezing ook den Heere zelf gevonden.

Loof Hem, Die u al wat gij hebt misdreven,
hoeveel het zij, genadig wil vergeven,
uw krankheên kent en liefderijk geneest;
Die van 't verderf uw leven wil verschonen,
met goedheid en barmhartigheên u kronen,
Die in de nood uw Redder is geweest.

VERKLARINGEN

1. Men meent wel eens dat *Naäman* de Syrische aanvoerder was, in de slag bij Ramoth in Gilead, bij welk gevecht Achab gedood wordt. Voor deze mening bestaat echter geen degelijke grond.
2. *Melaatsheid* is een besmettelijke ziekte; „zij is beslist overerfelijk; haar slachtoffers worden als onrein vermeden. Pasgeboren kinderen van melaatse ouders zijn vaak geheel gezond, maar al spoedig blijkt de aanwezigheid der ziekte. De „schurft“ komt langzamerhand op verschillende plaatsen van het lichaam; het hoofdhaar en de wenkbrauwen vallen uit; de nagels laten los, verteren en vallen af. Lid na lid van de vingers en de tenen krimpt in en valt langzamerhand weg; de tanden vallen uit. Neus, ogen, tong en gehemelte worden langzaam verteerd en eindelijk zinkt het ellendige slachtoffer ter aarde en bezwijkt, zonder dat er een geneesmiddel is...” (Stock-Renkema, Oude Testament, blz. 433, 1909).
3. De *Abana* heet nu *Barada*: haar water is zeer helder.
4. *Rimmon* was de zonnegod der Syriërs. Het woord *Rimmon* betekent: *granaatappel*. Waarschijnlijk was de granaatappel, het zinnebeeld der vruchtbaarheid, het symbool waaronder de god werd aanbeden. Eigenaardig is dat alle hoofdgoden der oudheid goden der vruchtbaarheid zijn.
5. Een talent zilver is f 4500,—. Een gouden sikkal is f 30,—.
6. De Oudtestamentische naam voor Syrië is *Aram*. De naam Syrië is Nieuwtestamentisch.
7. 2 Kon. 5 : 13: *Vader*: een aansprektitel tot een meerdere.
8. 2 Kon. 5 : 21: *viel* = sprong haastig.

89

ALS DE HEERE STRIJDT...

(BELEG VAN SAMARIA)

2 Koningen 6 : 8–33 en 2 Kon. 7

De weldaden, bewezen door Jahwè aan Benhadads generaal Naäman, hebben geen blijvende indruk gemaakt op Arams koning. Naäman is van het Damasceense toneel verdwenen en Benhadad herinnert zich weer de oude vete tussen Arameërs en Israëlieten. Hij valt rovend en plunderend in Jorams rijk. Hij kent het land; hij weet welke de strategisch belangrijke punten zijn, hij weet waar hij zich in een hinderlaag leggen kan om Joram en zijn volk te verrassen.

Maar Elisa is er nog, Gods bijzondere dienaar. En telkens als Benhadad in zijn kriegsraad een besluit genomen heeft, deelt Elisa dit aan Joram mee. Benhadad wordt vertoornd over het telkens mislukken van zijn plannen. „Weet gij mij niet te zeggen, wie ons verbaadt aan den koning van Israël?” roept hij toornig uit.

„Nee, mijn heer de koning,” antwoordt een zijner officieren, „maar de profeet Elisa geeft den koning van Israël te kennen de woorden, die gij in uw slaapkamer spreekt.”

Dan moet die gevat worden, besluit de koning en als hij verneemt dat Elisa te Dothan, ruim twaalf kilometer ten Noorden van Samaria, is, dan zendt hij daarheen paarden en wagens en een zeer groot leger. Ze komen bij nacht en omsingelen de stad.

Elisa ziet ze wel, als hij des morgens vroeg uitgaat naar de poort. Hij weet wel, dat het om hem te doen is, maar hij vreest niet. Bij hem is Jahwè met Zijn legerscharen van engelen.

Zijn jongen echter vreest zeer. „Ach, mijn heer, wat moeten we doen!” roept hij vol vertwijfeling uit. En dan spreekt Elisa de woorden, die troostwoorden zijn geworden voor al Gods kinderen door alle eeuwen heen: „Vrees niet, want die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn.” En op Elisa's gebed: „Heere, open zijne ogen, dat hij zie,” ziet hij ze, de vurige paarden en vurige wagens, Gods strijdmacht rondom Elisa en hem. Gods wagens boven 't luchtig zwerk, zijn tien en tien maal duizend sterk: Gods onverwinbre hemelwacht, rondom hem, die Gods wil betracht. Zo is hij wel bewaard.

Het volle licht van de dag is doorgebroken. Daar komen ze opzetten, de Arameërs. Ze zullen dien profeet, dien verrader, grijpen en levend brengen naar hun heer, naar Benhadad.

Elisa ziet ze komen. In verheven rust staat hij bij de poort. Dan bidt hij: „Heere, sla dit volk met verblinding, met geestelijke blindheid.” Hij weet dat zijn gebed verhoord zal worden. God laat geen bidder staan. De bede van Zijn kind zal Hij niet afwijzen.

Met kalme zekerheid wandelt hij de Arameërs tegemoet. Vol verbazing zien de inwoners van Dothan hem gaan. En dan, dan zien ze het wonder gebeuren, het wonder van Jahwè, dat hun heil is. Dan trekken ze niet verder naar Dothan toe, maar slaan de weg in naar Samaria. Elisa gaat voorop met den aanvoerder van het leger. Dothan is gered.

Na enkele uren komen ze te Samaria. Daar is koning Joram; hij is verrukt als een kind om deze daad van Elisa. „Zal ik ze verslaan, mijn vader!” roept hij in overgrote vreugde uit.

Er is iets van teleurstelling in hem als Elisa zegt: „Nee, want men brengt niet om, die men niet met zwaard en boog heeft gevangen.” Elisa erkent het oorlogsrecht dier ruwe tijden, maar hij is ook rechtvaardig, rechtvaardiger dan Joram.

Toch gehoorzaamt Joram aan Elisa's bevel:

„Zet hun brood en water voor, opdat zij eten en drinken; en daarna kunnen ze wederkeren naar hun heer.” Joram bereidt hun een grote maaltijd en ze keren weer naar Benhadad.

Benhadad is verslagen, zonder dat één Israëliet het leven verloor. En de Aramese benden trekken uit het land. Voor hoe lang...?

Enkele jaren later.

Nogmaals zal Benhadad een poging wagen Israël ten onder te brengen. Maar de tijd van Israëls ondergang is nog niet aangebroken. De rol der tien stammen in het volkerenleven van het nabije Oosten is nog niet uitgespeeld.

Toch wordt het de inwoners van Samaria nu wel bang te moede. En al is Elisa in de stad, Joram vraagt hem niet. Joram, die wel enthousiast en gretig aannam de zege die God onverdiend schonk, maar die zich niet verootmoedigt voor den Heere en in ootmoed Hem om redding vraagt. Ook Joram den koning zal het bang te moede worden.

De nood stijgt hoog. Zo hoog, dat een ezelskop, die niet eens gegeten mocht worden omdat een ezel een onrein dier was, verkocht werd voor tachtig zilverlingen, is zestig gulden en twee liter peulvruchten voor vier gulden. Zo hoog, dat...vrouwen hun kinderen opeten. Als de koning dit hoort, scheurt hij zijn klederen en neemt het teken van de diepste rouw aan, een zak over het naakte lichaam.

Maar het is geen teken van berouw bij den koning. Integendeel, hij roept God aan als getuige, dat hij nog heden Elisa onthoofden zal. De Heere vertelt aan Zijn knecht wat Joram van plan is. Elisa is in *zijn huis* in Samaria (welk een tegenstelling met Elia!). De oudsten der stad zijn bij hem. „Deze moordenaar (Joram) heeft een bode gezonden om mijn hoofd af te slaan,” zegt Elisa. „Dringt hem uit met de deur.”

't Is echter niet meer nodig. Gelijk met den bode, een hoofdman, is de „moordenaar” zelf aanwezig. En voor hem wordt de deur geopend. Wist Elisa dat Joram tenslotte toch niet zou toelaten dat hij gedood werd? Doelend op een kindermoord uit honger zegt Joram: „Zie, welk onheil de Heere over ons deed komen! Wat zou ik dan nog op den Heere hopen?!”

Reeds eerder, tijdens zijn veldtocht met Josafat, heeft Joram doen blijken dat hij spoedig wanhopig was. Zo gaat het hen wier verwachtingen niet verder reiken dan dit leven. Het geloof wanhoopt nimmer. Want het is een vaste grond der dingen die men hoopt.

En vergaat in bange nood vlees en hart, dan is God rotssteen en deel in eeuwigheid. Ver boven de wanhoop van het aardse leven staat onwrikbaar en met een vredige glimlach van zeker weten het geloof.

„Morgen om deze tijd,” zegt Elisa, „zal in de poort van Samaria een maat (12 liter) meelbloem een sikkel (f 1,50) kosten en twee maten gerst ook een sikkel.”

De bode, de hoofdman, die gelijk met den koning gekomen is, spot met Elisa's woorden. „Ook al maakte de Heere vensters aan de hemel,” zegt hij, „dan zou dit niet kunnen.” Wie spot met Gods mogendheid zal Gods toorn ervaren. „Gij zult het met uw ogen zien, maar daarvan niet eten,” klinkt aanstonds het oordeel over den spotter. Het oordeel zal voltrokken worden, want...

Buiten de poort zitten ze bijeen, de vier melaatsen. Om hen is de stilte van de vallende avond. Rust is er in de stad; rust is er in het leger der Arameërs.

In de harten der melaatsen is de vertwijfeling. Behalve de verterende ziekte knaagt in hen de honger. „Zouden we hier blijven, totdat we sterven,” zeggen ze. „Indien we in de stad gaan, sterven we daar van honger; indien we hier blijven eveneens. Komt, laten we overlopen naar de legerplaats der Arameërs; indien zij ons in leven laten, zo leven wij; en indien zij ons doden, zo sterven wij.”

Daar gaan ze, de vertwijfelden. In een laatste wanhopige daad, een gang op leven en dood, zullen ze trachten voedsel te vinden. Als ze bij de legerplaats der Arameërs komen, is het nacht.

Ze luisteren. Er is verwondering in hen als ze niet de stap van den schildwacht horen. Ze verwachten zijn stem, zijn sommatie om staan te blijven. Maar de roerloze stilte blijft.

Ze sluipen voort. Niets wijst op de aanwezigheid van mensen.

Daar staan de eerste tenten; hun contouren zijn zichtbaar in het flauwe licht van de opkomende maan. Bij de tenten staan enige ezels vastgebonden.

Ze zijn bij de eerste tenten aangekomen. Ze gaan er een binnen: verlaten. Hun verwondering is verbazing geworden en hun verbazing is groot; maar groter is de knagende honger. Hier is eten; hier is drinken. Ze vallen er op aan als wolven.

Dan, als hun honger enigszins gestild is, doorzoeken ze de tent. Ze vinden goud, zilver en klederen. Hun buit, die ze verbergen. Ze komen terug, doorzoeken een andere tent en weer die buit.

Zwijgend gaat de nacht over een verlaten legerkamp. Ze weten

niet, de melaatsen, dat de Heere de Arameërs een geluid heeft doen horen van wagens en paarden, alsof een grote legermacht aanrukte. Ze weten niet, dat toen de Arameërs bevangen werden door een panische schrik en dat ze zeiden tegen elkander: „Voorwaar, de koning van Israël heeft de (twaalf) koningen der Hittieten (uit de streek tussen Hamat en Damascus) en de koningen der Egyptenaren (koningen uit het Zuiden, die een verbond gesloten hadden met den Farao van Egypte!) ontboden, om tegen ons op te trekken.” Ze weten niet dat toen de Arameërs gevloden waren om huns levens wil.

Ze weten het niet en toch zegt hun hart hun betere dingen dan dorst naar goud, zilver en kostelijke klederen. „Wij handelen niet goed,” zegt hun geweten; „deze dag is een dag van goede boodschap; als wij zwijgen tot de morgen, zo staan wij schuldig. Komt, laten wij het in het paleis des konings boodschappen.”

Daar gaan ze, de melaatsen, door de nacht, die lichter geworden is, naarmate de maan klom aan de donkere hemel. En bij de poort roepen ze hun goede boodschap aan de wachters. Ze kunnen die boodschap haast niet geloven, de uitgehongerden, maar brengen het goede nieuws over aan den koning.

Midden in de nacht staat hij op, Joram, de koning. In zijn hart is weer het ongeloof. Hij zal wel, hij *moet* wel gedacht hebben aan Elisa's woorden. Toch zegt hij: „De Arameërs zijn in het veld getrokken om ons uit de stad te lokken, opdat zij ons levend grijpen.” En Joram handelt niet.

Dan zegt een zijner dienaars: „Laat ons dan enige ruiters het leger der Arameërs achterna zenden.” Eerst dan, als na eindeloze uren van wachten, terwijl de nacht vergaat en de zon reeds boven de kim geklommen is, als dan de ruiters terugkomen en zeggen: „Wij reden tot aan de Jordaan toe en zagen de weg vol klederen en wapentuig, dat de Arameërs in hun haast weggeworpen hebben,” eerst dan *moet* de koning het wel geloven.

Intussen heeft het wondere nieuws zich verspreid door de stad. In dichte drommen zijn ze naar de poort gekomen, de uitgehongerde belegerden; reeds zijn de eersten naar het verlaten legerkamp gegaan en weer terug gekomen met meelbloem en gerst; dan... o, neen hij, de hoofdman, die gisteravond spotte met Elisa's woord, met Jahwè's boodschap, hij kan ze niet meer keren de drommen van uitgehongerden; ze lopen hem onder de voet; hij sterft nadat zijn ogen de vervulling van Elisa's profetie hebben gezien. En in zijn stervende oren klinkt de roep: een maat meelbloem voor een sikkel en

twee maten gerst voor een sikkal. God laat niet met Zich spotten.

Maar wie bekommert zich op deze dag van uitbundige vreugde om een vertrapten hoofdman?! De jubel der verlossing golft door de ganse stad. Gods machtig' arm deed hen ontkomen, de pijn van felle hongerdood; zo redt Hij nog, wie tot Hem komen, uit angst van hoogste levensnood. Dies blijven in de grootste smarten, hun zielen in den Heer gerust, en loven eeuwiglijk hun harten, hun Bondsgod, al hun hoop en lust.

Naar Psalm 33 : 10

VERKLARINGEN

1. Naäman is bij deze belegering niet tegenwoordig. Men heeft wel gemeend dat hij of dood was of in Benhadad's ongenade viel, omdat hij Rimmon niet meer wilde aanbidden.
2. Dothan lag op een heuvel in een bijzonder fraaie en vruchtbare streek.
3. *Verblindheden*: Een „gezichtsverwarring“. Men zag de dingen anders dan ze werkelijk waren.
4. Een „kab“ is op een na de kleinste Hebreeuwse maat. Hier volgen enkele maten:
 - 1 log = $\frac{1}{2}$ liter.
 - 1 kab = 2 liter.
 - 1 gomer = $3\frac{1}{2}$ liter.
 - 1 hin = 6 liter.
 - 1 sea = 12 liter (maat in „maat meelbloem“: 2 Kon. 7 : 1).
 - 1 efa of bath = $36\frac{1}{2}$ liter.
 - 1 letech = 182 liter.
 - 1 homer of kor = $364\frac{1}{2}$ liter.
5. „Duivenmest“ is een moeilijkheid. In de vertelling is aangenomen dat het de vertaling is van een woord, dat een soort peulvrucht betekent. Was het werkelijk *duivenmest*, dan was het een brandstof.
6. Het is wel interessant om naar aanleiding van deze geschiedenis eens een vergelijking te maken tussen Elisa en Elia. Er was wel groot verschil tussen hun optreden. In Elisa zien we meer het type van Christus.
7. In deze hoofdstukken worden nog drie wonderen van Elisa vermeld:
 - 1e het wonder van de *wilde kolokwinten* te Gilgal (ten Noorden van Sichem (2 Kon. 4 : 38-41). Met wilde kolokwinten wordt bedoeld een plant van het geslacht der augurken met ranken (als een wijnstok, hfdst. 4 : 39) en ronde, gele, bittere vruchten, die in grote hoeveelheden gebruikt dodelijk kunnen zijn („de dood is in de pot“!) en in kleinere hoeveelheden als braakmiddel dienst doen.
 - 2e Het wonder van de vermenigvuldiging der broden (2 Kon. 4 : 42-44). (Denk aan de spijziging der 4000 en 5000 door onzen Heiland!) Baäl Saliza lag dicht bij Gilgal.
 - 3e Het wonder van de drijvende bijl.
 Uit deze wonderen blijkt dat Elisa het hoofd der profetenzonen was. Weer heel anders dan Elia!
8. In deze vertelling is aangenomen dat deze belegering van Samaria plaats vond onder Joram, den zoon van Achab.

JEHU, DE VOORTVARENDE

2 Koningen 8 : 7-29; 9 en 10

Hoog op Jizreëls toren staat de wachter. Hij schouwt in de klare dag, die stralend van het Oosten komt. Hij moet opmerkzaam speuren over de landen rondom de stad tot aan de verre scherpe lijn van de horizon. Twee koningen zijn in de stad: de koning van Israël, Joram, en Ahazia, de koning van Juda, zijn neef. Ahazia is gekomen om zijn oom, Joram, te bezoeken, die hier in het zomerpaleis herstellende is van de vermoedenissen in de strijd om Ramoth in Gilead.

Ramoth, de oude twistappel tussen Aram en Israël.

Te Damascus resideert Hazaël, de man van lage afkomst, die zijn heer Benhadad, terwijl deze ziek te bed lag, stikte in een natte deken. Hazaël, de leugenaar, de moordenaar, de wreedaard. Hazaël, om wien Elisa weende, toen hij hem het koningschap aanzegde, wetende welke gruwelen hij in Israël bedrijven zou. Hazaël heeft weer de strijd om Ramoth aangeboden met Israëls koning. En Joram heeft dapper gestreden, maar de vermoedenissen zijn hem te groot geweest. Hij heeft zijn generaals op het strijdtoneel achtergelaten en is zelf naar Jizreël gekomen om weer geheel te herstellen.

De wachter weet het wel. Hij weet ook, dat Jehu, een der generaals een dapper en doortastend krijgsman is.

Terwijl hij deze dingen overpeinst, wordt zijn aandacht geboeid door het beweeg van een mensenshare, daar ver in 't Oosten. Dadelijk zendt hij een bode naar den koning, wiens paleis bij de poort is. „Neem een ruiter en zend dien hun tegemoet, zeggende: Is het vrede?” zegt Joram.

De ruiter gaat, maar keert niet weer. De wachter ziet het en in hem groeit de onrust.

Ook een tweede ruiter komt niet terug. En intussen nadert de bende. Dan weet opeens de wachter, wie het is, die daar nadert. Hij ziet het aan het onzinnig voortjakkeren der ruiters. Hun aanvoerder kan niemand anders zijn dan Jehu ben Nimsi. „Het drijven is als het drijven van Jehu ben Nimsi, want hij drijft onzinnig.”

Een bange gedachte is in Jorams hart gekomen. Wat wil Jehu? Een nederlaag? Een opstand?

„Span aan!” gebiedt Joram. Hij wil zelf Jehu tegemoet gaan. Ahazia volgt hem op zijn koninklijke wagen.

In het hoofdkwartier van Jorams leger te Ramoth is hij gekomen, de profetenzoon met zijn oliekruid. Elisa heeft hem gezonden. „Ik heb een woord aan u, o hoofdman,” heeft hij gezegd tot een der verzamelde officieren, tot Jehu. En daar, in een binnenkamer, terwijl de andere officieren buiten bleven, heeft hij Jehu gezalfd met de heilige olie. En daar heeft hij de woorden gesproken: „Zo zegt de Heere, de God van Israël: Ik heb u gezalfd tot koning over het volk des Heeren, over Israël. En gij zult het huis Achabs, uws heren, slaan, dat Ik het bloed van Mijn knechten, de profeten, en het bloed van alle knechten des Heeren wreke van de hand Izébel. En het ganse huis van Achab zal omkomen. Ook zullen de honden Izébel eten op het stuk lands van Jizreël en daar zal niemand zijn, die haar begraaft.”

De profetenzoon was snel verdwenen, maar Jehu had hem begrepen. Hij was de man voor deze vreselijke opdracht, hij, de generaal met schitterende talenten, geliefd bij zijn mede-officieren en soldaten. Ze hadden hem meteen tot koning uitgeroepen, toen ze de boodschap van den jongen profeet vernamen. En Jehu, de voortvarende, had het leger achtergelaten onder het bevel der overige officieren en met Bidkar, zijn hoofdman en een keurbende van snelle ruiters, was hij aan de uitvoering der opdracht begonnen.

Op de akker van Naboth, den Jizreëliet, den rechtvaardige, die vermoord werd door Izébel, omdat hij geen afstand wilde doen van zijn vaderlijk erfdeel, daar treffen ze elkander, Jehu, de door God gezalfde en Joram en Ahazia.

„Is het ook vrede, Jehu?” vraagt Joram.

Vrede vragen aan Jehu, den drijver, met de vreselijke opdracht des Heeren.

„Wat vrede, zolang de afgoderijen en de duivelskunsten van uw moeder Izébel zo vele zijn!” roept Jehu grimmig.

Jorams bange vermoeden is werkelijkheid geworden. „Verraad, Ahazia!” schreeuwt hij ontzet en keert de wagen. Maar Jehu spant de boog met volle hand. Hij is een goed schutter, Jehu. Hij treft Joram in de rug tussen de schouderbladen, zodat de pijl dringt door Jorams hart. De koning krimpt ineen.

Dan zegt Jehu tot Bidkar, zijn hoofdman: „Neem, werp hem op dat stuk land van Naboth; want gedenk, als ik en gij nevens elkan- der achter zijn vader Achab reden, dat de Heere hem deze last opleide: Ik zal u het bloed van Naboth en het bloed zijner zonen vergelden op dit stuk lands!”

Joram, het eerste offer, is gevallen.

Ahazia weet te ontkomen. Maar Jehu zendt hem enige ruiters achterna en in de pas van Goer ten Westen van Jizreël achterhalen ze hem. Hij wordt gewond en als hij enige uren later Megiddo, de sterke vesting bereikt, sterft hij.

Intussen is Jehu met zijn bende voor de poort van Jizreël gekomen. De wachter heeft het niet gewaagd de poort voor hem te sluiten. De wachter kent Jehu.

Izébel, de oude koningin, die reeds overgrootmoeder is, maar die in haar ouderdom nog dezelfde Izébel gebleven is, weet welk lot haar wacht. Is het om nog eenmaal te schitteren in haar volle verleidelijkheid, dat ze haar aangezicht blanket en haar hoofd versiert met de koninklijke diadeem en zo ten venster uitziet? Of wil zij op deze wijze Jehu, den man uit het volk, imponeren en zo haar leven redden?

Brutaal roept ze van boven: „Is het wel, Zimri, doodslager van zijn heer?”

Jehu wordt niet overdonderd door haar uitdagende woorden; ook imponeert hem haar koninklijke versiering niet. Achter haar in het venster staan twee harembewakers, de mannen met een verraderlijk karakter. „Stoot haar van boven neer!” gebiedt Jehu, kort als het bevel van een generaal.

Ze doen het, de kruipers en voor de poten der paarden van Jehu en zijn ruiters, valt ze neer, de grijze koningin, de duivelin, die zo- veel onschuldig bloed vergoten heeft. Onder de hoeven der paarden wordt ze vertrapt. Niemand ziet meer naar haar om. Niemand, die het waagt. God heeft haar vele, vele zonden bezocht...

Als Jehu zijn glorieuze intocht gehouden heeft en de maaltijd heeft gebruikt en met zijn mannen gedronken en geklonken op het nieuwe koningschap, zegt hij: „Ziet nu naar die vervloekte en be- graaft haar, want zij is eens konings dochter.”

Zijn dienaren gaan heen om zijn bevel ten uitvoer te leggen en... vinden slechts het hoofd, de voeten en de handen. Izébel is, naar 's Heeren woord ten prooi gevallen aan de honden, de verachtelijk- ste dieren, de straatreinigers der Oosterse samenleving.

Met grote voortvarendheid zet Jehu zijn werk, de uitroeiing van Achabs huis, voort. Te Samaria wonen zeventig nakomelingen van Achab. Ze zijn nog jong, maar ook over hen zal het oordeel, gesproken door Elisa den Thisbiet, voltrokken worden.

Jehu schrijft hun opvoeders een brief, een merkwaardige brief. „Bij u zijn uws heren nakomelingen, ook wagens en paarden, gij woont in een vesting; welnu, zet den beste der zonen uws heren op de troon en strijdt voor zijn huis.” Ze durven niet. Jehu had dit verwacht.

„Onthoofdt hen dan,” schrijft Jehu, „en komt tot mij morgen om deze tijd te Jizreël.”

Zo worden zeventig nakomelingen van Achab onthoofd en hun hoofden worden opgestapeld ter weerszijden van de poort te Jizreël. Als Jehu de volgende morgen ter poorte uitgaat, wijst hij het volk op de rechtvaardigheid van deze daad, volgens de woorden van Elia. Dan doodt hij in zijn ijver alle de overgeblevenen van het huis Achabs te Jizreël en al zijn groten en zijn bekenden en zijn priesters, zodat geen van Achabs huis of aanhang overblijft. Jehu doet zijn werk grondig. En te Jizreël zal er niemand meer zijn, die de hand tegen hem durft opheffen.

De weg is vrij voor Jehu om naar Samaria te gaan. Het is een weg van zes uren rijdens. Op deze weg te Beth-Eked (= verzamelplaats der herders) ontmoet hij de zonen der broeders van Ahazia, den koning van Juda, die stierf te Megiddo. Ook zij, twee en veertig in getal, worden gedood.

Jehu is niet alleen de voortvarende ijveraar, hij is ook een geslepen diplomaat. Zijn leus bij de uitroeiing van Achabs nakomelingschap is: een ijveren voor den Heere. Hij ontmoet Jonadab, den Rechabiet, het hoofd der Kenieten, die in strenge ascese leven. Zij zijn de oudtestamentische geheelonthouders; zij bouwen geen huizen, maar leven in tenten; zij bebouwen geen akkers; zij leven geheel zoals hun voorvaderen, als nomaden. Dit heeft hen in een reuk van heiligheid geplaatst in Israël. De vriendschap met het hoofd der Rechabieten komt Jehu zeer te stade.

Jehu doet Jonadab bij zich op de wagen klimmen en dit is aangenaam in de ogen des volks. Jehu, de slimme ijveraar.

Maar ook: Jehu, de *sluwe* ijveraar, die zich niet ontziet onder een valse leuze zijn doel te bereiken; zijn doel dat ten slotte zal blijken

louter egoïsme te zijn. Ijveren voor den Heere, is zijn leus. Maar... te Samaria gekomen zegt hij: „Ahab heeft Baäl een weinig gediend, Jehu zal hem veel dienen.” Onder deze valse leus verzamelt hij alle Baälpriesters uit het gehele land in de tempel van Baäl te Samaria. Daar ontvangen zij hun witte wijdingsklederen, daar offert hij aan Baäl, nadat hij eerst nog gezorgd heeft, dat er geen profeet des Heeren onder hen was; daar laat hij de tempel geheel afzetten door zijn soldaten en daar... laat hij alle Baälpriesters neerslaan, als hij het offer beëindigd heeft. Zo roeit hij met één slag de ganse Baäldienst uit in het rijk, zo grondig, dat die ook na Jehu niet meer algemeen geworden is in Israël. „Ga met mij en zie mijn ijver voor den Heere aan,” heeft hij op de weg naar Samaria gezegd tegen Jonadab, den asceet. En deze ijver is goed in Jahwè's ogen, maar de wijze waarop ontsiert Jehu wel zeer.

Jehu, de ijveraar, maar niet uit zuivere liefde voor Jahwè. Hij voltrekt Gods oordeel op drastische wijze. Maar, en dat is de grote schaduwzijde van zijn leven, maar van de zonden Jerobeams, de kalverendienst, waarmede Jerobeam Israël deed zondigen, wijkt hij niet af. En hiermede plaatst hij zich op één lijn met Jerobeam, wiens huis niet bestendig kan zijn. Evenals Jerobeam in egoïsme twee heiligdommen instelde, uit vrees dat Israël optrekken zou naar Jeruzalem om daar den Heere te offeren, zo houdt Jehu die dienst te Bethel en te Dan in stand. En hieruit blijkt tenslotte, dat Jehu's ijver een onzinnige ijver is, wijl zijn hart *niet* recht is voor den Heere. Hierdoor ook is zijn leuze: ijveren voor Jahwè, vals gebleken.

En nu wil de Heere wel Jehu's ijver in het uitvoeren van zijn oordeel over Achabs huis belonen door zijn geslacht tot in het vierde lid op de troon te doen zitten, maar zijn egoïsme zal Hij bestraffen door juist dat egoïsme te treffen. Want... in zijn dagen begint de Heere het gebied van Israël in te korten en het is Hazaël, de wrede moordenaar, die dit doet. Hazaël, Gods gesel over Israël.

Acht en twintig jaren heeft Jehu over Israël geregeerd. Tot welk een heerlijke ontplooiing voor hem en voor zijn volk zouden zijn talenten gekomen zijn, indien zijn ijver onvoorwaardelijk een ijver voor God geweest was. Hij had de aanleg een der grootste figuren van het Oude Verbond te worden. In zelfzucht heeft hij dit ideaal vermoord.

Doorgrond m' en ken mijn hart, o Heer!
 Is 't geen ik denk niet tot Uw eer?
 Beproof m' en zie of mijn gemoed
 iets kwaads, iets onbehoorlijks voed',
 en doe mij toch met vaste schreden
 de weg ter zaligheid betreden.

Psalm 139 : 14

VERKLARINGEN

1. Dat Elisa ook in Aram zeer bekend was, blijkt uit 2 Kon. 8 : 7: „De Profeet” enz. Over het *geschenk* dat Hazaël voor Benhadad aan Elisa moest brengen zegt Baarslag (Om Troon en Tempel, blz. 138): „een karavaan van veertig kameelvrachten van de kostelijkste goederen uit de beroemde bazars van Damascus!”

וַיֵּלֶךְ יְהוּ בְּעֵבֶר הַנְּהַלְּמָה וַיִּפְּסַח בְּעֵבֶר הַנְּהַלְּמָה וַיִּפְּסַח בְּעֵבֶר הַנְּהַלְּמָה וַיִּפְּסַח בְּעֵבֶר הַנְּהַלְּמָה וַיִּפְּסַח בְּעֵבֶר הַנְּהַלְּמָה

Jehu voor Salmanassar II

2. Jehu heeft geregeerd van 843–815 v. Chr. Zijn vader heette Josafat, zijn grootvader Nimsi.
3. In de vertelling spraken we van de „vermoedenissen” van Joram door de strijd bij Ramoth. Indien hij werkelijk wonden had, zou hij wellicht Jehu niet tegenmoet hebben kunnen rijden. Dit is de mening van Dr Noordzij in Korte Verklaring op Kronieken.
4. 2 Kon. 9 : 13: De officieren bij Jehu improviseren een troon voor hem en spreiden hun mantels onder hem uit.
5. In 2 Kron. 22 : 9 staat, dat Ahazia gedood werd te Samaria. Bedoeld is hier: de *landstreek* Samaria en niet de stad (Noordzij in Korte Verklaring).
6. Toen Izébel stierf was ze reeds overgrootmoeder. De kleine Joas te Jeruzalem was haar achterkleinzoon.

7. De *zalfolie* was bereid uit: mirre, kaneel, kalmus, kassia en olijfolie.
8. 2 Kon. 9 : 30: „blankette haar aangezicht” = verfdde haar oogleden en wimpers om de ogen groter te doen schijnen en ze een amandelvorm te geven.
9. Ook naar buiten heeft Jehu strijd moeten voeren: Reeds in 't begin van zijn regering bood hij zijn onderwerping aan den koning van Assur, Salmanassar II (of III), aan. Hij zendt kostbare geschenken: zilverstaven, gouden bekers, een gouden bekken, een scepter, reukwerk enz. Dit staat geschreven op een overwinningszuil van Salmanassar.
Later heeft hij gestreden tegen Hazaël van Syrië, die zeer wreed te werk ging. Tijdens Jehu's regering gaat het hele Overjordaanse verloren.

91

NAAR DE ONDERGANG DER TIEN STAMMEN

2 Koningen 13; 14 : 23-19; 15 : 8-31 en 17

Neen, ook Jehu in al zijn ijver heeft het volk van Israël niet tot der vaders God teruggevoerd. De kalverendienst, de stiercultus te Dan en te Bethel, waarmee Jerobeam de zoon van Nebat, Israël zondigen deed, bleef gehandhaafd, ook onder Jehu's opvolgers, al was dan de Baälsdienst grotendeels uitgeroeid.

Het rijk der Assyriërs, ver in 't Oosten, wordt steeds machtiger. Ook de Syriërs zullen straks definitief onderworpen worden door de geweldenaars, die te Ninevé op de troon zitten.

Als Jehu sterft en zijn zoon Joahaz hem opvolgt, is Syrië echter nog een machtige staat. Hazaël, de wrede veroveraar, benauwt Israël zeer. Zo zeer dat Joahaz slechts tien wagens en vijftig ruiters overhoudt. In uiterste nood roept Joahaz tot den Heere. Jahwè in Zijn grondeloze liefde verhoort hem en redt Israël uit de hand van Aram. (Syrië is de nieuwtestamentische naam, Aram de oudtestamentische!) De Heere geeft Israël een verlosser, Adadnerari, den koning van Assyrië, die later zelfs Damascus inneemt, wat vorige koningen, hoe vaak beproefd, nooit hebben kunnen volbrengen.

Zeventien jaar regeert Joahaz. Dan wordt hij opgevolgd door zijn zoon Joaz. Ook deze koning houdt de kalverendienst in ere, waardoor ook hij den Heere vertoornt.

Nog altijd leeft in Israël de profeet Elisa. Hij is grijs geworden in

de dienst des Heeren. Meer dan vijftig jaren heeft hij als profeet onder zijn volk geleefd. Nu is het ogenblik gekomen, dat hij van de aarde scheiden zal.

Vooraf de laatste jaren van zijn leven zijn moeilijk geweest. De wijze, waarop Hazaël, de wrede, het volk van Israël verdrukte, is diep door zijn ziel gegaan. Sinds Elia hem riep van de dansweide (Abel Mehola), zit reeds de vijfde koning op de troon van Israël. Telkens en telkens weer is het land in oorlog geweest. Met vreugde heeft Elisa het uitroeien van de Baälsdienst door Jehu begroet; met weemoed heeft hem daarna vervuld het feit, dat de kalverendienst bleef bestaan.

Nu, op ongeveer tachtigjarige leeftijd, komt Elisa's ure van scheiden. Hij gaat niet heen in een tijd van rust en vrede en bloei van zijn volk Israël. Het zijn nog de Syriërs, Israëls ervvijanden, die het belagen. Maar Elisa's zienssoog, dat niet verdonkerd is, ziet over het donkere heden heen in een lichtere toekomst. Die lichtere toekomst mag hij stervende, door Gods genade, voorspellen aan den man, dien hij wacht.

Daar komt hij, Joas, de koning. Hij weent als hij aan Elisa's stervenssponde komt. Hij weent, omdat hij weet, dat een grote in Israël op het punt staat van Israël weggenomen te worden. En evenals Elisa eenmaal, nu meer dan vijftig jaar geleden, in grote droefheid bij het scheiden van Elia uitriep: „Mijn vader, mijn vader, (strijd-) wagen Israëls en zijn ruiters!” zo roept ook Joas in diepe smart deze woorden uit aan de stervenssponde van Elisa. Joas weet heel zeker, dat met Elisa een geheel leger voor Israël verloren gaat.

Maar de stervende Elisa wil niet scheiden van een wanhopigen koning.

„Neem een boog en pijlen,” zegt de man Gods tegen den diepbedroefden koning.

En dan bij het venster, dat geopend is naar het Oosten, legt de grijze profeet zijn uitgeteerde, oude handen op de jonge, sterke vuisten van den koning en hij profeteert, terwijl de pijl snort naar het Oosten: „Dit is een pijl der verlossing tegen de Syriërs, want gij zult de Syriërs slaan.”

Hoevele malen? Dat hangt van den koning zelf af.

„Sla tegen de aarde met de pijlen,” zegt Elisa.

Joas slaat, driemaal.

Het is niet genoeg. Joas is niet doortastend genoeg.

Elisa, wiens geest tot het laatste ogenblik helder blijft, wordt

toornig op den laksen koning. „Gij moest vijfmaal of zesmaal geslagen hebben, dan zoudt gij de Syriërs voorgoed hebben verslagen. Maar nu niet.”

Het zijn Elisa's laatste woorden. Hij is zichzelf gelijk gebleven tot op zijn sterfbed, tot in de dood. Hij is gebleven, zoals zijn heer Elia was, de man van doortastende maatregelen.

Elisa: mijn God is heil, geluk. Maar dan moeten de mensen capabel zijn, dit geluk te kunnen verwerven, om het dan te kunnen genieten. Jahwè is heil, ook voor ons, maar door het geloof, het geloof alleen. Elisa, het type van onzen Heiland, Die ook het heil, het geluk, de eeuwige vrede en vreugde brengt, door het geloof; steeds en alleen door het geloof. Dit is het thema, waarop het machtige oratorium van het Nieuwe Testament gebouwd is, waarop ook de compositie van ons leven gecomponeerd moet zijn. Daardoor alleen kan ook ons leven een zuivere compositie worden, een hooglied van schoonheid.

Elisa is gestorven. Zijn machtige geest is gegaan naar de blijde zalen van eeuwig licht. Maar 't is alsof in zijn dode lichaam nog iets is overgebleven van het machtige leven, dat dit lichaam bezielde.

Als de lente weer komt in het land en met de lente de benden der Moabieten weer komen om de eerste oogst weg te roven als in Gideons dagen, en als dan een begrafenisstoet verschrikt door die rovende benden het te begraven lijk werpen in Elisa's graf, dan wordt de man weer levend en rijst hij op zijn voeten. Zo is Elisa heil, ook nog nadat hij gestorven is.

En Joas, hij heeft de Syriërs verslagen, tot driemaal toe; van Hazaël's zoon Benhadad Mari heeft hij terugveroverd de steden van Israël, die Hazaël genomen had.

Het was om het verbond met Abraham, Izak en Jacob, dat Jahwè, de God des Verbonds, Israël niet losliet. Zelfs wil hij het onder Joas' zoon en opvolger Jerobeam II een tijdperk van grote bloei schenken, een tijdperk van ruim veertig jaar.

De toestand der volken rondom is gunstig voor Jerobeam. Aram is zozeer verzwakt, dat het niets tegen hem beginnen kan. Daarvoor heeft ook zijn vader Joas gezorgd door de drie overwinningen op de Arameërs. En Assyrië, de grote macht in het Oosten, wordt innerlijk verscheurd door herhaalde opstanden. Jerobeam kan zich dus geheel wijden aan de herovering der onder Jehu en Joahaz verloren gegane gebieden. Hij doet dit op intensieve wijze. Hij herovert het Overjordaanse, zodat de Moabieten niet meer in staat zijn hun periodieke invallen (als de oogst ingehaald werd) te doen.

In het Noorden dringen Jerobeams legers veroverend door tot „de ingang van Hamath”, d.i. het gebied tussen Hermon en Libanon, ja zelfs verovert hij Damascus. Hoe geheel anders is de toestand vergeleken met die in Hazaëls dagen.

Door deze uitbreiding naar buiten stijgt de welvaart in het land. Maar hiermede ook het zedelijk verval. Het is de profeet Amos (waarover in een afzonderlijk hoofdstuk meer!), die hiertegen toornst.

Tiglath Pilezer III, Pul

Jerobeam II, de gezegende. En toch... ook hij doet wat den Heere mishaaft. Ook hij wijkt niet af van de zonde van Jerobeam, den zoon van Nebat, de kalverendienst waarmede deze Israël deed zondigen. Hierover moet Gods toorn ontbranden. Want de Heere, onze God is een ijverig (= jaloers) God, jaloers op Zijn eer. Hij kan geen stiercultus dulden. Het was Zijn verbondstrouw, die Israël redde, toen het bitter

leed door Hazaël, den wrede; het is Zijn naijver, waardoor Hij hen tenslotte toch los laat. Als Israël in eigen wegen wandelt, gaat het snel naar de ondergang.

Het is wel een somber verhaal van ondergang, dat nu volgt. *Jerobeam II* sterft. Hij wordt opgevolgd door *Zacharia*, zijn zoon, den laatste uit het huis van Jehu. Met hem is Gods belofte aan Jehu vervuld. *Zacharia* regeert zes maanden, doet de zonden van zijn vader en wordt vermoord door *Sallum*, den zoon van *Jabes*. *Sallum*, zijn naam betekent „veiligheid”, maar reeds rukt *Menahem* (= troostrijk) op van *Tirza* in het Noorden en na een regering van een maand wordt *Sallum* door *Menahem* gedood en opgevolgd. *Sallum*: als eenmaal *Zimri*.

In Assyrië is eindelijk na vele woelingen een geweldige opgestaan,

Tiglat-Piléser III of Pul (Poel, zoals zijn naam in 't Babylonisch luidt). Naar het Oosten en het Noorden heeft hij de handen vrij gekregen. Nu kan hij zich weer met het Westen bemoeien; het is het jaar 738 v. Chr.

Menahem van Israël weet niet anders te doen dan aan Poel duizend talenten zilveraan te bieden, een bedrag ter waarde van 4,5 miljoen gulden. Voor die tijd een enorme som! Poel trekt af, tevreden gesteld, maar niet voor lange tijd.

En Menahem heft zware belastingen om deze som weer bij elkaar te krijgen. Met de welvaart van Israël is het gedaan.

Menahem regeert tien jaar. Ook hij handhaaft de stiercultus. Zijn zoon *Pekahia* volgt hem op. Twee jaar regeert deze. Dan wordt hij gedood door zijn wapendrager *Pekah*, die zich de kroon op het hoofd zet en die twintig jaar draagt.

Dan komt Tiglat-Piléser III, de koning van Assyrië terug. Rezin, de koning der Arameërs en Pekah hebben samen een inval gedaan in Juda. Tiglat-Piléser verovert Noord-Israël en deporteert de bevolking naar Assyrië. Dan slaat hij het beleg voor Damascus, neemt het in en doodt Rezin, den koning.

Juda is bevrijd en Pekah? Zijn eigen volk biedt zijn hoofd den Assyrischen overweldiger aan met een schatting van tien talenten goud (= 600.000 gulden) en duizend talenten zilver. Het is *Hosea*, de laatste koning van Israël, die deze dingen doet.

Negen jaren regeert *Hosea*. In Assyrië sterft Tiglat-Piléser III, de geweldige; hij wordt opgevolgd door Salmanassar IV.

In deze tijd weigert *Hosea* langer zware schatting aan Assyrië op te brengen. Hij sluit een verbond met een Egyptisch vorst uit de Nijldelta. (Er regeerden toen \pm 20 zulke vorsten in Egypte!) Maar koning *So* kan geen hulp zenden. *Hosea* wordt gevangen genomen en verdwijnt van het toneel. De Assyriërs voeren hem naar hun

Sargon met zijn opperbevelhebber

land bij Eufraat en Tigris. Niemand, die meer van hem hoort.

Zo is de laatste van de rij koningen, die door moord en doodslag op de troon kwamen, ondergegaan.

Maar nog staat Samaria, de sterke stad, de stichting van Omri. Drie jaar wordt de stad belegerd. Men is zozeer overtuigd van haar onneembaarheid, dat men eet en drinkt en orgiën viert tot aan de morgenstond. Het is een hoon voor het oordeel Gods dat over de stad komen zal. Die hoon kan niet ongewroken blijven.

Sargon, koning van Assyrië, opvolger van Salmanassar IV, neemt eindelijk de stad in (722 v. Chr.). En dan... „Als hagelweer! Als een onweersstorm! Als een aangolving van geweldige, stromende wateren wordt het alles

ter aarde geworpen.” Op vreselijke wijze houden de wrede Assyriërs er huis. Wat overblijft van de bevolking wordt in gevangenschap gevoerd naar de landen van Tigris en Eufraat.

De wegvoering van Israël

Daar gaan ze de lange rijen gedepor-

teerden de eindeloze stoffige wegen naar het Oosten; de mannen gebonden, de vrouwen met een kleine zak bagage op de rug; de gehele karavaan te voet de hete weg naar het Oosten, zonder sandalen, de hitte brandend op het naakte lijf. Is er vreselijker uittocht denkbaar? Ze hebben hun wilde braspertijen gevierd te Samaria, nu zijn ze als een kudde onder de ellendigste omstandigheden voortgezweept dieren. Velen, velen vallen om nooit weer op te staan. Via dolorosa! Weg van smarten! En als ze aangekomen zijn in de landstroken waarheen de Assyriërs hen voeren, dan zullen ze ook daar een ellendig bestaan leiden. Ze sterven bij duizenden, zo dat na vier jaar er nog slechts een „overschot” is.

En waarom? „Want de kinderen Israëls hadden gezondigd tegen den Heere hun God. Ze hadden andere goden gediend; ze hadden zich hoogten gebouwd in al hun woonplaatsen; ze hadden op elke hoge heuvel en onder elke groene boom heilige stenen en heilige boomstammen opgericht. Daar hadden ze wie-

rook ontstoken, gelijk de heidenen. En zo den Heere getergd.”

Onze God is lankmoedig. Hij heeft door zieners en profeten hen vermaand, zeggende: „Bekeert u van uw boze wegen en houdt Mijn geboden en inzettingen.” Maar zij hadden niet gehoord en hadden hun nek verhard. Alzo hadden ze al de geboden des Heeren huns Gods verlaten en ze hadden zich gegoten beelden gemaakt — twee kalveren! — en ze hadden zich voor het heir des hemels nedergebogen en den Baäl gediend. Ook hadden zij hun zonen en dochteren door het vuur doen gaan en toverij en waarzeggerij gepleegd en zo den Heere getergd. Het is het geweldige, vernietigende requisitoir van den Rechter van hemel en aarde. Daarom deed Hij hen weguit Zijn ogen.

Dit zijn woorden voor alle tijden, woorden ook voor ons. Jahwè laat Zich niet straffeloos tergen. Hij komt met Zijn oordelen, misschien na lang geduld, maar Hij komt... en eenmaal komt ook voor ons de tijd, dat Hij ons wegdoet uit Zijn ogen, tenzij... wij ons bekeren en leven!

Israëlietische gevangenen in Assyrië

Vreest 's Heeren macht en dient Zijn Majesteit.
Juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen,
en kust den Zoon, van ouds u toegezeit,
eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen,
u op uw weg tot stof doe wederkeren,
wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag,
u onverhoeds zou door haar gloed verteren
tot staving van Zijn langgehoond gezag.

Psalm 2 : 6

DAVIDS LAMP TE JERUZALEM

(JORAM, AHAZIA, ATHALIA, JOAS)

2 Koningen 8 : 16-29; 11; 12; 2 Kronieken 21; 22; 23 en 24

Josafat, de vrome koning van Juda, is ontslapen. Men heeft hem ter ruste gelegd in de graven der koningen in de Davidsburch te Jeruzalem. Hij heeft zijn huis wel bereid, vóór hij stierf. Zijn zonen gaf hij vele gaven van goud, zilver en kostbaarheden en ieder van hen was gouverneur in een vesting van Juda. Joram, zijn oudste zoon, zou koning worden in zijn plaats. Hij had goed gezorgd voor allen, Josafat. Hij kan zijn hoofd rustig nederleggen. Of...

Maar die ene daad van „wijze” politiek, het huwelijk van zijn zoon Joram met Athalia, de boze dochter van de boze Izebel, het evenbeeld van haar moeder, deze daad zal zich bitter wreken.

Joram, hij begint zijn regering met bloedvergieten; hij doodt zijn zes broeders en ook nog enige vorsten van Juda, die wellicht een complot tegen hem gesmeed hadden.

Met hem is op de troon van Juda, de troon van David, gekomen de man, die de zonden van Achab importeert. Het vertoornt Jahwè wel zeer, maar Hij is de God des verbonds. En Hij gedenkt Zijn verbond met David. Daarom zal Davids nakomelingschap op de troon blijven, maar God zal Joram bezoeken.

De Edomieten vallen van hem af en roepen zelf een koning over zich uit. Joram trekt met een leger naar het Zuiden om hen te tuchtigen, maar de expeditie mislukt. Joram wordt zelfs geheel door de Edomieten ingesloten en slechts met grote moeite slaagt hij erin des nachts zich door de omsingeling heen te slaan. Het is uit met de heerschappij van Juda over Edom.

Ook in het Westen gaat het hem niet voor de wind. Daar valt Libna, de sterke vesting, die het Filistijnse laagland beheerst, van hem af. Libna, de stad die een sleutelpositie inneemt. Sinds David hebben de Filistijnen, Israëls ervvijanden, het hoofd niet meer opgestoken. Nu durven ze weer en samen met de Arabieren vallen ze Jorams gebied binnen. Ze plunderen zijn zomerpaleis en voeren zijn vrouwen en kinderen weg. Slechts één zoon blijft hem over: Joahaz (Ahazia), de kleinste der zonen. En ook Athalia, de boze, blijft.

Zo treft hem slag op slag. Tot hem is gekomen een schrift van Elia: Gods oordeel over zijn zondige leven: „Omdat gij gewandeld hebt in de wegen van het huis Achabs en ook omdat gij uw broeders gedood hebt, die beter waren dan gij — zie, Ik zal u plagen met een grote plaag; gij zult, behalve beroofd te worden van uw vrouwen, uw kinderen en uw have, in grote krankheden zijn door de krankheid uwer ingewanden, twee jaren.”

Jorams leven gaat op verschrikkelijke wijze onder; hij bereikt de leeftijd van veertig jaren na een achtjarige regering; geen wierook wordt gebrand voor hem: het laatste eerbewijs aan een gestorven koning. In de Davidsburcht wordt hij begraven, maar niet in de graven der koningen. Boven zijn graf schrijft Jahwè: *Hij ging heen zonder begeerd te zijn.*

Ahazia volgt hem op, zijn kleinste zoon, pas twee en twintig jaar oud. Slechts één jaar regeert hij. Maar dit ene jaar is genoeg om hem te doen kennen als een koning, die doet wat kwaad is in de ogen des Heeren gelijk het huis van Achab. En geen wonder: zijn moeder Athalia is zijn raadgeefster om goddeloos te handelen; en die van het huis Achabs zijn z'n raadgevers hem ten verderve.

Ahazia zet de buitenlandse politiek van zijn grootvader Josafat en zijn vader Joram voort; de politiek van nauwe samenwerking met het huis van Achab in 't Noorden. Dit wordt zijn vroege dood. Want als Ahazia naar Joram van Israël gaat, die herstellende is van de wonden door de Syriërs hem geslagen, dan vindt hem Jehu, de ijveraar om het huis van Achab uit te roeien en ook Ahazia vindt de dood.

Nu is het de beurt van Athalia, de boze dochter van de boze Izébel. Zij benut haar kans op wreedaardige wijze. Een weezinwekkender vrouw is wel nauwelijks denkbaar. Bij de belegering van Samaria heeft eens een moeder, tot waanzin gedreven door de honger, haar kind geslacht om het te eten; Athalia brengt in koelen bloede het gehele koninklijke huis van Juda om. Zulk een ontaarde vrouw regeert nu te Jeruzalem. Hoe bang moet het Gods kinderen te moede geweest zijn in deze tijd.

En toch.. neen, God laat niet varen het werk Zijner handen, hoe ook de Satan woedt; Zijn beloften aan David doet Hij gestand. De lamp van Davids geslacht zal te Jeruzalem niet geblust worden, al meent Athalia, dat zij dit licht geheel gedooft heeft.

Ahazia's halfzuster Josabath, die gehuwd is met den priester Jojada, weet het kleine prinsje Joas, dat nog geen jaar oud is, uit het

grote bloedbad te redden en naar een der bijgebouwen van de tempel te brengen. Daar in de beddenkamer, het vertrek waar matrassen opgestapeld liggen, weet zij het prinsje zes jaar lang te verbergen voor Athalia. De heldenmoed des geloofs. Zes jaar lang waakt zij dag en nacht, dat niemand het kleine neefje, het prinsje Joas, ontdekt. Zulk een ontdekking zou haar zekere dood geweest zijn. En dan... dan zou Gods raad door Satan vernietigd zijn; dan zou Gods verbondsbelofte van geen betekenis geweest zijn, dan... maar Gods beloften zijn in Hem, den eeuwig Onveranderlijke, ja en amen.

Hij behoudt Joas en waakt over hem. En dan... als het prinsje zeven jaar geworden is, dan acht Jojada, zijn oom en beschermer, het ogenblik gekomen om hem op de troon zijns vaders Davids te plaatsen. Hij weet de lijfwacht van Athalia, de Kariërs, een garde van buitenlandse oorsprong, opvolgers van Davids Kreti en Pleti, op zijn hand te krijgen en samen met de Levieten, die gewapend worden met wapenen uit Davids tijd, die nog in een wapenkamer opgeslagen zijn, moet de revolte gelukken.

De revolte gelukt.

Athalia, weerloos, nu haar lijfwacht heult met den jongen koning, snelt op het gejuich en het tumult dat tot haar doordringt in 't paleis naar het tempelplein. In één ogenblik heeft ze de toestand begrepen. Daar staat haar lijfwacht, daar staan de gewapende Levieten, daar staat, tegen de koningspilaar aan de ingang van de tempel, een jongen; de heilige zalfolie is uitgegoten op zijn hoofd, de koningskroon en de gouden armspangen onderscheiden hem als den gezalfde van Jahwè. De trompetten schallen hun vreugdeklanken, de muzikanten spelen, het volk juicht, maar kort en scherp, boven de feestklanken uit, snerpt het „verraad" van de boze koningin, die zich verloren weet.

Dat ze haar kleren scheurt, baat niet meer. Haar ure is gekomen. „Doodt haar, maar niet in de tempel," is kort Jojada's bevel. Zo gaat Athalia, de weerzinwekkende, de moordenares van haar eigen kinderen, ter dood. Het laatste wat ze ziet op aarde, is de volkomen mislukking van haar duivels streven. En wacht haar nu de wroeging tot in der eeuwen eeuwigheid met altijd voor haar ogen de schimmen der vermoorde koningszonen, haar vermoorde kinderen? Het loon des duivels!

Davids lamp is niet geblust te Jeruzalem. Na een zwakke flikkering trekt de vlam weer helder op. Daar gaat Joas, de zevenjarige koning met gejuich naar de troon van David in Davids paleis. O, welk een

vreugde moet er nu zijn in het hart van zijn tante Josabath, zijn redster, en in dat van Jojada, den doortastenden hogepriester, zijn oom.

Terwijl Joas plaats neemt op de troon, rent een woedende menigte naar de tempel van Baäl. Jaren heeft men dit schandhuis moeten dulden met verbeterde wrok. Nu is het uit! Daar staat Mattan, de hogepriester van Baäl voor de altaren. Op de plaats slaat men hem dood. En met hem de overige priesters. De Baälstempel wordt vernield en ontwijd; de beelden verbrijzeld. Het is een hoogtijdag voor Davids huis; maar ook een hoogtijdag voor de dienst van Jahwè.

Ook Athalia is heengegaan zonder begeerd te zijn; sterker nog, één grote zucht van opluchting gaat door het land. Evenals in het rijk der tien stammen heeft ook in Juda, de heerschappij van Ethbaäl, den Fenicischen hogepriester van Baäl, afgedaan; in Juda voorlopig althans. Izébel stierf een smadelijke dood bij de poort van Jizreël; Athalia, haar evenbeeld, stierf een even smadelijke dood bij de Paardenpoort. Weggevaagd is het huis van Omri!

Joas regeert, de kleine Joas en naast hem staat, hoog in hogepriesterlijke waardigheid, Jojada, de man, die Israëls twaalf stammen draagt op de borstlap voor het aangezicht van Jahwè en op wiens voorhoofd is de gouden band: de heiligheid des Heeren.

Is het wonder dat nu het eerste werk is: het herstel in ere van Jahwè's tempel? De tempel zal wel niet veel betreden zijn onder Athalia. De tempelschatten zijn reeds overgebracht naar Baäls schandhuis onder Joram en Ahazia.

Eigenaardig: het is de jonge koning Joas, die in deze doortastend optreedt en niet Jojada, de hogepriester. Met de geldinzameling voor de restauratie van de tempel vlot het niet. Heeft Jojada geen invloed op de Levieten, die met deze inzameling worden belast?

Joas neemt een betere maatregel. Hij laat een collecte-kist plaatsen buiten aan de tempelpoort voor vrijwillige gaven. En nu stroomt het geld binnen. Dit is weer de oude Mozaïsche instelling. Zo wil het volk het. Om deze maatregel is er vreugde in geheel Juda.

Nu kunnen houters en timmerlieden gehoord worden. 't Zijn wel betrouwbare lieden, want ze behoeven geen rekening en verantwoording af te leggen voor het besteden der gelden. Benijdbare toestand!

De tempel wordt gerestaureerd en van het geld, dat over is, worden gemaakt de gouden en zilveren voorwerpen, die nodig waren bij het offeren.

Jahwè's huis is in ere hersteld.

Intussen is Jojada oud geworden. Honderd en dertig jaren zijn over hem heengegaan. Joas is een man geworden in de volle kracht des levens. Hij kan alleen regeren. Jojada kan heengaan in vrede. Door het ganse volk beweend, wordt hij ter ruste gelegd in de stad Davids bij de koningen, de grootste ere, die zijn volk hem bewijzen kan. „Want hij had goed gedaan in Israël, beide aan God en Zijn huis.”

Ach, Joas zal hem missen. Want Joas is niet de beginselvaste koning, die hij aanvankelijk scheen. De hoge adel, de vorsten van Juda, komen tot hem. Ze buigen zich voor hem neder en Joas doorziet niet hun bedoeling. Als deze bedoeling blijkt, is hij niet de sterke koning, die tegen hen optreedt. Zij willen niet afhankelijk zijn van het centrum Jeruzalem. Ze hebben hun locale heiligdommen, hun locale goden, zoals er in Davids tijd bijvoorbeeld was de God van Hebron. En allengs wordt zo weer hersteld de dienst van asjera's (bossen) en godenbeelden (afgoden). Hierover moet Jahwè toornen. Hij zendt zijn profeten om Joas te vermanen. 't Helpt niet. Dan komt Zacharia, de zoon van Jojada, Joas' weldoener en oom. Naar hem zal Joas toch wel luisteren. Gods oordeel door de mond van Zacharia is mild: „Zó zegt God: Waarom overtreedt gij de geboden des Heeren? Daarom zult gij niet voorspoedig zijn; dewijl gij den Heere verlaten hebt, zo zal Hij u verlaten.”

Dan doet Joas de boze daad zijns levens. Hij laat Zacharia doden op het tempelplein vóór het heilige. Hoe is het mogelijk! Is hij dan zijn vaderlijke vriend en weldoener Jojada totaal vergeten?

Eens werd op diezelfde plaats de boze Athalia gevangen genomen, maar op de gewijde grond van 's Heeren huis mocht ze niet worden gedood. En hier laat Joas den zoon van zijn weldoener, Zacharia, Gods profeet, vermoorden. Deze moord heeft wel een ontzaglijk diepe indruk gemaakt op het volk. Een blijvende indruk! Want eeuwen later nog haalt onze Heiland dit gruwelstuk aan, als Hij Zijn zeventvoudig „wee u” spreekt (Matth. 23 : 35).

„Jahwè zal het zien en zoeken,” roept de stervende profeet Gods uit. Jahwè heeft het gezien en Hij heeft het gezocht.

Hazaël, de wrede, komt. Hij verslaat met weinige mannen een groot leger der Judeërs. Joas kan niet strijden. Hij ligt ziek te bed. En hij moet het machteloos aanzien, dat de hoge adel van Juda gedood wordt, dat het land wordt verwoest. Het volk geeft Joas de schuld van deze tegenspoeden. De moord op Zacharia, Gods profeet, wrekt zich. Om het bloed van den zoon van Jojada smeden zijn

knechten een samenzwering tegen hem en hij wordt op zijn ziekbed gedood. Van zijn hand heeft Jahwè het bloed van Zacharia geëist. Hij kan de moord op Zijn kinderen niet ongewroken laten. Hij zal het zoeken! Voor alle moordenaars van Zijn kinderen komt het uur der vergelding.

Joas: veertig jaar heeft hij geregeerd. Het einde van zijn leven is gevuld met een diepe tragiek. Waarom? Omdat hij de zwakkeling was, die als een sterke wilde regeren en het niet kon! Waarom? Omdat hij zijn sterkte niet zocht bij Jahwè, den God des Verbonds, den God van zijn vader David.

Joas' lamp gaat uit in zwarte duisternis. Hem wordt niet eens een graf gegund bij de graven der koningen, een eer, die wel Jojada te beurt viel.

Joas: met weemoed overblikken we dit leven. Een lange regering was zijn deel. Hij had er iets groots van kunnen maken. Maar hij wilde niet.

Davids lamp blijft schijnende te Jeruzalem. Want aldus spreekt Jahwè, de God des verbonds:

„Ik zal de heerschappij doen duren bij zijn zaad,
zolang de hemel zelf op vaste pijlers staat.
Maar zo zijn kinders ooit Mijn zuiv're wet verlaten,
zo 't richtsnoer van Mijn recht ter reeg'ling niet kan baten,
zo zij ontheiligen, wat Ik heb voorgeschreven,
dan mogen zij gewis voor Mijne straffen beven!”

Psalm 89 : 13

VERKLARINGEN

1. De *brief van Elia*: De uitleggers weten niet precies wat hiermee bedoeld wordt. Men neemt aan dat Elia reeds gestorven was. Maar Prof. Noordtzij in Korte Verklaring meent, dat dit in 't geheel niet zo behoef te zijn, aangezien de gebeurtenissen in het boek der Koningen niet in tijdsorde staan. Deze brief is het eerste profetische geschrift in de Bijbel.
2. „Barachia” in Matth. 23 : 35 is Jojada.
3. Bedenken we dat Zacharia, die gedood wordt, zijn vader als *hogepriester* was opgevolgd. Dit maakt de moord wel heel verschrikkelijk. Een Joodse overlevering zegt, dat de moord plaats had op de grote verzoendag en dat het bloed bleef opborrelen tussen de stenen van de voorhof tot de dag dat de tempel verwoest werd door Nebukadnezar.
4. Men meent wel, dat met de „*branding*” in 2 Kron. 21 : 19 bedoeld is: het aan

- de vlammen prijsgeven van het liefste wat de dode op aarde had om dit in het hiernamaals weer te vinden. Dit is echter een puurheidense gedachte.
5. Uit de geschiedenis van Joas zien we wel heel duidelijk, dat een goede vrome opvoeding nog niet genoegzaam is tot zaligheid, hoe heerlijk dit ook is. Neen, het geloof is hiervoor nodig.

93

HET LAATSTE WOORD IS AAN JAHWÈ!

2 Koningen 14 : 1-22; 15 : 1-7, 32-38; 16; 2 Kronieken 25, 26, 27 en 28

Na de moord op Joas heerst er enige tijd verwarring in Juda. Doch *Amazïa*, die op vijf en twintigjarige leeftijd de troon zijns vaders beklimt, is de toestand spoedig meester. Dan is zijn eerste daad de dood zijns vaders te wreken. Hij doodt de moordenaars, maar laat hun kinderen leven, aldus handelend naar de wet van Mozes.

Zijn begin is goed. Hij weet, dat in de vreze des Heeren het beginsel der wijsheid gelegen is. Dan kan hij ook op Jahwè's hulp rekenen. Hij organiseert het leger. Alle weerbare mannen van twintig jaar af worden ingeschreven op lijsten. Nu weet hij hoe sterk zijn leger is. Maar om tegen de Edomieten met succes te kunnen strijden, moet zijn leger groter zijn, meent hij. Daarom huurt hij weerbare mannen uit Israëel voor een som van honderd talenten (= ± 1½ miljoen gulden). Hieruit blijkt reeds dat zijn hart toch niet volkomen met den Heere is. Hij durft het niet met Jahwè alleen aan.

De Heere waarschuwt door een profeet. „Laat die mannen van Efraïm niet met u trekken,” zegt hij, „want met hen is de Heere niet.” Amazïa luistert naar den profeet des Heeren. Maar die honderd talenten zijn voor niets uitgegeven?! De Heere belooft hem daarvoor meer terug te zullen geven. Als wij 't maar durven wagen met God! Dat is altijd, alle eeuwen door, de grote besliste voorwaarde geweest voor een waarachtig Christendom. Als dit Christendom in nood is, dan is dat, omdat het waarachtige Godsvertrouwen verloren is gegaan. Wagen met God, op hope tegen hope!

Amazïa doet dit en... overwint. Want de Heere beloont dit blind vertrouwen.

Intussen, de Efraïmietische huurlingen zijn vertoornd om Amazïa's handelwijze. Zij hadden gehoopt op buit uit Seir; die buit is hun

ontgaan; ze zullen zich schadeloos stellen. Zij vallen rovend en plunderend het gebied ten Noorden van Jeruzalem, tussen Samaria en Beth-Horon binnen.

Tot zover gaat het goed met Amazia. Maar dan... wat hij nu gaat doen is ons volkomen onbegrijpelijk. Ten eerste, omdat dit ondank is ten opzichte van Jahwè, Die hem zo geholpen had, maar voorts ook omdat het in strijd is met de oud-Semietische gedachte. Volgens het oud-Semietische denken vormen volk en god een eenheid. Daarom heeft ieder volk een eigen god. Wordt dat volk verslagen, dan overwint dus de god van den overwinnaar den god van den overwonnenen. Nu gaat Amazia de toekomst vragen aan den god van Seir (Edom), dien god, dien hij dus juist verslagen heeft. Is het wonder dat Jahwè toornt?!

Maar de Heere is lankmoedig. Ten tweede male zendt Hij Zijn profeet. En nu treedt Amazia in het voetspoor van zijn vader Joas, den moordenaar van zijn weldoeners zoon.

„Heeft men u tot 's konings raadgever gesteld?” vraagt hij toornig den profeet. En duidelijk zinspeelt hij op het lot van Zacharia, die stierf op het tempelplein. De profeet staakt zijn vermaan; slechts mompelt hij nog: „Ik merk, dat God besloten heeft u te verdueren.” Inderdaad, Gods dienaar wordt niet straffeloos gedood, zelfs niet bedreigd!

Amazia wil zelf regeren. Hij heeft geen man Gods, geen God meer nodig. De duivel van de hoogmoed is in hem gevaren. Dit doet hem zijn koel overleg verliezen.

In het Noorden zit Joas, de kleinzoon van Jehu, op de troon van een welgefundeerd rijk. Hij is veel sterker dan Amazia. Toch wil de laatste zich met hem meten. Waarom? Om de roverijen van de huurlingen die hij teruggestuurd heeft? Of is het hoogmoedswaanzin?

Joas is verstandiger. Met bijtende spot tracht hij Amazia terecht te wijzen. Maar deze spot heeft een averechtse uitwerking. Blijf in uw huis, heeft Joas gezegd na de parabel van de distel en de ceder op Libanon. Amazia blijft niet in zijn huis en te Beth Semes (= zonnehuis, om een oude zonnetempel, die daar stond!) ontmoet Amazia's leger dat van Joas. Amazia wordt verpletterend verslagen en als een gevangene naar Jeruzalem gevoerd.

De intocht daar is wel heel anders, dan zijn hoogmoed hem had voorgespiegeld. Bovendien plundert Joas de tempel, het paleis des konings en breekt hij vier honderd ellen af van de Noordelijke muur

van Jeruzalem. Amazia's residentie is een open stad geworden, open nog wel op de zwakste plaats.

't Gaat van kwaad tot erger met Amazia. Er groeit een grote ontevredenheid onder het volk, zo groot, dat Amazia moet vluchten naar Lachis. Maar ook daar achtervolgt hem het volk. Hij wordt er gedood na een negenentwintig-jarige regering.

Ook Amazia's leven gaat onder in nacht. Waarom? Omdat hij den Heere zijn God verlaten heeft. Het is het vernietigend oordeel ook over zijn leven, als over dat van zovelen.

Uzzia is nog maar zestien jaar als hij geroepen wordt zijn vader op te volgen. Hij is een verstandige jongeling. Hij begint met God. Reeds na enkele jaren ziet hij kans succesvol op te treden tegen Filistijnen, Arabieren, Meünieten (door wier gebied de oude karavaanweg naar Arabië loopt) en Ammonieten. Hij bouwt de muur van Jeruzalem, die door Joas gesloopt is, weer op en vestigt er verdedigingswerken naar het voorbeeld der Assyriërs, geweldige catapulten voor het wegschieten van pijlen en blijden, zoals men ook in ons land in de middeleeuwen gebruikte, om stenen te slingeren.

Hij graaft overal putten in het waterarme land van Juda en bouwt er torens bij om ze te verdedigen. Hij bevordert landbouw en vee-teelt. Hij is een modelkoning.

Snel herstelt Juda zich van de slagen, die het onder Amazia toegebracht waren. Er komt weer welvaart in 't land. Er is rust van buiten; voorspoed in het rijk.

O, het ging Juda goed, zolang Uzzia den Heere vreesde, maar... ook zijn benen kunnen de weelde niet dragen. Ook in zijn hart sluipt de hoogmoed binnen. Hij is koning over het volk; hij wil ook opperpriester zijn. Hierin randt hij rechtstreeks Gods heiligheid aan.

Voor de ogen der ontzette priesters gaat hij in de tempel des Heeren om te reukofferen. Het werk dat alleen een priester mag doen. In het heilige, dat alleen door gewijde priestervoet betreden mag worden. In het heilige, waar de lampen hun stilgeel licht doen schijnen, waar de tafel der toonbroden staat.

Vol ontzetting gaat Azarja, de hogepriester hem na. En scherp klinkt zijn woord: „Het komt u niet toe, Uzzia, den Heere te roken. Ga uit het heiligdom!”

Uzzia wordt toornig en wil doorzetten. Hij is de koning. Zelfs geen hogepriester heeft immers macht over hem.

Uzzia, hij zal Jahwè's heiligheid niet straffeloos aanranden. Hij zal levend een dode worden.

Daar verschijnt aan zijn voorhoofd het teken van de verschrikkelijke ziekte, die ieder, ook een koning, meedogenloos uitdrijft uit de samenleving, het teken der melaatsheid. De priesters vergeten nu alle respect voor hun koning. „Melaats!” roept de hogepriester verschrikt.

De koning deinst. De priesters drijven hem uit de tempel. Voortaan zal hij zijn jaren slijten in een afgezonderd huis, levend dood. Uzzia, de modelkoning, melaats; een uitgestotene. Waarom? Omdat hij Gods heiligheid heeft aangerand. Die God, Die hem zo neerstiet, is nog dezelfde.

Uzzia's zoon Jotham wordt regent. Na tien jaar van afzondering sterft de ongelukkige koning. Twee en vijftig jaar heeft hij geregeerd. Zijn sterven is een bevrijding. Zijn lichaam, het onreine, wordt niet begraven bij de graven der koningen.

Er is deernis in ons hart om den man, die zo schitterend begon en tenslotte in zulk een ellendige toestand verzinkt.

Jotham, zijn zoon, is vijf en twintig jaar als hij het regentschap aanvaardt. Hij zet het werk zijns vaders tot versterking van het land voort. Hij wandelt in de wegen des Heeren en God zegent hem. Slechts zes jaren regeert hij na zijns vaders dood. Als hij de ogen sluit is er van ver het gedreun der aanrukkende vijanden: *Rezin*, de koning van Damascus en *Pekah*, de koning van Israël. Een grote verwarring ontstaat in het land. De militaire overheid is de toestand niet meer meester. Het volk verkeert in een staat van anarchie. Alles schijnt uit te lopen op een totale ondergang van land en volk.

Onder zulke omstandigheden wordt *Achaz*, Jothams twintigjarige zoon, koning. Zijn leger is verpletterend verslagen door *Pekah*. Een grote schare Judeërs wordt gevangelijk weggevoerd naar Samaria. Zo komen ze bij Samaria, hongerig, half gekleed, een slavenkaravaan in ellendige toestand. Echter, dat is tètè erg! De inwoners van Samaria weigeren het broedervolk uit het Zuiden op zulk een wijze op te nemen. Ze worden gevoed, gekleed en teruggebracht naar Jericho.

Neen, de toestand is niet rooskleurig voor *Achaz*. Ook de vazalvolken, *Filistijnen* en *Edomieten* beginnen zich te roeren.

En *Achaz*: hij heeft geen geloof. Zelfs offert hij zijn zonen.

Jesaja komt om hem moed in te spreken. Hij biedt *Achaz*, op wien

Jesaja's profetisch beloftewoord geen indruk maakt, in Jahwè's Naam een teken aan. Maar ook dat maakt geen indruk op den jongen koning.

Achaz ziet nog slechts één redmiddel, een laatste; hij roept de hulp in van Tiglath-Piléser. Daarbij biedt hij de schatten uit de tempel en uit zijn eigen paleis aan. Tiglath-Piléser laat dit verzoek niet onbeantwoord. Hij trekt op tegen Rezin en Pekah, die reeds tot Jeruzalem genaderd zijn. Haastig ontruimen zij Juda. Bij de belegering van Damascus door de Assyriërs wordt Rezin gedood en de inwoners van Samaria bieden den Assyrischen geweldenaar het hoofd van Pekah aan om een verwoesting te voorkomen.

Jeruzalem herademt. Maar de duur gekochte hulp van Assyrië zal blijken te zijn een zwaard, dat zich tegen zijn bezitter keert. Achaz moet de goden van Tiglath-Piléser (= Poel) eren. Hij wordt naar Damascus ontboden, waar Poel zich met zijn legerscharen bevindt en ziet daar een altaar, dat de Assyriër voor zijn god reeds opgericht heeft. De priester Uria moet zulk een altaar oprichten te Jeruzalem op het tempelplein. Het brandofferaltaar wordt in een hoek gezet. En nergens lezen we dat de priesterschaar, die zo kloekmoedig Uzzia weerhield toen hij reukofferen wilde, zich verzet. De priester Uria voert al 's konings bevelen uit. Welk een verschil!

Nu is Gods eigen tempel de tempel van de Assyrische afgodendienst, de tempel van den Mesopotamischen god Sjamasj. De deuren van het heilige worden gesloten. Jahwè heeft te zwijgen. En... Jahwè zwijgt. Maar... Achaz' leven gaat onder in een heidens Juda. En het laatste woord zal toch zijn aan den Heere der heerscharen. Reeds tijdens Achaz' leven groeit het verzet tegen zijn heidense politiek. Een verzet dat zich reeds dadelijk uit bij zijn dood. Hij wordt niet begraven bij de graven der vaders.

Jahwè heeft het laatste woord. Zo is het gegaan de ganse wereld-geschiedenis door. Zelfs in de donkerste periode van Gods kerk kan Zijn kind juichen:

Gods woord houdt stand in eeuwigheid
en zal geen duimbreed wijken.
Beef, Satan! Hij, Die ons geleidt,
zal u de vaân doen strijken...!!

Gez. 264 : 4 (Lutherlied)
N.B. Gez. 96 : 4
E.G. 24 : 4

VERKLARINGEN

1. 2 Kon. 14 : 8 = „Laten we onze krachten meten”.
2. 2 Kon. 14 : 13: „Van de poort Efraïms tot aan de Hoekpoort”. Dit was in het Noorden. Daar was Jeruzalem het zwakst.
3. 2 Kon. 14 : 21: Azaria is Uzzia.
4. 2 Kon. 15 : 35: „de hoge poort”. Andere vertaling is: de bovenpoort. Welke poort bedoeld is weten we niet.
5. 2 Kon. 16 : 3: „hij deed zijn zoon door het vuur gaan”, d.i. hij offerde zijn zoon.
6. 2 Kon. 16 : 14: het koperen altaar werd naar de Noordzijde verplaatst, dat was naar de onheilskant.
7. 2 Kon. 16 : 15: „om te onderzoeken”, d.w.z. het deed alleen nog dienst voor wichelarij, b.v. onderzoek van levers enz. van offerdieren. „Welk een degradatie!” tekent Baarslag hierbij aan. Inderdaad!
8. 2 Kon. 16 : 17: De stellingen waren vierkante onderzetselen of voeten, waarop grote wasvaten stonden, waarin het offervlees afgewassen werd. Ze hadden wielen om ze te verplaatsen. Met de *lijsten* worden kransen van dierfiguren bedoeld van fraai smeedwerk, die aan de stellingen zaten (zie 1 Kon. 7 : 27–40; 1 bath = 36,44 liter).
9. 2 Kon. 16 : 18: „het deksel des sabbaths”. Men weet niet precies wat dit was: een hut, waarin de priesters na de weekdienst op sabbath bleven vóór het naar huis gaan; of: een afdak, waaronder de koning wel zat om aalmoezen te geven. De „buitenste ingang des konings” was de weg, door welke de koning van de burcht Sion naar de tempel ging.
10. 2 Kron. 25 : 16: „houd gij op” = houd op voor uw bestwil.
11. 2 Kron. 25 : 21: er lag ook nog een Beth-Semes in Naftali.
12. 2 Kron. 25 : 24: „bij Obed Edom”, d.i. bij de nakomelingen van Obed Edom, die deurwachters en schatbewaarders in het huis Gods waren.
13. 2 Kron. 25 : 27: Lachis lag in het Westen van Juda.
14. 2 Kron. 26 : 5: de *gezichten* Gods is de gehele leer ter zaligheid.
15. Jabne lag aan de Middellandse Zee.
16. 2 Kron. 27 : 3: Ofel lag aan de Zuidzijde.
17. 2 Kron. 27 : 5: 1 talent zilver = f 4500, 1 kor = 364,4 liter.
18. 2 Kron. 28 : 3: In dit dal Hinnoms werden de kinderen in de gloeiende armen van het Molechbeeld gelegd en zo langzaam verbrand. Daarbij schreiden de stakkers vreselijk, waarom men met *trommels* (*Thofeth*, zie 2 Kon. 23 : 10) veel lawaai maakte, opdat ouders en vrienden dit gekerm niet zouden horen. Van het woord *Hinnom* komt het woord *Gehenna*, is *hel*.
19. 2 Kron. 28 : 6: *duizend* is een onbekend getal; dus x, volgens Noordtzijs, Korte Verklaring.
20. 2 Kron. 28 : 14: de „toegerusten” is „de krijgslieden”.

94

HISKIA: MIJN STERKTE IS JAHWÈ

(± 720–691 v. Chr.)

2 Koningen 18; 19; 20; 2 Kronieken 29, 30, 31 en 32

Het laatste woord is aan Jahwè!

Nauwelijks is Achaz' graf gesloten of het blijkt. Hiskia, zijn zoon, wordt koning, 25 jaar oud. Zijn naam is zijn levensdevies. Hij maakt grondig goed wat zijn vader grondig bedierf.

Reeds dadelijk bij zijn troonsbestijging gaan de tempeldeuren weer open. Hij verzamelt de priesters op het plein aan de Oostzijde des tempels bij de voornaamste poort en draagt hen op de tempel te reinigen. In zestien dagen zijn ze ermee gereed. Het vuil uit de tempel dragen ze naar de Kidron, de beek die ten Oosten van Jeruzalem tussen de stad en de Olijfberg stroomt.

Dan is de grote dag aangebroken, dat koning en volk zich den Heere wijden. Hiskia maakt zich vroeg op, verzamelt de oversten der stad, de vertegenwoordigers van het volk en betreedt met hen het tempelplein. Eerst worden de *zondoffers* geofferd, opdat Jahwè de zonden des volks vergeven zal: zeven stieren, zeven bokken, zeven rammen en zeven lammeren. Van elk zeven, het getal der volheid Gods. Met het bloed wordt het altaar besprengd en één der bokken wordt de woestijn ingestuurd, nadat men door handoplegging aller zonden op hem geladen heeft.

Dan volgen de *brandoffers*, symbolen van volkomen toewijding aan Jahwè. Hier valt juichend de muziek der Levieten in en koning en volk buigen zich voor den God des verbonds. Het is een ogenblik van machtige ontroering. Koning en volk weer geheel gewijd aan Gods dienst. Welk een heilige vreugde moet de ziel van Jesaja doorleefd hebben op dit ogenblik!

In grote dankbaarheid brengen koning en volk nu hun *dankoffers*. Het zijn er zoveel, dat de priesters het niet meer af kunnen. De Levieten helpen mede.

Dan betreden de hogepriester en de priesters het heilige der heiligen om de ark weer daar te zetten. Waar heeft de ark met het gouden verzoendeksel, waar Jahwè woonde tussen de cherubs gezwoven? We weten het niet. Maar nu is Jahwè weer wonende bij Zijn volk. Ach, hoe lang?

Hiskia doet geen half werk. Sinds vele jaren is het Paasfeest niet meer gevierd, het feest der verlossing uit slavernij.

Ook dit moet nu weer geschieden, maar... de door God zelf vastgestelde dag, de veertiende van de eerste maand Nisan, is voorbij. Daarom zal het gevierd worden op de veertiende van de tweede maand Ijar of Ziv.

Hiskia ziet verder dan de grenzen van zijn rijk. Hij zendt ook uitnodigingen om dit feest mee te vieren naar de overgeblevenen in het rijk van Israël. Ach, het zijn er weinigen daar in Efraïm en ze leven in grote armoede en Godvergetenheid. Ze bespotten de koningsboden, maar een kleine groep van Godgezinden komt toch. Zij hebben zich niet geheiligd naar de wet van Mozes, maar de priesters doen verzoening over hun zonden met zondoffers. Tweemaal zeven dagen duurt het feest van Pasen.

Uit Jeruzalem zijn de beelden en altaren weggedaan, die herinnerden aan de dienst der afgoden. Hiskia's reformatorisch werk strekt zich uit over het gehele land. Overal worden de masseba's (de heilige stenen, afgodsbeelden) en de asjera's (heilige palen, bossen in de Statenvertaling) weggedaan.

De oude, koperen slang van Mozes, die afgodisch vereerd werd, moet ook verdwijnen. Nehustan, stuk koper, noemt Hiskia het ding. Zelfs in het gebied van Efraïm en Manasse, waar de Assyriërs heersen, doet Hiskia de afgoden weg. Als trouw vazal (nog!) van Sargon kan hij dit doen. Het offeren op de hoogten (een Jahwèdienst op heidense wijze!) moet ook verdwijnen. Het werk der priesters en Levieten en hun inkomsten worden geregeld. Dan is Hiskia's reformatorisch werk voltooid. De dienst van Jahwè is weer in oude luister hersteld.

En toch... Innerlijk blijven nog vele volksondeugden bestaan. Het zijn de profeten Micha en Jesaja, die hiertegen toornen.

Zo gaan ongeveer twintig jaren in vrede voor Hiskia voorbij. Sargon, de machtige van Assyrië, heeft hem met rust gelaten, trouw vazal als hij was. Maar Sargon is vermoord en opgevolgd door zijn zoon Sanherib (= Sin, maangodin, geef broeders). Was Sargon nog een diplomaat, Sanherib is een niets ontziende geweldenaar, een man met ijzeren vuist, die nimmer gevoeligheden ontziet, maar neerslaat wat zich tegen hem verheft. De grote en gevaarlijke tegenstander van Sanherib, evenals reeds van zijn vader Sargon, is Mero-dach Baladan, de taaie, volhardende koning van Babel. „Mar-doek (de god van Babel) gaf een zoon” betekent zijn naam. Daar te Babel is

een machtige priesterkaste, die niets moet hebben van de overheersers uit Ninevé (de hoofdstad der Assyriërs). Zij steunen Mero-dach, die hoewel verslagen door Sargon, bij de troonsbestijging van Sanherib, weer op Babels troon zit.

Tegenover Sanheribs geweldpolitiek stelt hij zijn geslepen diplomatie. Hij zendt zijn gezanten naar de Palestijnse vorsten (Filistijnen, Tyriërs, Sidoniërs), ook naar Hiskia, die pas genezen is van een gevaarlijke ziekte. Hiskia hoort naar de gezanten, trots Jesaja's waarschuwing, en valt van den koning van Assyrië, Sanherib, af.

Hiskia's ziekte: „In die dagen werd Hiskia krank tot stervens toe en de profeet Jesaja kwam tot hem en zeide: Zo zegt de Heere: Geef bevel aan uw huis, want gij zult sterven. Toen bad hij tot den Heere, zeggende: Och, Heere, gedenk toch, dat ik voor Uw aanzicht in waarheid en met een volkomen hart gewandeld en wat goed in Uwe ogen is, gedaan heb. En Hiskia weende gans zeer.”

Jahwè laat zich verbidden. Jesaja, de bringer van de doodstijding, mag deze gebedsverhoring Hiskia aanzeggen. Hiskia's gebed wordt terstond verhoord. Jesaja bevindt zich nog slechts even buiten het paleis, op de middelvoorhof tussen paleis en troonzaal, als de Heere hem reeds terugzendt. Het is een blijde boodschap, die hij den koning brengt: „Zo zegt de Heere, de God uws vaders Davids: Ik heb uw gebed gehoord en uw tranen gezien; zie, Ik zal u gezond maken; aan de derde dag zult gij opgaan in het huis des Heeren; en Ik zal vijftien jaren tot uw dagen toedoen en zal u uit de hand des konings van Assyrië verlossen, mitsgaders deze stad en Ik zal deze stad beschermen om Mijnentwil en om Davids Mijns knechts wil.”

Hiskia, hij kan deze blijde boodschap haast niet geloven.

„Welk is het teken?” vraagt hij den profeet.

„Op de zonnwijzer van Achaz zal de schaduw tien graden terug gaan,” zegt de profeet. De aarde zal gestuit worden in haar rotatie (aswenteling), neen, sterker nog, de aswenteling zal in tegengestelde richting gaan van Oost door Zuid naar West. De Opperheer, Die Zijn geduchte stoel op starren sticht, gebiedt het heelal en sterrenstelsels ontstaan en verdwijnen. Hij gebiedt en de aarde verandert haar draaiing. En dat alles om één Zijner kinderen, die in zijn blijdschap niet kan geloven, een teken te geven, een bewijs van de waarachtigheid Zijner woorden. Welk een vriend is Jahwè! En zullen wij dan niet zulk een Vriend vrezen? Al veranderde de aarde haar plaats...!

Hiskia geneest van de boze zweer, die zijn ondergang scheen, door een pleister van vijgen, een veelgebruikt geneesmiddel in het Oosten. De Heere bedient zich van een eenvoudig middel, dat Hij zelf in Zijn schepping gelegd heeft.

Hiskia geneest en dan... dan komen de gezanten van Merodach Baladan, den geslepen diplomaat, op Babels troon. Ze komen hem gelukwensen met zijn herstel; de sterrenkundigen van Babel, de beroemden, hebben het hemelwonder ook gezien.

Hiskia is gevléid door dit gezantschap. Hij toont hun al zijn schatten. De hoogmoed is in zijn godvruchtige ziel geslopen, de hoogmoed, die den mens verslindt. Hiskia is geen diplomaat. Hier is hij de ijdele, die pronkt met wat het zijne niet eens is. Hij heeft het alles van Jahwè gekregen.

Jesaja, de moedige, kalme, vastberaden profeet, keurt Hiskia's politiek streng af. Jesaja heeft beter kijk op de werkelijkheid dan zijn koning. Hij toornst om Hiskia's dwaasheid: „Zie, de dagen komen, dat al uw schatten weggevoerd zullen worden naar Babel.”

Jesaja heeft wel een ver vooruitziende blik door Gods genade. Deze profetie gaat een honderd jaren later pas in vervulling. Neen, Hiskia kan gerust zijn. In zijn dagen zal dit nog niet geschieden.

Hiskia kan gerust zijn. En toch...

Sanherib, de geweldenaar, kan niet dulden, dat op Babels troon weer een onafhankelijk koning zit en nog wel één die intrigeert tegen hem in de landen, die zijn vader Sargon veroverde.

Eerst Merodach Baladan verjaagd en dan...

Sanherib bekreunt zich niet om priesterkasten en hun gevoeligheden. Hij slaat toe. En zijn vuist is hard. Tiglath-Piléser liet zich te Babel Pul (Poel) noemen uit een oogpunt van politiek. Sanherib denkt daar niet aan. In 703 verslaat hij den diplomaat op Babels troon verpletterend en vreselijk houdt hij huis in de lage landen bij de Perzische golf. Duizenden mensen worden weggevoerd naar Assyrië, voortgezweept door de slagen der overwinnaars. Merodach Baladan weet te ontkomen. Ten Oosten van de Tigris zwerft hij rond als een eenzaam vluchteling, beroofd van alles.

Nu wordt het gevaarlijk voor Hiskia. Na nog een veldtocht in de grensgebergten van het Oosten van Assyrië zet in 701 de geweldige oorlogsmachinerie van Sanherib zich in beweging naar de landen aan de achterste zee (Middellandse Zee). Hiskia heeft aan „grote

politiek” gedaan. Nu zal hij zich met de groten moeten meten.

Wel zoekt hij steun bij Tirhaka, den koning van Ethiopië ten Zuiden van Egypte, maar op het beslissende ogenblik, als Sanheribs legerscharen voor de poorten van Lachis liggen, ten Westen van Jeruzalem, zal hij ook niet kunnen helpen. Neen, hem zal slechts nog één Helper overblijven. Dat is Jahwè.

Sanherib, de gevreesde, de volkomen harteloze en wrede, komt. Hij slaat Sidon (Tyrus kan hij niet veroveren, omdat het op een eiland ligt!), hij slaat de Filistijnen. Als een woedende leeuw, die naar roof brult. En ze sidderen, de inwoners van Ekron, van Askalon; hij siddert, Hiskia. Zijn ganse land is reeds in 't bezit der Assyriërs. Wat helpt het of hij alle waterputten verstopt en besmet (verontreinigd) heeft. Wat zal het hem helpen, of hij Jeruzalem van water voorziet door een gang van achter den Ofel vandaan?!

Hiskia zendt een gezantschap naar Sanherib te Lachis. Hij begeert wat tot vrede dient. Sanherib is genadig. Hij legt een boete op van „slechts” 4,5 miljoen gulden. Hiskia kan dit bedrag uit zijn schatten niet opbrengen. Hij moet er het goud voor afsnijden van de deuren des tempels. Met bloedend hart doet hij het. Zelfs moet hij zijn dochters, paleisvrouwen, zangers en zangeressen afstaan.

En nog is Sanherib niet tevreden. Hij zendt zijn Tartan (= veldmaarschalk), zijn Rabsaris (= het hoofd van zijn paleisbewakers en paleisbedienden) en zijn Rabsaké (= commandant van zijn lijfwacht) met een groot leger. Hem zijn geruchten ter ore gekomen, dat een Ethiopisch vorst Tirhaka met een sterke legermacht naar het Noorden komt. Sanheribs leger is verzwakt door de langdurige, verre veldtocht. Hij wil Jeruzalem nog innemen en dan naar Ninevé gaan. Maar een langdurige belegering kan funest voor hem worden. Daarom zal hij het met bluf proberen.

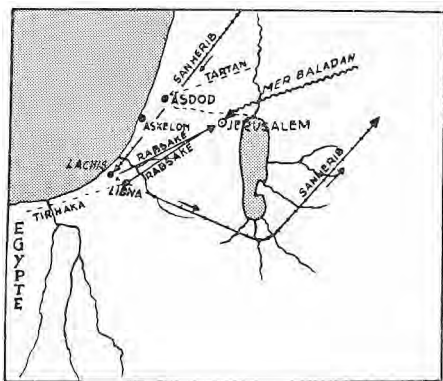
Jeruzalem is weldra ingesloten. De Rabsaké is een man met een gladde tong. Hij houdt een van zijn standpunt gezien meesterlijk diplomatiek pleidooi voor overgave. „De grote koning van Assyrië zegt...” Jawel, maar Israëls God wordt niet straffeloos beledigd. Al spreekt de slang ook in de taal, die het Joodse volk op de muur verstaat, het volk zwijgt stil en antwoordt hem geen woord.

Een teleurstelling voor den Rabsaké. Hij gaat naar zijn heer terug; die zendt hem weer, nu niet alleen met woorden, maar ook met brieven. „Laat u uw God niet bedriegen...,” zegt de Rabsaké.

Neen, Jahwè heeft Zijn volk nog nimmer bedrogen. Het zal ook nu weer blijken.

Hiskia gaat met de brieven, die hij ontvangt van de boden, naar het huis des Heeren. En daar breidt hij ze uit voor het aangezicht van Jahwè en in een ontroerend gebed zegt hij de ganse angst zijner ziel uit: „O, Heere, neig Uw oor en hoor; doe, Heere, Uw ogen open en zie en hoor de woorden van Sanherib, die deze gezonden heeft om den levenden God te honen. Nu dan, Heere onze God, verlos ons toch uit zijn hand...”

Achter den biddenden Hiskia zien wij een anderen bidder, die bad bij de inwijding van dit huis, Salomo: „Wanneer Uw volk Israël zal

De belegering van Jeruzalem tijdens Hiskia

geslagen worden voor het aangezicht des vijands, omdat zij tegen U gezondigd hebben en zij zich tot U bekeren en Uw Naam belijden zullen en tot U in dit huis bidden en smeken zullen — hoor dan in de hemel, de vaste plaats Uwer woning, hun gebed en hun smeking en voer hun recht uit...”

Hiskia staat op van zijn gebed.

Jahwè verhoort. Jesaja komt en zegt den koning

een algehele verlossing aan. Sanherib, de geweldenaar, heeft Jahwè op één lijn gesteld met de goden der heidenen. Dat wordt zijn ondergang. „Sanherib zal geen pijl in de stad schieten en hij zal in deze stad niet komen, want Ik zal deze stad beschermen om Mijnentwil en om Davids Mijns knechts wil.” Zo spreekt Jahwè, de Heilige Israëls.

In diezelfde nacht slaat de Engel des Heeren 185.000 Assyriërs. Sanherib trekt naar Ninevé als een verslagene, hij, de geweldige, niets ontziende veroveraar.

„In stilheid en vertrouwen zal uw sterkte zijn,” heeft Jesaja, Gods profeet, gezegd. Toen Hiskia dit geleerd had, hielp hem Jahwè. Toen hij meedeed aan de hoge politiek werd het hem te bang.

Mijn ziel is immers stil tot God,
 van Hem wacht ik een heilrijk lot,
 Hij immers zal mijn Rotssteen wezen,
 mijn Heil, mijn Hulp in mijn gebrek,
 mijn Toevlucht en mijn Hoog Vertrek:
 ik zal geen grote wank'ling vrezen. Psalm 62 : 1

VERKLARINGEN

1. 2 Kon. 18 : 8: „Van de wachttorens af tot de vaste steden toe” = van de geringste versterking (een wachttoren bij een bron) tot de sterkste vestingen toe.
2. Salmaneser, de vader van Sargon.
3. 2 Kon. 18 : 11: *Halah* = landschap bij Haran. *Gozan*: *landschap* ook bij Haran, doorstroomd door de rivier *Habor*. *Medië* lag tussen Mesopotamië en de Kaspische Zee.
4. „De hoge weg van het veld des vollers”: ligging niet bekend. Een *voller* maakt het laken krimpvrij, door het te laten krimpen tot ongeveer de helft.
5. 2 Kon. 18 : 18: Hofmeester = grootvizier; overste van het paleis; schrijver = staatssecretaris, die des konings bevelen uitvaardigt; kanselier = berichtgever van den koning.
6. 2 Kon. 18 : 26: het Syrisch of Aramees was de diplomatieke taal.
7. 2 Kon. 19 : 8: *Libna* = een Filistijnse stad.
8. 2 Kon. 19 : 9: *Kusch* = Ethiopië in het Zuiden van Egypte.
9. 2 Kon. 19 : 28: „Mijn haak in uw neus leggen”: zoals men een wilde stier temt.
10. 2 Kon. 19 : 35: Vermoedelijk zijn de 185.000 Assyriërs gestorven door de pest.
11. Jesaja voorspelt Sanheribs dood. Deze komt eerst twintig jaar later. Sanheribs macht is voor Jeruzalem niet vernietigd. Hij heeft in Babel een vazal op de troon gezet, vecht in Armenië, dan weer tegen Merodach Baladan in Babel, die daar weer op de troon zit intussen, voorts tegen Elam ten Oosten van de Eufraat, tot hij in 689 Babel totaal verwoest. Dit wordt tevens zijn ondergang. Hij bouwt Babel weer op, buigt in de tempel van Nisroch voor dien Babylonischen god en... wordt door zijn twee zonen vermoord; zonen, die blijkbaar van dit buigen voor Nisroch (Mardoek) niet willen weten, omdat zij een zuiver Assyrische politiek voorstaan. Er breekt een burgeroorlog uit; Sanheribs zoon Asarhaddon blijft overwinnaar. Over hem horen we meer bij Hiskia's zoon *Manasse*. Tot in 612 Ninevé zelf verwoest wordt.
12. In „*Twist en tweedracht*” geeft Baarslag een prachtige beschrijving van een Assyrisch leger en zijn strijdwijze, blz. 98 v.v.
13. 2 Kron. 29 : 7: „in het heiligdom” = in de voorhof.
14. 2 Kron. 29 : 8: ter beroering = ter verstrooiing.
15. 2 Kron. 29 : 18: de tafel der toerichting = de tafel der toonbroden.
16. 2 Kron. 29 : 21: Nodig was slechts van elk één.
17. 2 Kron. 29 : 25: Een cymbaal bestond uit grote platen van brons, die men met de handen tegen elkaar sloeg. De luit is de Israëlietische *harp*. Met *harp* wordt een cither bedoeld.

18. 2 Kron. 31 : 7: In de derde maand begon de oogst. In de zevende maand eindigde die.
19. 2 Kron. 32 : 33: In het hoogste der graven = een eregraf.
20. De zonnwijzer van Achaz was een obelisk (gedenknaald), opgericht boven aan een trap, langs welker treden dan de schaduw op- en afging, wanneer de zon steeg en daalde. Een Babylonische zonnwijzer.

95

DE LAATSTE OPGANG

(MANASSE, AMON, JOSIA)

2 Koningen 21–23 : 31 en 2 Kronieken 33–36

Neen, het is niet onder gelukkige omstandigheden, dat *Manasse*, *Hiskia's* twaalfjarige zoon, de troon beklimt. Het land is leeggeplunderd, leeggehaald door *Sanherib* van *Assyrië*. Bij duizenden zijn ze naar verre, vreemde streken gegaan, de bewoners van het platteland: eindeloze karavanes op de weg naar het Oosten. Alleen de stad *Jeruzalem* is hem overgebleven. Het aantal weggevoerden is veel en veel groter dan later bij de definitieve wegvoering onder *Nebucadnezar*.

Nog staat *Assyrië* op het toppunt van macht. Nog regeert daar *Sanherib*, de geweldige, de meedogenloze. Zelfs kan hij nu de kroon op al zijn woeste krijgstochten zetten, door de totale verwoesting van *Babel*.

Manasse is dan vijftien jaar oud. Hij kan de politiek van zijn vader *Hiskia*, een verbond met *Babel*, niet meer volgen. Hij wil het trouwens ook niet. *Manasse* aardt niet naar zijn vader. Hij aardt naar zijn grootvader *Achaz*; en dit niet alleen in buitenlands-politiek opzicht, maar ook wat zijn binnenlands beleid betreft. „Niet doen aan hoge politiek, niet meespelen in het spel der grootmachten,” heeft *Jesaja* tot *Hiskia* gezegd. Zolang *Hiskia* dit gedaan had, was het hem goed gegaan. Daarna niet meer.

Manasse, hij wil niets weten van dit isolement. Hij stelt zich in op *Assyrië* en hierin heeft hij de steun van de overgrote meerderheid van 't volk.

Maar nu breekt een droeve tijd aan voor Gods getrouwen. Neen, Gods tempel wordt niet gesloten. *Manasse* maakt het erger. Hij

bouwt er altaren voor de dienst van zon, maan en sterren, hij plaatst er, als hoofdvorwerp van verering, een beeld van de Ninevése godin Isjar. De zonnegod der Babyloniërs, Sjamasj, wordt gediend met zonnepaarden en zonnewagens. Manasse pleegt toverij en hij stelt duivelskunstenaars en waarzeggers aan en... weer branden de mensenoffers in het dal der kinderen Hinnoms. Manasse zelf gaat hierin voor door zijn eerstgeborene te offeren.

Het is een vreselijke tijd voor Gods kinderen. Zij, die durven getuigen, worden martelaren. Er vloeit bloed, veel bloed in Jeruzalem, wellicht ook het bloed van Jesaja.

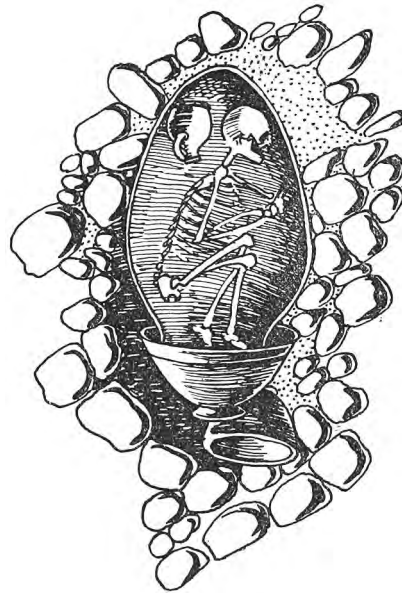
Uiterlijk heeft het land welvaart.

Zo gaat het vele, vele jaren lang. Volkomen heidens wordt het overblijfsel van Juda. En dat door Manasse.

God laat zich niet onbetuigd. Hij laat Manasse niet ongewaarschuwd voorthollen op de weg des verderfs. Hij waarschuwt hem, maar Manasse slaat alle waarschuwingen in de wind. Erger nog: hij vergiet zeer veel onschuldig bloed, totdat hij Jeruzalem van het ene einde tot het andere ermede vervuld heeft.

Zo gaat het vele, vele jaren lang. In Assyrië is Sanheribs zoon Asarhaddon op de troon gekomen. In Egypte regeert nog steeds Tihaka, de Ethiopiër. Hij is het doel der krijgstochten van Asarhaddon. En Manasse, Asarhaddons vazal, moet een contingent troepen leveren. Tihaka's hoofdstad Memphis valt; dan is 't weer geruime tijd rustig voor Manasse.

Maar Asarhaddon sterft. Hij wordt opgevolgd door Assurbanipal. Tihaka heeft zijn gebied weer heroverd. En weer komt de Assyriër, en weer moet Manasse een contingent troepen meegeven voor een

Kinderoffer

krijgstocht tegen Egypte. En weer is de overwinning aan den Assyriër. Nog steeds is Manasse den Assyriër trouw gebleven.

Weer gaan vele jaren voorbij. Manasse begint oud te worden. Dan komt het grote moment, de omkeer in zijn leven. Wellicht vertrouwt Assurbanipal hem niet meer. Als zovele overwonnen vorsten laat hij Manasse naar Babel slepen geboeid met ketenen aan de voeten en met een haak door de neus (in de St. Vert. staat hiervoor: „onder de doornen”).

Daar te Babel komt hij tot inkeer. Ernstig bidt hij tot den Heere, den God der vaders. En Jahwè, in grondeloze barmhartigheid, verhoort zijn gebed. Een geheel leven van volkomen vernietiging van Jahwè's dienst ligt achter hem. Ook zulk een ijveraar voor Satan ontvangt genade op zijn gebed. Uw goedheid, Heer, is hemelhoog!

Manasse keert terug tot zijn koningschap. Nog tracht hij zijn vroegere euveldeaden ongedaan te maken. Maar om dit geheel te doen, daarvoor zou een langer leven nodig zijn. De lidtekens der zonde blijven in het volk, als hij sterft. In de tuin van zijn paleis wordt hij begraven. Niet in de graven der koningen. Dit voorrecht zal nog slechts ten deel vallen aan zijn kleinzoon Josia.

Amon is nog maar twee en twintig jaar oud, als hij zijn vader Manasse opvolgt. Amon is opgegroeid in de dienst der zonde. Zijn vaders bekering heeft niet de minste indruk op hem gemaakt, evenmin trouwens als op het volk. Het volk is in wezen heidens gebleven. Als hij wandelt in de zonden van zijn vader en de schuld vermenigvuldigt, dan maakt hij zich geliefd bij het volk. Zo geliefd dat, wanneer enige dienaren een samenzwering tegen hem smeden en hem doodslaan, het volk de moordenaars zoekt en doodt, allen!

Twee jaren slechts heeft Amon geregeerd. Hij wordt opgevolgd door zijn achtjarig zoontje *Josia*.

Josia! De laatste grote reformator! Josia, de koning, die doet wat goed is in Gods ogen, Josia, die niet afwijkt van Gods wegen, noch rechts, noch links. Josia, die na een éénendertig-jarige regering door een dwaze daad van overmoed het leven verliest.

De allereerste jaren van zijn regering is het verborgen, welke kant hij zal opgaan, maar al spoedig blijkt het. Als hij een jonge man geworden is van twintig jaren, durft hij het aan, tegen de wil van het volk in, Juda en Jeruzalem te reinigen van de hoogten en de asjera's, van de gegoten en de gesneden beelden. En men breekt op zijn bevel af de altaren voor de Baäls en de zonnebeelden; hij laat

het alles vergruizelen en het gruis strooien op de graven dergenen, die hun geofferd hadden. Zelfs strekt hij zijn reinigingswerk uit tot het land van Efraïm en Manasse. Hij kan dit doen, omdat het Assyrische rijk aan het tanen is en gebeukt wordt door aanvallen van Skythen, Meden en Perzen.

Nu gaat te Bethel in vervulling wat een vier honderd jaar geleden door een man Gods geprofeteerd is tegen een altaar en deszelfs priesters onder Jerobeam I: „Altaar, altaar, zo zegt de Heere: Zie, een zoon zal het huis Davids geboren worden, wiens naam zal zijn Josia: die zal op u offeren de priesters der hoogten, die op u roken en men zal mensenbeenderen op u verbranden.” Nu wordt dit Godswoord vervuld: „En Josia nam de beenderen uit de graven en verbrandde ze op het altaar en verontreinigde dat naar het woord des Heeren, dat de man Gods uitgeroepen had.” Gods molens malen soms langzaam, maar... ze malen. En Zijn woord houdt stand.

Het spreekt wel vanzelf, dat bij de grote reformatie het nationale heiligdom, de tempel, niet vergeten wordt. De Levieten hebben veel geld verzameld en daarvan wordt de tempel gerestaureerd. Bij deze restauratie doet zich een heel merkwaardig feit voor. In één der nissen, die uitgehakt worden, vindt Hilkia, de hogepriester, een boekrol die daar ingemetseld was, een gedeelte van het boek Deuteronomium (= de herhaling der wet). Wellicht ingemetseld tijdens de bouw door koning Salomo. Hilkia geeft het oude wetboek aan Safan, den schrijver, die den koning eruit voorleest. De indruk, die dit wetboek maakt, is groot. De koning scheurt zijn klederen.

Te Jeruzalem woont een profetes, Hulda. Haar laat de koning vragen den Heere te smeken, dat Zijn toorn afgewend worde, opdat niet over hem en het volk komen de oordelen, die de Heere er in aangekondigd heeft. En Gods antwoord? Een antwoord van Zijn grote lankmoedigheid: „Even zeker als Zijn beloften zullen ook Gods oordelen vervuld worden, maar... ten tijde van Josia zal het niet geschieden.”

Josia, hij gaat niet in verslagenheid neerzitten. Hij ijvert voort, al zijn dan Gods oordelen onafwendbaar. Als de tempel geheel gereinigd is, vindt op het plein weer een grote vergadering plaats, waar vertegenwoordigers uit het ganse land samenkomen. Daar, terwijl de koning staat bij de koningspilaar, wordt het verbond met Jahwè vernieuwd. Een machtige vreugde golft door het ganse volk met zijn koning.

Op grootse wijze wordt nu ook weer het Pascha gevierd, nadat de ark des Heeren weer in het heilige der heiligen geplaatst is. Josia heeft nu achttien jaren geregeerd.

Acht jaar lang zwijgt de geschiedenis. Dan gaat, als een schok van vreugde door alle landen het blijde bericht: Ninevé is gevallen. Ninevé, de bloedstad, de hoofdstad der Assyriërs, van waaruit de geweldige onoverwinlijke legers van Sargon en Sanherib togen, moordend, plunderend, verwoestend. Dit Ninevé, dat eenmaal op Jona's profetie zich bekeerde. Dit Ninevé, dat zovele duizenden slaven ontving binnen haar muren, afgebeeld, gemarteld, de dood gewijd. Ninevé, de wrede bloedstad, is gevallen. Van het Oosten zijn ze gekomen, de Meden en Perzen, en van het Noorden de Scythen, de Indo-germanen. Ze hebben de stad bestormd, ingenomen en Sarakos, de koning, vindt met zijn gehele hof en harem in zijn vlammend paleis de vuurdood.

De vreugde is groot in Jeruzalem en Juda. Maar slechts enkele jaren duurt deze vreugde.

Van het Zuiden komt Farao Necho II, de Farao van Egypte. Zijn doel is de Babyloniërs te verslaan, die nu met Meden en Perzen dingen naar de wereldheerschappij. Met zijn zwaar gewapend leger, waarin vele Griekse soldeniers, trekt hij door de Sjefela, het laagland der Filistijnen, langs de zee.

Josia, moedig, overmoedig, rekenend op Jahwè's bijstand, trekt met een leger op tegen Necho, die al te Megiddo is. Necho hoort het en maant Josia aan terug te gaan naar Jeruzalem. Hij zegt zelfs: „Houd u af van God, Die met mij is, opdat Hij u niet verderve.” Josia gelooft deze woorden niet. Sprak ook Sanherib indertijd niet op dezelfde wijze tegen Hiskia, toen hij de overgave van Jeruzalem eiste? En wat was er van waar geweest? Niets. Jahwè had Hiskia geholpen. Zal Hij nu ook Josia niet helpen, Josia, den ijveraar voor Zijn eer? Neen, Hij helpt Josia niet. Josia werd niet bedreigd, zoals Hiskia vroeger. Josia had in stilheid zijn weg moeten gaan en niet meedoen met de grote politiek. Dat is jaren geleden reeds het advies van Jesaja geweest, die hierin blijk gaf groter politicus te zijn dan zijn koning.

Te Megiddo, het slagveld der eeuwen, ontbrandt de strijd.

En Josia wordt verslagen, volkomen verslagen. Zijn zelfoverschatting wordt zijn dood.

Een dode koning wordt Jeruzalem binnen gebracht.

We staan bij het graf van den laatsten groten dode onder Israëls koningen. De zon van Juda's zelfstandig bestaan is ondergegaan. Snel nadert de nacht. In de vallende schemering staat een grote levende bij dit graf: *Jeremia*, de klaagzanger. Bij hem zijn de zangers en zangeressen, die hun droefgeestig requiem zingen.

En Jeremia's profetische blik ziet verder als hij zingt:

Weent niet om een dode,
klaagt niet om hem,
maar weent wel om hem, die henen ging,¹⁾
want hij zal niet meer terugkomen
om zijn vaderland te zien.

VERKLARINGEN

1. Met het gesneden beeld van het bos (2 Kon. 21 : 7) wordt bedoeld een beeld van de Ninevése godin *Ishtar*. De zonnegod van Babylonië, waarvan we ook in dit hoofdstuk lezen, heet *Sjamasj*. Deze god werd gediend met zonnepaarden en zonnewagens.
2. Naar het dal *Ge-hinnom* (ten Zuidwesten van Jeruzalem) is genoemd de *gehenna* = de plaats der rampzaligen.
3. Behalve *Manasse* is het slechts *Achaz* geweest, die zijn zoon aan den Moloch offerde. En *Manasse* aardde naar *Achaz*. Moloch = Melech = koning.
4. *Asaja*, de knecht des konings: knecht is minister.
5. „Het boek des verbonds” in 2 Kon. 23 : 2 is een gedeelte van het boek Deuteronomium. Niet het geheel. Later zijn er stukken bijgevoegd.
6. *Kemarim* = afgodspriesters.
7. Het feit, dat *Josia* alle Assyrische en Babylonische afgoden vernietigt, heeft behalve een religieuze ook een politieke betekenis. Hij wil er ook mee zeggen, dat hij met die volken zelf breekt, dus niet langer meer hun vazal is. Het is dus ook een *onafhankelijkheidsverklaring*.
8. De „hoogten der poorten” = de offerplaatsen der veldgeesten; ze werden vereerd in een boksgestalte. In Leviticus ook wel *duivelen* genoemd.
9. 2 Kon. 23 : 14: Het „vervullen der offerplaatsen met mensenbeenderen” geschiedde om ze te verontreinigen en zo voor goed ongeschikt te maken als offerplaats. Let op dat het gebeente van den man Gods uit Juda onaangeroerd blijft. Hiermede erkent *Josia* ook dat hij een waar profeet van *Jahwè* was.
10. In 2 Kon. 23 : 20 hebben we geen mensenoffers. Dit ziet op het verbranden der beenderen.
11. Het boek der Kronieken in 2 Kon. 23 : 28 is niet ons boek der Kronieken, maar een verloren gegaan boek. Wellicht heeft de schrijver van ons Kronieken- en Koningenboek dit als bron gebruikt.

¹⁾ *Josia*'s zoon *Sallum* = *Joahaz*, in ballingschap naar Egypte. Hij heeft maar drie maanden geregeerd.

12. 2 Kron. 33 : 14: Manasse zet het werk van zijn vader Hiskia (2 Kron. 32 : 5) voort. De buitenmuur liep langs het Oosten van de Davidsstad in Noordelijke richting tot de Vispoort. De heuvel Ofel lag in 't Zuidoosten.
13. In de apocriefe boeken komt voor een „gebed van Manasse”. Prof. Noordzij zegt hiervan: „Dit is door een Griekse Jood, gelijk de taal bewijst, in het Grieks geschreven, dus van veel jonger hand”.
14. Sallum betekent: veiligheid.
15. Het sterfjaar van Josia is 609 v. Chr.
16. Bij *Karchemis* was een bekende overtochtplaats over de Euphraat. Vandaar dat *Necho* daar heen wil. Het was een gewichtig strategisch punt. Uitvoerig vertelt hierover Prof. Noordzij in Korte Verklaring, Kronieken, deel II, blz. 381 en 382. Hier is in 605 v. Chr. *Necho* volkomen verslagen door *Nebukadnezar*, die toen kroonprins was.
17. Het woord God (*Elohim*) in hoofdstuk 36 : 21 heeft twee betekenissen: Voor Josia Jahwè, maar voor *Necho*, de „godheid”.
18. Blijkens hoofdstuk 36 : 25 neemt Josia wel een zeer bijzondere plaats in in de rij der Davididen (Davidise koningen).

96

DE ONDERGANG

2 Koningen 23 : 31—hoofdstuk 25 en 2 Kronieken 36

Sallum, veiligheid, zo heet de zoon van Josia, die door het volk des lands wordt koning gemaakt na Megiddo. Erg veilig is het land niet na Josia's nederlaag. Palestina ligt open voor Farao *Necho* II. *Joahaz*, de Heere houdt vast, zo noemt *Sallum* zich bij zijn troonsbestijging. Hij is drie en twintig jaar en anti-Egyptisch. Bij velen in het volk vindt hij steun. Na een regering van drie maanden gaat hij aan het hoofd van een gezantschap naar Farao *Necho* te Ribla, dat ten Noorden van Damascus ligt. De koning van Egypte vordert blijkbaar niet zo snel als hij gedacht heeft. Daar te Ribla, waar *Joahaz* heengaat om den Farao als suzerein (opperleenheer) te huldigen, laat de Farao hem gevangen nemen. Hij vertrouwt *Joahaz* niet en laat hem naar Egypte voeren. Nooit heeft de koning-van-drie-maanden zijn vaderland weergezien.

Necho doet nog meer. Hij maakt *Joahaz*' broer *Eljakim* koning en verandert diens naam in *Jojakim*. Bovendien legt hij het land een schatting op van honderd talenten zilver en tien talenten goud (= f 450.000,— + f 825.375,—).

Jojakim, een tiran is hij. De schatting van den koning van Egypte

legt hij het volk op. Hij heft het bedrag in een belasting van één keer. Hij berooft het volk en zelf leeft hij in een prachtig paleis. Jojakim, de harteloze, de gewetenloze, die het volk zware herendiensten oplegt om zijn prachtig paleis te doen bouwen. Jojakim, de man zonder ruggegraat, die doet wat kwaad is in 's Heeren ogen.

Intussen rukt Farao Necho verder op naar het Noordoosten.

Tot Karchemis aan de Euphraat, een zeer belangrijk strategisch punt is hij gekomen. Nabopolassar, de koning van Babel, heeft zich bevestigd op de troon van Babel. Nu, in 605 v. Chr., drie jaar nadat Josia te Megiddo verslagen werd, gaat hij er toe over zijn legerscharen te doen optrekken tegen de Egyptische dreiging onder Necho. Nabopolassar zelf is ziek. Zijn zoon *Nebukadnezar* [= Naboe (de zoon van de hoofdgod Mardoek of Bel) beschermde de grenssteen] voert de Babyloniërs aan. Daar, te Karchemis, wordt Necho II verpletterend verslagen. Necho moet zich weer terugtrekken op Egypte, voorgoed.

Uit is het met Jojakims regering bij de gratie van Egypte. En we verwachten Nebukadnezars zegevierende Chaldeërs voor de poorten van Jeruzalem. Nebukadnezar komt ook en hij heeft haast. Zijn vader is intussen gestorven en nu moet hij zich zo spoedig mogelijk van de troon verzekeren. Echter, hij gaat niet naar Babel, terwijl daar in Juda in een sterke stad een koning resideert, die indertijd aangesteld is door de Farao van Egypte. Daarom wordt Jojakim meegevoerd naar Babel en met hem de élite van het volk. Hieronder bevinden zich ook Daniël, Hananja, Misaël en Azarja, die straks zulk een belangrijke rol spelen aan het Babylonische hof.

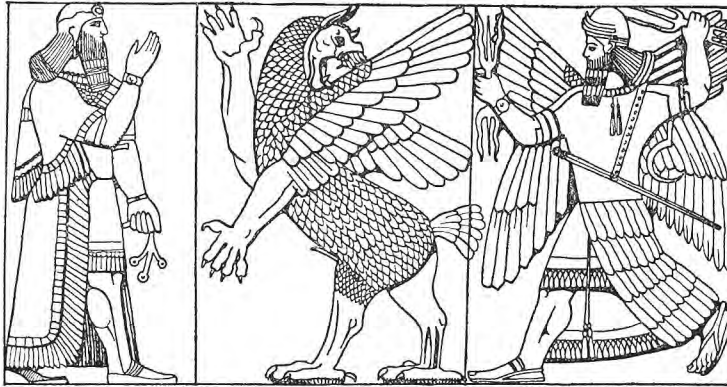

Nebo,
de god van de wetenschap

Als Jojakim de parades meegemaakt heeft van de macht der Chaldeën bij gelegenheid van Nebukadnezars troonsbestijging en hij voldoende bewijzen van zijn trouw geleverd heeft te Babel, mag hij weer naar Jeruzalem terugkeren.

Slechts enkele jaren is hij daar Nebukadnezars vazal. Dan schudt hij het gehate juk der Chaldeën af. De profeet Jeremia (over wien straks in een afzonderlijke vertelling meer!) waarschuwt hem. Maar tevergeefs.

Nebukadnezar, die voorlopig nog werk heeft te Babel om zijn rijk te consolideren (bevestigen), zendt al vast enkele benden der

Strijd tussen Mardoek en Thiamat

Chaldeën op den rebellerenden Jojakim af. Ook hitst hij de Edomieten, Ammonieten en Moabieten tegen hem op. Ze stropen het land af, maar dat deert den harteloze in zijn paleis te Jeruzalem weinig.

Dan komt Nebukadnezar zelf. Tijdens het beleg van Jeruzalem sterft Jojakim bij een uitval uit de benarde stad. Hij krijgt een ezelsbegrafenis (= niet eervol), waarschijnlijk in de tuin van Uzzia, zoals Manasse en Amon.

Achttien jaar is zijn zoon *Jochin*, „de droevigste figuur onder de Davididen”, oud, als hij de boze erfenis van zijn vader overneemt. Drie maanden volhardt hij in het verzet tegen Nebukadnezar. Dan geeft hij zich over aan de Chaldeën, hij en zijn moeder en zijn harem en de adel van Juda en de hovelingen. Alles wordt weggevoerd naar

Babel, benevens tien duizend soldaten en alle timmerlieden en alle smeden.

Onder de gedeporteerden is nu *Ezechiël* (over wien later in een afzonderlijk hoofdstuk). Ook het goud van de tempel en alle vaatwerk voor de heilige dienst gaat naar Babel om daar een plaats te vinden in de afgodstempels. Zo gaat weer een rij ellendigen, name-lozen, in ballingschap voortgedreven, geschonden door woeste soldaten. 's Heeren profeet Jeremia heeft gelijk gekregen. Ook Jojachin luisterde niet naar het woord des Heeren.

Nog is Nebukadnezar barmhartig geweest. Nog heeft hij de tempel gespaard, zij 't dan beroofd van zijn luister.

Nog laat hij Juda een soort van eigen volksbestaan.

Jojachin heeft een oom, Mattanja (= gave des Heeren). Dien stelt Nebukadnezar aan tot koning. Mattanja heeft zijn vrome vader Josia hem genoemd. Nebukadnezar verandert zijn naam in *Zedekia* (= de Heere is mijn gerechtigheid). Nebukadnezar is voor zijn dagen een humaan vorst. Hij noemt de nieuwe, éérentwintig-jarige koning, naar den God van Israël. En Zedekia moet Nebukadnezar een eed van trouw zweren bij Jahwè. Inderdaad, Nebukadnezar, de tempelbouwer bij uitnemendheid, is godsdienstiger dan de verdorven nakomelingschap van David. Zedekia heeft een machtigen raadgever Gods in Jeremia, die zozeer het type is van Christus.

Maar naar Jeremia luistert hij niet. Zedekia is geen krachtfiguur. Hij wordt geheel beheerst door een groep „vorsten” aan zijn hof, „speculanten en parvenu's, opgekomen temidden van de ellende van hun volk”. Zeer treurig is de godsdienstige toestand des volks. In Gods tempel staat een afgodsbeeld. Reeds nu kunnen we niet meer spreken van Gods tempel. In een der kamers bij de tempel worden geheime bijeenkomsten gehouden, waarin men zich neerbuigt voor afgoden in dierengestalten. Bij de Noorderpoort van de tempel zitten vrouwen die den Tammoez bewenen, den Babylonischen god van de seizoenen, die in het najaar afdaalt in de onderwereld.

Erger nog: *in* de tempel tussen het heilige en het altaar buigt men zich neer met de rug naar het heiligdom, met het gelaat naar het Oosten, zo vererende den Babylonischen god Sjamasj, den zonnegod. Volslagen heidendom!

Dit kan de Heere niet gedogen. Zo *moet* het volk ondergaan. Er is nog een kleine groep Godsgetrouwen, maar ook die wordt verscheurd door een strijd tussen ware en valse profeten.

Wel gaat er een gezantschap van Zedekia naar Babel om Nebukadnezar vazallentrouw te betuigen, maar Babels koning vertrouwt Zedekia niet. Dan gaat deze zelf.

Maar in Zedekia's hart is geen trouw. In Egypte is een nieuwe Faraó op de troon gekomen, Faraó Hofra in 588 v. Chr. Weldra heult Zedekia met hem. Hij is zijn eed bij Jahwè vergeten. Hij verwacht veel van Egypte. Maar als straks Nebukadnezar komt om de afvalligen te straffen, zal Faraó Hofra den koning van Juda in de steek laten en dan...

Nebukadnezar komt. En dan lijkt het even of Zedekia's politiek zal zegevieren tegen Jeremia's waarschuwingen (vertrouw *niet* op die rietstok Egypte, die het hart doorboort van wie op hem steunt) in. Echter, achter Nebukadnezar staat Jahwè, Die de wereldgeschiedenis maakt. Het zijn geen mensen die dit doen, maar de Heere der heerscharen zelf. De Faraó wordt verslagen door Nebukadnezar en dan... naar Jeruzalem is het parool der Chaldeëen.

Weldra verschijnen Nebukadnezars legers voor de stad en sluiten die geheel in. Ze werpen wallen op, leggen glooiingen aan, waarop zij de zware stormrammen tot dicht bij de muren kunnen rijden. Hun blijden beuken met zware stenen die muren.

De verdedigers houden stand, maar de nood stijgt tot ongekende hoogte. De straten worden gevuld met lijken, waartussen de holoogigen, de uitgeteerden, voortstropelen. In waanzin van honger eten moeders hun eigen kinderen. Kan het vreselijker? De tong der zuigelingen kleeft aan het gehemelte van dorst; die gewoon zijn lekkernijen te eten liggen bezweken op de straten; die plegen gedragen te worden op scharlaken, woelen in een mesthoop op hope iets eetbaars te vinden. God heeft Zijn volk verlaten. De verblinde belegerden menen, dat Hij Zijn tempel niet *kan* overlaten in de handen der heidenen. En ze weten niet, dat Hij die tempel allang verlaten heeft.

Nog vermaant Jeremia, de profeet, Zedekia de stad op genade of ongenade over te geven. De Chaldeëen zullen haar toch innemen. De Heere kent haar immers niet meer. Maar Zedekia zit zo onder de plak der vorsten, dat hij de wil tot zelfstandig handelen ten enenmale mist.

Zedekia, hij denkt niet aan het nameloos wee der stad. Hij denkt slechts aan zichzelf. Dàt is Juda's koning bij de zware, donkere dreiging van de nacht van ondergang.

Aan de zwakke Noordzijde van de stad wordt een bres in de muur

gebeukt. Bij een hevige bestorming valt de Noordelijke stadswijk in handen der Chaldeën. Maar een tweede muur verrijst voor de ogen der aanvallers. Deze muur omgeeft paleis en tempel, het machtige bolwerk in 't Zuidoosten van de stad.

Echter, ook dit zal het niet lang meer houden. Zedekia ziet met onafwendbare zekerheid en ras het ogenblik naderen, waarop de woeste Chaldeën dit laatste bolwerk zullen binnendringen. En dan... dan besluit hij tot een laffe daad. In de donkere nacht sluipt hij met zijn „vorsten” door de Fonteinpoort in 't Zuidoosten der stad naar

Blind maken

buiten. Zedekia, de zwakkeling, hij laat zijn nameloos lijdend volk lafhartig in de steek.

Maar ver zal hij niet komen. Zijn krijgslieden hebben het verraad gemerkt. En ze stormen hem achterna. Dit wordt zijn ondergang. De Chaldeën bemerken de wilde uittocht. En een felle achtervolging wordt ingezet. Wat helpt het Zedekia, of hij een kleine voorsprong heeft? In de vlakke velden van Jericho wordt hij gegrepen...

Intussen zijn de Chaldeën de Bovenstad binnengestormd. En vier weken lang woeden ze in de uitgeteerde stad. Waar is de pen, die vermag te schrijven de gruwelen, die de woeste horden daar bedrijven?! Jeremia heeft getracht de vreselijke ondergang van stad en tempel te beschrijven in zijn klaagliederen...

Te Ribla in het Noorden wacht Nebukadnezar op het bericht van

de ondergang van Jeruzalem. Al anderhalf jaar wacht hij en zijn grimmigheid groeit.

Daar komen ze voor hem, Zedekia, zijn raadgevers, de priesters, gans de bende van aanzienlijken uit Jeruzalem. Nebukadnezar zal den eedbreker vreselijk straffen. Voor zijn ogen worden zijn kinderen geslacht en dan... dan worden die ogen uitgegraven. Zo, blind, gaat hij gebonden met koperen ketenen als een overwinningstrofee naar Babel. Het laatste wat hij ziet: zijn kinderen in stervensnood. Moet dit vreselijke beeld niet altijd voor zijn geest blijven leven? Vreselijk boet hij zijn eedbreuk, zijn trouweloosheid.

Zedekia, de Heere is mijn gerechtigheid. In Babel verdwijnt hij, voorgoed. Want door God zelf is over hem uitgesproken het schrikkelijkt oordeel, dat over een mensenziel uitgesproken kan worden: hard van nek en onbuigzaam van hart. Dit oordeel is zelfs niet uitgesproken over den Farao, die weigerde Gods volk te laten trekken.

En aan het volk heeft de zonde van Manasse zich op verbijsterende wijze gewroken.

Wie uit het gericht gered wordt is... Jeremia. Hij heeft de verstikkingsdood voor ogen gezien in een kuil vol modder, waarin hij langzaam wegzakte. God heeft hem gered van die ellendige dood door een Ethiopiër, een Moor uit het land ten Zuiden van Egypte, Ebedmelech (= de koningsknecht). Hij was een knecht van den Koning der koningen.

586 v. Chr.: Jeruzalem is ondergegaan.

Jeruzalem, het oudtestamentische Jeruzalem, is ondergegaan.

Maar reeds van eeuwigheid, in de eeuwige Vrederaad, toen Jahwè met Zijn Zoon, onzen Heiland en den Heiligen Geest het plan uitwerkte tot verlossing van velen uit de banden van de eeuwige dood, toen heeft de Drieënige God het bestek gemaakt voor het onvergankelijk Jeruzalem, het Jeruzalem van het Nieuwe Testament, waarin vergaderd worden met Zijn oudtestamentische kinderen ook die van het Nieuwe Verbond. „En ik, Johannes, zag de heilige stad, een nieuw Jeruzalem, nederdalende uit de hemel, van God, getooid als een bruid voor haren man. En God zal bij de mensen wonen en zij zullen Zijn volk zijn en God zelf zal bij hen zijn en Hij zal alle tranen van hun ogen afwissen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geweent, noch moeite zal er meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. Wie overwint, zal deze dingen beërven...”

Wie overwint... Het Jeruzalem van David is verwoest. Ook het herbouwde Jeruzalem is ondergegaan. Gods Jeruzalem kan niet ondergaan, want Hij zelf troont er eeuwig als Koning.

Daar gaan weer de lange rijen mishandelden, onteerden, verguisden, gejaagden, gemartelden, ten dode vermoelden in ballingschap. De meesten sterven onderweg. Het overschot kan de liederen Sions niet meer zingen aan de kanalen van het waterrijke landschap van Babel.

Toch, niet allen zijn in ballingschap gegaan. Het uitschot, de schamelen in den lande, zijn gebleven. Over hen is stadhouder Gedalja, een volbloed Israëliet. Hij resideert te Mizpa (= uitzichtoren) ten Noorden van Jeruzalem. Hij is een edelmoedig man, die het volk vermaant niet in troosteloosheid neer te zitten, maar de akkers en wijngaarden weer te gaan bebouwen. Op de puinhopen van het oude moet het nieuwe leven weer verrijzen. Immers, de druiven, de olijven, de zomervruchten, het koren, het rijpt alles toch, ondanks den vernielenden mens.

Een onvoorzichtig man is Gedalja in zijn grootmoedigheid. Ergens in het land zwerft als bendevoofd nog een prins van koninklijken bloede, uit het huis van David. Hij heet Ismaël.

Gedalja tracht hem voor zich te winnen en 't gelukt, uiterlijk althans. In zijn hart is hij een moordenaar. Gedalja wordt gewaar-schuwde voor hem. Maar verontwaardigd noemt hij deze waarschuwing laster. Helaas! Aan een vertrouwelijke maaltijd steekt Ismaël Babylonië's stadhouder neer en met den stadhouder de hoge Chal-dese ambtenaren.

Ismaël, de kortzichtige, de valse moordenaar! Hij zal zijn straf niet ontgaan. Hoewel hij bij een overval te Gibeon door Gedalja's vrienden volkomen verslagen wordt en weet te vluchten, zijn doel bereikt hij niet. De Chaldeën blijven heer en meester in Juda.

Bange vrees vervult de harten der overgeblevenen in Juda. Vrees voor de wraak der Chaldeën. Gedalja, die hun voorspraak wilde zijn bij de Chaldeën, is niet meer. Wat nu? Aan Jeremia wordt raad gevraagd. En Gods profeet adviseert: „Blijft in het land! Als on-schuldigen zal u geen kwaad wedervaren! Gaat niet naar Egypte!” (waarheen zij van plan waren te vluchten). Dit spreekt Jahwè. Maar Jeremia wordt niet geloofd. Ondanks het feit, dat al zijn profetieën stuk voor stuk vervuld waren.

In snelle marsen gaat het naar Egypte. En... Jeremia moet mee! Echter, ook hier zal zijn profetie, dat ze hier niet veilig zijn, in vervulling gaan. Te Tachpenes, de sterke stad aan de Noordoostelijke Nijlarm, profeteert hij: „Hier zal Nebukadnezar gericht houden. En hij zal de prachtige Egyptische tempelmonumenten verwoesten, zoals hij uw tempel verwoest heeft. Zelfs de hoge obelisk van de zonnetempel te Heliopolis, ver naar het Zuiden, zal hij omverwerpen.”

Men gelooft hem niet. Ook als hij met grote nauwkeurigheid voorspelt: „Alzo zegt de Heere: ziet, ik zal Farao Hofra, den koning van Egypte, geven in de hand zijner vijanden...” Het zijn de laatste woorden van Jeremia, die ons opgetekend staan. Jeremia verdwijnt van het toneel der historie in het duister van het verre verleden, maar zijn woord gaat in vervulling, omdat het Gods woord is. Straks valt Hofra ten offer aan de woede van een teleurgestelde volksmenigte.

En Nebukadnezar heeft Egypte onderworpen. Ook deze profetie is vervuld. En toen, zullen de Joden toen veilig geweest zijn voor zijn wrekend zwaard?

Het land van Juda ligt leeg en verlaten. De tempelberg ligt woest. De vossen hebben er hun holen. En de enkeling, de eenzame, die in het dode land achtergebleven is, kan slechts klagen:

Getrouwe God, de heid'nen zijn gekomen.
Zij hebben stout Uw erfland ingenomen:
Jeruzalem, de tempel, Uw altaren,
't ligt al verwoest door die geweldenaren!
Uw knechten zijn geveld
door hun verwoed geweld.
Hun lijken, onbegraven,
verzaden na hun dood
't gediert' in hongersnood:
en gier en kraai en raven.

Psalm 79 : 1

Klagen, ja, en bidden:

Ai, hoor naar hen, die in gevang'nis kwijnen,
laat hun gekerm voor Uw gezicht verschijnen!
Bevrijd hen, die bedreigd met doodsgedreven,
op Uwe hulp met smekend' ogen staren...

Psalm 79 : 6

Deze bede wordt vervuld! En dan, dan kan de ziel van Gods kind jubelen:

Zo zullen wij, de schapen Uwer weiden,
in eeuwigheid Uw lof, Uw eer verbreiden,
en zingen van geslachten tot geslachten
Uw trouw, Uw roem, Uw onverwin'bre krachten.

Psalm 79 : 7

Klagen, bidden, juichen! God zal Zijn volk niet eindeloos kastijden... Gloort nu reeds het prille licht van een nieuwe dag?

VERKLARINGEN

1. Ribla (nu Rible geheten) was een strategisch zeer belangrijk punt. Het lag aan de Orontes tussen Libanon en Anti-Libanon en beheerste de weg van Klein-Azië naar Egypte, waar deze zich kruiste met de weg van Mesopotamië naar Egypte en naar de Westkust.

De wegvoering van Juda

2. De moeder van Joahaz heette Chamoetal = leeuw (Ezechiël 19 : 2). Joahaz betekent: de Heere houdt vast.
3. Over de verandering van Eljakim in Jojakim: El = God. Jo = Jahwè. El betekent dus meer God in 't algemeen, een God. Jo is Israëls God, de God van Abraham, Izak en Jacob. Door de naamsverandering maakte de Farao dus de naam meer specifiek Joods.
4. Farao Necho was een ondernemend vorst. We weten van hem, dat hij door Fenicische zeevaarders geheel Afrika liet omzeilen. De tocht duurde drie jaar. Voor die tijd een geweldige prestatie! Ook wordt ons van hem een ontdekkingsstocht naar de bronnen van de Nijl vermeld en het plan tot het aanleggen van een verbinding tussen de Rode Zee en de Nijl, i.c. dus een verbinding van Middellandse Zee en Indische Oceaan. Het werk is niet voltooid. Het kostte meer dan 100.000 mensenlevens. Dit alles heeft echter voor Egypte weinig voordeel opgeleverd.
5. Van *Jojachim* lezen we dat hij na een gevangenschap van 37 jaren door Evilmerodach, den koning van Babel, zeer vriendelijk behandeld werd. Hij „stelde zijn stoel zelfs boven de stoel der koningen die bij hem waren te Babel” (2 Kon. 25 : 27-30).
6. Bij 2 Kron. 36 : 21 tekent Prof. Noordzij aan: „In dien tijd (de 70-jarige ballingschap) heeft het land rust gehad, eigenlijk zijn sabbat gehad; het heeft

zijn sabbatten vergoed gekregen. Dit laatste houdt verband met Lev. 26, waar in vers 14–39 het loon der ongehoorzaamheid getekend wordt, indien Israël zich afgoden maakt, *des Heeren sabbatten niet houdt*, en geen eerbied heeft voor des Heeren heiligdom. Dan zal, al de tijd der verwoesting het land *rusten* — de rust, die het niet gehad heeft gedurende de (u geboden) rusttijden, toen gij daarin woondet. Dan zal het zijn rusttijden vergoed krijgen.

7. Met de koperen pilaren in 2 Kon. 25 : 13 worden bedoeld de pilaren Jachin en Boaz.
8. *Schoffelen* is *schoppen* of bezems.
Besprengebekens zijn schalen om het bloed op te vangen en daarmee te besprengen.
Gaffelen of *krauwelen* (Ex. 27 : 3) zijn werktuigen met tanden, dienende om het vlees uit de kookpotten te trekken.
9. Een *kapiteel* is het (vaak fraai bewerkte) bovendee van een zuil.
10. Tijdens Hiskia zijn door Sanherib weggevoerd 200.000 personen
In 597 zijn weggevoerd 30.000 personen
In 586 zijn weggevoerd 15.000 personen
-
- Tezamen 245.000 personen

11. Hier volgt ¹⁾ een lijst der koningen van Israël en Juda met hun regeringsjaren na Salomo (uit: Korte Verklaring Kronieken door Prof. Noordzij):

Rehabeam	932–915	Jerobeam I	932–911
Abia	915–913	Nadab	911–910
Asa	913–873	Baësa	910–887
Josafat	873–849	Ela	887–886
Joram	849–842	Zimri	886 (7 dgn)
Ahazia	842	Omri	886–875
Atalia	842–836	Achab	875–854
Joas	836–797	Ahazia	854–853
Amazia	797–769	Joram	853–842
Uzzia	769–738	Jehu	842–815
Jotam	738–733	Joahaz	815–799
Achaz	733–728	Joas	799–784
Hiskia	728–699	Jerobeam II	784–744
Manasse	699–641	Zacharia	744 (8 mnd)
Amon	641–640	Sallum	744 (1 mnd)
Josia	640–609	Menahem	744–738
Joahaz	609/8 (3 mnd)	Pekahia	738–737
Jojakim	608–598	Pekah	737–732
Jojachin	598 (3 mnd)	Hosea	732–724
Zedekia	598–587	Beleg van Samaria	724–722

¹⁾ Op blz. 672 volgt een chronologisch overzicht van de regering der koningen, de ballingschap en het optreden der profeten.

AMOS: GODS „(LAST)DRAGER”

(± 750 v. Chr.)

*Het boek Amos***O**plarende lucht!

Lang hebben ze gewoed, de buien die telkens weer verwoestingen aanrichtten. Nu zijn ze voorbij. Als een donkere vervagende zoom zakken ze weg achter de horizon in 't Noorden. Nu is 't weer schoon te mogen leven.

Zo gaat het Israël, het rijk der tien stammen, onder Jerobeam II. Een tijd van grote welvaart is aangebroken. Jerobeam heeft zijn gebied uitgebreid tot ver in 't Noorden. Zelfs Damascus, de sterke stad der Arameërs, heeft hij ingenomen. De wreedheden van Hazaël hebben een einde genomen. Ver weg in 't Oosten komen de Assyriërs op, maar ze vormen nog geen bedreiging voor Israël. Neen, Israël kan gerust zijn. Er is vrede en welvaart.

Maar deze rust is een valse rust. Velen zijn rijk geworden; ze kunnen volop genieten van wat het leven aan weelde en verfijning schenken kan. Op met ivoor versierde rustbedden liggen ze, drinkende de ene beker wijn na de andere. Ze hebben zich gezalfd met kostelijke olie. Het lijkt alles mooi en heerlijk, maar... uitzuigers zijn ze geworden, die rijken, rechtverkrachters, voor wier jacht naar rijkdom geen middel te laag is.

Het volk, de naamloze massa, is overgeleverd aan hun hardheid en willekeur. Het koren wordt hun afgeperst; verpletterd door bedrieglijke handel wordt het volk tot slaven der rijken. De efa wordt verkleind, de sikkel vergroot, de weegsteen is bedrieglijk. Voor de proletariërs is geen recht meer.

En de priesters zijn al evenzo. De priesters, die eenmaal onder Jerobeam I voortgekomen zijn uit de heffe des volks.

O, zeker, er is veel godsdienstig vertoon. Men offert te Bethel en Gilgal en Dan en Ber-seba, het oude verblijflood der aartsvaders, nu een soort bedevaartplaats. Men neemt nauwkeurig sabbatten en verbodsdagen en nieuwe-maan-dagen in acht. Het ontbreekt niet aan lofoffers en vrijwillige offers en tempelfeesten. Maar het is alles

schijn, schijn. Men heeft God tot een baäl gemaakt, waarmee men spelen kan. Ach, gaat het ook niet velen zo in onze dagen?!

Zie, te Bethel zijn ze vergaderd, de duizenden van Israël.

Daar staat Amazia, de hoofdpriester van de Bethel-dienst, bij het altaar, waarop het gouden stierbeeld met de krachtige horens. Amazia, de hoofdpriester, offert. Hij offert aan Jahwè.

Eens heeft Jerobeam I, de man bij wien de politiek ging vóór de zuivere dienst des Heeren, hier het stierbeeld opgericht en hij heeft gezegd dat Jahwè evengoed woont boven de krachtige hoornen van dit beeld, als boven het verzoendeksel met de cherubs te Jeruzalem. En Jerobeams namaak-godsdienst heeft gretig ingang gevonden bij het volk. Immers reeds ten tijde van Mozes bij de berg Horeb hebben ze zich gouden kalveren gemaakt en gejubeld: „Dit zijn uwe goden, o, Israël, die u uit Egypte opgevoerd hebben.” Alsof de Heere, hun God, niet één enig Heere was! Onder schone schijn hadden ze gruwelijk gezondigd tegen het tweede gebod.

Jahwè haat de schone schijn. Ook nu, hier te Bethel, onder Jerobeam II. Hij is *niet* de „god van Bethel”, die op de hoornen van een stierkalf troont, gelijk de heidenen rondom hun plaatselijke, hun stadsgoden hadden. Ze is puur heidens, de godsdienst van Jerobeam, den zoon van Nebat, en van Jerobeam II, den veroveraar, al wordt dan de naam van Jahwè er bij genoemd. En ze zullen het weten, de heidense Israëlieten te Bethel, de gerusten.

Want... als onder ademloze stilte Amazia offert..., dan treedt plotseling uit de menigte een man naar voren, gekleed in een ruig dierenvel, een tweede Elia!

Het is een man uit Juda en zijn naam is *Amos*.

Daar in Juda is hij bezitter van grootvee te Tekoa en boomgaarden van sycomoren, wilde vijgen, in de velden rondom Bethlehem, die velden, waarboven eenmaal Gods zangers zingen zullen hun hemel-lied van ere Gods en vrede in de harten van hen, die deze vrede willen.

Daar in Juda heeft Amos Gods stem gehoord, die zeide: „Ga heen, profeteer tegen *Mijn* volk Israël.” En Amos is gegaan. Waar de Heere brult als een vertoornde leeuw, zal hij die stem verder dragen. Zo is hij gegaan naar Bethel. O, neen, het is geen gang naar vreugde. Amos gaat Gods oordelen aanzeggen in een taal, die gloeit van heilige verontwaardiging.

De Heere brult uit Sion,
 uit Jeruzalem verheft Hij Zijn stem;
 daarom treuren de weiden der herders
 en staat de top van de Karmel beschaamd.

(Amos 1 : 2)

Reeds heeft Gods toorn de omwonende volken getroffen: de Arameërs, de Filistijnen, de Tyriërs, de Edomieten, de Ammonieten, de Moabieten, de Judeërs..., zal Hij dan de Irsaëlieten sparen? Zal Hij dan hen, die Gods nazireërs dwongen wijn te drinken en Gods profeten verboden te profeteren, zal Hij dan hen verschonen? Jahwè is een rechtvaardig Rechter:

Zie, Ik zal het onder u doen kraken,
 gelijk het onder een dorsslede kraakt;
 dan vindt zelfs de snelle geen schuilplaats
 en de sterke verliest zijn kracht,
 de held redt zijn leven niet
 en de boogschutter houdt geen stand...

(2 : 13-15)

Gods oordelen over Samaria:

Daarom, zo zegt de Heere Heere:
 de vijand zal het land rondom u verwoesten,
 uw vestingen zullen worden nedergeworpen,
 uw paleizen zullen worden geplunderd.
 Gelijk de herder ontruikt aan de muil van de leeuw
 twee poten of een stuk van een oor,
 zo zullen de kinderen Israëls worden gered.
 Zij in Samaria, die daar zitten op de rand van de banken,
 op rustbedden uit Damascus!
 Want Ik zal het winterpaleis nederwerpen
 en het zomerpaleis zal Ik vernietigen,
 alle met ivoor versierde huizen zullen ten onder gaan
 en de woningen der aanzienlijken zullen verdwijnen...!

(3 : 11-15)

Vol ontzetting hoort het volk toe. Ze zien hem allen, dien fors en veeboer in zijn ruige kleed. Moeten ze niet denken aan Elia? En hij, Amos, hij is aangegrepen door Gods geest:

Hoort dit woord, gij koeien van Basan, ¹⁾
 op de bergen van Samaria!
 Gij, die de zwakken onderdrukt en de armen kwelt,
 die tot uw mannen zegt: Geeft ons te drinken!
 De Heere heeft gezworen bij Zijn heiligheid:
 Zie, er zullen dagen over u komen,
 dat men u zal omhoogtrekken met haken,
 tot de laatste toe, als vissen met een angel;
 over de puinhopen zult gij worden weggevoerd,
 allen, zonder ook maar om te zien...
 Gaat maar naar Bethel en bezondigt u,
 naar Gilgal en bezondigt u nog meer... (4 : 1-4)

Nu wordt het Amazia, den hoofdpriester, te veel. Verontwaardigd gebiedt hij: „Gij, ziener, pak u weg naar het land Juda! Daar kunt gij als profeet optreden en uw brood vinden! Hier moogt gij niet langer spreken, want hier is des konings heiligdom en een rijks-tempel”. (7 : 12-13)

Amos echter vreest niet. Laten ze het horen, de verzamelden:
 „Ik ben geen profeet noch een profetenzoon; ik ben maar een herder en een moerbeivijgen-kweker. Maar de Heere nam mij weg van achter de kudde en zeide tot mij: Ga en treed op als profeet tegen Mijn volk Israël...”

Neen, Amos, Gods profeet, vreest niet. Zijn woorden zijn een climax van felheid:

Uw zonen en uw dochteren zullen vallen door het zwaard!
 Uw akker zal met het meetsnoer worden verdeeld!
 Gijzelf zult sterven in een onrein land!
 En Israël zal in ballingschap gaan! (7 : 17)

Het deert Amos niet, dat Amazia hem aanklaagt bij Jerobeam. Hij spreekt voort. Ze zullen zijn woorden horen, de kinderen uit het huis van Jozef:

Wee de gerusten op de berg van Samaria,
 die daar nederliggen op ivoren banken
 en het zich gemakkelijk maken op hun rustbedden;
 die de lammeren van de kudde opeten,
 de kalveren uit de stal;

¹⁾ Dit zijn de aanzienlijke vrouwen in Samaria.

die neuriën bij de klank der harp,
 allerlei liederen voor zich uitdenken;
 die geurende wijn drinken,
 zich zalven met de fijnste olie... (6 : 1-6)

Want de Heere wil liever geen volk dan een zondig volk. Bij de heidenen was een god zonder volk niets. Maar de Heere is een God, Die geen volk nodig heeft. Hij is de Volzalige in Zichzelf.

Als een machtig verrollende donder zijn deze woorden over het volk heengegaan. Wie heeft deze gloed van heilige verontwaardiging kunnen blussen?

En nu? Zal dit het troosteloze einde zijn van Amos' prediking, van Jahwè's woorden? Is het dan een verteren in gramschap? Zou God Zijn gena vergeten? Nooit meer van ontferming weten? Is Jahwè dan alleen de rechtvaardige Rechter, Die schrikkelijk toornst tot het ganse volk is verdaan? Is dit Israëls God?

Neen!

Er is nog een mogelijkheid tot redding. Zelfs in Zijn toornen is Hij nog de liefdevolle Vader:

Zo zegt de Heere tot het huis Israëls:
Zoekt Mij en gij zult leven!
 Zoekt het goede en niet het kwade,
 zo zult gij leven;
 dan zal Ik met u zijn!
 Laat het recht als water stromen,
 gerechtigheid als een immer vloeiende beek;
 haat het kwade en hebt het goede lief,
 betracht het recht in de poort!
 Misschien dat de Heere Zich dan erbarmt
 over het overblijfsel van Jozef. (5 : 4-15)

Het licht van Gods vergevende liefde gloort. 't Gaat klaarder stralen; het onweer is over; steeds meer licht stroomt uit de poort tussen de duistere wolken. Het wordt een symphonie van licht:

Zie, de dagen komen, spreekt de Heere,
 dat de ploeger naast den maaier zal staan,
 en de druiventreder naast den zaaier,
 dat de bergen zullen druipen van most
 en alle hoogten van overvloed zullen stromen.
 Dan zal Ik het lot van Mijn volk Israël wenden,

en zij zullen de verwoeste steden bouwen;
 zij zullen wijngaarden planten
 en de wijn ervan drinken,
 zij zullen tuinen aanleggen
 en de vruchten ervan eten.
 Ik plant hen in hun land
 en zij zullen niet weder worden uitgerukt
 uit het land, dat Ik hun gaf,
 zegt de Heere, Uw God... (9 : 13-15)

Dat is het juichende licht van Gods vergevende barmhartigheid.
Het Hooglied van Gods liefde... Want:

Hij zal Zijn volk niet eindeloos kastijden
 noch eeuwiglijk Zijn gramschap hun doen lijden:
 Hij is het, die toch weer Zijn liefde biedt.
 Hij handelt nooit met hen naar hunne zonden,
 hoe zwaar, hoe lang zij ook Zijn wetten schonden:
 Hij straft hen, maar *naar hunne zonden niet*.

Naar Psalm 103 : 5

En wij, Zijn vaak zo dwaze en liefdeloze kinderen van bijna dertig
 eeuwen later, wij mogen dit juichen overnemen en het transponeren
 in de toonschaal van „wij” en „ons”. Want Jahwè is de toornende
 God en de vergevende Vader ook van de twintigste eeuw, ook van
 ons... Dit is *volkomen troost!*

98

JONA, DE PROFEET TEGEN WIL EN DANK

(± 750 v. Chr.)

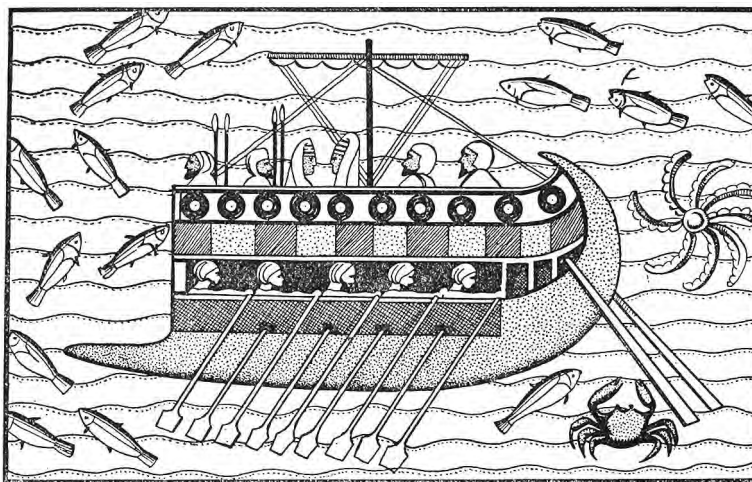
Het boek Jona

Het is volle zomer.

Door het Oostelijk deel der Middellandse Zee schuift een Pheni-
 cisch vaartuig rustig naar het Westen. Regelmatig trekken de twee
 boven elkaar gezeten groepen roeiers aan de riemen. Een zachte
 Noordoostelijke wind zingt in het kleine razeil. Op het hoge, ronde
 achterschip zitten de beide roergangers aan destuurriemen. De snavel

van het voorschip boort door het even bewogen oppervlak der zee.

Er is een goede stemming aan boord van het ongeveer vijf en twintig meter lange schip. 't Is waar, het schip is niet groot, maar het is zomer, de zee is rustig en de Pheniciërs zijn ervaren zeelui. Enige dagen geleden zijn ze van Jafo (Joppe) uitgevaren. Ze zullen door de gehele Middellandse Zee varen naar het uiterste Westen naar Tarsis (= Tartessus) in Spanje. En vóór de winter komt met de

Phenicisch schip

plotselinge, felle Noordelijke stormen, zullen ze weer terug zijn, rijkbeladen met koopwaren uit het verre, vreemde land.

Tegen de avond worden ze onrustig, de zeelui. De wind wakkert aan tot een stijve bries, tot een halve storm en in enkele uren schiet een orkaan uit over een fel bewogen watervlakte. Maar dit is vreemd. Zulk een orkaan in deze tijd van het jaar is een zeldzaamheid. Hiervoor moet een bijzondere oorzaak zijn.

Ze zijn plotseling in grote nood, de schepelingen. Ze roepen tot hun goden, maar die antwoorden niet, De storm houdt aan. Dan moet er een van-god-gevloekte aan boord zijn. Maar wie?

Zou het die vreemde man zijn in het ruige kleed, die, toen hij aan boord kwam, onder in het schip gegaan is en zich niet op het dek laat zien? Zou hij...?

Ze gaan naar beneden, waggelend op het hevig stampende schip. En als ze bij den vreemdeling komen, vinden ze hem slapende. Hoe is het mogelijk, met dit weer, in deze grote nood. De kapitein wekt den man. „Sta op!” zegt hij, „en roep tot uw God! Misschien dat die God onzer gedenkt, dat wij niet omkomen!”

Maar de vreemde man stoort zich niet aan den kapitein en zijn benarde schepelingen.

„Komt, laat ons het lot werpen, dat wij te weten komen, om wiens wil dit onheil over ons komt.” Het is een uiterste redmiddel.

Ze loten en... het lot valt op den vreemden man.

„Wie zijt gij en wat is uw bedrijf?” vragen ze hem.

„Ik ben een Hebreër en ik vereer den Heere, den God des hemels, Die de zee en het droge gemaakt heeft,” is het antwoord.

Een God van de zee dus en deze man, deze zonderling, vlucht voor Hem, dat is de bange schepelingen wel duidelijk.

„Wat moeten we met u doen, opdat de zee bedare?” vragen ze.

„Werp mij in de zee, dan zal de zee niet langer tegen u woeden, want om mij is deze zware storm over u gekomen.”

Ze durven niet, de zeelui. Een geheimzinnige vrees voor dien man, dien zonderling, die slaapt in een vliegende storm op een holle zee, weerhoudt hen. Ze trachten het schip aan land te brengen, maar het is tevergeefs. Hun stuurmanskunst faalt. De golven zijn sterker dan hun stuurriemen.

In hevige nood roepen zij tot den Heere, den God van den zonderlingen passagier: „Breng geen onschuldig bloed over ons hoofd!” smeken ze. Dan werpen ze den man over boord, die aanstonds ondergaat in de kolkende diepte. Een wisse dood?!

En dan, o wonder, aanstonds bedaart de storm; de hoog opgestoken golvenkammen zinken neer; een lange deining is een herinnering aan de doorgestane nood. De zonderlinge man heeft den God der Hebreëen vertoornd, dit staat bij hen vast.

De zonderlinge passagier. Wie is hij? Vanwaar kwam hij en waar wilde hij heen?

„En het woord des Heeren kwam tot Jona (= duif), den zoon van Amittaï, zeggende: Maak u op, ga naar de grote stad Ninevé en predik tegen haar, want hare boosheid is geklommen tot voor Mijn aangezicht. Maar Jona maakte zich op om naar Tarsis te vluchten. En hij ging naar Joppe, waar hij een schip vond, dat naar Tarsis voer; en hij betaalde de prijs en ging in het schip.”

Jona, de dwaze passagier, de profeet, die vlucht voor zijn Zender. Er is een tijd geweest, dat hij Gods boodschap gaarne bracht. Dat was toen hij het herstel der grenzen van Oud-Israël profeteerde, een profetie die in vervulling ging onder koning Jerobeam II. Dat was een streling voor Jona's chauvinistisch gevoel. Maar een boodschap Gods, een laatste roepstem tot behoud van Ninevé, de stad der wrede heidenen, der Assyriërs, dat weigert hij botweg. Had Jahwè hem bevolen naar het Oosten te gaan, hij vlucht voor Hem naar het Westen.

Jona, de naïeve profeet. Want wie kan vluchten voor dien God, Wiens ogen de ganse aarde doorlopen? Wiens ogen doordringen tot in het hart der zeeën, Die het hart der aarde kent en het onmetelijk getal der sterren telt en ze stuk voor stuk bij name noemt? Jona, de naïeve profeet. Och, maar zijn wij niet vaak precies zo? Vluchten ook wij, die toch zoveel meer van God weten en Hem zoveel beter kennen, als kinderen die door Jezus zelf onderricht zijn, niet vaak voor Hem? En is er ook in ons bewustzijn niet vaak de gedachte: De Heere ziet het niet en weet het niet?

Jona, de zonderlinge ziener, wil zichzelf vernietigen, nu hij zich ontdekt weet door Jahwè. En de Heere wil Jona's zelfvernietiging niet. Jona heeft een zending van Hem. Die moet hij uitvoeren, ondanks zichzelf.

Als hij onderduikt in de kolkende golven en het water zich schijnbaar voorgoed boven hem sluit, dan opent zich de muil van het door God gezonden zeemonster, dat juist op dat ogenblik daar gereed zwemt (het wonder!) en het dier draagt den onwilligen profeet naar het Palestijnse strand terug. De tocht duurt drie dagen en Jona stikt niet (Gods wonder!). Jona kan niet stikken, want hij moet Gods boodschap brengen.

Jona weet, dat hij in de handen van een barmhartig Vader gevallen is. En hij bidt zijn ontroerend gebed:

„Als mijn ziel in mij versmachtte,
zo gedacht ik den Heere;
mijn bede drong tot U door,
in Uw heilige tempel.
De hulpe is des Heeren!”

De Heere wil geen nutteloze zelfmoord! Daarom gebiedt hij de vis, die Jona op het droge spuwt!

Jona's dwaze chauvinisme zwijgt. Hij gaat naar Ninevé.

't Is wel een grote stad, Ninevé. Een wandeling van het ene einde naar het andere duurt drie dagen. Jona maakt die wandeling. En hij roept: „Nog veertig dagen, dan wordt Ninevé verwoest!”

Ontzaglijk is de indruk, die deze prediking van den boeteprediker maakt. Nog veertig dagen en dan... algehele verwoesting. Dat roept die prediker in zijn ruige kleet, die onbekende gezant van een onbekenden God. Juist voor een onbekenden God zijn ze bang, de Ninevieten, als alle heidenen. Ze kleden zich in rouwgewaad, de zwaarste rouw, een zak (harde ruwe stof) om het naakte lichaam. Dit komt den koning ter ore en ook hij wordt aangegrepen door de drang naar boetedoening. Hij vaardigt een vasten uit: niemand, mens noch dier mag iets nuttigen; een ieder bekere zich van zijn boze wegen en van het geweld dat aan zijn handen kleeft. Mischien dat God weder berouw heeft en Zijn brandende toorn van ons afwendt, zodat wij niet omkomen.

Ninevé, de machtige stad, waarin meer dan 120.000 mensen zijn en veel vee, in zak en as.

Moet Jona ben Amittaï niet gejubeld hebben, toen hij dit zag?!

Neen, Jona jubelt niet!

Hij heeft gepredikt omdat er geen ontkomen was aan Gods bevel, zoals eenmaal Bileam moest doen. Hij is zendeling geweest, maar tegen wil en dank. Was er dan helemaal geen menselijk gevoel meer in zijn ziel? Was er geen grein van medelijden?

Jona, de harde, koude, wrede chauvinist. Laat ze ondergaan, de Ninevieten, heeft zijn ziel gezegd. Laat ze behouden worden, ook de heidenen, is Jahwè's wil. Onze God is een internationale God. En Jafeth zal in Sems tenten wonen. Onze God is een Heere van allen, die Hem vrezen willen, dat is de les die de Jood Jona leren moet. Dezelfde les, die ook Jezus' discipelen leren moesten, ook Petrus, toen Jezus reeds was heengegaan (Cornelius!).

Jona, de ontstemde profeet. Hij gaat buiten de stad en maakt zich een tent om het einde van Ninevé te zien. Dan zal zijn ziel juichen.

Maar Ninevé gaat niet onder. Dan begeert Jona te sterven: „Ach Heere, ik wist wel dat Gij een genadig en barmhartig God zijt, lankmoedig en groot van goedertierenheid; ik wist wel, dat Gij berouw zoudt hebben over het aangekondigde onheil. Nu dan Heere, neem toch mijn leven van mij, want het is mij beter te sterven dan te leven.” Zo bidt hij.

En zal de rechtvaardige Rechter deze bede verhoren en Jona, den wrede, wegvagen van de aarde? Hij heeft het verdiend. Maar ook over hem is de Heere barmhartig. Hij wil den opstandeling Jona tot rede brengen! (Een wonder van barmhartigheid!)

De Heere doet een ricinusboom, die drie à vier maanden nodig heeft om tot volle wasdom te komen, in één nacht opschieten boven Jona's tent. Weer een wonder! Nu is hij beschut tegen de brandende hitte. Nu zal hij wel genezen zijn van zijn ontstemming.

Maar Jona is niet genezen. Dan zendt de Heere een worm, die aan de wonderboom knaagt en de volgende dag is de boom verdord. Geen schaduw meer! Zal Jona nu in het stof zinken en om genade smeken? Ach, de opstand in zijn ziel wordt heviger. Weer verlangt hij te sterven.

„Is uw toorn billijk ontstoken over de ricinusboom?” vraagt God.

„Mijn toorn is billijk ontstoken ten dode toe,” antwoordt Jona, een antwoord, dat in ziedende woede uitgeschreeuwd wordt, dwars tegen 's Heeren lankmoedigheid in. 't Zijn de laatste woorden, die we van Jona weten.

Echter, het laatste woord is niet aan Jona, niet aan een mens, nimmer! Het laatste woord is aan God, gelukkig!

En de Heere zeide: „Gij erbarmt u over de ricinusboom, waarmee gij geen moeite hebt gehad en die gij niet hebt gekweekt... En zou ik Mij niet erbarmen over de grote stad Ninevé, waarin meer dan 120.000 mensen zijn en veel vee...”

Gods laatste woord: een woord van erbarming. Zulk een God mogen wij *onze* God noemen. Straks zal Zijn erbarming nog groter worden, onbegrijpelijk, aanbiddelijk groot. Bethlehems stal, Golgotha's kruis, Gods erbarming ten top gestegen. Vrede in mensen des welbehagens. Een Vader, Die vergeeft hen, die niet weten wat ze doen; een Vader, Die in grondeloze liefde Zijn eigen Zoon niet spaart, maar Hem overgeeft in de dood, opdat een iegelijk (Jood en heiden!) die in Hem gelooft niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe... Wat was Jona, de wrede chauvinist, daar ver, ontzaglijk ver vandaan!

En nu...? Ninevé is ondergegaan, honderd vijftig jaar later.

Jona is gestorven, zij 't niet op zijn gebed.

Maar nog leeft en regeert Hij, Jahwè, de God des verbonds en Hij blijft trouw aan Zijn beloften tot in der eeuwigheid. Dit is de machtige jubel, die juicht hoog boven mensen en hun klein bestaan. En nog, als bijna drie duizend jaar geleden, heeft Hij geen lust aan

de dood des zondaars, maar daarin, dat hij zich bekeert en... leeft;
en... leeft!

Zal eens 't graf mijn stof verzaam'len,
juichend zal in stervenspijn
't laatste woord, dat ik zal staam'len,
vrije gunst, genade zijn.
Ja, die zal ik eeuwig danken,
waar 'k den Vader en den Zoon
eeuwig lofzing voor de troon,
dan herhaal ik nog die klanken:
God is liefd', o Eng'lenstem,
mensentong, verheerlijkt Hem!

Gezang 38 : 8
N.B. 173 : 8
E.G. 25 : 5

99

HOSEA: REDDER

(± 725 v. Chr.)

Het boek Hosea

De lijder om 's Heeren wil. En... als 't mogelijk ware, tot behoud van zijn volk. Neen, gemakkelijk heeft hij 't niet gehad in zijn leven. Aan de Oostelijke hemel komt de zware bui (Assyrië) snel opzetten. En weerstand in zijn volk is er niet. Krachteloos is dit volk door snelle opeenvolging van koningsmoord en revolutie. Uitzuiging, afpersing, corruptie, Baäldienst, liegen, vloeken, moorden zijn aan de orde van de dag. De onzedelijkheid vooral te Gilgal en Bethel (Hosea noemt dit *Beth-aven*, d.i. huis van bedrog!) viert hoogtij, niet alleen onder het volk, maar ook onder de priesters. Ach, allen zijn te zamen afgeweken van Jahwè.

Moet Hij, hun Verbondsgod, daarover niet toornen? Ja, dat moet Hij en schrikkelijk zal Hij het doen. En toch... en toch... Hij kan *Zijn* volk niet vergeten. De band van Jahwè met Zijn volk wordt vergeleken met de huwelijksband, het mooiste beeld dat Gods Woord geeft.

Hosea lijdt onder de teugelloosheid en de ontrouw van zijn volk. Hij lijdt ook onder de teugelloosheid en de ontrouw van zijn eigen vrouw. Zoals die vrouw handelt ten opzichte van haar man Hosea, die haar toch waarachtig liefheeft, zo handelt Israël (Efraïm) ten opzichte van Jahwè, den „Man” van het volk.

Hosea, de lijder om 's Heeren wil. Hij neemt op bevel des Heeren een overspelige tot vrouw. Gomer bat Dibraïm heet ze.¹⁾ Zij schenkt hem drie kinderen. De eerste is een zoon, die hij Jizreël (= God zaait) moet noemen. „Want,” zegt de Heere, „nog een korte tijd en Ik zal de bloedschuld van Jizreël straffen aan Jehu's huis en Ik zal de boog Israëls in het dal van Jizreël verbreken.”

Het tweede kind is een dochter, die Hosea *Lo Ruchama* (= „Niet-ontfermd”) moet noemen, „want,” spreekt de Heere, „Ik zal Mij voortaan niet meer ontfermen over het huis Israëls”.

Ook het derde kind is een dochter: *Lo Ammi* (= Niet-Mijn-volk), „want gij zijt niet Mijn volk en Ik ben niet uw God.” Zo is des Heeren woord.

Hosea heeft veel huiselijk leed, omdat zijn vrouw hem telkens ontrouw wordt. Maar hij is een liefdevol echtgenoot, die telkens weer de ontrouwe voor zich tracht te winnen.

„Daarom, zie, Ik zal haar overreden,
haar naar de woestijn voeren en naar haar hart spreken,
opdat zij zegt: Ik zal wederkeren naar mijn eersten man,
want toen was het mij beter dan nu.
Dan zal Ik haar hare wijnbergen hergeven;
het dal Achor ²⁾ zal Ik maken tot een poort der hoop,
waardoor zij zal optrekken als in de dagen harer jeugd,
gelijk ten tijde dat zij optoog uit Egypte.
Dan zal zij zich tot haren Man wenden
en niet meer tot de Baäls.
Ik zal voor haar een verbond sluiten met de dieren des velds,
met de vogelen des hemels en met het kruipend gedierte
der aarde;
boog en zwaard zal Ik in het land verbreken,
in veiligheid zal Ik haar doen wonen.
En Ik zal Mij met u verloven voor eeuwig,
in gunst en ontferming, in trouw en kennis des Heeren.
Ik zal Jizreël zaaien in het land
en over Niet-ontfermd zal Ik mij ontfermen,
en tot Niet-Mijn-volk zal Ik zeggen: Gij zijt Mijn volk,
en hij zal zeggen: Mijn God!

¹⁾ bat = dochter van.

²⁾ In dit dal werd Achan gestenigd. Zie hfdst. 49, verkl. 8 van dit werk.

Dit is de heerlijke prediking van Gods zoekende liefde, een liefde, die ook nu, ook voor ons nog onverzwakt is.

Maar Israël wil niet. Het heeft de Baäls liever dan zijn God. Evenals Gomer Hosea ontrouw is, zo is Israël ontrouw aan den Heere. Toch eindigt Jahwè Zijn vermaningen niet.

Hosea moet nogmaals, wellicht veel later, een overspelige vrouw tot zijn echtgenote nemen naar 's Heeren bevel. Hij doet het in gehoorzaamheid en koopt een vrouw, naar Oosterse zede voor 15 zilverlingen (= ± f 25,-) en 1½ gomer gerst (= ± 6 hectoliter). Het is de koopsom voor een slavin. Nu is zij de zijne. En hoewel hij haar belet van hem te gaan, toch is haar hart niet bij hem.

Ook dit is het beeld van het ontrouwe Israël.

Hosea, de lijder om 's Heeren wil. In machtige taal houdt hij het volk zijn zonden voor, beschrijft hij de schuld der priesters, de afgoderij des volks, de zonden der leidlieden; schildert hij de dag der vergelding, het vergeefse hulp-zoeken bij Assyrië en tegelijk lonken naar Egypte, de algehele verwildering des volks. Hij profeteert dat het volk in ballingschap zal gaan, dat de heiligdommen zullen worden verwoest en de koning gedood zal worden.

Na de geweldige woorden van bedreiging met ondergang, volgt dan het ontroerend-tere:

Als Israël een kind was, had Ik het lief,
 uit Egypte riep Ik zijn zonen;
 Ik leerde Efraïm lopen
 en nam het op Mijn armen;
 Ik trok het met banden van tederheid,
 met koorden der liefde...
 Maar zij erkenden niet, dat Ik hen verpleegde,
 zij weigerden zich tot Mij te wenden;
 hoe meer Ik hen riep, hoe meer zij van Mij weken,
 zij offerden aan de Baäls en rookten voor de beelden...

Zo was Israël. En Jahwè? Zijn liefde blijft getrouw:

Hoe zou Ik u *kùnnen* prijsgeven, o Efraïm,
 u *kùnnen* overleveren, o Israël?
 Mijn hart keert zich in Mij om,
 ook is Mijn barmhartigheid ontbrand!
 Want Ik ben God en geen mens,
 een Heilige in uw midden en geen verderver.

Indien... indien Israël zich bekeert tot Hem. Indien het smeekt om vergeving, om genade, dan zal Hij hen hun afval vergeven en hen weer van harte beminnen, dan zal Hij als dauw voor Israël zijn, dat hij bloeie als een lelie.

Hij zal zijn wortels uitslaan als de wilg,
 zijn spruiten zullen uitschieten,
 zijn pracht zal zijn als van de olijfboom,
 zijn geur als van de Libanon.
 Zij zullen weder onder Mijn schaduw zitten,
 zij zullen bloeien als een gaarde
 en uitspruiten als een wijnstok...

Hosea, de overbrenger van Gods woorden, is uit het gezichtsveld verdwenen. Niet om Gods boodschapper gaat het, maar om God zelf en Zijn barmhartigheid. Daar staat Hij en nodigt het weerspannige, ontrouwe Israël om weer tot Hem te komen, vergeving te vragen. Dan zal Hij Lo Ruchama, Niet-ontfermd veranderen in Ruchama, Ontfermd, en Lo Ammi, Niet-Mijn-volk wordt Ammi, Mijn volk. Zo is Gods liefde en het rein geworden volk zal stamelen in innig zielsvervoeren, in tere geloofsverrukking: Mijn God.

Ruim zeven honderd jaren gaan voorbij. Op Golgotha's heuveltop hangt Hij, Die de bezegeling is van deze Gods woorden, een bezegeling met Zijn bloed. Door dit Zijn sterven heeft Hij eeuwige ontferming verworven voor allen, die Hem om schuldvergeving aanroepen. Door dit Zijn sterven zal eenmaal na het eindgericht Zijn verworven volk den Heere voorgesteld worden als een reine bruid, een vrouw in wie niet meer zijn kan de neiging, de begeerte tot ontrouw. Door Christus en Zijn lijden wordt Lo Ruchama, Ruchama en Lo Ammi, Ammi. En door Hem mag Zijn vrijgekochte volk in volkomen zielsovergave fluisteren: *Abba: Vader!*

Heft aan, heft aan, roemt Gods genâ',
 Hij sloeg ons mededogend gâ',
 Hij schonk ons Zijn bescherming.
 Zingt dan den hogen God ter eer,
 aanbidt Hem, buigt u dankend neer,
 looft God, looft Zijn ontferming!

Gezang 2 : 1b
 N.B. 90 : 1b

100

JESAJA: DE HEERE IS HEIL

(± 725 v. Chr.)

Het boek Jesaja; 2 Koningen 19 en 20

Bij de tempel, het centrale heiligdom te Jeruzalem, Gods woonstede onder de kinderen Israëls, staat een jonge man. Om hem is het stralende licht van een Oosterse zonnedag, in hem is het donker. Er is weemoed in zijn ogen. Hij ziet de kinderen zijns volks gaan ten offer, hij ziet de bedrijvigheid der priesters, maar hij weet... het is alles schijnvroomheid. En in hem groeit weer het verlangen: och, had hij de macht van het woord om zijn volk op te roepen tot oprechte dienst van Jahwè, der vad'ren God.

Dan... voor zijn oog verdwijnt allengs het drukke gedoe op het tempelplein; hij ziet, o, een overweldigend visioen. Daar in het heilige der heiligen, daar troont de Heere op een hoge en verheven troon. Een lang kleed bedekt Zijn Goddelijke gestalte, een kleed waarvan de zomen de tempel vervullen. Boven Hem zweven serafs, ieder met zes vleugelen. Met twee vleugelen bedekt iedere engel zijn aangezicht: de schittering van Gods Majesteit is te sterk, zelfs voor engelenogen; met twee andere vleugelen bedekt hij zichzelf: de glans, die van de engelengestalten uitgaat, de afglans des hemels is te sterk voor mensenogen; met de overige twee vleugelen zweeft hij.

Jesaja, hij moet zijn ogen neerslaan voor deze schittering. Dan... een geweldige stem vaart door de tempel, zodat het gebouw schudt op zijn fundamenten: de lofstem des hemels: „Heilig, heilig, heilig is de Heere der heerscharen; de ganse aarde vervullend is Zijn heerlijkheid!” De engelen roepen elkander deze hemeljubel toe!

Een siddering grijpt Jesaja aan. En in doodsvreze stamelt hij: „Wee mij, want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben en woon in het midden eens volks, dat onrein van lippen is, want mijn ogen hebben den koning, den Heere Zebaoth gezien.”

Neen, Jesaja vergaat niet. Eén der serafs vliegt tot hem met een tang in de hand waartussen een gloeiende kool van het altaar geklemd is en met deze gloeiende kool raakt hij Jesaja's lippen aan. Jesaja's lippen worden ontzondigd met Gods reinigend vuur. „Uw

zonde is verzoend!" zegt de lieflijke stem van den seraf en 't gaat door Jesaja heen als een overgrote vreugde. Zo groot is die vreugde, die extase, dat hij op een vraag van den Heere: „Wien zal Ik zenden?" vol geestdrift antwoordt: „Zie, hier ben ik. Zend mij henen."

De Heere neemt dit aanbod aan. Hij maakt Zijn kinderen gewillig tot Zijn dienst. Dan gaan ze, ook met de moeilijkste opdracht.

De opdracht die Jesaja ontvangt, is wel de meest ontmoedigende, de vreselijkste, die een mensenkind ontvangen kan: Hij moet niet prediken tot bekering, maar tot ondergang. Gelijk eenmaal de Farao van Egypte reageerde op Mozes' eis, zo zal het volk reageren op Jesaja's prediking. Kan dat Gods wil zijn? Een prediking, die reeds in zich draagt de mislukking.

De hoge jubel, het enthousiasme in Jesaja is neergeslagen, zoals een blijde zondoorstraalde dag plotseling afbreekt in noodweer. Met volslagen droefheid in zijn stem vraagt Jesaja: „Hoe lang, Heere?" Zou God Zijn gena vergeten? Nooit meer van ontferming weten? Is Hij dan nu de Rechter, Die slechts een onbarmhartig vonnis velt? O, 't lijkt wel zo: „Totdat de steden verwoest worden", zegt de Heere, „zodat er geen inwoner is in de huizen, zodat er geen mens is... Want de Heere zal die mensen verre wegdoen en de verlaten zal groot wezen in het binnenste des lands... Doch nog een tiende deel zal daarin zijn en het zal wederkeren; gelijk de eik en de terebint in welke na de afwerping der bladeren steunsel is, alzo zal het heilige zaad het steunsel daarvan zijn."

Met deze prediking, met dit zekere weten van ondergang en verwoesting, moet Jesaja tot zijn volk gaan; maar ook met de troost, die als het milde avondlicht het door noodweer geteisterde land overstraalt. In Gods ondoorgroendelijke liefde zal er een rest zijn, een overblijfsel, dat God zoekt. Gods volk kan niet geheel van de aarde weggevaagd worden! Dat zal nooit kunnen! *Er blijft een rest.*

Vernieling, verwoesting, dood, maar — een rest zal blijven!

Dit te prediken wordt Jesaja's levenswerk.

Uzzia, de melaatse koning, is gestorven in 't zelfde jaar, waarin Jesaja deze prediking begint. Zijn zoon Jotham, die reeds regent was, volgt hem op. Tijdens Jothams koningschap wordt Jesaja een zoon geboren, dien hij Sjear-Jasjoeb, „een overblijfsel bekeert zich", noemt. In deze tijd bemoeit Jesaja zich nog niet met de buitenlandse politiek. Eerst als Jotham gestorven is en opgevolgd door Achaz,

dan gaat hij hiertoe over. Hij waarschuwt Achaz niet te steunen op Tiglath-Piléser, den koning der Assyriërs. Hij biedt hem zelfs in 's Heeren Naam een teken aan. Maar Achaz, de hooghartige, slaat dit aanbod af. „Ik zal den Heere niet verzoeken”, zegt hij. Alsof het God verzoeken is Zijn aanbod te aanvaarden. Schijnvroomheid.!

Dan spreekt Jesaja zijn heerlijke Messiaanse profetie: „Zie, een maagd zal zwanger worden en zij zal een zoon baren en zijn naam Immanuël heten.” Immanuël: God-met-ons! Dat zal het grote teken zijn voor *alle* volken, voor *alle* eeuwen, tot aan de voleinding der wereld. Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn? Welk een machtige vlucht naar verre lichtende toekomst neemt hier Jesaja's profetie.

Nee, een teken begeren Achaz en het schijnvrome merendeel des volks niet. Maar Jesaja verzamelt om zich een keurbende van getrouwen, die zijn woord geloven en optekenen, opdat het voor het nageslacht bewaard blijve.

In deze tijd wordt hem wederom een zoon geboren, dien hij Maher Schalal Chas Bas noemt, d.i. haast-roof, snel-buit. Ook deze naam is een prediking: „Want eer dit jongskens zal kunnen roepen: Mijn vader of mijn moeder” zal men de rijkdom van Damascus en de buit van Samaria dragen voor het aangezicht des konings van Assur. Damascus en Samaria waren het, die Jeruzalem benauwdten. De naam van dit jongskens is de aankondiging der verlossing.

Achaz sterft en Hiskia, zijn vrome zoon, volgt hem op.

Het is nu Jesaja's taak Hiskia voortdurend te vermanen niet aan grote politiek te doen, maar te leven in rustig vertrouwen op den Heere. Zijn vermaningen hebben niet de gewenste uitwerking: Het eerste gedeelte van zijn opdracht: vernieling, verwoesting, dood. Sanherib komt om Hiskia te straffen; vreselijk woedt de wreedaard in Juda, maar... een overblijfsel blijft behouden te Jeruzalem, nòg behouden. In een machtig spotvers op Sanherib stelt hij Israëls God ver boven den Assyrischen wreedaard. Het slot van dit lied is weer het grondthema van Jesaja's profetie: „Want het ontkomene, dat overgebleven is van het huis van Juda, zal wederom nederwaarts wortelen en het zal opwaarts vruchten dragen. Want van Jeruzalem zal het overblijfsel uitgaan en het ontkomene van de berg Sion: de ijver des Heeren der heerscharen zal dit doen.”

Jesaja, hij is Hiskia tot een grote steun geweest. Maar... vernieling, verwoesting, dood: de ene zijde zijner prediking is in vervulling gegaan. Ook voor hem is de ure des doods gekomen. Hoe, weten we

niet. Men meent wel, dat hij onder den goddelozen Manasse, Hiskia's zoon, de marteldood gestorven is. Toch is vernieling – verwoesting – dood niet het einde van zijn prediking. Neen, in steile opgang, in machtige vlucht naar hoge bergtop, vanwaar hij ver heenblikken kan door de opeenvolgende eeuwen naar de einder van de tijd, profeteert hij:

„Want daar zal een rijsje voortkomen uit de afgehouden tronk van Isaï en een twijg uit zijn wortelen zal vrucht dragen. Gerechtigheid zal de gordel zijner lendenen zijn en trouw zal zijn middel omgorden. Dan zal de wolf naast het lam, de panter naast het bokje nederliggen; rund en leeuw weiden samen en een kleine knaap zal ze hoeden; koe en berin houden vriendschap, hun jongen legeren naast elkander. De leeuw voedt zich met stro als een os en een heel jong kindje speelt bij het hol van een adder. Niets doet meer schade of onheil in heel mijn heilig bergland, want heel het land zal vol zijn van kennis des Heeren, gelijk de wateren, die de zee vullen. Deze wortel van Isaï zal staan tot een banier der volkeren. De heidenen zullen naar Hem vragen en Zijn rust zal heerlijk zijn. Dan zult gij zeggen: Ik dank U Heere, dat Gij toornig op mij geweest zijt; maar Uw toorn is afgekeerd en Gij troost mij; zie, God is mijn Heil (Jesaja!), Ik zal vertrouwen en niet vrezen, want de Heere Heere is mijn Sterkte en Psalm en Hij is tot Heil geworden. En gij zult water scheppen met vreugde uit de fonteinen des heils en zult te dien dage zeggen: Dankt den Heere, roept Zijn Naam aan, maakt Zijn daden bekend onder de volkeren, vermeldt, dat Zijn Naam verhoogd is. Psalmzingt den Heere, want Hij heeft heerlijke dingen gedaan; zulks zij bekend op de ganse aardbodem. Juich en zing vrolijk, gij inwoneres van Sion, want de Heilige Israëls is groot in het midden van u.”

Sjear Jasjoeb: een overblijfsel bekeert zich.

Jesaja: God is mijn heil, want...

Immanuël: *God is met ons!*

Ja, elk der vorsten zal zich buigen
en vallen voor Hem neer,
al 't heidendom Zijn lof getuigen,
dienstvaardig tot Zijn eer.
't Behoeftig volk in hunne noden,
in hun ellend' en pijn,
gans hulpeloos tot Hem gevloeden,
zal Hij ten Redder zijn.

Psalm 72 : 6

VERKLARINGEN

1. 't Is ondoenlijk in een werk als dit het gehele boek Jesaja te bespreken, hoe aantrekkelijk dit ook moge zijn. Van Jesaja's profetieën gaat een machtige bekoring uit. Hierboven zijn weergegeven gedeelten uit Jes. 11 en 12, de Messiaanse profetieën. Lees ook hoofdstukken als Jes. 25 en 26; 32 : 1-8 (weer een Messiaanse profetie); 35; 53; 60; 62; 65 en 66. Al deze hoofdstukken zijn machtig van taal en visie.
2. Algemeen wordt aangenomen, dat de hoofdstukken 40-66 niet van Jesaja zijn, maar van een profeet, die tijdens de ballingschap leefde, en dien men Deuterodesaja of Jesaja II noemt. „Dit tweede gedeelte is een echt troostboek. De stijl van al deze hoofdstukken is prachtig, de gedachten zijn verheven. Deze Deuterodesaja is de heilsprofeet, die op onvergelykelijke wijze zijn geloof uit in de almacht van Jahwè, die deze almacht tot heil van Israël in beweging ziet gesteld.”
3. Let op het verband, dat er bestaat tussen Ps 22 en Jes. 53.

101

MICHA: WIE IS ALS JAHWÈ?

(± 725 v. Chr.)

Het boek Micha

In een dorpje dicht bij Gath is hij geboren en getogen, Micha, de man, die ongeveer terzelfder tijd profeteert als Jesaja. Ook hij heeft geen gemakkelijke opdracht. Hij moet profeteren de ondergang van Samaria en Jeruzalem. En waarom die ondergang? Om de godsdienstige en maatschappelijke misstanden, die er heersen onder het volk. Het is geen fraai beeld dat Micha ons daarvan tekent: „Wee hen, die ongerechtigheid bedenken en kwaad werken op hun legers; in het licht van de morgenstond doen zij het, dewijl het in de macht van hun hand is. Zij begeren akkers en roven ze; en huizen, en nemen ze weg; also doen ze geweld aan ieder en aan ieders erfenis. Zo daar iemand is, die met wind omgaat en valselijk liegt, zeggende: Ik zal u profeteren van wijn en van sterke drank: dat is een profeet dezes volks.”

En van de leiders zegt Micha: „Zij haten het goede en hebben het kwade lief; zij zijn het, die het vlees mijns volks eten en hun huid afstropen en hun beenderen verbreken. Zij bouwen Sion met bloed en Jeruzalem met onrecht. Zij spreken recht om geschenken. Toch

steunen zij op den Heere, zeggende: Is de Heere niet in het midden van ons? Ons zal geen kwaad overkomen."

De schijnheiligen, de rechtsverkrachters, de geldgierigen: Micha ziet hun oordeel reeds nabij gekomen: „Daarom, om uwentwil zal Sion als een akker geploegd worden en Jeruzalem zal tot steenhopen worden en de berg dezès huizes tot hoogten eens wouds."

O, het is wel een sombere profetie, die Micha profeteren moet. En tot driemaal toe herhaalt hij dit. Duisternis, duisternis, duisternis!

Maar, zoals het was bij Jesaja, zo is het ook in Micha's profetie. Tegenover de duisternis staat het licht, het licht van Gods genade. Onze God blijft Zijn verbondsbeloften getrouw, zelfs al worden Zijn kinderen op de snoodste wijze ontrouw. Micha weet dit en Zijn profetenblik ziet een toekomst, die glorieuzer is dan het meest glorievolle tijdperk uit Israëls verleden.

„Maar in het laatste der dagen," zegt hij, „zal het geschieden dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op de top der bergen en hij zal verheven zijn boven de heuvelen; en de volken zullen tot hem toevloeien en vele heidenen zullen henengaan en zeggen: Komt en laat ons opgaan tot de berg des Heeren en tot het huis des Gods Jacobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen en wij in Zijn paden wandelen... en zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden en hun spiesen tot sikkelen; het ene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen en zij zullen de oorlog niet meer leren; maar zij zullen zitten een ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom en daar zal niemand zijn die hen verschrikt..."

Hier gaat Micha's profetische blik ver uit boven het volksbestaan van Israël. Zijn wufte tijdgenoten zullen dit nog wel niet begrepen hebben. Voor ons echter is dit een profetie met heerlijke, diepe betekenis.

En wie zal deze heilstaat stichten? Vanuit Bethleem Efratha, dat klein is onder de duizenden van Juda, zal de Heerser Israëls komen, Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid: Gods Zoon zelf, die *Vrede is*. „Dan zullen er geen paarden meer zijn en geen wagens om te strijden; geen eerstgeborene behoeft Hem geofferd te worden; geen schatten der goddeloosheid worden dan meer gevonden, geen te kleine efa, geen bedrieglijke weegschaal, geen geweld meer van rijke lieden en geen verwoesting om vele zonden."

„Want de Heere houdt Zijn *toorn niet* in eeuwigheid; Hij vergeeft de ongerechtigheid; ja, Hij zal alle zonden Zijns volks in de diepten der zee werpen."

't Is trouw, al wat Hij ooit beval.
 Het staat op recht en waarheid pal
 als op onwrikb're steunpilaren.
 Hij is het, Die verlossing zond
 aan al Zijn volk. Hij zal 't verbond
 met hen in eeuwigheid bewaren.

Psalm 111 : 5

VERKLARING

Micha betekent hetzelfde als Michaël. Hij kwam uit Morèsjet-Gath. Dit betekent: „eigendom” van Gath.

102

NAHUM: TROOSTRIJK

(± 625 v. Chr.)

Het boek Nahum

Een najverig God en een Wreker is Jahwè,
 een Wreker is Jahwè en zeer grimmig,
 een Wreker is Jahwè voor Zijn tegenpartijders;
 Zijn vijanden blijft Hij gedenken.
 Lankmoedig is Jahwè en groot van kracht;
 ongestraft laat Hij het kwade nooit.
 In storm en wervelwind is Zijn weg,
 wolken zijn het stof Zijner voeten.

Met deze forse taal zet Nahum, die profeteerde onder Josia, zijn profetie in. Deze zelfde forse toon handhaaft hij door zijn gehele werk, een werk dat op plastische wijze de ondergang van Ninevé voorspelt.

Ninevé, de bloedstad. Van het Noorden zijn ze gekomen, de Skythen, en van het Oosten komen ze, de Chaldeën en ze beuken op de muren van de sterke stad, die „met welbehagen zoveel buit heeft verdeeld, die zoveel martelingen heeft aanschouwd van als kudden bijeengedreven krijgsgevangenen... als ware het een volkspel.”

612 v. Chr. Vreselijk is de catastrophe die over Ninevé losbarst. Met woorden, korte zinnen, die als golven in een orkaan achter elkaar aanjagen, zo beschrijft Nahum deze ondergang:

Hoor! Zweepgeklap, hoor!
 Raderengeratel!
 Ja, jagende rossen,
 dansende wagens,
 steig'rende ruiters!
 Vlammende zwaarden,
 bliksemende spiesen!
 In menigte verslagenen...
 Massa's van doden!
 Men struikelt over de doden...

„Waar is nu de woning der leeuwen en de weide der jonge leeuwen? Alwaar de leeuw, de oude leeuw en het leeuwenwelp wandelen? De leeuw, die genoeg roofde voor zijn welpen en wordde voor zijn oude leeuwinnen? Zie, ik zal haar wagens in rook verbranden en het zwaard zal uw jonge leeuwen verteren...”

Waarom? Omdat Ninevé Gods opperheerschappij belaagde. Omdat het als werktuig van Satan de komst van Gods rijk trachtte te verhinderen. Alles wat het waagt Jahwè in de weg te treden, wordt door Hem vertreden. Ninevé heeft de tijd der bekering gehad. Het heeft zich zelfs bekeerd op de prediking van den zendeling-ondanks-zichzelf, Jona; maar het is teruggevallen in zijn oude zonden: geweldenaar, roofzucht, moordzucht, grenzenloze wreedheid. Nu is de maat van Gods lankmoedigheid vol. En alle volken juichen en klappen in de handen van vreugde.

En Israël? „Zie op de bergen de voeten van hem, die vreugde verkondigt, die heil doet horen. Vier uwe feesten, o Juda, betaal uw geloften, want voortaan zal de slechtaard (belialsman) niet meer door u doorgaan, hij is volkomen uitgeroeid!” Zo juicht Nahum.

Helaas, vier jaren later wordt Juda vazal van Egypte. Dan verstomt het juichen. Dan viert Juda geen vierdagen meer. Dan gaat het snel naar de ondergang.

Maar, en dat is het grote verschil tussen Jeruzalem en Ninevé: Gods volk kan niet totaal vernietigd worden. Een rest blijft! Een rest, die zich bekeert en die door Jahwè zelf zal gehandhaafd worden tot aan... tot óver de einder van de tijd!

Nahums profetie is bloedprofetie: een juichen om de ondergang van de vijanden des Heeren. Toch, ook een enkele tederder toon horen we: „De Heere is goed; Hij is tot sterkte in de dag der benauwdheid en Hij kent degenen, die op Hem betrouwen.” Laten ook wij op Hem betrouwen, dan *kan* Zijn grimmige verwoesting niet over ons komen. Indien niet, dan...

Vreest 's Heeren macht en dient Zijn Majesteit.
Juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen,
en kust den Zoon, van ouds u toegezeid,
eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen.

Psalm 2 : 6a

Als eenmaal Ninevé, de bloedstad...!

VERKLARING

Nahum betekent hetzelfde als Menahem en Nehemia. Hij wordt de Elkosjiet genoemd. Men meent wel dat Elkosj het latere Kapernaüm (= dorp van Nahum) is. Hij is een tijdgenoot van Jeremia. De „*last* van Ninevé” betekent: de *Godspraak* over Ninevé. „No” in Nahum 3 : 8 is *Thebe* in Egypte, dat ook wel *No Amon* heette.

103

ZEFANJA: GEBORGEN DOOR JAHWÈ

(± 610)

Het boek Zefanja

Wegrukken! Ja, wegrukken zal Ik alles
van de aardbodem, spreekt de Heere;
wegrukken zal Ik mensen en dieren,
wegrukken het gevogelte des hemels en de vissen der zee...

Met deze geweldige woorden zet hij zonder enige inleiding zijn profetieën in, Zefanja, de profeet uit Juda, die profeteert ten tijde van koning Josia.

Wegrukken! Wie? De Filistijnen, de Moabieten, de Ammonieten, de Assyriërs, maar ook... de Judeërs, de inwoners van Jeruzalem.

Wegrukken! Waarom? Om de dienst van Baäl en Milkom, om het

vereren van het heer des hemels, om allen, die het huis huns heren vullen met geweld en bedrog.

Het wegrukken! Zefanja ziet met grote locale kennis hoe de Heere dat doen zal.

Hoor! Geschreeuw bij de Vispoort,
gejammer uit de nieuwe stad!
Smartkreten over de heuvelen!

Die dag des Heeren, waarop dit geschiedt, zal vreselijk zijn,

een dag van benauwdheid en nood;
een dag van verderf en verwoesting;
een dag van dichte duisternis;
een dag van donkere wolken.
Dan wordt het de mensen zeer bange,
als blinden lopen ze rond,
hun bloed wordt uitgestort in het stof,
hun levenskracht in het slijk.
Noch hun zilver, noch hun goud
is in staat hen te redden...

Met scherpe visie voorziet Zefanja deze brand van Gods toorn. En hij doet geen poging meer om zijn volk tot bekering op te roepen. Die tijd is voorbij! Reeds nu al, onder Josia, toen alles zo uiterlijk vroom was. *Uiterlijk vroom!*

Hoor maar, wat hij zegt over Jeruzalem na een fraaie tirade over het lot van Ninevé:

Wee de weerbarstige en bevleete,
de gewelddadige stad!
Zij hoort niet naar vermaning,
tucht neemt zij niet aan!
Op den Heere vertrouwt zij niet,
tot haar God nadert zij niet!

O, 't leek alles wel heel anders, maar 't was slechts schijn. Want...

haar vorsten in haar midden
zijn brullende leeuwen,
haar richters, wolven in de nacht,
haar profeten, lichtzinnigen,
haar priesters ontwijden het heilige
en schenden de wet...

Zulk een stad moet wel ondergaan!
 't Is alles onheilsprediking, donker en somber. En toch... er is licht. Ook na deze nacht gloort het morgenrood, als Jahwè de volkeren veranderen zal en reine lippen zal geven, zodat zij allen de Naam des Heeren zullen aanroepen... Let wel: *alle* volkeren. Hierin gaat ook Zefanja's profetie ver uit boven de nationale toekomst. Toch vergeet hij deze niet...:

Want Ik zal een deemoedig en nederig volk
 in uw midden laten overblijven;
 en het overblijfsel van Israël
 zal vertrouwen op de Naam des Heeren.

Daarom:

Jubel, gij dochter Sions,
 juich, o Israël!
 De Heere heeft uw tegenstanders doen wijken,
 uw vijanden doen omkeren.
 De Heere is Koning in uw midden,
 gij zult geen onheil meer zien!

Heerlijke toekomst! Geen onheil meer zien! En ook nu gaan onze gedachten door de volkerenworsteling der eeuwen heen naar het einde, waarin deze woorden volkomen bewaarheid zullen worden. Want...

't Vrome volk, in God verheugd,
 zal huppelen van zielevreugd,
 daar zij hun wens verkrijgen.
 Hun blijdschap zal dan onbepaald
 door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
 ten hoogsten toppunt stijgen.

Psalm 68 : 2a

VERKLARING

In de aanhef van het boek wordt Zefanja genoemd „de zoon van Hiskia”. Men weet niet of hiermee bedoeld wordt de *koning Hiskia*.

104

H A B A K U K

(± 600 v. Chr.)

Het boek Habakuk

Een eigenaardige profeet met een eigenaardige naam. Een naam, die eigenlijk niet Hebreeuws is, maar Assyrisch. In Assyrië groeide nl. een *tuingewas*, dat *chabbakoek* heette.

Onder de „kleine profeten” neemt zijn geschrift een aparte plaats in. Lezen we in Jesaja, Nahum, Zefanja profetieën van oordeel over Ninevé en Jeruzalem, Habakuks geschrift is eigenlijk maar voor een klein gedeelte *profetie*, voor een groot gedeelte is het de beschrijving van zijn worsteling met het probleem, dat God Zijn volk laat straffen door heidenen als de Assyriërs. Dit probleem wordt ook voor hem opgelost.

Habakuk is een jongere tijdgenoot van Zefanja.

Zijn geschrift begint met de klacht, die het probleem stelt:

Hoe lang, o Heere, roep ik om hulp,
 en Gij hoort niet;
 ik roep tot U: geweld! —
 en Gij redt niet.
 Waarom verstrikt de goddeloze den rechtvaardige;
 en wordt het recht verdraaid?!
 Gij, te rein van ogen om het kwade te zien,
 Die het onrecht niet kunt aanschouwen —
 hoe kunt Gij zwijgend trouwelozen aanzien,
 hoe kunt Gij zien dat de bozen hen, die vromer zijn —
 verslinden?

Dat is het probleem van alle eeuwen! Maar de Heere antwoordt:

Zie, die vermete! — zijn ziel zal in hem versmachten;
 maar de rechtvaardige zal door het geloof leven!

God zal ook bezoeking doen over hen, die Zijn volk vertreden!
 In heerlijke visionaire taal beschrijft Habakuk dit:

God komt van het Zuiden,
 de Heilige van het gebergte Paran.
 De hemel bedekt Zijn glans,
 Zijn heerlijkheid vervult de aarde;
 lichtglans is onder Hem,
 stralen (zijn) aan Zijn zijden;
 als Hij optreedt, wankelt de aarde,
 als Hij toeziet, beven de volkeren!
 Gij trekt uit om Uw volk te verlossen;
 Gij verbrijzelt het huis des goddelozen;
 Gij doorboort zijn hoofd met Uw pijlen;
 zijn machtigen stuiven uiteen!

Vol ontzetting verneemt Habakuk dit antwoord Gods. Nu is het probleem voor hem opgelost. God houdt den schuldige geenszins onschuldig. En nu kan hij in volkomen overgave en heerlijk Godsvertrouwen zingen:

Hoewel de vijgeboom niet uitspruit;
 en de wijnstok geen vrucht draagt;
 en de opbrengst van de olijfboom teleurstelt;
 en het veld geen voedsel geeft;
 en de schapen in de kooi ontbreken;
 en geen runderen in de stallen zijn...
 Nochtans zal ik mij verblijden in den Heere,
 en juichen in den God mijns heils!

Dit geloofsvertrouwen is de grote kracht, die Gods kind door alle moeilijkheden van het leven heen draagt; *voor dat geloofsvertrouwen bestaan geen problemen meer!*

JEREMIA: DE HEERE STICHT, GRONDVEST

(± 600 v. Chr.)

De boeken Jeremia en De Klaagliederen

Jeremia! En voor ons oog verrijst de profetengestalte van den man, die van het ogenblik af, dat de Heere hem riep (± 625, hij was toen ongeveer 25 jaar) tot aan zijn dood, ongeveer 584 in Egypte, veel geleden heeft. De grote heidenapostel, Paulus, heeft eens een opsomming gegeven van de gevaren en moeiten die hij doorstaan heeft om 's Heeren wil. Ook Jeremia zou zulk een opsomming kunnen geven. En zelfs is het waarschijnlijk, hoewel wij het niet zeker weten, dat hij na een felle prediking te Tachpanas in Egypte, de marteldood is gestorven. Een woedende menigte, die liever de „koningen des hemels” dan Jahwè vereerde, moet hem dan gestenigd hebben.

Jeremia was nog jong, toen de Heere hem riep. „Nog voordat gij geboren werdt, heiligde Ik u en stelde u aan tot een profeet over de volkeren.” Jeremia schrikt van deze geweldige opdracht. Niet slechts een profeet over Juda, maar „over de volkeren”. Een veel omvattende opdracht.

„Ach, Heere, Heere, ik kan niet spreken, want ik ben nog slechts een jongeling,” antwoordt hij.

„Zeg dat niet,” is 's Heeren vriendelijk antwoord. „Immers, gij zult gaan, waar Ik u zend, en gij zult spreken, al wat Ik u gebied. Vrees daarom niet, want Ik ben met u om u te beschermen.” De Heere strekt Zijn hand uit en raakt zijn mond aan.

En dan... dan geeft de Heere hem een macht, die zelfs de allesvernietigende Assyrische koningen hem kunnen benijden:

Heden heb Ik u macht gegeven
over de volkeren en over de koninkrijken,
om uit te roeien en te verwoesten,
om te verderven en te verdelgen.

Een vreselijke macht, daarom zo vreselijk, omdat Jeremia haar moet gebruiken. Vele oordeelsaankondigingen zal hij moeten spreken, ook met gevaar voor zijn eigen leven, sterker nog, aan deze

macht zal hij zelf ondergaan. Maar... om in hoger heerlijkheid te ontwaken. Dat neemt de smart van zijn leven niet weg, maar draagt dit leven wel tot het einde toe.

Het eerste visioen, dat Jeremia ziet is een bloeiende amandel-twijg. De amandelboom bloeide zeer vroeg, in Januari reeds, zodat het scheen of hij zich haastte om te bloeien. Zo zal Ik mij haasten om het oordeel over Juda uit te voeren; het zal niet lang meer op zich laten wachten.

En vanwaar zal de dreiging komen? Het tweede visioen zegt het den profeet. Hij ziet een kokende pot, welks opening naar het Noorden gekeerd is. „Van het Noorden uit kookt het onheil over al de bewoners des lands,” spreekt de Heere. Inderdaad, van het Noorden uit is het onheil gekomen. Vanuit Ribla aan de Orontes zendt Nebukadnezar straks zijn twee legers, het ene tegen Tyrus, het andere tegen Jeruzalem. Het zal Jeremia moeilijk vallen zijn volk deze oordelen des Heeren aan te zeggen, maar de Heere zal met hem zijn:

Zij zullen u bestrijden, maar tegen u niet vermogen:
want Ik ben met u, om u te beschermen,
spreekt de Heere.

In aangrijpende taal, daarom aangrijpend, omdat ze Jeremia's diepe medegevoel vertolkt voor zijn volk, schildert hij Israëls afval en de smartelijke gevolgen daarvan. Ook hier weer wordt de verhouding van God tot Zijn volk getekend, als die van een bruidegom tot zijn bruid. De bruid is ontrouw geworden, maar de bruidegom blijft haar trouw. En Hij roept haar weder te keren tot Hem. Dat is de verbondstrouw van Jahwè. Al wat Hij ooit beloofd heeft zal bestaan. Ook voor ons! Wat Hij ons bij de doop beloofd heeft, zal Hij nakomen, ook al keren wij ons van Hem af. Welk een heerlijke troost!

In Jeremia's optreden als profeet kunnen we duidelijk drie perioden onderscheiden. De eerste periode is van 627–609 v. Chr. Toen regeerde Josia nog, Josia, de reformator. Maar het was een uitwendige reformatie. Daarom, al juicht Jeremia Josia's reformatorisch pogen toe, het volk moet hij veroordelen, juist om de uitwendigheid:

Trekt door de straten van Jeruzalem,
ziet toe en speurt na,
doorzoekt hare pleinen,
of gij iemand vindt,

*die recht handelt of naar waarheid streeft,
zo zal ik haar vergeven,
spreekt de Heere.
Maar zelfs als zij zeggen: Zo waar de Heere leeft, —
dan nog zweren zij vals!*

Moet Jeremia tegen zulk een volk niet toornen?

Vreselijke en schandelijke dingen zijn in het land geschied:
de profeten profeteren leugen,
de priesters zinnen op bedrog,
en mijn volk begeert het zo...
Want van de kleinen tot de groten,
jagen allen naar gewin;
van den profeet tot den priester,
plegen allen bedrog.
Zij moeten zich schamen wegens de gruwelen, die ze doen,
maar het schamen hebben ze verleerd,
zij kunnen niet meer blozen...

En maar telkens predikt Jeremia de ondergang door het volk uit het Noorden. Hij waarschuwt tegen verkeerd Godsvertrouwen:

Vertrouwt niet op leugenwoorden, zeggende:
des Heeren tempel,
des Heeren tempel,
des Heeren tempel is dit!

Dicht bij Jeruzalem is het dal *Ben Hinnom*. Hier werden kinderen geofferd. „Dit dal zal *Moorddal* genoemd worden,” zegt Jeremia.

Een prediker, die zo predikt kan niet ongestraft spreken. De eerste aanslag op zijn leven wordt beraamd door de mannen van zijn geboorteplaats Anathot. De Heere waarschuwt hem en vreselijk is het lot dat de lieden van Anathot om deze moordaanslag zal treffen:

Voorwaar, ik zal hen straffen (zegt de Heere),
hun jongelingen zullen sterven door het zwaard,
hun dochters zullen sterven door de honger,
er zal niemand van hen overblijven!

Wie Gods kind aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan.

In 609 sneuvelt de vrome Josia in de slag tegen Faraó Necho. Zijn zoon Joahas wordt na een regering van enkele maanden naar Egypte gevoerd. Jeremia profeteert, dat hij zijn land nooit weer terug zal zien.

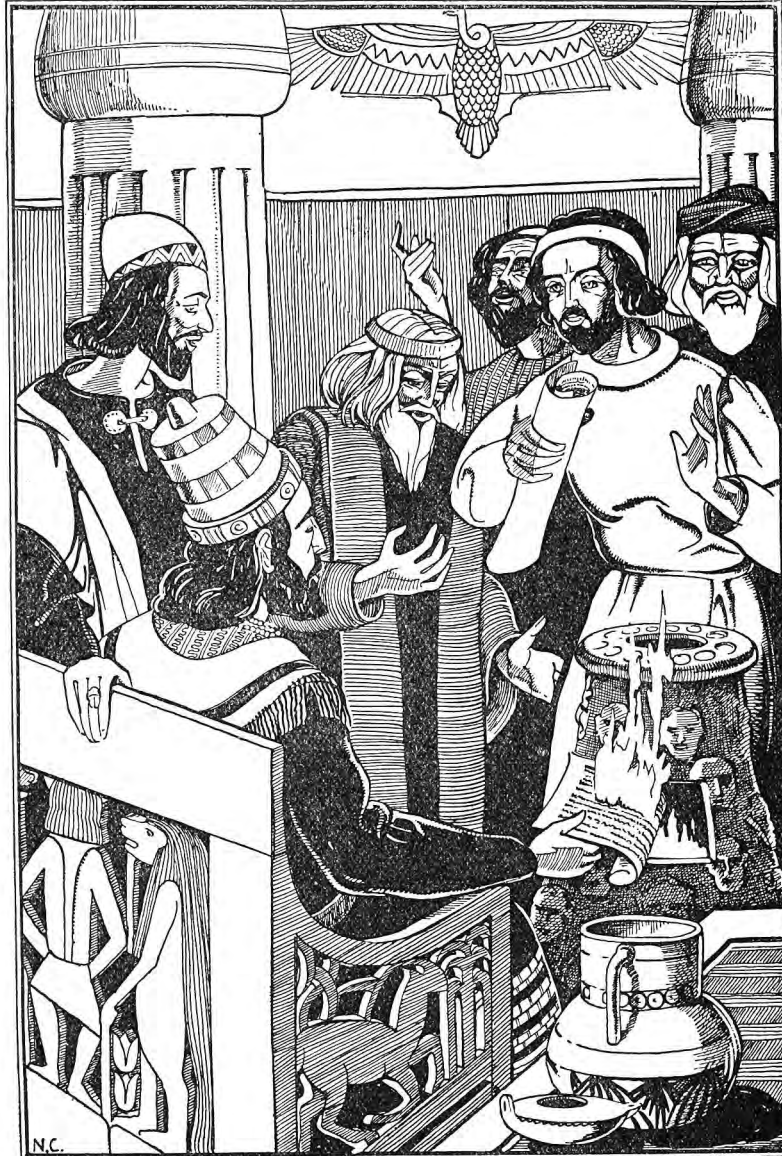
Zijn broer Jojakim, een tyranniek vorst, harteloos en wreed, volgt hem op. In deze tijd vindt Jeremia's beroemde tempelprediking plaats, die hem bijna het leven kost. Het is een felle rede (Jer. 7 : 1-15). Vol ontzetting horen priesters, profeten en het volk op het tempelplein toe. De priesters eisen Jeremia's dood, omdat hij tegen stad en tempel geprofeteerd heeft, maar de vorsten van Juda weigeren dit, met een beroep op Hiskia, die immers ook den profeet Micha, die tegen stad en tempel profeteerde, niet heeft gedood. Deze zelfde vorsten echter en hun koning Jojakim ontzien zich niet den profeet Uria, die profeteerde gelijk Jeremia, uit Egypte te laten halen en ellendig om te brengen. Waarom Jeremia niet? Omdat hij een voornaam beschermer had in Ahikam, zoals vele eeuwen later Luther had in Frederik den Wijze.

Jeremia krijgt echter ook rechtstreeks met Jojakim te maken. Dat was in het vierde jaar van diens regering (Jer. 36). De profeet laat op 's Heeren bevel, al zijn profetieën tot nu toe gedaan, opschrijven door zijn trouwen en moedigen vriend Baruch ben Neria (= God is mijn Lamp!) op een boekrol, in de regel een geprepareerd dierenvel.

Als Baruch dit werk voltooid heeft, moet hij op een vastendag, als er veel volk in de tempel bijeen is, daarheen gaan en de inhoud het volk voorlezen. Jeremia gaat zelf niet. Wellicht mocht hij het tempelplein niet meer betreden, om zijn hierboven genoemde prediking (Jer. 7 : 1-15). Baruch gaat en leest deze oordeelsaankondigingen luide voor.

Zodra de lezing beëindigd is, loopt Micha, de zoon van een hoog hoveling, naar de vorsten van Juda. Deze zenden een bode tot Baruch, Jehudi (= de Jood) genaamd. Baruch moet voor de vorsten komen en Jeremia's woorden ook hun voorlezen. Baruch gaat en leest. De vorsten zijn onder de indruk van Jeremia's woorden. Ze besluiten de rol aan koning Jojakim ter hand te stellen. Meteen echter geven ze Baruch en na hem Jeremia de raad zich te verbergen. Ze kennen hun koning en zijn wrede trots.

Jojakim zit bij een kolenvuur in een behaaglijk verwarmd vertrek van zijn winterpaleis. Hij laat zich de inhoud van de rol voorlezen. Wat zal het resultaat zijn? Dit: koning Jojakim snijdt de rol in stuk-

Jojakim verbrandt de rol van Jeremia

ken en werpt ze in 't vuur. Hij vreest niet voor Gods oordelen. Hij vreest ook niet voor den koning van Babel. Neen, maar als hij sterft liggen de legers van Nebukadnezar rondom Jeruzalem.

Jojakim heeft bevel gegeven Gods getrouwe knechten gevangen te nemen. En dan...? Maar ze zijn onvindbaar. De Heere heeft ze verborgen.

Toch kan Jeremia niet werkloos in een schuilhoek blijven. Hij moet in 't openbaar profeteren. En nu zal hij dit met een voorbeeld doen. Voor de plunderende Babylonische soldaten zijn de *Rechabieten*, een nomadenstam, die als asceten leefden, binnen de muren van Jeruzalem gevluht. Jojakim ligt op zijn sterfbed. Van hem heeft Jeremia niets meer te vrezen.

Jeremia leidt nu de Rechabieten naar een der bijgebouwen van de tempel. Vele nieuwsgierigen volgen.

De profeet zet de Rechabieten overvloedig wijn voor. Maar ze weigeren te drinken. Hun stamvader had het hun verboden, daar houden ze zich aan. Deze beginselvastheid houdt de profeet het volk voor als een voorbeeld. Zo spreekt de Heere: „De woorden van Jonadab, den zoon van Rechab, die zijn zonen gebod geen wijn te drinken, worden gehoorzaamd; zij drinken geen wijn tot op deze dag, want zij gehoorzamen het gebod van hun vader. En Ik heb tot u gesproken, vroeg en laat, maar gij hebt Mij niet gehoorzaamd.” En weer volgt Gods oordeelsaankondiging. Echter, de Rechabieten zal het wel gaan. Immers: *gehoorzamen is beter dan offerande*.

Jeremia: hij heeft veel geleden. Niet alleen van het volk, maar ook innerlijk. De oordeelsprediking viel hem zo zwaar, dat hij soms dreigde te bezwijken. Als een Job vervloekt hij de dag zijner geboorte. Hij is van allen gehaat. Is het zijn schuld? Zijn levenslot was: gehaat te zijn om zijn prediking. En geen enkele maal heeft hij succes. Het volk zinkt dieper weg in Godverlatenheid, eigenwillig. Geen wonder, dat hij opstaat tegen zijn Zender.

Maar, wie recht heeft om toornig te zijn, is de Heere. Heeft Hij Jeremia bij zijn roeping niet beloofd, hem altijd te zullen helpen? Daarom zegt de Heere: „Wanneer gij u wacht om zulke opstandige woorden ooit weer te spreken, dan moogt gij Mijn profeet weer zijn.” De Heere neemt hem in genade weer aan.

Nu ontvangt hij drie opdrachten: 1e hij mag niet trouwen, 2e geen gezin vormen en 3e geen rouwhuis binnentreden, maar ook geen huis van feestgelagen. Waarom? Zo zegt de Heere:

Groot en klein zal sterven in dit land,
om hen zal geen rouw of leed worden bedreven;
men zal het treurbrood niet breken
om iemand te troosten over een dode;
men zal hem de troostbeker niet reiken,
wegens de dood van zijn vader of moeder...

En...

in deze plaats zal Ik doen verstommen,
de stem des jubels en de stem der vreugde,
het lied des bruidegoms en het lied der bruid.

Jeremia: hij heeft veel geleden. Pashur, een priester, die over de tempel als opziener aangesteld was, laat hem arresteren, geeft hem stokslagen, zet hem vast in een blok in de poort. De andere morgen laat hij hem weer vrij. De Heere waakt over Zijn knecht. En bij dat alles de spot des volks: „Waar blijft de vervulling uwer profetieën?”

De vervulling komt. Nebukadnezar neemt Jeruzalem in en zet Zedekia op de troon. Hij is een zwakkeling, een weifelaar. Valse profeten trachten hem te bewegen van Nebukadnezar af te vallen en steun te zoeken bij Egypte. Jeremia treedt hiertegen op met een zinnebeeldige handeling. Hij draagt een houten juk: zo moet ieder zich buigen voor Nebukadnezar. Maar Hananja, een valse profeet, breekt Jeremia's juk in stukken.

Jeremia gaat zwijgend heen, weer een teleurstelling, maar spoedig keert hij weer met des Heeren woord: „Gij hebt een juk van hout verbroken; maak u een ijzeren juk, want Ik zal alle volkeren een ijzeren juk op de nek leggen, zodat zij Nebukadnezar dienen.” En tot Hananja: „Nog dit jaar zult gij sterven!”

Twee maanden later sterft de valse profeet en Zedekia... hij valt toch af.

Ze komen weer, de Chaldeën. En weer slaan ze het beleg om Jeruzalem, het laatste. Jeremia maant tot onderwerping en wordt om deze prediking in de onderaardse gewelven van het huis van Jonathan, den wachtcommandant, opgesloten na gegeseld te zijn. Zedekia laat hem tijdens deze gevangenschap halen om hem in het geheim te raadplegen. Jeremia blijft echter bij zijn profetie: De Chaldeën zullen Jeruzalem innemen.

Intussen wordt de haat tegen den profeet sterker. De priesters Seraja en Zefanja vragen den koning verlof om Jeremia te doden. Deze stemt toe. Ze juichen, de priesters. Nu is die profeet eindelijk

in hun macht. Ze zullen hem een vreselijke dood doen sterven. Ze laten hem neer in een kuil en langzaam, heel langzaam zinkt hij weg in het modderig slijk. Straks zal dit slijk zich sluiten boven zijn hoofd en dan is zijn stem voor altijd verstomd. Zo menen ze.

Maar weer bewaart de Heere Zijn knecht. De duivelse priesters zijn heengegaan. Een Moorman, een Ethiopiër, Ebedmelech (= de koningsknecht) heeft het gezien. Hij snelt naar den koning en verkrijgt van hem verlof om Jeremia te redden. Zo is Zedekia. Dan haalt hij wat lompen, maakt er een paar kussentjes van, die Jeremia onder de oksels moet leggen en met touwen wordt hij uit het taaie slijk getrokken. Ebedmelech is een practisch man. Zonder die kussentjes zouden wellicht de touwen Jeremia's armen bloedig verwond hebben, indien niet erger.

Jeremia is gered en... weer ontbiedt hem Zedekia. Een woord des Heeren? Ja, Jeremia heeft het: „Geef u over!” Zedekia kan er niet toe besluiten.

Dan, op een donkere nacht sluipt de koning met enkele vorsten de stad uit om het vege lijf te redden. Zedekia, de lafaard! Hij wordt gegrepen en de Chaldeënen dringen de stad binnen. Na een vreselijk bloedbad worden de overlevenden als gevangenen meegevoerd. Ook Jeremia, ook Ebedmelech. Eerst te Mizpa ontdekt Nebuzaradan den profeet. Hij heeft gehoord van diens prediking tot onderwerping aan Nebukadnezar. Hierom wordt Jeremia vrijgelaten. Ook Ebedmelech, zijn levensredder. Jeremia mag kiezen tussen meegaan naar Babel of blijven in Judea. Hij kiest het laatste.

En dan, na al de oordeelsaankondigingen, die nu vervuld zijn, komt zijn troostrijker profetie. O, hoe moeten deze woorden des Heeren balsem geweest zijn in zijn lijdend hart: „Zie, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik met het huis Israëls en met het huis van Juda een nieuw verbond zal maken; *dit* verbond: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven...” En: „Eenmaal zal Davids troon bestegen worden door een Spruit uit Davids huis, die heten zal: De Heere, onze Gerechtigheid.”

Zo is Jeremia door alle leed, door alle teleurstellingen heen, de profeet van het komende heil, straks in de volheid des tijds. Dan zal de zon des heils weer aan de kim verrijzen. Want Jahwè kan straffen, zwaar straffen zijn afgodisch, diep gevallen volk, maar... Zijn verbond vergeet Hij nooit. Dat blijft Hij getrouw. Zijn eens gezworen eed breekt Hij niet. Halleluja!

Terwijl de eindeloze rijen ballingen zich langs de hete wegen voortslepen, keert Jeremia terug naar Mizpa (= uitzichttoren), een hooggelegen plaats ten Noorden van Jeruzalem. Daar komt hij in een hem welgezinde kring. Er is een zekere rust over hem gekomen. Eindelijk is het vreselijke, zijn oordeelsprofetie, vervuld. Het is een voldongen feit en al schrijnt de pijn om het droevig lot van zijn volk in zijn hart, toch is het allerergste nu voorbij. Bovendien heeft hij nu een nieuwe taak. Hij mag de achtergeblevenen tot een trooster zijn in 's Heeren Naam.

Gedalja is stadhouder in naam van Nebukadnezar, Gedalja, de zoon van vorst Ahikam, die in Jojakims dagen den profeet beschermde. Nu mag Jeremia zingen het jubellied der verlostten (Jer. 31).

Jubelt voor Jakob! Juicht voor het hoofd der volkeren!
Doet een loflied weerklinken en zegt:
De Heere heeft Zijn volk verlost,
het overblijfsel van Israël,
Ja, Ik breng ze terug van het Noorden,
Ik verzamel ze van de einden der aarde;
zelfs de blinden en de kreupelen,
als één grote schare keren ze terug.
Zie, ze komen met geweën,
maar met vertroosting geleid Ik hen...
Want Ik ben Israël tot een Vader,
Ik maak Jakob vrij,
Ik verlos hem uit de macht zijner overweldigers!
Zij komen juichend tot Sions hoogte,
hun ziel is als een groenende hof,
zij zullen nimmermeer versmachten.
Dan zal de jonkvrouw zich met de reidans verheugen,
oud en jong zich tezamen verblijden,
want hun rouw zal Ik in vreugde veranderen,
Ik zal hen vertroosten en verkwikken.
Een stem wordt te Rama gehoord,
bitter geweën:
Rachel, die haar kinderen beweent,
en niet vertroost wil worden,
want ze zijn niet meer.
Weerhoud uw stem van wenen
en uw ogen van tranen,

want er is vergoeding voor uw smart,
er is hoop voor uw nakroost.
Is Efraïm niet Mijn lievelingszoon,
Mijn troetelkind?
hoe vaak Ik hem ook bedreig,
toch blijf Ik hem genegen.
Ik moet Mij zijner ontfermen, spreekt de Heere.
Dan zal de een den ander niet meer onderrichten en zeggen:
Ken den Heere!
Want zij zullen Mij allen kennen, klein en groot;
want Ik zal hun ongerechtigheden vergeven,
en hun zonden zal Ik niet meer gedenken.

Zo is onze God. Hij moet zich ook onzer ontfermen, al hebben ook wij zwaar en menigmaal misdreven. Is dit niet een heerlijke troost? Zulk een God tot een Vader in ons leven!

Jeremia, die veel geleden heeft. Een wijle was hij vertroost en mocht hij jubelen het lied der verlostten, opstijgen naar blijde hoogte en schouwen in klaarlichte toekomst. Maar dan: Gedalja wordt vermoord en het volk vreest terecht de wraak van Nebukadnezar. Ze vragen Jeremia wat ze moeten doen, terwijl hun besluit al vast staat om naar Egypte te trekken. Jeremia vraagt den Heere en eerst na zeven dagen krijgt hij antwoord:

Vreest niet voor den koning van Babel,
want Ik ben met u,
om u te verlossen en te redden uit zijn hand,
Ik zal mij uwer erbarmen,
dat hij zich uwer erbarmt en u laat wonen in dit land.

Maar indien gij de stem des Heeren niet gehoorzaamt, dan zal het zwaard, waarvoor gij vreest, u in Egypteland bereiken en ook de honger, zo dat gij daar sterft.

Het volk luistert niet naar Jeremia. Het trekt toch naar Egypte en voert den profeet met geweld mee.

Weer is het lijden over hem gekomen. En het zal over hem blijven tot het einde toe. Nog eenmaal verheft hij in Egypte zijn stem als de vrouwen der gevluchten offeren aan de koningin des hemels; hij verbergt enkele grote stenen op het plein voor de regerings-

gebouwen van Tachpanes, de sterke stad aan de Noordoostelijke Nijldarm, waar de bange Joden wat op adem gekomen zijn.

En daar profeteert hij: „Boven de plaats waar ik deze stenen verstoopt heb, zal Nebukadnezar komen. Hij zal doden en in de gevangenis werpen. Hij zal de prachtige Egyptische tempelmonumenten verwoesten. Ja, hij zal de hoge obelisk (zuilen van twintig meter hoog!) van de Zonnetempel te Heliopolis (= zonnestad) omverwerpen.” Het is Jeremia's laatste profetie; in 568 werd ze vervuld. En Jeremia? Van hem horen we niets meer. Is hij gestenigd in de volksooploop, die ontstond door zijn profetie? Dan is hij Gods martelaar geworden.

Jeremia, de lijder. Als er iemand de naam Multatuli, d.i. ik heb veel geleden, dragen mocht, dan is hij het. Maar over hem heen zien wij dien anderen Lijder, Wiens leven ook onderging in de dood, maar om heerlijker, als Triumphator zelfs over de dood te verrijzen en door Zijn verrijzenis, de opstanding verwervend ook voor Jeremia: Jezus Christus, Gods eigen Zoon.

Nog eenmaal glijdt het veelbewogen leven van Jeremia aan ons oog voorbij. Dan blijft het geboeid zien naar een man, die zit op de puinhopen van Jeruzalem. Die man dicht een klaaglied. Jeremia, hij heeft de ontroerendste elegie aller eeuwen geklaagd:

Gij allen, die voorbijgaat op de weg,
aanschouwt en overweegt,
of er een smart is als mijne smart (nl. die van Jeruzalem!)
waarmede ik bezocht ben!

Zijn elegie in vijf treurzangen is spreekwoordelijk geworden. Nebukadnezar, als een furie heeft hij gewoed over het land van Juda.

Getrouwe God, de heid'nen zijn gekomen,
Zij hebben stout Uw erfland ingenomen:
Jeruzalem, de tempel, Uw altaren,
't ligt al verwoest door die geweldenaren!
Uw knechten zijn geveld
door hun verwoed geweld.
Hun lijken, onbegraven,
verzaden na hun dood
't gediert' in hongersnood:
en gier en kraai en raven.

OBADJA: VEREERDER VAN JAHWÈ

(± 580 v. Chr.)

Het boek Obadja

„Op uw zwaard zult gij leven en gij zult uw broeder dienen; doch het zal geschieden als gij heersen zult, dan zult gij zijn juk van uw hals afrukken”; aldus profeteerde de blinde Izak, toen Ezaü om een zegen schreeuwde. Zijn profetie is letterlijk vervuld.

Aan het einde van de woestijnreis weigerde Edom aan Israël de doorgang, ja trok het zelfs gewapend tegemoet; onder David heeft Joab het onderworpen en bijna geheel uitgeroeid; een jonge prins ontkwam naar Egypte en heeft van daar uit onder Salomo en Joram het gebied weer geheel heroverd en zodoende Israël's juk van zijn hals afgerukt, meer nog, herhaaldelijk heeft Edom daarna zijn wraak op Israël gekoeld.

En toen eindelijk Jeruzalem door de Chaldeënen ingenomen werd, heeft Edom gejuicht en Israël bespot. Gelijk met de wrede scharen van Nebukadnezar trok Edom plunderend de uitgevaste stad binnen.

Obadja weet het en zijn profetie richt zich speciaal tegen het snode broedervolk. Fors zet hij in:

Ik heb een tijding van den Heere vernomen:
 een bode is onder de volkeren verzonden:
 komt, maakt u op! ten strijde tegen Edom!
 Ik zal u klein maken onder de volkeren,
 veracht zult gij zijn onder de mensen.
 Uw overmoed heeft u bedrogen,
 u, die in rotskloven woont
 en bij uzelf zegt: Wie zal mij ter aarde stoten!
 Want al bouwdet gij uw nest zo hoog als de adelaar,
 ja, tussen de sterren,
 zo zoude Ik u toch vandaar nederstoten!

Te dien dage zal Ik de wijzen uit Edom verdelgen
 en het verstand van Ezaü's gebergte;
 de helden van Teman zullen versagen,

opdat alle bewoners van Ezau's gebergte verdelgd worden!
Vanwege het geweld gepleegd tegen uw broeder Jacob,
zal schande u bedekken en zult gij voor eeuwig verdelgd worden.
Want gij stondt er bij,
als vreemdelingen zijn goed wegvoerden.
Als vreemdelingen in zijn poorten kwamen,
over Jeruzalem het lot wierpen,
waart ook gij een van hen!
Verlustig u niet over de onheilsdag uws broeders,
verheug u niet over Juda's zonen ten dage huns verderfs,
spreek niet hoog ten dage hunner benauwdheid;
strek uw hand niet uit naar het goed Mijns volks ten dage zijns
 ondergangs;
ga niet op de kruisweg staan om zijn ontkomenen te doden,
lever zijn vluchtelingen niet uit ten dage van zijn nood!
Gelijk ge gedaan hebt, zo wordt u gedaan;
uw daden komen op uw hoofd neder!
Want nabij is de dag des Heeren voor alle volkeren!
Maar het huis van Jacob zal zijn bezittingen herkrijgen.
Het huis van Jacob zal een vuur zijn,
het huis van Jozef een vlam,
het huis van Ezau zal stoppelen zijn
en zij zullen die verbranden en verteren.

Zo spreekt Obadja en hij eindigt met het machtige slot:

Zij (de ballingen van Jeruzalem) zullen de steden van het Zuiden
in bezit nemen
en als overwinnaars zullen zij de berg Sion bestijgen.
En het koningschap zal des Heeren zijn!

Zo eindigt de profetie van Obadja toch met een jubel, die ver
uitreikt over het Oude Verbond tot aan het einde van het Nieuwe
Verbond toe, neen verder nog, tot in der eeuwen eeuwigheid, tot
over de grenzen van de tijd!

EZECHIËL: GOD MAAKT STERK

(± 580 v. Chr.)

Het boek Ezechiël

Na een smartenweg ver om de Syrische woestijn heen, is hij eindelijk tot rust gekomen, Ezechiël, de priesterzoon. Met de gedeporteerden onder koning Jojachin is hij weggevoerd uit Jeruzalem tot aan de oevers van de Kebar, de waterrijke rivier, die zich halverwege tussen Babel en Ur in de Euphraat stort.

Door een heerlijke landstreek stroomt de Kebar, door bloeiende velden vol kleurige bloemen en vruchtbomen van allerlei aard. Het is de landstreek, waar eenmaal de Heere de eerste mensen deed wonen, de landstreek waar in de aanvang der wereldgeschiedenis God het Paradijs schiep. Daar wordt Ezechiël, de dertigjarige priesterzoon door Jahwè geroepen tot een profeet en wachter over het volk, dat Nebukadnezar daar gebracht heeft.

Daar, aan de Kebar, roept hem de Heere door een machtig visioen. Uit het Noorden komt een stormwind, voortstuwend een grote wolk; om de wolk schittert een lichtglans, een vlammend vuur. Midden in de wolk ziet hij de gedaante van vier wonderlijke wezens: hun lichaam is gelijk aan dat van een mens, maar ieder van hen heeft slechts één rechtgestrekt been; en ieder heeft vier aangezichten en vier vleugels. Hun aangezichten blinken als glanzend koper en onder hun vleugelen hebben ze mensenhanden. De vier aangezichten zijn die van een mens, een leeuw, een stier en een adelaar. En tussen de vier wezens (later spreekt Ezechiël over *cherubs* = gevleugelde engelen van verschillende gestalten!) schittert vuur en uit het vuur schieten bliksems.

Nog majestueuzer wordt het visioen. Tussen de vier cherubs, en gedragen daardoor, ziet de profeet een vierkante, altaarvormige troon. Op de hoeken zijn raderen, die loodrecht op elkaar staan. De raderen zijn vol lichtende ogen. De troon is van blauw safier, als de hemel en op die troon zit Jahwè.

Het is een vreselijk visioen. Verbijsterd valt de profeet ter aarde. Maar dan hoort Ezechiël een stem, die zegt: „Mensenkind, sta recht op uw voeten, opdat Ik tot u spreke.”

Als God tot een mens spreekt, moet hij in een eerbiedige houding staan. Ook niet verbijsterd ter aarde liggen.

Ezechiël gaat staan, maar met afgewend gelaat. Gods Majesteit is zo groot, dat hij Die niet zien kan. Nu geeft de Heere hem Zijn opdracht op een geheel enige wijze: Uit 's Heeren hand ontvangt hij een boekrol, die van voren en achteren beschreven is. Die moet hij opeten. Zoet als honing is ze in zijn mond. Als hij de boekrol opgegeten heeft, is des Heeren Woord met hem één geworden. Hij zal voortaan niet anders meer kunnen spreken dan het Woord Gods.

Het zal niet steeds een gemakkelijke taak zijn. „Maar,” zegt de Heere, „al wederstreven en verwerpen de kinderen Israëls u, vrees niet voor hen en wees niet verschrikt, want Ik zal met u zijn.” Onversaagd en moedig moet hij getuigen en profeteren, of het volk hem hoort of niet. Zo moeten Gods kinderen zijn, moedig getuigen en niet vragen naar het resultaat. Daarvoor zal God zelf wel zorgen.

Met hetzelfde geluid als het ruisen veler wateren, verheft Gods troon, gedragen door de cherubs, zich weer.

En Ezechiël: zeven dagen blijft hij stom, overweldigd door het machtige visoen. Dan komt de Heere weer tot hem en zegt: „Menskind, Ik heb u tot een wachter over het huis Israëls aangesteld.” Met volledige toewijding moet hij waken over de ballingen aan de Kebar, zo volledig, dat de Heere *het bloed van iederen ongewaar-schuwden goddeloze van Ezechiëls hand zal eisen. Een eis, die nog in volle omvang geldt, ook voor ons.*

Zo is Ezechiël door God zelf geroepen voor het profetisch ambt. En met volkomen toewijding heeft hij het volbracht. In Gods dienst verliest hij het liefste, wat hij op aarde heeft, zijn vrouw, en zelfs mag hij niet openlijk treuren om hiermede de ballingen te zeggen, dat ook zij niet treuren mogen om de val van wat zij het liefste hebben, de tempel te Jeruzalem.

Op velerlei symbolische wijze heeft Ezechiël tot de ballingen gesproken. Zijn symboliek is telkens zo verrassend, dat ze wel moeten kijken naar hem en luisteren. Hij neemt een kleitafel, tekent daarop een stad die belegerd wordt. Zo profeteert hij de belegering van Jeruzalem. Met vreselijke nauwkeurigheid schildert hij het lijden dat daar geleden zal worden.

In een visioen ziet hij zes mannen Jeruzalem binnenkomen door de Noorderpoort, vijf van hen hebben een knots in de hand, de

zesde is een schrijver. De schrijver moet een kruis tekenen op de voorhoofden van hen, die een afkeer hebben van de zonden in Jeruzalem, de mannen met de knots moeten doden een ieder, die niet met een kruis getekend is, te beginnen bij Gods heiligdom.

Hoe vreselijk moet deze profetie de ballingen in de oren geklonken hebben. Als de vijf mannen hun verdelgend werk volbracht hebben, neemt de schrijver vurige kolen en strooit die over de stad. Jeruzalem zal in vlammen opgaan.

Tot nu toe is alles profetie van verderf en dood. Maar Ezechiël mag ook iets schoners profeteren.

Dan zal Ik zelf een twijgje nemen
 en dat planten op een hoge en verheven berg,
 op Israëls hoogte.
 Het zal twijgen dragen en vruchten voortbrengen
 en tot een heerlijke ceder worden,
 onder hem zal allerlei wild zich legeren,
 allerlei vogelen zullen wonen in de schaduw zijner takken...

Dit is schone, Messiaanse profetie!

Na de val van Jeruzalem komt er een keerpunt in Ezechiëls profetie. Voordien predikte hij de ballingen te zaaien en te planten in het vreemde land en zich niet over te geven aan de illusie, dat ze spoedig terug kunnen keren. Jeruzalem moest immers eerst ingenomen en verwoest worden en lange tijd verwoest blijven liggen, zodat het een woonplaats worden zou voor vossen, jakhalzen en wild gedierte, totdat het land zijn sabbatten vergoed kreeg en eerst dan, maar veel, veel later, zouden ze mogen terugkeren.

Vóór Jeruzalems val is Ezechiëls profetie vol dreiging; daarna wordt het „de zachte trooststem vol zegeningen en vertroosting”. „Want zo zegt de Heere: Ik zal Mijn schapen opzoeken en voor hen zorgen. En Ik zal ze uit de volkeren doen optrekken en uit de landen verzamelen. Gij zijt Mijn schapen, de schapen Mijner weide en Ik ben Uw God, spreekt de Heere.”

Uit deze tijd is het bekende gezicht van de vallei der dorre doodsbeenderen. Ezechiël ziet er vele in een dal (Ez. 37). Hij moet tot hen profeteren, dat ze weer levend worden. Dan voegen de dorre en verstrooide beenderen zich met luid geruis bijeen, zodat het menselijke lichamen worden, en dan komt de Geest des levens van

de vier windstreken, die vaart in de dode lichamen en ze worden levend. Het dal is met een mensenschare gevuld. Een machtig visioen!

Zo zal het zijn met het huis Israëls. Van alle hemelstreken zullen ze komen naar Gods heilige berg. Israël zal in ere hersteld worden onder de volken.

En dan... dan gaat Ezechiëls visionnaire blik verder, al verder tot de horizon van de tijd. Dan ziet hij de laatste grote worsteling van de Gode-vijandige machten tegen Gods vreedzaam volk. Van alle kanten komen ze aan op Gods weerloze kinderen, zij die Gods volk trachten te vernietigen. Gog en Magog worden ze genoemd naar een wrede koning in Lybië. Maar de Heere zelf zal strijden voor Zijn volk: „En Ik zal vuur op Gog werpen en zij zullen erkennen, dat Ik de Heere ben, de Heilige Israëls.” Hijzelf zal een offermaal bereiden voor de vogelen des hemels en het gedierte des velds: een offermaal van de dode lichamen van Gods vijanden.

Dan wordt het Nieuwe Jeruzalem bereid door den Heere. Vanuit de tempel vloeit een rivier, „aan welks oevers vele bomen staan met eetbare vruchten, wier loof niet verwelkt en wier vrucht niet ontbreekt. Elke maand zullen ze nieuwe vruchten dragen, want het water aan hun voet komt uit het heiligdom; daarom dient haar vrucht tot spijze en haar loof tot genezing.” Is het niet of we hier horen de stem van Johannes op Patmos, die in heerlijk visioen ziet het Nieuwe Jeruzalem, dat van God uit de hemel nederdaalt na het eindgericht?

Ezechiël: in de zalige toekomst van eeuwige, ongestoorde vreugde heeft hij door Gods genade mogen blikken. Ezechiël: de begenadigde. Zijn visionnaire blik is van een machtige omvang. Hij omspannt alle tijden, van het begin tot het einde, sterker nog: van vóór het begin der tijden, waar hij de afval der Engelen ziet (Ez. 28 : 13 v.v.) tot na het einde van de tijd, het Nieuwe Jeruzalem.

Zo spreekt hij zijn volk, dat neerzit aan Babels stromen en weent, moed in. God zal Zijn volk niet vergeten. Dat kan Hij niet, toen niet en nu niet en nimmer! Zo profeteert Ezechiël nog en blijft hij profeteren tot aan de eindpaal aller tijden.

Ezechiël: Gods wachter! Over de heuvelen van de tijd tuurt hij in de heerlijke veilige vlakten der eeuwigheid, waarin de Heere alles zal zijn in allen!

Want God, de Heer, zo goed, zo mild,
 is 't allen tijd een zon en schild.
 Hij zal genaad' en ere geven.
 Hij zal hun 't goede niet in nood
 onthouden, zelfs niet in de dood,
 die in oprechtheid voor Hem leven.
 Welzalig, Heer, die op U bouwt
 en zich geheel aan U vertrouwt!

Psalms 84 : 6

108

ZEGEVIEREND GODSVERTROUWEN

Daniël 1 en 2

Na lange, afmattende marsen, voortgedreven door woeste soldatenhorden, in een moordende hitte, geketend, voortzeulend enkele schamele bezittingen, zo zijn de gedeporteerde Joden in het waterrijke land van Sinear aangekomen. Eenmaal is hun stamvader Abraham vandaar uitgetogen op 's Heeren bevel om een, den Heere gewijd, afgezonderd volk te vormen in het land Kanaän. Nu zijn ze weer daarheen gedreven; ze hebben zichzelf ontwijfd.

Eindelijk, eindelijk zijn ze op de hun aangewezen plaatsen aangekomen. Velen zijn onderweg bezweken; velen, vooral de jongens en meisjes zijn onderweg verkwanseld aan slavenhandelaars, om straks verkocht te worden op de slavenmarkten der Grieken. De overgeblevenen, de „rest”, zoals Jesaja hen noemt, mogen nu hun rieten hutjes bouwen in een vochtig klimaat, temidden van moerassen. Ook hier loert de dood op hen in vele ziekten. En werken moeten ze, kanalen graven, bevoeiingswerken aanleggen, ruïnes weer opbouwen, harde, zware arbeid, die ze niet gewend zijn.

Sommigen van hen worden kleine boertjes, maar zwaar zijn de lasten, die op hen drukken. Ze zijn geen eigenaars, maar horigen en zelfs tempelbelasting moeten ze opbrengen. Dat valt dubbel zwaar. 't Is maar een heel enkele, die zich op weet te werken tot handelaar.

De tempel, het centrale punt, waarom hun godsdienst culmineerde, was verwoest. Als losgeslagen schepen dobberen ze voort op de volkerenzee. Toch gaan ze elkander weer zoeken; het is bij

de rivier of het bevoeiingskanaal, dat ze bij elkaar komen, wellicht in de avond, want een sabbath kenden de Babyloniërs niet, om gemeenschappelijk den Heere te zoeken. En daar spotten de nieuwsgierige Babyloniërs met hen, zeggende: „Zing ons een van de liederen Sions.” Ze kunnen niet zingen. Ze hebben hun harpen aan de wielen gehangen. Maar hun boordevol gepijnigd gemoed barst uit in het vreselijke: „En gij, verdelgster, dochter van Babel, heil hem, die uwe kinderen grijpt en verplettert tegen de rots!” Naar Jeruzalem blijven ze verlangen: „Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo verdorre mijn rechterhand!” (Ps. 137).

Moelijk, ontzettend moeilijk hebben ze het, vooral in het begin.

Echter, enkelen zijn er, wie een beter lot bereid is. Ten tijde van koning Jojakim zijn ze meegevoerd, de prinsen: *Daniël*, *Hananja*, *Misaël* en *Azarja*. Ze worden naar Nebukadnezars residentie Babel gebracht, om daar drie jaar lang te worden onderwezen in het schrift en de taal der Chaldeën. In deze drie jaar zullen ze gevoed worden van des konings tafel ten einde als lichamelijk en geestelijk goed ontwikkelden straks in Nebukadnezars paleis te dienen.

Daniel en zijn drie vrienden: er is blijdschap in hun hart om deze gunst des Heeren. Maar hun vreugde wordt wel zeer getemperd door het feit, dat zij de spijzen der Chaldeën eten moeten, spijzen, die voor een Jood onrein waren, spijzen ook, waarvoor zelfs tijdens de maaltijd geofferd werd. Daniël en zijn drie vrienden besluiten het met God te wagen en niet van deze spijzen te eten, een besluit dat wel op een groot geloofsvertrouwen gegrond is. Ze zijn immers ballingen en wel de laatsten die iets te willen hebben aan het hof.

Maar, de Heere laat, die op Hem vertrouwen, niet hulploos varen.

Hij geeft Daniël gunst en medelijden in de ogen van den overste der hovelingen, *Abiëzer*¹⁾, die hen wel tegemoet wil komen, maar zijn heer vreest. „Als mijn heer de koning op de bestemde tijd uw voorkomen minder welvarend vindt, dan dat der andere jongelingen, dan ben ik des doods schuldig.”

„Geef ons gedurende tien dagen groente te eten en water te drinken en laat dan ons voorkomen vergeleken worden met dat der jongelingen, die van 's konings tafel eten,” zegt Daniël in vol vertrouwen, dat Jahwè de eenvoudigste spijzen meer zegenen kan dan die van de weelderige dis van den koning. En de Heere helpt. Na tien dagen zien Daniël en zijn vrienden er welvarender uit dan de overige jongelingen. Hij, die op Gods bescherming wacht, is zeker van Zijn zegen.

¹⁾ Vert. Obbink-Brouwer.

De Heere geeft meer dan Daniël en zijn vrienden vragen. Hij geeft hun ook verstand en inzicht in allerlei kundigheden en wijsheid. En Daniël bovendien verstand van alle dromen en gezichten. Iets wat aan Nebukadnezars hof als de grootste wijsheid geldt. Zo belooft Jahwè het Godsvertrouwen van Zijn kinderen.

De tijd komt, dat de jongelingen voor den koning gebracht worden. Onbevreesd gaan Daniël en zijn vrienden dit examen tegemoet. Ze slagen met de hoogste punten. Want de koning vindt niemand onder de jongelingen, gelijk Daniël, Hananja, Misaël en Azarja. En ze komen in 's konings dienst. Voortaan worden ze genoemd met Babylonische namen.

Op een nacht droomt de koning een wondere droom; een droom, die hem zo ontroert, dat hij niet meer slapen kan. Nauw dringt het prille morgenlicht door in 's konings paleis, of hij ontbiedt de tovenaars en de bezweerders en de waarzeggers der Chaldeën. Ze komen met haast, de waarzeggers. Immers, zij weten altijd een uitlegging van een droom, en grote beloning zal hun deel zijn.

„O, koning, leef in eeuwigheid, verhaal de droom aan uw knechten en wij zullen zeggen wat hij betekent.”

De koning ziet hen aan en er is iets grimmigs in zijn stem als hij zegt: „Mijn besluit staat vast; wanneer gij de droom en zijn uitlegging niet kunt mededelen, zo zult gij in stukken gehouwen worden en uw huizen tot puinhopen gemaakt.” In stukken gehouwen: dan zal ook hun geest nimmermeer rust kunnen vinden, volgens hun heidens geloof.

Ze verschrikken, de waarzeggers. Drijft de vorst een wreed spel met hen? Immers, hij weet de droom wel, maar wil hem niet zeggen. Ditmaal zullen de tovenaars niet triumpheren met een dubbelzinnige orakelspreuk. Nu moeten ze bewijzen, dat ze inderdaad met de goden in connectie staan of anders... Nebukadnezar, de vrome Babyloniër, die vele tempels voor zijn Mardoek stichtte, maakt ernst met zijn geloof. Alle smeken der waarzeggers is tevergeefs. 's Konings besluit staat vast. Hij zal zich ditmaal niet laten bedriegen en misleiden. Als ze het wagen hem tegen te spreken, ten einde hun leven te redden, besluit Nebukadnezar alle wijzen van Babel te laten ombrengen.

Maar nu wordt het zeer gevaarlijk voor Daniël en zijn vrienden. Ook zij behoren tot de wijzen van Babel. Zal dan een wrede dood het einde zijn van hun zo glorieus begonnen loopbaan

in Babel? Zou God Zijn gena vergeten? Zou Zijn arm verkort zijn?

Ook nu is Daniëls Godsvertrouwen ongeschokt. Zijn geloof is een zeker weten, een veilig vertrouwen. Hij gaat naar den koning en vraagt een korte tijd uitstel. Dan zal hij den koning droom en uitlegging zeggen.

Op leven en dood! Die dood grijnst, maar Jahwè is een God van wonderen. Daniël verkrijgt uitstel en dan... nooit kan 't geloof te veel verwachten. Terwijl Daniël en zijn drie vrienden den Heere smeken om onthulling van het geheim, openbaart de Heere dit aan Daniël in een nachtgezicht. Een juichen vaart door den bidder-vertrouwen, een juichen, dat zich baan breekt in jubelend danken:

„Ik dank u, o God mijner vaderen! Ik loof u,
want Gij hebt mij wijsheid en kracht verleend;
Gij hebt mij verkondigd wat wij van U baden,
want de zaak des konings hebt Gij ons bekend gemaakt.”

Arioch, de bevelhebber van 's konings lijfwacht, die belast is met de uitvoering van het doodvonnis, haast zich naar den koning met het blijde bericht: „Ik heb iemand gevonden, die den koning de uitlegging zal geven!” Veel vertrouwen heeft de koning niet in Daniël. Tenminste, hij vraagt en er is ongeloof in zijn stem: „Zijt gij waarlijk bij machte mij te zeggen, welke droom ik gedroomd heb en wat hij betekent?”

Een ongelovig koning. Tegenover hem een gelovig kind van God.

Met rustige stem, imponerend door de zekerheid, zegt Daniël: „Geen wijzen, geen tovenaars. Neen, er is een God in de hemel, Die geheimen openbaart.” Een God, niet de God. Daniël is een wijs zendeling, die aansluit bij het polytheïsme (veelgodendom) van den Babyloniër, om te komen tot het monotheïsme, dat alleen waar is. Vanuit een God, moet Nebukadnezar komen tot den God. Daarvoor moet Daniël zichzelf als wijze volkomen wegcijferen. Jahwè moet wassen, Daniël minder, niets worden!

Nu kan Daniël de droom vertellen. En Nebukadnezar mag vrij controleren. Het is Daniël, Gods wijze, die hier de toestand beheerst, al staat hij in deemoedige houding voor den koning.

„Gij, o koning, zag in uw droom een schrikwekkend beeld. Het hoofd was van goud, borst en armen waren van zilver, buik en lendenen van koper, benen van ijzer en voeten deels van ijzer, deels van

leem. Toen raakte zonder toedoen van mensenhanden een steen van een berg los, die trof het beeld en vergruisde het tot stof zo fijn, dat de wind het meevoerde. En de steen werd tot een grote berg, die de ganse aarde vervulde."

Met onverholen belangstelling, met groeiende verbazing heeft Nebukadnezar geluisterd naar dien rustig sprekenden, jongen Jood. Hij heeft geen spoor van twijfel of aarzeling in Daniël ontdekt. Er is zelfs een prettig-overtuigende klank in Daniëls stem als hij vervolgt:

„Dat is de droom; en nu zullen wij den koning zijn uitlegging mededelen. Gij, o koning, koning der koningen, zijt het gouden hoofd. Doch na u zal een ander koninkrijk opstaan, minder dan het uwe; en daarna een derde van koper; en daarna zal een vierde koninkrijk komen, sterk als ijzer. Dit koninkrijk zal een tweevoudig rijk zijn, deels sterk, deels breekbaar. In die tijd zal de God des hemels zelf een koninkrijk oprichten, dat in eeuwigheid niet zal worden verwoest en welks macht op geen ander volk zal overgaan; het zal al deze koninkrijken verbrijzelen maar zelf in eeuwigheid bestaan. Een grote God heeft den koning verkondigd, wat hierna geschieden zal. De droom is waar en zijn uitlegging is betrouwbaar."

De rustige, overtuigende stem zwijgt.

En Nebukadnezar? Zijn twijfel, zijn ongelooft zijn allang verdwenen. Bewondering, diepe bewondering is er in zijn ziel gekomen en die bewondering is overgegaan in verbazing en tenslotte... verering. Hij, de machtige koning, die met mensenlevens doen kan wat hij wil, hij valt op zijn aangezicht, buigt zich diep neer voor Daniël en gebiedt, dat men offers en wierook moet brengen. Echter, niet voor een mens, niet voor Gods dienaar, Daniël, maar voor Jahwè zelf. „Voorwaar, uw God is de God der goden, en de Heer der koningen," zegt Nebukadnezar. „Hij is het Die geheimen openbaart, want gij hebt dit geheim geopenbaard."

Nebukadnezar is volkomen overtuigd. En Daniëls geloofsvertrouwen, dat voor d' uitkomst willig blind was, heeft getriumpheerd op zeldzame wijze. Wat zijn bij deze zege vergeleken de gunsten die Nebukadnezar Daniël schenkt: heer over het ganse landschap Babel en overste over alle wijzen aldaar; ook de gunst waarin zijn drie vrienden delen: bestuurders van het landschap Babel en vele rijke geschenken. Het grote heerlijke geschenk Gods is het machtige bewijs, dat Hij hen verhoort, die op Hem vertrouwen, die het met

Hem durven wagen, al zien zij zelf geen schijn van kans op succes. *Het geloof redeneert niet*, het is een blind vertrouwen, dat de Heere door alles heen het wèl maken zal. Dit geeft een diepe, heerlijke levensrust. Dit geeft een glimlach in de grootste smarten, een psalm in de zwartste nacht.

En wij kinderen van bijna vijf en twintig eeuwen later, wij weten de vervulling van Daniëls profetie. Ze zijn gekomen en vergaan, de grote wereldrijken der oudheid: het Babylonische wereldrijk, dat der Meden en Perzen, dat van Alexander den Grote en het ijzeren rijk der Romeinen. Opgaan, blinken en verzingen. Maar ook *is gekomen* en *het is nog en zal zijn* tot in der eeuwigheid, het Rijk Gods, waarvan Jezus Christus is de grote Koning. Dit koninkrijk is onbeweeglijk, het kan niet vergaan en straks als het tikken der wereldklok zal verstommen, dan zal Hij dit koninkrijk weer overgeven in de handen van den Vader, en eeuwige vreugde zal zijn op de hoofden, in de harten van hen, die burgers zijn van dit rijk.

Zoeken wij dan dit burgerschap, in blind geloof in den Koning, zoals Daniël het zocht en zegevierend vond.

Amen, Jezus Christus, amen!
 Ja, Gij zult in 't groot heelal
 't rijk der duisternis beschamen,
 tot het niet meer wezen zal.
 Woon, o Heiland, in ons midden!
 Onder Uwe heerschappij
 zijn wij zalig, zijn wij vrij.
 Leer ons strijden, leer ons bidden!
 Amen, heerlijkheid en macht
 word' U eeuwig toegebracht!

Gezang 50 : 4
 N.B. 166 : 4

VERKLARINGEN

1. *Sinear* is een andere naam voor Babel.
2. *Daniël* betekent: Mijn rechter is God.
Hananja betekent: Jahwè is barmhartig.
Misaël betekent: Wie is wat God is?
Azarja betekent: Jahwè hielp.
Beltsazar betekent: Bescherm des konings leven.
 Wat de Babylonische namen *Sdrach* etc. betekenen is onbekend.

3. „In het tweede jaar”, in Dan. 2 : 1 klopt niet op Dan. 1 : 5. Hier is wellicht „tien” uitgevallen, zodat het moet zijn: „in het twaalfde jaar”. Dit uitvallen kon gemakkelijk, omdat het cijfer 10 met de kleinste Hebreeuwse letter „jota” wordt aangeduid.
4. Guichelaars zijn geestenbanners. Met Chaldeën worden alle wijzen aan het hof bedoeld.
5. „De zaak is mij ontgaan” = „Mijn besluit staat vast”. Het betekent dus helemaal niet: Ik ben de droom vergeten. Integendeel: uit het gehele verhaal blijkt, dat Nebukadnezar de wijzen eens wilde proberen. Hij had genoeg van hun gemakkelijke orakelkunstjes.
6. „Totdat de tijd verandere” = totdat er voor u een gelegenheid kome om uit de benauwdheid te geraken.
7. „De wijzen werden gedood” = zouden worden gedood.
8. *Babel* betekent: *poort Gods*. Het was een zeer oude stad, die door Hammurapi, tijdgenoot van Abraham, tot hoofdstad is verheven. De Assyrische koningen hadden er steeds de handen vol mee. Vooral de priesterkaste was machtig. Hoofdgod was Mardoek. Sanherib heeft in 689 de stad verwoest, maar elf jaar later werd ze alweer opgebouwd. Nebukadnezar heeft er een wereldstad van gemaakt, met enorm sterke, hier en daar zelfs driedubbele muren en prachtige paleizen. Hij kon door middel van een geweldig waterreservoir zelfs in tijd van oorlog de gehele omgeving onder water zetten.
9. Monotheïsme is het belijden van één God.

109

DE TRIUMF VAN HET ONWRIKBAAR GELOOF

Daniël 3

„De koning Nebukadnezar liet een gouden beeld maken van zestig ellen hoog en zes ellen breed en hij liet dat oprichten in de vlakte van Dura, in het landschap Babel.”

Een gouden beeld van dertig meter hoog. Toen Daniël aan Nebukadnezar zijn droom uitlegde, zeide hij: „Gij zijt dat gouden hoofd.” Dat leek den Babylonischen monarch. Zijn rijk het schitterendste van de grote rijken der oudheid. En hij de almachtige koning van dat machtige rijk. Moest dan niet alles en een ieder zich buigen voor hem, die als een god troonde over dat rijk? Het is in een staat van hoogmoedswaanzin, dat Nebukadnezar zijn beeld opricht in het dal van Dura.

En nu moeten ze komen, de stadhouders, de oversten, de landvoogden, de opperrechters, de schatmeesters, de raadsheren, de

rechters en alle bestuurders; nu moeten ook komen Sadrach, Mesach en Abednego, de drie Joodse mannen, die zozeer door hem begunstigd zijn. Nu zullen ze allen bij het ruisen der veelstemmige muziek neervallen en het beeld aanbidden; en in dat beeld goddelijke hulde bewijzen aan hem, Nebukadnezar, den grote, den god van Babel.

Ze komen, alle rijksgroten, ook Daniëls drie vrienden. Zij weten wat er gebeuren gaat, de drie, maar hun besluit staat vast. Satan zal niet triumpferen.

Rustig staan ze temidden der rijksgroten. Rustig staan ze als de heraut met luider stem het bevel tot knielen geeft, als de muziek van velerlei instrumenten weerklinken zal. Rustig staan ze als het geluid van horens, fluiten, citers, harpen en luiten ruist door het dal en de ganse menigte van rijksgroten neervalt voor het beeld van Nebukadnezar, den „almachtige”. Rustig tegenover de vurige oven, die staat als felle bedreiging voor elken vermetele, die het waagt des konings gebod te weerstreven. Ze staan daar alleen, in de moed des geloofs. Geen weifeling is er in hun hart. Zij, drieën, tegen de ganse toenmaals bekende wereld. Zij, drieën, tartend de dood!

Want... „Terzelfder tijd beschuldigden Chaldese mannen de Joden en zeiden tot Nebukadnezar: „O koning, leef in eeuwigheid. Gij hebt, o koning, bevel gegeven dat een iegelijk, wanneer hij het geluid der horens, citers, harpen, luiten en andere muziekinstrumenten hoort weerklinken, zich zal nederwerpen en het gouden beeld aanbidden. Nu zijn daar Joden, Sadrach, Mesach en Abednego; deze mannen vereren uw god niet en uw beeld aanbidden zij niet.”

De koning wordt woedend. Hij beveelt dat Sadrach, Mesach en Abednego vóór hem gebracht zullen worden. Met dezelfde verheven rust als zoëven, staan ze voor den koning. Hij geeft hun nog de gelegenheid zijn beeld te aanbidden. „Maar indien gij niet aanbidt, zo zult gij terstond in de vurige oven geworpen worden! *En wie is de god, die u uit mijn hand zou redden?*”

Zo spreekt Nebukadnezar, de hoogmoedswaanzinnige, de „almachtige”. Zo spreekt Satan. Het lied der fluiten, citers, harpen en luiten in het dal van Dura is zijn hallelied. En Sadrach, Mesach en Abednego, ze zijn de dissonanten, Gods dissonanten.

Een doodse stilte is op de verzamelde rijksgroten gevallen. Dan antwoorden de drie vermetelen: „O koning, wij hebben niet nodig, u hierop te antwoorden. Indien het aldus geschiedt, dan is onze God,

Dien wij aanbidden, machtig, ons uit de vurige oven te verlossen; Hij zal ons verlossen uit uw hand. *En indien niet, zo weet, o koning, dat wij nochtans uw god niet zullen vereren, noch het gouden beeld zullen aanbidden, dat gij hebt opgericht.*”

Dit is de machtige taal van het geloof. Tegen zulk een geloof kunnen wij slechts in diepe bewondering opzien. Zelfs indien de Heere het niet nodig oordeelt hen te verlossen, dan nog zullen ze de wrede vuurdood verkiezen boven het verzaken van Gods wet: Gij zult u niet buigen voor enig gesneden beeld.

„Stook de oven zevenmaal heter,” krijst de koning met vertrokken aangezicht. Satans antwoord op het woord van Gods moedige getuigen. Een antwoord dat door alle eeuwen hetzelfde gebleven is.

In de hoge oven brult het vuur. Vol ontzetting zien de rijksgroten wat nu gebeuren gaat. En Nebukadnezar, de waanzinnige, hij zal overwinnen. Ze zullen verteerd worden, de vermetelen.

De koning gebiedt dat de sterkste mannen van zijn lijfwacht de drie weerspannigen binden zullen en zo gekleed in de vurige oven werpen.

Rustig wachten de drie tot het ogenblik komt. Geen weifeling is in hun ogen; geen blik, die smeekt om genade. Dit is een moed, die slechts Gods welbeminden kennen. Zo heet is de oven, dat de sterke mannen, die de drie vermetelen omhoog dragen om hen in 't vuur te werpen, zelve daardoor worden verteerd.

Het deert Nebukadnezar niet. Hij triumpheert...

Of...? „Toen verschrikte koning Nebukadnezar, stond haastig op en zeide tot zijn raadsliden: Hebben wij niet drie mannen gebonden in het vuur geworpen? En zij antwoordden: Gewis, o koning! En hij zeide: Ik zie vier mannen ongebonden in het vuur wandelen. Er is geen letsel aan hen te zien, en de vierde heeft het aanzien van een zoon der goden.”

Een zoon der goden! De Heere heeft Zijn engel gezonden. Die heeft de felle laaiïng van het vuur beteugeld. God laat Zijn kinderen niet in de steek.

„En Nebukadnezar naderde tot de opening van de oven en zeide: Sadrach, Mesach en Abednego, gij dienaren des *allerhoogsten* Gods, gaat uit en komt hier!” Dit is een andere taal! Wie is de god, die u uit mijn hand zou redden! Zo sprak hij nog maar enkele ogenblikken geleden zijn taal van wereldveroveraar. Israëls God antwoordde: Ik! Dan noemt Nebukadnezar, de „almachtige”, Hem: den *allerhoogsten* God. Dit is de heerlijke vrucht van de geloofs-

moed van Gods kinderen. Nooit kan 't geloof te veel verwachten!

Ze zien het allen, de rijksgroten, dat het vuur de lichamen dezer mannen niet heeft gedeerd; dat hun haar niet verzengd is en hun kleren niet zijn beschadigd, ja, dat er zelfs geen brandlucht aan hen is.

Nu looft Nebukadnezar den God van Sadrach, Mesach en Abednego, die hun lichamen overgaven om geen anderen God te dienen en te aanbidden, dan hun God. Een ieder, die in het wereldrijk van den koning zal spreken tegen den God der drie geloofshelden, die zal in stukken worden gehouwen en zijn huis zal tot een puinhoop worden gemaakt, „dewijl er geen andere God is, Die zo verlossen kan.” Dat is het wonderse resultaat van onwrikbaar geloof.

De vlammen van de vurige oven zijn verdoofd. De vlammen van de hoogmoedige haat in het hart van Nebukadnezar zijn uitgeblust. Ook dit hart is vergaan. Gods moedige kinderen zijn tot stof geworden, maar hun daad van onwrikbaar Godsvertrouwen is opgetekend door God zelf voor alle eeuwen, totdat de eeuwige dag over de aarde zal opgaan.

Ook voor ons is deze daad opgetekend. Zij moge ons geloofskracht geven, als het ons bang wordt. Mogen dan ook wij bevonden worden als Sadrach, Mesach en Abednego en moge dan ook in ons hart zijn de verheven rust, die geboren wordt uit een onverzettelijk geloof, omdat wij weten, dat ook voor ons geldt:

Des Heeren Engel schaart
een onverwinb're hemelwacht
rondom hem, die Gods wil betracht:
dus is hij wel bewaard.

Psalm 34 : 4

VERKLARINGEN

1. Uit Dan. 3 : 2 blijkt, welk een uitgebreide organisatie van bestuur er in Nebukadnezars wereldrijk bestond.
2. Merk op, dat Nebukadnezars daad in dit hoofdstuk eigenlijk een gevolg is van Daniëls uitlegging in hoofdstuk 2. Zo is Daniël eigenlijk indirect de oorzaak van deze daad. Hijzelf was niet aanwezig, waarom weet men niet. Wellicht ziekte? Of een diplomatieke reis?
3. De *hoorn* is een bazuin, die een diep, vèrdragend geluid geeft. De *pijp* was een soort doedelzak. Twee rieten pijpen bevestigd aan één lederenzak. Men blies door de ene pijp de zak vol, de lucht ontsnapte weer door de

andere pijp. Daarin waren gaten, die verschillende tonen voortbrachten. De *citer* of *harp*, soms ook *luit* genoemd, is een draagbaar snaarinstrument. Het verschil tussen harp (= eigenlijk citer) en luit is een verschillende plaats van de klankbodem. Die is bij een luit boven de snaren; bij een harp er onder. Een *psalter* is een soort harp.

Een *vedel* of *sambuca* is een klein driehoekig instrument met slechts vier snaren. Wij hebben er geen Nederlands woord voor. Met „accoordgezang” wordt ook het geluid van een soort doedelzak bedoeld.

4. Het geloof der mannen staat of valt *niet* met hun al- of niet gered worden door Jahwè. Ook als Hij hen *niet* redt is hun geloof ongeschokt. Dit is het *waarachtige* geloof! Dit is het moeilijkst; hierom moeten we dagelijks bidden!
5. „Hoeden” in vers 21 is beter vertaald met *mutsen*.
6. Nebukadnezar komt niet verder dan een *wondergeloof*. Hij werpt zijn afgoden niet weg.

110

NEBUKADNEZAR, DE WAANZINNIGE

Daniël 4

Na een onstuimige dag komt een rustiger avond.

Na een leven van grote veldtochten, uitgebreide veroveringen, rusteloos trekken van de ene strijd in de andere, is voor Nebukadnezar gekomen de tijd van rustiger levensavond in een welgefundeerd rijk. Tussen zijn veldtochten door heeft hij veel gebouwd, vooral de stad Babel heeft hij tot een machtige metropolis gemaakt. En in zijn hart is gezwollen de trots. Het zijn sterke benen, die de weelde kunnen dragen.

O, het gaat zo goed met Nebukadnezar. Hij woont rustig in zijn huis, voorspoedig in zijn paleis. Wat kan die vrede storen?

Maar dan... droomt hij: een droom, die hem zeer verschrikt. God spreekt niet rechtstreeks tot hem, omdat hij in zijn trots des Heeren stem niet kan verstaan. Maar die droom, dat geheimzinnige, waarachter hij iets vreselijks vermoedt, laat hem niet los. En hij roept de ganse bende dergenen, die de wil der goden verstaan. Maar niet een van de waarzeggers en tovenaars en Chaldeëen en sterrekundigen kan zijn droom uitleggen.

Dan komt Daniël, „in wien de geest der heilige goden is” en Nebukadnezar vertelt hem zijn droom: „Op het midden der aarde stond een boom, groot en sterk; zijn top reikte tot aan de hemel en hij was zichtbaar aan alle einden der aarde; zijn loof was schoon

en zijn vrucht overvloedig; de dieren zochten schaduw onder hem en de vogels nestelden in zijn takken en al wat leeft voedde zich met hem. Toen daalde een heilige bode neer van de hemel en hij riep met luider stem: Houwt de boom om en slaat zijn takken af! Rukt zijn loof af en verstroot zijn vruchten; het gedierte vliede van onder hem weg en de vogels verlaten zijn takken. Maar laat zijn wortelstomp in de grond staan, met ijzeren en koperen banden bevestigd; hij worde door de dauw des hemels bevochtigd en zijn deel zij met het gedierte des velds. Zijn hart worde veranderd, dat het geen mensenhart meer zij en hem worde het hart van een dier gegeven. En zeven tijdruimten zullen over hem heengaan! Op een besluit van engelen berust deze uitspraak, een oordeel der heiligen is dit gebod, opdat de levenden erkennen, dat de Allerhoogste macht heeft over het koninkrijk der mensen en het kan geven aan wien Hij wil; zelfs den geringste der mensen kan Hij het toewijzen."

Daniël is geheel ontdaan als hij de droom gehoord heeft. Hij kan niet dadelijk spreken. Dan, na een aanmoediging van den koning, zegt hij: „O, heer, de droom gelde uw haters en zijn betekenis uw vijanden. De boom, dien gij zaagt, zijt gij. Gij zult uit de menswereld verstoten worden en verblijf houden bij de dieren des velds; men zal u gras te eten geven, gelijk de runderen en door de dauw des hemels zult gij worden bevochtigd. En zeven tijdruimten zullen over u heengaan, voordat gij erkent, dat de Allerhoogste macht heeft over het koninkrijk der mensen en het kan geven aan wien Hij wil. Daarom, o koning, moge mijn raad u welgevallig zijn: *breek uwe zonden door gerechtigheid en uw misdaden door barmhartigheid jegens de nooddriftigen! Misschien dat uw vredestijd worde verlengd.*"

Nebukadnezar: twaalf maanden heeft de Heere in Zijn lankmoedigheid hem gegeven om zijn zonden te breken door gerechtigheid. Aanvankelijk zal hij wel onder de indruk geweest zijn van de betekenis van zijn dromen, maar als de vervulling uitblijft, dan komt de trots weer boven.

Op zekere dag wandelt hij op het dak van zijn paleis. En dan... „Is dit niet het grote Babel dat *ik* gebouwd heb tot een koninklijk verblijf, door de macht *mijns* rijkdoms en tot ere *mijner* majesteit?!"

De maat van zijn trots is vol. Op hetzelfde ogenblik komt er een stem van de hemel:

„U, o koning Nebukadnezar, wordt aangezegd:
 uw koninkrijk wordt u ontnomen,
 uit de mensenwereld wordt gij verstoten,
 bij de dieren des velds zult gij verblijf houden,
 gelijk de runderen zult gij gras eten!
 Zeven tijdruimten zullen over u heengaan,
 totdat gij erkent, dat de Allerhoogste macht heeft
 over het koninkrijk der mensen
 en het kan geven aan wien Hij wil!”

Nu gaat Daniëls aankondiging in vervulling. De tijd der genade is voorbij. Uit de mensenwereld wordt Nebukadnezar verstoten; hij eet gras gelijk de runderen, totdat zijn haren lang geworden zijn, als die van een leeuw en zijn nagels als die van een gier. Nebukadnezar is een waanzinnige geworden. Zijn trots heeft hem tot waanzin gebracht.

Totdat hij zijn ogen opheft naar de hemel en zijn verstand weer in hem komt. Dan looft hij den Allerhoogste en prijst Hem, Die eeuwig leeft:

„Zijn macht is een eeuwige macht.
 Zijn koninkrijk is van geslacht tot geslacht;
 alle aardbewoners zijn als niets geacht,
 en met het heir des hemels doet Hij wat Hij wil;
 niemand is er, die Zijn arm kan weren,
 die Hem zou kunnen vragen: wat doet Gij?”

Tot die erkenning is Nebukadnezar, de geweldige, gekomen. Door de nacht van verstandsverbijstering heen. Dan wordt hij hersteld in zijn koninkrijk; dan ontvangt hij zelfs grotere heerlijkheid, dan hij heeft gehad; dan welt uit zijn ziel spontaan het lied:

„Nu loof en dank ik, Nebukadnezar;
 ik prijs den Koning des hemels!
 Al Zijn daden zijn waarachtig,
 al Zijn wegen rechtvaardig;
 Hij is machtig te vernederen
 degenen, die in hoogmoed wandelen!”

Nebukadnezars lofzang. En wij, in nieuwtestamentische taal zingen:

De Heer is God, een enig Heer,
 De Heer is God, en niemand meer:
 erkent het, alle volken,
 van waar de zon in 't Oosten blinkt,
 tot waar z' in 't Westen nederzinkt
 in 't rood der avondwolken!
 De Heer is God, de Heer regeert,
 Jehova, Die het licht formeert
 en 't donker op doet komen.
 Door Hem is alles wat bestaat,
 Hij maakt de vreed' en scheidt het kwaad:
 verheerlijkt Hem, gij vromen!

Gezang 193 : 1
 N.B. 134 : 1

VERKLARINGEN

1. Dan. 4 is eigenlijk een proclamatie van den koning.
2. Met „ganse aardbodem”, vers 1, wordt bedoeld: het rijk van Nebukadnezar, dat bijna de gehele toenmaals bekende wereld omvatte.
3. Uit: de „Allerhoogste God”, vers 2, blijkt het heidense standpunt van Nebukadnezar, die vele goden erkent, zij het dan den God van Israël als den Allerhoogste.
4. Vers 4: „groenende” = in welvaren.
5. Vers 5: „gezichten mijns hoofds” nl. door de ogen.
6. Beltsazar betekent misschien: Bel-lit-sjar-oessoer, d.i.: Bel, bescherm den gijzelaar des konings. Bel of Mardoek is de Babylonische hoofdgod.
7. Vers 19: „bijna een uur lang” wordt door Prof. Obbink vertaald met „een lange tijd” en door Prof. Aalders (Korte Verklaring) „een ogenblik”.
8. Vers 23: een „wachter” is: een bode, een engel. Hoelang de zeven „tijden” geweest zijn weten we niet. Zeven weken of zeven maanden? Zeven jaren zou voor zo'n groot heterogeen rijk wel te lang geweest zijn.
9. Prof. Aalders in „Korte Verklaring” zegt van Nebukadnezars waanzin: „De vorm van deze waanzin is de zgn. *lykanthropie*, waarbij een mens zich verbeeldt een bepaald dier te zijn en zich dan ook geheel als zulk een dier gedraagt. Bekend zijn gevallen, waarbij de mensen zich als wolven gevoelen; vandaar ook de naam *lykanthropie* = „wolfmens-zijn”; maar het komt ook voor dat zij zich als een hond, een kat, een haan en andere dieren gedragen. Nebukadnezar waande zich een rund.”
10. Vers 36: „zochten mij” is niet om mij te vinden, maar: kwamen weer op audiëntie.
11. Nebukadnezar is heiden gebleven. Maar toch „hebben we hier te doen met een kostelijke vrucht der algemene genade” (Prof. Aalders).

GETELD, GEWOGEN, AAN STUKKEN!

(MENÉ, MENÉ, TEKÈL, OEFARSIN)

Daniël 5

Opgaan, blinken en verzinken...

Nebukadnezar is gestorven na een 43-jarige regering en dan komt de steile neergang van het machtige Babylonische rijk. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Awil-Mardoek (Evil Merodach) d.i. man van Mardoek (de hoofdgod der Babyloniërs). Uit deze verandering van naam door de Joden blijkt al dat ze voor hem niet zoveel ontzag hadden als voor zijn vader, den geweldige (Evil betekent: „dwaas“). Hij is een mild koning van wiens mildheid o.a. Jojakim geprofiteerd heeft, die na een 36-jarige gevangenschap hoveling van den koning wordt.

Slechts drie jaar regeert Evil Merodach (562-559 v. Chr.), dan wordt hij vermoord en opgevolgd door zijn zwager Neriglissar, den Nergal uit Jer. 39 : 13. Ook deze regeert maar kort (slechts vier jaar). Hij heeft een zoon, Labasje-Mardoek, dat na een „regering“ van negen maanden vermoord wordt door afgunstige „vrienden“ zijns vaders.

Nabonidus drukt zich de kroon op het hoofd, maar ook hij is niet de man, die Babylonië, dat reeds veel geleden had door de paleis-revoluties, in oude glorie kan herstellen.

Nabonidus (= Nebo of Bel is verheven!) is de zoon van een priesteres der maangodin Sin uit Haran, de stad waarmee we reeds kennis maakten tijdens Abrahams tocht uit Ur naar Kanaän. Geen wonder, dat hij de tempel van Sin te Haran zeer bevoorrecht. Hiermede echter haalt hij zich de haat der Mardoekpriesters van Babel op de hals, die zich achteruitgezet gevoelen. Nabonidus trekt met een legertje naar de Arabische woestijn, deels een vlucht, deels om gezondheidsredenen; hij moordt de oase Tema uit en laat er zich een paleis bouwen; de regering geeft hij in handen van zijn zoon *Belsazar* (= Bel, bescherm den koning), terwijl hij zich overgeeft aan de studie van oude, vergeten, godsdienstige gebruiken.

Onder *Belsazar*, ruim twintig jaar na Nebukadnezars dood, gaat het machtige Babylonische rijk onder. *De steile neergang!*

Ten Oosten van de Tigrus en Euphraat, in Elam, is een ander machtig rijk snel in opkomst. Het rijk der Meden en Perzen. Daar in Elam regeert Cyrus of Kores. Hij is een vazalvorst van een Medisch koning, Astyages, die de geliefde stad van Nabonidus, den snuffelaar in oude boeken over godsdienstige gebruiken, Haran ingenomen heeft. Nabonidus heeft met vreugde de tijding vernomen, dat Cyrus den veroveraar Astyages heeft verslagen, maar spoedig is zijn eigen rijk, waarover nu Belsazar in zijn naam regeert, aan de beurt.

Cyrus doet niet dadelijk een aanval op Babel. Daarvoor is hij een te goed strateeg. Hij verovert eerst het rijk van Croesus, den rijken, prachtlievenden vorst der Lydiërs. Croesus, die spreekwoordelijk geworden is om zijn rijkdom. Daarmee valt geheel Voor-Azië tot Egypte en Griekenland toe hem in handen. Dan wendt hij zich nog naar het Oosten, waar tegen Indië aan, het zelfstandige rijk der Bactriërs veroverd wordt. En dan... dan is Babel aan de beurt, waar *Belsazar* regeert. In een geweldige slag moet Belsazar het onderspit delven tegen de Perzen, die hierop zonder slag of stoot Babel innemen, met uitzondering van de koningsburcht. Hier heeft Belsazar zich teruggetrokken met zijn vrouwen en zijn rijksgroten. Hier is ook *Daniël*, nu een vergeten wijze. Belsazar kent hem alleen nog van naam.

Daniël is oud geworden. Het leven met zijn voor- en tegenspoeden is over hem heengegaan. Hij is de stille, ingetogen ziener geworden, wien Jahwè een diepe blik heeft geschonken in de toekomst. Plotseeling wordt hij uit de stilte van zijn ingetogen, bespiegelend leven gerukt en in het middelpunt van de belangstelling geplaatst.

Reeds drie maanden belegert Cyrus de koningsburcht. Alle aanvallen zijn door de belegerden afgeslagen.

Op de koningsburcht viert de vreugde hoogtij. Een wel zeer lichtzinnige vreugde. Een dans ten dode.

Belsazar heeft een maaltijd aangericht voor duizend rijksgroten, benevens zijn ganse harem. Belsazar, de brooddronkene. „Laat de gouden en zilveren vaten komen, die mijn „vader” Nebukadnezar uit de tempel te Jeruzalem heeft weggenomen!” beveelt hij. Jahwè in de hemel heeft het gehoord, het heiligschennende bevel. Hij ziet de heiligschennende daad. Hij ziet hoe dronken monden drinken de wijn uit de vaten van Zijn tempel, vaten die eenmaal onder aanroeping van Zijn Naam aan Hem gewijd waren. Hij hoort hoe der

heideneu tong de afgoden eert bij deze heilige voorwerpen. „Een wreker is de Heere, een naijverig God, Die hevig toorn!'' 't Is waar, Zijn kinderen zelf hebben Zijn tempel ontheiligd en Hij heeft ze daarvoor zwaar gestraft. Maar ook de heideneu zullen het niet ongestraft doen.

Belsazar onteert hier niet alleen den Heere, wat Deze nooit gedogen kan, maar ook onteert hij zichzelf. Ook een heiden had eerbied voor de goden der overwonnen volken. Belsazar niet. Hij breekt met alle traditie. Hij eet en drinkt niet alleen, zoals de gewoonte was aan Babels hof, hij eet en drinkt met zijn rijksgröten en zijn vrouwen. Het wordt een dronkemansfeest.

Dan grijpt de Heere in. Midden in de roes der vreugde zien enkele feestgenöten op naar de wand boven des konings hoofd. Ze schrikken. Het rumoer verstomt op eenmaal en ook de koning ziet... en zijn verhit gelaat verbleekt; hij tracht zich op te richten, maar 't is of de kracht weggevoeld is uit zijn lendenen; zijn knieën knikken... hij ziet... een handpalm en daar boven hem, daar worden letters geschreven, woorden worden het, woorden die hij niet lezen kan. Dan verdwijnt de hand weer, maar de letters, door Goddelijke hand geschreven, blijven er. Ze priemen in zijn waterige ogen, waarvoor reeds de nevel van wijnroes hangt; die woorden, die onleesbare woorden, ze klagen hem aan; ze zijn als felle, stekellige ogen, wier blikken door de nevel van de zijne boren; ogen, die van een wreed, verschrikkelijk voornemen spreken.

Belsazar, de heiligschenner, zinkt terug in zijn zetel. Asgrauw is zijn gelaat geworden. Hij roept om de wijzen, de tovenaars. Ze komen. Ze zijn niet ver. Immers alleen de burcht is nog zijn gebied; daarbuiten liggen de Perzen. Ze zijn door Babels inwoners ingehaald met grote vreugde. En Cyrus heeft reeds de bijnaam „Bevrijder'' gekregen.

Ze komen, de tovenaars, de „wijzen''. Ze staren op de woorden. Een grote verlegenheid komt over hen. Ze kunnen die woorden niet ontcijferen. Een grote verwarring ontstaat in de feestzaal. Dan treedt de koningin-moeder binnen, ongevraagd, ongeweigerd. Alleen de koningin-moeder mocht ongevraagd binnentreden. Zij heeft van de verwarring, de ontsteltenis, gehoord. Zij is een verstandige vrouw. Zij heeft niet meegedaan met de braspertij. Haar hoofd is koel gebleven.

Ze zegt, dat er nog een man in de koningswijk is, die verborgenheden onthullen kan en knopen ontwarren. Die zal de vreemde woor-

den lezen en hun betekenis uitleggen. Daniël, Beltsazar, is zijn naam.

De oude Daniël komt. Midden door de verwarring in de walgelijke, hete lucht der zaal, gaat hij naar den koning. Over hem, in hem is de rust van den mens, die het met God gewaagd heeft en van zijn God volkomen zielevrede heeft ontvangen. Gods geschenk aan Zijn kinderen reeds in dit leven.

Hij ziet de vreemde woorden, hij kent Gods handschrift, hij weet Gods bedoeling. Fier wijst hij 's konings geschenken: purper, het koninklijke, en goud, het rijke, af. Hij profeteert niet om loon. Dat doet Gods profeet nimmer! „Geef uw gaven aan een ander; niettemin zal ik het schrift voor den koning lezen en de uitlegging hem bekend maken.”

't Is stil geworden in de zaal, de eerbiedige stilte, die God zelf schept als Zijn knecht in Zijn Naam spreken gaat. Hij herinnert aan Nebukadnezars hoogmoeds-waanzin, aan zijn herstel na zijn erkenning van 's Heeren opperheerschappij; in rustige, maar sterk beklemtoonde woorden gispt hij Belsazars lichtzinnigheid: „Doch gij, Belsazar, hebt uw hart niet vernederd, wijl gij dit alles weet, maar tegen den Heer des hemels hebt gij u verheven en het gerei van Zijn huis heeft men voor u gebracht, en gij en uw machthebbers, uw gemalinnen en uw bijwijven, zijt daaruit gaan drinken en hebt aan de goden van zilver en goud, koper, ijzer, hout en steen, die niet zien noch horen noch kennis hebben, lof gebracht, terwijl gij den God in Wiens hand uw adem is en voor Wien al uw paden zijn, niet hebt verheerlijkt. Dit nu zijn Gods woorden: Geteld, geteld, gewogen en aan stukken. Dit is de uitlegging: God heeft uw koningschap geteld en er een einde aan gemaakt; gij zijt gewogen in de weegschaal en te licht bevonden; uw koningschap is gebroken en aan de Meden en Perzen gegeven.”

Belsazar, hij heeft de verschrikkelijke tijding vernomen. 't Is of er een zekere rust, een bezinning in hem gekomen is, nu hij weet. Hij beveelt Daniël met purper te bekleden, hem een gouden keten om de hals te hangen en uit te roepen, dat hij de derde heerser in het rijk zou zijn. Belsazar is volkomen nuchter geworden. Nabonidus is de eerste heerser, hij de tweede, nu is Daniël de derde. Een kort heerserschap.

Op 't zelfde oogenblik reeds dringen de eerste Perzen de koningsburcht binnen ter uitvoering van Gods wil.

Diezelfde nacht wordt Belsazar, der Chaldeën laatste koning, gedood.

Met koninklijke eer wordt hij begraven.

Belsazar, hij heeft de schendende hand geslagen aan Gods heilige voorwerpen. Deze daad heeft hem verteerd, nog diezelfde nacht. Laten wij het weten, dat wij nimmer ongestraft Gods heiligheid, ook niet Gods heilige kinderen, aanraken kunnen. Laat ons voorzichtig zijn in alle dingen, die Gods heiligheid betreffen. Een jaloers God, een Wreker is de Heere, ook nu nog!

Gij, vrees'lijk zijt Gij in 't gericht!
 Wie zal bestaan voor Uw gezicht?
 Zo ras Uw mond het vonnis streek,
 Uw oordeel van de hemel bleek,
 toen vreesde d' aarde voor Uw ogen,
 toen werd ze stil door Uw vermogen.

Psalm 76 : 4

VERKLARINGEN

1. Feestmaaltijden met duizenden genodigden komen meer voor in de Oosterse oudheid. Een Griekse geschiedschrijver zegt, dat de Perzische koningen dagelijks 15.000 personen aan tafel hadden. Op het bruiloftsfeest van Alexander den Grote waren 10.000 gasten. De koningsburcht te Babel was een stad in de stad, een gehele stadswijk dus, niet een enkel paleis of een vesting zonder meer.
2. Bij opgravingen te Babel heeft men een grote zaal gevonden van 52 x 17 m. In het midden van de lengtezijde bevindt zich een nis. Daarin stond waarschijnlijk de koningszetel. De wanden waren glad bepleisterd met gips.
3. Belsazars gemalinnen waren vrouwen van hoge geboorte. Zijn bijwijven slavinnen, die hij gekocht had.
4. Belsazar wordt Nebukadnezars *zoon* genoemd. In Assyrische inscripties wordt ook Jehu, *zoon* van Omri genoemd. In beide gevallen is er geen bloedverwantschap.
5. Daniël wordt uitgeroepen tot „derde heerser” in het rijk. Dit gebeurde terstond *in de zaal*, waar immers de rijksgroten bijeen waren.
6. Elf dagen na de intocht van Cyrus in Babel, dat is vier dagen na Belsazars val, stierf de koningin-moeder. Zij stond bij de Babyloniërs in hoog aanzien. Ze maakten een algemene nationale rouw voor haar.
7. Voor de Joden breekt nu een betere tijd aan. De Perzen zijn zeer verzoeningsgezind. Onder Nabonidus en zijn voorgangers hebben de Joden het moeilijk gehad. Hierdoor ook is Daniël in het vergeetboek geraakt.

DE LEEUWENPROEF

Daniël 6

Als Cyrus, de Pers, Babel ingenomen heeft, stelt hij tot onderkoning over het landschap Babylonië aan zijn oom *Darius* den Meder. Een organisator is deze reeds 62 jaar oude Darius, het familiehoofd van het regerend koningshuis. Hij verdeelt zijn gebied in 120 districten, over welke een gouverneur (satraap) het bewind voert. Over hen stelt hij drie rijksbestuurders aan, aan welke de gouverneurs rekenschap moeten geven, opdat de koning geen schade zal lijden. Een der drie rijksbestuurders is Daniël, die reeds meer dan zeventig jaar is.

Daniël: veel is in hem veranderd, sinds hij als jongeling aan den Meltsar, den opperkamerling van Nebukadnezar vroeg om hem groenten tot spijs te geven in plaats van geofferd vlees, maar één ding is gebleven in hem: zijn onwankelbaar Godsvertrouwen. En nu in de dagen zijner grijsheid, nu hij de leeftijd der zeer sterken nadert, nu zal dat Godsvertrouwen nog eenmaal schitteren in verheven pracht. Ook in zijn grijze dagen zal hij gewenste vruchten dragen.

Daniël, de vrome; driemaal daags bidt hij in zijn opperkamer met de vensters open naar Jeruzalem. „Indien ik u vergete, o, Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelve.” Jeruzalem, zijn ganse lange leven heeft hij het niet vergeten en iedere dag bidt hij om de terugkeer van zijn volk daarheen, als de zeventig jaren vervuld zijn.

Daniël, de Godvrezende en daarom de volstrekt betrouwbare, de strikt eerlijke, Darius leert hem ras waarderen en denkt erover hem tot derde heerser in het rijk te maken. Reeds eenmaal was hij dit geweest, nog niet lang geleden, maar slechts voor één nacht, de nacht waarin Belsazar, der Chaldeën koning, gedood werd.

En nu: Daniël is bereid. Maar op 't zelfde ogenblik steekt de afgunst, het monster met de haatvolle, loerende ogen, dat listig is en van geen rusten weet, aleer het zijn prooi bemachtigd heeft, de kop op. Satan loert met de gele, scherpziende ogen van de haat, naar het leven van den grijzen Daniël, Gods Wijze, Gods Ziener.

Ze gaan zoeken om een grond tot klacht tegen hem te vinden, zijn mede-rijksbestuurders en de gouverneurs. Maar zulk een grond

vinden ze niet. De afgunst echter is vindingrijk in het kwade. Ze zullen Daniël treffen in zijn teerste, zijn heiligste verrichting, in het gebed. De afgunst heeft met duivelse scherpte gezien, dat het gebed Daniëls ondergang worden moet. Hem daarin aangrijpen is zeker succes. Hier schippert Daniël niet, nooit. Ze weten het en daarom: „Koning Darius, leef in eeuwigheid, de rijksbestuurders van het koninkrijk, alle stadhouders, gouverneurs, raadsheren en landvoogden hebben zich beraden, een koninklijk besluit uit te vaardigen en een verbod te bekrachtigen, dat ieder die binnen dertig dagen aan enigen god of mens een verzoek doet, behalve aan u, o koning, in de leeuwenkuil zal geworpen worden; nu vaardige de koning een verbod uit en schrijve een geschrift, dat niet te veranderen is, naar de wet der Meden en Perzen, dat niet kan ingetrokken worden.”

Darius is geleid door dit voorstel. Hem goddelijke eer. Had men die ook Nebukadnezar en andere van zijn voorgangers niet bewezen? Hij beseft niet de valstrik, die gespannen wordt voor zijn favoriet, Daniël; hij vaardigt het verbod uit.

De afgunst juicht. Er is een satanische lach in haar ogen. Nu zal hij spoedig vallen, de balling uit Juda in wien een buitengewone geest is.

„Ziet! Hij bidt.” Ze zeggen het tegen elkander, Satans handlangers en ze snellen naar den koning. Daniël wist wel van Darius' gebod en hun toeleg. Maar zijn gehele leven is hij de wilsvaste, vertrouwenvolle bidder geweest. Zal hij nu het bidden nalaten? Geen wet van Meden en Perzen, geen leeuwenkuil is bij machte hem vrees aan te jagen. Zulke bidders, ze zijn er altijd geweest en ze zullen er altijd blijven, tot het einde der dagen, tot Jezus komt op de wolken ten gerichte.

Listig is de afgunst. Zij laat den koning zijn verbod bevestigen en dan: „Daniël, die uit de ballingen van Juda is, heeft op u, o koning, geen acht geslagen, noch op het verbod, dat gij geschreven hebt, maar driemaal per dag bidt hij zijn gebed.”

De koning verschrikt. Hij ziet opeens de vuige bedoeling van zijn rijksgroten en een ganse dag pijnigt hij zijn denken om een middel te vinden, ten einde Daniël, dien hij liefheeft, uit de klauwen van de afgunst te redden. Het lukt niet. De haat was vindingrijker dan Darius' liefde.

Als de zon ter kimme zinkt komen ze weer de haters, en Darius, zij 't met bloedend hart, geeft bevel Daniël in de kuil der leeuwen te werpen.

De afgunst juicht. De vriendschap treurt. Een flauwe straal van hoop schijnt nog door het donker der droefheid in Darius' ziel: „Uw God, Dien gij bestendig dient, Die bevrijde u,” heeft hij gezegd tegen den grijzen man Gods, die geen woord van verwijt, geen klacht gesproken heeft, die als een lam ter slachting geleid wordt.

In de tenten der goddelozen is gejuich; in Darius' paleis vernacht het gewezen; in de kuil der leeuwen triumpheert het geloof. God laat Zijn kinderen nooit in de steek. Zijn trouw kan nooit vergaan. Hij zendt Zijn engel, die der leeuwen muil sluit; de donkere kuil der leeuwen wordt een hemelzaal. Nooit kan 't geloof te veel verwachten.

Darius, de bedroefde, reeds bij het eerste morgenkrieken snelt hij naar de leeuwenkuil; niet geblust is de hoop in zijn hart.

Met bevende hand verbreekt hij de zegels van de steen, die voor de opening van de kuil gezet was. En met droeve stem roept hij: „Daniël, gij dienaar van den levenden God, uw God, Dien gij bestendig dient, heeft Hij u van de leeuwen kunnen bevrijden?”

Geen antwoord? Ja, een antwoord! „O, koning, leef in eeuwigheid! Mijn God heeft Zijn engel gezonden en de muil der leeuwen toegesloten; zij hebben mij geen letsel gedaan, dewijl voor Hem reinheid in mij bevonden is; en ook jegens u, o koning, heb ik geen misdaad begaan!” Het is de bekende rustige stem, de stem van Daniël.

Een juichen groeit groot in Darius' ziel. De hoop is machtige werkelijkheid geworden. „Hef Daniël op uit de kuil!” klinkt blijde 's konings bevel. „En Daniël werd uit de kuil geheven en generlei letsel werd aan hem gevonden, omdat hij op zijn God vertrouwd had.”

In Darius' ziel is de jubel. In Daniëls hart het blijde danken. In de tenten der goddelozen verkeert de vreugde in nameloze schrik. Op Darius' bevel worden zij met hun vrouwen en kinderen in de kuil der leeuwen geworpen. Gods engel is heengegaan. Satan kan zijn trawanten niet behouden. Nog voor zij de bodem van de kuil bereiken maken de leeuwen zich van hen meester en vermorzelen al hun beenderen. Onze God is een rechtvaardig Rechter.

Daniëls geloof heeft hem behouden. Het gebed des rechtvaardigen vermag veel, omdat God eeuwig Zijn verbond gedenken zal. Door het geloof hebben Gods kinderen koninkrijken overwonnen, gerechtigheid geoefend, de beloften verkregen, de muilen der leeuwen toegestopt, de kracht des vuurs uitgeblust, zijn zij de scherpte des

zwaard ontvloeden, hebben zij uit zwakheid krachten gekregen, hebben de vrouwen zelfs haar doden uit de opstanding wedergekregen; door het geloof zijn Gods kinderen geseld, in de gevangenis gegaan, zijn ze gestenigd en in stukken gezaagd, door het zwaard ter dood gebracht, hebben zij gewandeld in schaapsvellen en geitenvellen, zijn ze verlaten, verdrukt, levend gevild, aan raderen van stoomboten gebonden, op brandstapels verbrand, hebben zij gedood in woestijnen en op bergen, in spelonken en in de holen der aarde, zijn ze voortgejaagd over de sneeuwpassen der Alpen en gestikt in de rook in grotten, zijn ze voortgesleept door woeste soldaten en van uitputting gestorven... door het geloof... Omdat zij vertrouwden op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus Christus!

Door Daniëls geloof schreef Darius aan alle volken, natiën en tongen: „Van mijnentwege wordt bevel gegeven, dat men in de gehele heerschappij van mijn koninkrijk in siddering en vrees zal zijn voor den God van Daniël, want Hij is de levende God en blijvend tot in eeuwigheid. Hij bevrijdt en redt en doet tekenen en wonderen in de hemel en op aarde. Hij heeft Daniël uit de klauwen der leeuwen gered!”

Door Daniëls geloof wordt Daniëls God verheerlijkt. Dat is de grote kracht van het geloof: *zelf niets, God alles!* Door het geloof kan Gods kind juichen:

Ik kan met U door sterke benden dringen,
met mijnen God zelfs over muren springen.
Des Heeren weg is gans volmaakt en recht,
doorlouterd, rein en trouw al wat Hij zegt.
Hij is een Schild en Schutsheer voor den vrome,
voor wie tot Hem de toevlucht heeft genomen.
Wie is een God als Hij in tegenheên,
Wie is een rots dan onze God alleen?

Psalm 18 : 9

VERKLARINGEN

1. Wie Darius de Meder is, valt moeilijk te zeggen. De ongewijde geschiedenis noemt hem niet en Gods Woord verder ook niet. Baarslag (in Ruïne en Restauratie, blz. 136) zegt: „De Perzen hadden in zich Elamietische bestanddelen opgenomen. In Elam had men van oudsher naast den Opperkoning een tweeden hoofdpersoon, nl. het familiehoofd van het regerend geslacht. Het is zeer

- verleidelijk dezen persoon te zien in Darius den Meder. Maar wie het eigenlijk was en zijn juiste verhouding tot Cyrus blijft een *groot vraagteken*." Ook Prof. Aalders in Korte Verklaring: Daniël, Inleiding, geeft niet meer licht.
2. Hoe de leeuwenkuilen in Assyrië en Perzië ingericht waren, weten we niet. Wellicht was 't een open ruimte met een hoge muur erom heen, waarin een gat was. Daarvoor kon men dan een steen plaatsen.
 3. Uit Darius' edict aan het einde van hoofdstuk 6 „volgt nog niet dat Darius van zijn heidendom is bekeerd geworden" (Aalders). Ook zijn geloof is een wondergeloof.

113

DANIËL, GODS „ZEER BEMINDE"

Daniël 7-12

Hen, die dicht bij hun God leven, gunt Hij een diep inzicht in Zijn geheimenissen. Gods verborgen omgang vinden zielen daar Zijn vrees in woont. Daniël heeft dit ervaren. Zijn gehele leven is een leven van grote trouw en ongeschokt geloof geweest. Altijd levend op de rand van leven en dood, waarover een Oosters despoot naar welgevallen te beschikken had, is hij de diepzinnige denker, de wijsgeer geworden. Hij heeft het opgaan, blinken en verzinken meegemaakt van het Babylonische wereldrijk, de dans in het sterfhuus van Belsazar; hij, Daniël, is gebleven de rustige, die wist aan Wien hij zich vertrouwde, al wisselden ook dag en nacht. Hij is met het leven klaar gekomen, zo grondig klaar als maar aan weinigen gegeven is. Daniël, de begenadigde, in vol vertrouwen heeft hij Zijn Naam beleden: „Mijn Rechter is Jahwè." En Jahwè heeft dat vertrouwen niet beschaamd.

Nu, als hij oud geworden is, en zijn ziel zich hoe langer hoe meer naar binnen keert, nu geeft de Heere hem de grootse momenten waarin hij, uitwonende uit zichzelf, mag inwonen bij den Heere.

Dromen heeft hij verklaard en uitgelegd; nu mag hijzelf dromen dromen, die het ganse wereldleven omspannen tot aan, tot over de laatste slag van de tijd. In nachtgezichten schouwt hij door de tijd heen de eeuwigheid in...

God zelf geeft Zijn begenadigde nog eens te dromen de droom van Nebukadnezar, maar nu aan hem veel scherper, veel meer belijnd, concreter en veel meer in *détails*. In een groots visioen ziet hij wat in de komende eeuwen gebeuren zal. In één droom, een

aangrijpend visioen, de ganse wereldgeschiedenis. Aan de oever der volkerenzee staande, ziet hij hoe door de vier winden des hemels die zee in beroering komt. Dan stijgen daaruit vier dieren omhoog: het eerste als een leeuw met gierenvleugels (het Babylonische rijk); het tweede als een beer met drie vette kluiven in de bek (het Medo-Perzische rijk (de kluiven zijn: Bactrië, Babylonië en Lydië); het derde als een panter met vier vogelvleugels op de rug en vier koppen (het rijk van Alexander den Grote, dat in vier delen uiteen valt) en het vierde, een vreselijk en buitengewoon sterk dier, dat alles eet en vermaalt en vertrapt. Dit dier heeft tien hoornen, waartussen een kleine hoorn oprijst, die mensenogen heeft en een groot-sprekende mond.

Dan ziet hij dat troonzetels geplaatst worden en dat een *Oude van dagen* zich neerzet, Wiens kleed is wit als de sneeuw en Wiens hoofdhaar is als zuivere wol, de Heere, Die Zich zet ten gerichte. Dan worden de boeken geopend. Op de wolken des hemels verschijnt er iemand als eens mensen Zoon (aan dit visioen ontleent onze Heiland Zijn Naam „Zoon des mensen”) en Hem wordt eer en koninklijke macht gegeven en alle volken zullen Hem dienen. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die niet zal vergaan... Hij zal de kleine hoorn, die tussen de tien opgekomen was, vernietigen.

Het is Christus' strijd tegen het rijk van den antichrist, de incarnatie van de meest geraffineerde en geperfectioneerde goddeloosheid.

De antichrist, hij zal het Gods getrouwen wel moeilijk maken, zo dat de sterksten onder de heiligen des Allerhoogsten dreigen te bezwijken onder de lange duur en de intensiteit zijner vervolgingen, maar de eindoverwinning zal aan God en Zijn Christus zijn.

Hier ziet Daniël wat ook eenmaal een andere diep-ingeleide Gods zal aanschouwen: Johannes op Patmos (Openbaringen).

Is het wonder, dat Daniël na dit gezicht ten zeerste ontsteld is?

In het derde jaar van de regering van koning Belsazar ziet Daniël een ander visioen. In de geest bevindt hij zich in de burcht Susan in Elam (hierover later bij Ester!) aan de rivier de Oelai. Voor de rivier staat een ram met twee hoornen (het rijk der Meden en Perzen). Dan komt vanuit het Westen een geitebok aanrennen, zo snel, dat hij de aarde niet raakt. De geitebok heeft één hoorn tussen de ogen. Hij verslaat de ram. Het is Alexander de Grote, die bliksemsnel het rijk der Meden en Perzen veroverd. De hoorn van de geitebok

breekt af, maar daaruit komen vier andere op in diens plaats (de rijken der Diadochen na Alexanders vroegtijdige dood). Uit een daarvan komt weer een kleine hoorn voort, die zeer groot wordt, die zich zelfs verheft tegen den Vorst van het heer des hemels, Wien zelfs het morgen- en avondoffer ontnomen wordt en Wiens tempel verwoest wordt. Gabriël, de engel die voor God staat, de ons zo bekende bode Gods uit de kerstgeschiedenis, geeft Daniël verklaring van de betekenis van deze hoorn. Het is Antiochus Epiphanes, die ± 170 v. Chr. optreedt en type is van den Antichrist. Van hem hebben de Joden ontzaglijk veel te lijden gehad.

De tijd gaat voort. De zeventig jaren der ballingschap zijn bijna voltooid. Belsazar is gedood. Darius is onderkoning van Babel geworden. Op een dag, ten tijde van het avondspijsoffer, bidt Daniël een vurig smeekgebed om terugkeer der Joden naar Palestina. Op zijn gebed verschijnt hem weer de engel Gabriël, die zegt: „Ik ben gekomen om u inzicht te geven, want gij zijt een zeer *beminde*.” Dan belooft de engel uit 's Heeren Naam, dat Jeruzalem zal worden hersteld na de toestemming van koning Kores (Cyrus) en voorts openbaart hij Daniël de komst van den Heiland. Zijn volk zal Hem „uitroeien” en dit volk zal zelf door eigen zonden Jeruzalem en het gehele volksbestaan „te gronde richten”. Zo kondigt de Heere Zijn zeer beminde reeds aan, Christus' geboorte en Zijn dood op Golgotha, maar ook de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70.

Nog een machtig visioen ontvangt Daniël. Het is in het derde jaar van Cyrus. Aan de oever van de Tigris ziet hij een mannengestalte, gekleed in linnen met een gouden gordel. Zijn lichaam is gelijk topaas (een gele edelsteen), zijn gelaat als het flikkeren van de bliksem, zijn armen en voeten zijn als de glans van gepolijst koper en het geluid zijner woorden klinkt als het gedruis ener menigte.

Daniël wordt bewusteloos van schrik. Maar een hand raakt hem aan, waardoor hij weer tot bewustzijn komt. Dan spreekt de man tot hem: „Daniël, gij zeer beminde man, let op de woorden die ik tot u spreek en ga overeind staan.” Daniël doet het, zij 't bevende.

De man zegt verder: „Drie weken ben ik opgehouden door de vorst van het rijk der Perzen (hier wordt een kwade engel bedoeld), maar *Michaël*, d.i. de opperbevelhebber der hemelse heerscharen, stond mij bij en ik behield de overhand. Zo ben ik nu tot u gekomen om u te verstaan te geven, wat aan uw volk in het laatst der

dagen zal overkomen." Weer openbaart de hemelse gezant, wat er in de eerstvolgende eeuwen geschieden zal en nu weer nauwkeuriger dan vorige malen.

Maar dan gaat de engel over naar het einde aller dingen. „De strijd tegen Gods kinderen zal hevig worden; er zal een tijd van benauwdheid komen, zoals er geen tevoren is geweest. Dan zal *Michaël*, de aanvoerder der hemelscharen opstaan, hij zal al Gods vijanden verslaan. En al wie geschreven is in het boek des levens zal ontkomen. En velen van hen die in het stof der aarde slapen zullen ontwaken, sommigen tot een eeuwig leven, anderen tot een eeuwig afgrijzen. De verstandigen zullen glanzen als de glans van het uitspansel en die velen rechtvaardigen, als de sterren, voor eeuwig en altoos.”

Vol ontzetting heeft Daniël deze woorden gehoord. Ten slotte waagt hij het te vragen: „Hoe lang toeft het einde dezer wonderlijke dingen?” En de engel antwoordt: „Tot het ogenblik dat Gods volk bijna uitgeroeid zal zijn.”

Daniël begrijpt het niet, maar de engel antwoordt op zijn vraag om verklaring: „Ga heen, Daniël, want toegesloten en verzegeld zijn deze woorden tot de eindtijd; velen zullen gereinigd en gezuiverd en gelouterd worden, maar de goddelozen zullen goddeloos handelen. Gij echter, ga heen tot het einde, want gij zult rusten en zult opstaan tot uw bestemming aan het einde der dagen.”

„Zalig zijn de doden die in den Heere sterven; opdat zij rusten mogen van hun arbeid en hun werken volgen hen.”

Daniël, Gods zeer beminde, zijn leven is moeilijk geweest, maar sterk straalt de luister van zijn gaaf Godsvertrouwen. Zijn jaren zijn geweest een balanceren tussen leven en dood aan een hof, waar een mensenleven niet telde. Aanvankelijk met zijn drie vrienden, later alleen, heeft hij gestaan temidden der Gode vijandige machten, die rekenden op zijn ondergang. Geen macht ter wereld is in staat geweest hem ook maar één enkele schrede te doen wankelen; en God heeft hem beloond, hoewel zelfs niet de vaagste gedachte aan beloning in zijn ziel geweest is. Daarom heeft de Heere hem reeds in dit leven een diepe blik geschonken in verre, verre toekomst, over de tijd waarin wij leven heen. Het boek Daniël: voor ons, mensen der twintigste eeuw: 't verleden, het heden, de toekomst.

Daniël, Gods zeer beminde, hij heeft geen wankeling gekend,

hoewel hij een mens was van gelijke bewegingen als wij. Waar groten in Gods rijk als David, als Elia, als Mozes hun zwakke ogenblikken kenden, waarin hun Godsvertrouwen inzonk en de spankracht verloor, daar heeft Daniël zulke inzinkingen niet gekend. Hij bleef op de heerlijke hoogte van ongeschokt geloof.

Daniël, ons ideaal!

Daniël, type van onzen Heiland, Die in een Hem vijandige wereld de beker van het lijden ledigde tot op de bodem, Die Zijn smartenweg ging tot het einde toe, Die de zonden van al Zijn kinderen droeg door Gethsemané tot op Golgotha en daar er door bezweek, vrijwillig, om juichend uit de dood te verrijzen.

Daniël, de grote in onwrikbaar geloof!

Jezus, de Voleinder ook van Daniëls geloof!

Zo zal de heerlijkheid der vromen
op 't luisterrijkst te voorschijn komen,
zo schenkt Gods goedheid hun begeren.
Lof zij den Heer der heren!

Psalm 149 : 5

TERUGKEER, STRIJD EN OPBOUW

(538–457 v. Chr.)

Het boek Ezra

„**A**an de kanalen van Babel zaten wij; ook weenden wij als we gedachten aan Sion. Daar hingen we onze citers aan de wilgen: Want daar begeerden onze overweldigers van ons een lied, en onze pijners vreugdebetoon: zingt ons een van de liederen Sions! Hoe zouden wij een lied des Heeren zingen op vreemde grond? Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo verdorre mijn rechterhand...! En gij, verdelgster, dochter van Babel, heil hem, die u vergeldt het kwaad, dat gij ons hebt gedaan!” (Ps. 137).

Neerzitten en wenen? Neen, opstaan en juichen! Nieuwe perspectieven! Het land der vaderen wenkt! De tempelberg, waar de vossen wonen, roept! „Het land heeft zijn sabbatten vergoed ge-

had!" Het is bereid om zijn kinderen weer te ontvangen! De zeventig jaren van het Nieuw-Babylonische rijk zijn vervuld! Het laatste bolwerk, de koningsburcht, waarin Belsazar feestte en God vertoornde bij de heilige vaten van Jeruzalems tempel, en waar Daniël de geheimzinnige woorden Gods ontcijferde en verklaarde, dit laatste bolwerk is gevallen. Kores is koning van Babel geworden, Kores of Cyrus, de geniale wereldbeheerser.

Hij was reeds koning van Perzië sinds 548 v. Chr. Achtereenvolgens veroverde hij Lydië in 546 en Bactrië, om dan in 539 het leger van Babel te verslaan. In 538 valt de koningsburcht van Babel en grijpt Cyrus „de handen van god Bēl-Mardoek". Hierdoor is hij koning van Babel. Kores heeft „Babel vergolden het kwaad dat zij Israël gedaan heeft!"

Kores doet aanstonds precies het tegenovergestelde van wat de Assyriërs en Babyloniërs gedaan hebben. Zij sleepten de overwonnen volken en hun goden naar Assyrië en Babel, Kores zendt ze weer terug elk naar hun eigen land en tempel. Hij is de Babyloniërs een Babyloniër, de Lydiërs een Lydiër, hij wordt ook de Joden een Jood, want...

„Zo zegt Cyrus, de koning der Perzen: Al de koninkrijken der aarde heeft de Heere, de God des hemels, mij gegeven en Hij is het, Die mij heeft opgedragen Hem een huis te bouwen te Jeruzalem, dat in Juda ligt. Wie onder u tot geheel Zijn volk behoort, zijn God zij met hem en hij trekke op naar Jeruzalem en hij bouwe het huis van den Heere, den God van Israël. Ieder, die is overgebleven — van welke plaats, waar hij als vreemdeling gewoond heeft, hij ook zij — dien moeten de burgers van zijn plaats ondersteunen met zilver, goud, have en vee, benevens vrijwillige bijdragen voor het huis van den God, Die in Jeruzalem woont.."

Bijna vijftig jaren zijn voorbijgegaan sinds Jeruzalem verwoest werd.

Reeds in het eerste jaar van Cyrus' koningschap over Babel wakkert de Heere zijn geest, waardoor hij bovenstaande proclamatie uitgeeft. Niet dat Kores hiermee bewijst, dat hij uitsluitend Israëls God wil dienen. Ongeveer in dezelfde tijd zegt hij: „Daarom zocht Mardoek in alle landen naar een rechtvaardigen koning en riep Cyrus, den man naar zijn hart..." Maar de Heere gebruikt hem als Zijn werktuig, om Zijn wil uit te voeren. En „Hij wil nu Jeruzalem herbouwen".

Het geween verandert in juichen.

Ongeveer 50.000 geven gehoor aan Cyrus' oproep en onder aanvoering van Sjesjbassar vangen ze de lange weg aan. Ze voeren paarden, muilezels, kamelen en ezels mee, benevens 5400 gouden en zilveren voorwerpen van de vroegere tempeldienst. Een gewapend geleide van 1000 ruiters gaat mede om hen onderweg te beschermen. De tocht voert langs dezelfde weg, die eenmaal, veertien eeuwen geleden Abram ging vanuit Ur.

Als ze in Jeruzalem aankomen ontvangen ze van familiehoofden voor de eredienst een som van 61.000 drachmen aan goud, 5000 ponden aan zilver en 1000 priesterkleden. Alles bijeen een som van 600.000 gulden.

Hoe groot moet hun vreugde geweest zijn, toen ze na een tocht van vijf maanden aan de horizon de bergen van Juda gewaar werden!

Nadat de teruggekeerden zich enigszins georiënteerd hebben in het gebied, dat ze nu gaan bewonen (de streek tussen Jeruzalem en Jericho), komt het volk eensgezind tezamen te Jeruzalem. Hun eerste werk is nu onder leiding van Jozua, den priester en Zerubbabel, den leider, die Sjesjbassar is opgevolgd en die uit het huis Davids was, het brandofferaltaar te herbouwen.

Nauwkeurig zoeken ze naar de „dorsvloer van Arauna”, waar het eerste altaar gestaan heeft.

Och, ze zijn maar een schuchter klein volkje tussen de omringende grootmachten, maar de Heere is met hen. En dan op de eerste dag der zevende maand, dat is September-October, op de „jubeldag”, rookt weer het brandofferaltaar. Het is een dag van grote vreugde, deze eerste. Het is de heilige feestrustdag van ouds. En deze maand, de zevende, is de feestmaand bij uitstek. Want op de tiende is de Grote Verzoendag en van de vijftiende tot de drie en twintigste is het Loofhuttenfeest, het grote feest van dank voor vruchten en wijnoogst. Op dit feest wordt het grootste aantal offers gebracht.

Nu het brandofferaltaar weer opgebouwd is, kan de opbouw van de tempel niet lang op zich laten wachten. Eerst moeten grote voorraden materiaal, vooral hout, verzameld worden. Dit vergt geweldige offers van de kleine groep Joden. Dit hout moet namelijk evenals tijdens Salomo aangevoerd worden van de Libanon. Stenen zullen er genoeg geweest zijn in de puinhopen en in de berg Sion zelf, maar voor het hout moeten de Feniciërs zorgen. De Joden betalen de ceders met geld, spijs, drank en olie. Vooral voor de betaling in natura zullen ze zich opofferingen moeten getroosten, om-

dat hun akkers en wijngaarden niet direct bij eerste oogst het volle rendement gegeven hebben. Maar juist voor het bouwen van 's Heeren tempel hebben ze verlof gekregen van Cyrus; na een half jaar, het winterhalfjaar met zijn koude en vele regens, kan de eerste steenlegging plaats vinden. De gersteoogst is nu juist binnen.

Weer verzamelen de duizenden zich op de berg Sion. Het wordt een groot feest. De priesters zijn gekleed in ambtsgewaad, zij zijn „de middelaars tussen Verbondsgod en verbondsvolk” (Noordzij). Zij dragen de trompetten, ongeveer een el lange, dunne buizen, met aan het eind een klokvormige verbreding. Ook de zonen van Asaf, de zangers, zijn aanwezig met hun cimbalen, twee koperen bekkens, die tegen elkaar geslagen worden. Het gehele volk juicht zijn Hallel (jubel) en Hadoe (= looft!). „Looft den Heere, want Hij is goed; want eeuwig rust Zijn goedertierenheid op Israël.”

Allen juichen? Neen, niet allen! Sommigen wenen. Het zijn de ouden. Voor hun oog rijst op de tempel van Salomo, die een halve eeuw geleden verwoest is door de benden der Chaldeëen. Zij zien weer die vreselijke verwoesting, de van smart verwrongen, uitgeteerde gezichten dergenen, die meegesleept werden naar Babel. Zij doorleven fel het nameloos leed dat toen geleden is. Zij kunnen niet juichen! Maar de Hallels en Hadoe's van het jongere geslacht overstemmen de weeklachten.

Het jonge geslacht blijft niet treuren bij ruïne's; op die ruïne's wil het bouwen aan een nieuwe toekomst. En ze mogen juichen! Want schoner heerlijkheid dan die van Salomo's tempel is weggelegd voor het Godsgebouw, dat zij doen verrijzen. In hun tempel zal Gods Zoon zelf eenmaal komen. Later, over ruim 500 jaar! En Hij zal zeggen: „Meer dan Salomo is hier!”

Bouwen aan een nieuwe tempel, het symbool van een nieuwe toekomst. Het wordt een bouwen onder grote moeilijkheden en met veel tegenstand. Die komt van „de tegenstanders van Juda en Benjamin”. Het zijn de Edomieten, die zich genesteld hebben in Judea na de wegvoering in 586 en de Samaritanen in het Noorden. Zij zullen wel „den Heere geofferd hebben”, zoals ze zeggen, maar op hun wijze, d.w.z. als aan Baäl en Astarte. Een manier, die juist de oorzaak geweest is van de ballingschap. Daarom kunnen Zerubbabel en de familiehoofden (aan Jozua en de priesters wordt het *niet* gevraagd!) aan die volken geen toestemming geven om mee te bouwen, als ze dit vragen.

De ballingschap heeft de Joden geleerd grondig met het heiden-

dom te breken. Ezechiëls werk aan Babels stromen is niet vergeefs geweest.

Van nu af proberen die volken op alle mogelijke wijze de tempelbouw te beletten. Een pogen dat gelukt! De vorsten der Perzen hebben weinig tijd en gelegenheid om zich met de Joden te bemoeien.

In 529 sterft Kores op een krijgstocht naar het hart van Azië. In Persepolis wordt hij begraven. Zijn zoon Cambyses volgt hem op. Hij dringt door tot in het hart van Afrika (Abessynië). Op de terugreis sterft hij aan een wond in 522. Een grote verwarring ontstaat in het Perzische rijk. Darius I volgt op. Hij heeft niet minder dan negen en twintig veldslagen te leveren en negen koningen gevangen te nemen eer de rust weerkeert in het rijk.

Onder zijn regering, van 521–485, wordt pas de bouw van de tempel voortgezet en tot een goed einde gebracht. De mannen, die de stoot geven tot de bouw, zijn de profeten *Haggai* en *Zacharia*. *Haggai* trad reeds als profeet op in 536 bij de bouw van het brandofferaltaar en het leggen van de eerste steen tot de bouw van de tempel.

Ook nu, bij de hervatting van de tempelbouw in 520, weer tegenstand. *Tattenai*, de landvoogd van Over-de-Rivier (d.i. de Eufraat), Syrië dus, komt eens zien wat de Joden doen. „Wie heeft u opdracht gegeven dit huis te bouwen?” vragen *Tattenai* en zijn secretaris *Sjetar Boznai*. En: „Hoe zijn de namen van de mannen, die dit bouwwerk bouwen?”

Van *Tattenai*'s zijde is deze vraag wel te begrijpen. Immers, geen onderdaan van het Perzische rijk had maar zonder meer het recht een tempel te bouwen. Daarvoor was het speciale verlof van den koning nodig en bovendien kon het bouwen van een tempelburcht in het van nature sterke Jeruzalem een gevaar voor de staat opleveren, juist in deze tijd van opstanden.

De Heere echter waakt over Zijn volk. *Tattenai*, de landvoogd, schrijft een brief aan koning Darius, waarin hij het geval uiteenzet en meteen vermeldt, dat hij de namen der bouwers genoteerd heeft, ten einde ze dadelijk te kunnen straffen.

Darius geeft na ontvangst van *Tattenai*'s brief bevel om in de archieven te zoeken naar het protocol waarin Cyrus verlof gegeven heeft om de tempel te herbouwen. Dit protocol wordt gevonden te Ecbatana, de zomerresidentie der Perzische koningen. Dan laat Darius een brief schrijven aan *Tattenai*: „Laat het bouwen van dit

godshuis ongehinderd! Laten de landvoogd der Joden en de oudsten dit godshuis op zijn plaats bouwen." En... „uit de gelden der koningen, de schatting van Over-de-Rivier moeten vlot de kosten uitbetaald worden aan die mannen, zonder verzuim. En wat nodig is: jonge stieren, rammen, lammeren voor de offers voor den God des hemels, tarwe, zout, wijn en olie naar de uitspraak van de priesters, die in Jeruzalem zijn, dat zij moet hun iedere dag zonder mankeren gegeven worden, opdat zij den God des hemels welriekende gaven offeren en voor het leven van den koning en van zijn zonen bidden." En... „zo enig mens dit gebod overtreedt, dan moet een paal uit zijn huis gerukt en hij daarop gespietst worden... Ik, Darius, heb het bevel gegeven; vlot worde het uitgevoerd."

't Is de Heere, Die het protocol van Kores te Ecbatana bewaard heeft. Hij laat Zijn kinderen niet in de steek. Zelfs boven verwachting doet Hij hen wel; nu ontvangen ze zelfs ondersteuning van Darius. Ook heidenen gebruikt Hij om Zijn raadsplan uit te voeren.

In 4½ jaar wordt de tempel voltooid. Het zijn jaren van grote inspanning geweest, maar nu is het ogenblik gekomen, dat de tempel kan worden ingewijd. Het is op de derde dag van de maand Adar (Maart-April), een dag van grote vreugde. Eindelijk is het verlangen der duizenden vervuld. Veel offers kunnen ze niet brengen; ze leven immers onder moeilijke omstandigheden, wel brengen ze twaalf zondoffers, voor iedere stam een. Hoopte men nog altijd op een volledig stamherstel van Juda en Israël?

Aansluitend op het feest der inwijding wordt het Paasfeest, het feest der verlossing gevierd. Hierbij sluit zich aan het feest der ongezuurde broden, het feest van de nieuwe gersteoogst „en dus van het krachtige voorjaarsleven, sprekend van een nieuw begin in de kringloop der jaargetijden met de daaraan verbonden zegen Gods". Zal op dit feest der verlossing niet in menig hart opgekomen zijn het gebed om verlossing van de Perzische overheersing?

Toch is er dankbaarheid, omdat de Heere het zo wel heeft gemaakt. Het is het jaar 515 v. Chr.

Meer dan een halve eeuw gaat voorbij. *Darius I*, de koning, die de Joden zo goedgezind was bij de bouw van de tempel, is gestorven in 485 na een 36-jarige regering. Hij is een moedig vorst geweest, die zelfs met een leger door de Balkan trok over de Donau tot ver in Rusland. Ook streed hij tegen de Grieken, waarbij eenmaal Athene ternauwernood aan een algehele verwoesting ontsnapte.

Darius I wordt opgevolgd door Xerxes (485–464), de Ahasveros uit het boek Ester. Ook hij strijdt tegen de Grieken. Met een geweldig leger, alleen reeds 100.000 soldaten en dan nog een veel groter tros van niet-strijders, trekt hij over de Dardanellen. Het is bij deze gelegenheid dat in de pas van Thermopilaë de Spartaan *Leonidas* zich met een handjevol Spartanen doodvecht in de schaduw der Perzische pijlen. Athene wordt verwoest en Xerxes' leger lijdt toch de nederlaag. In de burcht Suzan slijt hij zijn verder leven. We zullen hem straks nog ontmoeten in het boek Ester.

Gedurende deze gehele tijd is het voor de Joden heel rustig. Hun land ligt buiten de oorlogszône!

In 464 wordt Xerxes vermoord en volgt zijn jongste zoon *Artaxerxes I* hem op (464–425). Nu komt Judea weer in het brandpunt der belangstelling. Immers, in Egypte is de (zoveelste) grote opstand uitgebroken en Jeruzalem ligt weer in het oorlogsgebied. De opstand wordt bedwongen en Artaxerxes kan zijn wispelturige regering voortzetten.

Aan het kanaal van Ahava in Babylonië verzamelen zich in 't begin van Artaxerxes' regering 10.000 Joden, teneinde onder leiding van den priester-schrijver *Ezra* naar het land der vaderen terug te keren. Hij is een invloedrijk man *Ezra* (= Azarja = Jahwè hielp). Hij is een afstammeling van den hoofdpriester *Seraja*, die in 586 voor de ogen van Nebukadnezar met vele anderen is omgebracht te Ribla. Bij den Perzischen koning staat hij in hoge gunst. Hij is Artaxerxes' kanselarij-schrijver, een zeer nauwgezet man, die streng naar de Joodse wetten leeft in een volkomen vertrouwen op der vad'ren God. Zo groot is dit vertrouwen, dat hij het aanbod van een gewapend geleide afslaat. Zijn doel is te Jeruzalem „recht en inzetting te onderwijzen.”

Jahwè beschaamt zijn vertrouwen niet. Artaxerxes geeft hem verlof „om een onderzoek in te stellen over Juda en Jeruzalem aan de hand van de wet zijns Gods en om over te brengen het zilver en het goud, dat de koning en zijn raadslieden den God van Israël vrijwillig gegeven hebben, benevens al het goud en zilver dat hij in de hele provincie Babel zal vinden”. Hij moet „voor dit geld stieren, rammen en lammeren kopen om die te offeren op het altaar van Jahwè te Jeruzalem”. Mocht hij meer nodig hebben, dan mag hij dit requireren „uit het schathuis des konings”. De betaalmeesters van Overde-Rivier moeten het hem geven tot 100 talenten zilver (= 421.800

gulden), 100 kor tarwe (= 364 hectoliter), 100 bat wijn (= 3637 liter) en 100 bat olie. Dit alles moet nauwkeurig uitgevoerd worden „opdat er geen toorn kome over de regering van den koning en van zijn zonen”. Geen wonder, dat Ezra, „den Heere, den God zijner vaders, looft”!

Na een tocht van vier maanden, waarbij de Heere hen redde „uit de hand van vijand en struikrover”, komen ze in Jeruzalem aan. De reis is voorspoedig gegaan. Per dag is ongeveer twintig kilometer afgelegd. Een grote prestatie voor die tijd en met zo’n groep mensen. Hun eerste werk is den Heere offeren en zo Hem danken voor Zijn bescherming.

Nu kan Ezra aan de arbeid gaan. Een arbeid, die niet gemakkelijk is. Want al aanstonds moet hij optreden tegen een zonde, die verstrekkende gevolgen kan hebben voor het nationale leven der Israëlieten: de zonde der gemengde huwelijken.

Velen zijn getrouwd met heidense vrouwen. Hoe gemakkelijk sluipt hierdoor weer in het kwaad van voor de ballingschap, de afgoderij. „Het heilige zaad heeft zich vermengd met de volken der landen,” zeggen de vorsten van Juda tot Ezra. „Zelfs de leiders van het volk hebben hieraan meegedaan.”

Als Ezra dit hoort, scheurt hij zijn kleed en mantel; hij rukt de haren van hoofd en baard uit (afscheren mocht niet, omdat hij een priester was!) en geheel verbijsterd zit hij neer tot aan het avondoffer. Dan buigt hij zijn knieën en smeekt in een ontroerend gebed den Heere om vergiffenis. „Onze zonden zijn groot tot aan de hemel toe!”

Verslagen ziet en hoort het volk toe en eindelijk barst het uit in groot geweën. Een der gemeenteleiders, Sjekanja, doet nu het voorstel om alle vreemde vrouwen weg te zenden. En Ezra, die behalve bidt ook werkt, laat het volk zweren dit te doen.

Drie dagen later is er een grote vergadering op het tempelplein. Van alle zijden zijn ze gekomen, de ballingen. Wie niet kwam, werd met de ban bedreigd. Maar een vreugde is het niet om in de open lucht te vergaderen. Het is December en koud. Bovendien valt de regen in stromen neer. Na een toespraak van Ezra wordt een commissie benoemd, die de gevallen der gemengde huwelijken zal onderzoeken. Hier op het tempelplein kan dit nu niet. Het weer is te slecht en het vordert te veel tijd. De commissie onder leiding van Ezra is drie maanden bezig met haar werk.

Of Ezra’s arbeid geslaagd is? Niet geheel. Wie eenmaal verslaafd

is aan de zonde, kan niet zo gemakkelijk er afstand van doen. Dat Ezra voor de teruggekeerde ballingen een ernstig en zeer actief leider geweest is, staat onomstotelijk vast. Bij deze ene zuiveringsactie is het niet gebleven. Hij is gekomen om „recht en inzetting te onderwijzen”. Hierin is hij zeer zeker geslaagd. Voor vele eeuwen heeft hij zijn stempel gedrukt op de Joodse samenleving. Hij heeft het volk geleerd, dat het zich afzijdig houden moest van de volken rondom, een eigen nationaal bestaan moest leiden. En 't is waarlijk niet zijn schuld dat latere geslachten zo streng wettisch zijn gaan leven, dat het Farizeïsme kon ontstaan, die uitwas, waartegen vier eeuwen later onze Heiland Zijn „Wee u” zal doen horen.

Leer mij, o Heer, de weg door U bepaald,
dan zal ik die ten einde toe bewaren.
Geef mij verstand, met Godd'lijk licht bestraald,
dan zal mijn oog op Uwe wetten staren,
dan houd ik die, hoe licht mijn ziel ook dwaalt,
dan zal zich 't hart met mijne daden paren.

Psalm 119 : 17

VERKLARINGEN

1. De boeken *Ezra* en *Nehemia* vormen oorspronkelijk met de *Kronieken* één geheel. Het einde van het boek der *Kronieken* is het begin van *Ezra* en dit laatste boek breekt plotseling af om als *Nehemia* de lotgevallen der teruggekeerden te vervolgen.
2. Iets over de *Perzen* en hun *godsdiens*:
De *Perzen* waren een bergvolk. Ze noemden zichzelf *Ariërs* (= *Edelen*). Hiervan komt nog de naam *Iran*. Het waren *Indogermanen*. Hun uiterlijk verschilde geheel van dat der *Semieten*, waartoe de *Joden* behoorden. De *Pers* was zeer praktisch. Dat blijkt ook wel uit het regeerbeleid van *Kores*. Oorspronkelijk vereerden zij vele goden en geesten. Reeds voor *Cyrus* echter trad een profeet op, *Zarathoestra* genaamd, die leerde dat er maar één God was, de grote Lichtgod, nl. Ormoes, de „Heer der Wijsheid”. Deze wordt bestreden door *Ahriman*, den opperduivel, de boze macht der duisternis. De mens strijdt òf voor Ormoes òf voor *Ahriman*. (Men ziet, dat hier overeenkomst is met de Joodse godsdiens!) Na de dood overschrijdt de mens een smalle brug; daar worden zijn goede en boze werken tegen elkaar afgewogen. Slaat de weegschaal door naar de goede, dan gaat zijn weg naar het Paradijs; in het andere geval stort hij van de brug in de hel. Is de weegschaal in evenwicht, dan wordt de beslissing verschoven naar de Oordeelsdag.
Voor overwonnen volken was de *Pers* zeer toegevend. Wat *Nebukadnezar*, de *Babyloniër*, deed, nl. om de vrijheid van geweten de mensen in een vurige oven laten werpen, was bij de *Perzen* ondenkbaar.
3. Het boek *Ezra* is een heel moeilijk boek, omdat het niet één doorlopend verhaal geeft. Het zijn eigenlijk „losse dagboekbladen”.

4. *Sesjassar* betekent: o Sjamasj (zonnegod), bescherm den zoon.
Mitredat = aan *Mitra* (beschermgod der herders) gewijd.
Zerubbabel = Spruit van Babel. Hij was een kleinzoon van koning *Jojachin*.
Ezra = Azarja = Jahwè hielp.
Sjetar Boznai = „rijksbevrijder” of „door Mitra verlost”.
 De *Nethinim* zijn de tempelslaven.
5. We merken op dat bij de eerste terugkeer uit Babel, onder *Sesjassar*, lang niet alle Joden meegegaan zijn. Velen hadden zich uitstekend geïnstalleerd in het vreemde land. Ook bij de tweede terugkeer onder *Ezra* is er maar een klein gedeelte gegaan.
6. *Jozua* is de eerste hogepriester na de ballingschap, die geestelijke en wereldlijke macht heeft. Dat wordt na hem *regel*!
7. *Hattirsatha* betekent: *Excellentie!* *Tabeël* = *God is goed*. *Haggai* betekent: *feesteling*.
8. „Gedachtenis” in *Ezra 6 : 2* = protocol.
9. *Arthasasta* = *Artaxerxes*.
10. Over *Haggai* en *Zacharia* meer in afzonderlijke hoofdstukken.
11. De totale waarde der wijgeschenken in *Ezra 8 : 26* en *27* wordt geschat op f 3.000.000. De *drachme*, de *Perzische dareikos*, was een gouden munt ter waarde van f 13,50.
12. In het volgende hoofdstuk lezen we meer omtrent *Ezra's* optreden (*Neh. 8*).
13. De ballingschap heeft vijftig jaren geduurd. De *zeventig* in *Jeremia* bedoelen de duur van het Nieuw-Babylonische rijk.

115

NEHEMIA, DE MAN DIE BIDT EN WERKT

(445–432 v. Chr.)

Het boek Nehemia

Een schone maanlichte zomernacht van het jaar 445 v. Chr. Door de grote stilte, die om en over Jeruzalem ligt, gaat een man, gezeten op een muilnier. Naast hem *lopen* enkele dienaren. Het valt hem niet moeilijk buiten de stad te komen. De poort is onbewaakt. Er is geen wacht, die hem aanroept en vraagt naar het doel van zijn tocht. Och, de poort is eigenlijk geen poort meer, allang niet meer. Al meer dan een eeuw geleden zijn de zware deuren met vuur verbrand en de geweldige bressen die eens de vijanden uit het Noorden in de muren gemaakt hebben zijn nimmer gedicht. Jeruzalem is een open stad geworden en sindsdien een open stad gebleven.

Jeruzalem, de trotse, de schier onneembare vesting, is een smaad geworden. Wel is er, nog geen tien jaar geleden, onder leiding van den energieken priester *Ezra*, een poging gewaagd om de muren te

herbouwen, maar deze poging is in bloed gesmoord. „Rebellie” heeft Rechoem, de stadhouder van Samaria, geschreven aan Artaxerxes, den wispelturigen koning der Perzen en hij heeft bevel gegeven dit werk te verstoren, desnoods met geweld. Van dit laatste hebben Gods vijanden gretig gebruik gemaakt. Ezra, de strenge wetgeleerde, was geen diplomaat.

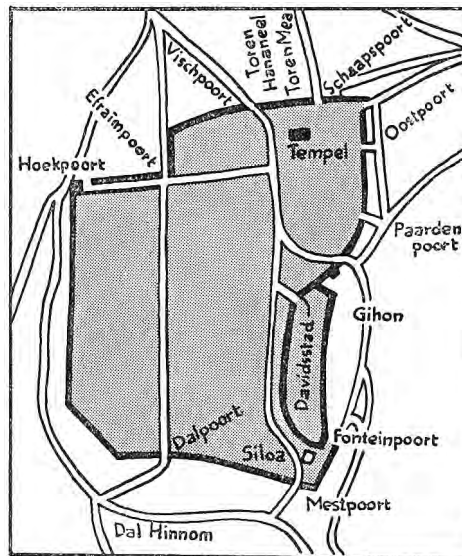
En nu rijdt daar die man op zijn muil dier langs de muren. Soms stapt hij af, hij onderzoekt de toestand van die muren en wordt wel zeer getroffen door het bouwvallige ervan. Zoveel puin ligt er hier en daar, dat zijn muil dier niet verder kan en hij over de steenbrokken klauteren moet.

Wie is die man en wat is zijn bedoeling?

„En het geschiedde in de maand Kisleu (December) in het twintigste jaar van den koning Artaxerxes I (465-424), als ik te Suzan (de zomerresidentie van de Perzische koningen), in

het paleis was, zo kwam Hanani, een van mijn broederen met nog enige mannen, uit Juda. En ik vraagde hun naar de Joden, die weer-gekeerd waren naar Jeruzalem. En zij zeiden tot mij: „De weer-gekeerden zijn in grote ellende en in versmaadheid; Jeruzalems muur is verscheurd en haar poorten zijn met vuur verbrand.”

De man die te Suzan in des konings paleis is, Nehemia, de schenke des konings, een van zijn meest vertrouwde dienaren, hoort dezer woorden en een grote smart is in hem gekomen. Hij zit neder en weent en bedrijft rouw, vele dagen. Gelukkig, dat de koning niet in de zomerresidentie is, want het is de grillige wil van den koning,

Jeruzalem tijdens Nehemia

dat nooit iemand met een treurig aangezicht voor hem mag verschijnen. Artaxerxes, de dwaas! Alsof zo het leed van het leven bezworen wordt.

Nehemia heeft nu gelegenheid het plan, dat in hem rijpt, nauwkeurig en biddend te overwegen en Gods barmhartigheid en bijstand af te smeken, als hij straks bij de komst van den koning te Suzan, hem vergunning zal vragen, dit plan te verwerkelijken.

Dit ogenblik komt vier maanden later. Want...

„Het geschiedde in de maand Nisan, in het twintigste jaar van den koning Arthasasta (Artaxerxes), als er wijn voor zijn aangezicht stond, dat ik de wijn opnam en aan den koning gaf. Nu was ik nooit treurig geweest voor zijn aangezicht. Zo zeide de koning tot mij: „Waarom is uw aangezicht treurig, daar gij toch niet krank zijt? Dit is niet dan treurigheid des harten.”

Nehemia schrikt. Zou dit het einde van zijn leven zijn? Zo groot is zijn smart om Jeruzalem, dat hij die niet heeft kunnen verbergen. Nu is er dan het grote ogenblik, waartegen hij zo heeft opgezien. In dit ogenblik van volstreckte hulpeloosheid kan hij slechts bidden, een geluidloos gebed. Dan barst hij uit: „De koning leve in eeuwigheid! Hoe zou mijn aangezicht niet treurig zijn, daar de stad, de plaats der graven mijner vaderen, woest is en haar poorten met vuur verteerd zijn?”

Artaxerxes is goed geluimd. En ook de koningin naast hem knikt den bedroefde aanmoedigend toe. „Wat is uw verzoek?” vraagt de koning.

„Zend mij naar Juda, naar de stad der graven mijner vaderen, dat ik ze bouwe,” smeekt Nehemia.

„Hoe lang zal uw reis zijn?” vraagt de koning, die zijn vertrouwen wil missen. Nehemia noemt een tijd, vraagt geleidebrieven voor de landvoogden in de provincie *Over-de-Rivier (Syrië)* en ook een brief voor Asaf, den houtvester van den koning in Judea, opdat die hem hout geve voor de poorten. En zo, geëscorteerd door een geleide ruiters, reist Nehemia als stadhouder des konings over Judea, naar Jeruzalem.

Judea heeft een nieuwen stadhouder gekregen, een energiek man, een kind van God, iemand die *bidt* en *werkt*. Een man ook, die een geboren diplomaat is.

Nehemia, de bidder. Het gebed van den rechtvaardige vermag veel. Het is gebleken aan het Perzische hof. Het zal blijken in Jeruzalem.

Nehemia, de praktische leider. Hij gaat niet af op mededelingen van anderen. Hij wil *zelf eerst onderzoeken*, voor hij begint te werken. Daarom gaat hij op een schone maanlichte zomernacht door de grote stilte rond de muren van Jeruzalem, ten einde te onderzoeken hoe desolaat hun toestand is.

Als de inspectie geëindigd is, roept Nehemia de leiders des volks bijeen. Hij wekt hen in Gods Naam op de muren te gaan herbouwen. Ze beloven hem volledige medewerking.

Echter, wie iets groots bereiken wil, moet op grote tegenstand rekenen. Ook Nehemia heeft de bitterheid van taaie tegenstand ervaren. Die tegenstand komt van de zijde zijner medelandvoogden. Het zijn *Sanballat* (= Sin (maangodin) schenkt leven), de stadhouder van Samaria, *Tobia*, een Ammonietische slaaf, die zich opgewerkt heeft tot stadhouder van Ammon (het Overjordaanse) en Gesem, de Arabische sjeik, stadhouder van Idumea (Edom). Als daarbij ook nog komen de Asdodieten (Filistijnen), dan is Nehemia van alle zijden door vijanden omringd.

De tegenstand begint met spot en verachting, de duivelse wapenen, waartegen het, ook voor Gods kind, zo moeilijk vechten is. Dan spreken ze van rebellie tegen den koning. Maar met fiere rust antwoordt Nehemia het schone woord voor alle eeuwen: „*God van den hemel, Die zal het ons doen gelukken; en wij, Zijn knechten, zullen ons opmaken en bouwen.*”

't Gaat voorspoedig met de bouw. Dit vergroot de vijandschap. Gelijk met de voorspoed groeit de tegenstand. 't Baat niet of Sanballat spreekt van „amechtige Joden” en Tobia van „vossen, die de muren zullen verscheuren, als ze erover lopen”, de bouw gaat door. 't Baat niet of ze komen met een leger als een dreiging. Nehemia wapent zijn bouwers, zodat ze bouwen met in de ene hand de spies en in de andere hand de truffel. Nehemia *bidt* en *werkt*.

Er komt echter een andere vijand. Een vijand van binnen uit: het volk wordt vermoeid van dagen en nachten inspanning. Bovendien werkt de gestadige dreiging van een plotselinge overval deprimevend. Ook deze vijand echter wordt afgeslagen. Nehemia laat de helft van het volk de wacht houden en de andere helft bouwen. En als de vijanden bemerken, dat de Joden zo op alles voorbereid zijn, verdwijnt de dreiging. Een overval vindt niet plaats.

Nehemia is niet alleen de bouwer aan stadsmuren, hij is ook de bouwer in het sociale leven. Terwijl de bressen in de muren gestopt

worden, heeft Nehemia zijn aandacht aan iets geheel anders te wijden. Er heersen sociale misstanden. De rijken onder de Joden buiten de armen op schandelijke wijze uit. Er zijn armen, die zich diep in schulden hebben moeten steken om koren te kopen voor hun talrijk gezin; anderen hebben akkers en wijngaarden moeten verkopen om de zware belastingen te kunnen opbrengen, ja zelfs hun kinderen zijn slaven en slavinnen van de rijken geworden: iets wat de wet van Mozes nadrukkelijk verbood. Van geleend geld wordt soms 60% rente gevraagd.

Nehemia is zeer onder de indruk als hij deze klachten hoort. Hij belegt een grote vergadering en spreekt zo lang en ernstig met de schuldeisers en woekeraars, dat ze beloven hun schandelijk gedrag goed te maken. Bij deze gelegenheid laat Nehemia zien hoe onbaatzuchtig hijzelf is. Dagelijks onderhoudt hij 150 man aan zijn tafel en toch vordert hij geen penning belasting, hoewel hij als 's konings stadhouder daar recht op had.

Intussen is de bouw der muren zover gevorderd, dat alle bressen gedicht zijn. Dreiging met geweld heeft niet gebaat tegen den energieke Nehemia; ze zullen trachten hem met list uit de weg te ruimen, de vijanden. Ze nodigen Nehemia uit tot een bespreking in een der dorpen van het dal Ono, ver ten Noordwesten van Jeruzalem. Heel vriendelijk is de uitnodiging, maar Nehemia geeft er geen gehoor aan. „Ik heb geen tijd. Mijn aanwezigheid is hier vereist,” laat hij antwoorden.

Ook laster baat niet. Nehemia weet voor God, dat zijn zaak rechtvaardig is en dat geen onedele motieven, als bijvoorbeeld het verlangen naar een onafhankelijk koningschap, hem drijven.

Zelfs in Gods Naam proberen zij Nehemia's werk te verstoren. Een zekere Semaja, een huurling van Sanballat, nodigt Nehemia uit in Gods huis te komen, tot een bespreking en tot bescherming van Nehemia's leven, want immers de vijanden beramen een aanslag op hem. De val is listig opgezet, maar Nehemia loopt er niet in. Hij weet wel, dat hij niet in Gods huis mag komen. Dit is slechts aan priesters vergund. Ook hier weer spreekt hij een fier woord: „Zoude een man als ik vluchten?” Hij weet zich sterk in zijn God. Niemand kan hem vrees aanjagen, zelfs geen profeten, zelfs geen profetes Noadja.

Eindelijk op de vijf en twintigste van de maand *Eloel* (September) zijn de muren voltooid. Er is grote vreugde in de harten der bouwers. Deze vreugde wordt op waardige wijze gevierd. De maand

Eloel is de maand der grote feesten. In deze maand begint het nieuwe jaar.

Op een plein dicht bij de tempel, „bij de Waterpoort” is een grote houten stelling gebouwd. Daar staat Ezra, de wetgeleerde, en bij hem zijn de Levieten. Luide wordt de wet voorgelezen, een voorlezing, die zes uren duurt. Het volk is zeer verslagen als het de oordelen des Heeren verneemt op het niet nakomen der wet, zodat Nehemia en Ezra hen vertroosten moeten. „Deze dag is den Heere heilig,” zeggen ze, „daarom weent niet, maar eet en drinkt en geeft aan de armen.”

De volgende dag begint het Loofhuttenfeest. En op de vier en twintigste dag dezer maand wordt de Grote Verzoendag gevierd. Een plechtig gebed besluit deze viering.

De muren zijn herbouwd. Nehemia's zending is volbracht. Trots alle vijandschap is hij met onverstoerbare zielsrust voortgegaan. Het gebed is de grote bron van zijn kracht geweest; een kracht, die tot grote daden in staat bleek. Nu gaat hij weer naar koning Artaxerxes terug.

Maar lang blijft hij er niet. Ze hebben gejuicht, zijn vijanden, toen ze hoorden van zijn vertrek. Ze zullen de verloren posities weer spoedig hernemen.

Weldra komen er boze geruchten tot Nehemia te Suzan. In hem groeit het verlangen nog eens terug te gaan naar Jeruzalem. Als hij hoort dat Tobia, de heiden, de stadhouder der Ammonieten zelfs in een der kamers van de tempel woont, dan kan hij dit verlangen niet langer weerstand bieden. Hij vraagt en verkrijgt nogmaals verlof van Artaxerxes om naar Jeruzalem te gaan en daar wordt snel recht gedaan. Tobia wordt uit de tempel geworpen en zijn huisraad gaat hem even snel achterna. Op dezelfde wijze zal eenmaal, ruim 400 jaar later, Gods Zoon zelf de tempel opeisen geheel voor Zijn Vader. Het gedeelte van de tempel, dat ontwijd was door Tobia, wordt weer gereinigd op de voorgeschreven wijze naar de wet van Mozes.

Bij zijn eerste verblijf te Jeruzalem was Nehemia meer de diplomaat, nu treedt hij meer dictatoriaal op. Tijdens zijn afwezigheid zijn ook de Levieten en zangers een ieder naar zijn akker gegaan om in hun onderhoud te voorzien. De bijdragen voor hen werden niet meer opgebracht. Nehemia roept de gemeenteleiders tezamen en met toornige stem vraagt hij: „Waarom is het huis Gods in de steek gelaten?” En met voldoening kan hij weldra vaststellen: „Ik ver-

zamelde ze (de Levieten en zangers) en deed hen hun plaats weer innemen!"

Er is nog een kwaad dat hij uit te roeien heeft: In Jeruzalem wordt op de sabbath gekocht en verkocht. Zo wordt de sabbath ontheiligd. Nehemia maakt er een eind aan. Vóór de sabbath, als het donker wordt, laat hij de poorten sluiten tot na de sabbath. De handelaars laten zich hierdoor niet afschrikken. Ze slaan hun tenten op buiten de poorten en op slinkse wijze gaat de handel door. Ook dit kan Nehemia Hattirsatha (d.i. Zijne Excellentie Nehemia) niet dulden. „Als gij dit nog eens doet," laat hij den handelaars zeggen, „dan sla ik de hand aan u." Deze waarschuwing is afdoende. De sabbath is weer de rustdag.

Ten slotte heeft Nehemia nog een kwaad uit te roeien, een kwaad, waarover hij wel hevig vertoornd wordt, nl. dat der vreemde vrouwen. Reeds Ezra had gepoogd op doortastende wijze hieraan paal en perk te stellen. Het was hem niet gelukt. Ook nu weer zijn er Joden, die Asdodische (Filistijnse!), Ammonietische of Moabietische vrouwen getrouwd hebben. Van hun kinderen spreekt de helft een vreemde taal. Joods kunnen ze niet eens spreken. In heilige verontwaardiging vervloekt Nehemia die Joden, hij slaat enigen van hen en rukt hen de haren uit. Felslingert hij hun zijn verwijt in 't gelaat: „Was het niet om haar (de vreemde vrouwen), dat Salomo, die van God geliefd was, in zonde viel? Moeten wij nu van u horen, dat gij tegenover onzen God trouwbreuk bedrijft?" En hij eist, dat ze de vreemde vrouwen wegzenden. Een harde slag voor Sanballat, wiens dochter met den zoon van den Joodsen hogepriester getrouwd was.

Hier breken Nehemia's memoires af. Als telkens besluit hij ook hier met een gebed tot den Heere om hem ten goede te gedenken. Een gebed, dat de Heere zeker heeft willen verhoren.

Ezra en Nehemia: het zijn de twee mannen, die aan het leven der Joden na de ballingschap richting hebben gegeven. Ezra, de werker, die zijn stempel op het Jodendom gedrukt heeft tot op de huidige dag; Nehemia, de bouwer, die ontzaglijk veel gedaan heeft voor het nationale bewustzijn des volks. Slechts de vrede Gods was zijn leidsman. In hem is het „bid en werk" tot een schone daad geworden.

Uit de Joodse geschriften weten we dat Nehemia in hoge ouderdom gestorven is. Hoeveel goeds hij nog voor zijn volk gedaan heeft, de eeuwigheid zal het ontdekken. Door hem kan het herboren Jodendom weer juichen:

Laat 's Heeren lof ten hemel rijzen,
 hoe goed is 't onzen God te prijzen!
 't Betaamt ons psalmen aan te heffen,
 die lief'lijk zijn en harten treffen.
 De Heer wil ons in gunst aanschouwen,
 Hij wil Jeruzalem herbouwen,
 vergâren en in vreê doen leven
 hen, die uit Isrel zijn verdreven.

Psalm 147 : 1

VERKLARINGEN

1. Neh. 1 : 2: „die ontkomen waren” of „overgebleven”: zij, die teruggekeerd waren naar Jeruzalem.
2. Neh. 2 : 8: „lusthof”, deze lag wellicht bij Jeruzalem. Men heeft er sporen van een groot woud gevonden. Vroeger zocht men deze „lusthof” op de Libanon. „Het paleis dat aan het huis is”: d.w.z. de tempelburcht.
3. Neh. 2 : 13 v.v.: Over de poorten van Jeruzalem, zie kaartje.
4. De Nethinim zijn de tempelslaven.
5. Neh. 3 : 5: „voortreffelijken” = lantedelen.
6. Neh. 4 : 23: „een iegelijk had zijn geweer en water” = ieder, die water ging halen, nam zijn spies mee.
7. Neh. 5: Het hebben van een Israëliet als slaaf was beslist verboden. Wel mocht men een pandeling als delging van schuld in knechtschap houden, maar slechts tot 't 50e jaar: 't jubeljaar. Ook het nemen van rente van wie arm was, was verboden. Nehemia eist dat een streep door alle vorderingen gehaald worde. Met „het honderdste deel” (vers 11) wordt bedoeld: *alles*.
8. Neh. 5 : 13: „schudde ik mijn boezem uit” = Nehemia schudde de plooi van zijn gewaad, waarin hij (de Oosterling) gewoonlijk zijn geld bewaart, leeg.
9. Een sikkal = f 1,50.
10. Een „drachme” (Griekse munt) = $\frac{1}{3}$ sikkal, dus 37 $\frac{1}{3}$ cent.
11. Het *loofhuttenfeest*: *Hèt* feest, gevierd met vrolijke gezangen en maagdenreien. De deelnemers aan de tempelprocessie moesten in de rechterhand dragen een palmtak, omstrengeld met een myrtetak en een wilgentak. In de linkerhand een citroen. Dansend en springend ging men dan zes dagen achtereen met de priesters aan het hoofd eenmaal rond het brandofferaltaar, terwijl men met de takken *wuifde* en *hosanna* (= *redt ons toch!*) riep. Op de zevende dag zevenmaal. Een priester putte dan met een gouden kruik 1 $\frac{1}{2}$ liter water uit de Siloavijver, waarna hij door de waterpoort naar de tempel terugkeerde, waarop hij dit water vermengd met wijn uitgoot in twee gaten rechts en links van het altaar. Dit alles begeleid door vrolijke muziek en zang. Vooral de eerste dag werd later de dag van de grootste vrolijkheid. Op elke dag van het loofhuttenfeest werd een gedeelte van de Pentateuch (vijf boeken van Mozes) voorgelezen. Zie ook deel II, N.T. Hfdst. 34.
12. *Abram* betekent *Verheven Vader*. Dit was de erenaam van *Vader Nannar* den in Ur als oppergod vereerden maangod Sin. Een heidense naam dus. *Abraham* = vader van vele volkeren.

13. Neh. 8 : 4: de „verstandigen”, d.i. de *jongens boven 13 jaar*. Die in staat waren om te luisteren.
14. Neh. 8 : 18: In *Jozua, den zoon van Nun*, moet deze laatste toevoeging hier uitvallen. Sinds Jozua, die Mozes opvolgde als leidsman, is het loofhuttenfeest wel gevierd. Onder Ezra nog!
15. Neh. 10 : 14: *Paros = de vlo*. Een bijnaam. Deze „vlo” was Pahath Moab, d.i. stadhouder van Moab.

116

GODS BONDSTROUW

(ESTER)

Het boek Ester

Ahasveros of Xerxes, de geweldige, is voornemens een grote krijgstoct tegen de Grieken te ondernemen. Voor hij dit plan uitvoert, moet hij veel confereren met zijn vorsten en de oversten zijner landschappen. 't Zal een langdurige tocht worden en langdurige voorbereidingen zijn nodig. Een half jaar duren deze voorbereidingen en ondertussen wordt er druk gefeest. De burcht Susan, de zomerresidentie der Perzische koningen, heeft zelden zoveel grootheid, zoveel weelde, zoveel schittering bijeen gezien.

Eindelijk is de krijgstoct tot in alle onderdelen geregeld en de dag van vertrek bepaald. Op zulk een onderneming moet echter geklonken en gedronken worden, en dus maakt Ahasveros voor al het volk dat op de burcht Susan gevonden wordt een maaltijd, zeven dagen lang. Overweldigend is de pracht, die bij deze gelegenheid ten toon gespreid wordt.

Ook een der vrouwen van den koning, Vasthi, maakt een maaltijd voor de vrouwen der vorsten, die bij den koning aanzitten. Zo wil het de Perzische zede.

Maar als op de zevende dag des konings hart vrolijk is van de wijn, besluit hij tot een dwaze daad. Hij geeft zijn kamerlingen bevel Vasthi te halen, haar een koninklijke kroon op te zetten, en haar zo te pronk te stellen voor de benevelde ogen der vorsten.

Zal Vasthi dit doen? Neen, haar vrouweneer is haar meer waard dan de gunst des konings. Ze weigert te komen. Een heldhaftige daad. Hierdoor is ze een voorbeeld voor alle eeuwen geworden.

Vasthi, het type der hoogstaande, eerbare vrouw, die liever met ere valt dan met schande blijft.

Een daad van ongehoorde moed; want Ahasveros is bekend als een lichtzinnig en wreed vorst, voor wien een mensenleven niet telt.

Vasthi weigert. En Ahasveros is woedend. Maar zijn bevel om haar onmiddellijk ter dood te brengen blijft uit. Heeft hij misschien toch ontzag voor deze hoogstaande vrouw? Hij raadpleegt zijn vorsten en wijzen, wat te doen. Ook deze geven niet de raad haar te doden, maar haar te verstoten, opdat de heerschappij van den man over de vrouw in het Perzische rijk onaangetast blijve. Een goede raad, meent de koning, en hij zendt brieven aan al de landschappen des konings, waarin geschreven staat: „dat elk man opperheer in zijn huis wezen zal en zal bevelen wat hem behaagt.” Nu kunnen de Perzen weer gerust zijn. Vasthi verdwijnt van 't toneel. De man blijft opperheer in zijn huis. Een wet van Meden en Perzen kan niet herroepen worden.

Ahasveros heeft door een dronkemansgril zijn schoonste vrouw verloren. Aanvankelijk kwelt hem dit niet. Immers de feesten zijn geëindigd en de koning gaat zijn krijgstoct ondernemen. Maar, als na een smadelijke nederlaag de koning weer terugkomt in de burcht Susan, dan mist hij Vasthi, de hoogstaande, nobele vrouw, voor wie hij een diepe eerbied koesterde.

Hij spreekt hierover met zijn hovelingen en deze vrezden, dat de koning Vasthi weer in ere herstellen zal. En dan zal toch de vrouw triumpferen. Dat mag niet. Daarom raden zij hem in zijn ganse gebied te laten zoeken naar de schoonste jongedochters en uit hen een te kiezen, die Vasthi's plaats innemen zal. Aldus geschiedt en de jongedochter, die koningin wordt in Vasthi's plaats is Ester. De koning bemint haar boven alle vrouwen en hij zet de koninklijke kroon op haar hoofd en maakt haar koningin in de plaats van Vasthi.

Ester (= ster, of jonkvrouw), het Joodse meisje, de nicht van *Mordechaï* (= gunsteling van Mardoek) uit de stam van Benjamin, wordt de geliefde vrouw van Ahasveros. Haar Joodse naam is *Hadassa* (= Myrte).

Zeven jaren heeft Ahasveros geregeerd, als Ester tot koningin verheven wordt. Al spoedig kan *Mordechaï*, haar oom, via Ester den koning een grote dienst bewijzen door een samenzwering tegen des konings leven te ontdekken. De samenzweerders worden op een paal gespietst, een vreselijk wrede dood, en de gebeurtenis wordt geschreven in de kronieken in de tegenwoordigheid des konings.

Enkele jaren verlopen. Ester blijft Ahasveros' meest geliefde vrouw en aan het hof komt een man op, die weldra een overheersende positie inneemt. Het is Haman, de Agagiet, een nakomeling van Agag, den koning der Amalekieten, die eenmaal door Samuël in stukken gehouwen werd. Hij behoort tot het volk, waartegen Mozes de eeuwige oorlog gepredikt had. Mordechaï, de Jood in hart en nieren, weet dit en hij weigert aan Haman, den grootvizier, de gewone Oosterse eerbewijzen te geven. Hier is het conflict geboren. In de tegenstelling Haman en Mordechaï laait weer op de eeuwenoude strijd, de strijd, die reeds begon in de woestijn bij Rafidim.

Haman vat het plan op om niet alleen Mordechaï te doden, maar met hem alle Joden, die zich in het rijk van Ahasveros bevinden. Het lot (= pûr — poer) wijst daarvoor aan de dertiende dag van de twaalfde maand van het twaalfde jaar van Ahasveros. Onder het aanbod van een bedrag van 51 miljoen gulden, dat de koning echter afslaat, verkrijgt hij de machtiging om met de Joden naar welgevallen te handelen. Des konings schrijvers schrijven de brieven, verzegeld met des konings zegel, waarin staat, „dat men zal verdelgen, doden en verdoen al de Joden van den jonge tot den oude toe, de kleine kinderen en de vrouwen, op één dag, op 13 Adar en dat men hun buit mag roven.” Haman heeft de strijd aangeboden tegen Gods volk; het is de strijd tegen Jahwè zelf, een strijd, die Haman moet verliezen.

Mordechaï hoort van de beraamde moord. In rouwgewaad met luid misbaar gaat hij door de straten en komt tot voor de poort des konings. Ester hoort ervan en zendt Mordechaï een hofgewaad om aan te trekken. Hij weigert en geeft Ester het bevel naar den koning te gaan ten einde te smeken voor haar eigen leven en voor dat van haar volk.

Ester aarzelt. Geen wonder! Ieder, die ongevraagd naar den koning gaat, wordt gedood. Een begrijpelijke maatregel na een moord-aanslag, zoals Mordechaï verijdeld heeft.

Mordechaï spoort haar nogmaals aan, zeggende, dat ook haar leven in gevaar is en dat zij wellicht voor een tijd als deze tot de koninklijke waardigheid gekomen is. Ester vraagt dan aan Mordechaï met alle Joden in de burcht Susan drie dagen en nachten te vasten, gelijk ook zij met haar dienaressen doen zal. Dan zal zij tot den koning gaan: „Kom ik om, zo kom ik om.”

Het is wel met hevige spanning in haar ziel, dat Ester de derde dag naar den koning gaat. Aan de ingang van de audiëntiezaal blijft

zij staan... wachtend op leven of dood. Een machtige vreugde vaart door haar heen, als de koning haar de gouden scepter toesteekt: het teken van haar behoud. Ester nadert en roert het einde van de scepter aan.

De koning is vriendelijk tegen haar; hij vermoedt een verzoek en willigt dit bij voorbaat in „tot de helft van zijn koninkrijk”.

Ester verzoekt slechts of de koning met Haman bij haar ten maaltijd komen wil.

Eerst op de maaltijd des wijns, d.w.z. als de spijzen genuttigd zijn en de wijn opgebracht wordt, waardoor de koning en Haman vrolijk geworden zijn, herhaalt de koning zijn vraag.

Ester ontwijkt nogmaals. Het is of ze beeft om haar verzoek te doen. „Als de koning en Haman morgen nogmaals komen willen tot mijn maaltijd, dan zal ik doen naar het bevel des konings.”

Haman gaat vrolijk naar huis na deze eerste maaltijd. Hij is de grootste vertrouweling van den koning, want hij heeft aan de dis gezeten met den koning en de koningin.

In het voorbijgaan ergert hij zich aan den Jood Mordechaï, die hem niet de Oosterse eerbewijzen wil brengen, maar hij troost zich met de gedachte, dat Mordechaï weldra van het toneel verdwenen zal zijn.

Thuisgekomen viert hij vrolijk feest met zijn vrouw en zijn vrienden en op hun aanraden laat hij bij zijn huis een paal oprichten van 25 meter hoog, opdat Mordechaï daarop gespietst zal kunnen worden.

De volgende dag gaat hij weer met den koning naar de maaltijd van Ester.

Intussen is er een nacht voorbijgegaan... een nacht, waarin de koning niet slapen kan. Een nacht, waarin hij zich laat voorlezen uit de kronieken en het is Jahwè, Die „alle ding regeert”, Die den voorlezer juist die passage uit de kronieken doet lezen, waarin vermeld wordt van de grote dienst, die Mordechaï den koning bewezen heeft, door de verijdeling van de moordaanslag op den koning door de kamerlingen Bigtana en Teres.

„Wat eer en verhoging is Mordechaï daarvoor gedaan?” vraagt de koning.

„Aan hem is niets gedaan,” antwoorden zijn dienaars hem.

Het is morgen geworden. Aan de ingang van de audiëntiezaal is Haman verschenen, om den koning zijn verzoek te doen betreffende Mordechaï.

De koning vraagt hem, wat men dien man doen zal, tot wiens eer de koning een welbehagen heeft.

Haman denkt dat de koning hem bedoelt. Hij bedenkt de grootste eer, die een man te beurt kan vallen: aantrekken van het koninklijk kleed, rijden op het koninklijk paard en opzetten van de koninklijke kroon. Zo rijden door de straten der stad en roepen: „Alzo zal men dien man doen, tot wiens eer de koning een welbehagen heeft.”

Ontzettende ontgoocheling voor Haman. Deze eer moet hijzelf bewijzen aan Mordechaï, zijn doods vijand, voor wien bij zijn huis de galg staat, 25 meter hoog.

Haman doet het en als hij daarna thuis komt, mistroostig en verslagen, dan helpen zijn vrouw en vrienden hem dieper in de put. „Indien Mordechaï, voor wiens aangezicht gij begonnen zijt te vallen een Jood is, dan zult gij tegen hem niet vermogen.”

Aan de tweede maaltijd van Ester zitten ze, Koning Ahasveros en Haman, zijn grootvizier. En weer zegt de koning op de maaltijd des wijns: „Wat is uw bede, koningin Ester en wat is uw verzoek? Het zal geschieden, ook tot de helft mijns koninkrijks!”

En dan... dan doet Ester haar ontroerend verzoek: „Indien ik, o koning, genade gevonden heb in uw ogen, men geve mij mijn leven om mijner bede wil en mijn volk, om mijns verzoeks wil. Want wij zijn verkocht, ik en mijn volk, dat men ons verdelge, dode en ombrege...”

Hartstochtelijk heeft ze haar woorden gesproken. Een geweldige toorn maakt zich van den koning meester. En grimmig vraagt hij: „Wie is die? En waar is hij, die dit voorgenomen heeft?”

Fier rechtop staat ze, Ester, en dreigend wijst haar vinger naar den man, die de gast is aan deze dis: „De man, de onderdrukker en vijand is deze boze Haman.”

Haman wordt lijkleek. Hij weet, dat zijn dood zeker is. Als de koning toornig weggelopen is, smeekt hij Ester om zijn leven. Zo smekend vindt hem de koning als hij terugkeert. Nu is het kwaad over hem ten volle besloten. Men bedekt zijn aangezicht en voert hem weg ten zekeren dood. „Hang hem aan zijn eigen galg!” gebiedt de koning.

„Alzo spietsten zij Haman op de paal, die hij voor Mordechaï opgericht had.”

Mordechaï wordt grootvizier in Hamans plaats.

Maar hiermee is het kwaad niet afgewend van de Joden. Een wet van Meden en Perzen mocht niet herroepen worden. Daarom geeft

de koning Mordechaï verlof brieven te doen schrijven en die te verzegelen met het zegel des konings, dat de Joden zich op de 13de Adar mogen verdedigen en zich mogen wreken op hun vijanden. De uitstekende koeriersdienst der Perzen brengt deze brieven over naar de 127 landschappen des konings.

Zo breekt de 13de Adar aan. Als eerste vijanden der Joden vallen de tien zonen van Haman. In de burcht Suzan worden op de 13de en de 14de Adar 800 man gedood en in het gehele rijk 75.000 man. Sindsdien zijn de 14de en de 15de Adar tot feestdagen voor het Jodendom geworden tot nu toe, feestdagen waarop men elkaar geschenken zendt: het zgn. *poerimfeest* (Poer is lot; Poerim is lot-dagen).

Zo heeft de Heere Zijn volk, ook aan het Perzische hof, bewaard. Het verbond, dat Hij met hen opgericht heeft, is Hem heilig, hoezeer zij ook dit verbond ontheiligen door hun ontrouw. Dit is de heerlijke betekenis van deze geschiedenis: *Jahwè, de God des verbonds, kan Zijn bondsbeloften niet breken.*

Zijn macht is groot, Zijn trouw zal nooit vergaan,
al wat Hij ooit beloofd heeft, zal bestaan.
De heiligheid is voor Uw huis, o Heer,
eeuw uit, eeuw in, tot sieraad en tot eer!

Psalm 93 : 4

VERKLARINGEN

1. De schrijver van het boek Ester is onbekend. Het verhaal geeft ons een in te resante kijk op het hofleven van de Perzische koningen, in 't bijzonder van dat van Xerxes, den despoot, die in 480 bij Salamis door de Grieken verslagen is. Van de tijd, waarin de geschiedenis van het boek Ester speelt, is ons uit de ongewijde geschiedenis weinig bekend. Over het doel van het boek, zegt Prof. Noordt zij in Bijbels Handboek, pag. 469 het volgende: „We zijn hier getuige van een politiek schaakspel tussen Haman en Mordechaï, waarbij het leven der Joden in het Perzische rijk de inzet is en waarin Ahasveros en Ester de rol vervullen van koning en koningin. Het heeft dan ook *niet tot taak* de wordingsgeschiedenis van het Joodse Poerimfeest te doen kennen. Het is de tegenhanger van Ezra-Nehemia; gaf dit ons in een tweetal tekeningen, de eerste uit de tijd van Zerubbabel-Jozua en de tweede uit die van Ezra-Nehemia de grote strijd te zien, door den Heere gevoerd tot herbouw van Zijn volk en tot uitbouw van de theocratie (Godsregering), het boek Ester moet ons laten zien, dat de Heere Zijn zorgende liefde niet alleen gewend heeft tot hen, die buiten de Sion niet konden leven, maar die ook nog heeft uitgestrekt tot hen, wier hart volstrekt niet meer uitgië naar het land der vaderen en die daarom in Babel en Perzië

zijn blijven wonen. Ook over hen ging Zijn oog. Ook hen beschermde Hij. En wanneer Haman boze plannen beraamt, dan vernietigt Hij Haman, omdat deze zich zelfs in déze Joden vergrijpt aan des Heeren volk. Aan des Heeren volk: dat wil *niet* zeggen: aan dat vrome volk. Want vroom zijn ze niet, noch Ester, noch Mordechaï. Maar het was de Heilige Geest Gods, toen Hij zorgde voor de teboekstelling ook van deze ervaringen der ballingen, niet om henzelf te doen. Maar om Zichzelf, om te doen zien, hoe de Heere Zijn bondsvolk niet verlaat en begeeft, ook al denkt het aan Hem niet meer.”

2. De naam Gods komt in het boek Ester niet voor. Ook wordt er niet eenmaal in gebeden. Ds ten Have zegt (in Bij de Bron, Oude Testament, blz. 618): „Iemand, die voor een huisgenoot Gods Naam niet mocht noemen, maar hem toch uit de Bijbel wilde voorlezen, om hem op Gods wegen te wijzen, las hem daarom het boek Ester voor.”
3. De stad Suzan lag in een welvarende, vruchtbare streek, van rivieren en kanalen doorsneden. Dicht bij de stad lag de burcht met het daaraan grenzende paleis: een groot complex van gebouwen met vele grotere en kleinere zalen en gangen, binnenplaatsen en een grote tuin. Alles was zeer weelderig en kostbaar ingericht. Het *porfiersteen* uit 1 : 6 is rood marmer. Ook met de kostelijke stenen wordt marmer bedoeld, maar dan gespikkeld en geaderd in verschillende kleuren.
4. Sommigen stellen de feesten in hoofdstuk 1 voor als kroningsfeesten. Dat ze eerst in het derde jaar van de regering van koning Ahasveros gevierd worden, is geen bezwaar: de eerste jaren had de koning het te druk met allerlei onlusten te bedwingen, die altijd bij een troonswisseling aan de orde waren.
5. Mordechaï had in het paleis een ondergeschikte plaats, nl. lakei of portier of iets dergelijks.
6. Mordechaï en Ester zijn volle neef en nicht. Maar door het verschil in leeftijd wordt de verhouding ongeveer als oom en nicht.
7. Met „hare delen” worden haar bijzondere maaltijden bedoeld. Denk aan de geschiedenis van Daniël en zijn drie vrienden.
8. Het buigen voor een hogere was in het Oosten algemeen; ook bij de Joden. Het is dus niet zo, dat Mordechaï niet *mag* buigen voor een mens, maar hij mag niet buigen voor den ervijand, den van God vervloekte, den Amalekiet. Mordechaï is een beginselvast man.
9. „Van een andere plaats”, in 4 : 14, betekent: „regelrecht van God”.
10. Let vooral op de buitengewoon tactvolle wijze, waarop Ester te werk gaat bij de ontmaskering van Haman (hoofdstuk 5 en 7).
11. Merk op, dat de Joden zich niet vergrijpen aan de bezittingen van hun vijanden.
12. Het Poerimfeest valt in onze maand Februari. Het is een vrolijk feest, waarbij de godsdienstige factor niet op de voorgrond komt. Het wordt thuis gevierd en men geeft elkaar geschenken. Later is ermee verbonden een viering in de synagoge, waarbij het boek Ester gelezen werd.
13. Aan de maaltijd der spijzen dronk de koning gekookt water uit de rivier Choaspe.

HAGGAI: FEESTELING

(± 520 v. Chr.)

Het boek Haggai

Achttien jaren zijn verlopen, sinds de Joden uit Babel weer-gekeerd zijn. In al die achttien jaren heeft niemand een hand uitgestoken om de tempel des Heeren te herbouwen.

't Is waar, economisch hebben de Joden het niet gemakkelijk, maar ze wonen zelf in gewelfde huizen, terwijl het huis des Heeren woest ligt. Te verontschuldigen is dit niet. En de opdracht van Kores was nog wel geweest „den Heere, den God des hemels een huis te bouwen te Jeruzalem”. Aan die zo schandelijk vergeten, allereerste plicht, herinnert de Heere hen bij monde van den profeet Haggai.

„Zo zegt de Heere der heerscharen: Dit volk zegt: De tijd voor het herbouwen van het huis des Heeren is nog niet gekomen. Is het dan voor u tijd om in goed gedekte (gewelfde) huizen te wonen, terwijl dit huis nog in puin ligt? Daarom, zo zegt de Heere: Let op hetgeen u overkomen is: gij hebt veel uitgezaaid, maar weinig binnengehaald; gij hebt gegeten zonder verzadigd te worden; gij hebt gedronken zonder uw dorst te lessen; gij hebt u gekleed zonder warm te worden; en wie voor loon werkt, ontvangt zijn loon in een doorboorde buidel. Waarom? zegt de Heere der heerscharen. Omdat Mijn huis in puin ligt, terwijl een iegelijk uwer behagen in zijn eigen huis scheidt. Daarom onthield de hemel u zijn dauw en de aarde haar opbrengst; en Ik ontbood droogte over het land en over de bergen, over het koren en de most en de olie en over alles wat de aarde voortbrengt, over de mensen en over het vee en over aller handen werk. Zo zegt de Heere der heerscharen: Klimt op het gebergte en haalt u hout en bouwt de tempel; en Ik zal welgevallen daaraan hebben en Mij daarin verheerlijken!”

De woorden van Haggai maken een diepe indruk op den landvoogd Zerubbabel (Spruit van Babel), een vorst uit het huis van David en op den hogepriester Jozua en op al het volk.

En de uitwerking? Die is wel geheel anders, dan die van het profetenwoord vóór de ballingschap.

Aanstands gaan ze aan het werk. Reeds een week later is het

brandofferaltaar hersteld en kan er weer geregeld geofferd worden.

Maar reeds drie weken later is de moed weer dermate gezonken, dat Haggai met een profetenwoord door den Heere gezonden wordt. „Wie is onder u over, die de tempel in zijn vroegere heerlijkheid nog heeft gezien? En hoe ziet gij hem nu? Is het niet als niets in uw ogen? Maar nu, vat moed, gij Zerubbabel, spreekt de Heere; en vat moed, gij Jozua, hogepriester en vat moed, al gij volk, spreekt de Heere en arbeidt; want Ik ben met u en Mijn geest zal in uw midden blijven; vreest niet. Want zo zegt de Heere der heerscharen: Nog slechts een korte tijd en Ik zal de hemel en de aarde en de zee en het droge in beweging brengen. En Ik zal deze tempel met heerlijkheid vervullen. Mijn is het zilver en het goud; als Ik dat wil, kan Ik u genoeg schenken om een fraaie tempel te bouwen, maar de toekomstige heerlijkheid van deze tempel zal groter zijn dan die van de vorige. En in deze plaats zal Ik Vrede geven.”

Een wondermooie, ver-strekkende profetie, die de Joden van toen nog niet begrepen hebben wellicht, maar die wij, kinderen van het Nieuwe Verbond, wel begrijpen. In de tempel, die ze nu gaan bouwen is Hij verschenen, Gods eigen Zoon, de Vredebrenger op aarde, de Vredegever in de harten van allen, die in Hem willen geloven; in deze tempel zal Hij, de Man van smarten, Zijn Vredewoorden spreken, Vredewoorden, die door alle eeuwen heen uitgedragen zullen worden naar de verste volken en de meest afgelegen eilanden. Hij, Die meer dan Salomo is, zal deze tempel meer glorie geven dan Salomo's tempel bezat.

Drie maanden later.

Een proeftijd van drie maanden. Met de bouw is inderdaad voortgegaan, maar de middelen waren beperkt. Welnu, ze hebben bewijzen gegeven van hun gehoorzaamheid aan Gods bevel, de Joden, nu zal de Heere bewijs geven van Zijn trouw.

Ten derden male komt Haggai met zijn profetie. Nu is het geen woord van vermaan meer; nu is het een beloftevolle prediking: „Merkt toch op hetgeen geschiedt, te beginnen van deze dag! Voordat men steen bij steen legde voor het heiligdom des Heeren, hoe ging het toen met u? Als men kwam tot een korenhoop van twintig maat, zo waren er maar tien; als men kwam tot een perskuip om vijftig emmers te scheppen, zo waren er slechts twintig. Doch merkt nu op, te beginnen bij deze dag: of het koren in de voorraadschuren

nog langer afneemt en of de wijnstok en de vijgeboom, de granaatappel en de olijfbom nog langer onvruchtbaar zijn. Want van nu aan zal ik u zegenen!”

Zo is onze God. Wie Zijn bevelen uitvoert, kan op Zijn zegen rekenen. Dit is de schone zekerheid, die wij uit Haggai's profetie leren.

Nog eenmaal verheft Haggai zijn stem, nu rechtstreeks tot Zerubbabel: „Ik zal u maken tot Mijn zegelring, want Ik heb u verkoren, spreekt de Heere.”

Zerubbabel, een type van Christus. Ook in Haggai's profetie beluisteren we de aankondiging van den Spruit uit Davids geslacht: het Rijsje (Spruit) uit de afgehouden tronk van Isaï. Wel zal het nog ruim 500 jaar duren eer deze in nevelen gehulde profetie tot volle, klare werkelijkheid wordt. En zelfs dan zal het grootste deel van zijn volk die werkelijkheid niet zien. Maar enkelen zullen juichen:

Lof zij den God van Israël,
den Heer, Die aan Zijn erfvolk dacht,
en door Zijn liefderijk bestel
verlossing heeft teweeggebracht,
een hoorn des heils heeft opgericht.
't Geen Davids huis was toegezegd,
(ook in Haggai's profetie aan Zerubbabel!)
dat wil Hij ons nu schenken,
gelijk Gods trouw van 's aardrijks ochtendstond
door der profeten wijze mond
zich hiertoe aan de vaderen verbond.

Lofzang van Zacharias : 1

VERKLARINGEN

1. Haggai betekent Feesteling. De vrouwelijke vorm van dit woord is Haggit. Zo heette o.a. Davids vrouw, die hem Adonia schonk, ons welbekend uit het begin van Salomo's regering.
2. Uit het feit, dat in de profetie van Haggai *niet door* maar over hem gesproken wordt, blijkt dat dit boek niet door den profeet zelf geschreven is, maar door een tijdgenoot. Precies als Baruch schreef voor Jeremia.
3. Over Haggai 2 : 24 (de zegelring) zegt de kanttekening: „Ik zal u liefhebben, Ik zal u bewaren, gelijk iemand zijn ring bewaart, waar hij zijn geheime zaken mede verzegelt.”

ZACHARIA: DE HEERE GEDENKT

(520 v. Chr.)

Het boek Zacharia

Twee maanden zijn er verlopen sinds Haggai's zielvolle woord Zerubbabel, den landvoogd en Jozua, den hogepriester, stimuleerden tot de herbouw van de tempel.

De aanvankelijke geestdrift echter is door allerlei oorzaken verflauwd.

Nu treedt Zacharia op. Hoewel het doel van zijn prediking hetzelfde is, als dat van Haggai, nl. het volk aansporen om met de herbouw voort te gaan, is de wijze waarop hij spreekt geheel verschillend. Hij begint niet met verwijten aan het volk, dat voor zichzelf stevige huizen gebouwd heeft, zonder aan het huis Gods te hebben gedacht, zoals Haggai, terecht, doet; zijn prediking stelt direct op de voorgrond, wel, dat de vaders om hun zonden gestraft zijn, maar dat het herstelde volk de rijkdom der vergeving deelachtig wordt, als het zich volkomen bekeert. Zijn prediking is die van Gods vergevende liefde. „De terugkeer uit de ballingschap en de herbouw van de tempel zijn voor hem bewijzen van het opnieuw wonen des Heeren in het midden Zijns volks.”

Bij zijn optreden in 520 stond hij aan het hoofd van het priesterlijk geslacht Iddo en was hij nog een jonge man.

Zacharia is de bij uitstek visionaire profeet.

In een achttal nachtgezichten wordt hij in de geest teruggeleid naar verschillende momenten in het jongste verleden, momenten, die voor de teruggekeerden van het grootste belang zijn.

Het eerste nachtgezicht verplaatst hem en ons in de tijd van vóór 538, d.w.z. voordat Cyrus of Kores Babel veroverde. In een diep en vochtig dal, symbool van de diepvernederende toestand van het Joodse volk, staat, temidden van myrten, symbool van de lieflijkheid, hier Gods beminde, een ruiter op een rood paard, de Engel des Heeren, de Christus onder het Oude Verbond. Achter Hem staat een menigte ruiters te paard, Gods boden. Zacharia vraagt den engel, die met hem spreekt, de uitlegging van dit gezicht. En het

antwoord is de toezegging van volkomen verlossing van Gods volk. „Mijn steden zullen herbouwd worden, spreekt de Heere, en Ik zal Zion nog troosten en Jeruzalem nog verkiezen. Ik ben tot Jeruzalem wedergekeerd met ontfermingen.”

In het tweede nachtgezicht, dat den profeet reeds dichterbij 538, het beslissende jaar, brengt, ziet hij vier hoornen, zinnebeeld van de vier rijken, die Israël en Juda naar de vier windstreken verstrooid hebben. Dan ziet hij vier smeden, die de hoornen zullen verbrijzelen; weer een aankondiging van de verlossing der ballingen.

In het derde nachtgezicht zijn we weer een stap verder naar de verlossing. Zacharia ziet een man, die met een meetsnoer het toekomstige Jeruzalem wil opmeten, maar de engel zegt, dit niet te doen, want het toekomstige Jeruzalem zal zo groot worden, dat het dorpsgewijze zal worden bewoond, vanwege de veelheid der mensen. Een muur zal niet nodig wezen, want de Heere zelf zal haar een vurige muur zijn en Zijn heerlijkheid zal de stad vervullen. En met het volk der Joden zullen vele volkeren den Heere dienen in Jeruzalem.

Heerlijke climax in deze nachtgezichten. Is het niet of we hier reeds van heel ver Pinksterklanken horen? Drie duizend vertegenwoordigers van alle Klein-Aziatische volken?

Het vierde nachtgezicht is weer concreter dan het vorige. Hier zien we den hogepriester Jozua staan voor de rechtbank des Heeren. Hij is gekleed met vuile klederen en aan zijn rechterhand staat de Satan, om hem aan te klagen, de Satan, de grote „verklager der broederen”; de Satan, die zo menig kind van God schier tot wanhoop heeft gebracht.

Maar Satans aanklacht verstomt bij de aankondiging van den „Spruite Gods, den Heiland, Die de zonden der wereld dragen zal op het vloekhout op Golgotha en Die daarna zegevierend zal verrijzen als overwinnaar van dood en duivel”. Daarom zegt de Heere: „Doet deze vuile klederen weg, want Israëls ongerechtigheden zijn weggenomen.” (De hogepriester was immers de vertegenwoordiger van het volk bij God, zoals Jezus onze Grote Hogepriester, onze Vertegenwoordiger is bij den Heere!)

Reine kleren worden Gods kinderen aangetrokken, indien... — de grote voorwaarde, die geldt voor allen, die kinderen Gods willen zijn! — indien... zij in Zijn wegen zullen wandelen. Dan zullen zij zitten in vrede een ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgeboom.

Van des Heeren bijzondere zorg in dit nachtgezicht spreekt de „steen met zeven ogen” (3 : 9).

In het vijfde nachtgezicht ziet Zacharia een gouden zevenarmige kandelaar (symbool van Gods tegenwoordigheid onder Zijn volk) tussen twee olijfbomen: Jozua, de hogepriester en Zerubbabel, de tempelbouwer. Dit nachtgezicht, waarmee we in de tijd van de tempelbouw gekomen zijn, is een opwekking aan Zerubbabel om voort te gaan met de bouw, alhoewel de omstandigheden moeilijk waren. Dan komt tot hem het machtige Goddelijke woord: „*Niet door kracht of geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heerscharen.*”

Evenmin als Zerubbabel, de tempelbouwer, mogen ook wij *de dag der kleine dingen verachten*, want uit het kleine kan God iets groots geboren doen worden. En zijn wij, kinderen van de twintigste eeuw, die de geschiedenis nagegaan hebben, de geschiedenis ook van God met Zijn kerk niet geneigd te zeggen: „Ja, juist uit de kleine dingen heeft de Heere zo vaak iets groots voortgebracht!”

In het zesde nachtgezicht ziet de profeet een vliegende boekrol van geweldige afmetingen, tien meter lang en vijf meter breed. Op deze boekrol is geschreven de vloek over de zonden van het volk, speciaal diefstal en meeneed, terwijl in het zevende nachtgezicht de voltrekking van dit Godsoordeel getekend wordt. Zacharia ziet een efa, een maat van 36 liter, waarop een loden deksel. Het deksel wordt opgeheven en in de efa bevindt zich een vrouw. Zij is het zinnebeeld van de zonden van het volk. Dan wordt het deksel weer op de efa gedaan en een loden gewicht erop gelegd. Twee vrouwen, symbolen van Gods barmhartigheid en Zijn strenge gerechtigheid, komen en nemen de efa op en dragen die naar het land Sinear, d.i. Babel, zinnebeeld van het land der goddeloosheid. De zonde is van Gods volk weggedaan.

Zacharia, de visionnaire profeet.

Nog zijn zijn visioenen niet ten einde.

Het achtste nachtgezicht is van een overweldigende schoonheid. Hierin ziet hij vier wagens, bespannen met paarden van verschillende kleur. Zij komen van tussen twee koperen bergen en worden gemend door vier engelen. De vier engelen zijn uitgezonden om haastig (paarden is snelheid) het oordeel Gods te volvoeren aan het Noorderland (Babel). Het is de ondergang van Babel, die bewerkt wordt door Cyrus.

Terwijl aan de tempel gebouwd wordt nu, komen er drie afgezanten van de Joden, die te Babel gebleven waren, met de vraag, of de vastendagen, die de herinnering levendig hielden aan de nationale rampen van voor de ballingschap, nog gevierd moeten worden. Zacharia antwoordt, dat de tijd der kastijding nu voorbij is, wat blijkt uit de herbouw van de tempel. Dus behoeven nu ook die vastendagen niet meer gehouden te worden. Ze moeten omgezet worden in feestdagen, want God heeft Zijn volk weer in barmhartigheid aangenomen. En de heerlijkheid van Jeruzalem zal groot worden, ja de tijd zal komen, „dat vele volken en machtige heidenen komen zullen naar Jeruzalem om den Heere der heerscharen daar te zoeken en om het aangezicht des Heeren te smeken.”

In het tweede gedeelte van Zacharia's profetieën beschrijft de profeet ons de toekomst van Gods volk. Israël zal een Herder van God ontvangen, maar het zal dien Herder slaan; dan zal tweederde van het volk aan de ondergang worden prijsgegeven, maar het overblijvende eenderde deel zal des Heeren volk uitmaken.

Machtig is de aanvang van het slothoofdstuk: „Zie de dag komt voor den Heere, dat uw roof zal uitgedeeld worden in het midden van u, o Jeruzalem; want Ik zal alle heidenen tegen Jeruzalem ten strijde verzamelen.” De stad zal ingenomen worden en de helft der bevolking zal weggevoerd worden. Dan zal de Heere uittrekken ten strijde tegen die volkeren; „de Heere uw God zal komen en al Zijne heiligen met Hem”. Hij zal de legers der volkeren volkomen verslaan. En zij die overgebleven zijn uit deze strijd zullen den Heere komen aanbidden te Jeruzalem.

Te dien dage zal er geen hitte noch koude meer wezen; het zal een dag zijn zonder wisseling van dag en nacht; ten tijde des avonds zal het licht wezen.

En in Jeruzalem zal alles den Heere gewijd zijn.

En de Heere zal Koning zijn over de ganse aarde...

„En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan en de zee was niet meer. En ik, Johannes, zag de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit de hemel, toebereid als een bruid, die voor haar man versierd is. En ik hoorde een grote stem uit de hemel, zeggende: Zie, de tempel Gods is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen en zij zullen Zijn volk zijn en God zelf zal bij hen en hun God

zijn. En God zal alle tranen van hun ogen afwissen en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geweent, noch moeite zal meer zijn, want de eerste dingen zijn weggegaan..."

De eerste dingen... ook de tempel, die Zerubbabel bouwde, ook de heerlijkheid van het aardse Jeruzalem, waarover Zacharia, de vrome en visionaire ziener zo in verrukking geraken kon.

Zacharia, ook hij heeft over de tijd heen gezien in de vreugde van de eeuwige heerlijkheid; als door nevelen zag hij Gods licht oplichten aan verre horizon; klaarder ziet Johannes, de Apostel deze gouden toekomst; in volle, overweldigende klaarte zullen wij deze toekomst werkelijkheid zien worden, indien ook wij, naar het woord van Zacharia... *in Gods wegen willen wandelen!!*

Dat vrij dan 't sterflijk vlees bezwijk'...
Eens zullen wij, aan Hem gelijk,
volmaakt, onsterf'lijk wezen.
Ja, zalig opstaan zal ons stof;
Zingt, Christenen! zingt Jezus' lof!
Zijn Naam blijft onvolprezen.

Gezang 141 : 3 (vrij)

119

JOËL: JAHWÈ IS GOD

NA DE BALLINGSCHAP

Het boek Joël

In sterk beeldende taal beschrijft de profeet Joël een sprinkhanenplaag, een nationale ramp; een ramp, zoals nog nooit in Israëls geschiedenis is voorgekomen. En dat nog wel in een tijd van welvaart. Het koren wordt vernield; de olie is verbruikt; de oogst des velds is verloren.

Daarom: „Roept een heilige dag voor het vasten uit, ontbiedt een samenkomst, verzamelt alle bewoners des lands in het huis des Heeren en roept tot den Heere.”

En niet alleen een sprinkhanenplaag, ook een grote droogte teistert het land:

Als een roetlaag over de bergen uitgebreid
een groot en machtig volk;
voor hem uit gaat een verterend vuur,
achter hem verzengt een vlam.
Het land voor hem is als een hof des Heeren,
achter hem een woeste wildernis.
Als helden stormen zij voorwaarts,
als krijgshelden bestijgen zij de muur;
ieder gaat zijn eigen pad,
zij lopen elkander niet in de weg;
de een stoot niet tegen de ander,
want ieder gaat zijn eigen baan.
Voor hen beeft de aarde,
siddert de hemel;
zon en maan worden duister,
de sterren verliezen haar glans.
Dit is de dag des Heeren,
zeer geducht! Wie kan hem verdragen?

En toch, ook van deze plaag is er verlossing, wanneer men zich bekeert:

Verscheurt uw harten en niet uw klederen,
bekeert u tot den Heere, uw God!
Want Hij is genadig en barmhartig,
lankmoedig en groot van goedertierenheid,
vol mededogen, met uw leed.

En als het volk zich bekeert, dan zal de Heere koren en most en olie geven; met de Oostenwind zal Hij de sprinkhanen verjagen; de bomen zullen weer hun vrucht dragen en de vijgeboom en wijnstok weer hun schatten geven; Hij zal weer regen laten nederdalen en tweevoudig zal Hij hergeven wat Zijn grote legermacht verteerde. Want Zijn volk zal niet voor eeuwig te schande worden.

Niet alleen stoffelijke schatten zal de Heere geven. Ook geestelijke rijkdommen zal Hij over en in hen uitstorten. Hij zal Zijn Geest uitgieten over al wat leeft:

Uwe zonen en dochteren zullen profeteren,
 uw ouden zullen dromen dromen,
 uw jongelingen zullen gezichten zien;
 ja, ook op uw dienstknechten en dienstmaagden
 zal ik in die dagen Mijn Geest uitgieten.
 Dan zal ik wonderen doen geschieden
 in de hemel en op de aarde;
 bloed en vuur en rookzuilen;
 de zon zal veranderd worden in duisternis
 en de maan in bloed,
 voordat de grote en geduchte dag des Heeren komt;
 en ieder, die de Naam des Heeren aanroept,
 zal gered worden...

Israël heeft zwaar gezondigd; het is zwaar getuchtigd; maar
 's Heeren barmhartigheid roemt tegen het oordeel; ook reeds onder
 het Oude Verbond.

Met een felle schildering van Gods beslissende slag tegen hen, die Is-
 raël benauwden en verkochten als slaven, eindigt de profetie van Joël:

Maakt u op, komt, alle gij volkeren,
 verzamelt u daar van alle kanten!
 Dat de volkeren zich opmaken en henentrekken
 naar het dal Josafat (d.i. het dal des gericht!).
 Welk een rumoer in het dal der beslissing!
 In het dal der beslissing nadert de dag des Heeren!
 Zon en maan worden duister,
 de sterren verliezen haar glans.
 De Heere brult uit Sion,
 uit Jeruzalem verheft Hij Zijn stem;
 hemel en aarde beven.
 Maar de Heere is een toevlucht voor Zijn volk,
 een burcht voor de kinderen Israëls.
 Dan druipen de hemelen van most,
 en vloeien de hoogten van melk;
 alle beken van Juda
 stromen van levend water...

Zo is het einde ook van Joëls profetie een prediking van Gods
 gerechtigheid en liefde. Onze God is een verterend vuur, ja, maar
 ook een liefdevol Vader.

Hij zal Zijn volk niet eindeloos kastijden,
 noch eeuwiglijk Zijn gramschap ons doen lijden:
 Hij is het, Die ons Zijne vriendschap biedt.
 Hij handelt nooit met ons naar onze zonden,
 hoe zwaar, hoe lang wij ook Zijn wetten schonden:
 Hij straft ons, maar naar onze zonden niet.

Psalm 103 : 5

120

MALEACHI: ZIET MIJN ENGEL

(± 400 v. Chr.)

Het boek Maleachi

De naam van dezen laatsten profeet van het Oude Verbond is de kern van zijn prediking. Hoe verder we naar het einde van het Oude Testament komen, des te duidelijker wordt de aankondiging van den Messias. Waarom het gaat in het Oude Testament, door alle verhalen en geschiedenissen heen is: Gods voorbereiding voor de komst van Zijn Zoon, den Zaligmaker der wereld. Gods toebereiding van Zijn afgezonderd volk op de komst van den Heiland. Het gehele Oude Testament moet gezien worden in dit licht. Die toebereiding Gods is wat men wel eens noemt „de gouden draad, die door het gehele Oude Testament loopt”.

Wat de Heere in het paradijs reeds beloofd heeft, zal Hij volbrengen, maar eerst moeten niet alleen Abrahams kinderen, maar ook de gehele wereld rijp zijn om Gods Zoon te ontvangen.

Wie het Oude Testament ziet als een bundel interessante verhalen, begrijpt niets van het machtige werk Gods, dat Hij veertig eeuwen gewerkt heeft voor de komst van Zijn Zoon.

De geschiedenis van het Oude Testament is *Verbondsgeschiedenis*. Hoe diep en hoe zwaar Zijn volk zondigt, Hij vergeet Zijn Verbond niet. Zelfs als dit volk om zijn zonden in ballingschap gaat, dan nog blijft Jesaja's woord waar: *Een rest blijft behouden*.

Een rest moet behouden blijven, omdat Gods werk nooit door Satan verstoord kan worden. Het Oude Testament is de strijd tussen God en Satan. Satan tracht telkens weer de voorwaarden, Gods voorwaarden, voor de komst van den Redder der wereld te ver-

nietigen; de Heere zorgt, dat op Zijn tijd aan die voorwaarden voldaan kan worden. Dat is Gods overwinning in het Oude Testament.

De studie, het doorleven van die strijd, is een voorrecht, dat wij van God ontvangen hebben. Wat God ons als een voorrecht schenkt, hebben wij met grote dankbaarheid als zodanig te aanvaarden.

Maleachi: Ziet Mijn engel.

„Ziet, Ik zend Mijn engel, die voor Mijn aangezicht de weg bereiden zal (Johannes de Doper) en onverwacht zal tot Zijn heiligdom komen, die Heere, Dien gij zoekt (Jezus Christus), te weten, de Engel des Verbonds, naar Wien gij verlangt; ziet, Hij komt! zegt de Heere der heerscharen.”

Ruim een eeuw is voorbijgegaan sinds het grote werk van Ezra, den wetgeleerde en Nehemia, den bouwer van Jeruzalem. Nu zendt de Heere nog eenmaal een profeet, om het volk op enkele zonden te wijzen en hen te vermanen zich daarvan te bekeren: nl. het op onwaardige wijze uitoefenen van de eredienst en het onrechtmatig zich-laten-scheiden van eigen Joodse vrouwen, om dan heidense vrouwen te nemen. Vooral dit laatste bracht met zich mede, dat de Joden hun eigen, door God afgezonderd leven, zouden verliezen. En Israël moest, volgens Gods raadsplan, een afgezonderd volksbestaan leiden.

Eigenaardig is de vorm van vraag en antwoord in 't begin van Maleachi's profetie:

Ik heb u liefgehad, zegt de Heere,
 en gij vraagt: Waarin hebt Gij ons liefde betoond?
 Is Ezau niet Jacobs broeder?
 en Jacob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat!
 De Heere der heerscharen zegt tot u, o priesters:
 Gij zijt verachters van Mijn Naam!
 en gij vraagt: Waarmee verachten wij Uw Naam?
 Gij brengt op Mijn altaar verontreinigd brood;
 en gij vraagt: Waarmee hebben wij het bevekt?
 Dat gij iets blinds ten offer brengt, is dat niet erg?
 dat gij iets lams of kranks brengt, is dat niet erg?
 brengt het eens aan den landvoogd,
 zou het hem behagen, zodat hij u genegen is?

Vervloekt is de bedrieger, die, terwijl hij in zijn kudde een mannelijk dier heeft, dat hij beloofde, het verdorvene offert aan den Heere!

En nu bedreigt de Heere de priesters met een vloek, opdat Hij Zijn verbond met Levi zal kunnen bewaren. Daar gaat het weer om: *Onze God bewaart Zijn Verbond!*

Ach, uit de historie weten we, dat de Joden het in deze tijd niet gemakkelijk hadden. Nog altijd hadden ze niet hun eigen souverain volksbestaan. Nog altijd zuchten zij onder vreemde heerschappij. En het is geen wonder, dat ze klagen: „Het is ijdel God te dienen! Wat baat het, dat wij Zijn geboden bewaren!”

Ook dit klagen hoort de Heere. Want er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven aangaande hen, die Zijn Naam eren. De Heere weet het wel, ook als Zijn kinderen het moeilijk hebben; en nimmer mag tegenslag voor hen een reden zijn om aan Zijn beloften te twijfelen.

Want Gods dag komt,
brandend als een oven!
dan worden alle overmoedigen en boosdoeners als kaf;
en de dag, die komt zal ze verteren.
*Maar voor U, die Mijn Naam vreest,
zal de Zon der gerechtigheid opgaan.*

Een laatste roepstem Gods tot bekering, gepaard met de belofte, dat Hij Zijn Zoon, de Zon der gerechtigheid, zal zenden.

Maleachi staat met zijn profetie op de drempel van het Nieuwe Verbond, al zal het dan nog vier eeuwen duren, eer de Christus komt. Uit het enge, afgezonderde van Israël als Gods verkoren volk, treedt hij op het brede terrein van de ganse wereld. „De dag komt, dat over de gehele wereld den Heere hulde zal worden gebracht.” Niet speciaal te Jeruzalem, maar overal, tot waar men ooit de wildste volken vinden zal. Dit is zuiver nieuwtestamentische prediking. Heeft onze Heiland niet hetzelfde gezegd tegen de Samaritaanse vrouw? Voor de Joden is zulk een prediking moeilijk verstaanbaar. Ook Christus' discipelen hebben ze niet begrepen, zelfs na de uitstorting van den Heiligen Geest hadden ze nog strijd erover.

Toen heeft de Heere het zelf aan Petrus moeten leren door een „vertrekking van zinnen” (de geschiedenis van Cornelius in Handelingen 10 en 11). En toen Petrus dit begrepen had en in toepassing bracht, heeft hij zich voor de broeders te Jeruzalem moeten verantwoorden.

Maleachi heeft het reeds begrepen en hij heeft ervan geprofeteerd.

Zo vormt Maleachi in zijn prediking de overgang tussen het Oude en het Nieuwe Verbond. Het lichten aan de kim van de dageraad des heils wordt sterker. Straks zal de zon in volle luister opgaan. Dan komt Gods Zoon zelf, om Zijn volk uit te voeren uit het land der schaduwen en symbolen tot de volle realiteit van het geloofsleven. Dan verdwijnt Israëls geschiedenis om plaats te maken voor wereldgeschiedenis. En die wereldgeschiedenis is... zendingsgeschiedenis:

Nu zullen ze reizen naar verre gewesten,
door hitte, door koude, door honger en nood.
Nu zullen ze blijde hun Heiland belijden
en wordt door hun woord Zijn gemeente vergroot;
want in hen brandt 't vuur van Gods machtige Liefde
onblusbaar. En worden ze zelve verteerd,
Gods Heilige Geest voert eens veilig hun zielen
in 't eeuwige Licht, ongerept, ongedeerd...

VERKLARINGEN

1. Met deze vertelling is het Oude Testament ten einde. Toch zullen we hier nog een vertelling aan toe voegen, nl. over de lotgevallen van het volk der Joden tussen Maleachi en de geboorte van den Heiland. Maar dit is „ongewijde geschiedenis”.
2. Het woord „Last”, dat we evenals bij andere profeten ook hier bij Maleachi in de aanhef vinden, heeft een andere betekenis, dan dit woord nu bij ons heeft. Bij de profeten betekent het: Godsspraak, dus: Wat de Heere te zeggen heeft!

MARTELAARSHIP EN HELDENSTRIJD

(Van 400 v. Chr. tot Chr. geboorte)

Nehemia is weer teruggekeerd naar Perzië. De tempel te Jeruzalem is herbouwd. Ook de grote bressen in de muren van de stad zijn weer gedicht. De Joden (och, het is maar zo'n klein hoopje volksbestaan, zij 't dan onder de opperheerschappij der Perzen. In het Zuiden, in de bergen van Juda, hebben de Edomieten vaste voet gekregen en in het Noorden wonen de Samaritanen, die ook hun tegenstanders zijn.

Neen, gemakkelijk hebben ze het niet en van de vroegere glorie is weinig anders overgebleven dan stad en tempel te Jeruzalem. Om dit centrum van hun erediensdienst groepeeren ze zich. En ook die erediensdienst laat vaak veel te wensen over, getuige het profetisch vermaan van Maleachi.

In deze tijd krijgen de Samaritanen hun tempel op de Gerizim, die er ten tijde van Christus nog staat, zoals blijkt uit het gesprek van den Heiland met de Samaritaanse vrouw (Joh. 4).

Behalve te Jeruzalem is er nog een Joods centrum in Egypte op het eiland Elefantine (olifantseiland) of Jeb (ivoor) in de buurt van het tegenwoordige Assoean, waar de beroemde stuw is. Deze Joden, een militaire kolonie, woonden dus ver naar het Zuiden tegen de Soedan aan. Zij zijn reeds vóór en ten tijde van Jeremia naar Egypte getrokken en werden door de Egyptische koningen gebruikt om het land tegen invallen van het Zuiden uit te beschermen. Daar op het eiland Elefantine hadden deze Joden een eigen tempel reeds in het jaar 525 v. Chr. Voor deze tempel hebben zij ontzaglijk veel over gehad en de belasting, die zij ervoor moesten opbrengen was zeer zwaar. In het jaar 411 v. Chr. werd deze tempel op aanstoken van de vijandige Egyptische priesterschap verwoest. Omstreeks het jaar 400 v. Chr. gaat het spoor van deze Joodse kolonie voor ons verloren.

Omstreeks 333 v. Chr. verovert de jonge, energieke Macedonische koning, Alexander de Grote, met vliegende vaandels het oude verzwakte Perzische rijk. In een geweldige slag bij Issus, ten Noorden

van Phenicië, verslaat Alexander de Perzen (333) en dan komen de Joden onder Macedonische of Griekse heerschappij. Zolang Alexander leeft, gaat het goed met hen.

Na zijn korte, roemrijke regering (hij stierf reeds in 323 v. Chr. op 33-jarige leeftijd aan heftige koorts), wordt zijn grote rijk verdeeld onder vier van zijn veldheren, de Diadochen (opvolgers). Na de slag bij Ipsus in 301 komt het rijkje der Joden onder Egyptische opperheerschappij. De Egyptische koning Ptolemaeus maakte zich op een sabbath meester van Jeruzalem. (Op de sabbath vochten de Joden niet.)

Tot 198 v. Chr. blijven de Joden nu onder Egyptische heerschappij. De Egyptenaren verzetten zich niet tegen hun godsdienst. In deze periode ontstaan Joodse gemeenten in de plaatsen bij de Nijl, o.a. in Alexandrië. Ook stamt uit deze tijd de bekende Griekse vertaling van het Oude Testament, die we *Septuaginta* (zeventig) noemen. *Septuaginta* is een Latijns woord. Men noemt dit ook wel de Vertaling der LXX. Volgens een legende is deze vertaling op verzoek van den Egyptischen koning Ptolemaeus II Philadelphus (285–246 v. Chr.) door 72 Joodse geleerden in 72 dagen tot stand gekomen op het eiland Pharos (vuurtoren). LXX is dan een afronding van 72. Deze vertaling bevat niet alleen de boeken, die wij tegenwoordig in de canon van het Oude Testament hebben, maar ook de apocriefe boeken.

In 198 v. Chr. gelukte het aan den Grieksen koning Antiochus III het Syrische kustlandschap, waartoe ook Jeruzalem en omliggend land behoorde, op de Egyptenaren te veroveren. En nu breekt er voor de Joden een zware tijd aan, een tijd van ontzettende wreedheid, maar ook en juist daardoor, een tijd van loutering.

We moeten goed in 't oog houden, dat 't ook in deze tijd van Maleachi tot Christus gaat om het ongerepte Joodse bestaan. Het volk der Joden moest ook in deze vier eeuwen een volk van afzonderden blijven. En in tijden van voorspoed en rust is het gevaar van verflauwing der grenzen, van mee gaan doen met de wereld, groot; groter dan in tijden van verdrukking. Daarom leidt de Heere Zijn volk nu door de diepte; en de veerkracht, de godsdienstige veerkracht van het volk, zal groot genoeg blijken om in alle opzichten krachtiger uit deze verdrukking te voorschijn te treden.

Nu breekt aan, wat we in de geschiedenis der Joden noemen: *de tijd der Makkabeën!* Een tijd, waarmee zo gaarne vergeleken wordt,

de tijd van onze worstelstrijd tegen Spanje. MakkabeĒn betekent Strijdhmers! Dit is de tijd van martelaarschap en heldenmoed!

Toen in 198 v. Chr. Palestina Syrisc werd, openden de Joden met vreugde de poorten van Jeruzalem voor Antiochus III, den Grote. Al spoedig zou blijken, dat hun vreugde wel zeer misplaatst was en dat ze een buitengewoon slechte ruil gedaan hadden. De belastingen worden zeer verzwaaard door Antiochus, die veel geld nodig heeft in zijn strijd tegen de Romeinen. In de slagen van Thermopilae (191) en Magnesia (190) wordt hij vernietigend door de Romeinen verslagen. Bij de vrede moest hij alle oorlogskosten betalen. Van de belastingen, die tot dit doel opgebracht moesten worden, hebben de Joden ruim hun aandeel gehad. De belastingen bleven drukken ook onder zijn zoon en opvolger Seleucus IV, omdat de Romeinen niet alleen een enorme som ineens, maar bovendien, gedurende twaalf jaren een bedrag van niet minder dan duizend talenten jaarlijks als oorlogsschatting hadden geĒist. Deze zware belastingen zijn weer oorzaak van twisten en partijschappen onder de Joden. Er ontstaat een pro-Egyptische partij en een pro-Syrisc. Gevolg van deze partijschappen was, dat het volk op misdadige wijze uitgeperst werd, in opstand kwam en ten slotte moest toezien, dat de tempelschatten geroofd werden.

Seleucus IV wordt in 175 opgevolgd door zijn broeder Antiochus IV Epiphanes. Dit laatste woord betekent: God, die zich openbaarde. Hij beschouwt zichzelf als een god, waarvoor ieder van zijn onderdanen moet buigen. Met hem begint de tijd van onderdrukking en martelaarschap voor de Joden.

Zijn streven is een staatsgodsdienst voor zijn gehele rijk; geen geschipper met andere godsdiensten; want niet buigen wil moet breken. We noemen dit ook wel de tijd van het Hellenisme, d.w.z. de vergrieksing van het gehele leven. Het spreekt van zelf, dat dit tot een conflict met de Joden moet leiden. Als de Joden — op een gerucht van Antiochus' dood, wat een vals gerucht bleek te zijn — de zijde van Egypte gekozen hebben en Antiochus na een veldtocht tegen Egypte zegevierend terugkomt, dan neemt hij bloedig wraak.

In eigen persoon betreedt hij de tempel — iets wat alleen de hogepriester mocht doen! — en laat het gouden reukaltaar, de gouden kandelaar, de tafels der toonbroden en vele andere kostbaarheden naar zijn residentie AntiochiĒ voeren. Ook laat hij een bloedbad

aanrichten onder de Joden, die zich tegen deze heiligschennis verzetten. Dit geschiedt in het jaar 170 v. Chr.

Toch is dit nog maar een begin der smarten.

Twee jaar later onderneemt Antiochus weer een veldtocht tegen Egypte. Weer zegeviert hij, maar dan treden de Romeinen hem in de weg. Op wel echt Romeinse wijze: een Romeins gezant reikt aan Antiochus een ultimatum over van de Romeinse senaat: eis: dadelijk Egypte ontruimen. Antiochus vreest een oorlog met het machtige Rome en vraagt bedenktijd. De Romeinse gezant trekt als antwoord hierop een cirkel om Antiochus heen en zegt: „Niet uit deze cirkel treden of eerst beslissen.” Antiochus beslist. Hij trekt met zijn troepen uit Egypte terug. De ijzeren wil van Rome is sterker dan de wil van „den god, die zich openbaarde”.

Nu zal die god zich in al zijn wrede verschrikkelijkheid aan een weerloos volk openbaren. Nu zal hij zijn wil doorzetten om Jeruzalem te vergrieksen. Het gaat hierbij voornamelijk om het Joodse geloof en de Joodse eredienst. Bij koninklijk besluit wordt het Joodse geloof afgeschaft (alsof een geloof zich zo maar af laat schaffen!); het houden van de sabbath en de besnijdenis worden op straffe des doods verboden; de heilige Schriften van het Oude Testament worden verbrand; overal worden altaren en beelden van Griekse goden opgericht en overal worden de Joden verplicht aan de Griekse goden ere te bewijzen. In Jeruzalem wordt de tempel gewijd aan den Grieksen god Zeus; boven op het brandofferaltaar wordt een altaar voor dezen god geplaatst, waarop zwijnen (volgens de wetten van Mozes onreine dieren) worden geofferd, terwijl met het nat van dit offervlees de gehele tempel besprengd wordt, om de Joden opzettelijk te krenken. Reeds Daniël heeft hiervan geprofeeteerd in hoofdstuk 11 : 31, als hij spreekt van de „verwoestende gruwel”. Op 25 December 168 wordt dit gruwelaltaar ingewijd.

Antiochus, de dwaas. Het monotheïsme van den God des hemels is niet te vervangen door het polytheïsme der Grieken. Ze zijn er altijd gebleven, de Godgetrouwen, die liever de marteldood ingaan, dan „zwijnenvlees te eten”, evenals in de zestiende eeuw in ons land duizenden zich op vreselijke wijze lieten slachten liever dan het Roomse kruis te kussen. Laten we daaraan nimmer wanhopen, hoe donker ooit Gods weg moog' wezen.

De Heere zorgt dat er een kerngroep van getrouwen blijft, totdat Zijn Zoon wederkomen zal op de wolken om te oordelen de levenden en de doden. Dwazen noemt hen de wereld, koningen en priester-

ters is de eretitel hun door God zelf gegeven. „En zij zullen als koningen heersen tot in alle eeuwigheid!”

Echter, met het maken van martelaars is Antiochus niet tevreden. Hij stelt een ware inquisitie in, die overal tot in de kleinste dorpen rondloert met duizend ogen; en op de plaats van de oude Davidsburcht laat hij een sterke vesting bouwen, waarin een Syrisch bezettingsleger gelegd wordt. Zo is er vlak bij de stad een citadel geschapen, die schier onneembaar zal blijken. Hadden ook de Jebusieten niet zulk een burcht en woonden ze niet daarin tot in Davids tijd toe?!

Antiochus IV, de wreedaard! Volgend voorval moge zijn zinneloze wreedheid illustreren, maar ook de moed der Joden tot het martelaarschap: Een moeder met zeven zonen wordt voor Antiochus geleid. Hij eist, dat ze varkensvlees zullen eten. Dat betekent dus voor hen, de wetten der vaders overtreden. De oudste der zonen treedt naar voren en zegt: „Wij zijn bereid liever te sterven dan de wetten der vaders te overtreden.”

Antiochus ontsteekt in razernij, laat den vermete de tong uit de mond rukken, hem levend villen en levend roosteren. De moeder en de broeders staan erbij. En alle broeders gaan dezelfde lijdensweg; de jongste wordt zelfs door de moeder nog in het Hebreeuws aangemoedigd! Hoe is het mogelijk, denken we onwillekeurig. Och, in onze eigen geschiedenis zijn dergelijke taferelen ook niet zeldzaam.

Het eerste wanhopige verzet tegen Antiochus, den wreedaard, vindt plaats te Modeïn, een plaatsje niet ver van Joppe. Daar woont de oude priester Mattathias met zijn vijf zonen: Johannes, Simon, Judas, Eleazar en Jonathan. Zij zijn uit Jeruzalem hierheen gevlucht. Maar ook hier zullen de Syrische inquisiteurs hen vinden.

Mattathias moet op bevel op een heidens altaar offeren. Hij weigert en als uit de schare een man naar voren treedt om het toch te doen, slaat hij dien afvallige dood. Ook de Syrische inquisiteur wordt doodgeslagen en een paar soldaten en het altaar wordt omvergeworpen.

Mattathias begrijpt wel, dat Antiochus wraak zal nemen.

Hij vlucht met zijn zonen naar de bergen. En vandaar begint het aanvankelijk geringe, maar weergaloos dappere en daarom snel uitgroeiende verzet, dat leidt tot een volkomen overwinning. Antiochus' veldheren worden verslagen. Mattathias' zonen (hij is zelf al spoedig gestorven) blijken grote strategen, die de voordelen van het terrein uitstekend weten te benutten. Vooral Judas, die

terstond na zijns vaders dood de bevelvoering op zich neemt. Zij besluiten ook op de sabbath te vechten, iets wat een andere groep opstandelingen niet deed en daardoor tot den laatsten man in de pan gehakt werd.

Achtereenvolgens behaalt hij overwinningen op Appolonius (die zelf sneuvelt en wiens zwaard Judas de Makkabeër daarna steeds draagt), Seron, Ptolomaeus, Nicanor en Gorgias en ten slotte op den veldheer Lysias.

Dit is de moeilijkste zege geweest. Vóór deze slag gelukte het Judas nauwelijks zijn mannen moed in te spreken, iets wat hem overigens niet moeilijk viel. De Heere streed mede, ook hierin, dat Antiochus zelf in een oorlog met de Parthen gewikkeld werd, waarvan hij ten slotte niet terug kwam.

Gevolg van Judas' overwinningen is, dat drie jaar nadat Antiochus zijn heidens altaar in de tempel te Jeruzalem opgericht heeft, deze weer voor de dienst des Heeren met grote feestelijkheid ingewijd wordt. Hieraan herinnert „het feest van de vernieuwing des tempels”, waarvan we in Joh. 10 : 22 lezen. Het is nu 25 December 165 v. Chr. Dit gebeurt terwijl in de burcht Akkra een sterke Syrische bezetting ligt en Antiochus nog niet gestorven is. Deze laatste overlijdt kort daarop in Perzië aan een geheimzinnige ziekte.

Weer rukt de veldheer Lysias met een geweldig leger tegen de Joden op. In de slag, die nu volgt, sterft Judas' broeder Eleazar de heldendood en worden de Joden verslagen.

Toch waakt de Heere over hen. Er wordt een vrede gesloten, waarbij de Joden vrijheid van godsdienst verkrijgen. Daarom was de strijd begonnen.

Maar al spoedig ontbrandt de strijd opnieuw. Er wordt een zestigtal Joden vermoord en dat is het sein tot hervatting van de strijd. De Syrische veldheer Nicanor (overwinnaar) komt met een groot leger; hij tracht Judas in de val te lokken, maar de list mislukt en de Syriërs worden tot tweemaal toe verslagen.

Nicanor sneuvelt en de Joden hebben weer een nationale feestdag erbij, nl. de Nicanor-dag. Judas is weer meester van het terrein en besluit zich nu geheel, dus ook politiek, onafhankelijk te vechten. Daartoe zoekt hij hulp bij de Romeinen.

De Romeinen bevelen den Syrischen koning de Joden met rust te laten, maar dit bevel komt te laat. Door een geweldig leger wordt Judas verslagen.

De toestand is weer hopeloos voor de Makkabeën.

Toch wint hun partij weer aan aanzien. In 153 v. Chr. wagen ze opnieuw een poging zich onafhankelijk te maken. 't Gaat hun echter niet meer voor de wind. Achtereenvolgens sterven vier der broers, zodat Simon alleen overblijft. Te Modein laat hij een prachtig praalgraf maken, waarboven hij een kostbare obelisk plaatst. Dit graf heeft men teruggevonden.

Aan Simon gelukt het, mede in verband met de toestand in het Syrische rijk, politieke zelfstandigheid te verwerven. Hem ook gelukt het de Syrische bezetting van de Akkra bij Jeruzalem tot overgave te dwingen. Dit is in 142 v. Chr. Het volgend jaar wordt hij door priesters en volk verheven tot erfelijk hogepriester en vorst. Dit wordt door de Romeinen erkend.

En zo is dan nu de dynastie der Makkabeën, liever genoemd der Hasmoneën (naar een stamvader der Makkabeën, die Hasmon heette) gevestigd. Deze dynastie is aan het bewind gebleven tot 37 v. Chr. Het was Herodes, die er toen een eind aan maakte.

Enige jaren mag Simon slechts regeren. Dan wordt hij door een schoonzoon, gelijk met nog twee van zijn zonen, vermoord. Weer is de strijd ontbrand. De moordenaar wordt geen vorst, maar een nog overgebleven zoon van Simon, Johannes Hyrkanes I. Onder zijn regering is het weer de Syriër, nu Antiochus VII, die zich van Palestina meester maakt, Jeruzalem belegert en Johannes een zeer onvoordelige vrede afdwingt. De muren worden weer gesloopt en een zware schatting wordt opgelegd.

Maar ook deze Antiochus sneuvelt in de strijd tegen de Parthen en weer hebben de Joden een kans zich vrij te maken. Zelfs weet Johannes Hyrkanes door veroveringen een rijk te stichten, dat zo groot is als dat van Salomo.

Na veel innerlijke strijd gelukt het eindelijk Herodes, door de Romeinen als procurator over Judea aangesteld, de stad Jeruzalem in handen te krijgen. De laatste der Hasmoneën, Antigonus, wordt door Herodes onthoofd.

Herodes de Grote, de wreedaard, de laatste koning der Joden, komt nu aan de regering. Hij is een Edomiet. Door huwelijk wordt hij verwant aan het huis der Hasmoneën. Zijn gehele leven wordt bezield door achterdocht en vrees voor het verlies van zijn koningschap.

Zijn geschiedenis is één toneel van schandelijke zonden en teugelloze hartstocht, van bloed en tranen. Hij had grote gaven van verstand; hij behoorde tot de machtigsten der toenmalige Romeinse

vazalvorsten; zijn gehele leven wordt beheerst door zijn mateloze eerezucht. Deze eerezucht bezorgde hem op buitenlands politiek gebied grote successen, maar maakte zijn intern, zijn huiselijk leven tot een hel.

Herodes was een geweldig jager. Zijn speer ging recht op het doel af en zijn pijlen misten niet. Op één dag wist hij veertig stuks wild neer te leggen. Hij was een kundig, moedig veldheer en een koen ruiters en bezat bovendien schitterende diplomatieke gaven. Hij was als voorbeschikt om iets groots te bereiken en toch... zijn leven is ondergegaan in een zwarte nacht van intriges en achterdocht.

De ene misdaad volgde op de andere. Hij huwde een Idumesevrouw uit het volk, Doris, maar al spoedig daarna een vrouw uit het huis der Makkabeën: *Mariamme*. Hoewel hij besneden was en uiterlijk de Joodse godsdienst beleed, werd hij toch als een indringer beschouwd.

En nu begint de reeks zijner moorden: Als eerste slachtoffer valt de zeventienjarige broer van *Mariamme*, *Aristobulus*, die door hem hogepriester gemaakt was. Deze won de genegenheid van het volk. Dit was voor den achterdochtigen Herodes genoeg om hem te laten vermoorden.

Op *Aristobulus* volgde *Mariamme's* grootvader *Hyrkanes*. Toen *Mariamme* zelf. Hiervan heeft hij veel wroeging gehad.

Ook *Mariamme's* moeder *Alexandra* viel als slachtoffer van zijn achterdocht, evenals de twee zonen van *Mariamme*.

En de kindermoord te *Bethlehem* is het toonbeeld van beestachtige wreedheid in de geschiedenis geworden.

Bij al deze wandaden was Herodes een slimme vos en een goed redenaar.

Hij tracht de gunst der Joden te winnen door van de tempel een fraai gebouw te maken, maar boven de poort plaatst hij een gouden Romeinse adelaar. Als *Judea* door de pest geteisterd wordt, doet hij alles tot leniging van de nood. Zelfs laat hij zijn goud en zilver smelten om koren onder het volk uit te delen. Ook het schitterende paleis, waar onze Heiland terecht stond voor *Pilatus*, is zijn bouwwerk.

Op zeventigjarige leeftijd komt voor hem het einde. De dood van *Mariamme* heeft zijn leven geknakt. Hij werd verteerd door wroeging. Vaak hoorde men hem luide roepen: „*Mariamme! Mariamme!*” In uitpattingen en drinkgelagen zocht hij afleiding, maar vond die niet. Dit zielelijden en zijn losbandig leven verwoestten zijn lichaam. Hij werd doodziek. Geneesmiddelen baatten niet.

Toch genas hij weer tegen aller verwachting. Zijn eerste daad was weer een moord. De grote aanstookster tot deze moorden was zijn zuster Salome.

Tenslotte brak ook zijn stervensuur aan. Een gloeiende hitte verbrandde en verteerde hem. Hij had een onverzadigbare honger, terwijl zijn ingewanden vol zweren stonden. Uit zijn lichaam kropen wormen, zijn voeten waren gezwollen en loodkleurig en zijn adem was zo onrein, dat men 't niet dicht bij hem uithouden kon.

Toen het volk hoorde, dat hij ieder ogenblik kon sterven, rukte het de gehate gouden adelaar van de tempelpoort. Herodes hoorde het en liet de aanstichters levend verbranden.

Vlak voor zijn dood liet hij een aantal voorname Joden in het renperk sluiten en beval dat deze met pijlen doorschoten moesten worden, zodra hij stierf. Zo zou er toch rouw zijn bij zijn dood.

In zijn testament had hij beschikt, dat zijn zoon Archelaüs hem zou opvolgen.

Hij stierf te Jericho.

Schitterend was de stoet, die hem naar Jeruzalem geleidde. Op een gouden baar met kostbare stenen versierd lag het lijk, gehuld in een purperen gewaad, de koninklijke diadeem op het hoofd, de koninklijke scepter in de hand. Rondom de baar gingen zijn zonen en familieleden, daarachter volgde zijn lijfwacht, terwijl de stoet gesloten werd door vijf honderd van zijn dienaren.

Zo is het leven van dezen bloeddorstigen wreedaard ondergegaan, toen de Zon der gerechtigheid opging over het volk der Joden en... over de gehele wereld.

Bij Zijn heerlijkheid valt die van Herodes den Grote, ja zelfs die van de machtige Romeinse keizers, in 't niet.

Zijn rijk is een nimmer eindigend vrederijk. Het is van Hem, dat de dichter van de oude dag in geestvervoering zingt:

Ja, elk der vorsten zal zich buigen
en vallen voor Hem neer,
al 't heidendom Zijn lof getuigen,
dienstvaardig tot Zijn eer.
't Behoeftig volk in hunne noden,
in hun ellend' en pijn,
gans hulpeloos tot Hem gevloeden,
zal Hij ten Redder zijn.

Psalm 72 : 6

CHRONOLOGISCH OVERZICHT
VAN DE REGERING DER KONINGEN, DE BALLINGSCHAP EN
HET OPTREDEN DER PROFETEN

Koningen		Profeten ¹⁾	
	Saul 1053-1013		Samuël
	David 1013- 973		„ , Nathan, Gad
	Salomo 973- 933		Nathan, Ahia

<i>Rijk van Juda</i>		<i>Rijk van Israël</i>	
Rehabeam 933-915		Jerobeam 933-911	Semaja, Ahia
Abia 915-913		„ „	
Asa 913-873		Nadab 911-910	Hanani
„		Baësa 910-887	Jehu
„		Ela 887-886	
„		Zimri 886 (7 dg.)	
„		Omri 886-875	
Josafat 873-849		Achab 875-854	Elia 875-855, Micha
„		Ahazia 854-853	„ Elisa 855-798
Joram 849-842		Joram 853-842	„
Ahazia 842		Jehu 842-815	„
Atalia 842-836		„	„
Joas 836-797		Joahaz 815-799	„
Amazia 797-769		Joas 799-784	„
Uzzia 769-738		Jerobeam II 784-744	Amos, Jona ± 750
„		Zacharia 744 (8 mnd)	Hosea ± 725
„		Sallum 744 (1 mnd)	„
„		Menahem 744-738	„
Jotam 738-733		Pekahia 738-737	„
„		Pekah 737-732	„
Achaz 733-728		Hosea 732-724	Jesaja, Micha
Hiskia 728-699		Beleg van Samaria 724-722	„
„		Ondergang van het rijk 722	„
Manasse 699-641			„
Amon 641-640			[fanja ± 610
Josia 640-609			„ Nahum ± 625
„			„
Joahaz 609-608			„ Habakuk ± 600
Jojakim 608-598			„ Daniël 596-538
Jojachin 598 (3 mnd)			„ Ezechiël 593-?
Zedekia 598-587			„ „
Beleg van Jeruzalem			„ „
587-586			„ „
Laatste wegvoering 586			Obadja ± 580, Ezechiël
Ballingschap 586-538			
Terug keer uit de ballingschap 538-457			Haggaï, Zacharia ± 520
Inwijding tempel van Zerubbabel 516			

¹⁾ De jaartallen bij de profeten zijn niet altijd precies op te geven.

ENKELE BELANGRIJKE JAARTALLEN

Voor Christus

- ±4004 Schepping van Adam en Eva.
- 2348 Zondvloed.
- 2247 Torenbouw van Babel.
- 1996 Abram geboren.
- 1898 Gods verbond met Abram.
- 1706 Jacob trekt naar Egypte.
- 1440-1400 Israël trekt door de woestijn.
- 1250 Debora en Barak overwinnen Sisera.
- ±1080 Overwinning der Filistijnen bij Afek.
- 1013 of 1017 Saul sneuvelt. David wordt koning.
- ±1006 David verovert Jeruzalem.
- 963 Inwijding van Salomo's tempel.
- 933 Splitsing van het Rijk. Rehabeam en Jerobeam.
- 928 Sisak plundert Jeruzalem.
- 882 Omri bouwt Samaria.
- 873 Elia doodt de Baälpriesters.
- 843 Jehu wordt koning. Hij doodt Joram en Ahazia.
- ± 750 Optreden van Amos en Jona.
- ± 725 Optreden van Jesaja, Hosea en Micha.
- 722 Ondergang van het rijk Israël.
- ± 720-691 Hiskia.
- 701 Sanherib bedreigt en belegert Jeruzalem (Hiskia).
- 689 Sanherib verwoest Babylon.
- 681 Sanherib vermoord. Esarhaddon herbouwt Babylon.
- 628 Roeping van Jeremia.
- ± 625 Optreden van Nahum. Nabopolassar sticht het Nieuw-Babylonische rijk.
- 622 Josia hervormt de eredienst.
- ± 610 Optreden van Zefanja.
- 609 Josia sneuvelt bij Megiddo.
- 606 Verwoesting van Ninevé.
- 605/4 Slag bij Karchemis. Nebukadnezar wordt koning.
- ± 600 Optreden van Habakuk.
- 597 Jeruzalem veroverd (Jojachin). Begin der ballingschap.
- 593 Roeping van Ezechiël.
- 586 Jeruzalem en de tempel verwoest (Zedekia).
- ± 580 Optreden van Obadja.
- 562 Evilmerodach begenadigt Jojachin.
- 539 Cyrus of Kores verovert Babylon.
- 538-457 Terugkeer der Joden uit de ballingschap.
- 520 Optreden van Haggai en Zacharia.
- 516 Inwijding van de tweede tempel (Zerubbabel).
- 458 Ezra komt met 1500 medebalingen naar Jeruzalem.
- 445-432 Optreden van Nehemia.
- ± 400 Optreden van Maleachi.
- 332 De Joden onderwerpen zich aan Alexander den Grote.

- 168 Antiochus Epifanes ontwijdt de tempel.
- 165 Tempelwijding door Judas den Makkabeër.
- 161 Judas de Makkabeër sneuvelt.
- 143 Jonathan vermoord.
- 142 Judea onder Simon onafhankelijk.
- 128 Verwoesting van de tempel op de Gerizim.
- 107 Verwoesting van Samaria.
- 104 Aristobulus aanvaardt de koningstitel.
- 63 Judea onderworpen door de Romeinen (Pompejus).
- 37 Herodes wordt koning.

(De juistheid van sommige dezer jaartallen staat niet vast.)

BIJBELSE GEOLOGIE, GEOGRAPHIE EN ARCHAEOLOGIE VAN PALESTINA

MEN ZIE OOK DE ILLUSTRATIES TUSSEN DE TEKST

A. GEOLOGIE EN GEOGRAPHIE

1. *Bouw, grootte en grenzen*

Palestina is een land van uitgestrekte plateau's met randgebergten. De bouw is gekenmerkt door vier Noord-Zuid lopende stroken: het kustland, het West-Jordaanse gebergte, de diepe dalvlakte van de Jordaan en het plateau van het Overjordaanse. Hierdoor valt het land dus in vier delen uiteen.

Vulkanisme komt voor in Basan (de bultige bergen van Ps. 68 : 17 zijn ronde basaltkoppen) en ten Zuiden van de Dode Zee (warme bronnen en zwaveldampbronnen of solfataren).

De grootste uitgebreidheid had Palestina tijdens koning Salomo, nl. van de ingang van Hamath, ten Oosten van de Libanon tot de beek van Egypte. De meest gebruikelijke uitdrukking voor Noord- en Zuidgrens is: van Dan tot Berseba.

De Westgrens moest zijn de Middellandse Zee, ook wel Achterste Zee genoemd, omdat de Oosterlingen zich met het aangezicht naar het Oosten plaatsden. Echter woonden langs de Middellandse Zee, als een zelfstandig volk, de Filistijnen. De Oostgrens vormt feitelijk de Jordaan, hoewel het Overjordaanse, vaak Gilead genoemd, ook tot Israël behoorde. Deze grens wisselde vaak.

De oppervlakte is kleiner dan die van Nederland. Van Dan tot Berseba is ongeveer van Uithuizen tot Eindhoven. Van Nazareth tot Bethlehem is ongeveer van Frederiksoord tot Nijmegen.

Het woord Palestina komt van Filistijnen.

Het woord Kanaän kan betekenen „laaglanders”.

2. *De kustvlakte*

De kust is zonder havens, vlak en zandig, uitgezonderd bij Jaffa en Akko, waar rotsgebergte aan zee komt en waar dus havens konden ontstaan. Overigens liggen er duinen.

De kustvlakte is het breedst bij Gaza (20 km); naar 't Noorden wordt ze smaler. Ze valt in drie delen uiteen: 1e de Sjefeela, 2e Saron en 3e de vlakte van Akko (ten Noorden van de Karmel).

De Sjefeela is vruchtbaar. Bij de opgravingen heeft men er graansilo's gevonden. Er gedijen tarwe en gerst, olijven en palmen, abrikozen, granaatappelen, druiven en wilde vijgen.

In de vlakte van Saron (tussen Jaffa en de Karmel) bloeien: papaver en anemoon, narcis en lis, de rozen van Saron en de leliën der dalen. De grootste nederzetting is nu Tell Aviv (=heuvel der korenaren), een stad met een opgewekt Joods leven. Noordelijker lag Cesarea, de schitterende residentie van Herodes den Grote.

In de vlakte van Akko woonde eens de stam Aser. Nu ligt er de stad Haifa aan de voet van de Karmel. Meer naar 't Noorden ligt Akko, later Ptolemaï's geheten.

3. Het Westjordanland

Dit strekt zich uit van het Zuiderland tot aan de Libanon. Het gebergte bestaat voor een groot gedeelte uit kalk, waarin zich holen en grotten bevinden. In de dalen is landbouw. Op het gebergte is weinig vegetatie. Men drijft er het vee heen; er groeien wat tamarisken en gras (de „weiden der woestijn”). De wegen zijn meest uitgetreden paden.

Het *Westjordanse bergland* omvat vijf gebieden: 1. Het *Zuiderland*, 2. Het *bergland van Juda*, 3. Het *bergland van Samaria*, 4. De *vlakte van Jizreël*, 5. Het *bergland van Galilea*.

Het Zuiderland is een weinig toegankelijk land. Het is dor en droog. De winterregens tooien de hellingen met groen en bloemen. Ze doen „het Zuiderland herleven”. Een belangrijk bronnengebied is *Kades*. Vroeger is het Zuiderland een vruchtbaar land geweest.

Het *bergland van Judea*: Naar 't Westen helt het langzaam af, naar 't Oosten steil. Het landschap tussen de waterscheiding en de Dode Zee heet *Woestijn van Juda*. Deze ligt in de regenschaduw, want als de winden van de Middellandse Zee komen hebben deze hun vochtigheid reeds verloren, omdat ze tegen het bergland moeten klimmen.

Juda is een land van herders. Hier sprak onze Heiland de gelijkenis van den goeden herder. In het Zuiden liggen bekende plaatsen als Berseba, Hebron (gebouwd in 1697 vóór Christus) en Kirjath Sefer, de „boekenstad”. Acht kilometer ten Zuiden van Jeruzalem ligt Bethlehem. Het meest belangrijke bergcomplex is dat van *Jeruzalem*.

De oudste stad, die der Jebusieten, was gebouwd op de heuvel Ofel. Andere heuvels zijn: de tempelberg Zion of Moria, de Olijfberg aan de voet waarvan Gethsemané ligt en de heuvel waarop de Bovenstad ligt. Dichtbij de Ofel is de bron Gihon. Enkele dalen rondom Jeruzalem zijn: het dal des zoons van Hinnom, waar kinderoffers gebracht werden en het Kidrondal. Even buiten de tweede muur, die door Hiskia gebouwd is, ligt de heuvel Golgotha. Op de berg Moria staat nu een Mohammedaans heiligdom. De stad telt momenteel 90.000 inwoners. Uit het dal des zoons van Hinnom rijst de Berg des Bozen Raads op.

Jeruzalem was gemakkelijk te verdedigen, omdat het van drie zijden door dalen omgeven is. Alleen aan de Noordzijde is geen dal. Daar was de zwakke plek in de verdediging.

Ten Noorden van Jeruzalem lagen Gibeá, Mizpa, Rama, Michmas, Ai (nu een ruïneheuvel) en Bethel. Dit ligt ongeveer 18 km noordelijk van Jeruzalem.

Verder naar 't Noorden ligt *Samaria*. Deze stad ligt bij een „zeer vette vallei”. Door zijn ligging had Samaria meer gemeenschap met het Oostjordanland. Jeruzalem lag meer geïsoleerd. Tussen de bergen *Ebal* en *Gerizim* ligt de oude stad Sichem. Het Oostelijk deel is opgegraven door een expeditie, waarvan de Leidse hoogleraar Böhl een der leiders was. De stad heet nu Nabloes. Er wonen nog een 170 Samaritanen, die elk jaar Pasen vieren op de Gerizim.

Samaria is gebouwd door Omri. Het is thans opgegraven door een Amerikaanse expeditie. Meer naar 't Noorden ligt Dothan. Het bergland van Samaria eindigt in twee ketens, nl. die van Gilboa en de Karmel.

Tussen Karmel, Gilboa en het bergland van Galilea ligt de vruchtbare *vlakte van Jizreël*. Naar 't Westen watert de vlakte af door de beek Kison, die plotseling aanzwellen kan tot een brede stroom (Barak). Aan de voet van de Karmel ligt Megidó, waar vele veldslagen geleverd zijn, o.a. van Thoetmosis III tegen Aziaten,

Barak tegen Sisera, Gideon tegen de Midianieten, Saul tegen de Filistijnen, Achab tegen de Syriërs, Josia tegen de Syriërs. Hier vochten Arabieren en kruisvaarders, hier toog eenmaal Napoleon door. Hiervan spreekt Openb. 16 : 14 en 16 als de plaats waar de eindbeslissing zal vallen. (Armageddon = berg van Megiddo.)

Galilea is een flauw glooiend bergland. De hoogste top is de *Thabor* (562 m). Ten Oosten daarvan ligt de *berg der zaligsprekingen* (316 m). De hoogste top in Noord-Galilea is 1199 m.

4. Het Jordaandal

Dit is de diepste depressie der aarde.

De *Jordaan* ontstaat uit een drietal rivieren, die op de Hermon ontspringen. Zij stroomt door het Chet-meer, 1 m boven de zeespiegel, en komt dan in het meer van *Gennesareth*, 208 m onder de zeespiegel. Dit is een verval van 209 m over een afstand van 16 km. De diepte van het meer van *Gennesareth* is 50–70 m, de grootste breedte 9,5 km, de lengte 21 km, de oppervlakte 170 km². De temperaturen zijn er hoog, in Augustus 30,5 °C. Gevaarlijk zijn plotseling opkomende stormen.

Het meer is zeer visrijk. Aan het meer lag de beroemde stad Kapernaüm. Nu een ruïne. Franciscaner monniken hebben getracht de synagoge in haar oude staat te herstellen. Beroemd waren de hete bronnen van Tiberias.

Uit het meer van *Gennesareth* stroomt de *Jordaan* in een lange brede dalvlakte. Aan weerskanten van de rivier liggen terrassen, over 't geheel kaal steppenland. Langs de oevers is een zoom van geboomte, wilg en tamarisk, christusdoorn en riet. Hier huizen wilde dieren.

Doorwaadbare plaatsen, voordien, werden benut voor de overtocht. Denk aan Schibboleth en de „voorde van het veldhoen”, waar Johannes doopte, bij Jericho. Een bekende rivier is de Jarmoek, dicht bij welks mond de Rutenberg Electriciteitswerken zijn, die genoeg electriciteit leveren om geheel Palestina van licht en kracht te voorzien.

Enkele plaatsen in het Jordaandal zijn: Beth San in 't Noorden bij de waterrijke vlakte Enon bij Salim, waar Johannes ook doopte; voorts Jericho in 't Zuiden. Dicht er bij bestaat nog een plaatsje Eriha, waar enige hotels zijn. Ten Noord-oosten hiervan lag Gilgal (= steenkring).

De Dode Zee heet in de Bijbel de „Zee des vlakken velds”, de Zoutzee of de Oostzee. De Arabieren noemen het meer bahr loet = zee van Lot. De lengte is 85 km, de breedte 4–16 km, de diepte in 't Noorden ± 400 m, in 't Zuiden hoogstens 8 m. Het zoutgehalte is 25% (in de wereldzee 3½%). De Palestijnse Kali Mij exploiteert nuttige zouten. Uit de diepte van de zee komen op onverklaarbare wijze stukken asphalt naar boven, de beste der aarde; ze wordt gebruikt voor fijn lakwerk. De asphalt herinnert ons aan de lijmpotten der oudheid.

Een bekende berg, die vlak aan zee komt, is de Zoutberg van Sodom. De hellingen worden sterk aangetast door verweering en er ontstaan grillige formaties, b.v. zoutpilaren (de vrouw van Lot). De schoonste plek aan de zee is Engedi (= boksbron), de plaats waar reeds in Salomo's dagen wijngaarden waren.

5. Het Overjordaanse

Het Noorden is een groot vulkanisch land van basalt met bergen en kraters, het Zuiden is een vlak krijtplateau. De uiterste hoeksteen in 't Noorden is de Hermon. Ten Zuiden daarvan ligt het oude Basan, een vlakte van grote vrucht-

baarheid. Het was een dichtbevolkt gebied; hier lagen in de oudheid zestig steden.

Het krijtplateau ten Zuiden van de Jarmoek is effen land. Hier lag het oudtestamentische Gilead, een streek met mooie bossen. Hier was ook het „woud van Efraim”, waar Absalom omkwam. Het Zuidelijk deel levert wijn, ooft en koren; het belangrijkste middel van bestaan was veeteelt. Bekende plaatsen hier zijn: het oude Ramoth, Pella, waarheen de Christengemeente van Jeruzalem in 't jaar 70 vluchtte, Rabba der kinderen Ammons, Hesbon, de hoofdstad van Sihons rijk met mooie vijvers en Medeba, beroemd door een oude kaart uit de zesde eeuw, die in 1896 hier in een mozaïek werd ontdekt. De kinderen Israëls, die zich hier hadden gevestigd, zijn eigenlijk altijd maar bijwoners geweest.

6. Het klimaat van Palestina

Het klimaat van een gebied wordt bepaald door de volgende drie factoren: *temperatuur, luchtdruk en vochtigheid.*

De gemiddelde *temperatuur* van Jeruzalem is 15,9 °C (bij ons 10 °C). De warmste maand is Augustus, gemiddelde temperatuur in Jeruzalem 23°, in Nazareth 25°, in Tiberias 30 °C. De koudste maand is Januari. Soms sneeuwt het.

Overdag is de warmste tijd kort na twaalfen. Doch dan brengen Westenwinden verkoeling. De lucht is weinig bewolkt. Het diepe prachtblauw van de Zionshemel kent zelfs Italië niet.

In de zomer waaien droge Noordenwinden. In de winter regent het bij wisselende wind. Bovendien waaien in het Zuiden soms dorre woestijnwinden.

Palestina kent twee jaargetijden: zomer en winter. De regentijd valt tussen October en Mei. Eigenlijk zijn er drie regenperiodes:

1e de vroege regen (October-November);

2e de plasregen (December);

3e de spade regen (Maart-April).

In de regenloze zomer dauwt het sterk. (Het wollen vlies van Gideon!)

7. Flora

Van de *bomen* noemen we de *eik*, de *terebint* of *terpentijnboom* en de *Johannesbroodboom*. De terebint was een heilige boom bij de Kanaänieten. Ook de Israëlieten bedreven afgoderij onder eik en terebint. De peulen van de Johannesbroodboom dienen als veevoer. Op de Libanon groeit de ceder, en op de Hermon de cypres, een naaldboom. Verder noemen we de plataan, de populier, de wilg, de acacia of sittimboom, de tamarisk en de mirt.

Onder de *vruchtbomen* is de *olijf* de belangrijkste. De oogst is goed om het andere jaar. Voorts noemen we de *vijgeboom*. In November vallen de bladeren af, doch reeds in Januari ziet men knoppen. Zodra de boom in 't blad is (April) zijn er al jonge vruchten, die onrijp gegeten worden. In Mei komen de jonge zomervruchten, dan vallen de vroege vijgen af. De „wilde vijgeboom” is de sycomore of moerbezie-vijgeboom. Mooi is de *granaatappelboom*. De vrucht is rood en appelvormig. De vrucht leverde wijn.

De *palm* gedijt het best in de laagte. Jericho heette de Palmstad.

De *amandelboom* heeft witte bloesems aan dor uitziende takken. Bekend zijn ook de *noteboom*, de sinaasappel, de citroen en de abrikoos, terwijl we de *wijnstok* niet mogen vergeten.

Onder de *struiken* is de brem het mooist. De wortels leveren houtskool.

Verder groeien er de *balsemstruik* (Gilead), de cypresheester, die een geelrode verf leverde, die voor het „schminken” werd gebruikt, de *dudaïm*, waaruit een liefdedrank bereid werd, en de *alsemstruik*.

Onder de *bloemen* worden met name genoemd de *lelie*, de *narcis*, de *saffraan* en de *anemoon*.

Verder zijn er veel doornen en distelen in Palestina. Het hoge *pijlriet* (5 à 6 m) is er bekend, evenals het *papyrusriet*.

In de winter is de steppe met gras bedekt; in de zomer is alles dor.

De voornaamste korensoort is *tarwe*. Eerst kwam de *gerst*oogst, daarna de *tarwe*oogst (zie Ruth). Als *peulvruchten* werden gekweekt *bonen* en *linzen*. Voorts teelde men *komkommers* en *meloenen*. Verder noemen we nog de *kolokwint* (een sterk *purgeermiddel*), de *dille*, de *mint*, de *ruit*, de *komijn*, de *mosterdplant*, de *ricinus* (*wonderolie*) en het *vlas*.

8. Fauna

In Palestina leven 113 soorten *zoogdieren* en 348 soorten *vogels*.

Van de *zoogdieren* gaat het *schaap* voraan. Dan komen de *geit*, het *rund*, de *kameel* (*dromedaris*), de *ezel*, het *paard* (pas tijdens Salomo), het *muil*dier (of-schoon kruising van dieren bij de wet verboden was!), het *varken*, de *hond* (een veracht dier), de *leeuw*, de *panter*, de *beer*, de *wolf*, de *jakhals*, de *vos*, de *hyena*, het *hert*, de *steenbok*, de *gazelle* („ree”), de *eenhoorn* (een *oeros*, dus geen *neushoorn*), de *mol*, de *egel*, de *lipdas* (St. Vert. „*konijn*”), de *haas*, de *veldmuis*, de *vleermuis* en het *nijlpaard* (*behemoth*).

Van de *vogels* noemen we: de *tortel*, de *kraan*, de *zwaluw*, de *kip*, het *veldhoen*, de *mus*, de *raaf*, de *hop*, de *struisvogel*, de *kwakkel*, de *oie*vaar, de *reiger*, de *pelikaan*, de *aalscholver*, de *adelaar*, de *valk* en de *uil*.

Van de *kruipende dieren* noemen we: de *krokodil* (*leviathan*), de *hagedis*, de *slang* (er zijn 35 soorten *slangen*!) en de *kikvors*.

Van de *vissoorten* zijn bekend: *karpers*, *meervallen* en enige *typen*, die aan *schol* of *bot* herinneren.

De *ongewervelde* dieren zijn *vertegenwoordigd* met *sprinkhanen*, *wilde bijen*, *spinnen*, *schorpioenen*, *vliegen*, *vlooien*, *motten*, *mieren*, *wormen* en *maden*.

B. ARCHAEOLOGIE (de wetenschap der oude dingen)

De *Israëliet* is een *Semiet*. Het woord *Hebreë*n komt van een *werkwoord* dat *doortrekken*, *overtrekken* betekent. De oudste bewoners van Palestina waren *Chamieten*.

Het dagelijks voedsel van den *Israëliet* was *brood*, *gerstebrood*. *Tarwebrood* was *luxe*. Het koren werd *fijngemaakt* in *mortier* of *vijzel* (een harde steen met een holte erin) of het werd *gemalen* met een *handmolen* (twee stenen: de onderste lag vast, de bovenste werd erover *gedraaid*). Dit was het werk van *slavinnen*. Van het *deeg* maakte men *platte koeken*, die *gebakken* werden op *gloeiende stenen* of in een *oven*. Zulk een oven stond *buitenshuis* in het „*bakhuis*”.

Naast *brood* at men: *olijven*, *vijgen*, *druiven*, *granaatappels*, *rozijnen*, *amandelen*, *noten*, *augurken*, *meloenen*, *dadels* en als *groenten*: *linzen* en *bonen*. Voorts had men *melk*, *boter* en *kaas*.

Vlees werd *oudtijds* alleen bij *bijzondere gelegenheden* gebruikt (het *gemeste*

kalf). Ook at men druiven- en rozijnenkoeken en oliekoeken. Eieren werden wellicht pas in de nieuwtestamentische tijd gegeten.

Men hield veel van honing. Vissen werden wel gegeten met een honingraat, om de zoute smaak te verdrijven. *Vissen-zonder-schubben* eten was verboden.

Zout was onmisbaar. Het werd ook gebruikt bij de offers; een verwoeste stad werd wel met zout bestrooid. De armen aten geroosterde of gekookte sprinkhanen.

Voor het bewaren van levensmiddelen gebruikte men aarden kruiken. Voor vloeistoffen zakken van leer, voor vruchten en gebak manden.

Water putte men uit bron of put. Een bron was meest gemeenschappelijk eigendom. Putten waren vaak bij de afzonderlijke huizen. Een stenen deksel lag op de put.

Men dronk voorts wijn al of niet vermengd met specerijen. Sterke drank in onze betekenis kende men niet. De „sterke drank” uit de Bijbel was wellicht gerstewijn of bier. Wijn met myrrhe was een verdovingsmiddel. Edik is zure wijn of azijn uit wijn gemaakt.

Men at met de vingers en zat tijdens de maaltijd. Het „aanliggen” is van later tijd.

De oudste kleding bestond uit schorten van vijgebladeren (Adam en Eva), daarna kleren van vellen. De Israëliet mocht geen kleed van beide stoffen tegelijk maken. Hij droeg een onderkleed dat tot aan de knie kwam en geen mouwen had, tenzij bij heel voorname mensen. Op het onderkleed droeg men een leren gordel, waarin men het zwaard stak, en zijn geld. Boven het onderkleed droeg men wel een opperkleed. Dit was een grote vierkante doek, die 's nachts als deken werd gebruikt. Het moest van kwasten zijn voorzien. Men mocht het van den schuldenaar niet langer dan een dag als pand nemen. Voorts droeg men bij feestelijke gelegenheden wisselklederen, die men elkaar ook wel ten geschenke gaf. Broeken of kousen kende men niet.

Als schoeisel droeg men buitenshuis *sandalen*, meestal van leer. Als hoofd-deksel droeg men een doek (zweetdoek) of tulband. De meeste klederen werden door de vrouwen gemaakt. De bruid sluierte zich voor den bruidegom; overigens was het gelaat der vrouwen niet bedekt.

De mannen hadden een staf en een zegelring. De vrouwen droegen oorringen, neusringen en armbanden. In Jesaja's tijd ook voetringen, die door kettinkjes aan elkaar verbonden waren. Men zalfde zich met olijfolie tegen de stralen der zon. Tatoueringen waren den Israëlieten verboden. Het afknippen van de baard der mannen was een smaad, evenals kaalhoofdigheid. De vrouwen droegen het haar lang en opgemaakt. Ze blanketten zich wel met een zwart poeder op wenkbrauwen en oogharen.

De *woning* der aartsvaders was de tent van zwart geitenhaar (dus geen mooie witte tenten, zoals op platen wel eens staat!). De vrouwen hadden een eigen tent of een afgescheiden deel van de gemeenschappelijke tent. De huizen waren van tichels of stenen. Hout werd weinig gebruikt, vanwege de schaarste daarvan in Palestina. Huurhuizen kende men niet. Het huis bestond uit twee gedeelten, een lager en een hoger gedeelte. Het laatste was voor de mensen, het eerste voor de dieren. Bij de grotere huizen was een aantal vertrekken gegroepeerd om een binnenplaats. Er waren vensters naar de binnenplaats en naar de straat. Deze waren met tralies of jaloezieën afgesloten. De daken waren plat, vaak met tegels erop. Het was een heidense gewoonte om onder het fundament een kinderoffer te begraven. Bij de opgravingen zijn kruiken met kindergeraamten gevonden.

Hoekstenen waren de stenen, waarop de hoeken van het huis rustten. Die moesten bijzonder solide zijn. Met een trap, voorzien van een leuning (voorschrift!), kon men op het platte dak komen, waar vaak nog een opperkamer of dakvertrek was. De deur werd gesloten met een houten grendel en een houten sleutel.

Als meubels waren aanwezig een bed, een tafel, een stoel en een lamp of luchter. De gewone man sloiep op de grond. De lamp was een schaal met een tuit, waarin een pit werd gestoken.

Bij de schepping is het *monogame huwelijk* ingesteld. De Mozaïsche wet regelde de polygamie, maar na de ballingschap is het monogame huwelijk weer regel geworden. Christus heeft het huwelijk weer teruggeleid naar de scheppingsordinantie. De vrouw werd beschouwd als eigendom van den man, de bruid werd door den bruidegom gekocht.

De Mozaïsche wet verbood den man twee zusters te nemen. Een erfdochter mocht niet trouwen met een lid van een andere stam. De man had het recht zijn vrouw een scheidbrief te geven. De vrouw had het recht van scheiden niet. Huwelijk met heidense vrouwen was verboden.

Wanneer een man stierf zonder kinderen na te laten, moest zijn broeder de weduwe tot vrouw nemen. De eerstgeborene zoon uit dit huwelijk gold dan als eigen zoon van den overledene. Men noemde dit het *leviraatshuwelijk* (levir = zwager).

Kinderloosheid was voor de getrouwde vrouw een smaad. Te vondeling leggen mocht niet. Op de achtste dag werd een jongetje besneden en kreeg het zijn naam. Aan de betekenis van de naam werd veel waarde gehecht.

Scholen kwamen pas na de ballingschap. De kinderen kregen les in godsdienstige geschiedenis, lezen en schrijven.

Voor de arbeid had men ook dagloners en slaven. De niet-Israëlietische slaaf was in de oorlog gevangen gemaakt of gekocht. De slaaf mocht niet worden gedood en moest bij ernstige vermindering worden vrijgelaten. Weggelopen slaven mochten niet aan hun meester worden uitgeleverd.

De slaaf kon soms schoonzoon van zijn meester worden.

Een Israëliet kon slechts slaaf worden door schuld, armoede of diefstal. Hij behoefde slechts zes jaar slaaf te blijven. Wilde hij daarna slaaf blijven, dan moest hij zich het oor laten doorboren bij de deurpost. In het jubeljaar moesten alle Israëlietische slaven worden vrijgelaten. Behalve die zich het oor hadden laten doorboren; die bleven hun leven lang slaaf.

Een slaaf van heidense afkomst kon worden besneden; dan mocht hij aan de grote feesten deelnemen.

De begrafenis van een dode vond plaats op de dag van het overlijden of uiterlijk de volgende dag. Bij de Israëlieten werd het lijk gewassen en in linnen gewikkeld. Lijkverbranding was een heidense gewoonte; ze werd op misdadigers toegepast. De graven waren meest rotsgraven. Het familiegraf lag meestal op eigen erf.

Er bestonden verschillende rouwgebruiken. B.v. het scheuren van het opperkleed, het aantrekken en dragen van de zgn. zak, het omwinden van de bovenlip, het zich bestrooien met stof en as enz.

Een dode maakte onrein. Zelfvermindering was verboden. Na de begrafenis hield men een begrafenismaaltijd.

De Israëlieten waren een beleefd en gastvrij volk. De ouderdom stond in hoog aanzien.

De Israëlieten waren boeren, vee- en bouwboeren. Een juk ossen lands is een

stuk land, dat op één dag met één juk ossen kon worden bewerkt. De ploeger heeft een stok in de hand, waaraan een ijzeren punt, de zgn. ossenstok. De oogst viel tussen Pasen en Pinksteren. Voor het dorsen gebruikte men een dorssleder (zie Ruth). Bij het wannen werd het koren opgeworpen met een schep en de wind waaide het kaf weg.

De wijngaard werd meestal aangelegd op de helling van een heuvel. Een muur eromheen was een bescherming tegen wilde dieren. In het midden was meestal een wachttoren.

Men plantte in de wijngaard ook vijgebomen. De wijnpers bestond uit twee in de rotsbodem uitgehakte bakken. In de bovenste werden de druiven met de voeten getreden, in de onderste vloeide het sap door een goot. De druivenoogst was in September-October. In October-November was de olijvenoogst. De olijven werden geperst (Gethsémané betekent oliepers).

Bij de Israëlieten was de handenarbeid niet veracht, zoals dit bij andere Oosterse volken, b.v. de Grieken, wel het geval was. Jezus was de zoon van een timmerman, Paulus was „tentenmaker”, waarschijnlijk lederbereider. Onder de bekende ambachten noemen we die van smid, goudsmid, pottenbakker, zalmenger en barbier.

Een handelsvolk zijn de Israëlieten niet geweest. Eerst onder Salomo kwam er een levendige ruilhandel, vooral met de Feniciërs. „Men vergete niet, dat de verkeerde trekken van den Jood, door de onderdrukking van alle eeuwen zijn verscherpt,” zegt Dr Gispen.

De Mozaïsche wet verbood om van een volksgenoot rente te nemen. Pas na de ballingschap kwamen de Joden in de geldhandel.

De Israëlieten kenden een jaar van twaalf maanden of 354 dagen. Om de twee of drie jaar werd er een dertiende maand ingelast.

De namen der maanden waren:

1. Nisan of Abib, April. 14–21 Nisan was Pascha.
2. Ijjar of Ziv, Mei.
3. Sivan, Juni. 6 Sivan: Pinksterfeest.
4. Tammuz, Juli.
5. Ab, Augustus.
6. Elul, September.
7. Tischri, October. Ook wel Ethanim. 10 Tischri: Grote Verzoendag; 15–23 Tischri: Loofhuttenfeest.
8. Marchesvan of Bul: November.
9. Kislev, December. 25 Kislev: feest van de Vernieuwing des tempels.
10. Tebet, Januari.
11. Schebat, Februari.
12. Adar, Maart. 14–15 Adar: Purimfeest.
13. Veadar, of de tweede Adar, de schrikkelmaand.

De dagen hadden geen namen, maar waren genummerd, behalve de Sabbat.

De dag begon 's avonds. De nacht werd verdeeld in drie waken, bij de Romeinen in vier. De indeling in uren komt pas na de ballingschap.

Het Hebreeuws kende oorspronkelijk alleen medeklinkers. De klinkers werden erbij gedacht. Bekend is het Siloah-opschrift in een tunnel te Jeruzalem. Reeds in de tijd van Gideon kon de eerste de beste jongen schrijven (Richt.

8 : 14). In de tijd van de uittocht uit Egypte kenden de Israëlieten het consonantenschrift reeds. Het Oude Testament is geschreven in het zgn. quadratschrift, een soort Aramees. De Heere Jezus kende dit schrift ook. Ook toen was het nog niet van klinkers voorzien.

De meeste Israëlieten konden lezen en schrijven. Men schreef op kleitafeltjes of schrijftafeltjes bestreken met was. Een boekrol was gemaakt van papyrus of van dierenhuiden, perkament dus. Men gebruikte bij het schrijven uit roet gemaakte inkt, die afwisbaar was.

Van de verschillende maten noemen we:

- 1 el is 2 span is 6 handbreedte is 24 vingerbreedte is 450 mm of 525 mm (de koninklijke of heilige el).
- 1 vadem is vier el.
- 1 roede is 6 el.
- 1 dagreis is 7 à 8 uur gaans.
- 1 Romeinse mijl is 1478 m.
- 1 stadie is 185 m.
- 1 sabbatsreis is één km.
- 1 log is 0,506 liter.
- 1 kab is 2,024 liter.
- 1 gomer is 3,644 liter.
- 1 hin is 6,074 liter.
- 1 sea is 12,148 liter.
- 1 efa of bath is 36,44 liter.
- 1 letech is 182,2 liter.
- 1 homer of kor is 364,4 liter.

In het Nieuwe Testament komen de volgende inhoudsmaten voor:

- 1 kan of kruik: 0,547 liter.
- 1 maat of maatje: 1,094 liter.
- 1 korenmaat: 8,754 liter.
- 1 maat: 13,13 liter.
- 1 mud: 364,4 liter.
- 1 vat: 36,44 liter.
- 1 metreet: 39,39 liter.

Van de gewichten noemen we:

- 1 gera: 0,8185 gram.
- 1 beka: 8,185 gram.
- 1 sikkal: 16,37 gram.
- 1 mine: 982,4 gram of 818,5 gram.
- 1 talent: 58,944 kilogram.
- 1 Romeins pond: 327,45 gram.

Pas na de Babylonische ballingschap waren er *munten* in Israël. Daarvoor werd zowel het goud als het zilver gewogen. Zilver was het gewone betaalmiddel.

Na de ballingschap komen de volgende munten voor:

1. De dareikos, een goudstuk van ongeveer f 13,50.
2. De zilveren sikkal, waarde ongeveer f 1,50.

3. Koperen munten.
4. De drachme, 40 cent.
5. De dridachme, 80 cent.
6. De stater, 150 cent.
7. De denarius of penning, 40 cent.
8. Het penningsken, ruim 2 cent.
9. De quadrans, iets minder dan een cent.
10. Het lepton, iets minder dan een halve cent.

De beeldende kunst is in Israël niet tot ontwikkeling gekomen.

De letterkunde daarentegen des te meer. Denken we maar aan de psalmen.

Poëzie, zang en muziek waren bij Israël geliefd. De meeste *muziekinstrumenten* waren snaarinstrumenten. Enkele muziekinstrumenten waren: cither, harp, fluit, bazuin, trompet, tamboerijn (een handtrommel met bellen of kleine stukjes metaal), de cymbaal (grote platen van brons, die men met beide handen tegen elkaar slaat), het sistrum (een metalen, boogvormig instrument met handvat en ijzere dwarsstaafjes, waaraan losse metalen ringen hangen).

Meisjes en vrouwen dansten bij feestelijke gelegenheden in rijen: *mannen en vrouwen dansten nooit met elkaar*. Bovendien werd er *niet gedanst om de dans*, maar als uiting van vrolijkheid bij overwinning, goede oogst enz.

Oorspronkelijk waren er in Egypte dertien stammen. Een stam van Jozef was er niet. Dit waren twee stammen: Manasse en Efraïm. Doordat de stam Levi niet als afzonderlijke stam meeërfde, kwamen er twaalf.

Een stam bestond uit geslachten, die weer uit families, die weer uit gezinnen. Onder de „oudsten” verstaan we geslachts- of familiehoofden.

Israëls koning was God, Israël was dus een theocratie. Na de Richteren verwerpt het volk deze Godsregering. Dan krijgt het koningen. De koning is een „Gezalfde des Heeren”.

De taak van den koning was het leger aan te voeren, het land te regeren, opper-rechter te zijn en belastingen te heffen. Hoge functionarissen waren: de bevelhebber van de koninklijke lijfwacht de Krethi en de Plethi; de kanselier (men weet niet precies welke functie hij bekleedde); de secretaris of schrijver, die de correspondentie des konings voerde en de officiële acten opstelde; de directeur van de eredienst; de vriend des konings, zijn adjudant; de paleisvoogd.

Na de ballingschap krijgen de hogepriester en de priesterlijke geslachten grote invloed op de regering.

Tijdens Jezus' leven op aarde werd Palestina bestuurd door een procurator, een keizerlijk ambtenaar, die het bestuur, de rechtspraak en het militaire gezag uitoefende, terwijl hij ook zorgen moest voor de keizerlijke inkomsten. Het innen daarvan verpachtte hij aan tollenaars. De Joden waren onder de Romeinen niet dienstplichtig. Het Sanhedrin was het hoogste gerechtshof, maar mocht niet zelfstandig een doodvonnis ten uitvoer leggen. Het bestond uit 71 leden.

In de patriarchale tijd sprak de huisvader recht over de zijnen. Later deed dit Mozes, bijgestaan door hoofden over duizend, honderd, vijftig en tien. De rechtsregels, die alle voorkomen in de pentateuch (vijf boeken van Mozes) moesten door de Levieten aan het volk geleerd worden.

De zittingen der rechters werden gehouden in de poort. De aanklager stond aan de rechterhand van den aangeklaagde, die verscheen in rouwgewaad. Minstens twee getuigen waren vereist, wier getuigenis eenparig moest zijn. De regel, die

aan al de straffen ten grondslag lag, was: oog om oog en tand om tand. De doodstraf werd door steniging voltrokken buiten de stad. De getuigen wierpen de eerste steen. Voorts werd de doodstraf voltrokken door palen, ophanging, verbranding of dood door het zwaard. Het onthoofden komt pas in de Romeinse tijd voor. Onder Oud-Israël komt de gevangenisstraf niet voor.

Wie onopzettelijk iemand gedood had, kon naar een vrijstad vluchten. Daar moest hij blijven tot de hogepriester stierf, dan was hij vrij.

Iedere man van twintig jaar oud en daarboven was dienstplichtig, waarschijnlijk tot zijn vijftigste jaar.

Door David werd het leger verdeeld in twaalf afdelingen, ieder van 24.000 man. Iedere afdeling kwam gedurende een maand op. Vrijgesteld waren de priesters en Levieten en de mannen in het eerste jaar van het huwelijk. Salomo voerde ruitery en strijdwapens in. Een strijdwagen was een wagen op twee wielen, van achteren open, bemand met drie man: een menner, een schilddrager en een strijder.

Het voetvolk was bewapend met pijl, boog, slinger, schild, lans. Bekende slingeraars waren de Benjaminiten.

De belegeraars van een vesting gebruikten stormladders, stormrammen, muurbrekers, e.d. De oorlogvoering in het oude Oosten was wreed. De Israëlieten hadden de naam van zacht te zijn hierin. Davids wijze van doen tegen Rabbath-Ammon was een vergelding voor grote wreedheden, maar wordt nergens door de Schrift goedgekeurd.

Over de archaeologie van het godsdienstige leven zie men de hoofdstukken over Eredienst en Salomo en voorts wat erover staat in de verklaringen bij de betreffende hoofdstukken, waar men ook de meeste hierboven gegeven opmerkingen betreffende het huiselijk en maatschappelijk leven terugvindt.

(Bovenstaande gegevens zijn merendeels ontleend aan *Bijbels Handboek, Oude Testament, Uitg. Kok te Kampen*. Wie hierover meer wil lezen sla dit boek op.)

BETEKENIS VAN DE NAMEN, DIE IN HET OUDE TESTAMENT VOORKOMEN

(ALLEEN DE MEEST BEKENDE NAMEN KOMEN IN DEZE LIJST VOOR.
DIE HIERIN NIET VOORKOMEN, ZIJN VAN MINDER
BETEKENIS, OF DE VERKLARING IS NIET BEKEND.)

A

Aäron: spreker (?)	Adam: mens
Ab: de maand Augustus	Adama: klei, aarde
Abarim: streken aan de overzijde der rivier	Adar: de maand Februari–Maart
Abdon: onderdanig	Adonia: mijn heer is Jahwè
Abednego: knecht van Nebo (Babyl. god)	Adoni Bezek: mijn heer is de god Bezek
Abel: grasland, weiland	Adoniram: mijn heer is verheven
Abel (Habel): ijdelheid, damp	Adoni Zedek: mijn heer is de god Zedek
Abel Beth Maächa: grasland bij het huis van Maächa	Adoram: mijn heer is verheven
Abel Mehola: dansweide	Adriël: mijn God is hulp
Abel Mitzraim: weide der Egyptenaren	Afek: burcht
Abel Sittim: acaciaweide	Agag: geweldenaar
Abia: mijn vader is Jahwè	Agur: verzamelaar
Abiam: mijn vader is Jahwè	Ahazia: Jahwè houdt vast
Abib: Nisan: Maart–April; de maand der rijpende aren	Ahia: mijn broeder is Jahwè
Abiëzer: mijn vader is hulp	Ahikam: mijn broeder is verrezen
Abigaïl: mijn vader is gejuich	Ahimaäz: mijn broeder is vertoorn
Abihu: mijn vader is Hij	Ahinoäm: mijn broeder is lieflijkheid
Abimelech: mijn vader is de koning	Ahitub: mijn broeder is goedheid
Abinadab: mijn vader is mild	Aholiab: tent (heiligdom) van den Vader
Abiram: mijn vader is verheven	Ai: puinhoop
Abisai: mijn vader is werkelijkheid(?)	Ajalon: stad van het hert, hinde
Abjathar: de vader is verheven	Ajeleth hassahar: hinde des dageraads
Abner: mijn vader is een lamp	Alamoth: jonge vrouwen
Abraham: vader van vele volkeren	Alef, Beth etc. tot Thau zijn de letters van het Hebreeuwse alfabet
Abram: verheven vader	Allon Bachuth: eik des wenens
Absalom: mijn vader is vrede	Al tashet: verderf niet
Achab: vadersbroeder	Amazia: Jahwè is sterk
Achan: bedroever	Ammon: bloedverwant
Achaz: Jahwè houdt vast	Amon: kunstenaar
Achimelech: mijn broeder is de koning	Amor: hooglander
Achitofel: mijn broeder is dwaasheid	Amos: lastdrager
Achor: onheil	Amrafel: verheven beschermer
Achsa: voetring	Amram: de beschermer is verheven
Ada: sieraad	Anath: godin
	Ar: stad
	Arabieren: bewoners der steppe
	Aram: bondgenoot (?)

Ariël: leeuw Gods of stookplaats
 Aroër: jeneverstruiken
 Arpachsad: (land van de) vier oevers(?)
 Asa: Jahwè heeft genezen
 Asaël: God heeft gewrocht
 Asaf: Hij (God) verzamelt
 Aser: gelukkig
 Asjéra: die voorspoed schenkt
 Asnath: toebehorende aan de godin
 Noëth (Eg.: koningin des hemels)
 Astaroth Karnaim: gehoornde Astarte
 Athalia: Jahwè is heerser
 Aven: nietigheid, bedrog
 Azarja: Jahwè hielp

B

Baäl: heer
 Baäl Peor: heer van de berg Peor
 Baälath: bronnimf
 Baäl Gad: heer van het geluk
 Baäl Perazim: heer van de doorbraak
 Baäl Tamar: heer van de palmboom
 Baäl Zebub: heer der vliegen
 Baäl Zefon: heer van het noorden
 Babel: poort Gods of verwarring
 Balak: verwoester
 Barak: bliksem
 Barachia: gezegend is Jahwè (?)
 Baruch: gezegend
 Barzillai: ijzerman
 Basmath: balsem
 Bathseba: de door een belofte van God
 afgesmeekte
 Beër: put
 Berseba: put van de eed
 Behemoth: reuzendier
 Bel: heer
 Belial: nutteloosheid, nietswaardig-
 heid
 Belsazar: Bel, bescherm den koning
 Beltsazar: bescherm het leven
 Benaja: Jahwè heeft gebouwd
 Benhadad: zoon van Hadad (god)
 Benjamin: zoon der rechterhand
 Benoni: zoon der smart
 Bera: booswicht
 Beraka: dal des lofs
 Beth Aven: huis des bedrogs
 Beth Diblathaim: huis der twee vijgen-
 koeken

Beth Eked: verzamelplaats
 Beth El: woning Gods
 Beth Horon: huis der engte
 Bethlehem: broodhuis
 Beth Peor: huis des bergs
 Bethsean: rustoord
 Beth Semes: huis der zon; zonnetem-
 pel
 Bethuël: man Gods
 Bezaleël: in Gods bescherming
 Bichri: kameelsveulen
 Bileam: waarzegger
 Bilha: verschrikkelijk (is God)
 Birza: de goddeloze
 Bithron: rotskloof
 Boaz: kracht
 Bul: regenmaand (November)

C

Calvarië: hoofdschedel
 Cham: zwart (?)
 Chamoetal: leeuwin
 Cherub: machtig, verheven (?)
 Chiljon: wegwijning

D

Dagon: visromp of korengod
 Dan: rechter
 Daniël: mijn rechter is God
 Dathan: sterk (?)
 David: beminde
 Debir: heiligdom
 Debora: bij
 Delila: de tengere, tere of: de gefri-
 seerde
 Diblaïm: twee vijgen
 Dina: die recht verkreeg
 Dudaïm: liefdesappel
 Duivel: lasteraar
 Dura: muur, kasteel

E

Ebedmelech: dienaar des konings
 Eben Haëzer: steen der hulpe
 Eden: lusthof
 Edik: azijn
 Edom: rood

- Efod: overtreksel
 Efraïm: vruchtbaar
 Efratha: vruchtland
 Eglon: stierkalf
 Ela: terpentijnboom
 Elam: hoogland
 Elath: grote bomen, palmen
 Eldad: God bemint
 Eleazar: God heeft geholpen
 Elefantine: olifantseiland
 Elhanan: God is barmhartig
 Eli: God is verheven
 Elia: mijn God is Jahwè
 Elifaz: mijn God is kostelijk goud (?)
 Elihu: mijn God is Hij
 Elim: geweldige bomen
 Elimelech: mijn God is koning
 Elisa: mijn God is redding
 Elisabeth: mijn God is rust
 Eljakim: God zal bevestigen
 Eljasib: God zal terugbrengen
 Elkana: God heeft geschapen
 El, Elohim: God
 Elon: eik
 Elon Thabor: eik van Thabor
 Elul: Augustus-September
 Emieten: de schrikwekkenden
 Enak: langnek
 Endor: bron van Dor
 Engedi: bron van het bokje
 Engel: boodschapper, gezant
 En Mispat: bron der beslissing
 Enos: mens
 En Rogel: verspietersbron
 Epiphanes: god, die zich openbaarde
 Esar Haddon: de god Assur heeft een
 zoon geschonken
 Esbaäl: man van Baäl
 Esek: moeite, strijd
 Eskol: druiventros
 Estaol: stad van de laagte
 Ester: jonkvrouw; ster
 Etam: roofvogel
 Ethan: bestendig
 Etanim: sterk vlietende rivieren;
 maand October
 Ethbaäl: Baäl sta hem bij
 Eva: moeder aller levenden; slang;
 hulp, bijstand; medebewoonster
 derzelfde tent
- Evilmerodach: dwaas van Mardoek
 (Bab. god)
 Exodus: uittocht
 Ezau: harig
 Ezechiël: God sterkt
 Ezel: aardhoop
 Ezra: hulp
- F
- Farao: groot huis
 Ferezieten: bewoners van open plaat-
 sen
 Filistijnen: zeevolken (?)
- G
- Gabriël: dienaar Gods
 Gad: geluk of bende
 Galilea: landstreek; district; kring
 Gath: wijnpers
 Gaza: de machtige
 Geba: heuvel
 Gedalja: groot is Jahwè
 Gehazi: dal des gezichts
 Genesis: wording
 Gera: korrel
 Gersom: vreemdeling
 Gesur: brug
 Gibeä: heuvel
 Gibeon: heuvel, hoogte
 Gideon: hakker
 Gihon: die opborrelt
 Gilead: de steenhoop zij getuige
 Gilgal: steenkring
 Gittith: op de wijs van een lied, ge-
 zongen bij het wijnpersen
 God: Die aan het hoofd staat, leidt (?)
 Goferhout: pijnboomhout
 Gog: barbaar (?)
 Gomorra: als een hof des Heeren
 Goren-ha-atad: dorsvloer van de boks-
 bron
- H
- Habakuk: naam van een tuingewas
 Habel: zucht, nietigheid, ijdelheid
 Hadad: dondergod
 Hadadezer: Hadad is mijn hulp
 Hadassa: mirt
 Hadoe: looft!

- Hadoram:** Hadad is verheven
Hagar: vluchteling
Haggai: feesteling
Haggit: feesteling
Hallel: jubel
Hallelujah: prijst den Heer!
Hamath: vereniging
Hamaäloth: bedevaartslid
Hananja: Jahwè is barmhartig
Hanna: gratie, bevalligheid
Hannibal: genade van Baäl
Hanun: begunstigd
Haran: bergbewoner of gebaande weg
Hattirsatha: Excellentie
Hauran: uitgehold land; kratergebied
Havila: zandig land
Havoth Jaïr: ringen van Jaïr
Havvoth: gehuchten
Hazaël: God heeft gezien
Hazereth: dorpen
Hazezon Tamar: zandvlakte met palmbomen
Hazor: omheining
Heber: vereniging; makker
Hebreën: die van de overkant gekomen zijn (?)
Hebron: vereniging; middelpunt
Heliopolis: zonnestad
Heman: die geluk aanbrengt
Hemor: ezel
Henoch: ingewijde
Hermon: ongenaakbare, heilige plaats
Hevieten: tentbewoners
Hiël: God leeft.
Higgajon: ruisend spel
Hilkia: mijn deel is Jahwè
Hiram: mijn broeder is verheven
Hiskia: mijn sterkte is Jahwè
Hobab: lieveling
Hofni: kikkervisje, donderpadje
Hofra: die zijn tijd voorbij heeft laten gaan (?)
Homer: hoop
Horeb: dorre berg
Horma: verbanning
Hosanna: red ons toch!
Hosea: verlossing
Hulda: wezel (?)
Hussaï: haastig, vlug
Hysop: een lipbloemige plant
- I
- Iddo:** in tel, geacht
Ikabod: oneer, schande
Immanuël: God met ons
Ir: stad
Isaäk: hij lacht
Isai: wezenlijk
Isboseth: man der schande
Ismaël: God hoort
Israël: God strijdt
Issaschar: huurling
Ithamar: kust met palmbomen (?)
Ittaï: Jahwè is met mij
Izebel: het kustland is woonplaats (?)
- J
- Jabal:** zwerver
Jabbok: hij worstelde
Jabes: dor, droog
Jabin: hij let op
Jachin: hij grondvest
Jaddua: bekend, beroemd
Jaël: steengeit
Jafeth: uitbreiden
Jafo: de schone (?)
Jahwè: Hij is, Hij zal zijn
Jaïr: Hij verlicht
Jakob: hiellichter; bedrieger
Jeb: ivoor
Jechonia: Jahwè grondvest
Jedidjah: geliefd door Jahwè
Jeduthun: belijder (?)
Jefta: hij opent, bevrijdt
Jegar Sahadutha: steenhoop der getuigenis
Jehiskia: mijn sterkte is Jahwè
Jehova: Jahwè
Jehova Nissi: Jahwè is mijn banier
Jehu: Jahwè is het
Jehudi: de Jood
Jemima: duif (?)
Jered: daling
Jeremia: Jahwè sticht, grondvest
Jericho: maanstad
Jerobeam: het volk vermeerdert (?)
Jerubbaäl: Baäl strijdt
Jeruël: stichting Gods
Jeruzalem: in veiligheid gegrondvest
Jeschurun: de oprechte
Jetro: eminentie (?)

Jesaja: Jahwè is heil
 Jizreël: God zaait
 Joab: Jahwè is vader
 Joahaz: Jahwè houdt vast
 Joas: Jahwè is krachtig
 Job: vijand (?)
 Jochebed: Jahwè is kracht
 Joël: Jahwè is God
 Johannes: geschenk van Jahwè
 Johanan: Jahwè is barmhartig
 Jojachin: Jahwè bevestigt
 Jojada: Jahwè kent
 Jokim: Jahwè richt op
 Jona: duif
 Jonadab: Jahwè is mild
 Jonath Elem Rehokim: duif der verre terebinten (terpentijnbomen)
 Jonathan: Jahwe heeft gegeven
 Joram: Jahwè is verheven
 Jordaan: afdalen
 Josafat: Jahwè richt
 Joseba of Josebath: Jahwè is eed
 Josia: Jahwè schraagt
 Jotham: Jahwè is volmaakt
 Jozef: Hij moge vermeerderen
 Jozua: Jahwè is heil
 Jubal: geschal (?)
 Jubeljaar: ramshoornjaar; 50ste jaar
 Juda: geprezene
 Judas: geprezene
 Judith: Jodin

K

Kades: heiligdom
 Kadmonieten: oosterlingen
 Kaïn: schepsel
 Kaleb: hond
 Kamos: god der Moabieten
 Kanaän: laaglanders
 Kapernaüm: dorp der vertroosting
 Karkor: feest
 Karmel: boomgaard
 Kassie: kaneel
 Kedes: heiligdom
 Kedor Laomer: knecht van Lagamer (godin)
 Kenaziet: behorend tot de Edomieten
 Keren Happuch: blanketdoos
 Ketura: wierook

Kezia: kaneel
 Kibroth Taäva: graven van de lust
 Kimham: blind (?)
 Kinneroth: luit
 Kirjathäim: twee steden (?)
 Kirjath Arba: vierstad
 Kirjath Huzoth: stratenstad
 Kirjath Jearim: stad der bossen
 Kirjath Sefer: boekenstad
 Kis: echtgenoot
 Kisleu: negende maand, November-December
 Kolokwint: komkommerachtige klimplant met kogelronde, gladde vrucht van zeer bittere smaak
 Korach: kaalhoofdig
 Kores: herder
 Korianderzaad: welriekende zaadkorrel
 Krethi en Plethi: lijfwacht; Kretenzen en Filistijnen
 Krith: insnijding
 Kuschan Rischataïm: Moor van dubbele boosheid
 Kuschi: de Ethiopiër

L

Laban: wit
 Lachaï Roï: van den Levende, Die mij ziet
 Laïs: leeuw
 Lea: woudekoe
 Lemuël: die God toebehoort
 Levi: samenbinder
 Leviathan: die kronkelt
 Libanon: het witte gebergte
 Libna: plaveisel
 Lo Ammi: niet mijn volk
 Lo Ruchama: niet ontfermd
 Lot: steentje
 Luz: amandelboom

M

Maächa: het gedrukte of lage land
 Machlon: ziekte
 Machpela: de dubbele
 Magor Missabib: zwerver
 Mahalaleël: prijzenswaardig is God
 Mahalath: vriendelijkheid

- Mahanaïm: dubbele legerplaats
 Maher Schalal Chaz Baz: haastig roof, ijlings buit
 Makkabeën: strijdhamers
 Makkeda: stad der herders
 Maleachi: mijn Engel
 Malkisua: mijn koning is rijkdom
 Malkom, Milkom, Molech: hun koning
 Man, manna: wat is dat?
 Manasse: die doet vergeten
 Manoah: rust
 Maon: schuilplaats
 Mara: bitter
 Mardoek: Babylonisch god
 Masora: overlevering
 Massa: verzoeking
 Mattanja: geschenk van Jahwè
 Mattathias: geschenk van Jahwè
 Medad: de beminde
 Mefiboseth: verspreider (?) van schande
 Mehujaël: die in 't leven roept is God
 Melkart: koning
 Melchizedek: mijn God is gerechtigheid
 Melzar: opzichter
 Menahem: trooster
 Mené, Mené, Tekèl, Oefarsin: geteld, geteld, gewogen, aan stukken
 Merab: die een menigte voortbrengt
 Meriba: twist
 Meribbaäl: mijn heer is Baäl
 Merodach: Mardoek (Bab. god)
 Merodach Baladan: Mardoek schonk een erfgenaam
 Merom: hoogte
 Mesa: verlossing
 Mesopotamië: tussen de stromen
 Messias: Gezalfde
 Metech Amma: de toom der hoofdstad
 Methusala: man van de werppijl
 Micha: wie is gelijk Jahwè?
 Michaël: wie is gelijk God?
 Michal: volmaaktheid
 Migdol: toren
 Migdol Eder: schaapstoren
 Milka: vorstin
 Millo: wol of bedijking
 Mirjam: weerspanning of welgedaan of geliefd door
 Misaël: wie is wat God is?
 Mitredat: aan Mitra (herdersgod) gewijd
 Mizpa: wachttoren
 Moab: van mijn vader (?)
 Mordechai: gunsteling van Mardoek
 More: waarzegger
 Moresjet Gath: eigendom van Gath
 Moria: berg der verschijning van Jahwè
 Mozes: zoon, of: die uit 't water gered is
 Muth Labbeen: de dood van een zoon

N

- Naäma: de lieflijke
 Naäman: liefelijk
 Nabal: dwaas
 Nabonides: Nebo (god) is verheven
 Naboth: hoogte (?)
 Nadab: edel
 Naëma: de lieflijke
 Naftali: worsteling
 Nahas: slang
 Nahum: troostrijk
 Najoth: nederzettingen
 Naomi: mijn lief
 Nathan: Hij (God) heeft gegeven
 Nazireër: gewijde
 Nebo: hoogte, bergrug; ook: zoon van Mardoek
 Nebukadnezar: Nebo, bescherm het gebied
 Nebuzaradan: Nebo gaf nakroost
 Neginoth: bij snarenspeel
 Nehemia: getroost door Jahwè
 Nehustan: stuk koper
 Ner: lamp
 Neria: God is mijn lamp
 Neriglissar: Nergal (god), bescherm den koning
 Nethinim: de geschonkenen; tempel-slaven
 Nicanor: overwinnaar
 Nimrod: wij willen weerspanning zijn
 Nisan: eerste maand, Maart-April
 No: de stad Thebe
 Noach: rust
 Noadja: Jahwè heeft ontmoet.

Nob: hoogte
 Nod: omzwerwing; verbanning
 Numeri: telling
 Nun: vis of weide

O

Obadja: vereerder van Jahwè
 Obed: dienaar
 Obed Edom: dienaar van den god Edom
 Ofel: bult; heuvel
 Ofra: hinde (?)
 Omri: vereerder
 Oreb: raaf. Zeëb: wolf
 Orion: dwaas; goddeloos
 Othniël: leeuw Gods

P

Paddan Aram: gebaande weg in Syrië.
 Aram is een andere naam voor Syrië.
 Palestina: land der Filistijnen
 Pahath: stadhouder
 Palti: mijn uitredding is God
 Paradijs: tuin; lusthof
 Paros: vlo
 Pascha: voorbijgang
 Pashur: vertoever
 Patriarch: aartsvader
 Pekah: Jahwè heeft geopend (de ogen)
 Pekahia: Jahwè heeft geopend
 Peleg: splitsing
 Peninna: koraal
 Pentateuch: het vijf-ledige werk
 Perazim: doorbraak
 Perez: scheur
 Petra: rots
 Pinehas: neger
 Pisga: deel, stuk
 Pison: reservoir
 Pithom: huis van Atoem (Egypt. god)
 Pniël: aangezicht Gods
 Potifar (Potifera): degene, dien Ré (Egypt. god) geschonken heeft.
 Psalter: citer
 Pur: lot
 Purim: loten

R

Rabba: grote stad
 Rabsaké: opperschenker
 Rabsaris: overste der kamerlingen
 Rachab: ruim
 Rachel: ooi
 Rafidim: steunsels; steunplaats
 Rahab: onrust, woede
 Ram: verheven
 Rama: heuvel
 Ramoth: hoogten
 Ramses: zoon van Ré (Egypt. zonnegod)
 Rebekka: verbinding; band
 Rechab: rijder
 Refaïeten: reuzen of krachtelozen (?)
 Rehabeam: uitgestrekt is het volk
 Rehob: ruimte, plein.
 Rehoboth: ruimte
 Rehuël: vriend Gods.
 Rezin: welgevalligheid
 Rezon: vorst
 Rimmon: granaatappel; dondergod
 Rizpa: kooltje vuur
 Rogel: verspieder
 Ruben: ziet, een zoon!
 Ruth: vriendin

S

Safan: klipdas
 Safat: Hij richt
 Sahalim: holten of vossen
 Salem: veilig; vreedzaam
 Sallum: geheel behouden
 Salmanezar: de god is de leider
 Salome: vrede
 Salomo: vredevorst
 Samaria: wachttoren (?)
 Samma, Simea: verhoring
 Samuël: van God gebeden
 Sanballat: de maangod roept in het leven
 Sanherib: maangod, geef broeders!
 Sara: vorstin
 Sarai: mijn vorstin
 Sardonix: rode edelsteen
 Sarezar: maangod, bescherm den koning
 Sargon: wettig koning

Satan: vijand, tegenpartijder
 Saul: afgesmeekt; gevraagd
 Schavé: vlakke, dal
 Schear Jaschub: een rest bekeert zich
 Schebath: Februari–Maart
 Schelfzee: rietzee
 Scheminith: achtsnarig muziekinstrument (?)
 Schibboleth: stroom, rivier
 Schiggajon: klaaglied
 Schoschannim: Ieliën
 Schuschan Eduth: als een lelie is de ge-
 tuigenis
 Sealthiël: ik vroeg God
 Seba: eed
 Sebarim: steengroeven
 Sebat: maand Februari–Maart
 Seïr: bosachtig
 Sela: rots; pauze
 Sela Mahlekoth: rots dergenen, die van
 elkaar gaan
 Sem: erfgenaam; zoon
 Semaja: verhoord door Jahwè
 Sen: tand
 Septuaginta: vertaling der LXX
 Seraf: branden; verbranden
 Sesbazar: o, zonnegod, bescherm den
 zoon!
 Seth: plaatsvervanger
 Sethar Bozenai: rijksbevrijder
 Sichem: schouder; bergrug
 Sichor: de zwarte
 Siddim: demonen
 Sidon: vissersstad (?)
 Silo: bedaring; rust, vrede
 Simeï: verhoord door Jahwè
 Simeon: verhoring
 Simson: zonnig
 Sin: slijk; moeras
 Sinaï: braambos (?)
 Sirion: schitterende berg
 Sitna: tegenstand, betwisting
 Sittim: acacia's
 Sivan: derde maand, Mei–Juni
 Sodom: demonen
 Sorek: uitgelezen wijnstok
 Span: een halve el
 Suai: vos
 Suf: wervelwind
 Sukkoth: hutten

Sulammith: vrouw uit Sulam, Su-
 nem (?)
 Sur: muur
 Susanna: lelie

T

Tabeël: God is goed
 Tabeëra: brand, vuur
 Tabernakel: woning
 Tabrimmon: goed in Rimmon
 Talmoed: studie, leer
 Tamar: palmboom
 Tammuz: maand Juli
 Tartan: opperbevelhebber
 Tebith: tiende maand, December-
 Januari
 Tel Aviv: heuvel der korenaren
 Telaïm: lammeren (?)
 Teman: rechterzijde
 Terafim: godenmaskers
 Terah: steenbok
 Thora: leer, wet
 Tirza: bevalligheid
 Tischri: October
 Tobia: mijn God is Jahwè
 Tofeth: brandstapel
 Tola: karmijn
 Tubal Kaïn: vader der smeden
 Tyrus: rots

U

Uria: mijn licht is Jahwè
 Urim en Tummim: vloek en vrijspraak
 Uzza, Uzzia: mijn sterkte is Jahwè

V

Vasthi: de gewenste
 Veadar: schrikkelmaand

W

Walvis: grote vis; zeemonster

Z

Zacharia: Jahwè gedacht
 Zadok: rechtvaardig
 Zafnath Paäneah: de god (Farao) zegt,
 dat hij (Jozef) leve

Zalmon: de zwarte	Zeruja: gebalsemd (?)
Zeba en Zalmuna: wolf en raaf; of: slachtoffer en schaduw is afgesneden	Zilla: schaduw, bescherming
Zebaoth: heerscharen	Zilpa: de vertrouwde
Zeboïm: hyena's	Zin: woestijn
Zebulon: wonen	Zippora: vogeltje
Zedekia: Jahwè is mijn gerechtigheid	Ziv: glans, bloei; tweede maand, April-Mei
Zefanja: geborgen door Jahwè	Zoar: kleinigheid
Zefath: uitkijk	Zofar: klauw (?)
Zeba: klif	Zohéleth: slangensteen
Zerah: opgang (?)	Zondvloed: grote vloed
Zerubbabel: spruit van Babel	Zora: stad in de laagte
	Zuf: honigraat (?)

LIJST VAN KAARTJES

Hfdst.	Blz.	Hfdst.	Blz.
1. De landen van het Oosten	8	51. Kaartje der eerste Richteren	263
1. Wereldgedachte van de volken der oudheid	10	53. De laatste Richteren	282
8. Kaart van Nederland op die van Palestina	43	65. Davids omzwervingen.	351
10. Doorsnede Palestina	48	69. Het rijk van David	369
14. Ligging Sodom en Gomorra	71	75. Het rijk van Salomo	403
20. Wegen naar Palestina	100	80. Het optreden van Elia	445
34. De tocht uit Egypte	176	91. De wegvoering van Israël	514
35. De woestijnreis	182	94. De belegering van Jeruzalem tijdens Hiskia	534
47. Jordaanvlakte	243	96. De wegvoering van Juda	551
50. Verovering en verdeling van Kanaän	259	115. Jeruzalem tijdens Nehemia	635

LIJST VAN AFBEELDINGEN

Hfdst.	Blz.	Hfdst.	Blz.
7. Toren van Babel	36	53. Astarte en Baäl	276
8. Hoofdtooi hofdame uit Ur	40	56. Dorsslede	301
13. Bedoeïnentent	63	56. Plein voor de poort.	303
17. Hethiet	82	59. Boerenwoning	332
17. Koopcontract op kleitafel	83	59. Palestijnse ploeg	325
17. Open graf. Verzegeld graf	84	63. Slinger	341
18. Versierselen	89	63. Werpsperen	342
18. Gesluierte vrouw	92	63. Harpen	343
21. Bronnen	105	65. Schaapskooi	355
21. Dudaïm	109	75. Tempelhuis van Salomo	406
22. Terafim	112	75. Doorsnede tempelhuis	407
22. Kameelzadel	112	75. Koperen zee	408
26. Hyksosvorst	128	75. Brandofferaltaar	409
26. Spiegels	131	75. Rijdend waterbekken	410
27. Egyptische korenschuur	134	75. Tempel van Salomo	411
29. Mummie en mummiekist	151	76. Wetsrol	418
30. Het maken van tichelstenen	154	87. Kolokwint	493
31. Sandalen	159	90. Jehu voor Salmanassar II	508
32. Ramses II	164	91. Tiglath Pilezer III, Pul	512
32. Bakovens	166	91. Sargon met zijn opperbevel- hebber	513
33. Hysop	175	91. Israëlietische gevangenen in Assyrië.	515
39. Tent der samenkomst	198	91. Sargon tussen twee poort- wachters (diermonsters)	516
39. Tabernakel	199	95. Kinderoffer	537
39. De ark	200	96. Nebo, de God van de Wetens- schap	543
39. Tafel der toonbroden	201	96. Strijd tussen Mardoek en Thiamat	544
39. Reukofferaltaar	202	96. Blind maken	547
39. Brandofferaltaar	202	98. Phenicisch schip	559
39. Kandelaar	203	105. Jojakim verbrandt de rol van Jeremia	585
39. Koperen wasvat	204		
40. Hoge priester en priester	206		
40. Bazuin	207		
48. Om de stad Jericho	249		
48. Doodstrafpaal	250		
51. Overzicht tijdsindeling	266		
52. Boterbereiding	271		